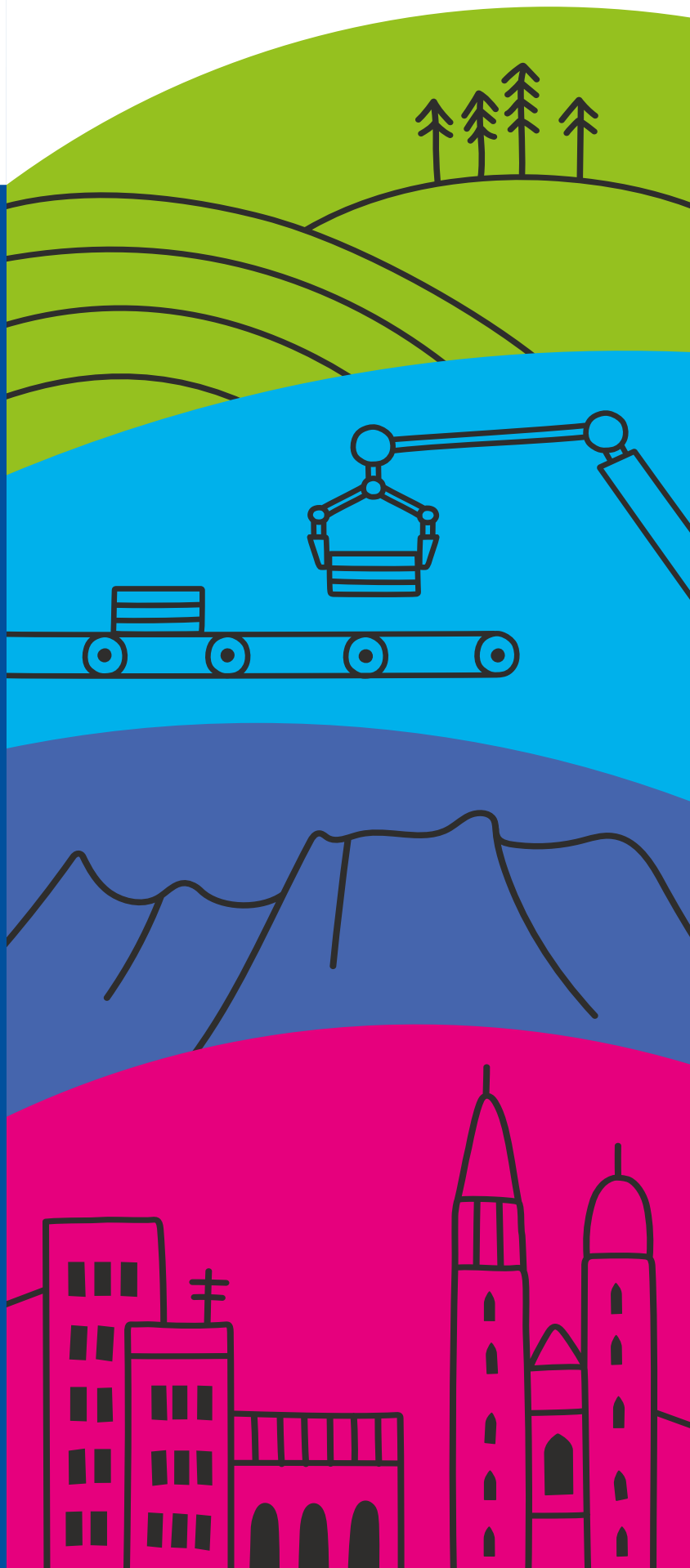

MAŁOPOLSKA

WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE

2019

Województwo Małopolskie 2019

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2019

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego,
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz – Dyrektor Departamentu Zrównoważonego Rozwoju
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Zrównoważonego Rozwoju
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 29 90 900, fax. (+48) 12 29 90 926
www.malopolska.pl

Skład publikacji:

Oficyna Wydawnicza Pegaz | www.pegaz.pl

Druk:

Drukarnia Leyko

ISSN: 1730-9301

Nakład: 1000 egz.

Przy publikowaniu danych z raportu *Województwo Małopolskie 2019* prosimy o podanie źródła.

Publikacja dostępna także w wersji elektronicznej
dla osób z niepełnosprawnościami pod adresem: www.malopolska.pl

Szanowni Państwo!

Z przyjemnością zapraszam do zapoznania się z kolejnym wydaniem raportu pn. *Województwo Małopolskie*. Ta cykliczna publikacja – ukazująca się od początku istnienia samorządu województwa – ulegała pewnym modyfikacjom, jednak jej zasadniczy charakter i układ pozostały niezmiennie. Zachowanie ciągłości wydawnictwa pozwala na spojrzenie na zjawiska i trendy, mające wpływ na jakość życia w Małopolsce, w dłuższej perspektywie.

Dane przedstawione w raporcie *Województwo Małopolskie 2019* potwierdzają pozytywne zmiany zachodzące w naszym regionie niemal w każdej dziedzinie życia. Jest to, między innymi, efekt znaczących środków finansowych, jakimi dysponuje Małopolska. W obecnej perspektywie finansowej na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 zostało przeznaczone prawie 2,9 mld euro z funduszy unijnych. Jest to kwota niemal o 1 mld euro większa niż ta, którą Małopolska dysponowała w latach 2007–2013, łącznie na Małopolski Regionalny Program Operacyjny oraz komponent regionalny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Pieniądze te chcemy jak najlepiej spożytkować. Dlatego duży nacisk kładziemy na projekty rozwijające nasz region i poprawiające komfort życia mieszkańców na różnych płaszczyznach, inwestując w transport, zdrowie, ekologię, kulturę, naukę czy cyfryzację.

Wielkość Produktu Krajowego Brutto na mieszkańca w Małopolsce plasuje nas wśród pięciu regionów o najwyższym udziale w wytworzeniu PKB w kraju. Mimo wciąż zauważalnych różnic w poziomie bezrobocia między poszczególnymi powiatami, każdy z nich odnotował spadek stopy bezrobocia, a wskaźnik ten dla całego województwa był jednym z najniższych w Polsce. Równocześnie prowadzone były intensywne działania mające na celu zniwelowanie negatywnych zjawisk, obserwowanych w ostatnich latach, w zakresie jakości stanu środowiska naturalnego w regionie. Zainicjowanie unikalnego programu #ekoMałopolska było jednym z najważniejszych działań w zakresie promocji zachowań na rzecz ochrony środowiska i edukacji ekologicznej. Całkowity koszt działań w zakresie Programu Ochrony Powietrza w 2018 roku wyniósł 1,11 mld zł. Na koniec mijającego roku na terenie Małopolski zlikwidowano blisko 16 tys. przestarzałych pieców – to o 60% więcej niż w roku poprzednim. Ponadto prowadzono termomodernizację budynków, inwestycje w zakresie odnawialnych źródeł energii, a także kontynuowano realizację największego w Polsce projektu budowy tras rowerowych VeloMałopolska.

Oddając w Państwa ręce wydawnictwo *Województwo Małopolskie 2019*, serdecznie zapraszam do lektury i zapoznania się ze wszystkimi efektami naszej wspólnej pracy na rzecz regionu. Wierzę, że w kolejnych latach potencjał Małopolski będzie rósł, pozwalając na zrównoważony i harmonijny rozwój wszystkich jej części.

Witold Kozłowski

Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

PODSUMOWANIE RAPORTU	9
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	13
I. Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego	15
1. Obszary chronione	15
2. Gospodarka wodno-ściekowa	17
3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne	20
4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	21
5. Gospodarka odpadami	25
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	28
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	33
I. Ludność	35
1. Stan ludności	36
2. Procesy demograficzne	38
3. Struktura wieku i płci ludności	43
II. Ochrona zdrowia	51
1. Polityka zdrowotna	51
2. Zasoby ochrony zdrowia	54
3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych	59
4. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych	62
III. Włączenie społeczne	64
1. Beneficjenci pomocy społecznej	64
2. Dostęp mieszkańców do usług społecznych	69
3. Kadra jednostek pomocy i integracji społecznej	72
4. Wydatki na wybrane świadczenia	73
IV. Oświata i wychowanie	74
1. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia	74
2. Wychowanie przedszkolne	76
3. Uczniowie i nauczyciele	77
4. Szkolnictwo podstawowe	79
5. Egzamin ósmoklasisty	80
6. Szkolnictwo gimnazjalne	81
7. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	83
8. Kształcenie osób niepełnosprawnych	88
9. Kształcenie ustawiczne	88
10. Finansowanie oświaty	89
11. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji	90
V. Nauka	97
1. Badania i rozwój	97
2. Szkolnictwo wyższe	101
VI. Kultura	107
1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna	107
2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa	114
3. Finansowanie kultury	116
VII. Kultura fizyczna	120
1. Znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce	120
2. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	123
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	130
1. Zagrożenie przestępczością	130
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	132
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	133
4. Bezpieczeństwo na obszarach górskich i wodnych	135
5. Pomoc finansowa dla gmin	135
IX. Społeczeństwo obywatelskie	136
1. Trzeci sektor	136
2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego	142

GOSPODARKA	149
I. Potencjał gospodarczy	151
1. Produkt Krajowy Brutto	152
2. Przedsiębiorczość	154
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	162
4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	167
5. Atrakcyjność inwestycyjna	172
6. Handel zagraniczny	176
II. Rynek pracy	179
1. Poziom i struktura bezrobocia	179
2. Zwolnienia grupowe i upadłości	181
3. Zatrudnienie i wynagrodzenia	183
4. Aktywność zawodowa	183
5. Zapotrzebowanie na pracowników	186
6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego	187
7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych	187
III. Rolnictwo	189
1. Zasoby rolnictwa	189
2. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych	190
3. Produkcja roślinna	190
4. Produkcja zwierzęca	191
5. Rolnictwo ekologiczne	192
6. Produkty Tradycyjne i Regionalne	193
7. Sieć Dziedzictwa Kulinarnego Małopolska (SDzK Małopolska)	193
8. Niezwykła Małopolska Wieś	194
9. Małopolska Pszczoła	195
10. Łowiectwo w Małopolsce	196
11. Rybactwo	197
12. Ochrona Gruntów Rolnych	197
13. Scalenia gruntów	197
14. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej	198
15. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny	200
IV. Przemysł	203
1. Produkcja sprzedana przemysłu	203
2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową	205
3. Wyniki ekonomiczne przemysłu	207
4. Inwestycje w przemyśle	208
V. Budownictwo	209
1. Rynek budowlany	209
2. Budownictwo mieszkaniowe	212
3. Budownictwo niemieszkaniowe	214
4. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje	215
VI. Turystyka	217
1. Ruch turystyczny w regionie	217
2. Baza hotelarska regionu	224
3. Organizatorzy turystyki i przewodnicy górscy	227
4. Trasy Velo Małopolska	228
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	231
I. Baza podatkowa	233
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	234
1. Budżety gmin	241
2. Budżety powiatów	265
3. Budżety miast na prawach powiatu	270
4. Budżet województwa małopolskiego	270
III. Fundusze europejskie	277
1. Fundusze strukturalne i inwestycyjne	277
2. Fundusze rolne	284
IV. Współpraca i promocja	286
1. Współpraca międzynarodowa	286
2. Współpraca regionalna	288
3. Promocja	290

SYSTEMY TECHNICZNE	295
I. Transport	297
1. Infrastruktura drogowa	297
2. Transport kolejowy	300
3. Transport lotniczy	302
II. Infrastruktura energetyczna	304
1. Elektroenergetyka	304
2. Ciepłownictwo	305
3. Gazownictwo	307
4. Odnawialne źródła energii	308
III. Infrastruktura sanitarna	310
1. Sieć wodociągowa	310
2. Sieć kanalizacyjna	311
IV. Spoteczeństwo informacyjne	315
1. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT w Małopolsce	315
2. Łączność telefoniczna	322
3. Trendy w obszarze ICT	322
ANEKS	325
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw	327
Mapa I. Gęstość zaludnienia w 2007 roku (ludność na km ²)	329
Mapa II. Gęstość zaludnienia w 2018 roku (ludność na km ²)	329
Mapa III. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)	330
Mapa IV. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2018 roku (w ‰)	330
Mapa V. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)	331
Mapa VI. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców 2018 roku (w ‰)	331
Mapa VII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2007 roku	332
Mapa VIII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2018 roku	332
Mapa IX. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2007 roku (w %)	333
Mapa X. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2018 roku (w %)	333
Mapa XI. Korzystający z kanalizacji w 2007 roku (w %)	334
Mapa XII. Korzystający z kanalizacji w 2018 roku (w %)	334
Mapa XIII. Korzystający z wodociągów w 2007 roku (w %)	335
Mapa XIV. Korzystający z wodociągów w 2018 roku (w %)	335
Mapa XV. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2015 roku (w %)	336
Mapa XVI. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2018 roku (w %)	336
Mapa XVII. Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2010 roku (w %)	337
Mapa XVIII. Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2018 roku (w %)	337
Mapa XIX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)	338
Mapa XX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)	338
Mapa XXI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)	339
Mapa XXII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)	339
Mapa XXIII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)	340
Mapa XXIV. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)	340
Mapa XXV. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)	341
Mapa XXVI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)	341
Mapa XXVII. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)	342
Mapa XXVIII. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)	342
Mapa XXIX. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)	343
Mapa XXX. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)	343
Mapa XXXI. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)	344
Mapa XXXII. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)	344

Podsumowanie raportu

Na koniec 2018 roku województwo małopolskie zamieszkiwane było przez 3 400 577 osób. Stanowiło to 8,9% ludności kraju i lokowało Małopolskę na 4. miejscu pod względem liczby mieszkańców, zaraz po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Od początku bieżącego stulecia corocznie obserwuje się systematyczny wzrost ludności w regionie, jednak tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie osłabło. W 2018 roku Małopolska znów była jednym z zaledwie czterech województw, w których nastąpił wzrost liczby mieszkańców. Średnioroczne tempo wzrostu ludności regionu wynosiło +0,3%, co oznacza, że w województwie przybyło 9,2 tys. osób. Należy jednak zaznaczyć, że zgodnie z prognozami ludności Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2014–2050, do roku 2025 obserwowany będzie wzrost liczby mieszkańców Małopolski, przy czym tempo tego wzrostu będzie coraz wolniejsze. Przewiduje się, że po roku 2025 w województwie małopolskim zacznie ubywać mieszkańców.

W 2018 roku w małopolskich miastach mieszkało 1 638 741 osób. Współczynnik urbanizacji wynosił 48,2% i był o 0,1 p. proc. niższy niż w roku 2017. W skali kraju współczynnik ten wynosił 60,1%. Małopolskie wsie zamieszkiwało w 2018 roku 1 761 836 osób, co stanowiło 51,8% ludności regionu i 11,5% ogółu ludności wiejskiej Polski. Niewielka dynamika liczby ludności w województwie małopolskim w 2018 roku nie spowodowała dużej zmiany gęstości zaludnienia. Na 1 km² przypadały 224 osoby, a więc wartość wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 1 osobę. Dla Polski, niezmiennie od 2010 roku, wartość ta jest równa 123 osoby na 1 km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło więc 2. pozycję w kraju, zaraz po województwie śląskim (368 osób/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich, Małopolska jest nieustannie na 1. miejscu w kraju.

Rok 2018 był pierwszym od pięciu lat, w którym liczba urodzeń żywych w Małopolsce spadła. W 2018 roku zarejestrowano 37,9 tys. urodzeń żywych, czyli o 0,8% mniej niż w roku poprzednim. Tak, jak to miało miejsce dotychczas, rodziło się więcej chłopców niż dziewczynek. W 2018 roku różnica ta wynosiła 1 358 osób. Współczynnik urodzeń, obliczany jako liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców, w 2018 roku dla województwa małopolskiego był równy 11,2‰ (o 0,12 p. prom. mniej niż w roku 2017), a tym samym wyższy niż średnia dla Polski (10,1‰). Rozkład przestrzenny współczynnika w Małopolsce był wyraźnie zróżnicowany – najwyższe wartości skoncentrowane były w południowych i centralnych częściach województwa, natomiast najniższe w północnych częściach regionu. Wysokie wartości występowały przede wszystkim w powiecie nowosądeckim (13,3‰), limanowskim (13,1‰) i w Krakowie (12,2‰), natomiast najniższą wartość zaobserwowano w Tarnowie (9,5‰). Analizując wskaźnik w przekroju gminnym, należy wskazać, że w 2018 roku najwyższe natężenie urodzeń na 1 000 mieszkańców odnotowano w gminie wiejskiej Grybów (16,0‰), a najniższe – w gminie wiejskiej Wietrzychowice (4,7‰).

Przyrost naturalny, określany jako różnica urodzeń i zgonów, w województwie małopolskim od wielu lat utrzymuje się na poziomie dodatnim. Pomimo tego, że w odniesieniu do roku 2017 jego wartość w Małopolsce spadła, to w 2018 roku odnotowano nadwyżkę 5 397 osób, co dawało regionowi 1. lokatę w kraju. Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego od wielu lat obserwowane są na obszarach wiejskich, niż w miastach. W 2018 roku w województwie małopolskim wskaźnik ten osiągnął wartość 2,4‰ dla mieszkańców wsi i 0,7‰ dla mieszkańców miast. Dla porównania, w roku poprzednim był on równy odpowiednio 2,6‰ i 1,1‰. Odnosząc się do wyników osiągniętych w kraju, należy podkreślić, że przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w województwie małopolskim utrzymywał się na poziomie dodatnim, zarówno wśród mieszkańców miast, jak i obszarów wiejskich. Natomiast dla Polski wskaźnik ten w 2018 roku był na poziomie ujemnym dla miast (-1,2‰), zaś wśród mieszkańców obszarów wiejskich nieznacznie dodatni (0,04‰).

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W ogólnym bilansie salda migracji ogółem na 1 000 mieszkańców Małopolska zajmuje 3. miejsce w kraju (1,6‰), zaraz po województwach mazowieckim (3,1‰) i pomorskim (2,2‰). Wynik ten jest znacznie wyższy niż wskaźnik dla Polski, który osiągnął wartość 0,1‰. Aż w 11 województwach wystąpiło ujemne saldo migracji.

W województwie małopolskim w 2018 roku pomocą społeczną objęto ponad 68,7 tys. rodzin, a tym samym 162,4 tys. osób w tych rodzinach. W 2018 roku ponownie zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej, o ponad 12 tys., skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem systemu spadł o kolejne 0,3 p. proc. do 4,8% (i był o 0,5 p. proc. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego).

Udział korzystających z pomocy społecznej wśród mieszkańców regionu w 2018 roku był najniższy w 8-letnim okresie sporządzania *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego* – 4,8%. Od 2012 do 2018 roku wskaźnik ten obniżył się o 2,1 p. proc. Pomiędzy gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy, a tą gminą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem różnica wyniosła w 2018 roku 15,8 p. proc., rok wcześniej 17,8 p. proc. Obszar zajmowany przez gminy o najwyższych udziałach klientów pomocy społecznej w populacji mieszkańców zmniejszył się widocznie pomiędzy rokiem 2012 a 2018. Ulega poprawie dostęp Małopolan do usług społecznych. Od 2012 roku w sektorze publicznym przybyło między innymi: 61 klubów samopomocy, 51 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, 42 mieszkania chronione, 19 klubów integracji społecznej, 13 dziennych domów pomocy dla seniorów.

Spośród dzieci do 3 r.ż. (112 712 osób) do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 12 089 dzieci. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Małopolsce był kolejny raz wyższy niż odsetek w kraju i wyniósł 10,7%, przy czym nadal utrzymuje się w tym zakresie silne zróżnicowanie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi (wskaźnik dla miast: 19,8%, dla obszarów wiejskich: 2,5%). W 2018 roku w Małopolsce funkcjonowało 336 żłobków, 69 klubów dziecięcych i 1 oddział żłobkowy.

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2018/2019 w Małopolsce funkcjonowało 2 310 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1 358 przedszkoli (bez przedszkoli specjalnych), 150 punktów przedszkolnych, 4 zespoły wychowania przedszkolnego oraz 835 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby przedszkoli – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 62 placówki. Wzrosła też liczba punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego. Nastąpiło natomiast zmniejszenie liczby oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych o 6 placówek. W roku szkolnym 2018/2019 łączna liczba dzieci z terenu województwa małopolskiego objętych wychowaniem przedszkolnym (bez przedszkoli specjalnych) w stosunku do poprzedniego roku zwiększyła się o 3 806 dzieci i wyniosła 132 495 (wzrost o 3%).

W roku szkolnym 2018/2019 ogólna liczba uczniów w Małopolsce we wszystkich typach szkół wyniosła 449 334, w tym 275 896 uczniów szkół podstawowych, 31 936 uczniów w gimnazjach (tj. III klasa), 137 484 uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych i 1 190 uczniów w szkołach artystycznych. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 17 737 uczniów, tj. o 4,1%.

Pod względem liczby studiujących Małopolska pozostawała w 2018 roku nadal drugim co do wielkości ośrodkiem akademickim w kraju po Mazowszu. W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim studiowało 150,1 tys. osób z czego 2,6 tys. studentów w 10 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych – 7 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie – Krakowie, w roku 2018 naukę pobierało 135 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Tarnów – 5,1 tys. studentów, Nowy Sącz – 4,4 tys. osób oraz Nowy Targ – 2,1 tys. W roku 2018 pogłębił się widoczny od kilku lat wyraźny trend spadkowy liczby studentów, wynikający w głównej mierze z pogłębiających się zmian demograficznych społeczeństwa. W Małopolsce w stosunku do roku 2017 liczba studentów uległa zmniejszeniu o 4,8%, a w odniesieniu do roku 2009, w którym liczba studiujących osiągnęła najwyższy poziom, spadła aż o 29,2%.

W 2018 roku siedzibę w Małopolsce miało 28 szkół wyższych, w których kształciło się 148,2 tys. studentów. Zdecydowana większość (84,5%) uczyła się w 14 szkołach publicznych, natomiast pozostała część w 14 szkołach niepublicznych.

W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2017 roku korzystnie. Województwo uplasowało się na 2. miejscu po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (2 958 mln zł), jak i nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (1 874,4 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (873,6 zł). Wielkości te były jednak niższe od osiągniętych w roku poprzednim. W 2017 roku wielkość nakładów wewnętrznych na B+R w odniesieniu do PKB spadła w porównaniu z rokiem poprzednim. Pomimo pogorszenia wskaźników Małopolska utrzymała pozycję lidera pod względem wielkości wskaźnika intensywności GERD/PKB (1,85%), natomiast wielkość wskaźnika BERD/PKB (1,17%) uplasowała województwo na 2. pozycji po Mazowszu.

Wartość produktu krajowego brutto w 2017 roku, według szacunków wstępnych, wyniosła w Małopolsce 159 997 mln zł. Województwo małopolskie wypracowało 8,0% krajowego PKB i jest to wynik analogiczny jak

rok wcześniej. PKB przypadające na jednego mieszkańca w Małopolsce w 2017 osiągnęło poziom 47 250 zł, co stanowi wzrost o ponad 3 000 zł rok do roku. Jest to jednocześnie wartość niższa niż średnia dla kraju (51 760 zł), która po raz pierwszy przekroczyła 50 000 zł.

W rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 391,5 tys. podmiotów, z czego 37,2 tys. to jednostki nowo zarejestrowane. Oznacza to wzrost liczby podmiotów gospodarczych w stosunku do 2017 roku na poziomie 3%. Pod względem struktury w Małopolsce niezmiennie dominują mikroprzedsiębiorstwa z liczbą pracowników wynoszącą do 9 osób. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2017 roku z 364,1 tys. do 376,5 tys. W porównaniu z 2017 rokiem, w każdym powiecie wzrosła liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców województwa małopolskiego w 2018 roku zarejestrowanych było 115 przedsiębiorstw, co oznacza wzrost tego wskaźnika w stosunku do roku poprzedniego (tj. o 3 przedsiębiorstwa). Największym poziomem przedsiębiorczości niezmiennie od kilku lat odznaczają się mieszkańcy Krakowa – w roku 2018 w stolicy regionu odnotowano aż 182 podmioty gospodarcze przypadające na 1 000 osób (średnia dla Małopolski – 115 przedsiębiorstw na 1 000 osób).

Rok 2017 umocnił obserwowany od wielu lat trend fluktuacji wskaźnika udziału przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną. Jego wartość dla firm usługowych nieznacznie się obniżyła a dla przemysłowych lekko wzrosła. W obu przypadkach odczyty przewyższają wartości krajowe. Małopolskie przedsiębiorstwa przemysłowe zdecydowanie lepiej niż usługowe radzą sobie z zarządzaniem procesami innowacyjnymi i wdrażaniem innowacji. Pomimo, że prawidłowość ta jest uniwersalna i wiąże się w dużej mierze z charakterem działalności, warto odnotować, że w relacji do innych województw szereg wskaźników dotyczących innowacyjności plasuje Małopolskę na czele zestawień dotyczących firm przemysłowych, a najczęściej w połowie stawki jeśli chodzi o usługowe.

W 2017 roku wartość eksportu w województwie małopolskim wyniosła 9,56 mld euro, co stanowi wzrost o 8,1% względem roku 2016. Wartość importu również wzrosła, do kwoty 9,89 mld euro. W obu kategoriach, podobnie jak rok wcześniej, dało to województwu małopolskiemu 6. miejsce. Saldo wymiany zagranicznej w 2018 roku w Małopolsce miało bilans ujemny (-0,33 mld euro). W 2017 roku w województwie małopolskim działało 3 811 podmiotów zajmujących się eksportem, co stanowi 6,8% wzrost względem roku 2016. Firm zajmujących się importem działa w Małopolsce 4 401, z czego 232 to nowi importerzy.

Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w 2017 roku wyniosła 1 343,3 mln USD i była to kwota niższa o 76 mln USD w stosunku do wartości z poprzedniego roku. Całkowita wartość kapitału zagranicznego zainwestowanego w Małopolsce w latach 1989–2017 przekroczyła 23,2 mld USD. Szacowana wartość inwestycji zagranicznych w 2018 roku to co najmniej 905 mln USD. Skumulowana wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w Małopolsce przypadająca na 1 mieszkańca województwa to 6,8 tys. USD, natomiast wielkość przypadająca na 1 mieszkańca województwa w 2017 roku wyniosła 396 USD. Na terenie Małopolski w 2017 roku znajdowało się 6,4 tys. zarejestrowanych podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego (94,7 tys. w całej Polsce). Małopolska znajduje się pod tym względem na 5. miejscu w przekroju wszystkich regionów.

Rok 2018 był kolejnym rokiem charakteryzującym się spadkiem bezrobocia. Województwo małopolskie na tle pozostałych wyróżnia się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2018 roku 4,7%, co oznacza wartość o 1,1 p. proc. niższą niż średnia wartość stopy bezrobocia dla Polski i stawia region na 3. miejscu w kraju, za województwem wielkopolskim i śląskim. W ciągu roku wartość stopy bezrobocia zmniejszyła się o 0,6 p. proc., a w ciągu dwóch lat o 2 p. proc. Zauważalne są znaczne różnice w poziomie bezrobocia między poszczególnymi powiatami, jednak każdy z nich odnotował spadek stopy bezrobocia.

Województwo małopolskie to region o dużych walorach historycznych, krajobrazowych i bogatej przeszłości kulturalnej, a także ważne centrum współczesnej aktywności kulturalnej w Polsce. W 2018 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 18,5% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 14,3% muzeów i oddziałów muzealnych, 12,7% teatrów i instytucji muzycznych (posiadających własny zespół artystyczny), 10,8% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 9,7% bibliotek (łącznie z filiami) i placówek biblioteczno-informacyjnych oraz 8,9% kin stałych. Małopolska jest w Polsce jednym z regionów o największej liczbie zabytków. Na koniec 2018 roku w rejestrze zabytków prowadzonym przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujętych zostało 3 430 decyzji, natomiast w wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisanych było 48 000 obiektów, w tym 5 100 obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomości. Do rejestru zabytków ruchomych na koniec 2018 roku wpisanych było 32 275 obiektów.

W 2018 roku Małopolskę odwiedziło 16,78 mln osób (w tym 13,28 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 3,37 mln to odwiedzający zagraniczni). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2017 o 5,1% i tendencja wzrostowa ciągle się utrzymuje. W roku 2018 szacowane wydatki odwiedzają-

cych region kształtowały się na poziomie blisko 14,34 mld złotych. Poziom wydatków wzrósł w stosunku do roku poprzedniego (o 6,54%). Województwo małopolskie ma największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (413), które stanowią 73,5% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (98), które stanowią 17,4% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 0,7 do 4,1%).

W zakresie transportu w 2018 roku zakończono szereg inwestycji, m.in. budowę obwodnic Gdowa i Miechowa, stabilizację osuwisk w miejscowościach Laskowa Górna i Bieśnik oraz rozbudowę odcinków dróg wojewódzkich: 973 Tarnów – Żabno, 984 Lisia Góra – Nowa Jastrzębka, 971 w miejscowości Krynica, a także kontynuowano budowę drogi ekspresowej S-7 na odcinku Lubień – Rabka.

Rekordową liczbą 6 769 369 obsłużonych pasażerów zakończył się 2018 rok dla Kraków Airport (o 16 % więcej niż rok wcześniej). W minionym roku w Kraków Airport uruchomionych zostało 13 nowych połączeń rozkładowych do 4 nowych krajów: Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Bułgarii, Węgier i Jordanii. W siatce połączeń Kraków Airport pojawili się również nowi przewoźnicy – Flydubai, Transavia, LaudaMotion, Yanair oraz BlueAir.

Na terenie województwa małopolskiego według stanu na koniec 2018 roku realizowanych było 3 677 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, co stawia Małopolskę na 4. miejscu w kraju po województwie śląskim (4 412 projektów), mazowieckim (3 979 projektów) i dolnośląskim (3 713 projektów). W porównaniu z końcem 2017 roku liczba realizowanych (lub zrealizowanych) projektów w województwie małopolskim zwiększyła się o 1 162. Wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2018 roku 27 348,8 mln zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 16 666,0 mln zł. Małopolska pod względem wartości projektów ustępuje jedynie województwom: mazowieckiemu – 54,3 mld zł (UE: 29,1 mld zł), śląskiemu – 34,1 mld zł (UE: 20,3 mld zł) i dolnośląskiemu – 28,0 mld zł (UE: 16,5 mld zł). Przyrost wartości ogółem w 2018 roku wyniósł w województwie małopolskim 7 370,3 mln zł (UE: 4 680,5 mln zł).

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Aneta Bodziony, Marta Dębowska, Anna Gębiś, Elżbieta Koza, Wojciech Machalski, Rafał Oświęcimka, Piotr Sułek

— podsumowanie

- W roku 2018 odnotowano w stosunku do roku poprzedniego wzrost ilości ścieków odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej (1,73%).
- W ostatnich latach na terenie całej Małopolski widoczny jest znaczący wzrost wymiany kotłów na paliwa stałe. W 2018 roku w gminach wymieniono o 60% więcej kotłów niż w roku poprzednim. Efekt tych działań będzie miał przełożenie na stężenia szkodliwych substancji w powietrzu w kolejnych latach. Niezmiennie dostrzega się potrzebę kompleksowego działania na rzecz poprawy jakości powietrza.
- Każdego roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. W roku 2018 selektywnie zebrano łącznie ok. 348,5 tys. Mg, co stanowiło 32,5% wszystkich zebranych odpadów komunalnych.
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w roku 2018 zawarł łącznie 213 umów pożyczek na łączną kwotę 136 259,37 tys. zł. Całkowity koszt zadań finansowanych przy udziale pożyczek podpisanych w 2018 roku wyniósł 315 085,26 tys. zł. Dofinansowano w szczególności przedsięwzięcia związane z gospodarką wodno-ściekową oraz ochroną powietrza.

1. Obszary chronione

Województwo małopolskie charakteryzuje duża różnorodność rzeźby terenu, budowy geologicznej, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej, rzadko spotykanej w skali kraju różnorodności biologicznej.

Atrybutem województwa małopolskiego jest niespotykane w innych rejonach Polski zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Przestrzenny system ochrony przyrody tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach. Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną.

System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- › parki narodowe (Małopolska zajmuje 1 miejsce w Polsce pod względem liczby parków narodowych) – pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz Magurski położony na terenie województwa małopolskiego i podkarpackiego;
- › parki krajobrazowe – 11, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Park Krajobrazowy Beskidu Małego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego), Bielańsko-Tyniecki, Ciężkowicko-Rożnowski, Dłubniański, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd (na granicy

- dwóch województw – małopolskiego i śląskiego), Pasma Brzanki (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Popradzki, Rudniański, Tenczyński, Wiśnicko-Lipnicki;
- › obszary chronionego krajobrazu – 10, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Bratucicki, Doliny Wisły, Jastrzębsko-Żdżarski (na granicy dwóch województw małopolskiego i podkarpackiego), Koszycki, Pogórza Ciężkowickiego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Południowomałopolski, Radłowsko-Wierchosławicki, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Wyżyny Miechowskiej, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego;
 - › rezerваты przyrody – 85;
 - › obszary Natura 2000 – 97, 2 obszary Natura 2000 PLC (czyli posiadające wspólne granice obszaru ptasięgo PLB oraz siedliskowego PLH), 9 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) oraz 86 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (siedliskowych – PLH);
 - › zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 6;
 - › użytki ekologiczne – 46;
 - › pomniki przyrody – 2 225;
 - › stanowiska dokumentacyjne – 80.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w województwie małopolskim

Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (w ha)	Powierzchnia województwa (w %)	Otuliny	
				(ha)	Powierzchnia województwa (w %)
Parki narodowe	6	38 070,1	2,5	39 487	2,6
Parki krajobrazowe	11	178 251,53	11,74	109 982,28	7,24
Obszary chronionego krajobrazu	10	572 782,05	37,73		
Rezerваты przyrody	85	3 402,13	0,23	604,65	0,04
Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000	11	133 614,5	8,80		
Obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000	88	152 967,46	10,07		
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	6	14 028,25	0,92		
Użytki ekologiczne	46	877,97	0,06		
Pomniki przyrody	2 225				
Stanowiska dokumentacyjne	80				

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

Więcej informacji

Więcej informacji na temat parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w województwie małopolskim można znaleźć na stronie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego www.zpkwm.pl.

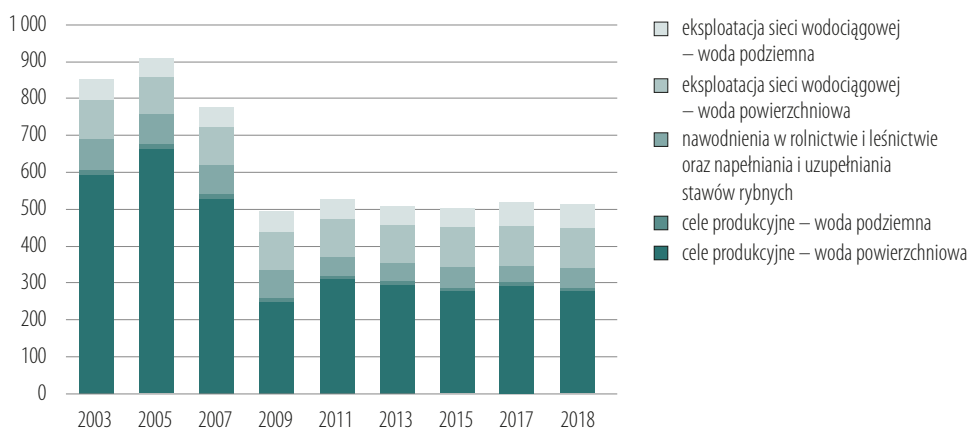
Informacje na temat pozostałych form ochrony przyrody dostępne są na stronach: www.krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody oraz www.crfop.gdos.gov.pl/CRFOP.

2. Gospodarka wodno-ściekowa

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmuje się zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych. W 2018 roku, w odniesieniu do roku poprzedniego, zaobserwowano niewielki wzrost poboru wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej i niewielki spadek poboru wody na cele przemysłowe.

Wykres 1. Pobór wody w województwie małopolskim (hm³)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

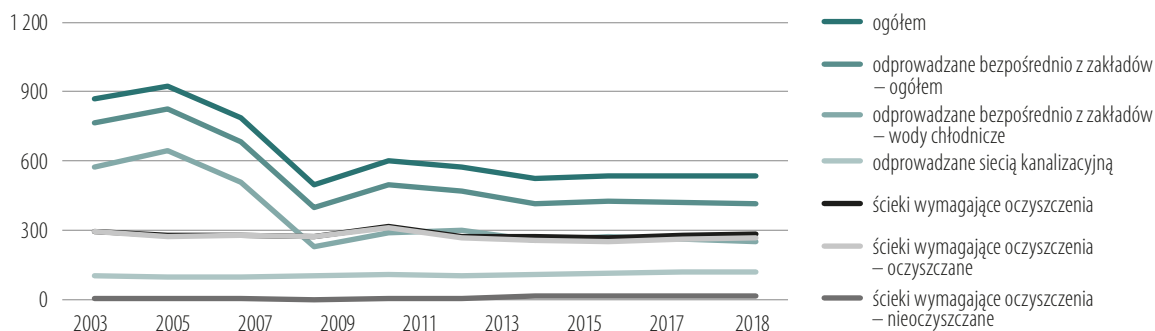
W roku 2018 zmniejszyła się o 2,5% ilość wody ujmowanej przez przemysł, przy czym dla wód powierzchniowych spadek wyniósł 3,6%, natomiast w przypadku wód podziemnych nastąpił wzrost o 3,4%. W 2018 roku zanotowano 3,9% wzrost poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego. Obserwując pobór wód na przestrzeni lat 2004–2018, można zauważyć, że w 2008 roku znacznie spadł pobór ilości wody spowodowany w głównej mierze zmniejszeniem ilości wody pobieranej na cele produkcyjne. Pobór wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej utrzymuje się na podobnym poziomie.

Gospodarka komunalna województwa w 63,5% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z rokiem 2017 odnotowano 1,1% spadek ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych do wód powierzchniowych. Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. Od kilku lat obserwuje się tendencję wzrostową w tym zakresie, również z powodu ciągłej rozbudowy sieci kanalizacyjnej. W 2018 roku odnotowano 1,7% wzrost ilości odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków w stosunku do roku poprzedniego. Analizując ilości ścieków odprowadzanych do wód i do ziemi, można zauważyć znaczący spadek ilości ścieków w 2008 roku spowodowany znaczącym spadkiem ilości ścieków odprowadzanych z przemysłu. Ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną utrzymują się na jednym poziomie.

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi w województwie małopolskim (hm³/rok)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych¹

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników państwowego monitoringu środowiska i prezentuje poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód sztucznych lub wód silnie zmienionych – poprzez ocenę potencjału ekologicznego), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu.

Stan ekologiczny / potencjał ekologiczny jest określeniem jakości struktury i funkcjonowania ekosystemu wód powierzchniowych, sklasyfikowanej na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz wspierających je wskaźników fizykochemicznych i hydromorfologicznych. Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się poprzez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości, przy czym klasa pierwsza oznacza bardzo dobry stan ekologiczny, klasa druga – dobry stan ekologiczny, zaś klasy trzecia, czwarta i piąta odpowiednio – stan ekologiczny umiarkowany, słaby i zły. W przypadku potencjału ekologicznego, klasa pierwsza i druga tworzą wspólnie potencjał „dobry i powyżej dobrego”.

Klasyfikacji stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych dokonuje się na podstawie analizy wyników pomiarów zanieczyszczeń chemicznych, w tym tzw. substancji priorytetowych. Podstawą analizy jest porównanie uzyskanych wyników ze środowiskowych normami jakości. Stan chemiczny klasyfikowany jest jako dobry lub poniżej dobrego.

Stan jednolitej części wód ocenia się poprzez porównanie wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego. Jednolita część wód może być oceniona jako będąca w „dobrym stanie”, jeśli jednocześnie jej stan/potencjał ekologiczny jest sklasyfikowany przynajmniej jako dobry, a stan chemiczny sklasyfikowany jest jako „dobry”. W pozostałych przypadkach, tj. gdy stan chemiczny jest sklasyfikowany jako „poniżej dobrego” lub stan/potencjał ekologiczny sklasyfikowany jako „umiarkowany”, „słaby”, bądź „zły”, jednolitą część wód ocenia się jako będącą w złym stanie.

Więcej informacji

Więcej informacji o jakości i ilości wód oraz źródeł zanieczyszczeń znajdziesz na stronach:

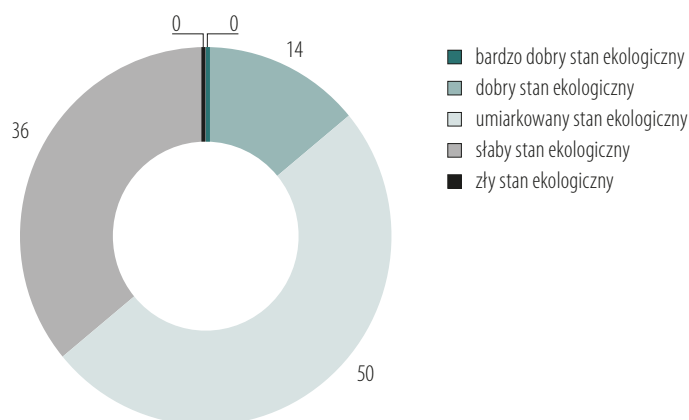
- www.stat.gov.pl;
- www.gios.gov.pl.

W 2018 roku klasyfikacje i oceny stanu wód w granicach województwa małopolskiego wykonano dla 134 jednolitych części wód powierzchniowych (jcw), w tym:

- › 80 klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego;
- › 104 klasyfikacji stanu chemicznego;
- › 116 ocen stanu wód.

Dla 7 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych stan ekologiczny sklasyfikowano jako dobry, dla 25 jako umiarkowany, dla 18 jako słaby. Żadna z monitorowanych jcw nie została sklasyfikowana do stanu ekologicznego bardzo dobrego i złego.

Wykres 3. Stan ekologiczny jcw rzecznych monitorowanych w 2018 roku (w %)

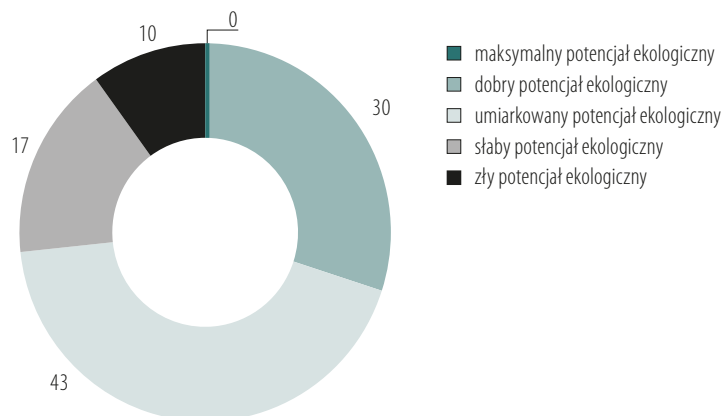

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

1. Opracowane na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Dla 9 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych potencjał ekologiczny sklasyfikowano jako dobry, dla 13 jako umiarkowany, dla 5 jako słaby, a dla 3 jako zły. Żadna z monitorowanych jcwp nie została sklasyfikowana do potencjału ekologicznego maksymalnego.

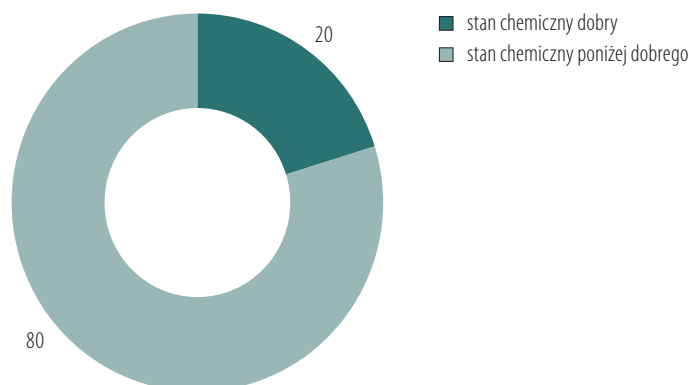
Wykres 4. Potencjał ekologiczny jcwp rzecznych monitorowanych w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Dla 21 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych stan chemiczny sklasyfikowano jako dobry, a dla 83 jako poniżej dobrego.

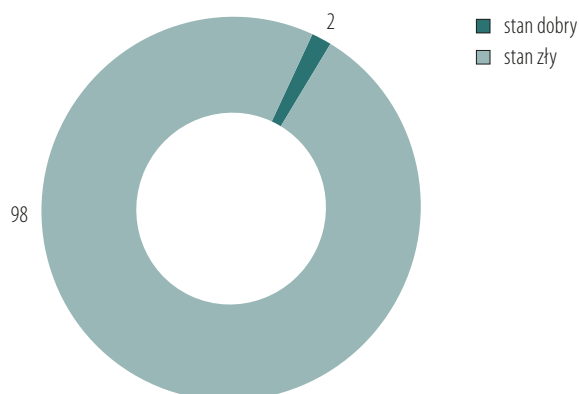
Wykres 5. Stan chemiczny jcwp rzecznych monitorowanych w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Dla 2 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych stan jcwp oceniono jako dobry, natomiast dla 114 stan oceniono jako zły.

Wykres 6. Stan jcwp rzecznych monitorowanych w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

Straty powstałe w 2018 roku w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych, tj. intensywne opady deszczu, silny wiatr w obiektach infrastruktury komunalnej gmin oraz powiatów wyniosły około 102 mln zł. Największe odnotowano na terenie powiatu nowotarskiego oraz limanowskiego – ponad 21 mln zł oraz nowosądeckiego – ponad 11,4 mln zł. Wartość szkód powodziowych powstałych w wyniku wezbrania, które miało miejsce w lipcu 2018 roku, na wodach i urządzeniach wodnych administrowanych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie wyniosła – ponad 84,5 mln zł.

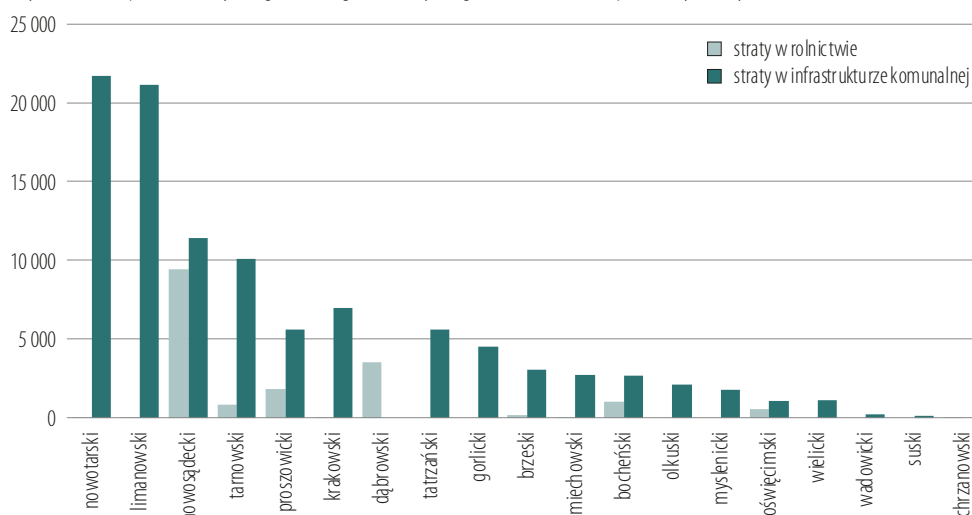
Oddział Karpacki Państwowego Instytutu Geologiczno-Państwowego Instytutu Badawczego (OK PIG-PIB) w ramach krajowej sieci monitoringu wód podziemnych prowadzi na obszarze województwa małopolskiego obserwacje położenia zwierciadła wód podziemnych w 34 otworach oraz wydajności w 19 źródłach. Wystąpienie niżówki hydrogeologicznej w 2018 roku stwierdzono w punkcie obserwacyjno-badawczym nr II/776/1 w Nowym Sączu w okresie od 18 września do 31 grudnia oraz w punkcie obserwacyjno-badawczym nr II/938/1 w Bukowni w okresie od 11 grudnia do 31 grudnia. Ponadto w roku 2018 wielokrotnie prognozowano zagrożenie pojawienia się niżówki hydrogeologicznej na obszarze województwa. Takie zagrożenie wystąpiło w okresie jesienno-zimowym w:

- › Wierchomli (gm. Piwniczna-Zdrój);
- › Lubaszu (gm. Szczucin);
- › Nowym Sączu;
- › Babicy (gm. Wadowice).

W 2018 roku susza rolnicza na terenie województwa małopolskiego wystąpiła w okresie od 1 kwietnia do 20 czerwca. Zjawisko suszy występowało wśród upraw zbóż jarych i ozimych, truskawek, krzewów owocowych, drzew owocowych oraz roślin bobowatych.

Wskutek wystąpienia zjawiska suszy w 256 gospodarstwach na terenie gminy Radgoszcz (powiat dąbrowski) odnotowano straty w uprawach zbóż na obszarze ponad 875 ha na łączną kwotę ponad 1,1 mln zł.

Wykres 7. Straty w rolnictwie powstałe w wyniku gradu, huraganu, intensywnego deszczu w układzie powiatowym (w tys. zł)

Źródło: MUW w Krakowie.

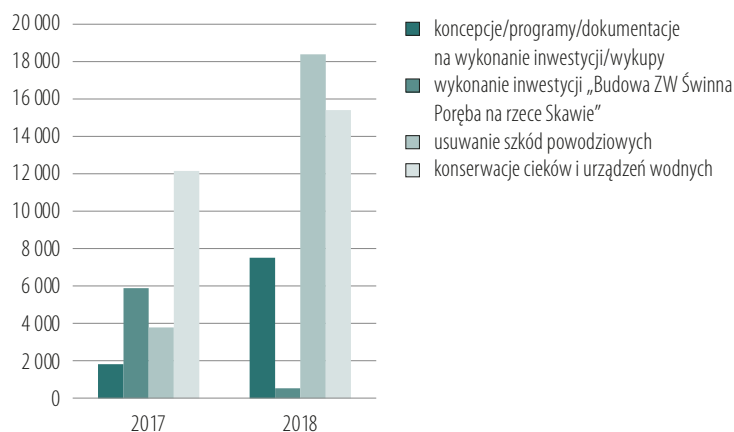
Utrzymanie wód i urządzeń hydrotechnicznych

Skutkiem uregulowań ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne (tj. Dz.U. z 2018 roku, poz. 2268) jest przejście na Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie całości kompetencji związanych z gospodarką wodną. Z dniem 1 stycznia 2018 roku dotychczasowe zadania Marszałka Województwa Małopolskiego związane

z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną, a także inwestycjami w gospodarce wodnej realizuje Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

W 2018 roku PGWWP RZGW w Krakowie wykonał prace utrzymaniowe związane z lokalnym zabezpieczeniem brzegów, udroźnieniem koryt rzek i potoków, koszeniem wałów przeciwpowodziowych oraz utrzymaniem obiektów piętrzących administrowanych przez jednostkę. Łącznie na ten cel wydano 15,4 mln zł.

Wykres 8. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez PGWWP RZGW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: PGW Wody Polskie.

Zbiorniki

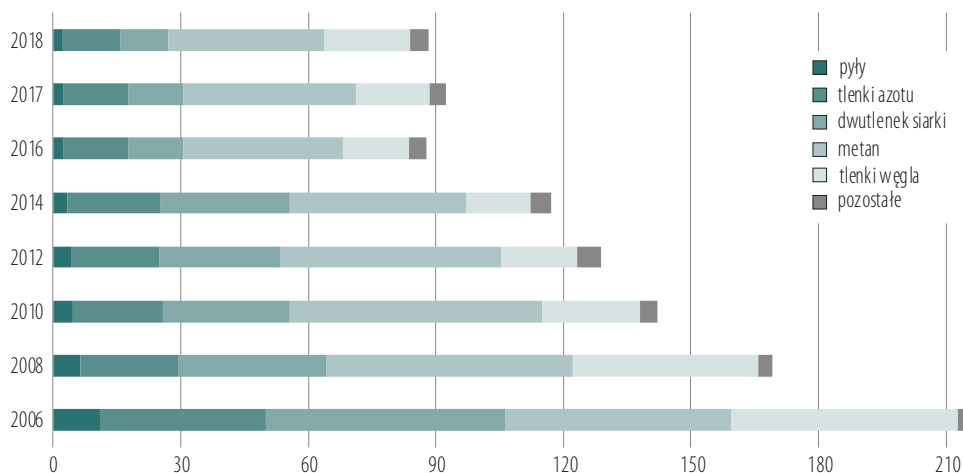
Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 8 zbiorników zaporowych posiadających rezerwę powodziową: pracujące w kaskadzie Tresna oraz Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w województwie śląskim, Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wiśla w województwie śląskim, a także Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów oraz Świnna Poręba zlokalizowane na obszarze województwa. Dodatkowo funkcję przeciwpowodziową pełni zbiornik Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów oraz zbiornik wodny Biezanów na rzece Serafa w mieście Kraków.

4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Emisja zanieczyszczeń

W województwie małopolskim w 2018 roku emisja zanieczyszczeń przemysłowych (bez dwutlenku węgla) wyniosła 88,212 tys. Mg (według danych Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ). Porównując dane z 2017 rokiem, widoczny jest spadek emisji o 4,6%. W roku 2018 przeważały: metan (44%), tlenki węgla (19%), tlenki azotu (17%) oraz dwutlenek siarki (14%).

Wykres 9. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w tys. Mg (bez CO₂)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska.

W 2018 roku główne źródła zanieczyszczeń przemysłowych zlokalizowane były na obszarze powiatu oświęcimskiego (43%), miasta Kraków (21%), miasta Tarnów (9%), powiatu chrzanowskiego (7%), powiatu krakowskiego (6%) oraz powiatu olkuskiego (5%). Emisja ta związana była głównie z pracą zakładów tj.: Tauron Wydobycie S.A. (30%), ArcelorMittal Poland S.A. (13%), Grupa Azoty S.A. (8%), CEZ Skawina S.A. (6%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebinii (5%) oraz PGE Energia Ciepła S.A. (3%).

Emisja gazów cieplarnianych

W 2018 roku na terenie województwa małopolskiego podmioty gospodarcze wyemitowały ponad 11,34 mln MgCO₂, 36,87 tys. Mg metanu oraz 861 Mg podtlenku azotu. Oznacza to, że łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) wyniósł 12,52 mln Mg, a w porównaniu do 2017 roku wartość ta wzrosła o 6%.

W 2018 roku największa ilość gazów cieplarnianych została wyemitowana z obszaru miasta Krakowa (52%), powiatu krakowskiego (12%), powiatu oświęcimskiego (12%), miasta Tarnów (10%) oraz powiatu chrzanowskiego (7%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP) to: PGE Energia Ciepła S.A. – elektrociepłownia w Krakowie (14%), CEZ Skawina S.A. (12%), ArcelorMittal Poland S.A. (10%), Grupa Azoty S.A. (10%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebinii (6%) oraz TAURON Wydobycie S.A. (5 %).

Stan jakości powietrza

Zgodnie z roczną oceną jakości powietrza w województwie małopolskim w 2018 roku, wykonaną przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 wystąpiły w większości, natomiast docelowego benzo(a)pirenu we wszystkich strefach województwa małopolskiego. W Aglomeracji Krakowskiej odnotowano przekroczenie wartości dopuszczalnej pyłu PM2,5 oraz dwutlenku azotu. W pozostałych częściach województwa odnotowano wartości oscylujące wokół średniorocznej wartości dopuszczalnej PM2,5.

W 2018 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 odnotowano na stacji monitoringu w Krakowie przy alei Krasieńskiego – 57 µg/m³ (55 µg/m³ w 2017 roku), w Nowym Targu – 48 µg/m³, a także przy ulicy Dietla w Krakowie – 47 µg/m³. Dopuszczalna częstość przekraczania stężeń 24-godzinnych wynosząca 35 dni w roku kalendarzowym została dotrzymana jedynie w 2 spośród 21 stanowisk pomiarowych, przy czym odczyty na stacji w Szymbarku były przeprowadzane jedynie w okresie od stycznia do maja. Największą liczbę dni z przekroczeniem dopuszczalnego stężenia średniodobowego pyłu PM10 zanotowano w Krakowie przy alei Krasieńskiego – 169 dni (130 dni w 2017 roku) oraz w Nowym Targu i przy ulicy Dietla w Krakowie – 109 dni. W 2018 roku wystąpiło 9 dni, w których przekroczone zostało informowanie stężenia pyłu PM10 (200 µg/m³). Nie było ani jednego dnia, w którym przekroczone zostało alarmowe (300 µg/m³). W 2017 roku sytuacja przekroczenia poziomu powyżej 200 µg/m³ wystąpiła czternastokrotnie, natomiast 300 µg/m³ dwukrotnie.

W 2018 roku stężenia średnioroczne pyłu PM2,5 mieściły się w przedziale od 24 µg/m³ do 39 µg/m³ (alei Krasieńskiego w Krakowie), przy czym większość nie przekracza 30 µg/m³.

Najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku azotu odnotowano w Krakowie na stacji komunikacyjnej przy alei Krasieńskiego – 61 µg/m³ (tyle samo ile w 2017 roku) oraz przy ulicy Dietla – 41 µg/m³ (42 µg/m³ w 2017 roku).

Najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku siarki w 2018 roku, wynoszące 12,7 µg/m³, zanotowała stacja w Nowym Targu. Na żadnej ze stacji pomiarowych nie wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki (20 µg/m³).

W 2018 roku pomiary ozonu prowadzono na stacjach: Kaszowie, Krakowie-Kurdwanów, Szarowie, Szymbarku, Tarnowie, Trzebinii i Zakopanem. Maksymalne stężenie 8-godzinne ozonu zarejestrowano w Kaszowie – 169 µg/m³. W 2018 roku dopuszczalna liczba dni z przekroczeniem poziomu docelowego ozonu na stacjach pomiarowych (wynosząca 25 dni) została przekroczona na stacjach: Kaszów (26 dni), Trzebinia (26 dni), Szarów Spokojna (36 dni).

Przekroczenia stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu odnotowano we wszystkich stacjach pomiarowych. Najwyższą wartość odnotowano w Nowym Targu (18,3 ng/m³) oraz w Suchej Beskidzkiej (12,7 ng/m³) – poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi 1 ng/m³.

Tabela 2. Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w 2018 roku

Stacje pomiarowe	Stężenia średnioroczne pyłu PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego poziomu średniodobowego pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu (ng/m^3)
Kraków – Kurdwanów	43	91	29	32	5,7	4,89
Kraków – Krasińskiego	57	169	39	61	–	–
Kraków – Nowa Huta	40	94	27	27	6,4	–
Kraków – Dietla	47	109	–	41	–	–
Kraków – os. Piastów	37	69	–	–	–	4,79
Kraków – os. Wadów	33	62	–	–	–	5,51
Kraków – Złoty Róg	43	96	–	–	–	5,14
Bochnia*	36	67	29	–	–	7,18
Gorlice*	29	34	–	–	–	3,01
Niepołomice*	–	76	–	–	–	–
Nowy Sącz	42	89	–	25	5,6	–
Nowy Targ	48	109	–	–	12,7	18,28
Olkusz*	–	–	–	–	–	–
Oświęcim	44	91	–	–	–	8,45
Skawina	42	86	–	22	7,8	–
Tarnów	32	40	25	20	5,8	3,83
Tarnów – ks. Romana Sitko	36	55	25	30	–	–
Trzebinia	32	47	24	15	10	4,85
Tuchów*	42	90	–	–	–	9,7
Zakopane	31	55	24	21	9	7,55
Sucha Beskidzka	43	104	–	–	–	12,72
Kaszów	–	–	–	19	–	–
Szarów	–	–	–	16	–	–
Szymbark	23	16	–	6	3,4	2,08
Wartości dopuszczalne	40	35	25	40	20	1

* – wyłącznie stacja manualna

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie.

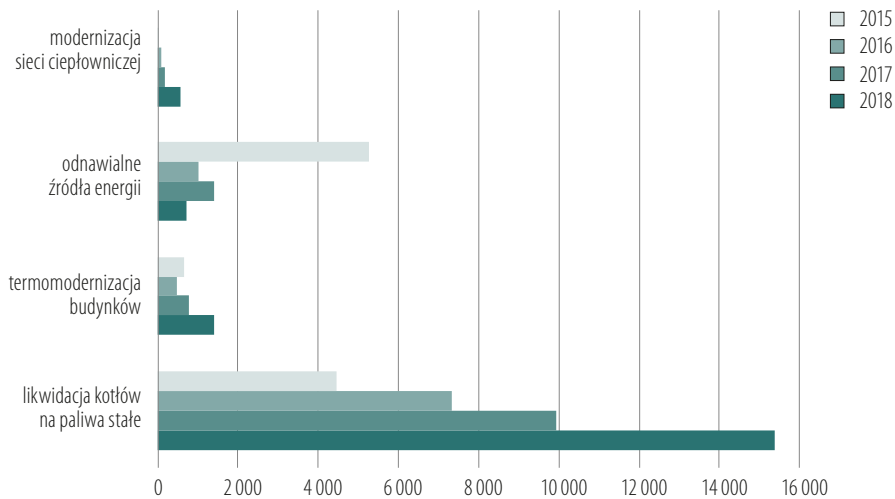
— więcej informacji

Na stronie www.powietrze.malopolska.pl publikowane są prognozy jakości powietrza dla województwa małopolskiego, a także informacje o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych i dopuszczalnych zanieczyszczeń w powietrzu oraz komunikaty dla szczególnie wrażliwych grup mieszkańców.

Realizacja Programu ochrony powietrza w 2018 roku

W 2018 roku na terenie Małopolski przeprowadzono ponad 18 tys. inwestycji z zakresu ograniczania emisji powierzchniowej. Obejmowały one m.in.: likwidację kotłów na paliwo stałe, termomodernizację budynków, zastosowanie odnawialnego źródła energii oraz modernizację sieci ciepłowniczej.

Wykres 10. Liczba inwestycji w Małopolsce ograniczających niską emisję

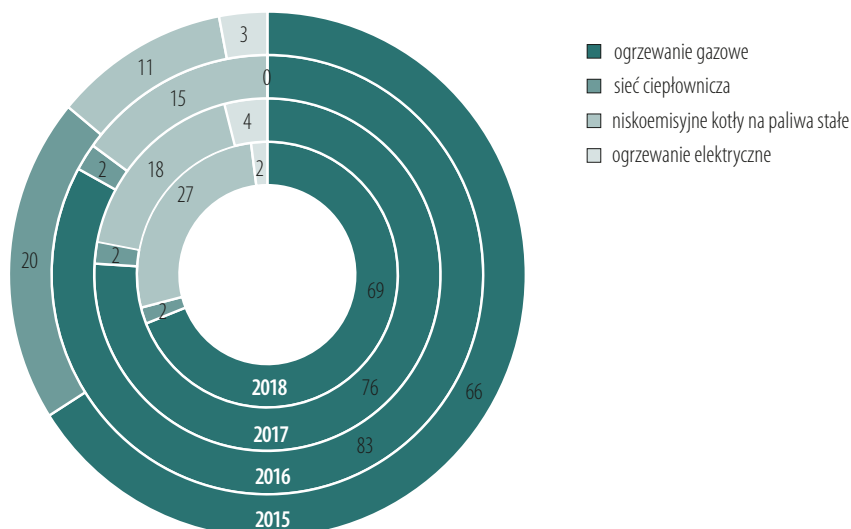

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

W ostatnich latach sukcesywnie wzrasta liczba likwidowanych niskosprawnych urządzeń na paliwo stałe. W 2018 roku zlikwidowano 15 992 przestarzałych, nieefektywnych pieców i kotłów. To o blisko 60% więcej w stosunku do roku poprzedniego, o 118% więcej w stosunku do roku 2016 oraz o 260% więcej w stosunku do 2015 roku. W 2018 roku jedynie w 16 gminach nie przeprowadzono żadnej wymiany niskosprawnych kotłów zasilanych paliwami stałymi. Podczas gdy w 2017 roku działań takich nie podjęło aż 95 z 182 gmin. Zastępczym urządzeniem grzewczym stały się przede wszystkim kotły gazowe (69%) oraz niskoemisyjne kotły na paliwo stałe (27%), ogrzewanie elektryczne (2%), podłączenie do sieci ciepłowniczej (2%). Gminy z największym udziałem zlikwidowanych nisko sprawnych urządzeń grzewczych to: Kraków (4 256 szt.), Wieliczka (423 szt.), Tarnów (329 szt.), Skawina (296 szt.) i Andrychów (220 szt.).

Działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły w 2018 roku na redukcję emisji pyłu PM10 na poziomie 561,6 Mg oraz PM2,5 na poziomie 520,0 Mg. Emisja benzo(a)pirenu została zredukowana o 264 kg.

Wykres 11. Rodzaje nowych źródeł ogrzewania zastosowanych w Małopolsce po likwidacji starych kotłów węglowych (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

W 2018 roku termomodernizacji poddano 1 396 budynków. Najwięcej tego typu inwestycji przeprowadzono w Dobczycach (157 budynków), Limanowej (146 budynków), Szczurowej (133 budynki), Gręboszowie (97 budynków), Olkuszu (89 budynków) oraz Krakowie (74 budynki).

Odnawialne źródła energii zainstalowano w 705 obiektach. Najpopularniejszym alternatywnym źródłem były pompy ciepła (359 instalacji), kolektory słoneczne (235 instalacji) oraz panele fotowoltaiczne (226 instalacji). Gminy, w których wykorzystano najwięcej odnawialnych źródeł energii to Kraków (390 obiektów) oraz Skawina (130 obiektów).

Koszt realizacji wszystkich działań naprawczych związanych z realizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w 2018 roku wyniósł 1,1 mld zł. W tym koszt inwestycji związanych z ograniczeniem emisji powierzchniowej oszacowano na poziomie 558 mln zł.

— więcej informacji

Szczegółowe podsumowania z realizacji Programu ochrony powietrza dostępne są na stronie internetowej www.powietrze.malopolska.pl.

5. Gospodarka odpadami

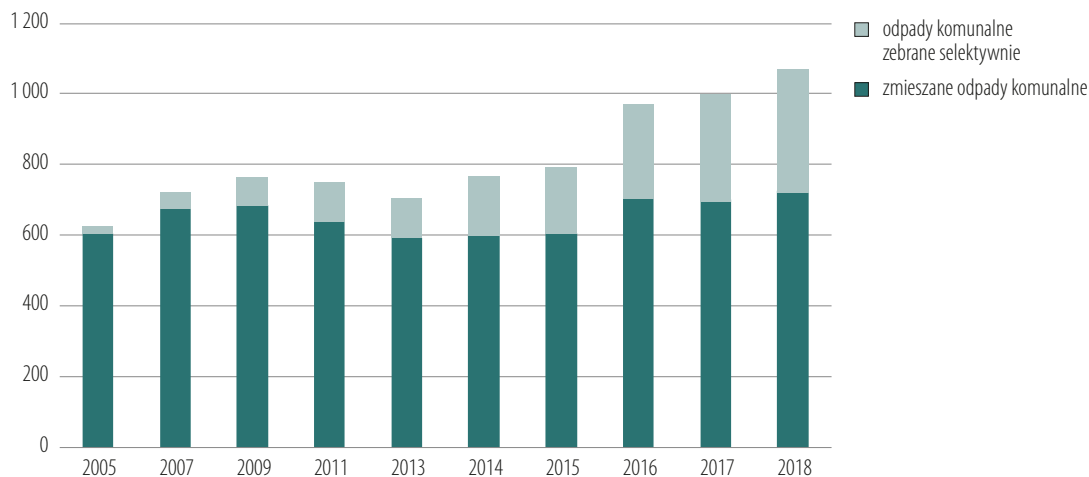
Odpady komunalne

W 2018 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 1 073,4 tys. Mg odpadów komunalnych, w tym 929,2 tys. Mg z gospodarstw domowych. Od 2013 roku utrzymuje się tendencja wzrostowa w ilości zebranych odpadów komunalnych (od 702 tys. Mg w 2013 roku do 1 073,4 tys. Mg w 2018 roku). W 2018 roku całkowita masa zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w zależności od źródła pochodzenia przedstawiała się następująco:

- › gospodarstwa domowe – 600,2 tys. Mg;
- › pozostałe źródła (usługi komunalne, handel, mały biznes, biuro i instytucje) – 124,6 tys. Mg.

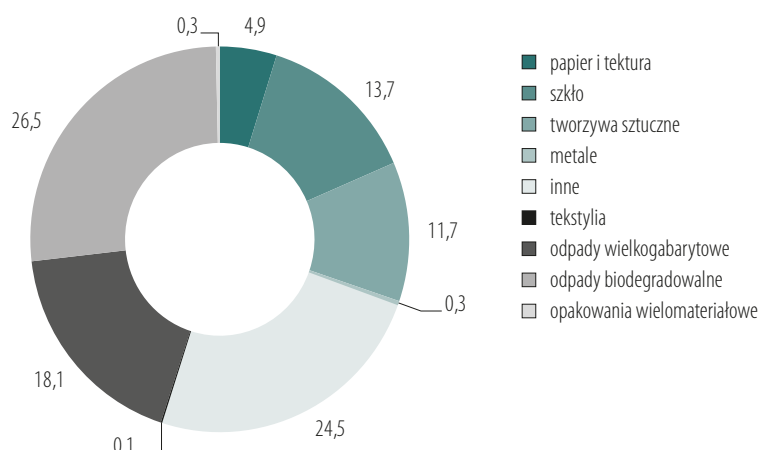
Od 2005 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2018 roku selektywnie zebrano łącznie ok. 348,5 tys. Mg, co stanowiło 32,5 % wszystkich zebranych odpadów komunalnych. Nastąpił wzrost tych ilości w porównaniu z 2013 rokiem, w którym selektywnie zebrano 109,6 tys. Mg, stanowiących 15,6% ogółu zebranych odpadów komunalnych. Natomiast w porównaniu z 2017 rokiem udział odpadów selektywnie zebranych w masie ogółem odpadów komunalnych wzrosła z 30,3% do ww. wartości.

Wykres 12. Masa zmieszanych i selektywnie zebranych odpadów komunalnych (w tys. Mg)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 13. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2018 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Głównym sposobem zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych na terenie województwa małopolskiego jest ich przekazywanie do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (tzw. RIPOK), będących instalacjami do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie województwa małopolskiego w 2018 roku działało 16 instalacji MBP, do których przekazano łącznie ok. 587,7 tys. Mg zmieszanych odpadów komunalnych. Ponadto ok. 122,3 tys. Mg zmieszanych odpadów komunalnych zostało przetworzonych przez Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Krakowie (RIPOK). Łączne moce przerobowe instalacji RIPOK wynoszą łącznie 1 042 800 Mg/rok.

W 2018 roku na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 13 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (stan na 31 grudnia 2018 roku). Na składowiskach tych deponowano masę pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i z sortowania odpadów zebranych selektywnie w ilości 172 tys. Mg.

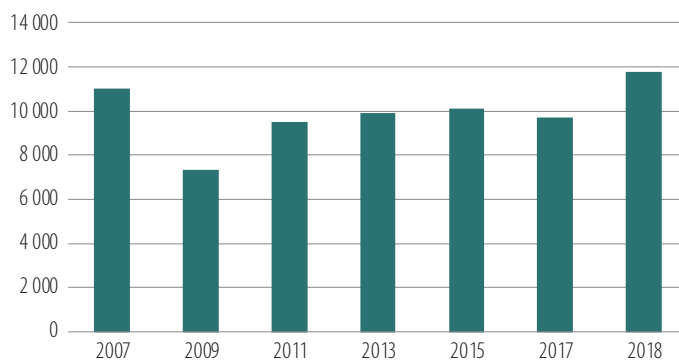
Ilość odebranych i zebranych ogółem odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosła 315 kg, w tym zmieszane odpady komunalne stanowiły 213 kg, a odpady selektywnie zebrane 102 kg.

Odpady przemysłowe

Największy strumień wytwarzanych odpadów stanowią odpady inne niż niebezpieczne powstające w poszczególnych gałęziach przemysłu, rolnictwie, rzemiośle oraz usługach. Odzysk jest głównym sposobem ich zagospodarowania. W 2018 roku 10,4 mln Mg odpadów przemysłowych zostało przekazanych do odzysku.

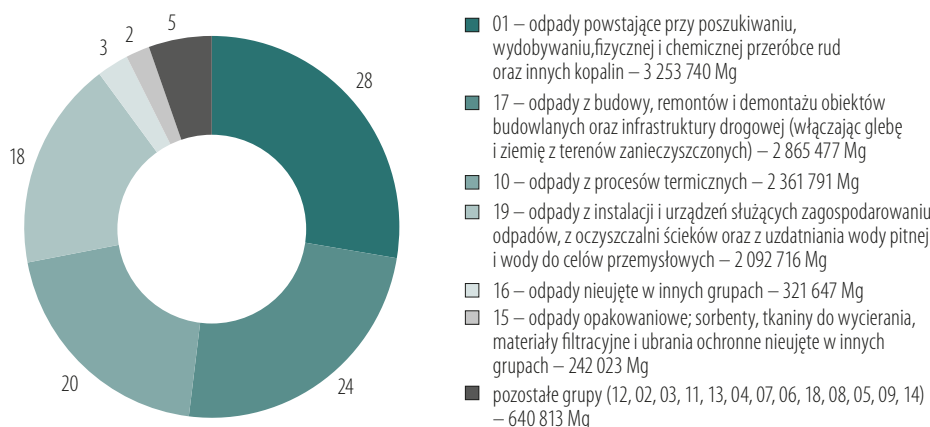
W 2018 roku w województwie małopolskim w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wytworzono 11,7 mln Mg odpadów przemysłowych.

Wykres 14. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w województwie małopolskim (w tys. Mg)

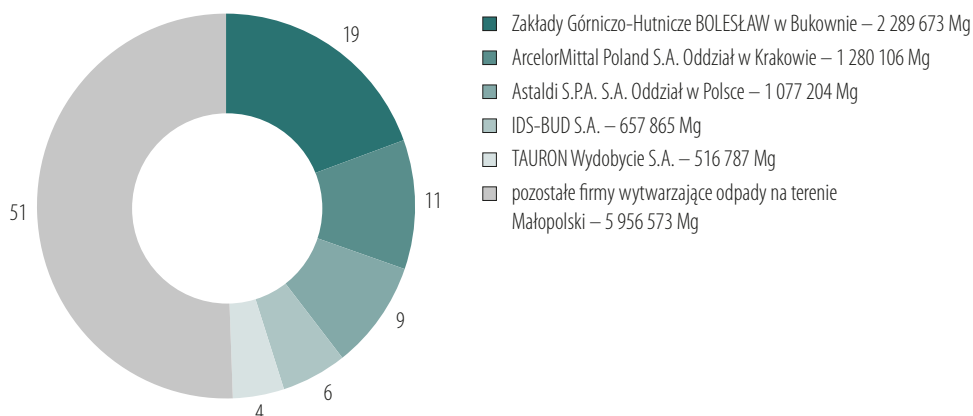
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach.

W 2018 roku najwięcej odpadów przemysłowych wytworzono w Krakowie (27,75%) oraz w powiecie olkuskim (20,59%) i suskim (10,91%). Najmniejsze masy odpadów przemysłowych wytworzono w powiatach limanowskim (0,27%), tatrzańskim (0,11%) oraz proszowickim (0,06%).

Wykres 15. Struktura wytwarzania odpadów przemysłowych w 2018 roku z podziałem na grupy odpadów (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach.

Największa masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 01 – odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin (28%). Dużą część w masie wytwarzanych odpadów stanowią odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych), czyli grupa 17. Ich udział w ogólnej masie wytworzonych odpadów wynosi 24%. Najmniejsza masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 09, czyli odpadów z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych oraz 14 – odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów.

Wykres 16. Udział przedsiębiorstw w ogólnej masie wytworzonych odpadów przemysłowych w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach.

Największą masę odpadów przemysłowych w roku 2018 wygenerowały Zakłady Górniczo-Hutnicze BOLESŁAW w Bukowni (19%) oraz ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (11%). Astalid S.P.A. S.A. Oddział w Polsce wytworzył 9% ogólnej masy odpadów przemysłowych. Pierwszą piątkę przedsiębiorstw zamykają: IDS-BUD S.A. (6%) oraz TAURON Wydobycie S.A. (4%). Podmioty te wygenerowały 49% ogólnej masy wytworzonych odpadów przemysłowych.

— więcej informacji

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi Wojewódzką Bazę Danych o Odpadach (WSO), dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem udzielanych zezwoleń w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami. Na podstawie danych z WSO corocznie sporządzany jest raport wojewódzki. Raporty za lata 2013–2018 można pobrać ze strony internetowej www.malopolska.pl/raporty.

6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie²

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument Samorządu Województwa Małopolskiego dla finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska. Wojewódzki Fundusz jest samorządową osobą prawną, niebędącą wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną.

Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 3. Wpływy środków do WFOŚiGW w Krakowie za rok 2018 (w tys. zł)

	Opłaty	Kary	Spląty pożyczek	Odsetki od pożyczek (w ujęciu kasowym)	Inne	Przychody finansowe	Razem
Stan środków na 01.01.2018	–	–	–	–	–	–	151 522,32
Plan	34 790	54,20	100 000	17 000	747,14	2 000	154 591,34
Wykonanie	34 957,18	55,52	103 035,01	17 640,72	924,69	2 492,99	159 106,12
% wykonania do planu	100	102	103	104	124	125	103

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 102,92% i wyniosły 159 106,12 tys. zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 1 stycznia 2018 roku kwotę w wysokości 310 628,44 tys. zł.

Tabela 4. Finansowanie ochrony środowiska w podziale na dziedziny i formy finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie w 2018 roku (w tys. zł)

Dziedziny	Forma finansowania		Razem
	Dotacyjne finansowanie ochrony środowiska	Pożyczkowe finansowanie ochrony środowiska	
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	8 071,01	73 053,94	81 124,95
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	19 167,20	21 420,81	40 588,01
Gospodarka odpadami	998,03	2 000,00	2 998,03
Pozostałe	16 088,54	15 854,53	31 943,07
Razem	44 324,79	112 329,28	156 654,06

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu podjęły w 2018 roku łącznie 96 uchwał w sprawie częściowego umorzenia pożyczek na łączną kwotę 1 6490,21 tys. zł. Zawarto 213 umów pożyczki na łączną kwotę 136 259,37 tys. zł. Całkowity koszt zadań finansowanych przy udziale pożyczek podpisanych w 2018 roku wyniósł 315 085,26 tys. zł. Łączna wartość wsparcia finansowanego WFOŚiGW w Krakowie wynikająca z podpisania umów w 2018 roku wyniosła 164 290,12 tys. zł.

2. Opracowano na podstawie Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za rok 2018.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2018 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie

Ochrona wód

W 2018 roku zostało zawartych 68 umów pożyczek na finansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na łączną kwotę 97 917,36 tys. zł.

Budowa sieci kanalizacji sanitarnej finansowana jest w ramach 51 umów w łącznej kwocie 71 319,54 tys. zł. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków Wojewódzkiego Funduszu zaangażowanych w realizację zadań, powinny wynieść: łączna długość kolektorów sanitarnych – 147 616,24 mb, ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni – 390 317,04 m³/rok.

Tabela 5. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2018 roku w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej

Lp.	Beneficjent	Długość sieci kanalizacji [mb]	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni [m ³ /rok]
1.	Gmina Iwkowa	34 569	89 571
2.	Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Chełmku sp. z o.o.	9 790	73 146
3.	Wodociągi i Kanalizacja Krzeszowice sp. z o.o.	21 120	69 402
4.	Gmina Łącko	28 657	64 130
5.	Gmina Nowy Targ	9 690	35 740
6.	Gmina Koniusza	13 687	34 098
7.	Gmina Mszana Dolna	17 055	33 397
8.	Gmina Gorlice	23 923	30 343
9.	Gmina Mogilany	9 707	29 733
10.	Gmina Słupnice	14 884	29 689
11.	Gmina Gromnik	9 029	29 089
12.	Gmina Wielka Wieś	8 869	26 280
13.	Gmina Bochnia	4 084	26 162
14.	Gmina Nowy Wiśnicz	6 473	23 652
15.	Gmina Czczów	6 903	23 214
16.	Gmina Osiek	6 402	21 243
17.	Gmina Łabowa	23 051	19 710

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej WFOŚiGW dofinansował również łączną kwotą 7 256,17 tys. zł zadania polegające na przebudowie i rozbudowie stacji uzdatniania wody, budowie ujęć wody oraz budowie sieci wodociągowej.

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2018 roku pozwoliła na realizację 12 zadań z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków (również podczyszczalni ścieków i przydomowych oczyszczalni ścieków) na łączną kwotę dofinansowania 19 341,65 tys. zł. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji tych przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków pomocowych Wojewódzkiego Funduszu powinny wynieść: przepustowość – 698,72 m³/d, redukcja BZT₅ – 106 803,26 kg/rok.

Tabela 6. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2018 roku w zakresie budowy oczyszczalni ścieków

Lp.	Beneficjent	Ilość oczyszczonych ścieków [m ³ /rok]	Redukowany ładunek BZT ₅ [kg/rok]
1.	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Grybowie Sp. z o.o.	76 431	300
2.	Gmina Gromnik	53 943	250
3.	Gmina Nowy Targ	31 207	500
4.	Gmina Łącko	19 789	87

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

Ochrona powietrza

W 2018 roku Wojewódzki Fundusz zawarł 88 umów oraz kontynuował 1 umowę z lat poprzednich dot. zadań z zakresu ochrony powietrza, na łączną kwotę 28 049,14 tys. zł, dotacje wyniosły 16 784,98 tys. zł (umowy z 2018 roku) oraz 6 750,00 tys. zł (umowa z lat poprzednich), a pożyczki 11 264,16 tys. zł.

Wynikiem realizacji inwestycji z zakresu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, w przeliczeniu na środki wydatkowane przez WFOŚiGW, będzie następująca redukcja emisji zanieczyszczeń: pyły – 113,51 Mg/rok, SO₂ – 73,23 Mg/rok, NOx – 9,49 Mg/rok, CO – 261,10 Mg/rok. Emisja równoważna – 560,48 Mg/rok.

Wojewódzki Fundusz dofinansował 52 zadania zgłaszane w ramach programów: 1) Program dofinansowania zadań ze środków WFOŚiGW w Krakowie realizowanych przez gminy w ramach *Programu Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE) na terenie województwa małopolskiego* – kontynuacja w 2018 roku oraz 2) Program *Poprawa jakości powietrza Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii*, który rozliczono i zamknięto.

Poza umowami realizowanymi w 2018 roku w ramach Programów PONE i KAWKA Wojewódzki Fundusz zawarł 36 umów na realizację zadań z zakresu ochrony powietrza na łączną kwotę 10 752,04 tys. zł, z czego pożyczki stanowiły 10 215,36 tys. zł, a dotacje 536 675,11 zł.

Zadania z zakresu termomodernizacji zostały dofinansowane na łączną kwotę 8 800,57 tys. zł, z czego 25 umów stanowiły pożyczki w kwocie łącznej 8 347,14 tys. zł, 2 – dotacje w kwocie 265 058,60 zł oraz 1 umowa przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym (pjb) w kwocie 188 376,68 zł. Efektem ich realizacji w przeliczeniu proporcjonalnie do środków pomocowych WFOŚiGW jest docieplenie 29 747,65 m² powierzchni wpływające na zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną w ilości 8 083,29 GJ/rok.

Na realizację zadań mających na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza zawarto 8 umów na łączną kwotę 1 951,46 tys. zł, z czego pożyczki stanowiły 1 868,22 tys. zł (5 umów), a dotacje 83 239,83 zł (3 umowy). Dla ww. umów oszacowano redukcję emisji równoważnej zanieczyszczeń w przeliczeniu na środki wydatkowane przez Wojewódzki Fundusz na 17 996,36 kg/rok.

Ponadto, w roku 2018 WFOŚiGW kontynuował *Program Priorytetowego Jawor – Poprawa efektywności energetycznej – termomodernizacja budynków jednorodzinnych*, którego celem jest zmniejszenie narażenia Małopolan na oddziaływanie pyłów PM_{2,5}, PM₁₀ oraz innych zanieczyszczeń powstających w wyniku niskiej emisji, zagrażających zdrowiu i życiu ludzi oraz negatywnie wpływających na stan środowiska. Łączna kwota wypłaconych pożyczek w 2018 roku wyniosła łącznie 3 410,74 tys. zł. Efektem rzeczowym realizacji podpisanych umów będzie docieplenie łącznie 17 737 m² powierzchni oraz wymiana stolarki o powierzchni 815 m². Wykonane prace termomodernizacyjne przyczynią się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną w ilości 7 230 GJ/rok.

W 2018 roku uruchomiono program priorytetowy *Czyste Powietrze* (skierowany po raz pierwszy na tak dużą skalę) do osób fizycznych, którego celem jest poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery. W ramach naboru do Funduszu zostało złożonych 2 514 wniosków na łączną kwotę dofinansowania 62,8 mln – w tym 46,5 mln w formie dotacji oraz 16,3 w formie pożyczki.

W 2018 roku kontynuowany był również Projekt zintegrowany LIFE pn. *Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze* realizowany przez Województwo Małopolskie (w 2018 roku w formie dotacji Fundusz wypłacił 942 936,25 zł).

Odnawialne źródła energii

W zakresie odnawialnych źródeł energii WFOŚiGW zawarł 22 umowy (3 umowy dotacji, 19 umów pożyczek) na łączną kwotę dofinansowania 14 688,31 tys. zł.

Oszczędność energii

W zakresie oszczędności energii Wojewódzki Fundusz zawarł 28 umów na łączną kwotę 7 205,76 tys. zł, z czego pożyczki stanowiły 7 102,24 tys. zł (26 umów), a dotacje 103,53 tys. zł (2 umowy).

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami WFOŚiGW dofinansował 3 zadania (1 w formie pożyczki na kwotę 2 000 tys. zł; 1 w formie dotacji na kwotę 381,99 tys. zł oraz 1 na zasadzie przekazania środków państwowej jednostce budżetowej w kwocie 30,66 tys. zł).

Pozostałe

Ponadto Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w 2018 roku udzielił pomocy finansowej m.in. na zadania z zakresu:

- › wspomagania ekologicznych form transportu – 3 umowy pożyczek na łączną kwotę 739,45 tys. zł;
- › wydatków na nabywanie, utrzymanie, obsługę i zabezpieczenie specjalistycznego sprzętu i urządzeń technicznych, służących wykonywaniu działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 7 umów na łączną kwotę 1 693,79 tys. zł;
- › monitoringu środowiska i systemu kontroli, wojewódzkich programów i planów – 3 umowy na kwotę 2 051,64 tys. zł;
- › ochrony przyrody – 4 umowy na dofinansowanie zadań z zakresu ochrony i przywracania chronionych gatunków roślin oraz zwierząt, a także 5 umów na dofinansowania przedsięwzięć związanych z utrzymaniem terenów zielonych o łącznej kwocie 412,12 tys. zł;
- › edukacji ekologicznej – 20 umów na kwotę dofinansowania 430,63 tys. zł;
- › profilaktyki zdrowotnej dzieci zamieszkałych na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska – zawarto 18 umów dotacji na łączną kwotę 316,74 tys. zł;
- › państwowych jednostek budżetowych – zawarto 9 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 3 329,03 tys. zł.

więcej informacji

Więcej informacji dot. działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za 2018 rok znajdują się na stronie internetowej www.wfos.krakow.pl.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Ewelina Motak

podsumowanie

- Systematycznie wzrasta liczba ludności województwa małopolskiego, chociaż tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie osłabło. W 2018 roku rzeczywisty przyrost mieszkańców był równy 9,2 tys. osób.
- Niezmiennie od wielu lat spada współczynnik urbanizacji – z 50,8% w 1995 roku do 48,2% w 2018 roku (spadek o 0,1 p. proc. w odniesieniu do roku 2017). Województwo małopolskie zajmuje 13. miejsce pod względem wielkości tego wskaźnika. Średnia wartość dla kraju w 2018 roku była równa 60,1%.
- W 2018 roku w województwie małopolskim na 1 km² przypadają 224 osoby (o 1 osobę więcej niż przed rokiem). Tak jak w latach ubiegłych, lokowało to Małopolskę na drugim miejscu wśród wszystkich województw. Pod względem gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich Małopolska jest nieustannie na pierwszym miejscu w kraju z wartością wskaźnika równą 130 osób/km².
- W 2018 roku nadal korzystnie kształtowały się wskaźniki dotyczące ruchu naturalnego w Małopolsce. Przyrost naturalny wciąż utrzymywał się na poziomie dodatnim, pomimo tego, że współczynnik urodzeń był niższy niż przed rokiem oraz nieznacznie wzrósł współczynnik zgonów. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców, chociaż niższy niż w roku poprzednim, w 2018 roku był równy 1,6‰, podczas gdy ogółem w Polsce osiągał on wartości ujemne (-0,7‰). Przeciętna długość trwania życia Małopolan nieznacznie zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego.
- W 2018 roku saldo migracji ogółem na 1 000 mieszkańców w Małopolsce było dodatnie i wyniosło 1,6‰. Saldo migracji wewnętrznych również utrzymało się na dodatnim poziomie i wyniosło 4,8 tys. osób, natomiast saldo migracji zagranicznych: +678 osób. W ostatnich latach w województwie małopolskim obserwuje się pogłębiające się niekorzystne zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobnie jak w całym kraju, społeczeństwo województwa małopolskiego starzeje się, a proces ten szybciej postępuje w miastach niż na wsi. W 2018 roku odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się do 20,0% w ogólnej strukturze mieszkańców.
- Analizując procesy demograficzne, można zaobserwować, że niekorzystne wskaźniki (ujemny przyrost naturalny przy ujemnym saldzie migracji oraz wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym) koncentrują się w gminach zlokalizowanych w północnej i zachodniej części województwa. Gminy położone na południu oraz w centrum regionu wykazywały znaczną „prężność demograficzną” (wysoki przyrost naturalny, wysoki odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym), natomiast dodatnim saldem migracji charakteryzowały się głównie gminy podmiejskie.

1. Stan ludności

Na koniec 2018 roku województwo małopolskie zamieszkiwane było przez 3 400 577 osób. Stanowiło to 8,9% ludności kraju i lokowało Małopolskę na 4. miejscu pod względem liczby mieszkańców, zaraz po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Od początku bieżącego stulecia corocznie obserwuje się systematyczny wzrost ludności w regionie, jednak tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie osłabło. W 2018 roku Małopolska znów była jednym z zaledwie czterech województw, w których nastąpił wzrost liczby mieszkańców. Średnioroczne tempo wzrostu ludności regionu wynosiło +0,3%, co oznacza, że w województwie przybyło 9,2 tys. osób. Należy jednak zaznaczyć, że zgodnie z prognozami ludności Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2014–2050, do roku 2025 obserwowany będzie wzrost liczby mieszkańców Małopolski, przy czym tempo tego wzrostu będzie coraz wolniejsze. Przewiduje się, że po roku 2025 w województwie małopolskim zacznie ubywać mieszkańców.

W 2018 roku w małopolskich miastach mieszkało 1 638 741 osób. Współczynnik urbanizacji wynosił 48,2% i był o 0,1 p. proc. niższy niż w roku 2017. W skali kraju współczynnik ten wynosił 60,1%. Najbardziej zurbanizowanym województwem pozostało województwo śląskie, w którym 76,7% ludności stanowili mieszkańcy miast. Tak jak w roku ubiegłym, regionem o najniższym współczynniku urbanizacji było Podkarpacie (41,1%). Małopolskie wsie zamieszkiwało w 2018 roku 1 761 836 osób, co stanowiło 51,8% ludności regionu i 11,5% ogółu ludności wiejskiej Polski. Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2018 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,5.

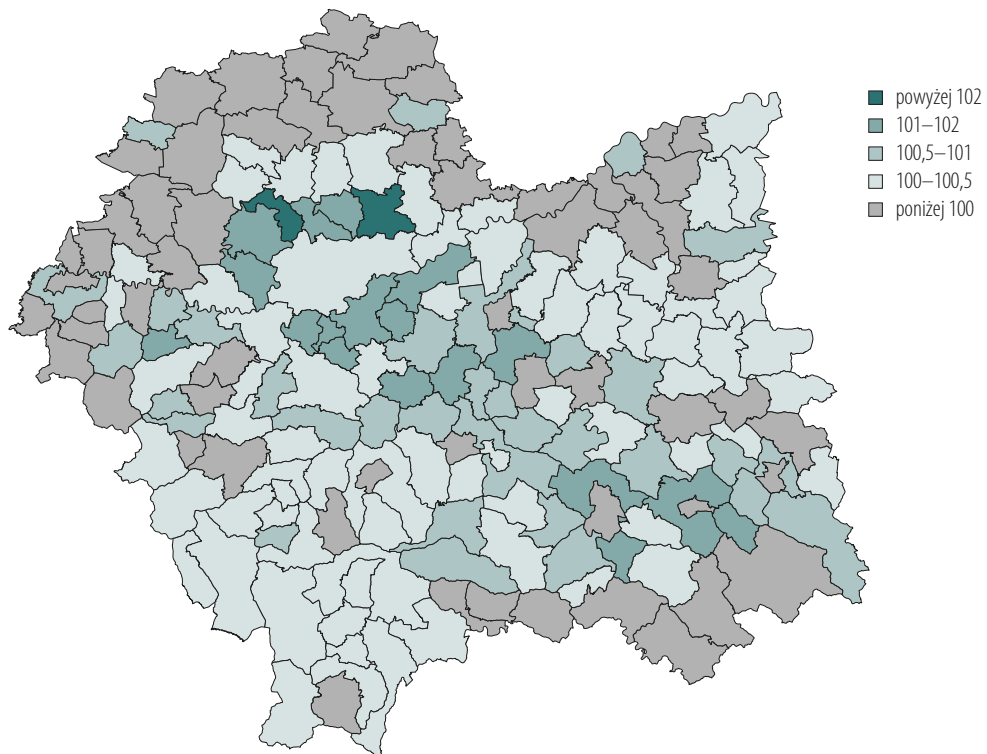
Tabela 7. Ludność województwa małopolskiego (w tys. osób)

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018	Dynamika (2017 = 100)
Województwo – ogółem	3 279,0	3 298,3	3 346,8	3 360,6	3 372,6	3 391,4	3 400,6	100,3
z tego:								
› w miastach	1 619,8	1 624,8	1 641,9	1 637,3	1 634,9	1 637,9	1 638,7	100,1
› na wsi	1 659,3	1 673,4	1 704,9	1 723,3	1 737,7	1 753,5	1 761,8	100,5
mężczyźni	1 589,2	1 598,1	1 624,1	1 630,3	1 636,7	1 646,0	1 650,6	100,3
z tego:								
› w miastach	766,2	768,4	777,0	774,4	773,6	775,0	775,6	100,1
› na wsi	823,0	829,7	847,1	855,9	863,1	871,0	875,1	100,5
kobiety	1 689,9	1 700,2	1 722,7	1 730,2	1 735,9	1 745,4	1 749,9	100,3
z tego:								
› w miastach	853,6	856,4	864,9	862,8	861,3	862,8	863,2	100,0
› na wsi	836,3	843,8	857,9	867,4	874,6	882,6	886,8	100,5

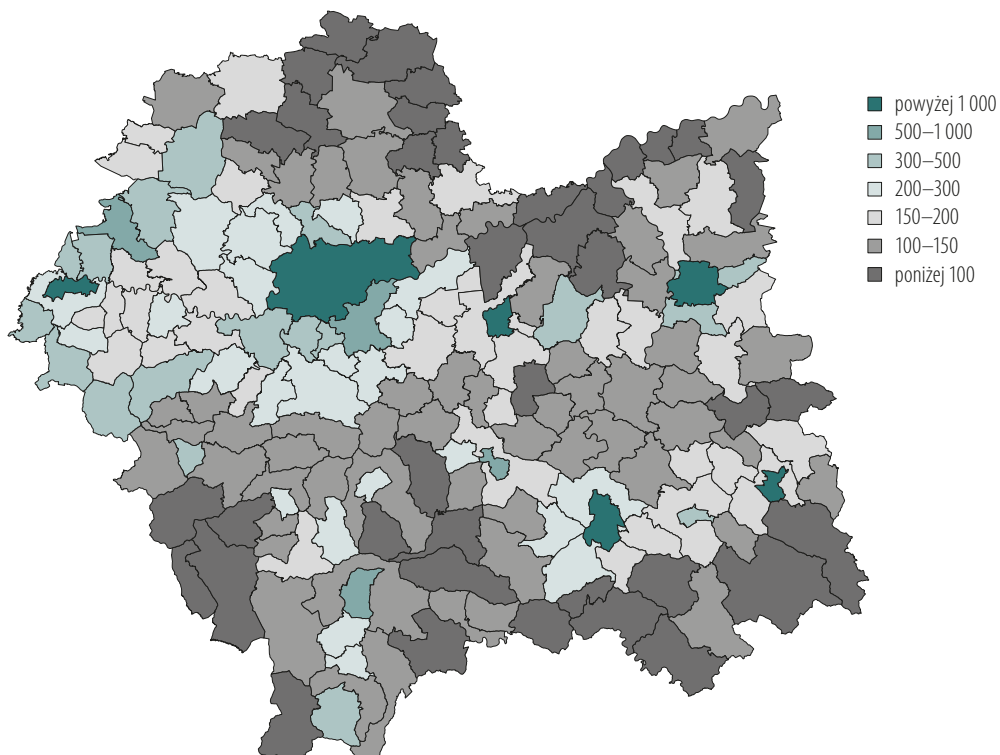
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przestrzenny rozkład dynamiki zmian ludności Małopolski w roku 2018 był silnie zróżnicowany. Średnia wartość dla województwa małopolskiego była dodatnia i wynosiła 100,3%. W ostatnim roku w 13 powiatach ziemskich nastąpił przyrost ludności – największy w powiatach: wielickim (101,5%), krakowskim (100,8%) oraz nowosądeckim i myślenickim (odpowiednio po 100,5%). Szczególną uwagę należy zwrócić na gminy położone w sąsiedztwie miasta wojewódzkiego. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowały: Wielka Wieś (103,3%), Kocmyrzów-Luborzyca (102,1%), Niepołomice (101,9%), Michałowice (101,8%) czy Wieliczka (101,7%). W Krakowie również przybyło mieszkańców (100,5%), natomiast ubytek mieszkańców zaliczyły Tarnów (99,5%) i Nowy Sącz (99,8%) oraz większość małopolskich miast. Odmienną sytuacją charakteryzowało się 6 powiatów ziemskich, głównie na zachodzie i na północy Małopolski (powiat olkuski, miechowski, oświęcimski, proszowicki i chrzanowski). Najmniejszą wartość wskaźnika osiągnęły gminy: Sucha Beskidzka (98,6%), Słaboszów (98,7%), Bolesław – pow. dąbrowski (99,0%) i Bukowno (99,0%). Niskie wartości wskaźników skoncentrowane były w północnej części województwa oraz częściowo w gminach przygranicznych.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w 2018 roku (rok 2017 = 100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2018 roku (os/km²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niewielka dynamika liczby ludności w województwie małopolskim w 2018 roku nie spowodowała dużej zmiany gęstości zaludnienia. Na 1 km² przypadają 224 osoby, a więc wartość wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 1 osobę. Dla Polski, niezmiennie od 2010 roku, wartość ta jest równa 123 osoby

na 1 km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło więc drugą pozycję w kraju, zaraz po województwie śląskim (368 osób/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich, Małopolska jest nieustannie na pierwszym miejscu w kraju. W 2018 roku wskaźnik ten był równy 130 os/km², przy średniej dla obszarów wiejskich w Polsce równej 53 osoby/km². W miastach gęstość zaludnienia wyniosła 990 osób/km² i była niższa, niż średnia dla kraju (1 047 osób/km²).

Wskaźnik gęstości zaludnienia wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Najwyższe wartości koncentrowały się w centralnej i zachodniej części województwa, natomiast najniższe na ziemiach północnych i południowych. Widoczna była również tendencja do występowania wyższej gęstości zaludnienia w gminach, przez które przebiegają drogi krajowe i szybkiego ruchu (np. autostrada A4 czy drogi S7, DK 47 i DK 28). Co oczywiste, zdecydowanie wyższą gęstość zaludnienia (powyżej 500 os/km²) wykazują powiaty grodzkie: Kraków (2 359 os/km² – wzrost o 11 osób w porównaniu do roku 2017), Tarnów (1 507 os/km² – spadek o 8 osób w porównaniu do roku 2017) i Nowy Sącz (1 457 os/km² – spadek o 3 osoby w porównaniu do roku 2017) oraz gminy miejskie takie jak: Oświęcim (1 277 os/km²), Gorlice (1 173 os/km²), Bochnia (1 002 os/km²), Limanowa (811 os/km²), Nowy Targ (653 os/km²), Wieliczka (596 os/km²) i Chrzanów (594 os/km²). Tak, jak miało to miejsce w roku poprzednim, najniższą gęstość zaludnienia odnotowały gminy wiejskie, w 2018 roku były to Uście Gorlickie (24 os/km²), Sękowa (26 os/km²), Książ Wielki (37 os/km²), Raclawice (43 os/km²) i Słaboszów (46 os/km²).

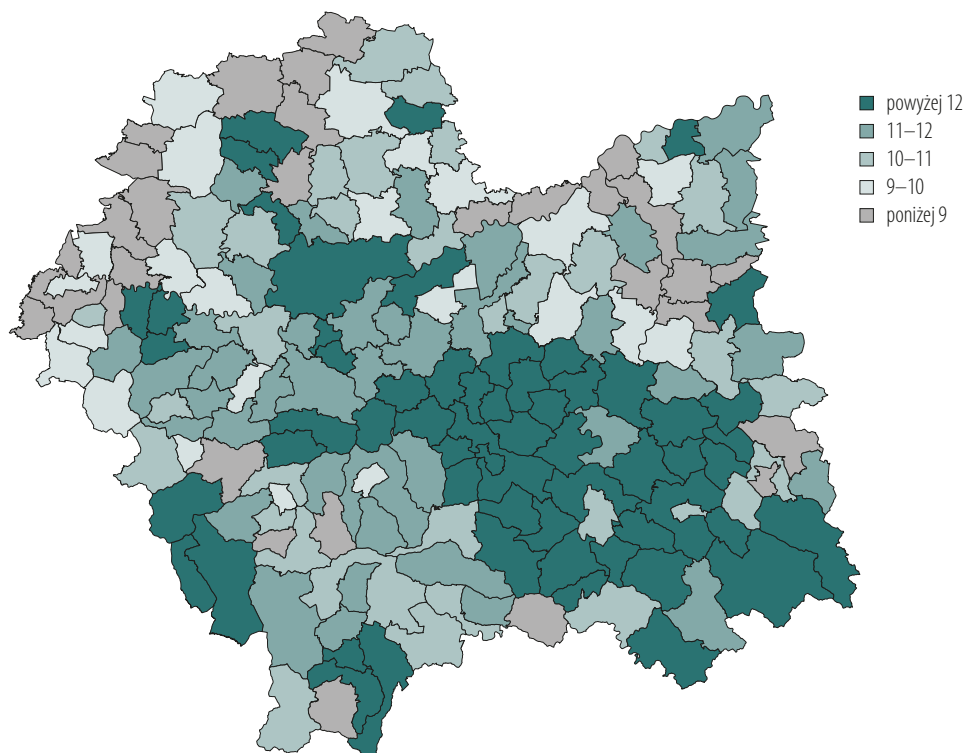
2. Procesy demograficzne

Urodzenia i dzietność kobiet

Rok 2018 był pierwszym od pięciu lat, w którym liczba urodzeń żywych w Małopolsce spadła. W 2018 roku zarejestrowano 379 tys. urodzeń żywych, czyli o 0,8% mniej niż w roku poprzednim. Tak, jak to miało miejsce dotychczas, rodziło się więcej mężczyzn niż kobiet. W 2018 roku różnica ta wynosiła 1 358 osób.

Analizując przestrzenny rozkład urodzeń w podziale na powiaty województwa małopolskiego, należy zauważyć, że najwięcej dzieci urodziło się w Krakowie (9,4 tys. – wzrost o 0,2 tys. w porównaniu z 2017 rokiem), powiecie krakowskim (3,0 tys. – wzrost o 0,1 tys. w porównaniu z 2017 rokiem) oraz w powiecie nowosądeckim (2,8 tys. – bez zmian w odniesieniu do roku 2017). Tak, jak w roku ubiegłym, najniższą liczbę urodzeń odnotowano w powiatach proszowickim, miechowskim i dąbrowskim (odpowiednio 417, 454 i 633).

Mapa 3. Współczynnik urodzeń w 2018 roku (w ‰)

Współczynnik urodzeń, obliczany jako liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców, w 2018 roku dla województwa małopolskiego był równy 11,2‰ (o 0,12 p. prom. mniej niż w roku 2017), a tym samym wyższy niż średnia dla Polski (10,1‰). Najwyższe natężenie urodzeń wystąpiło w województwie pomorskim – 11,4‰, natomiast najniższe w świętokrzyskim – 8,6‰. Nieznacznie wyższe wartości osiągnięte były na wsi – 11,4‰, natomiast w miastach współczynnik był równy 10,9‰. Również w tym przypadku, wartości te przewyższały średnią dla kraju, gdzie współczynnik był równy 10,4‰ na obszarach wiejskich oraz 9,9‰ w miastach.

Rozkład przestrzenny współczynnika w Małopolsce układał się w ten sposób, że najwyższe wartości skoncentrowane były w południowych i centralnych częściach województwa, natomiast najniższe w północnych częściach regionu. Wysokie wartości występowały przede wszystkim w powiecie nowosądeckim (13,3‰), limanowskim (13,1‰), i w Krakowie (12,2‰), natomiast najniższą wartość zaobserwowano w Tarnowie (9,5‰). Analizując wskaźnik w przekroju gminnym, należy wskazać, że w 2018 roku najwyższe natężenie urodzeń na 1 000 osób odnotowano w gminie wiejskiej Grybów (16,0‰), a najniższe – w gminie wiejskiej Wietrzychowice (4,7‰).

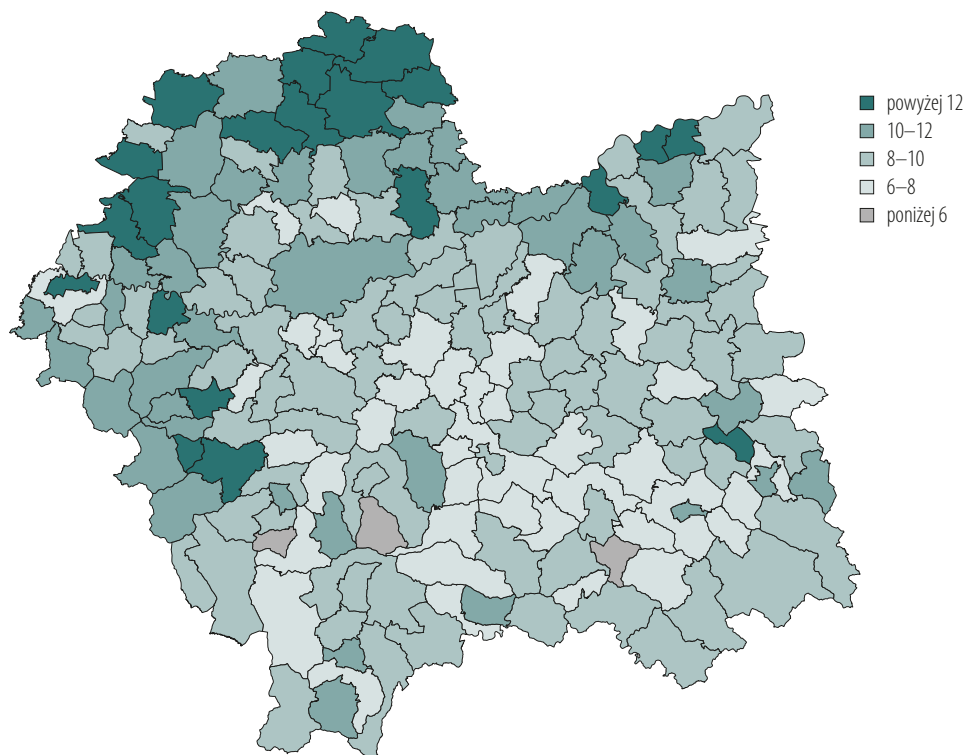
Współczynnik dzietności, który wyrażany jest poprzez liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) jest ważnym elementem badań procesów demograficznych. Przyjmuje się, że wartości pomiędzy 2,10 a 2,15 są optymalne i gwarantują zastępowalność pokoleń.

Od 2014 roku w Małopolsce obserwuje się coraz wyższe wartości współczynnika dzietności. W 2018 roku wynosił on 1,50 i był wyższy niż w roku poprzednim (w 2017 roku wynosił on 1,49). Wyższe wartości współczynnika stwierdzono w trzech województwach: pomorskim (1,60), mazowieckim (1,56) i wielkopolskim (1,55). Najniższy w kraju poziom współczynnika dzietności obserwowany był w województwach: opolskim (1,26) i świętokrzyskim (1,26). Pomimo tego, że wartość wskaźnika w Małopolsce stanowił nieznacznie wyższy poziom niż średnia dla kraju, która w 2018 roku osiągnęła wartość 1,44, tak wartość współczynnika nie gwarantuje zastępowalności pokoleń.

Umieralność

W ostatnich latach w województwie małopolskim występuje wzrost liczby zgonów ogółem. W 2018 roku liczba zgonów zwiększyła się z 31,9 tys. w 2017 roku do 32,5 tys., czyli wzrosła o 615 osób. Zmniejszyła się natomiast dysproporcja pomiędzy zgonami w miastach i na wsi. W 2017 roku w miastach Małopolski odnotowano o 1 042 zgonów więcej niż na wsi, natomiast w 2018 roku już tylko o 913 więcej. Struktura zgonów według płci potwierdza, że w dalszym ciągu umiera więcej mężczyzn niż kobiet. W 2018 roku udział zgonów mężczyzn w relacji do ogółu zgonów wynosił 51,5% (w kraju wskaźnik ten był zbliżony i wynosił 51,6%).

Mapa 4. Współczynnik natężenia zgonów na 1 000 mieszkańców w 2018 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik natężenia zgonów, czyli liczba zgonów na 1 000 mieszkańców, w 2018 roku był równy 9,6‰, czyli o 0,2 p. prom. wyższy niż w 2017 roku. Wartość współczynnika była niższa niż średnia wartość dla kraju (10,8‰). Zdecydowanie wyższe wartości odnotowano w miastach (10,2‰), niż na wsi (8,9‰). Utrzymywały się one także poniżej średniej dla kraju, która wynosiła odpowiednio 11,1‰ i 10,4‰. Najwyższy wskaźnik natężenia zgonów ogółem w Polsce wystąpił w województwie łódzkim (12,8‰), natomiast najniższy wskaźnik wystąpił w województwie podkarpackim (9,2‰).

Badając zróżnicowanie przestrzenne natężenia zgonów w Małopolsce w 2018 roku, należy zauważyć, że najwyższe wartości wskaźnika skoncentrowane zostały w gminach zlokalizowanych w północnej części województwa: Słaboszów (17,8‰), Bolesław – pow. dąbrowski (16,7‰) i Trzyciąż (14,8‰). Najniższe wartości wskaźnika wystąpiły natomiast w gminach: Spytkowice – pow. nowotarski (2,9‰), Nawojowa (5,7‰) i Niedźwiedź (5,9‰).

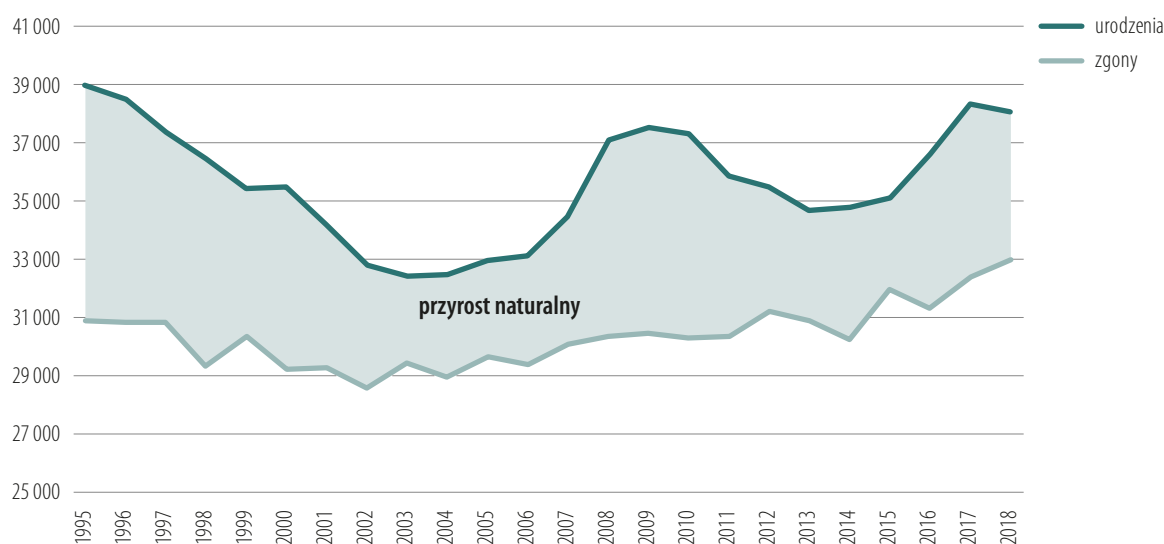
Od 2010 roku w Małopolsce sukcesywnie spada odsetek zgonów wśród osób poniżej 60. roku życia. W roku 2018 wskaźnik ten był równy 14,0%, czyli o 0,5 p. proc. niż przed rokiem oraz aż o 4,6 p. proc. niż w roku 2010. Była to również niższa wartość niż średnia dla Polski, która kształtowała się na poziomie 15,2%. Najwyższy odsetek obserwowano w powiecie: dąbrowskim (18,1%), nowotarskim i suskim (po 17,0%), natomiast najniższy w miastach na prawach powiatu: Krakowie (11,0%), Tarnowie (12,0%) i Nowym Sączu (12,2%) oraz w powiecie miechowskim (12,0%).

Pomimo wzrostu liczby zgonów ogółem, w 2018 roku spadła liczba zgonów niemowląt. Współczynnik natężenia zgonów niemowląt (liczba zgonów niemowląt na 1 000 urodzeń żywych) w 2018 roku wynosił 2,9‰, przy czym średnia wartość dla kraju była równa 3,8‰. Najwyższe wartości wskaźnik ten osiągnął w powiatach suskim (6,9‰), olkuskim (4,9‰) i miechowskim (4,4‰), natomiast najniższe w powiatach proszowickim (0,0‰), bocheńskim (1,6‰) oraz w Nowym Sączu (1,1‰).

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny, określany jako różnica urodzeń i zgonów, w województwie małopolskim od wielu lat utrzymuje się na poziomie dodatnim. Pomimo tego, że w odniesieniu do roku 2017 jego wartość w Małopolsce spadła, to w 2018 roku odnotowano nadwyżkę 5 397 osób, co dawało regionowi pierwszą lokatę w kraju. W Polsce przyrost naturalny utrzymał się na poziomie ujemnym, jednak w odniesieniu do roku wcześniejszego, był on rekordowo niski. W 2017 roku przyrost naturalny dla Polski kształtował się na poziomie – 870 osób, natomiast w 2018 roku jego wartość wyniosła już – 26 022 osób.

Wykres 17. Urodzenia i zgony w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

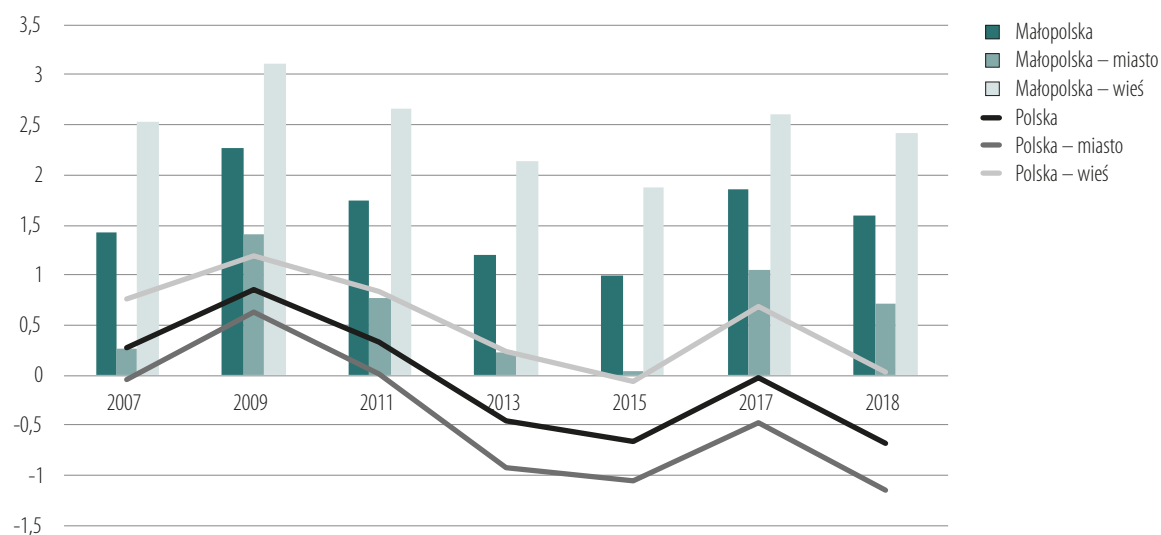
Współczynnik natężenia przyrostu naturalnego, obliczany jako różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów na 1 000 mieszkańców, w województwie małopolskim był równy 1,6‰, czyli o 0,3 p. prom. mniej niż w roku 2017. Zdecydowanie przewyższał on średnią dla kraju, która wynosiła – 0,7‰ (dla porównania – w roku 2017 była ona równa – 0,02‰). Wynik ten dał Małopolsce 2. miejsce wśród wszystkich regionów, zaraz po województwie pomorskim (1,8‰).

Tabela 8. Wskaźniki ruchu naturalnego w województwie małopolskim

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018
Urodzenia żywe na 1 000 mieszkańców							
województwo – ogółem	10,45	11,37	10,63	10,22	10,30	11,27	11,15
› miasto	9,58	10,79	9,81	9,51	9,93	11,10	10,90
› wieś	11,28	11,92	11,43	10,90	10,65	11,42	11,39
Zgony na 1 000 mieszkańców							
województwo – ogółem	9,03	9,10	8,90	9,02	9,31	9,41	9,56
› miasto	9,31	9,40	9,04	9,29	9,88	10,04	10,19
› wieś	8,75	8,81	8,76	8,76	8,78	8,81	8,98
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców							
województwo – ogółem	1,42	2,27	1,74	1,20	0,99	1,86	1,59
› miasto	0,27	1,40	0,78	0,22	0,05	1,06	0,71
› wieś	2,53	3,11	2,66	2,14	1,88	2,61	2,41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego od wielu lat obserwowane są na obszarach wiejskich, niż w miastach. W 2018 roku w województwie małopolskim wskaźnik ten osiągnął wartość 2,4‰ dla mieszkańców wsi i 0,7‰ dla mieszkańców miast. Dla porównania, w roku poprzednim był on równy odpowiednio 2,6‰ i 1,1‰. Odnosząc się do wyników osiągniętych w kraju, należy podkreślić, że przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w województwie małopolskim utrzymywał się na poziomie dodatnim, zarówno wśród mieszkańców miast, jak i obszarów wiejskich, natomiast dla Polski wskaźnik ten w 2018 roku był na poziomie ujemnym dla miast (-1,2‰), natomiast wśród mieszkańców obszarów wiejskich – dodatni (0,04‰).

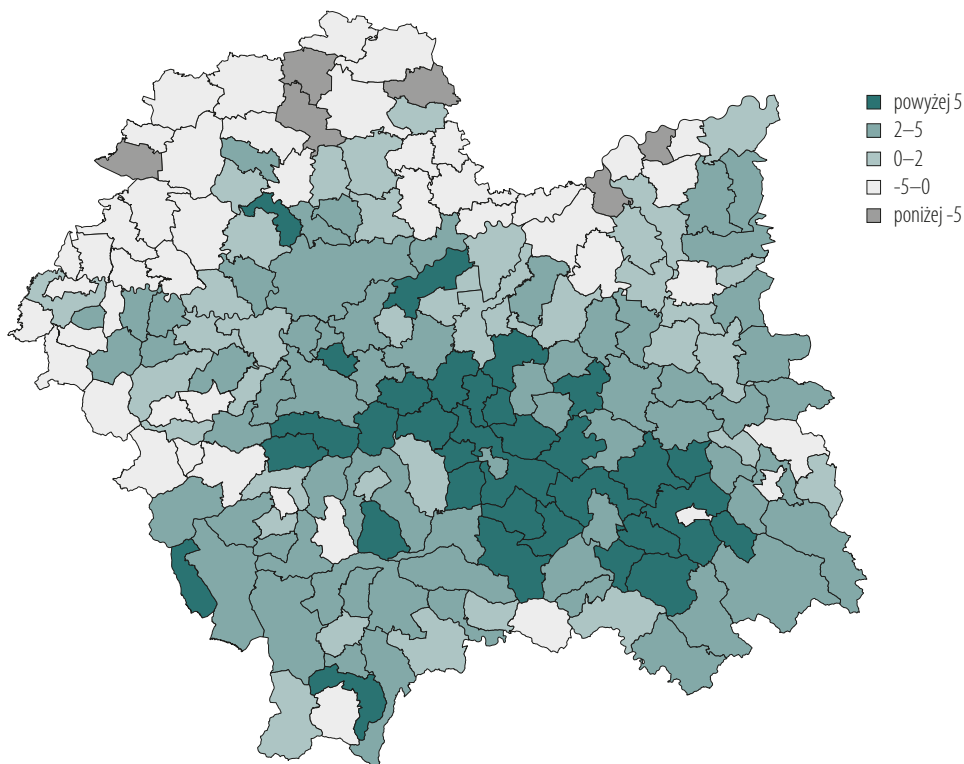
Wykres 18. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Polsce i w województwie małopolskim (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując wartości współczynnika przyrostu naturalnego w 2018 roku w małopolskich powiatach, należy wskazać, że najwyższe wartości wystąpiły na południu województwa – w powiecie nowosądeckim (5,4‰) i limanowskim (5,2‰), z kolei najniższe na północy i zachodzie – w powiecie miechowskim (-4,7‰), chrzanowskim (-2,7‰) i olkuskim (-2,5‰).

Zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego jeszcze bardziej widoczne jest na poziomie gmin. Najwyższym współczynnikiem przyrostu naturalnego w 2018 roku odznaczyły się gminy wiejskie: Ropa (8,8%), Tymbark (8,4%), Nawojowa (8,2%), Grybów (8,2%) i Siepraw (8,1%). Tak, jak rok wcześniej, 102 gminy (56,0%) wykazały się wyższym niż średnia dla województwa małopolskiego współczynnikiem, natomiast 135 gmin (74,2% gmin w Małopolsce) – wyższym niż średnia wartość dla kraju. W gminie wiejskiej Oświęcim współczynnik uzyskał wartość równą 0, natomiast największą ujemną wartość odnotowano w gminach: Wietrzychowice (-9,5%), Słaboszów (-7,5%) Bolesław – pow. dąbrowski (-6,7%), Charsznica (-6,6%) i Bukowno (-6,4%). Ujemną wartością współczynnika przyrostu naturalnego wykazało się także miasto Tarnów (-1,8%) oraz miasta: Sucha Beskidzka, Miechów, Oświęcim, Chrzanów, Gorlice, Olkusz, Zakopane i Proszowice.

Mapa 5. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w 2018 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

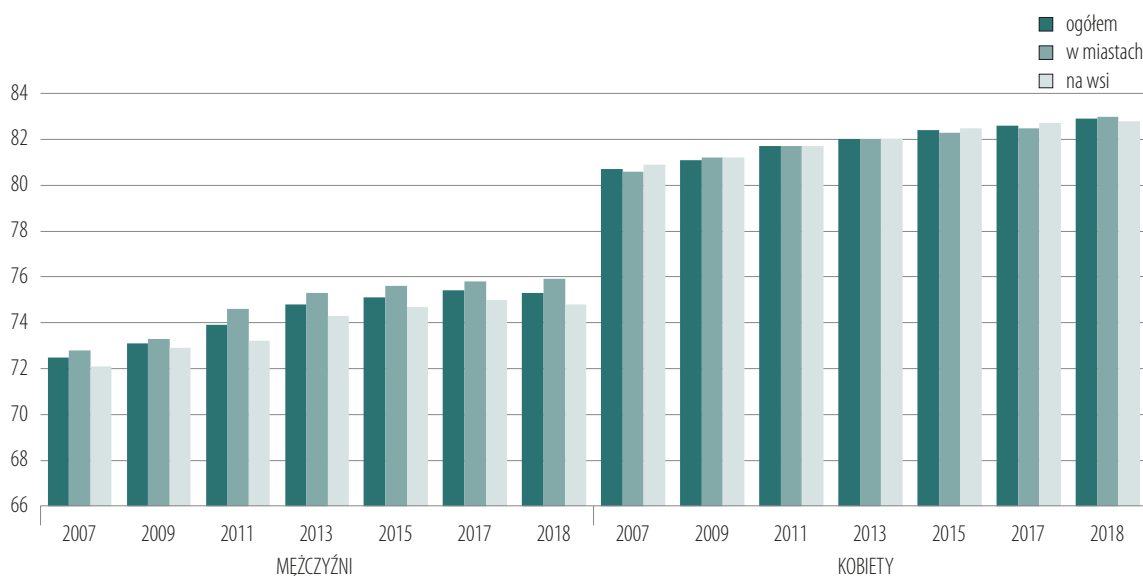
Przeciętne dalsze trwanie życia

W ostatnich latach poprawie ulega ogólna kondycja zdrowotna Polaków, czego zasługą w głównej mierze jest rozwój nowoczesnych metod diagnostycznych i medycznych. Trend ten ma swoje odzwierciedlenie w wydłużaniu się przeciętnego dalszego trwania życia ludności. Była to tendencja wieloletnia, jednak od 2017 roku długość trwania życia nieznacznie zmniejszyła się. W Polsce w 2018 roku mężczyźni żyli przeciętnie 73,9 lat, natomiast kobiety 81,7 lat. Dla porównania w 2017 roku było to odpowiednio 74,0 lat i 81,8 lata.

W Małopolsce z kolei tendencja ta okazała się być różna w odniesieniu do poszczególnych płci. Przeciętne trwanie życia kobiet w 2018 roku nieznacznie zwiększyło się w stosunku do roku 2017 (82,6 lat). Małopolanki dożywały średnio 82,9 lat, co lokowało województwo małopolskie na 2. miejscu w kraju (po województwie podkarpackim). W przypadku mężczyzn nastąpił niewielki spadek długości trwania życia. Statystyczny Małopolanin dożywał 75,3 lat (w 2017 było to 75,4 lat), co okazało się drugim najwyższym wynikiem w kraju (po województwie podkarpackim).

W 2018 roku przewidywano, że dłużej będą żyli mężczyźni zamieszkujący małopolskie miasta (75,9 lat) niż wsie (74,8). Taka sama zależność wystąpiła w przypadku kobiet – dłużej miały żyć mieszkanki miast (83,0 lat), jednak różnica pomiędzy tą wartością, a wiekiem mieszkanki miast była nieznaczna (82,8 lat).

Wykres 19. Zmiana długości przeciętnego trwania życia kobiet i mężczyzn w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małżeństwa i rozwody

We wcześniejszych latach w województwie małopolskim obserwowano spadek liczby zawieranych małżeństw. Sytuacja uległa zmianie w 2014 roku, od kiedy liczba ta zaczęła się zwiększać. W 2017 roku zawarto 18 305 małżeństw, natomiast w 2018 roku już 18 450. Lokowało to Małopolskę na 3. miejscu w kraju, zaraz po województwie mazowieckim i śląskim.

Współczynnik natężenia małżeństw, obliczany jako liczba zawartych małżeństw na 1 000 mieszkańców, w 2018 roku nie zmienił się w relacji do roku poprzedniego i wynosił 5,4‰, co usytuowało Małopolskę na 1. miejscu wśród wszystkich województw (wzrost o jedną lokatę w odniesieniu do roku ubiegłego). Najniższą wartość współczynnika wykazały województwo warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie i łódzkie (4,7‰). Współczynnik natężenia małżeństw dla kraju był równy 5,0‰. Tak jak w roku 2017, wyższa wartość współczynnika występowała na obszarach wiejskich, gdzie wynosiła 5,5‰ (dla kraju wynosiła 5,1‰) i była wyższa o 0,2 p. prom. niż w miastach. W układzie powiatów, najwięcej małżeństw na 1 000 osób przypadało w powiecie limanowskim (6,4‰), nowosądeckim (6,2‰) i myślenickim (6,1‰), a najmniej w Tarnowie (4,4‰) i powiecie tatrzańskim (4,6‰).

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się spadek liczby rozwodów na 1 000 osób. W Polsce wskaźnik ten wynosił 1,6‰, natomiast w Małopolsce 1,3‰, co lokowało województwo na przedostatnim miejscu w kraju (niższy wskaźnik odnotowało tylko województwo podkarpackie: 1,2‰). Analizując układ przestrzenny wskaźnika, należy podkreślić, że najwyższe jego wartości występowały w miastach grodzkich: Krakowie i Tarnowie (odpowiednio po 1,8‰) oraz w powiatach zlokalizowanych na zachodzie regionu: chrzanowskim (1,6‰) i olkuskim (1,4‰). Najniższe wartości wskaźnika wystąpiły przede wszystkim na południu regionu, w powiatach: nowosądeckim (0,7‰) oraz suskim, limanowskim i dąbrowskim (odpowiednio po 0,8‰).

3. Struktura wieku i płci ludności

Współczynnik feminizacji

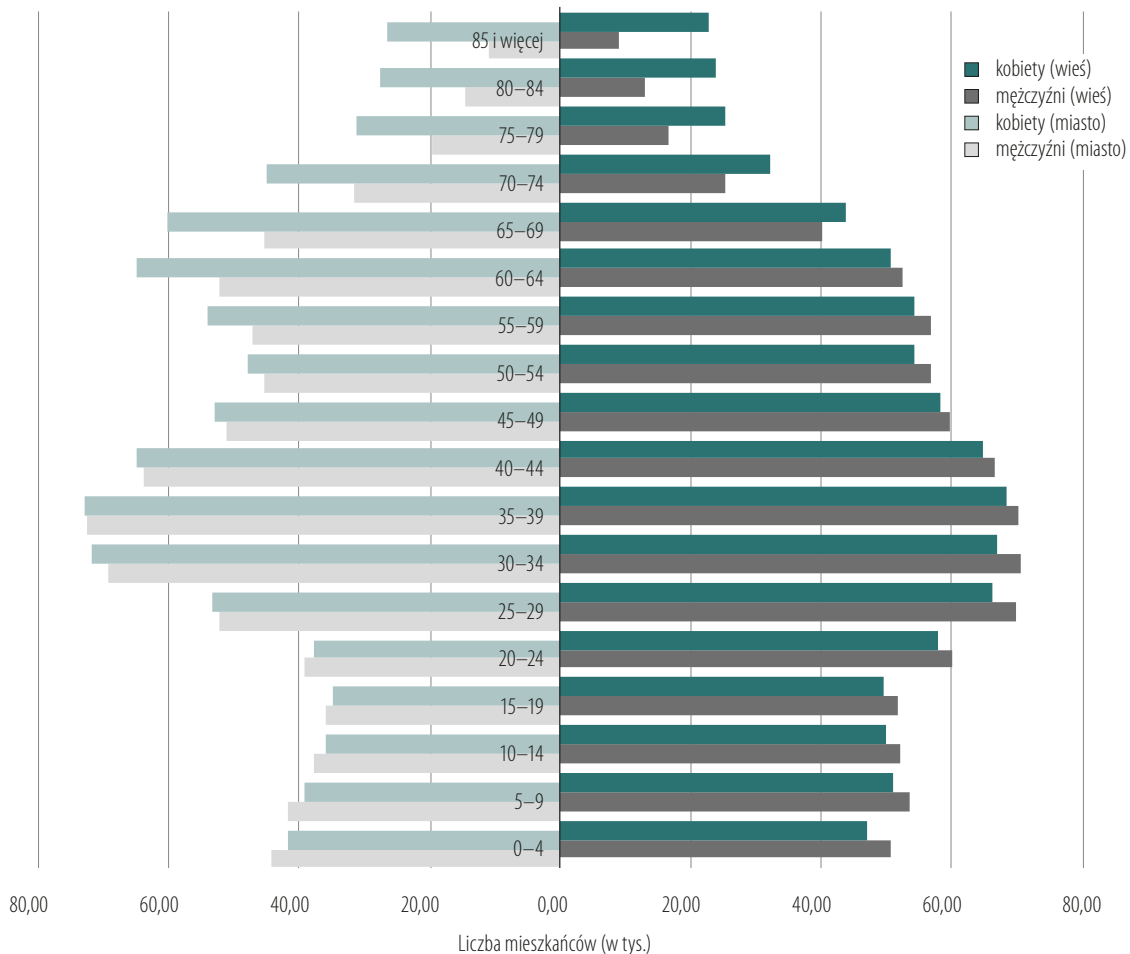
Tak jak miało to miejsce w latach poprzednich, tak i w 2018 roku struktura ludności według płci wskazywała na przewagę kobiet w województwie. Pod względem współczynnika feminizacji, Małopolska usytuowała się na 8. miejscu w kraju (razem z województwami: kujawsko-pomorskim, lubelskim, wielkopolskim i zachodnio-pomorskim). Współczynnik feminizacji w Małopolsce jest niezmiennie od wielu lat (od 2007 roku) równy 106. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie łódzkim, w którym na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, a najmniejszy w województwach: warmińsko-mazurskim i podkarpackim (odpowiednio po 104 kobiety na 100 mężczyzn). Zdecydowanie wyższy wskaźnik obserwuje się w miastach, gdzie średnio w kraju miał on wartość 111, natomiast na obszarach wiejskich 101 (wartości te były tożsame dla kraju i dla Małopolski). W Polsce na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet.

W Małopolsce najwyższe dysproporcje płci, przewyższające średnią wojewódzką, odnotowano we wszystkich miastach na prawach powiatu: w Krakowie (współczynnik feminizacji był równy 114), w Tarnowie (112) i w Nowym Sączu (109). Spośród powiatów ziemskich najwyższym wskaźnikiem wyróżniły się powiaty chrzanowski i tatrzański (wskaźnik równy 107). Najniższym współczynnikiem feminizacji odznaczył się powiat limanowski, w którym liczba kobiet była taka sama jak liczba mężczyzn – wskaźnik osiągnął wartość równą 100 oraz powiaty: nowosądecki i dąbrowski (wskaźnik równy 101). Odnosząc się do wartości współczynnika na poziomie gmin, wykluczając miasta na prawach powiatu, najwyższe wartości w 2018 roku zaobserwowano w Zakopanem (114), Oświęcimiu (111), Mszanie Dolnej (110) i Nowym Targu (110), natomiast na drugim końcu skali plasowały się gminy Łabowa i Niedźwiedz (94) oraz następnie gminy: Mszana Dolna (gmina wiejska), Zawoja i Tokarnia (wartości wskaźnika dla wymienionych gmin były równe 95 kobiet/100 mężczyzn). Gmin, w których nie przeważała płeć żeńska było 41 (wartość współczynnika poniżej 100).

Piramida wieku i płci

Piramida wieku i płci to geograficzny obraz struktury danego społeczeństwa. Ocena rozkładu wiekowego dostarcza wielu informacji o aktualnej kondycji populacji. Struktura wieku mieszkańców Małopolski jest zupełnie inna dla ludności zamieszkującej obszary miejskie i wiejskie, jednak należy pokreślić, że nie wykazuje ona dynamicznych zmian w odniesieniu do roku poprzedniego. Analizując strukturę wieku mieszkańców miast, należy zauważyć dwa wyraźne wybrzuszenia spowodowane wyżem demograficznym (między 25 a 45 lat oraz 55 do 75 lat). Taki rozkład piramidy wieku świadczy o wkraczaniu mieszkańców w „starość demograficzną”. Ludność mieszkająca na wsi charakteryzuje się natomiast regularną strukturą wskazującą na przewagę społeczeństwa w wieku mobilnym. W miastach przewaga kobiet w ogólnej strukturze wieku uwidaczniała się już od grupy wiekowej 25–29 lat i w wyższych, natomiast na wsi dopiero od grupy wiekowej 65–69 lat.

Wykres 20. Piramida wieku i płci mieszkańców województwa małopolskiego w 2018 roku w podziale na mieszkańców miast i obszarów wiejskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mediana wieku mieszkańców

Na koniec 2018 roku w województwie małopolskim mediana wieku wyniosła 39,7 lat, co oznaczało, że 50% mieszkańców jeszcze nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. Jest to jednak niższa wartość niż mediana wieku populacji w kraju, która kształtowała się na poziomie 40,9 lat. Statystyczny mieszkaniec województwa małopolskiego był więc młodszy od mieszkańca w kraju o 1,2 lata, co lokowało region na 3. miejscu. W 2018 roku najniższe wartości mediany wieku odnotowano w województwach: pomorskim (39,6 lat) i wielkopolskim (39,7 lat), a najwyższe w województwie: opolskim (42,7 lat), łódzkim (42,6 lat) i śląskim (42,3 lata). Przeciętnie mieszkańcy miast Małopolski byli starsi o 3,4 roku od mieszkańców wsi. Ich średni wiek wynosił 41,4 lat (średni wiek mieszkańców miast dla Polski wynosił 42,1 lata).

Statystycznie najmłodsi mieszkańcy województwa małopolskiego mieszkali w powiatach: limanowskim (mediana wieku równa była 35,7 lat) i nowosądeckim (mediana wieku wynosiła 35,9 lat), a najstarsi w Tarnowie (43,5 lata), w powiecie chrzanowskim (42,8 lat) i w powiecie olkuskim (42,4 lata). W województwie małopolskim statystyczna kobieta była starsza od mężczyzny o blisko 3 lata. W 2018 roku mediana wieku kobiet wynosiła 41,1 lat (w miastach 43,3 lata, a na obszarach wiejskich 39,0 lat), natomiast mężczyzny 38,3 lata (w miastach 39,6 lat, na wsi 37,0 lat). Rozkład przestrzenny mediany wieku ludności w województwie jest powiązany z wartością przyrostu naturalnego. Zależność między tymi miernikami wskazuje, że im wyższy współczynnik przyrostu naturalnego na danym obszarze, tym niższa mediana wieku jego mieszkańców.

Ekonomiczne grupy wieku

W końcu 2018 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli mieszkańców Małopolski w wieku 17 lat i mniej, wynosiła 645,20 tys. osób. W porównaniu do roku 2017 zwiększyła się o 2 747 osoby. Udział ludności tej grupy ekonomicznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego wynosił 19,0%. Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym przeważali mężczyźni (18–64 lata), którzy stanowili 51,4% ogółu tej grupy.

Na koniec 2018 roku w Małopolsce liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 2 075,20 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 10 782 osób. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem wynosił 61,0% i w stosunku do 2017 roku obniżył się o 0,5 p. proc. Wśród osób w wieku produkcyjnym przeważali mężczyźni (18–64 lata), którzy stanowili 52,7% ogółu tej grupy.

W ostatnich latach w Małopolsce obserwuje się wyraźny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiet w wieku 60 i więcej lat oraz mężczyzn w wieku powyżej 65 lat. Wzrost ten jest dość dynamiczny i przewidyuje się, że w następnych latach będzie jeszcze bardziej postępował. Spowodowany jest on zmianą stylu życia oraz wydłużaniem się jego trwania. Ponadto w ostatnich latach zauważalne jest wchodzenie w wiek poprodukcyjny osób urodzonych w latach 50. XX wieku (najliczniejszych w całym okresie powojennym) oraz w latach 60. XX wieku. Na koniec 2018 roku do tej grupy zaliczało się 680,2 tys. mieszkańców, czyli o ponad 17,2 tys. więcej niż w roku ubiegłym, wobec czego wzrost był dokładnie taki jak w 2017 roku, czyli równy 2,6%. Udział omawianej grupy w ludności ogółem w województwie małopolskim wynosił 20,0% i w stosunku do 2017 roku wzrósł o 0,5 p. proc.

Tabela 9. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w podziale na ekonomiczne grupy wieku

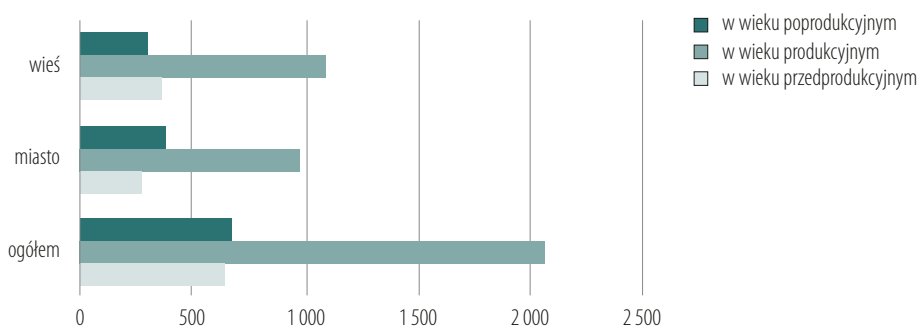
	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018
Struktura według ekonomicznych grup wieku							
w wieku przedprodukcyjnym (w tys.)	681,90	659,91	655,92	644,73	638,55	642,46	645,20
w tym:							
> mężczyźni	349,06	337,67	335,82	330,31	327,53	329,84	331,44
> kobiety	332,84	322,24	320,10	314,42	311,03	312,62	313,77
w wieku produkcyjnym (w tys.)	2 076,69	2 099,39	2 126,20	2 120,44	2 106,08	2 085,98	2 075,20
w tym:							
> mężczyźni	1 071,10	1 088,47	1 109,66	1 110,12	1 106,39	1 097,82	1 093,08
> kobiety	1 005,59	1 010,92	1 016,53	1 010,33	999,69	988,16	982,12
w wieku poprodukcyjnym (w tys.)	520,45	538,98	564,68	595,41	627,99	662,95	680,18
w tym:							
> mężczyźni	169,03	171,93	178,57	189,91	202,79	218,33	226,12
> kobiety	351,42	367,05	386,11	405,50	425,19	444,62	454,06

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018
Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym (w %)	20,80%	20,01%	19,60%	19,19%	18,93%	18,94%	18,97%
w tym: > mężczyźni	51,19%	51,17%	51,20%	51,23%	51,29%	51,34%	51,37%
> kobiety	48,81%	48,83%	48,80%	48,77%	48,71%	48,66%	48,63%
w wieku produkcyjnym (w %)	63,33%	63,65%	63,53%	63,10%	62,45%	61,51%	61,02%
w tym: > mężczyźni	51,58%	51,85%	52,19%	52,35%	52,53%	52,63%	52,67%
> kobiety	48,42%	48,15%	47,81%	47,65%	47,47%	47,37%	47,33%
w wieku poprodukcyjnym (w %)	15,87%	16,34%	16,87%	17,72%	18,62%	19,55%	20,00%
w tym: > mężczyźni	32,48%	31,90%	31,62%	31,90%	32,29%	32,93%	33,24%
> kobiety	67,52%	68,10%	68,38%	68,10%	67,71%	67,07%	66,76%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując strukturę wieku ludności w układzie przestrzennym, można zauważyć, że w województwie małopolskim młodsze społeczeństwo występuje na wsi. W 2018 roku spośród 642,5 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym aż 56,2% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich (362,7 tys. osób). Wywołane jest to wyższym współczynnikiem przyrostu naturalnego i wyższym wskaźnikiem dzietności na obszarach wiejskich. Na małopolskich wsiach obserwuje się także niższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej strukturze wieku mieszkańców województwa. Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym mieszkający na obszarach wiejskich stanowią 44,5% (302,4 tys. osób) wszystkich osób w wieku poprodukcyjnym w województwie. W grupie ludności w wieku produkcyjnym odsetek ludności w miastach wynosi 47,2% (978,5 tys. osób), natomiast na wsi 52,8% (1,1 mln osób).

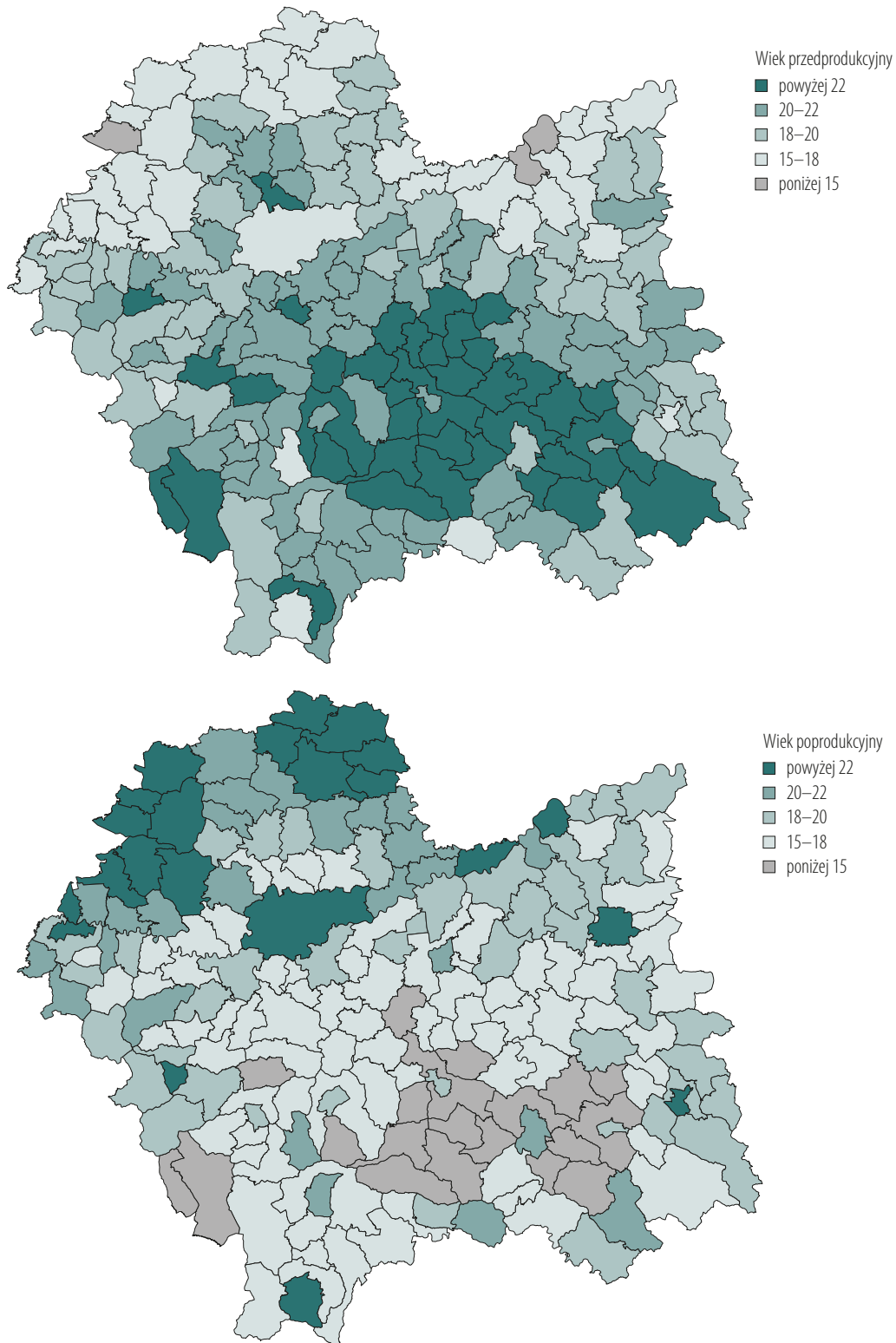
Wykres 21. Struktura ludności Małopolski według ekonomicznych grup wieku w miastach i na wsi w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Odnosząc się do struktury wieku w powiatach Małopolski, najmłodsze społeczeństwo występowało w południowej części regionu. Zależność ta była najbardziej zauważalna w powiecie limanowskim, gdzie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił 23,1%, w wieku produkcyjnym 61,4% i poprodukcyjnym 15,5%. Podobną sytuację obserwowano także w powiecie nowosądeckim, gdzie ostatek najmłodszej grupy w 2018 roku był równy 22,7%. Najstarszymi powiatami w 2018 roku okazały się miasta: Tarnów (15,7% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,3% w produkcyjnym i aż 25,0% w poprodukcyjnym) i Kraków (16,9% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,6% w produkcyjnym i 23,5% w poprodukcyjnym) oraz powiat miechowski (17,1% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,3% w produkcyjnym i 23,6% w poprodukcyjnym).

Mapa 6. Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnich latach obserwuje się spowolnienie rozwoju demograficznego Małopolski i postępujący proces starzenia się społeczeństwa województwa małopolskiego. Jednym ze wskaźników obrazujących to zjawisko jest ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W ostatnich latach jego wartość w regionie stawała się coraz wyższa. W 2018 roku była równa 105,4, osób, czyli o 2,2 osoby więcej niż przed rokiem. Podobna tendencja utrzymywała się w całym kraju. Oznaczało to, że na 100 dzieci i młodzieży

do 17 lat przypadało w Polsce 118,3 osoby w wieku powyżej 65 (mężczyźni) i 60 lat (kobiety), natomiast rok wcześniej było to 115,5.

Stopniowe zwiększanie się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym są negatywnymi trendami. Zmiany te znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego, czyli liczbie osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2018 roku wskaźnik ten w województwie małopolskim kształtował się na poziomie 63,9% (wzrost o 1,3 p. proc. w porównaniu z rokiem 2017). Średnia dla kraju była wyższa i wynosiła 65,1% (wzrost o 1,7 p. proc. w porównaniu z rokiem 2017).

Migracje

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W ogólnym bilansie salda migracji ogółem na 1 000 osób Małopolska zajmuje 3. miejsce w kraju (1,6‰), zaraz po województwach mazowieckim (3,1‰) i pomorskim (2,2‰). Wynik ten jest znacznie wyższy niż wskaźnik dla Polski, który osiągnął wartość 0,1‰. Aż w 11 województwach wystąpiło ujemne saldo migracji, najniższe w lubelskim (-2,5‰) i warmińsko-mazurskim (-2,5‰). W 2018 roku w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały, podobnie jak w poprzednich latach, utrzymało się na dodatnim poziomie i wyniosło 4,8 tys. osób (o 1,1 tys. więcej niż przed rokiem). Oznaczało to, że zameldowało się 36,4 tys. osób (o 4,2 tys. więcej niż w roku 2017) oraz wymeldowało 31,6 tys. osób (o 3,2 tys. więcej niż w roku ubiegłym). Współczynnik natężenia migracji wewnętrznych na 1 000 osób wyniósł 1,4‰ i był zdecydowanie wyższy na wsi (1,8‰), niż w miastach (1,0‰). Najwyższe natężenie wystąpiło w województwie mazowieckim (2,7‰), natomiast najniższe odnotowano w województwie lubelskim, gdzie osiągnęło wartość - 2,7‰. Województwo małopolskie zajmowało pod tym względem 3. miejsce w kraju, zaraz po województwie mazowieckim i pomorskim.

Tabela 10. Migracje gminne w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w województwie małopolskim

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018
Zameldowania w ruchu wewnętrznym [w tys.]							
województwo – ogółem	36,54	30,74	32,19	33,58	30,76	32,29	36,44
› miasto	15,84	13,94	14,70	15,19	14,64	15,20	18,42
› wieś	20,70	16,80	17,49	18,39	16,12	17,09	18,02
Zameldowania z zagranicy [w tys.]							
województwo – ogółem	1,65	2,08	2,01	1,56	0,00	1,43	1,77
› miasto	0,94	1,16	1,16	0,88	0,00	0,76	1,08
› wieś	0,71	0,92	0,86	0,68	0,00	0,68	0,69
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym [w tys.]							
województwo – ogółem	33,22	27,10	28,40	29,80	26,99	28,53	31,60
› miasto	18,35	15,22	16,12	16,27	14,50	15,24	16,74
› wieś	14,87	11,87	12,28	13,53	12,49	13,29	14,86
Wymeldowania za granicę [w tys.]							
województwo – ogółem	2,25	1,31	1,49	2,51	0,00	1,09	1,09
› miasto	1,31	0,92	1,07	1,61	0,00	0,58	0,59
› wieś	0,95	0,40	0,42	0,91	0,00	0,51	0,50
Saldo migracji wewnętrznych na 1 000 osób [w ‰]							
województwo – ogółem	1,00	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,40
miasto	-1,50	-0,80	-0,90	-0,70	0,10	0,00	1,00
› wieś	3,50	3,00	3,10	2,80	2,10	2,20	1,80

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018
Saldo migracji zagranicznych na 1 000 osób [w ‰]							
województwo – ogółem	-0,19	0,23	0,15	-0,28	0,00	0,10	0,20
› miasto	-0,23	0,15	0,05	-0,44	0,00	0,11	0,30
› wieś	-0,15	0,31	0,25	-0,13	0,00	0,10	0,10
Saldo migracji ogółem na 1 000 osób [w ‰]							
województwo – ogółem	0,83	1,34	1,29	0,84	0,00	1,21	1,63
› miasto	-1,78	-0,64	-0,82	-1,10	0,00	0,08	1,33
› wieś	3,38	3,27	3,32	2,69	0,00	2,27	1,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największe saldo migracji wewnętrznych na 1 000 mieszkańców odnotowały powiaty wielicki (11,7‰, o 0,8 p. prom. mniej niż przed rokiem), krakowski (6,3‰, o 0,9 p. prom. mniej niż przed rokiem) oraz Kraków (5,4‰, czyli o 3,3 p. prom. więcej niż w 2017 roku). Widoczny jest zatem przestrzenny rozkład salda migracji w województwie, gdzie najwyższe wartości osiągnęte są przede wszystkim w obszarze funkcjonalnym stolicy Małopolski. Spośród wszystkich powiatów najgorzej wypadły dwa miasta, w których wartość była ujemna, a ponadto wzrosła w stosunku do roku poprzedniego – Nowy Sącz, gdzie wyniosła -4,3‰ oraz Tarnów (-2,6‰) oraz powiat olkuski (-2,8‰). Ujemne saldo migracji wewnętrznych wystąpiło w 16 powiatach.

Analizując poziom salda migracji wewnętrznych w podziale na gminy województwa małopolskiego, można zauważyć, że najwyższe wartości osiągały jednostki położone w obszarach bezpośredniego oddziaływania większych miast. Saldo migracji powyżej 10‰ występowało m.in. w gminach zaliczających się do zasięgu Metropolii Krakowskiej, czyli: w Wielkiej Wsi (25,2‰), Kocmyrzowie-Luborzycy (17,5‰), Niepołomicach (15,3‰), Wieliczce (14,2‰), Zielonkach (13,8‰), Michałowicach (13,4‰), Biskupicach (12,6‰), Mogiłanach (11,2‰) i w Raclawicach (10,8‰). Na drugim końcu zestawienia znalazły się gminy, które wykazały ujemne saldo migracji wewnętrznych, m.in.: Sucha Beskidzka (-8,0‰), Radziemice (-7,9‰), Moszczenica (-6,9‰), miasto Grybów (-6,4‰), miasto Gorlice (-6,1‰) i Lipnica Murowana (-6,1‰).

Na podstawie danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny zaobserwowano w województwie małopolskim korzystne zjawisko jakim jest dodatnie saldo migracji zewnętrznej (w 2018 roku to 679 osób, w roku 2017 było to 346 osób), co oznacza, że liczba osób napływających do województwa przewyższyła liczbę wymeldowujących się za granicę. Wyższe saldo migracji odnotowano wśród mężczyzn (448), niż kobiet (231).

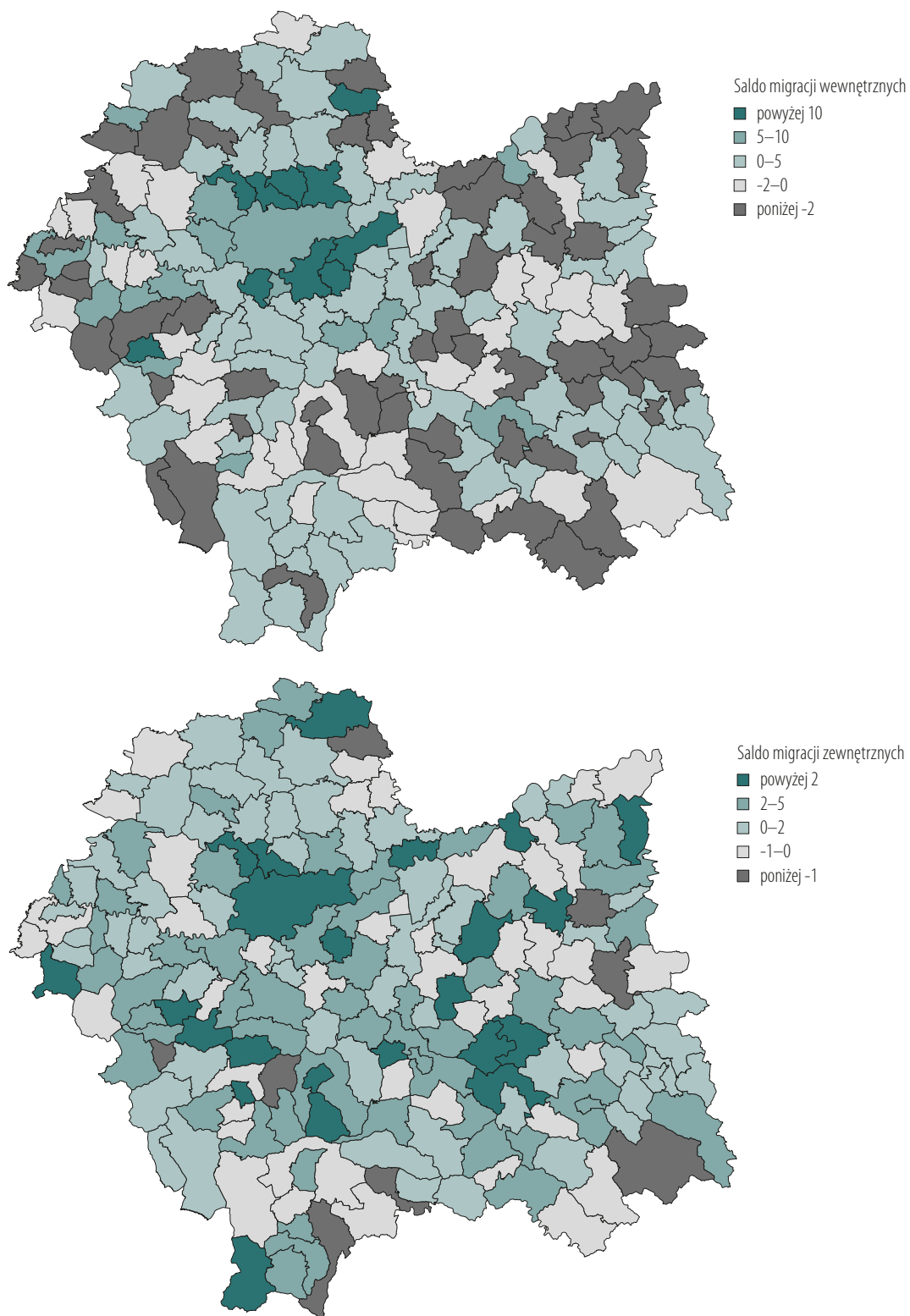
W 2018 roku w województwie na pobyt stały zameldowało się 1 769 osób migrantów zagranicznych (o 336 osoby więcej niż w 2017 roku), natomiast wyjechało za granicę 1 090 osób (tj. o 3 osoby więcej w porównaniu z 2017 rokiem). Podobnie jak w 2017 roku, więcej imigrantów osiedliło się na stałe w miastach (1 084 osób) niż na obszarach wiejskich (685 osób). Taka sama relacja dotyczyła wyjazdów – więcej osób emigrowało z miast niż ze wsi. W 2017 roku 587 mieszkańców miast opuściło na stałe województwo małopolskie, natomiast na wsi ubyło 503 osób.

Współczynnik salda migracji zagranicznych na 1 000 mieszkańców w województwie małopolskim wynosił w 2018 roku 0,4‰. Był on nieznacznie wyższy w miastach (0,3‰), niż na obszarach wiejskich (0,1‰). Najwyższe wartości odnotowano w Krakowie (0,8‰) oraz w powiatach: wielickim (0,4‰), limanowskim (0,3‰), nowosądeckim i suskim (odpowiednio po 0,3‰). Najniższe ujemne wartości wskaźnika odnotowano w Tarnowie (-1,4‰) oraz w powiatach: tarnowskim (-0,2‰), nowotarskim (-0,2‰) i bocheńskim (-0,1‰).

Analizując podział względem gmin Małopolski, należy wskazać, że najwyższe wartości (powyżej 1,0‰) zaobserwowano w dwóch gminach: Budzów (1,7‰) i w mieście Jordanów (1,3‰). Wskaźnik na poziomie 0 odnotowały aż 23 gminy. Na drugim końcu zestawienia, z ujemnymi wartościami, znalazły się gminy: Uście Gorlickie (-1,9‰), Tuchów (-1,8‰), Lubień (-1,6‰) i Sucha Beskidzka (-1,5‰).

Analizując kierunki wyjazdów zagranicznych mieszkańców Małopolski, należy zauważyć, że najwyższe saldo migracji w 2018 roku wystąpiło wśród wyjazdów i przyjazdów z krajów Europy i wyniosło 653 osoby. Oznacza to, że odnotowano 1 481 zameldowań i 828 wymeldowań z krajów europejskich. Ujemne saldo migracji wystąpiło wyłącznie w przypadku wyjazdów do i z Ameryki Północnej i Środkowej (-69 osób).

Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1 000 osób w województwie małopolskim w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozdział II

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Radosław Grochal, Kinga Karbarz, Anna Młynarczyk, Joanna Mucha, Iwona Pałka, Edyta Sokoła, Anita Woźniak, Wioletta Woźniak

— podsumowanie

- Realizacja programów zdrowotnych była ukierunkowana na zapobieganie i wykrywanie najczęściej występujących zagrożeń zdrowotnych np.: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe należące jednocześnie do najczęstszych przyczyn zgonów, ponadto otyłość, zagrożenia w sferze zdrowia psychicznego, narażenie na zakażenie chorobami zakaźnymi, cyberzagrożenia. W 2018 roku na realizację działań profilaktycznych w tych obszarach przeznaczono łącznie 1 947 347,00 zł, co pozwoliło na objęcie 94 931 bezpośrednich uczestników.
- We wrześniu 2018 roku uruchomiono Małopolskie Centrum Macierzyństwa i Medycyny Kobiet w Szpitalu Specjalistycznym im. L. Rydygiera Sp. z o.o. w Krakowie świadczące opiekę w zakresie ginekologii, położnictwa oraz neonatologii.
- W 2018 roku Województwo Małopolskie wraz z partnerami Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchej Beskidzkiej rozpoczęło realizację projektu *Małopolski Tele-Anioł* skierowanego do osób niesamodzielnych.

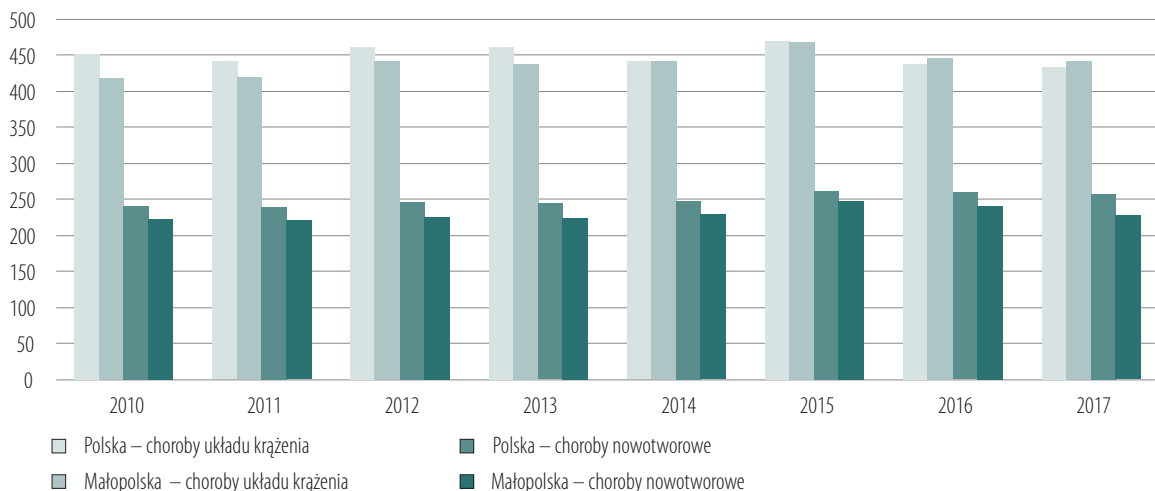
1. Polityka zdrowotna

Podstawowymi problemami zdrowotnymi mieszkańców są: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, urazy i wypadki, choroby zwyrodnieniowe układu narządów ruchu, choroby metaboliczne, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego, schorzenia układu oddechowego oraz pokarmowego itp. Należą one do ważnych przyczyn absencji chorobowej powodujących przedwczesne zgony, jednocześnie z uwagi na przewlekły przebieg w znacznym stopniu ograniczają lub uniemożliwiają pełnienie ról zawodowych i społecznych.

W związku z tym zapobieganie przedwczesnym zgonom oraz ograniczanie negatywnych skutków chorób przewlekłych należy do priorytetów rozwojowych systemu ochrony zdrowia, zwłaszcza w obliczu konieczności utrzymania długiej aktywności zawodowej osób pracujących. Ponadto systematyczne wydłużanie się przeciętnego dalszego trwania życia człowieka, wskazuje na potrzebę rozwoju różnych dziedzin medycyny, techniki i innych związanych z pozytywnym starzeniem się oraz utrzymaniem jakości życia społeczeństwa.

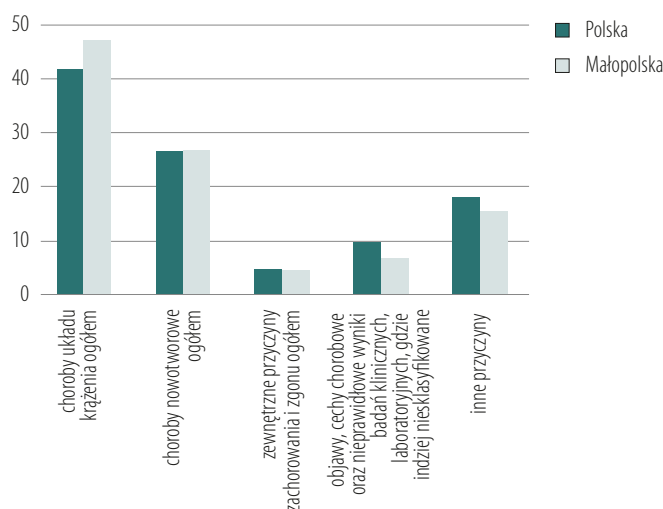
W Polsce i w Małopolsce do głównych przyczyn zgonów, należą: choroby układu krążenia i choroby nowotworowe, zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu a także objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych, laboratoryjnych, gdzie indziej niesklasyfikowane. W 2017 roku w Małopolsce zmarły 31 852 osoby, w tym na choroby układu krążenia – 14 952 osoby (46,9% ogółu zgonów), a na choroby nowotworowe ogółem – 8 457 osób (26,6% ogółu zgonów). Odnotowywane odsetki w zakresie najczęstszych przyczyn zgonów były wyższe w Małopolsce niż w Polsce (odpowiednio 41,5% i 26,5% wśród wszystkich przyczyn zgonów). Porównanie wskaźników umieralności na 100 000 mieszkańców w przypadku dwóch zasadniczych przyczyn zgonów Polaków i Małopolan, wykazuje zbliżone tendencje w ciągu ostatnich lat.

Wykres 22. Zgony z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów złośliwych na 100 000 mieszkańców w Polsce oraz w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

Wykres 23. Udział zgonów według najczęstszych przyczyn w Małopolsce w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

Zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa małopolskiego poprzez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia. Podstawowe działania w tym zakresie to: realizacja inwestycji służących poprawie infrastruktury podmiotów leczniczych i jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz wdrażanie wieloletnich programów zdrowotnych opiniowanych przez Agencję Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. Należą do nich m.in.: *Program zdrowotny w zakresie prewencji i wykrywania chorób układu krążenia w populacji mieszkańców województwa małopolskiego*, *Prozdrowotne oddziaływania edukacyjne na rzecz zmniejszenia umieralności na nowotwory w Małopolsce* oraz programy dotyczące szczepień ochronnych. Działania przewidziane w programach zdrowotnych, adresowane są do wszystkich mieszkańców Małopolski i mają na celu wczesne wykrycie choroby oraz edukację zdrowotną lub uodpornienie dzieci za pomocą szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom oraz przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego.

więcej informacji

Wszelkie informacje o realizowanych programach zdrowotnych dostępne są na stronie www.profilaktykawmalopolsce.pl.

Na uwagę zasługuje zapoczątkowany w 2014 roku sposób wdrażania programów dotyczących szczepień ochronnych, co odbywa się w oparciu o współdziałanie z powiatami współpracującymi z gminami poprzez udzielenie wsparcia merytorycznego i finansowego przez Województwo Małopolskie. W 2018 roku do wspólnej realizacji *Programu zdrowotnego dotyczącego profilaktyki zakażeń pneumokokowych w Małopolsce* włączyły się 6 powiatów, a *Program zdrowotny profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Małopolsce* wspólnie z województwem małopolskim realizowało 7 powiatów. Kontynuowany i jednocześnie rozwijany jest innowacyjny projekt edukacyjny w obszarze uzależnienia od internetu – nowych technologii, adresowany do dzieci klas 4–6 szkół podstawowych oraz ich wychowawców i rodziców pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*, który został zapoczątkowany w 2012 roku. W 2018 roku na realizację programów zdrowotnych i projektu przeznaczono łącznie 1 947 347,00 zł, co pozwoliło na objęcie bezpośrednimi działaniami 94 931 osób. Opracowano różnorodne materiały edukacyjne upowszechniane za pomocą dostępnych mediów.

Jednocześnie Województwo Małopolskie, realizując zapisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego podejmuje starania dotyczące poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych w dziedzinie psychiatrii. Priorytety w odniesieniu do ochrony zdrowia psychicznego zostały sformułowane w kolejnej edycji *Małopolskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*. Psychiatryczna opieka zdrowotna z uwagi na wieloletnie niedoszacowanie wartości świadczeń zdrowotnych jest jednym z najtrudniejszych obszarów działalności, dlatego z satysfakcją należy odnotować fakt, że systematycznie poprawiany jest stan posiadanych zasobów w zakresie leczenia psychiatrycznego. W 2018 roku kontynuowano kolejne etapy zadania pn. *Rozwój bazy leczenia psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Klinicznego im. dr Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie – etap II – Działanie 12.1 RPO*, rozpoczęte w latach poprzednich, na które w 2018 roku przeznaczono środki finansowe w kwocie 2 270 000 zł. Zrealizowano między innymi: prace dostosowawcze remontowe budowlano-instalacyjne i wykończeniowe w budynku 2A, 4A, 5C, 7A wykonano modernizację monitoringu oddziału, zakupiono niezbędne wyposażenie dla potrzeb oddziałów szpitalnych, wykonano remont konserwatorski budynku 4A oraz 28, opracowano ekspertyzę techniczną dostosowania budynku nr 102 do przepisów przeciwpożarowych. W 2018 roku realizowano również zadanie pn. *Modernizacja i wyposażenie Oddziału Terapii Uzależnień Bliżej Niescharakteryzowanych oraz Poradni Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia w Wojewódzkim Szpitalu Psychiatrycznym w Andrychowie*, na ten cel przeznaczono kwotę 148 187,78 zł. W ramach zadania wykonano prace remontowe i zakupiono wymagane wyposażenie. Środki na realizację tego rodzaju zadań pochodzą z wpływów z tytułu opłat za wydanie zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu.

Samorząd Województwa Małopolskiego realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2020* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2020*.

W 2018 roku Samorząd Województwa w ramach działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom dofinansował działalność pozaleczniczą Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Krakowie oraz zadania Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.

Województwo Małopolskie przy współpracy z Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie kontynuowało realizację innowacyjnego w skali kraju projektu pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*. W 2018 roku ze środków budżetu Województwa przeznaczono na ten projekt 194 136,50 zł. W ramach projektu odbyła się 3-dniowa konferencja szkoleniowa połączona z praktycznymi warsztatami dla 100 policjantów realizujących projekt. Dodatkowo wydrukowano materiały edukacyjne opracowane przez ekspertów z Naukowej i Akademickiej Sieci

— więcej informacji

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego. Dokument źródłowy dostępny jest na stronie www.malopolska.pl/urząd-marszalkowski/departamenty/departament-zdrowia-i-polityki-społecznej/raporty-i-analizy.

— więcej informacji

Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2020 oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2020*. Dokumenty źródłowe dostępne są na stronie: www.profilaktykawmalopolsce.pl.

Komputerowej z przeznaczeniem na potrzeby szkoleniowe oraz gadżety promocyjne z logo projektu, które zostały rozdysponowane przez policjantów w trakcie zajęć z młodzieżą. Za realizację projektu w marcu 2018 roku Województwo Małopolskie zostało laureatem konkursu *Zdrowy Samorząd* organizowanego przez redakcję: PortalSamorzadowy.pl oraz portal i magazyn *Rynek Zdrowia*. Projekt był także promowany przez kadre policji z Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie podczas Małopolskich Dni Profilaktyki Zdrowia we wrześniu 2018 roku na Rynku Głównym w Krakowie.

We współpracy z Ekspertem Wojewódzkim ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii zorganizowano dwudniową naradę dla Pełnomocników Gminnych ds. Uzależnień powołanych przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) z terenu województwa małopolskiego. Podczas narady zostały zaprezentowane wykłady oraz przeprowadzone warsztaty o tematyce: nowe podejście w diagnozie i leczeniu zaburzeń używania alkoholu oraz w terapii uzależnienia od narkotyków, idea programu ograniczania picia alkoholu (POP), techniki pracy w metodzie Candis, redukcja szkód w pracy z osobami uzależnionymi.

W 2018 roku zorganizowano również dwie konferencje w subregionach (sądeckim oraz tarnowskim) dla przedstawicieli samorządów gminnych oraz organizacji pożytku publicznego celem realizowania w gminach skutecznych i uzasadnionych działań w obszarze profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz zwiększenia aktywności organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki uzależnień.

W ramach otwartego konkursu ofert w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom (zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii, palenia tytoniu, HIV/AIDS oraz rozwiązywania problemów alkoholowych), Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe dla 10 podmiotów na łączną kwotę 200 000 zł. Realizacja zadań przyczyniła się do kształtowania postaw prozdrowotnych ze zwróceniem uwagi na profilaktykę uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych szczególnie wśród dzieci i młodzieży, a także więźniów odbywających karę pozbawienia wolności oraz osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze. Zadania dotyczyły także redukcji szkód poprzez działania środowiskowe, interwencje kryzysowe. Jednocześnie Województwo Małopolskie dostrzegając braki w infrastrukturze jednostek leczenia stacjonarnego i ambulatoryjnego prowadzących leczenie osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, w szczególności od narkotyków lub używających narkotyków w sposób szkodliwy, ogłosiło otwarty konkurs ofert w dziedzinie rozwoju ośrodków leczenia uzależnień wspierając zadania z zakresu doposażenia, rozwoju noclegowni oraz ośrodków leczenia, rehabilitacji, postrehabilitacji, readaptacji społeczno-zawodowej dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych. Dofinansowanie otrzymało 11 podmiotów na łączną kwotę 400 000 zł. Ponadto Województwo Małopolskie w trybie pozakonkursowym tj. w trybie „małego grantu” na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie udzieliło dofinansowania dwóm organizacjom pozarządowym na łączną kwotę 13 000 zł.

W 2018 roku Województwo udzieliło dofinansowania w kwocie 150 000 zł dla Oddziału Leczenia Abstynencyjnych Zespołów Alkoholowych Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie. Dodatkowa kwota w wysokości 944 602 zł została zabezpieczona w 2018 roku i jest przeznaczona na dofinansowanie w 2019 roku robót budowlanych projektu ujętego w MPI pn. *Poprawa warunków leczenia psychiatrycznego w Wojewódzkim Szpitalu Psychiatrycznym w Andrychowie*.

2. Zasoby ochrony zdrowia

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2018 roku funkcjonowało 13 szpitali wojewódzkich (w tym 1 działający w formie spółki), 19 szpitali powiatowych oraz 8 szpitali resortowych.

Tabela 11. Zestawienie liczby łóżek w publicznych jednostkach opieki stacjonarnej oraz jednostkach opieki długoterminowej

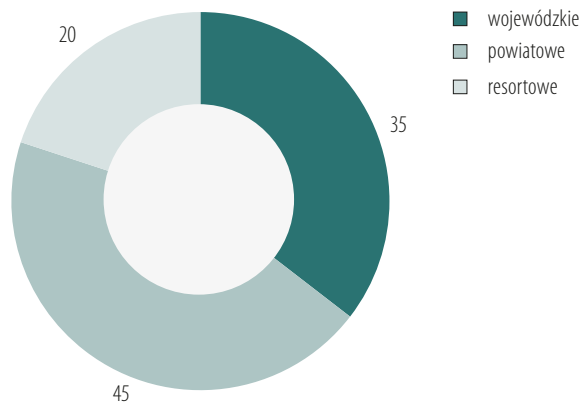
Podmioty lecznicze	2015	2017	2018
Wojewódzkie	5 053	5 071	5 047
w tym:			
› SPZOZ	4 245	4 263	4 245
› spółka [w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO]	808 [150]	808 [150]	802 [150]

Podmioty lecznicze	2015	2017	2018
Powiatowe	7 496	6 829	6 346
› w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO	1 103	dane niedostępne	dane niedostępne
Szpitala resortowe	2 911	2 890	2 840
› w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO	7	20	20
Ogółem liczba łóżek	15 460	14 790	14 233

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z podmiotów leczniczych.

Wskaźnik liczby łóżek ogółem w jednostkach publicznych (według dostępnych danych) na koniec 2018 roku wynosił 41,85/10 000 mieszkańców województwa.

Wykres 24. Struktura łóżek w jednostkach publicznych według podmiotów tworzących w 2018 roku (w %)

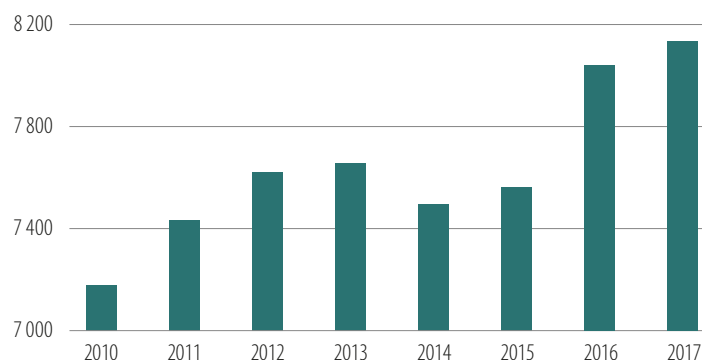

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z podmiotów leczniczych.

Kadry medyczne w Małopolsce

W województwie małopolskim w roku 2017 zatrudnionych było 8 129 lekarzy (podstawowe miejsce zatrudnienia), co stanowi 9% lekarzy zatrudnionych w Polsce. W porównaniu z rokiem ubiegłym ilość lekarzy wzrosła o 90 osób. Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego był na poziomie 24,0, pozycjonując Małopolskę na 10. miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 23,0).

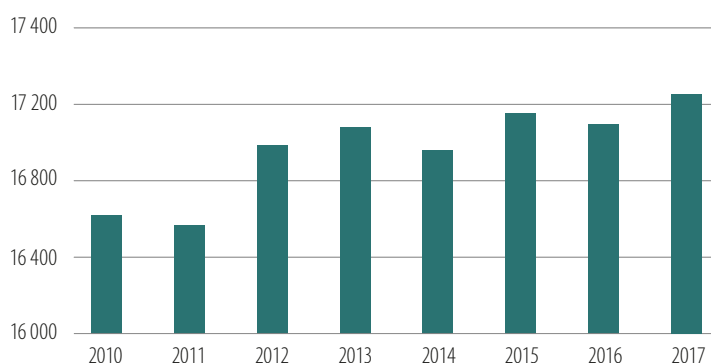
Wykres 25. Zatrudnienie lekarzy według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne.

W zakresie grupy zawodowej pielęgniarek – w Małopolsce zatrudnionych było 17 245 pielęgniarek, co stanowiło 9% ogółu pielęgniarek w Polsce. W porównaniu z rokiem 2016 liczba pielęgniarek zwiększyła się o 163. Wskaźnik liczby pielęgniarek na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego był na poziomie 50,8, co klasyfikowało Małopolskę na 5. miejscu w kraju.

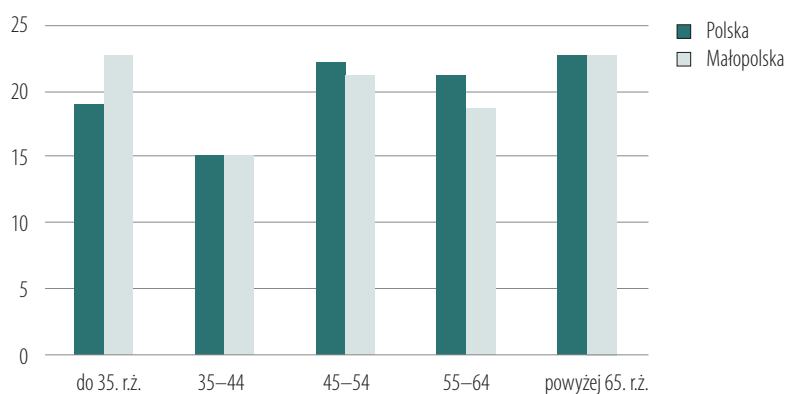
Wykres 26. Zatrudnienie pielęgniarek według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując strukturę wiekową lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu, można stwierdzić, że w Małopolsce najwyższy odsetek stanowią lekarze w przedziale wiekowym poniżej 35. roku życia oraz powyżej 65. roku życia, w Polsce zaś w wieku 45 do 54 lat (22%) oraz powyżej 65. roku życia. Najniższy udział pracowników to lekarze w przedziale wiekowym 35 do 44 lat. Stanowili oni 15% wszystkich lekarzy w Małopolsce (wskaźnik dla Polski 15%).

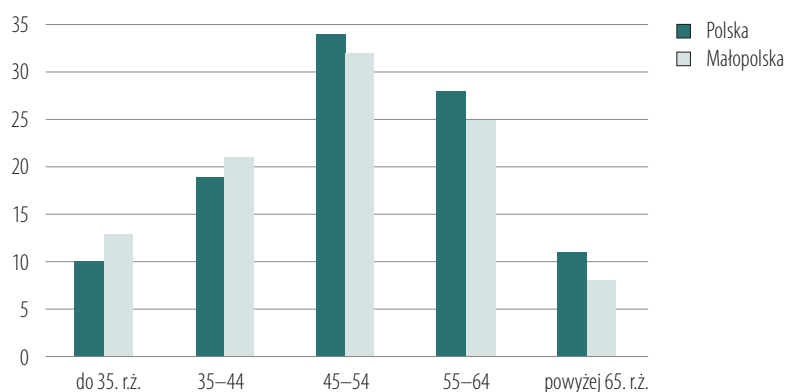
Wykres 27. Struktura wiekowa lekarzy ogólnych uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2018.*

Odnosząc się do struktury wiekowej pielęgniarek w Małopolsce, uprawnionych do wykonywania zawodu, obserwujemy, że 91% ogółu stanowią pielęgniarki w wieku 35–64 lat. Niski procent zatrudnienia pielęgniarek poniżej 35 lat (13%) może świadczyć o niewielkim zainteresowaniu młodych osób wykonywaniem tego zawodu czy emigracji zarobkowej absolwentów pielęgniarstwa.

Wykres 28. Struktura wiekowa pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2018.*

Znaczną część zasobów ludzkich sektora opieki zdrowotnej tworzy kadra o bardzo wysokich kwalifikacjach, są to zasoby ważne, gdyż zaspokajają niezwykle istotne potrzeby społeczne. Od zaangażowania, wiedzy, kompetencji i motywacji personelu medycznego zależy jakość świadczeń.

Dostępność do usług medycznych, zwłaszcza lekarzy specjalistów stanowi bardzo ważny element systemu ochrony zdrowia – niedobór tych zasobów może być przyczyną zmniejszenia liczby usług medycznych, a w konsekwencji zwiększenia problemów zdrowotnych populacji. Według danych CSIOZ w Polsce na 10 000 mieszkańców przypada (pracującego personelu) 23,0 lekarzy (w Małopolsce 24,0) oraz 47,8 pielęgniarek (w Małopolsce 50,8).

W Małopolsce wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w ochronie zdrowia najwięcej jest lekarzy: chorób wewnętrznych (11% ogółu zatrudnionych według podstawowego miejsca pracy), medycyny rodzinnej (12%), pediatrii (6%), położnictwa i ginekologii (6%), anestezjologii i intensywnej terapii (6%), kardiologii (5%) oraz chirurgii ogólnej (5%).¹

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

Ustawowym zadaniem MOW NFZ jest finansowanie świadczeń medycznych zmierzające do zapewnienia kompleksowości opieki medycznej, poprawy dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej, jak również racjonalne zarządzanie środkami publicznymi.

W 2018 roku, w porównaniu z rokiem 2017, nastąpił wzrost nakładów na ochronę zdrowia ogółem o ok. 6%.

Tabela 12. Plany finansowe NFZ z poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln zł)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Dynamika kol. 5/kol. 4
	2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6
podstawowa opieka zdrowotna	778,4	834,9	904,0	1 001	111%
ambulatoryjna opieka specjalistyczna	486,0	506,5	505,7	405,0	80%
leczenie szpitalne	2 778,3	3 009,1	3 307,3	3 605,0	109%
opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	171,7	179,2	199,4	215,6	108%
rehabilitacja lecznicza	188,1	190,4	215,3	243,4	113%
świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	120,8	136,0	168,9	176,4	104%
opieka paliatywna i hospicyjna	36,3	40,2	69,9	72,4	103%
leczenie stomatologiczne	181,3	188,5	198,5	200,7	104%
lecznictwo uzdrowiskowe	49,6	50,0	50,9	52,6	101%
pomoc doraźna i transport sanitarny	1,6	1,6	1,7	1,7	100%
koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych Funduszu	13,4	12,0	13,8	13,5	98%
świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	152,5	159,2	178,5	238,7	133%
zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	74,7	80,4	87,0	93,4	107%
refundacja (leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia, wyrobów medycznych)	690,3	687,3	704,4	726,5	103%
koszty świadczeń z lat ubiegłych	0	0	2,8	0	

1. Źródło: Opracowanie Departamentu Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznych na podstawie danych z *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2018* oraz *Biuletynu statystycznego ochrony zdrowia województwa małopolskiego w 2017 roku* Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Kraków 2017.

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Dynamika kol. 5/kol. 4
	2015	2016	2017	2018	
rezerwa na dofinansowanie programów polityki zdrowotnej na podstawie art. 48d ustawy	0	0	0	0,7	
koszty świadczeń opieki zdrowotnej w ramach programów pilotażowych, o których mowa w art. 48e ustawy	0	0	0,3	17,4	
Ogółem	5 723,0	6 075,3	6 609,0	7 064,0	107%

Źródło: www.nfz.gov.pl/bip/finanse-nfz/ (plany finansowe NFZ).

Inwestycje w ochronie zdrowia

Realizowane inwestycje dotyczyły budowy nowych obiektów, rozbudowy istniejącej infrastruktury, a także dostosowania obiektów ochrony zdrowia do obowiązujących przepisów prawa, w tym również wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

Efektom zakończonych już inwestycji jest nie tylko poprawa dostępności do świadczeń opieki medycznej, ale również podniesienie komfortu pobytu pacjentów przebywających w szpitalu.

W 2019 roku zakończyła się budowa nowej siedziby Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie-Prokocimiu. Szpital ma 501 136,52 m³ kubatury brutto, 108 395,35 m² powierzchni netto. W skład kompleksu szpitalnego wchodzi szereg budynków, w tym: budynek główny szpitala składający się z 9 segmentów o następujących funkcjach: pawilon administracyjno-dydaktyczny, pawilon diagnostyczno-zabiegowy, pawilon diagnostyczno-zabiegowy z głównym wejściem, pawilon diagnostyczno-zabiegowy, łącznik komunikacyjny, pawilon zawierający m.in. blok operacyjny, SOR, oddziały łóżkowe, budynek J – w którym zlokalizowany jest oddział zakaźny, budynek L – w którym zlokalizowana jest kuchnia i pralnia, budynek M – w którym zlokalizowana jest kotłownia oraz budynek T – w którym zlokalizowana jest rozprężania gazów. Szpital zaprojektowano tak, aby jego obiekty mogły spełniać kilka strategicznych funkcji: diagnostyczną przy wykorzystaniu najnowocześniejszej aparatury obrazowej, leczniczą w oparciu o najnowsze i innowacyjne metody leczenia zachowawczego i operacyjnego, dydaktyczną służącą kształceniu specjalistycznych kadr medycznych dla Polski południowej i południowo-wschodniej oraz naukową pozwalającą na wieloprofilowe badania kliniczne służące postępowi medycznemu. Szpital podzielony jest na moduły: łóżkowy (925 łóżek), w tym szpitalny oddział ratunkowy (24 łóżka), diagnostyczno-zabiegowy, operacyjny (24 sale operacyjne; blok operacyjny składający się z 20 sal operacyjnych, w tym 2 sale hybrydowe oraz 2 dostosowane do instalacji telemanipulatorów chirurgicznych), poradnie specjalistyczne (27) oraz dydaktyczno-administracyjny (w tym aula dla 250 osób, 2 sale wykładowe dla 50 osób). W tabeli poniżej przedstawiono inwestycje realizowane w podmiotach leczniczych na terenie województwa małopolskiego o całkowitej wartości zadania powyżej 10,0 mln zł. Są to inwestycje jednoroczne (realizowane w 2018 roku) oraz wieloletnie. Kwoty podane w tabeli odpowiadają całkowitej wartości inwestycji w całym okresie finansowania oraz wydatkom poniesionym w 2018 roku.

Tabela 13. Inwestycje w podmiotach leczniczych w województwie małopolskim

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2018 roku
1.	Collegium Medicum UJ	Nowa siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim	2015–2019	1 230 060 000	59 002 336,92
2.	Szpital Miejski Specjalistyczny im. Gabriela Narutowicza w Krakowie	Utworzenie Centrum diagnostyki, leczenia i profilaktyki chorób przewodu pokarmowego i gruczołów dokrewnych w SMS im. G. Narutowicza w Krakowie	2016–2019	27 000 000	545 000
3.	Szpital Kliniczny im. dr J. Babińskiego SP ZOZ w Krakowie	Rozwój bazy lecznictwa psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Klinicznego im. dr Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie – etap II – Działanie 12.1 RPO	2018–2022	36 599 439	471 329

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2018 roku
4.	Szpital Specjalistyczny im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu	Rozwój Szpitala Specjalistycznego im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu poprzez poprawę standardu i jakości usług medycznych	2016–2021	63 821 589	804 754
5.	Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Krakowie	Przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie	2011–2019	201 361 000	5 673 291
6.	Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II	Utworzenie Interdyscyplinarnego Centrum Leczenia Zaawansowanej Niewydolności Narządowej	2016–2021	36 200 000	46 300

Źródło: Opracowanie własne Departamentu na podstawie danych z *Biuletynu statystycznego ochrony zdrowia województwa małopolskiego* opracowanego przez Małopolski Urząd Wojewódzki.

Tabela 14. Sprzęt medyczny w zakładach ogólnych publicznej i niepublicznej opieki stacjonarnej województwa małopolskiego (stan w dniu 31 grudnia 2018 roku)

Lp.	Nazwa urządzenia	Liczba urządzeń			
		2014	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6
1.	Gammakamera	8	9	9	9
2.	PET-CT	2	2	2	2
3.	Akcelerator (przyspieszacz) liniowy	12	12	11	11
4.	Tomograf komputerowy	43	46	48	47
5.	Rezonans magnetyczny	11	14	14	14
6.	Mammograf	21	20	20	19
7.	Echokardiograf	124	131	141	141

Źródło: Opracowanie własne Departamentu na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w roku 2018, obecnie oparte są w głównej mierze na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zadań zleconych przez PFRON oraz realizacji *Wojewódzkiego Programu dotyczącego Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych w Województwie Małopolskim na lata 2014–2020*. Na realizację zadań ustawowych samorząd województwa otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2018 była to kwota blisko 11 922 824,00 zł. Dodatkowo na działania mające na celu wsparcie osób niepełnosprawnych z własnych środków Województwo wydatkowało kwotę blisko 1,463 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Tworzenie takich warunków lokalowych, które umożliwiają osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym takie samo jak osobom sprawnym, jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy społecznej.

W celu zwiększenia dostępności osób niepełnosprawnych do wszystkich sfer życia społecznego Samorząd Województwa realizuje zadanie ustawowe pn. *Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów*

ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów. W roku 2018 samorząd udzielił dofinansowania 36 wnioskodawcom, przyznając na to zadanie blisko 4 966 200 mln zł.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe wspomagają samorządy w realizacji zadań służących poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Podejmowane dzięki środkom publicznym działania, służą szeroko pojętej rehabilitacji społecznej i są nieodzownym czynnikiem w kompleksowej poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Oznacza to, że są adresowane do osób niepełnosprawnych, ich rodzin oraz środowisk lokalnych. W roku 2018 Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął do realizacji 34 oferty na łączną kwotę 1 mln zł, z których wykorzystano 988 759,38 zł.

Projekty dotyczyły m.in.:

- › organizowania i prowadzenia szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej – 3 projekty;
- › organizowania i prowadzenia szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy – 3 projekty;
- › prowadzenia grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających – 8 projektów;
- › organizowania i prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy – 2 projekty;
- › organizowania lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych – 14 projektów;
- › promowania aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego – 1 projekt.

XIX Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne nie tylko zmagają się w swoim życiu z ograniczeniami spowodowanymi niepełnosprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze. Pokonywanie społecznych i psychicznych skutków niepełnosprawności przyczynia się do osiągnięcia optymalnego poziomu życia przez osoby niepełnosprawne. W dniach od 8 czerwca do 15 czerwca 2018 roku Województwo Małopolskie wraz z Miastem Kraków zorganizowało XIX Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych.

Samorząd Województwa Małopolskiego nieprzerwanie od roku 2005 współtworzy Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* z Gminą Miejską Kraków. Rokrocznie w tych wydarzeniach uczestniczy około 3 000 osób niepełnosprawnych z całej Małopolski. Dzień inauguracji, zwany również Świętem Warsztatów Terapii Zajęciowej obfitował w wiele różnorodnych atrakcji. Dawna Stolica otworzyła swe progi dla osób niepełnosprawnych z całej Małopolski. Uczestnicy z małopolskich WTZ prezentowali na scenie swoje umiejętności wokalne i aktorskie. Ponadto na placu krakowskiego Rynku Głównego zorganizowano stoiska z rękodziełem artystycznym wykonanym przez uczestników WTZ, m.in.: z Łapanowa, Gnojnika, Brzeska, Chrzanowa, Trzebini, Gorlic, Lipinek, Konar, Książa Wielkiego, Łącka, Łyszkowic, Gdowa, Tarnowa, Krakowa i Spytkowic. Na placu Rynku można było również zobaczyć Turniej Piłki Nożnej Niewidomych *Blind Football Kraków Cup 2018, Goalball* – piłka toczona niewidomych, laserowe strzelectwo dźwiękowe oraz boisko do koszykówki. Podczas pikniku można było skorzystać z takich atrakcji jak: plener pod niebem Krakowa, Baza Górską – Stowarzyszenie *Nie Widzę Przeszkód*, warsztaty rękodzielnicze, warsztaty *Savoir vivre w otoczeniu ludzi z niepełnosprawnością*, warsztaty bębniarskie, stoisko z koszem balonu na ogrzewane powietrze dostosowany do osób niepełnosprawnych na wózkach. Dla dzieci strefa *Historyland*, kącik zabaw dla „maluchów” z dużymi klockami LEGO, animacje, rysowanie budowli na podstawie makiet związanych z historycznymi miejscami Polski. Gwiazdą tego wieczoru był Zespół Raz Dwa Trzy.

W trakcie Tygodnia odbyły się również warsztaty edukacyjne, została przygotowana dla osób niepełnosprawnych bogata oferta kulturalna – zwiedzanie krakowskich muzeów, sztuki teatralne, wycieczki krajoznawcze.

Na zakończenie odbył się Festyn nad Wisłą – Przystań Kolejowego Klubu Wodnego 1929 ul. Księcia Józefa 24a, Zawody Wspinaczkowe Osób Niepełnosprawnych, przejazdy statkiem, nauka pływania na kajakach i wiele innych atrakcji.

Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

W ramach projektu Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych w 2018 roku, Województwo współfinansowało i współuczestniczyło w organizacji 7 przedsięwzięć integracyjnych w 5 Subregionach Małopolski (Małopolska Zachodnia, Krakowski Obszar Metropolitarny, Subregion Sądecki, Subregion Tarnowski, Subregion Podhalański). Całkowity koszt organizacji przedsięwzięć wyniósł 286 450,50 zł, przy czym łączny udział województwa małopolskiego wyniósł 156 440,00 zł.

W 2018 cykl imprez integracyjnych pn. *Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych*, którego inicjatorem i współorganizatorem jest Województwo Małopolskie, odbył się w Subregionach Małopolski:

1. Subregion Tarnowski – *Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych w Subregionie Tarnowskim (Gmina Tarnów, Powiat Dąbrowski)*.
2. Subregion Podhalański – *Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych na Podhalu*.
3. Krakowski Obszar Metropolitarny (Powiat Wielicki, Powiat Krakowski) – *Nasze Victorie Wielkie i Małe – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych 2018*.
4. Subregion Sądecki – *Piknik Integracyjny. Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych*.
5. Małopolska Zachodnia – *Obchody Małopolskich Dni Osób Niepełnosprawnych – Powiat Olkuski 2018*.

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Istotnym elementem włączającym osoby niepełnosprawne w rynek pracy, jest rehabilitacja zawodowa w zakładach aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa ma na celu przygotowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy na otwartym rynku pracy lub w Zakładzie Pracy Chronionej.

W województwie małopolskim w 2018 roku funkcjonowało 10 zakładów aktywności zawodowej zatrudniających łącznie 325 osób niepełnosprawnych (według stanu na koniec roku). Zakłady zlokalizowane są w następujących powiatach: dwa na terenie Krakowa, dwa na terenie powiatu nowosądeckiego i po jednym w powiecie krakowskim, tarnowskim, miechowskim, olkuskim, brzeskim oraz na terenie Miasta Tarnowa.

Tabela 15. Zakłady aktywności zawodowej wraz z profilem prowadzonej działalności gospodarczej oraz ilość osób zatrudnionych w poszczególnych zakładach stan na dzień 31 grudnia 2018 roku

Lp.	Organizator Zakładu Aktywności Zawodowej	Działalność obsługowo-rehabilitacyjna	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2017 roku	Dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa w roku 2017 roku
1.	ZAZ „U Pana Cogito” Pensjonat i Restauracja w Krakowie Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne	profil gastronomiczno-hotelarski	25	462 500 zł	96 549 zł
2.	ZAZ w Woli Rzędzińskiej Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Piaś” im. Wincentego Witosa w Woli Rzędzińskiej	produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, foli kablowej ostrzegawczej mającej zastosowanie w budownictwie	92	1 702 000 zł	365 796 zł
3.	ZAZ „Pensjonat Na Wzgórzach” „Szansa” Stowarzyszenie Integracyjne Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Krakowie	profil gastronomiczno-hotelarski	30	555 000 zł	106 387 zł
4.	ZAZ przy Stowarzyszeniu Pomocy „Szansa” Stowarzyszenie Pomocy „Szansa” w Witowicach	rękodzieło w zakresie: garncarstwa – ceramiki, decoupage, koszykarsko-plecionkarskiej, produkcję zniczy nagrobkowych i świec oraz usługowym polegającym na: sprzątnięciu terenów, zdobieniu figur gipsowych	32	573 124 zł	127 454 zł
5.	ZAZ „Opoka” Spółdzielnia Socjalna „Opoka” w Chechle	gastronomia i catering	20	370 000 zł	61 930 zł

Lp.	Organizator Zakładu Aktywności Zawodowej	Działalność obsługowo-rehabilitacyjna	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2017 roku	Dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa w roku 2017 roku
6.	ZAZ przy Bonifratskiej Fundacji Dobroczynnej Bonifratska Fundacja Dobroczynna w Konarach	pszczelarstwo (produkcja miodu i wyrobów pszczelarskich), ogrodnictwo, usługi w zakresie: pensjonatu dla koni, konnej jazdy rekreacyjnej, pakowanie i składanie półproduktów drobnego rzemiosła	35	647 500 zł	139 360 zł
7.	ZAZ im. Matki Bożej Fatimskiej w Stróżach Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Stróżach	pracownia marketingowa, pracownia ogrodnicza, pracownia pralnicza, pracownia hodowlano-rekreacyjna	33	610 500 zł	135 200 zł
8.	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Nawojowej Powiat Nowosądecki	pracownia hodowlana, pracownia ogrodnicza, pracownia poligraficzno-fotograficzna	28	518 000 zł	111 841 zł
9.	Centrum Rehabilitacji Społecznej i ZAZ „Słoneczne Wzgórze” Gmina Miasta Tarnowa	produkcja wyrobów z drewna, korka i ze słomy, oprawa obrazów, renowacja obrazów i mebli, wykonywanie pozostałych robót budowlano-wykończeniowych, utrzymanie porządku w budynkach, zagospodarowanie terenów zieleni	10	240 500 zł	65 475 zł
10.	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łysej Górze Powiat Brzeski	pracownia ceramiczna, pracownia krawiecko-rękodzielnicza	15	277 500 zł	44 795 zł

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznych UMWM na podstawie danych z ZAZ-ów.

4. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych

W 2018 roku Województwo Małopolskie wraz z partnerami Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchej Beskidzkiej realizuje projekt *Małopolski Tele-Anioł*. Projekt realizowany jest w ramach Osi 9 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 – poddziałanie 9.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, zakres wsparcia: D Wsparcie projektów z zakresu teleopieki. Okres realizacji: 1 stycznia 2018 – 31 stycznia 2021 roku. Wartość projektu: 38 219 606,29 zł, w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej: 32 486 665,34 zł.

Głównym celem projektu *Małopolski Tele-Anioł* jest poprawa jakości życia osób niesamodzielnych – starszych, chorych lub niepełnosprawnych, poprzez realizację działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych i sąsiedzkich w miejscu zamieszkania oraz usług wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, które umożliwią tym osobom jak najdłuższe bezpieczne pozostanie w ich środowisku. Powodem zastosowania tego typu nowoczesnych rozwiązań jest przede wszystkim wzrastające zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze dla osób starszych i niesamodzielnych w regionie. Projekt swoim zasięgiem obejmie całe województwo małopolskie. W okresie realizacji projektu wsparcie otrzymają osoby niesamodzielne, które ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają wsparcia lub opieki w związku z niemożliwością wykonywania przynajmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego.

W ramach projektu powstało i funkcjonuje Centrum Teleopieki – zapewniające wszystkim uczestnikom możliwość całodobowego przekazania informacji o potrzebie wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Kadre Centrum Teleopieki stanowią ratownicy medyczni, asystenci teleopieki, psychologowie. Osoby zakwalifikowane do projektu otrzymują bezpłatnie opaskę bezpieczeństwa tzw. „opaskę życia” z przyciskiem SOS, przy pomocy której w łatwy i szybki sposób mogą wezwać pomoc. Opaski Tele-Anioła

zwiększają poczucie bezpieczeństwa i oprócz możliwości bezpośredniego kontaktu z personelem medycznym monitorują również: tętno, upadki i lokalizację. Wsparcie w zakresie usług teleopiekuńczych przyznawane jest na okres 13 miesięcy z możliwością wydłużenia o kolejne 3 miesiące.

Małopolski Tele-Anioł to również pomoc w domu dla osób najbardziej potrzebujących wsparcia, tj. osób samotnych i tych, którym rodzina nie może zapewnić opieki. Usługi opiekuńcze są świadczone w domu podopiecznego – zarówno przez fachowców, jak i w ramach pomocy sąsiedzkiej. To nie tylko pomoc w zabiegach higienicznych, ale także wsparcie w codziennych obowiązkach: zakupach, przygotowaniu posiłków, drobnych porządkach, załatwieniu urzędowych formalności czy pomoc w dotarciu na wizytę u lekarza. Tym wsparciem może być również wspólne spędzenie czasu oraz spacer. Wsparcie przyznawane jest na okres 12 miesięcy w wymiarze (średnio) 20 godzin dla osoby na miesiąc.

W ramach projektu *Tele-Anioł* przewidziano również serię szkoleń i kursów dla osób, które chciałyby pomóc i zaangażować się w świadczenie usług opiekuńczych lub sąsiedzkich. Jest to 8-godzinne szkolenie dla sąsiadów oraz 80-godzinne szkolenie dla opiekunów.

W okresie od lutego do końca grudnia 2018 roku złożono 3 000 formularzy zgłoszeniowych, przeprowadzono 1 650 ocen materialno-życiowych kwalifikujących do udziału w projekcie. Wsparcie w zakresie usług teleopiekuńczych otrzymały 1 400 osoby, ponadto 77 osobom udzielono wsparcia w zakresie usług opiekuńczych i sąsiedzkich świadczonych w miejscu zamieszkania. Ratownicy medyczni w Centrum Teleopieki odbierają średnio ponad 100 połączeń dziennie (w soboty ok. 200 połączeń), średnio 1 do 2 razy na dzień wzywają karetkę pogotowia ratunkowego do potrzebującego podopiecznego.

Na realizację projektu w 2018 roku wydano 5 729 582,30 zł (w tym wkład własny partnerów – łącznie 55 324 zł).

Włączenie społeczne

Małgorzata Szlązak¹

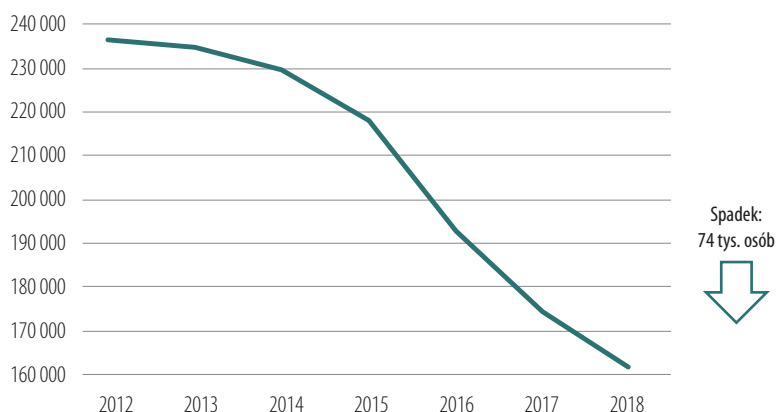
— podsumowanie

- W 2018 roku w województwie małopolskim z pomocy społecznej skorzystało o ponad 12 tys. mieszkańców mniej niż rok wcześniej (162,4 tys.), a na przestrzeni lat 2012–2018 spadek ten objął 74 tys. osób. Dynamika spadku była największa w przypadku rodzin z dziećmi, w szczególności rodzin wielodzietnych.
- Udział korzystających z pomocy społecznej wśród mieszkańców regionu w 2018 roku był najniższy w 8-letnim okresie sporządzania *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego* – 4,8%. Od 2012 do 2018 roku wskaźnik ten obniżył się o 2,1 p. proc. Pomiędzy gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy, a tą gminą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem różnica wyniosła w 2018 roku 15,8 p. proc., rok wcześniej 17,8 p. proc. Obszar zajmowany przez gminy o najwyższych udziałach klientów pomocy społecznej w populacji mieszkańców zmniejszył się widocznie pomiędzy rokiem 2012 a 2018.
- Analizując dłuższe szeregi czasowe, można zauważyć dość wyraźną zmianę w przyczynach korzystania z pomocy społecznej, a tym samym zmieniającą się charakterystykę klientów. Przede wszystkim coraz rzadziej problemem jest ubóstwo i bezrobocie oraz życiowa bezradność, coraz częściej – niepełnosprawność i choroba.
- Ulega poprawie dostęp Małopolan do usług społecznych. Od 2012 roku w sektorze publicznym przybyło między innymi: 61 klubów samopomocy, 51 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, 42 mieszkania chronione, 19 klubów integracji społecznej, 13 dziennych domów pomocy dla seniorów. Ze środków europejskich powstają też liczne placówki poza sektorem publicznym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.
- W 2018 roku w Małopolsce na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej ujęte w sprawozdaniu *Ocena zasobów pomocy społecznej* wydatkowano w gminach łącznie ponad 4,6 mld. zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2018 roku łączną kwotę ponad 346,1 mln zł.

1. Beneficjenci pomocy społecznej

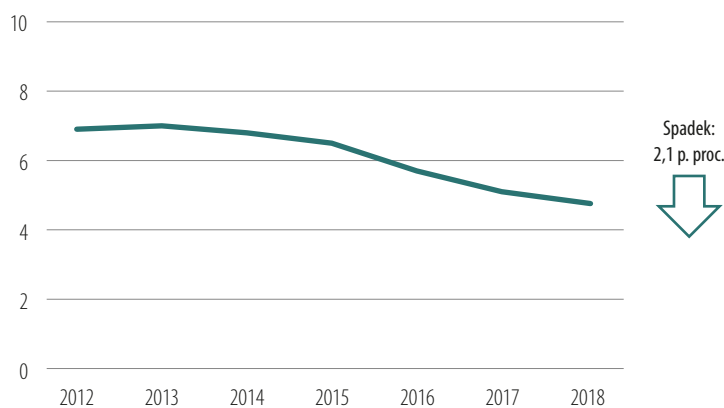
W województwie małopolskim w 2018 roku pomocą społeczną objęto ponad 68,7 tys. rodzin, a tym samym 162,4 tys. osób w tych rodzinach. W 2018 roku ponownie zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej, o ponad 12 tys., skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem systemu spadł o kolejne 0,3 p. proc. do 4,8% (i był o 0,5 p. proc. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego). Na przestrzeni lat 2012–2018 spadek ten objął 74 tys. osób, a odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej obniżył się o 2,1 p. proc.

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

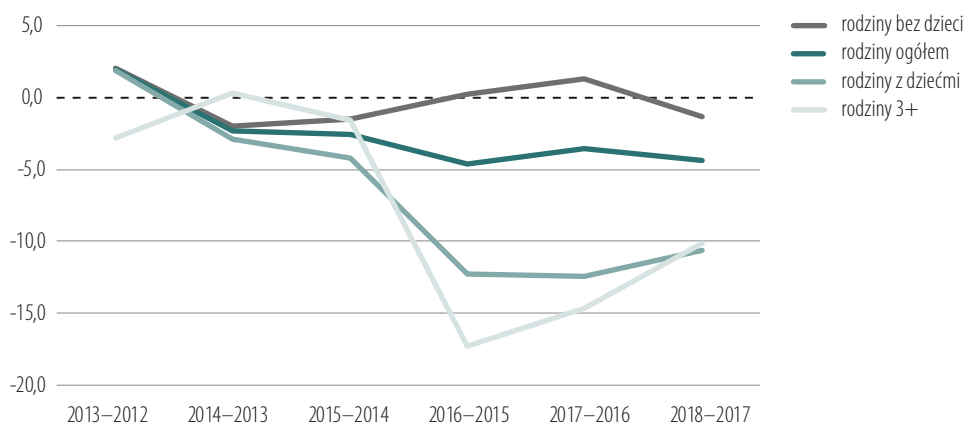
Wykres 29. Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce*

*liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2018. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Wykres 30. Spadek udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wśród mieszkańców Małopolski

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2018. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS, BDL.

Wykres 31. Dynamika zmian – rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce

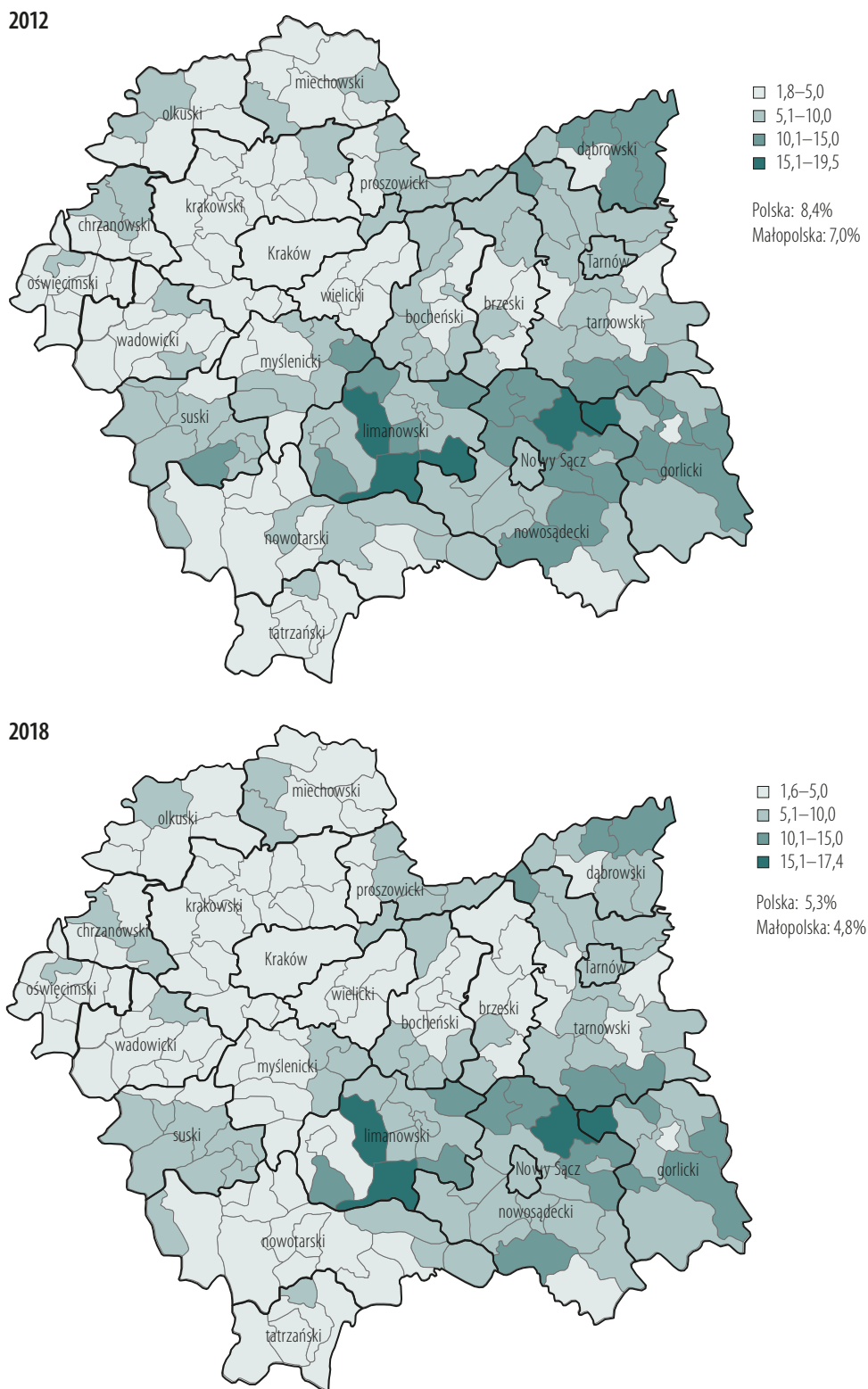
*wszystko, co znajduje się pod czarną przerywaną linią wykresu oznacza spadek wartości, który może być mniejszy (linia biegnąca w górę) lub większy (linia biegnąca w dół)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2018. Dane pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-03 (wcześniej MPiPS-03).

Średni udział mieszkańców województwa korzystających z pomocy społecznej to 4,8%. Pomiędzy małopolską gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (Krzeszowice w powiecie krakowskim – 1,6%) a tą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem (Bobowa w powiecie gorlickim – 17,4%)

różnica wyniosła w 2018 roku aż 15,8 p. proc. Przy czym rok wcześniej różnica pomiędzy gminami ze skrajnymi wartościami tego wskaźnika (te same gminy) wyniosła 17,8 p. proc. Obszar zajmowany przez gminy o najwyższych udziałach klientów pomocy społecznej w populacji mieszkańców (najciemniejsze miejsca na mapach) zmniejszył się widocznie pomiędzy rokiem 2012 a 2018.

Mapa 8. Udział osób korzystających z pomocy społecznej wśród mieszkańców Małopolski (w %)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2012 i 2018. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPiPS-03 i MRPiPS-03, a dla Małopolski – ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. Ludności – GUS – BDL (data dostępu: 31 maja 2019).

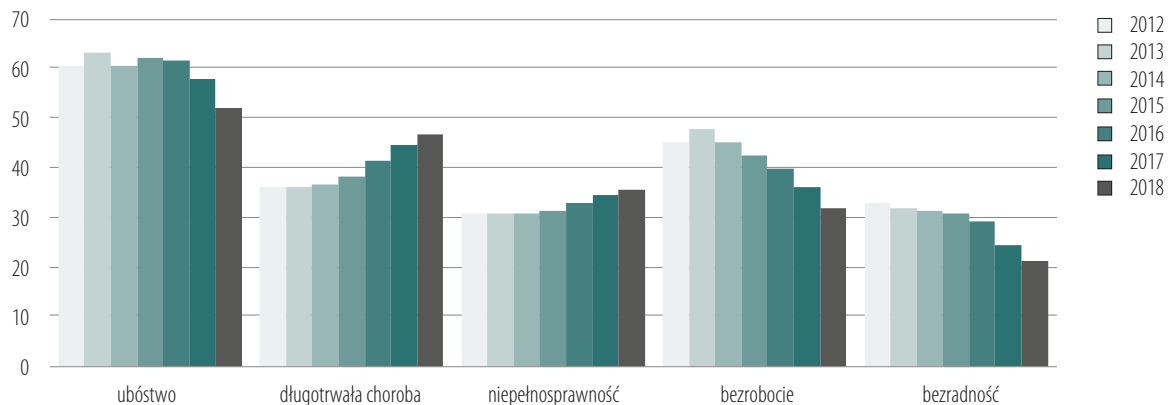
W 2018 roku aż o 12,7 tys. mniej małopolskich rodzin skorzystało z pomocy społecznej w porównaniu do roku 2012 – spadek z 81,4 do 68,7 tys. Dynamika spadku była znacznie większa w przypadku rodzin z dziećmi (spadek o 35% w tym czasie) niż rodzin bez dzieci i osób samotnie gospodarujących (spadek tylko o 1,4%), a największa w przypadku rodzin wielodzietnych (spadek o 39,2%).

Ze wsparcia systemu pomocy społecznej w Małopolsce skorzystało prawie 25,8 tys. rodzin z dziećmi, o prawie 3,1 tys. rodzin mniej niż rok wcześniej. W rodzinach z dziećmi objętych wsparciem było ponad 111,8 tys. osób, w tym w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci – ponad 52,7 tys. osób. Rodziny 3+ stanowiły w Małopolsce w 2018 roku ponad 1/3 ogółu rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną (ponad 9,2 tys.). Najwięcej rodzin 3+ w systemie pomocy społecznej to rodziny z trójką dzieci (ponad 5,6 tys.). Wśród rodzin z dziećmi rodziny niepełne stanowiły 28,6% (prawie 7,8 tys.).

W 2018 roku Małopolanie najczęściej korzystali z pomocy społecznej z powodu: ubóstwa – 52,1%, długotrwałej lub ciężkiej choroby – 46,7%, bezrobocia – 31,9%, niepełnosprawności – 35,6% oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 21%. Analizując dłuższe szeregi czasowe, można zauważyć dość wyraźną zmianę w przyczynach korzystania z pomocy społecznej, a tym samym zmieniający się „profil” klienta pomocy społecznej. Przede wszystkim rzadziej problemem jest ubóstwo i bezrobocie oraz życiowa bezradność, częściej – niepełnosprawność i choroba:

- › bezrobocie – spadek o 15,6 p. proc. od 2013 roku;
- › ubóstwo – spadek o 11 p. proc. od 2013 roku;
- › bezradność opiekuńczo-wychowawcza – spadek o 10,1 p. proc. od 2014 roku;
- › długotrwała lub ciężka choroba – wzrost aż o 10,5 p. proc. od 2013 roku;
- › niepełnosprawność – wzrost o 5,1 p. proc. od 2013 roku.

Wykres 32. Odsetek klientów korzystających z pomocy społecznej z danej przyczyny w Małopolsce (w %)

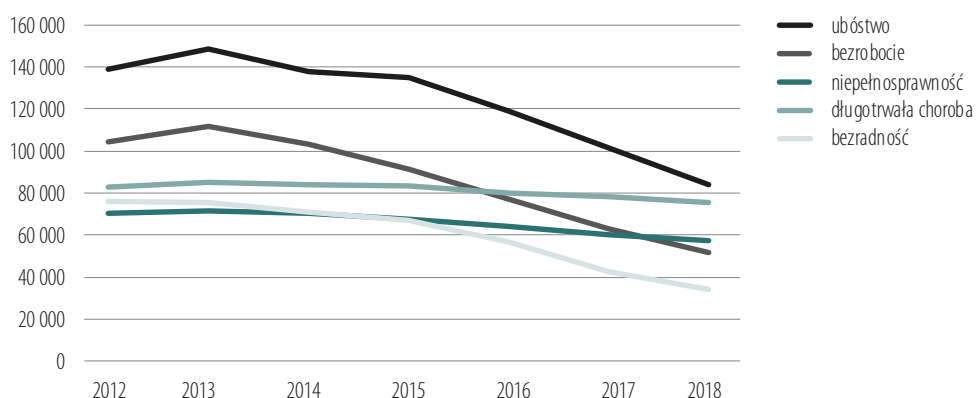

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2018. Dane pochodzą ze sprawozdania MRPIPS-03 (wcześniej MPIPS-03) (data dostępu: 12 lutego 2019).

Zmianę widać także przy analizie liczby osób korzystających ze świadczeń z danego powodu. Pomiędzy rokiem 2012 a 2018 liczba klientów korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa spadła ze 138,8 tys. osób do 84,2 tys., czyli o 54,6 tys. Podobnie sytuacja ma się w przypadku bezrobocia i bezradności życiowej – spadki odpowiednio o: 52,7 i 42 tys. osób. Natomiast w przypadku mieszkańców korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność lub chorobę ich liczba w ciągu ostatnich lat pozostaje prawie na niezmiennym poziomie, mimo znacznego zmniejszenia się liczby klientów ogółem, co tłumaczy wzrost udziału tej kategorii klientów w grupie wszystkich objętych pomocą. Ilustruje to poniższy wykres.

Wykres 33. Liczba klientów korzystających z pomocy społecznej z danej przyczyny w Małopolsce

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców korzystających ze wsparcia z danej przyczyny (podane wartości nie sumują się do 100, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2018. Dane pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-03 (wcześniej MPIPS-03) (data dostępu: 4 września 2019).

Świadczenia pieniężne w 2018 roku dotyczyły średnio 69,9% osób objętych pomocą społeczną. Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie 64,0% osób objętych pomocą społeczną było ich beneficjentami.

Jednostki pomocy społecznej oferują mieszkańcom także wsparcie wykraczające poza zakres regulacji ustawy o pomocy społecznej. Można tu wymienić pieczę zastępczą dla dzieci, świadczenia dla osób niepełnosprawnych, w tym ze środków PFRON, zatrudnienie socjalne, pomoc w formie dodatku mieszkaniowego lub energetycznego itd. Liczbę tak zdefiniowanych klientów podstawowych jednostek pomocy społecznej w 2018 roku szacują one na ponad 227,2 tys. osób. Tego rodzaju wsparcie oferowano w ośrodkach pomocy społecznej prawie 178,4 tys. mieszkańców małopolskich gmin, natomiast w ramach zadań powiatowych – prawie 48,9 tys. klientów powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Zgodnie z art. 18.1 Ustawy o pomocy społecznej – ośrodki pomocy społecznej zaangażowane są również w realizację zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

W 2018 roku świadczeniem wychowawczym w ramach programu *Rodzina 500+* w małopolskich gminach objęto ponad 253,9 tys. rodzin i ponad 408,4 tys. dzieci w tych rodzinach. Świadczenia wychowawcze uzależnione od dochodu (na pierwsze dziecko) otrzymywało 58,2% wszystkich rodzin, które skorzystały w 2018 roku z programu, na ponad 147,8 tys. dzieci (o prawie 12,1 tys. mniej niż w 2017 roku), co stanowi 21,7% Małopolan w wieku 0–18 lat (o 1,9 p. proc. mniej niż na koniec 2017 roku). Ponadto dodatek wychowawczy oraz dodatek do zryczałtowanej kwoty środków finansowych na utrzymanie dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego (odpowiednik) objął łącznie 1 797 rodzin zastępczych i 18 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego i 2 748 dzieci (w tym 176 dzieci wychowujących się w POW typu rodzinnego).

Od 1 stycznia 2016 roku realizowane jest także świadczenie rodzicielskie, przysługujące kobietom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W roku 2018 z tego świadczenia skorzystało ponad 11,4 tys. matek z Małopolski.

Od 1 stycznia 2017 roku, rodzicom przysługuje prawo do jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000 zł w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone Ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin *Za życiem*. W 2018 roku w Małopolsce świadczenie to wypłacono 388 osobom.

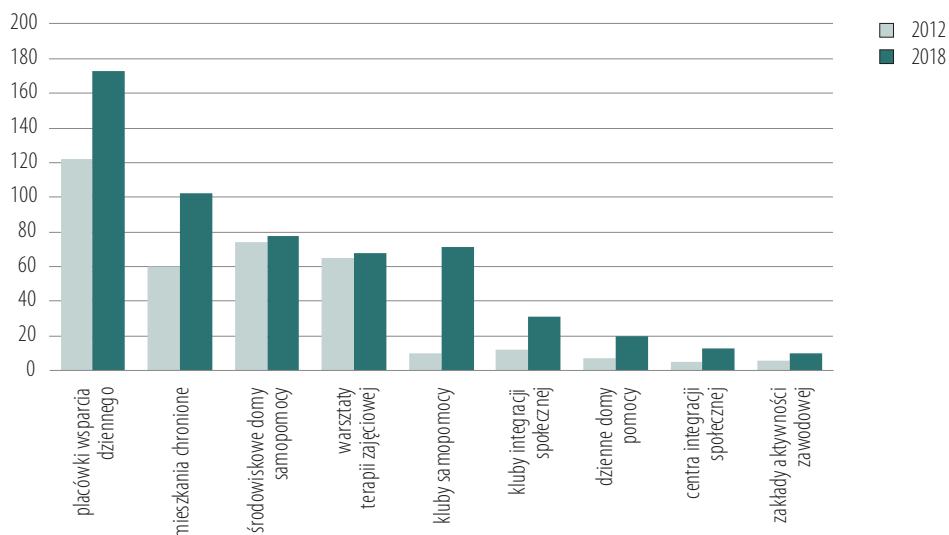
Dodatkowo w 2018 roku każdy uczeń (dziecko lub osoba ucząca się), który nie ukończył 20 lat (lub 24 lat jeśli ma orzeczenie o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, potrzebie kształcenia specjalnego lub potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych) mógł być objęty programem *Dobry Start*. W ramach programu zostało wypłacone (niezależnie od wysokości dochodu) jednorazowe świadczenie dla rodzin na zakup wyprawki szkolnej w wysokości 300 zł na każde uczące się dziecko. Z tego programu skorzystało w 2018 roku ponad 405,9 tys. dzieci i młodzieży w prawie 275,2 tys. rodzin oraz prawie 3 tys. wychowanków pieczy zastępczej.

2. Dostęp mieszkańców do usług społecznych

Dostęp mieszkańców do usług społecznych ulega ciągłej poprawie, w tym za sprawą interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Od roku 2012 w samym sektorze publicznym w regionie przybyło:

- › 61 klubów samopomocy (w 2018 roku działało 71 tego rodzaju klubów);
- › 51 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w 2018 roku działały 173 tego typu placówki);
- › 42 mieszkania chronione dla różnych grup (w 2018 roku wykazano łącznie 102 mieszkania chronione);
- › 19 klubów integracji społecznej realizujących zatrudnienie socjalne (w 2018 roku funkcjonowało 31 klubów);
- › 13 dziennych domów pomocy dla seniorów (w 2018 roku funkcjonowało 20 tego rodzaju domów);
- › 8 centrów integracji społecznej realizujących zatrudnienie socjalne (w 2018 roku działało 13 centrów);
- › 4 środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w 2018 roku było do dyspozycji w sumie 78 jednostek);
- › 4 zakłady aktywności zawodowej (w 2018 roku 10 ZAZ);
- › 3 warsztaty terapii zajęciowej realizujące rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych (w 2018 roku funkcjonowało łącznie 68 WTZ).

Wykres 34. Zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRPIPS-03 (wcześniej MPIPS-03), Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31 oraz wykazu ZAZ (stan na styczeń 2019 roku) dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za I–XII 2018 roku i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2018.

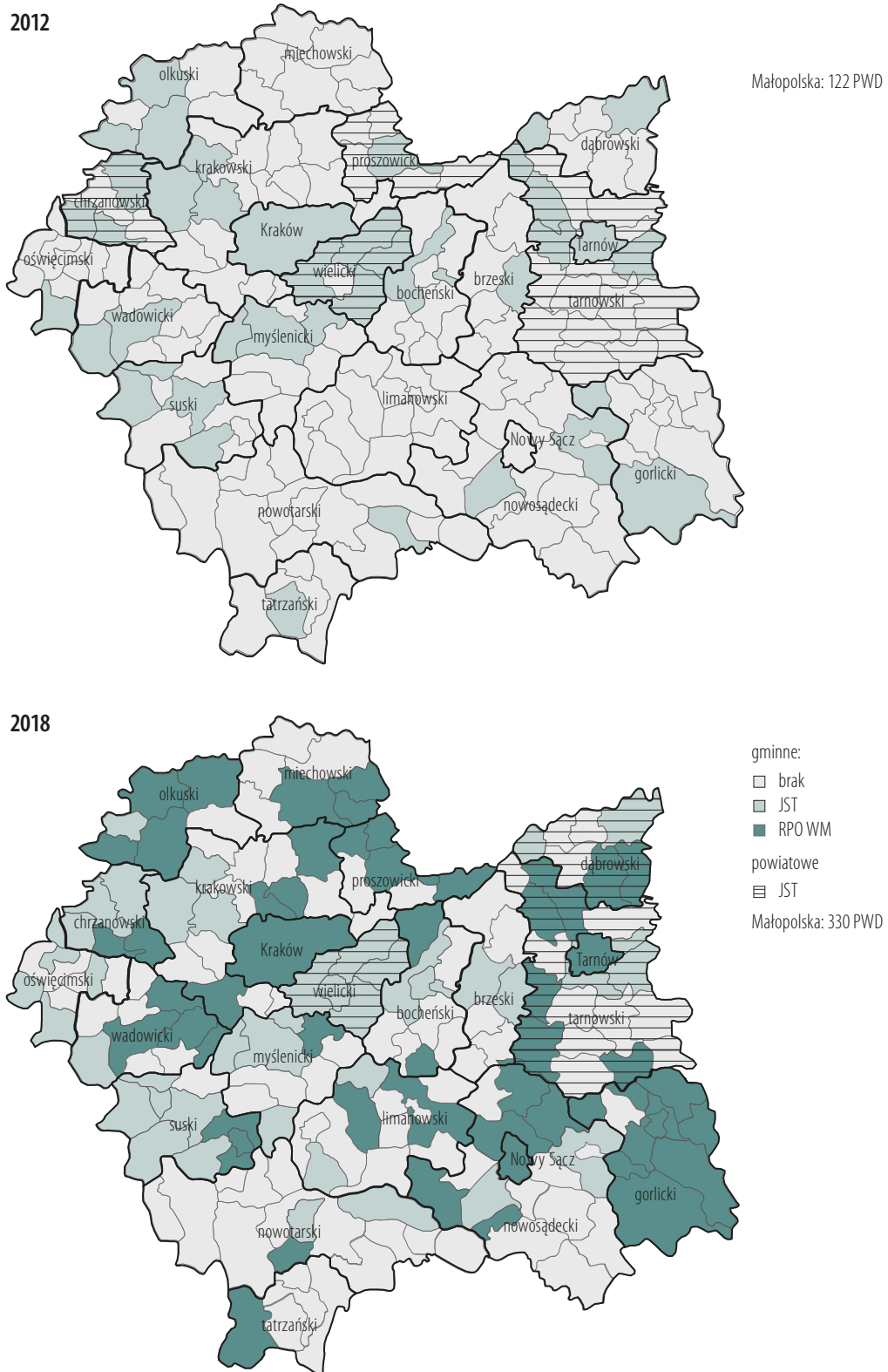
Do wyżej wymienionych „wzrostów” należy doliczyć jednostki powstające ze środków europejskich, będących do dyspozycji Samorządu Województwa Małopolskiego, poza sektorem publicznym, ale realizujące takie same funkcje (część dofinansowywanych projektów). Prowadzone są one przez organizacje pozarządowe nie działające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych – Beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Istotnie zmienia to mapę dostępu Małopolan do usług społecznych.

Na szczególną uwagę zasługują projekty z obszaru usług opiekuńczych – już w ramach projektów dofinansowanych do końca 2018 roku powstać miało (wraz z filiami) 30 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację seniorów oraz 24 innowacyjne centra wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnymi, które dotychczas nie funkcjonowały w regionie. W rozstrzygnięciu pozostają kolejne konkursy z tego obszaru.

Jednocześnie w ramach małopolskiego RPO przewiduje się utworzenie aż 215 nowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (oraz 16 filii), a w 13 kolejnych rozszerzona zostanie oferta zajęć. Wsparciem planuje się objąć 14 277 młodych osób. Ogłoszono kolejny konkurs na takie projekty.

Mapa 10. Szacowane zmiany w dostępie Małopolan do usług społecznych z uwzględnieniem interwencji RPO WM 2014–2020 i programów rządowych

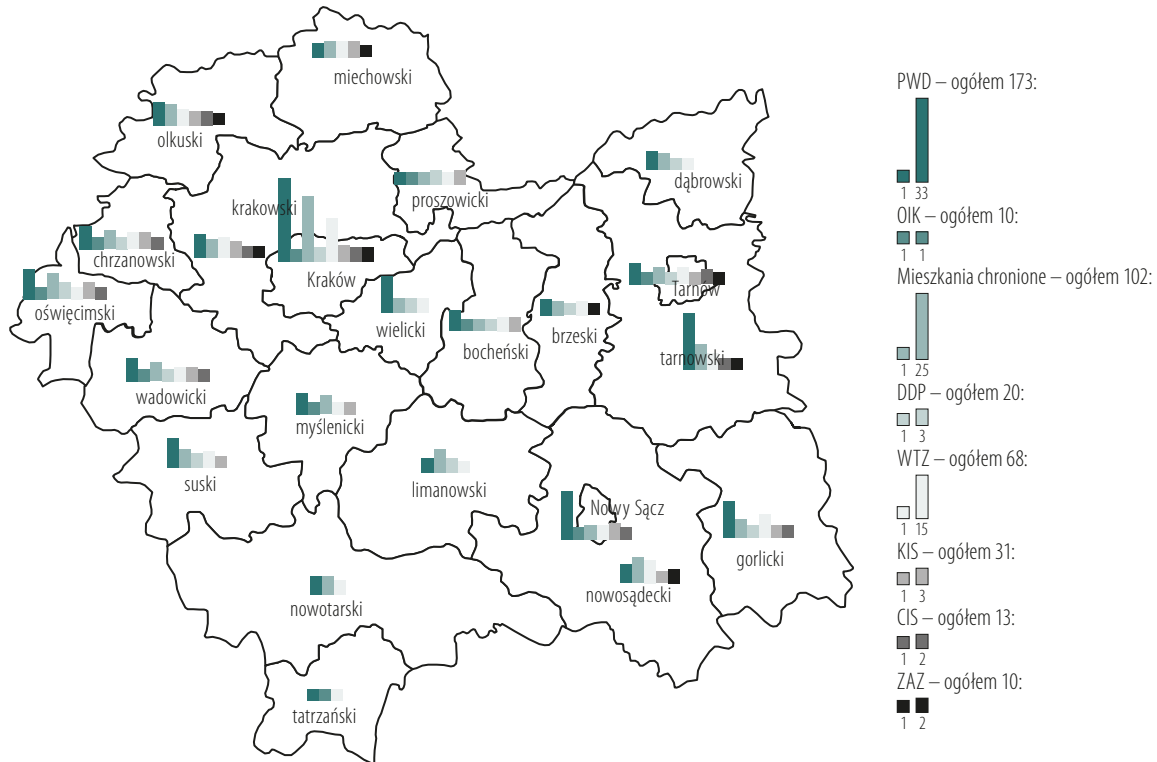
Placówki wsparcia dziennego dla dzieci młodzieży

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych: Ocena zasobów województwa małopolskiego za lata 2012 i 2018, Sprawozdanie MRPIPS – 03 I–XII za 2018 rok. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2018.07.01 do 2018.12.31; www.senior.gov.pl, danych udostępnionych przez MCP w Krakowie.

Pod względem dostępności mieszkańców do usług społecznych ciągle jednak występuje duże zróżnicowanie w regionie. Rozmieszczenie kluczowych zasobów pomocy społecznej i jej otoczenia w sposób zbiorczy ilustruje zamieszczona poniżej mapa.

Mapa 11. Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2018 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS, Sprawozdania MRPiPS-03, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31 oraz wykazu ZAZ (stan na styczeń 2019 roku) dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za I–XII 2018 roku i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2018.

3. Kadra jednostek pomocy i integracji społecznej

Liczebność i kompetencje kadry jednostek pomocowych, to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. W 2018 roku w jednostkach pomocy społecznej w Małopolsce łącznie zatrudnionych było 11 253 pracowników (10 538 etatów), w tym:

- › w 182 ośrodkach pomocy społecznej (w każdej gminie) zatrudniano 3 963 pracowników łącznie, w tym w 3 ośrodkach miast na prawach powiatów – 1 050 osób;
- › w 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie (w każdym powiecie, bez miast na prawach powiatów) zatrudniano 391 pracowników;
- › w domach pomocy społecznej zatrudniano 5 745 pracowników;
- › w ośrodkach wsparcia 904 pracowników, w tym w:
 - › środowiskowych domach samopomocy zatrudniano 622 pracowników;
 - › dziennych domach pomocy zatrudniano 155 pracowników;
 - › noclegowniach, schroniskach i domach dla osób bezdomnych – 19 pracowników;
 - › innych ośrodkach wsparcia, w tym w klubach samopomocy – 76 pracowników;
- › w ośrodkach interwencji kryzysowej zatrudniano 156 pracowników.

Ponadto w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej pracowało 309 asystentów rodziny, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie 92 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – realizujących zadania określone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W jednostkach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej zatrudniano w 2018 roku:

- › 787 pracowników w placówkach wsparcia dziennego;
- › 892 pracowników w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- › 43 pracowników w ośrodkach adopcyjnych.

W jednostkach zatrudnienia socjalnego w 2018 roku pracowało łącznie 334 pracowników, w tym:

- › w centrach integracji społecznej – 23 pracowników w pełnym wymiarze i 41 w niepełnym, łącznie 64 osoby;
- › w klubach integracji społecznej w 2018 roku – łącznie 270 pracowników.

Kadra małopolskich warsztatów terapii zajęciowej liczyła w 2018 roku 934 osoby, średnio w pojedynczym warsztacie było zatrudnionych 14 pracowników.

Zwraca uwagę liczebność kadry małopolskich domów pomocy społecznej – największa grupa pracowników ze wszystkich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Nieco mniej pracowników zatrudniają gminne ośrodki pomocy społecznej. Trzecią, co do wielkości, pod względem liczby pracowników, grupą jednostek są różnego rodzaju ośrodki wsparcia.

4. Wydatki na wybrane świadczenia

W 2018 roku w Małopolsce na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej ujęte w sprawozdaniu *Ocena zasobów pomocy społecznej* wydatkowano w gminach łącznie ponad 4,6 mld. zł, z czego bezpośrednio z budżetów ośrodków pomocy społecznej – prawie 3,3 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2018 roku łączną kwotę ponad 346,1 mln zł, z tego bezpośrednio z budżetów powiatowych centrów pomocy rodzinie wydatkowano ponad 104,5 mln zł.

Na wypłatę świadczeń wychowawczych z programu *Rodzina 500+* w gminach wydatkowano kwotę blisko 2,2 mld zł. Z kolei na wypłatę dodatków wychowawczych dla dzieci wychowujących się w rodzinach zastępczych oraz dodatków w wysokości świadczenia wychowawczego dla dzieci wychowujących się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego w powiatach wydatkowano w 2018 roku łącznie blisko 15,7 mln zł.

Kobietom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego w 2018 roku w Małopolsce wypłacono świadczenia rodzicielskie na kwotę ponad 75,2 mln zł. Świadczenia *Za życiem* zrealizowano na łączną kwotę prawie 1,56 mln zł, a w ramach programu *Dobry Start* wypłacono uczniom blisko 122,7 mln zł z przeznaczeniem na wyprawkę szkolną.

Na podstawie danych ww. sprawozdania można podjąć również próbę oszacowania kosztów prowadzenia publicznych jednostek świadczących usługi społeczne dla mieszkańców. Przykładowo:

- › utrzymanie 92 domów pomocy społecznej w Małopolsce w 2018 roku wiązało się z wydatkiem rządu blisko 378,8 mln zł. Przeciętny dom to koszt ponad 4,1 mln zł rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej, to w ciągu roku wydatek średnio prawie 46,6 tys. zł;
- › całkowity koszt funkcjonowania 18 z 20 małopolskich dziennych domów pomocy społecznej (bez DDP funkcjonujących w większych strukturach w Chrzanowie i Tarnowie) wyniósł w 2018 roku niespełna 12,7 mln zł. Przeciętny ośrodek kosztował rocznie średnio ponad 704,9 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł prawie 12,2 tys. zł;
- › na 173 placówki wsparcia dziennego w 2018 roku wydatkowano łącznie ponad 31,2 mln zł. Średni roczny koszt prowadzenia jednej placówki wyniósł ponad 180,5 tys. zł. Przeciętny koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to ponad 4,5 tys. zł.

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Małgorzata Palimąka, Barbara Polna

— podsumowanie

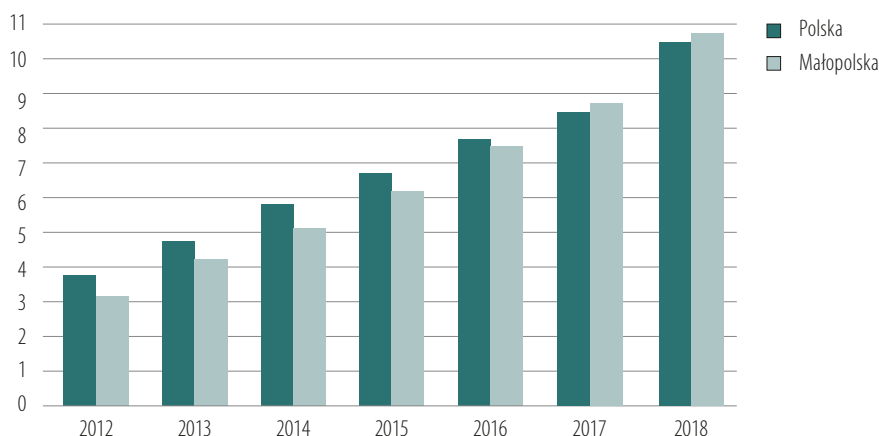
- W wyniku zmian wprowadzonych w strukturze oświaty na podstawie aktu prawnego Prawo oświatowe rok szkolny 2018/2019 jest ostatnim, w którym dzieci uczęszczają do gimnazjum. Tym samym od 1 września 2019 roku nie będą już funkcjonowały gimnazja. Ponadto dotychczasowe trzyletnie liceum ogólnokształcące z dniem 1 września 2019 roku stanie się czteroletnim liceum ogólnokształcącym, a z dniem 1 września 2020 roku rozpocznie się stopniowe wygaszanie trzyletniego liceum ogólnokształcącego.
- Od sierpnia 2018 roku ruszył program wsparcia dla uczniów, którzy nie ukończyli jeszcze 18. roku życia pn. *Dobry start*. Zgodnie z wytycznymi programu, rocznie w sierpniu na każde uczące się dziecko rodzice otrzymują 300 zł na wyprawkę.
- W roku szkolnym 2018/2019 po raz pierwszy został przeprowadzony egzamin ósmoklasisty, który obejmuje wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej w odniesieniu do wybranych przedmiotów nauczanych w klasach I–VIII.
- Od stycznia 2018 roku obowiązuje ustawa z dnia 27 października 2017 roku o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. poz. 2203, z 2018 roku poz. 2245 oraz z 2019 roku poz. 1287), zgodnie z którą (art. 3 ust. 2) środki niezbędne do realizacji zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 11 ust. 2–4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie placówek wychowania przedszkolnego, szkół i placówek, są zagwarantowane w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencja ogólna i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest zatem jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

1. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia

Opieka nad dziećmi do 3. roku życia może być zorganizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego, bądź zapewniona przez dziennego opiekuna lub nianię.

Spośród liczby dzieci do 3. roku życia, wynoszącej w 2018 roku w Małopolsce 112 712, do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 12 089 dzieci. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Małopolsce był kolejny raz wyższy niż odsetek w kraju i wyniósł 10,7%, przy czym nadal utrzymuje się w tym zakresie silne zróżnicowanie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi (wskaźnik dla miast: 19,8%, dla obszarów wiejskich: 2,5%).

W 2018 roku w Małopolsce funkcjonowało 336 żłobków, 69 klubów dziecięcych i 1 oddział żłobkowy.

Wykres 35. Odsetek dzieci do 3. roku życia objętych opieką w żłobkach

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

więcej informacji

Samorząd Województwa Małopolskiego realizuje projekt pn. *Małopolska Niania 2.0*, dofinansowany ze środków RPO WM 2014–2020.

Z dofinansowania kosztów zatrudnienia niani mogą skorzystać rodzice, którzy ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 nie mogą podjąć lub utrzymać pracy, jak również rodzice powracający z urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego i wychowawczego. Projekt skierowany jest do wszystkich Małopolan, w szczególności do mieszkańców gmin o ograniczonym dostępie do usług opieki nad dziećmi do lat 3.

W ramach Projektu w okresie 1 sierpnia 2018 – 30 września 2021 wsparciem objętych zostanie 650 osób. Wartość projektu to ok. 22 mln zł.

W ramach dwóch naborów do projektu złożone zostały 903 wnioski (w terminie trwania naboru), natomiast do udziału w projekcie zakwalifikowano łącznie 432 osoby.

Z kolejnego naboru, który zostanie ogłoszony w 2020 roku skorzysta przynajmniej 218 osób. Więcej informacji: www.rops.krakow.pl.

Tabela 16. Liczba żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych oraz dzieci do 3. roku życia objętych opieką w województwie małopolskim według stanu na koniec grudnia danego roku

Rok szkolny	Żłobek		Klub dziecięcy		Oddziały żłobkowe		Liczba placówek ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2012/2013	61	brak danych	21	brak danych	1	brak danych	83	3 536 ¹
2013/2014	97	brak danych	24	brak danych	2	brak danych	123	4 509
2014/2015	145	brak danych	39	brak danych	1	brak danych	185	5 428
2015/2016	171	5 922	39	569	0	0	210	6 491
2016/2017	219	7 336	45	695	1	73	265	8 104
2017/2018	265	8 754	63	921	2	87	330	9 762
2018/2019	336	10 941	69	1 075	1	73	406	12 089

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

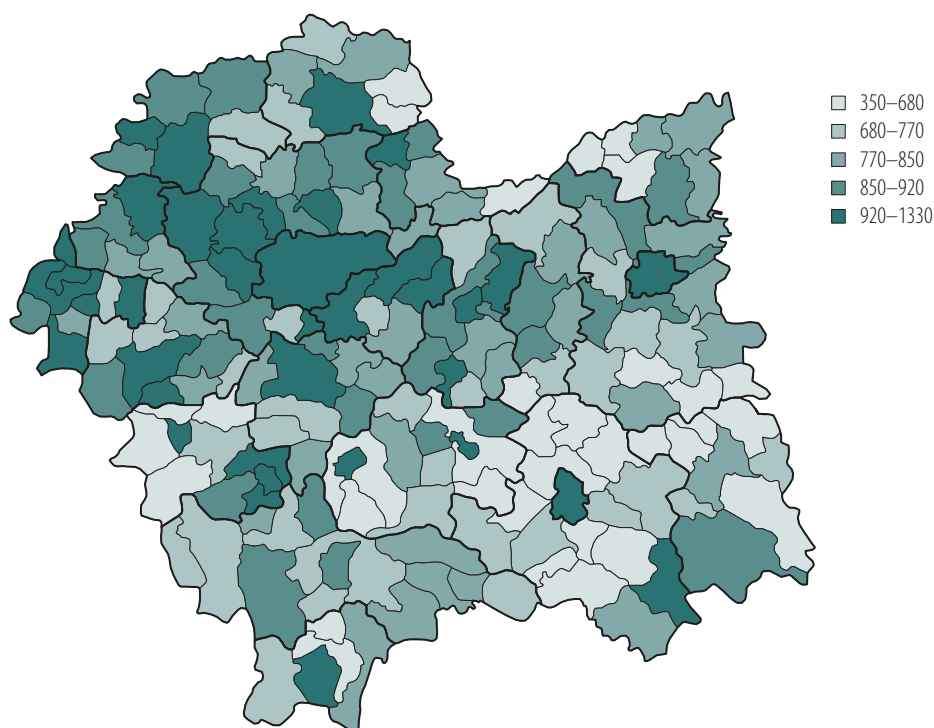
1. Od 2012 do 2014 roku liczba podana łącznie z liczbą dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych.

2. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2018/2019 w Małopolsce funkcjonowało 2 310 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1 358 przedszkoli (bez przedszkoli specjalnych), 150 punktów przedszkolnych, 4 zespoły wychowania przedszkolnego oraz 835 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby przedszkoli – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 62 placówki. Wzrosła też liczba punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego. Nastąpiło natomiast zmniejszenie liczby oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych o 6 placówek.

W roku szkolnym 2018/2019 łączna liczba dzieci z terenu województwa małopolskiego objętych wychowaniem przedszkolnym (bez przedszkoli specjalnych) w stosunku do poprzedniego roku zwiększyła się o 3 806 dzieci i wyniosła 132 495 (wzrost o 3%).

Mapa 12. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 17. Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim (bez przedszkoli specjalnych)

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty Przedszkolne		Zespoły Wychowania Przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1 087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1 397	1	5	952	25 296	1 990	104 239
2012/2013	1 035	83 832	86	1 972	0	0	936	24 753	2 057	110 557
2013/2014	1 104	88 260	100	2 103	1	65	928	27 571	2 133	117 999
2014/2015	1 157	88 165	96	1 961	1	65	907	24 263	2 161	114 454

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty Przedszkolne		Zespoły Wychowania Przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2015/2016	1 201	86 644	95	1 816	1	70	863	21 918	2 160	110 448
2016/2017	1 263	97 720	105	2 245	1	65	856	23 280	2 225	123 310
2017/2018	1 301	102 404	105	2 340	1	72	841	23 873	2 248	128 689
2018/2019	1 358	105 963	150	2 159	4	92	835	24 281	2 347	132 495

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

3. Uczniowie i nauczyciele

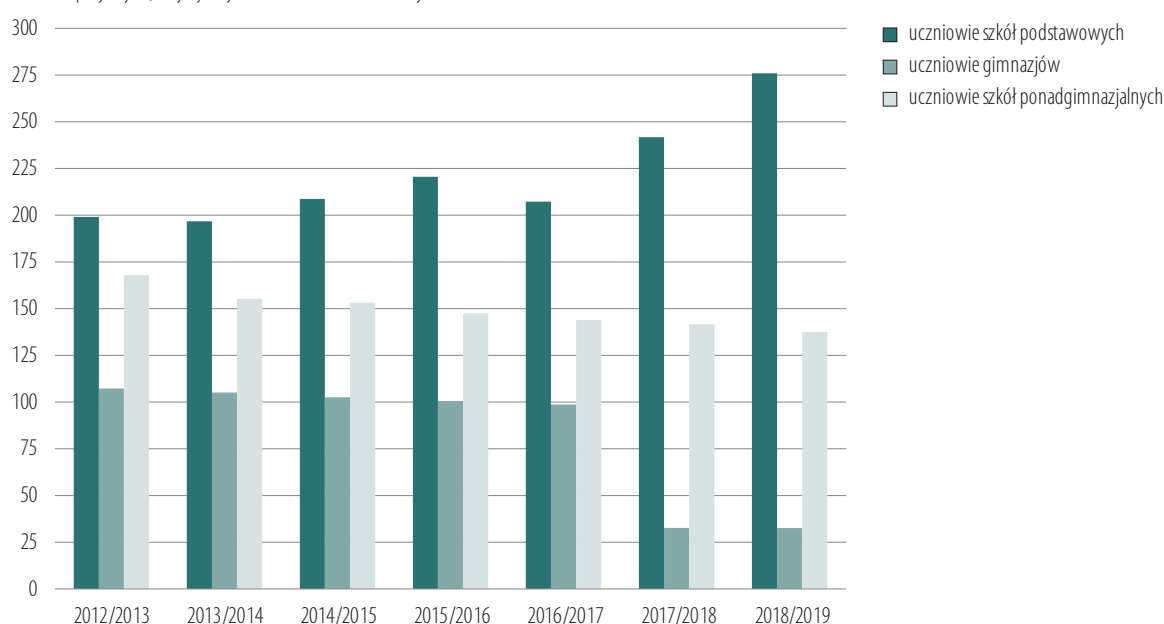
W roku szkolnym 2018/2019 ogólna liczba uczniów w Małopolsce we wszystkich typach szkół wyniosła 449 334, w tym 275 896 uczniów szkół podstawowych, 31 936 uczniów w gimnazjach (tj. III klasa), 137 484 uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych i 1 190 uczniów w szkołach artystycznych. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 17 737 uczniów, tj. o 4,1%.

W związku z wprowadzeniem zmian w systemie oświaty w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost liczby uczniów szkół podstawowych o 35 923, tj. o 15%. Przy jednoczesnym likwidowaniu klas I i II gimnazjum oraz wygaszaniu gimnazjów liczba uczniów zmniejszyła się o 32 365, tj. 50,3% w stosunku do roku poprzedniego. Analogiczną tendencję odnotowano w wygaszanych trzyletnich zasadniczych szkołach zawodowych – liczba uczniów uległa zmniejszeniu o 7,6%, tj. 6 105 osób.

W szkołach ponadgimnazjalnych liczba uczniów uległa zmniejszeniu o 4 126 osób, tj. o 2,9% w stosunku do roku poprzedniego, w tym w technikach o 321 osób, tj. o 0,6%. W liceach liczba uczących się zmniejszyła się o 172 dzieci, tj. 0,4%. Liczba uczniów uległa obniżeniu także w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe o 0,7%.

Od 1 września 2017 roku dotychczasowe trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe przekształcone zostały w trzyletnie branżowe szkoły I stopnia, w których w roku szkolnym 2018/2019 kształciło się 10 592 uczniów.

Wykres 36. Liczba uczniów przedszkoli wraz z punktami, zespołami i oddziałami przedszkolnymi, szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych wraz ze szkołami specjalnymi, artystycznymi oraz szkołami dla dorosłych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela 18. Liczba uczniów według typów placówek

Typ placówki	Liczba uczniów w roku szkolnym			
	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Przedszkola	110 448	123 310	128 689	132 495
Szkoły podstawowe	219 138	205 864	239 973	275 896
Gimnazja	98 865	97 107	64 301	31 936
Zasadnicze szkoły zawodowe / Branżowa szkoła I stopnia	18 538	17 364	16 506	15 247
Liceum ogólnokształcące	44 746	44 057	43 712	43 540
Technikum	50 483	50 977	50 691	50 370
Szkoła policealna	3 416	1 884	2 342	1 566
Suma	545 634	540 563	546 214	551 050

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie.

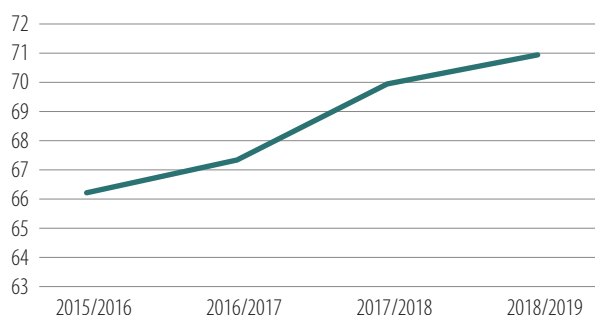
We wszystkich typach szkół i placówkach oświatowych w roku szkolnym 2018/2019 liczba nauczycieli (w przeliczeniu na etaty) wyniosła 70 993,44 i była wyższa o 1 011,18 etatów w porównaniu z poprzednim rokiem.

Tabela 19. Struktura nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w kolejnych latach w przeliczeniu na etaty według typu placówki

Typ placówki	Liczba etatów w roku szkolnym			
	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Przedszkola	7 277,64	8 028,14	8 557,77	8 846,3
Szkoły podstawowe	15 454,02	15 159,14	30 974,48	31 828,56
Gimnazja	5 528,62	5 377,85	498,72	208,82
Zasadnicze szkoły zawodowe / Branżowa szkoła I stopnia	113,12	111,38	104,64	77,76
Liceum ogólnokształcące	2 364,99	2 493,64	2 987,02	2 836,08
Technikum	47,44	61,28	81,58	75,77
Szkoła policealna	464,39	440,16	424,1	277,02
Zespoły szkół	29 299,03	29 749,36	20 369,85	20 927,06
Pozostałe	5 683,77	5 946,93	5 984,11	5 916,07
Suma	66 233,02	67 367,88	69 982,26	70 993,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

Wykres 37. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w typach szkół i placówkach oświatowych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 spośród ogólnej liczby, najwięcej nauczycieli zatrudnionych było w szkołach podstawowych – 31 828,56 etatów, zespołach szkół i placówkach oświatowych – 20 927,06 etatów oraz w przedszkolach – 8 846,3 etatów.

4. Szkolnictwo podstawowe

Zgodnie z nowelizacją ustawy o systemie oświaty w roku szkolnym 2018/2019 dzieci obowiązkowo rozpoczynają naukę w wieku lat 7. Uczniowie dotychczasowej sześciolletniej szkoły podstawowej od 1 września 2017 roku stali się uczniami ośmioletniej szkoły podstawowej, natomiast uczniowie kończący klasę VI szkoły podstawowej otrzymali promocję do klasy VII szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2018/2019 trwał także proces wygaszania gimnazjów. W przekształconych szkołach podstawowych (w zespołach szkół), prowadzone były ostatnie klasy gimnazjum. Nie przeprowadzono już rekrutacji do klasy I.

W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim funkcjonowało 1 475 szkół podstawowych (bez szkół specjalnych). W związku ze zmianą struktury oświaty liczba szkół podstawowych uległa zmniejszeniu o 2 szkoły w stosunku do roku szkolnego 2017/2018. W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim odnotowano spadek liczby szkół publicznych o 4 szkoły, tj. 1 354 (o 0,3 % w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz wzrost liczby szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych o 2 szkoły, tj. 121 szkół (wzrost o 1,7% w porównaniu z rokiem poprzednim).

Tabela 20. Liczba uczniów w szkołach podstawowych wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

Rok szkolny	Szkoły podstawowe	
	Liczba szkół	Liczba uczniów
2009/2010	1 430	205 666
2010/2011	1 427	201 882
2011/2012	1 414	201 498
2012/2013	1 399	197 750
2013/2014	1 391	195 414
2014/2015	1 400	207 342
2015/2016	1 408	219 138
2016/2017	1 408	205 864
2017/2018	1 477	239 973
2018/2019	1 475	275 896

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Do szkół podstawowych (bez szkół specjalnych) na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2018/2019 uczęszczało ogółem 275 896 uczniów, w tym 134 384 dziewcząt. Liczba uczniów wzrosła o 35 923 w stosunku do roku poprzedniego, tj. o 15%. Do klas pierwszych uczęszczało 35 387 uczniów (wzrost o 1 599 uczniów w porównaniu z rokiem wcześniejszym oraz zwiększenie o 70 032 uczniów, tj. w porównaniu z rokiem szkolnym 2016/2017).

Liczba uczniów w szkołach podstawowych publicznych zwiększyła się o 34 188 osoby, tj. 14,80% w stosunku do wcześniejszego roku i wyniosła 264 773 osoby. Liczba uczniów w niepublicznych szkołach podstawowych o uprawnieniach szkół publicznych zwiększyła się o 1 739 osób, tj. 18,5% w stosunku do roku wcześniejszego i wyniosła 11 123 uczniów.

Uczniowie na dotychczasowych zasadach będą bezpłatnie otrzymywali podręczniki i ćwiczenia. Są one finansowane z budżetu państwa. W 2018 roku z budżetu państwa przeznaczono na ten cel 404 mln zł, w roku 2019 przedsięwzięcie będzie nadal kontynuowane. Natomiast od sierpnia 2018 roku dla uczniów, którzy nie ukończyli jeszcze 18. roku życia ruszył program wsparcia *Dobry start*. Zgodnie wytycznymi – rokrocznie na każde uczące się dziecko rodzice mają otrzymać 300 zł na wyprawkę.

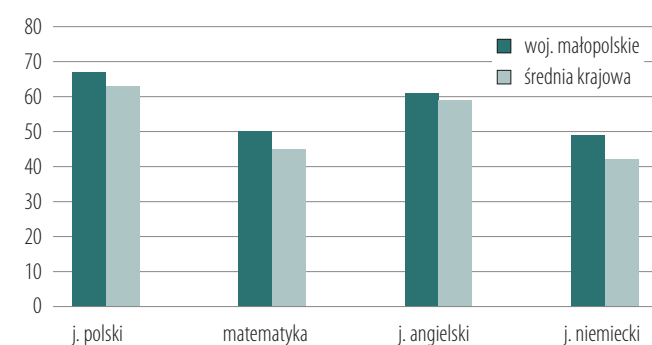
5. Egzamin ósmoklasisty

W roku szkolnym 2018/2019 został po raz pierwszy przeprowadzony egzamin ósmoklasisty, który obejmuje wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do wybranych przedmiotów nauczanych w klasach I–VIII.

W 2018/2019 w województwie małopolskim uczniowie w przeprowadzonym egzaminie ósmoklasisty wypadli zdecydowanie lepiej niż średnia krajowa. Największy sukces odnieśli z języka polskiego, osiągając 67%, podczas gdy średnia krajowa wyniosła 63%. Język angielski był drugim najlepiej zdawanym przedmiotem w Małopolsce – 61% przy średniej krajowej 59%. W dalszej kolejności była matematyka z wynikiem 50% dla województwa małopolskiego, a średnia krajowa wynosiła 45%. Ostatnie miejsce to drugi najczęściej zdawany i wybierany obcy język nowożytny – język niemiecki 49%, przy średniej krajowej 42%.

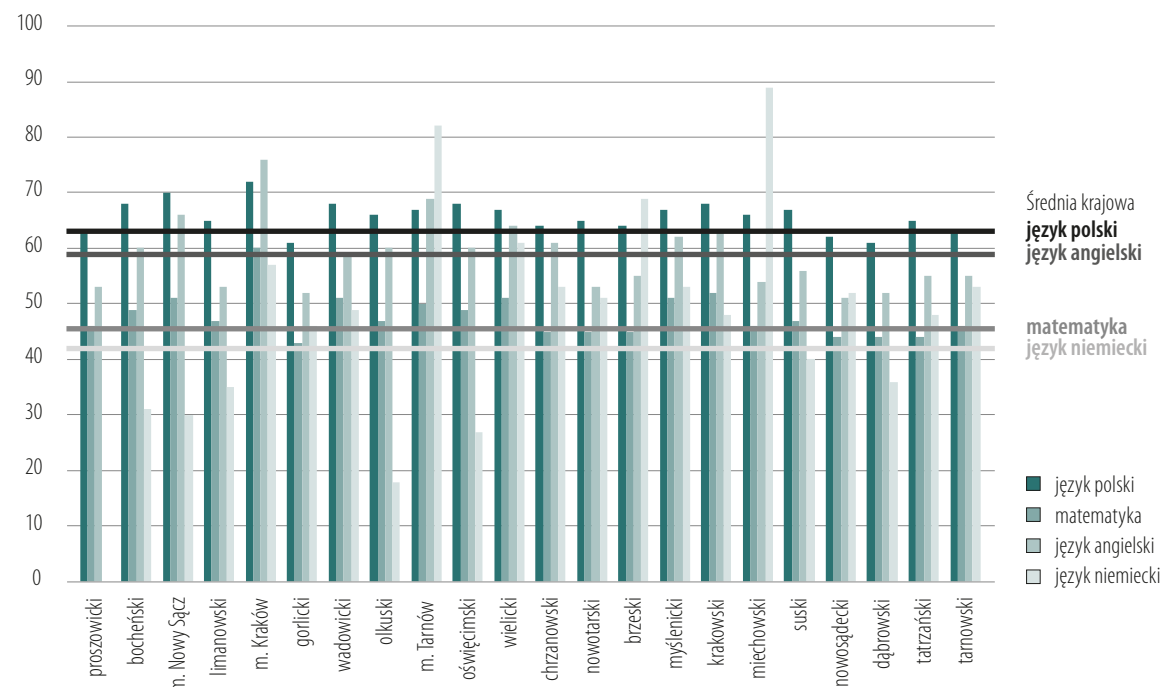
Analizując wyniki w podziale na powiaty, tegoroczni ósmoklasiści najlepsze wyniki osiągnęli z języka niemieckiego: 89% w powiecie miechowskim, w Tarnowie 82% oraz w powiecie brzeskim 69%. Z języka angielskiego osiągnięto także wysokie wyniki: 76% w Krakowie, 69% w Tarnowie i 66% w Nowym Sączu. W dalszej kolejności znalazł się język polski z najlepszym wynikiem w Krakowie (72%) oraz w powiatach bocheńskim, wadowickim, oświęcimskim, krakowskim (68%). Z matematyki ósmoklasiści najlepsze wyniki osiągnęli w Krakowie 60%, Nowym Sączu (51%) oraz powiatach wadowickim i myślenickim.

Wykres 38. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w województwie małopolskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

Wykres 39. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w powiatach województwa małopolskiego (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

6. Szkolnictwo gimnazjalne

W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim w wyniku reformy oświaty kolejnej likwidacji uległo 17 gimnazjów, tj. 17,7% gimnazjów funkcjonujących w roku poprzednim. W roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało 79 gimnazjów (bez specjalnych), w tym 25 gimnazjów publicznych i 54 gimnazjów niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

Do gimnazjów w roku szkolnym 2018/2019 uczęszczało 31 936 uczniów, w tym 15 849 dziewcząt. W związku z przeprowadzonymi zmianami ogólna liczba uczniów zmniejszyła się o 50,3%.

Tabela 21. Liczba gimnazjów (bez specjalnych) wraz z liczbą szkół w województwie małopolskim

Rok szkolny	Gimnazja	
	Liczba szkół	Liczba uczniów
2009/2010	687	117 120
2010/2011	694	112 317
2011/2012	694	108 688
2012/2013	698	105 339
2013/2014	704	103 285
2014/2015	705	100 887
2015/2016	711	98 865
2016/2017	713	97 107
2017/2018	96	64 301
2018/2019	79	31 936

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Egzamin gimnazjalny

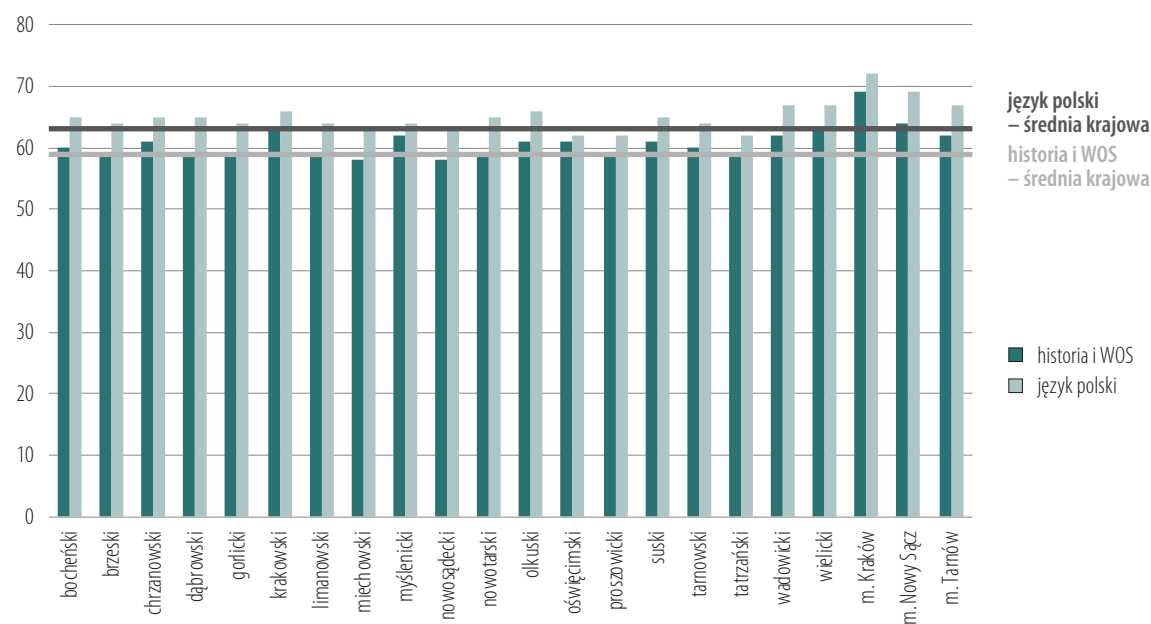
Do egzaminu gimnazjalnego w 2019 roku na terenie województwa małopolskiego przystąpiło około 31 900 uczniów III klas gimnazjum. W 2019 roku województwo małopolskie uzyskało najlepsze wyniki na równi z województwem mazowieckim spośród wszystkich województw zarówno z części humanistycznej z zakresu języka polskiego, jak i z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie. Średni wynik ogólnopolski z egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej z zakresu języka polskiego wyniósł 63%. W województwie małopolskim uczniowie uzyskali 67%. W części humanistycznej z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie średni wynik ogólnopolski wyniósł 59%, a dla województwa małopolskiego 62%.

Podobna sytuacja ma też miejsce odnośnie wyników zarówno z zakresu matematyki, jak i przedmiotów przyrodniczych. W 2019 roku województwo małopolskie wraz z województwem mazowieckim uzyskało najlepsze wyniki spośród wszystkich województw. Małopolscy gimnazjaliści uzyskali w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki 47% przy średniej krajowej 43% oraz z zakresu przedmiotów przyrodniczych 52% przy średniej krajowej 49%.

Najwięcej tegorocznych gimnazjalistów przystępujących do egzaminu z części językowej wybrało język angielski zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym. Drugim najchętniej wybieranym językiem był język niemiecki.

Tegoroczni gimnazjaliści najlepsze wyniki uzyskali w części humanistycznej z przedmiotu historia i wiedza o społeczeństwie w Krakowie (69%) i Nowym Sączu (64%) oraz Tarnowie (62%). Język polski najlepiej został zdany w Krakowie z wynikiem 72%, Nowym Sączu 69%, Tarnowie 67% oraz powiatach wielickim i wadowickim ze średnim wynikiem 67%.

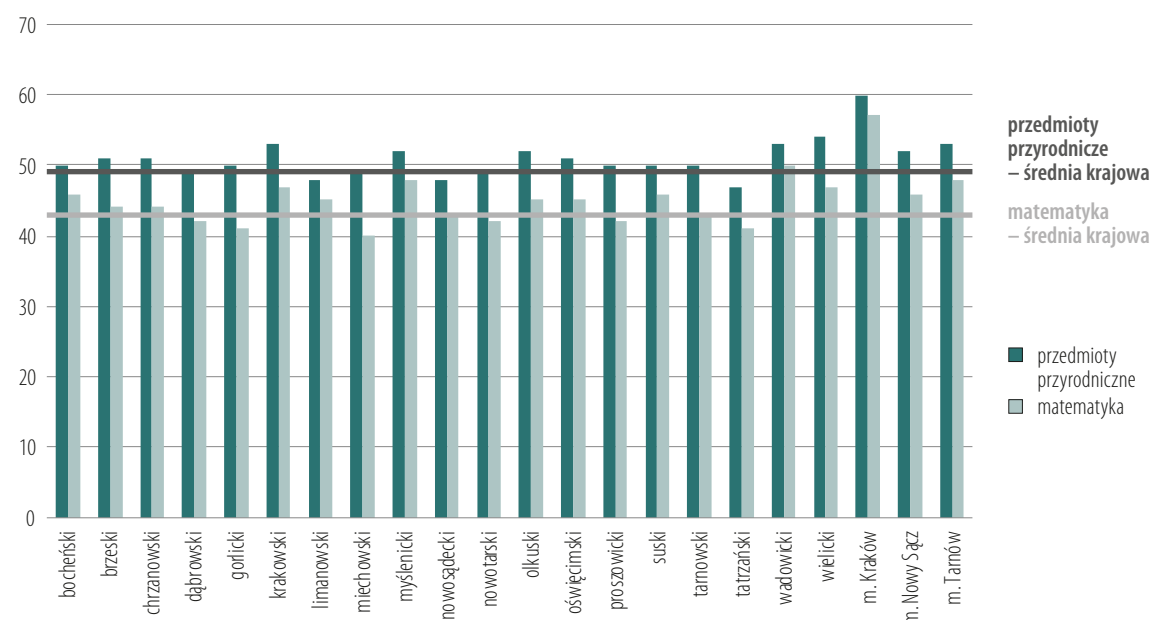
Wykres 40. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

W części matematyczno-przyrodniczej z przedmiotów przyrodniczych najlepiej poradzili sobie gimnazjaliści z Krakowa (60%), powiatu wielickiego (54%), powiatu wadowickiego (53%), krakowskiego (53%) oraz Tarnowa (53%). Matematyka najlepiej została zdana w Krakowie (57%), powiecie wadowickim (50%), Tarnowie (48%) oraz powiatach wielickim (47%) i krakowskim (47%).

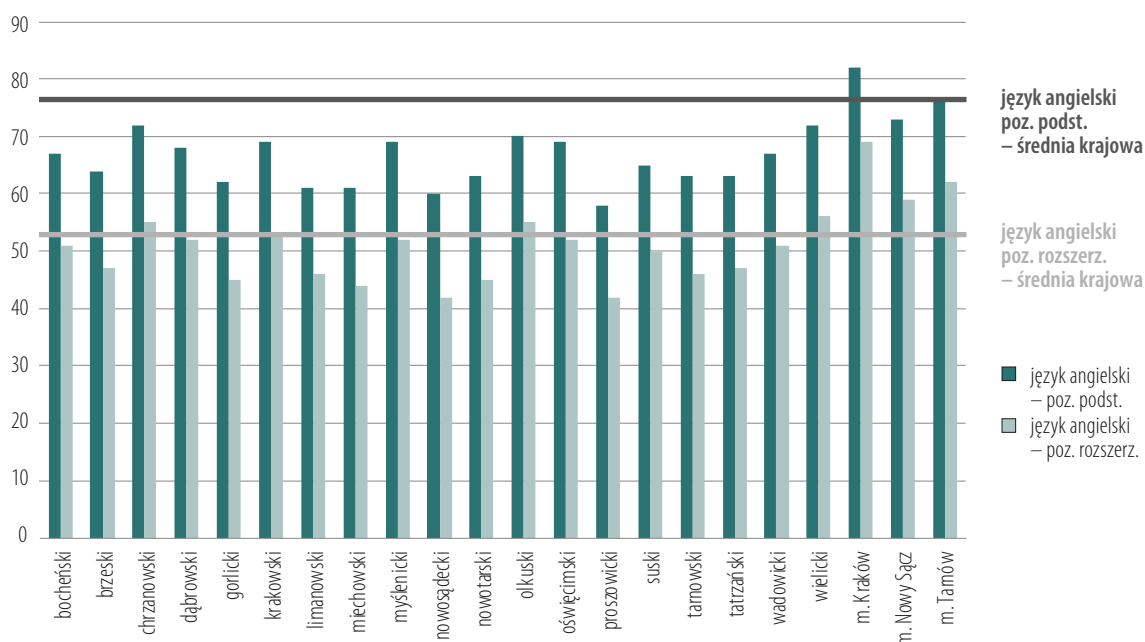
Wykres 41. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Najwyższy wynik egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym i poziomie rozszerzonym osiągnęli uczniowie z Krakowa (82% i 69%), Tarnowa (76% i 62%) i Nowego Sącza (73% i 59%). Egzamin z języka niemieckiego na poziomie podstawowym został najlepiej zdany w Tarnowie (75%), Krakowie (70%) i powiecie miechowskim (64%), a na poziomie rozszerzonym w powiecie tarnowskim (96%), Nowym Sączu (93%) i powiecie wielickim (90%).

Wykres 42. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym w 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące wyników egzaminu gimnazjalnego dostępne na stronie www.oke.krakow.pl.

7. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Liczba szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez szkół specjalnych) w województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 utrzymała się na tym samym poziomie co w latach poprzednich i wyniosła 463 szkoły, w tym 168 liców ogólnokształcących, 147 techników, 10 ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe, 118 branżowych szkół I stopnia oraz 20 szkół policealnych, do których uczęszczało łącznie 111 913 uczniów. W tym roku zahamowano obserwowany na przestrzeni lat systematyczny spadek liczby szkół ponadgimnazjalnych.

Tabela 22. Licea ogólnokształcące, zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane, technika, technika uzupełniająca, szkoły policealne dla młodzieży (bez specjalnych) – liczba szkół i uczniów

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe / Branżowa szkoła I stopnia		Licea profilowane, technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/2014, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoły policealne dla młodzieży	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe / Branżowa szkoła I stopnia		Licea profilowane, technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/2014, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoły policealne dla młodzieży	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194
2012/2013	187	53 326	129	19 108	181	50 038	37	3 602
2013/2014	176	49 533	130	18 255	175	49 722	34	3 284
2014/2015	170	46 697	131	19 242	156	50 054	32	3 376
2015/2016	160	44 746	131	18 538	150	50 483	36	3 416
2016/2017	162	44 057	129	17 364	148	50 977	24	1 884
2017/2018	165	43 712	117	16 506	148	50 691	23	2 342
2018/2019	168	43 540	118	15 247	147	50 370	20	1 566

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

W roku szkolnym 2018/2019 liczba uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zmniejszyła się w porównaniu z rokiem wcześniejszym 2017/2018 o 4 126 uczniów, tj. o 2,9%. Pomimo wzrostu liczby liceów (o 3 szkoły) zmniejszyła się liczba uczniów w liceach ogólnokształcących o 172 osoby (0,4%).

W roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało 118 szkół branżowych I stopnia, w których kształciło się 10 116 osób, do klas III wygaszanych szkół zawodowych uczęszczało 5 131 uczniów.

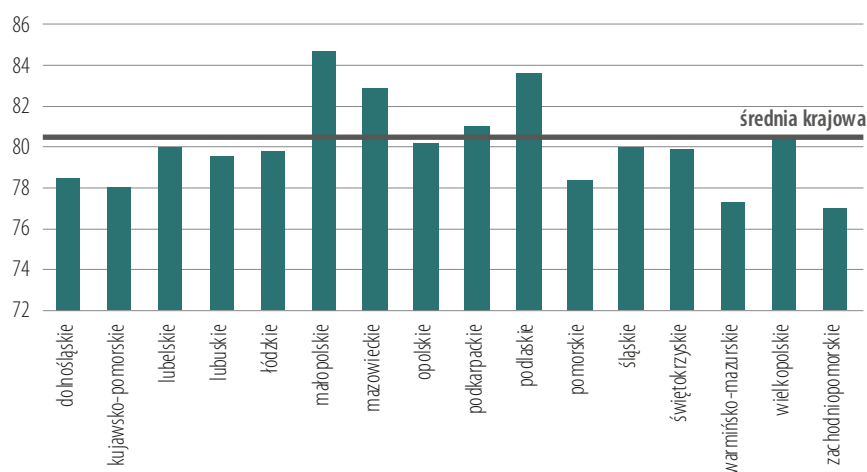
Liczba techników uległa zmianie w stosunku do roku wcześniejszego o 1 placówkę – wyniosła 147 szkół. Liczba uczniów także uległa zmniejszeniu o 321 uczniów, tj. 0,6%. Liczba kobiet uczęszczających do techników to 20 057 osób i stanowiła 39,82% wszystkich uczniów.

W roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało 20 szkół policealnych dla młodzieży (zmniejszenie o 3 szkoły w stosunku do roku poprzedniego). Nastąpił spadek liczby uczniów aż o 776 osób, tj. 33,1%, gdzie kobiety stanowiły aż 81,42% wszystkich uczniów, tj. 1 275 osób.

Egzamin maturalny

Poziom zdawalności obowiązkowych egzaminów maturalnych w skali kraju w maju 2019 roku wyniósł 80,5%. Podobnie jak i w poprzednich latach, maturzyści z województwa małopolskiego uzyskali lepszy wynik od średniej krajowej (84,07%).

Wykres 43. Zdawalność przedmiotów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w województwach w maju 2019 roku (w %)

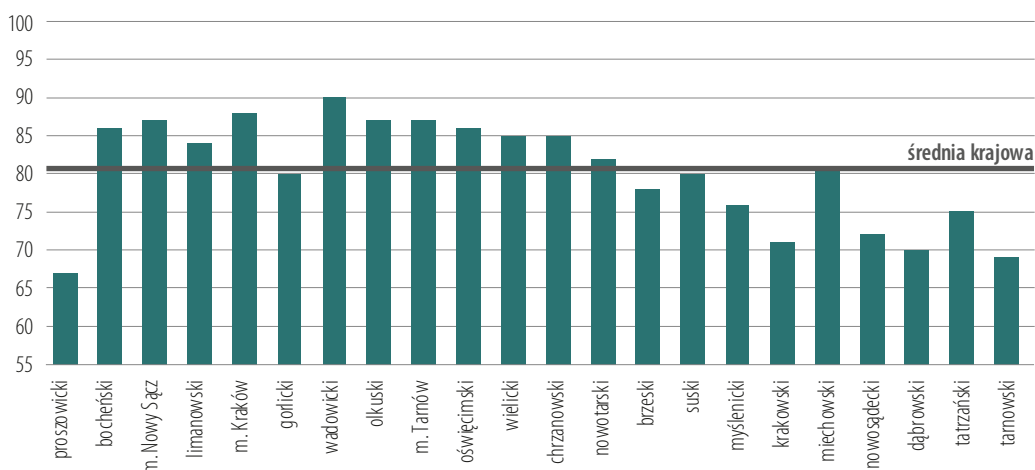

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

W województwie małopolskim do wszystkich egzaminów obowiązkowych w maju 2019 roku przystąpiło 25 235 tegorocznych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, w tym 15 039 absolwentów liceów ogólnokształcących i 10 196 absolwentów techników.

W Małopolsce najwyższy poziom zdawalności wszystkich egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w maju 2019 roku uzyskano w powiecie wadowickim (90%), Krakowie (88%), Nowym Sączu, Tarnowie, powiecie olkuskim (87%), w powiecie bocheńskim (86%). Najniższy poziom zdawalności natomiast uzyskano w powiecie proszowickim (67%), powiecie tarnowskim (69%), powiecie dąbrowskim (70%) oraz powiecie miechowskim (71%).

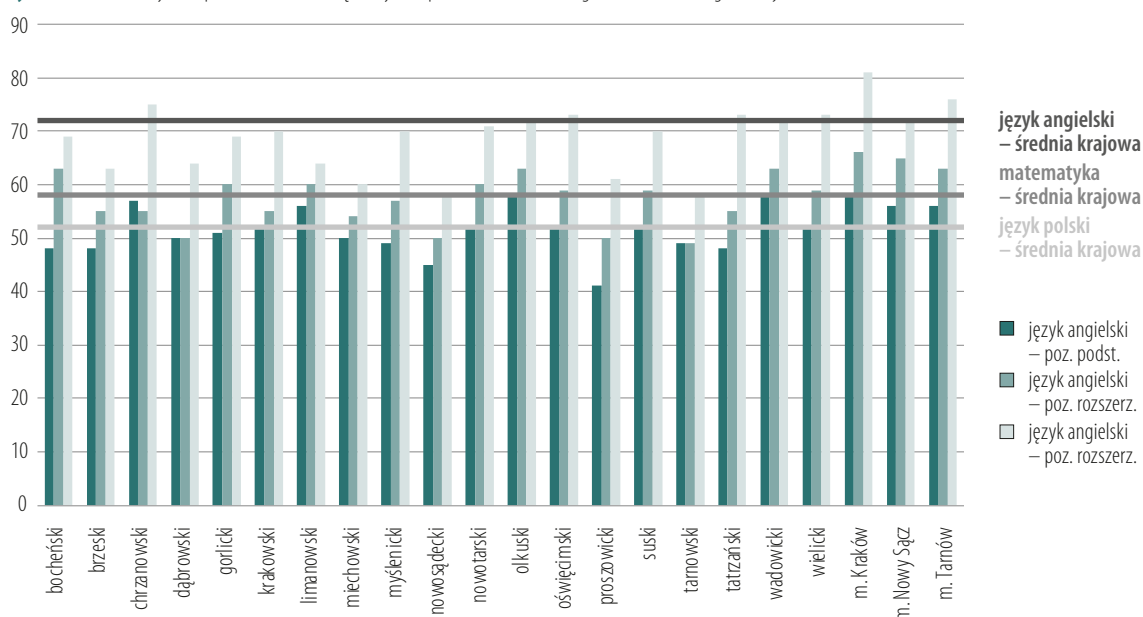
Wykres 44. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w powiatach województwa małopolskiego w maju 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Najlepszy średni wynik z języka polskiego na poziomie podstawowym w powiatach województwa małopolskiego w maju 2019 roku dla wszystkich typów szkół został osiągnięty w Krakowie i powiatach wadowickim i olkuskim (po 58%), powiecie chrzanowskim (57%), powiecie limanowskim (65%), Nowym Sączu i Tarnowie (po 56%) przy średniej krajowej wynoszącej 52%. Najlepszy średni wynik z matematyki uzyskali absolwenci z Krakowa (66%), Nowego Sącza (65%), Tarnowa (63%) i powiatów wadowickiego, olkuskiego, bocheńskiego (po 63%) przy średniej krajowej wynoszącej 58%. Język angielski ze średnim najlepszym wynikiem został osiągnięty w Krakowie (81%), Tarnowie (76%) oraz powiecie chrzanowskim (75%) przy średniej krajowej, która wyniosła 72%.

Wykres 45. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych w powiatach w ramach egzaminu maturalnego w maju 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe dla młodzieży w roku szkolnym 2018/2019 w Małopolsce było realizowane w 285 szkołach, tj. w 118 branżowych szkołach I stopnia, 147 technikach oraz 20 szkołach policealnych.

Nowa struktura nauczania w zakresie szkolnictwa zawodowego wprowadzona w związku z reformą oświaty obejmuje pięcioletnie technikum, a także szkoły branżowe: trzyletnią branżową szkołę I stopnia oraz dwuletnią szkołę branżową II stopnia, które zastąpiły zasadniczą szkołę zawodową.

Kształcenie w branżowej szkole I stopnia odbywa się w zawodach jednokwalifikacyjnych, przy czym większość z nich ma kwalifikację wspólną z zawodem nauczonym na poziomie technikum. Absolwenci branżowej szkoły I stopnia będą mogli kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w celu uzyskania dyplomu technika w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły. Ponadto absolwent branżowej szkoły II stopnia uzyska wykształcenie średnie branżowe i będzie mógł przystąpić do matury.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie

W województwie małopolskim w sesji zimowej w 2019 roku egzamin przeprowadzono w 149 kwalifikacjach – dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Do egzaminu w zawodzie przystąpiło na terenie województwa małopolskiego 19 449 zdających, w tym do obu części egzaminu (pisemnej i praktycznej) – 16 237 zdających. Świadectwa kwalifikacyjne otrzymało 81,79% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu.

Tabela 23. Liczba osób w województwie małopolskim, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w sesji zimowej w 2019 roku

Etap egzaminu	Przystąpiło	Zdało
Pisemny	17 563	15 890
Praktyczny	18 123	14 835
Oba etapy	16 237	13 281
Świadectwo kwalifikacyjne *		13 281 (81,79%)

* obejmuje zdających, którzy uzyskali wyniki z obu części egzaminu (przystąpili do obu części egzaminu)

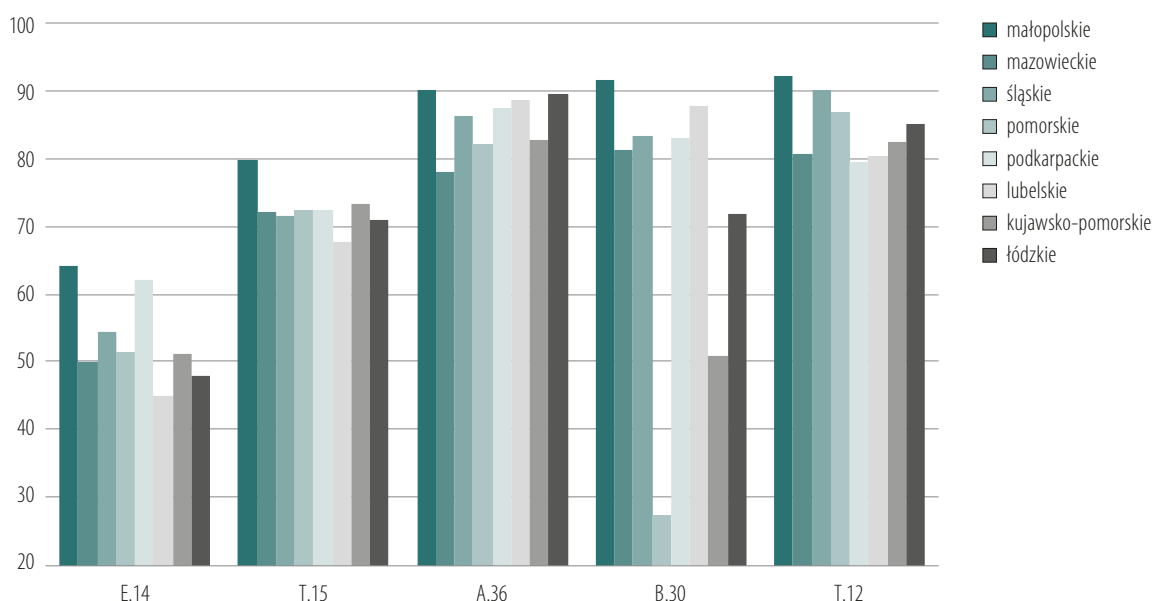
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Tabela 24. Kwalifikacje najczęściej wybierane w województwie małopolskim w sesji zimowej 2019 roku wraz ze zdawalnością

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (w %)	Liczba osób, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne
1.	E.14	Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami	1 530	64,22%	937
2.	T.15	Organizacja żywienia i usług gastronomicznych	1 420	79,72%	1 132
3.	A.36	Prowadzenie rachunkowości	1 039	90,18%	918
4.	B.30	Sporządzanie kosztorysów oraz przygotowywanie dokumentacji przetargowej	757	91,68%	694
5.	T.12	Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie	717	92,04%	659
6.	A.32	Organizacja i monitorowanie przepływów zasobów i informacji w jednostkach organizacyjnych	644	82,58%	531
7.	M.42	Organizacja i prowadzenie procesu obsługi pojazdów samochodowych	572	85,06%	484
8.	T.14	Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych	548	92,62%	502

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Wykres 46. Zdawalność egzaminu w wybranych województwach i kwalifikacjach w sesji zimowej 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w kraju.

Kwalifikacje w zawodzie: E.14 – *Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami*, T.15 – *Organizacja żywienia i usług gastronomicznych* oraz A.36 – *Prowadzenie rachunkowości* są jednymi z najczęściej wybieranych kwalifikacji na egzaminach i mieszczą się z reguły w pierwszej dziesiątce w zakresie przystępowania w poszczególnych województwach.

Województwo małopolskie w 2019 roku w sesji zimowej miało najlepszą zdawalność w kwalifikacji T.14, T.12, B.30, A.36, T.15 oraz E.14, porównując z wybranymi województwami: mazowieckim, śląskim, pomorskim, podkarpackim, lubelskim, kujawsko-pomorskim i łódzkim.

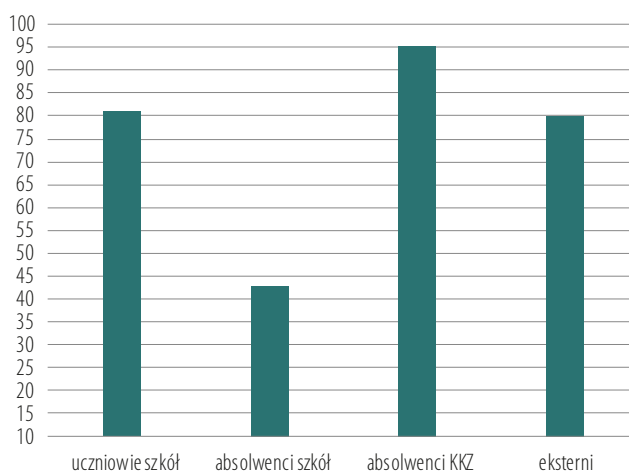
W 2019 roku w Małopolsce w egzaminie zawodowym z kwalifikacji największą zdawalność mieli absolwenci kwalifikacyjnych kursów zawodowych (95,37%) a najniższą absolwenci szkół (42,86%).

— więcej informacji

Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach:

- wyniki ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna www.cke.edu.pl;
- wyniki w województwie małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie www.oke.krakow.pl.

Wykres 47. Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w województwie małopolskim w sesji zimowej z podziałem na zdających, którzy przystąpili do obu części egzaminu w 2019 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

8. Kształcenie osób niepełnosprawnych

Kształcenie specjalne jest elastycznym systemem ułatwień wychowawczych stosowanych wobec uczniów, którzy mają różnego rodzaju i w różnym stopniu trudności w nauce spowodowane czynnikami zewnętrznymi lub wewnętrznymi. Struktura szkolnictwa dla osób z różnymi niepełnosprawnościami jest taka sama jak struktura szkół ogólnodostępnych. Funkcjonują przedszkola specjalne, szkoły podstawowe specjalne, gimnazja specjalne oraz szkoły specjalne ponadgimnazjalne. Kształcenie specjalne może też odbywać się w placówkach ogólnodostępnych i integracyjnych. Sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce dotycząca poziomu wykształcenia jest nadal odmienna od sytuacji osób pełnosprawnych. Niepełnosprawni mają niższy poziom wykształcenia w porównaniu z osobami pełnosprawnymi.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało:

- › 18 specjalnych przedszkoli z liczbą dzieci 329 (zwiększenie o 2 przedszkola i zwiększenie liczby dzieci o 20 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 61 specjalnych szkół podstawowych z liczbą uczniów 2 168 (zwiększenie szkół o 2 oraz liczby uczniów o 416 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 9 specjalnych gimnazjów z liczbą uczniów 478 (zwiększenie liczby gimnazjów o 1 oraz spadek liczby uczniów o 367 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 10 specjalnych liceów ogólnokształcących z liczbą uczniów 80 (zmniejszenie liczby uczniów o 5 osób w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 3 specjalne technika z liczbą uczniów 127 (liczba techników zwiększona o 1 i zwiększenie liczby uczniów o 5 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 28 specjalnych branżowych szkół I stopnia z liczbą uczniów 476 (wzrost branżowych szkół I stopnia o 5 szkół, zwiększenie liczby uczniów o 109 osób w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 2 specjalne policealne szkoły z liczbą uczniów 67 (liczba szkół policealnych bez zmian z jednoczesnym zmniejszeniem liczby uczniów o 21 osób w porównaniu z rokiem wcześniejszym).

Do szkół specjalnych w województwie małopolskim w roku 2018/2019 uczęszczało łącznie 3 725 osób – spadek o 416 osób w porównaniu z rokiem 2017/2018.

9. Kształcenie ustawiczne

Osoby dorosłe, nieobjęte obowiązkiem nauki mają możliwość uzyskania lub podwyższenia poziomu wykształcenia ogólnego w szkołach dla dorosłych (szkoła podstawowa, liceum ogólnokształcące) oraz możliwości uzyskania lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych, w tym na kwalifikacyjnych kursach zawodowych. Kształcenie ustawiczne prowadzone jest w formach pozaszkolnych m.in.: takich jak kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych, kurs kompetencji ogólnych, turnus dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników.

Publicznymi placówkami kształcenia ustawicznego są centra kształcenia ustawicznego. W skład centrum kształcenia ustawicznego mogą wejść: szkoły dla dorosłych (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące, szkoła policealna), szkoły prowadzące kształcenie zawodowe (zasadnicza szkoła zawodowa, technikum, szkoła policealna), placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało:

- › 1 gimnazjum dla dorosłych z liczbą uczniów 47 (zmniejszenie o 2 gimnazja, spadek liczby uczniów o 16 osób w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 93 licea ogólnokształcące dla dorosłych z liczbą uczniów 8 100 (zmniejszenie o 15 liceów i jednoczesne zmniejszenie liczby uczniów o 714 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 137 szkół policealnych dla dorosłych z liczbą uczniów 15 754 (zmniejszenie o 8 szkół policealnych oraz liczby uczniów o 750 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 18 centrów kształcenia ustawicznego.

Tabela 25. Liczba szkół dla dorosłych i liczba ich uczniów w województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019

Rok szkolny	Gimnazja		Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoły policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
	2007/2008	4	247	190	13 082	2	127	224
2009/2010	4	243	182	13 882	3	60	215	20 866
2010/2011	3	230	190	14 230	2	44	193	20 473
2011/2012	4	231	193	14 233	3	37	184	23 583
2012/2013	6	260	190	12 879	2	9	172	22 435
2013/2014	7	275	136	12 129	–	–	159	17 890
2014/2015	6	188	120	10 953	–	–	143	17 653
2015/2016	7	171	114	9 941	–	–	144	17 108
2016/2017	6	154	115	9 201	–	–	130	15 555
2017/2018	3	63	108	8 814	–	–	145	16 504
2018/2019	3	47	93	8 100	–	–	137	15 754

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Do szkół dla dorosłych w województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018 uczęszczało łącznie 23 854 uczniów.

10. Finansowanie oświaty

W roku 2018 wysokość subwencji oświatowej i dotacji celowych przekazanych jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 4 219,3 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 5 552,5 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 1 333,2 mln zł.

Tabela 26. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8
2011	3 634,3	1 863,4	708,5	1 002,3	60,1
2012	3 831,8	1 986,9	716,6	1 066,8	61,5
2013	3 806,1	1 956,3	713,4	1 074,6	61,8
2014	3 829,0	1 958,9	738,3	1 073,7	58,1
2015	3 864,9	2 026,7	696,1	1 083,3	58,8
2016	3 945,3	2 078,2	688,5	1 119,1	59,5
2017	4 023,1	2 136,9	672,6	1 157,9	55,8
2018	4 219,3	2 239,2	712,9	1 213,9	53,3

Źródło: Ministerstwo Finansów, www.mf.gov.pl.

Analiza wydatków na oświatę w latach 2010–2018 wskazuje na dalszy systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorzady na zadania edukacyjne. W 2018 roku przeznaczono na oświatę 196,2 mln zł więcej niż w roku wcześniejszym. Nadal widoczne jest znaczne zaangażowanie samorządów w finansowanie oświaty w 2018 roku – jest to 104,88%, niemniej jednak w 2017 roku ogólne wydatki na te zadania w Małopolsce wynosiły 126,86% przekazanej samorządom subwencji oświatowej i dotacji. Można zauważyć dalszy wzrost środków finansowych na zadania edukacyjne, ale istotne jest też zaangażowanie samorządów w to zadanie dzięki czemu wydatki na oświatę i wychowanie nadal były zdecydowanie wyższe niż część ogólna subwencji oświatowej i dotacji. W roku 2018 wydatki gmin przewyższyły część oświatową subwencji ogólnej i dotacji o 643,5 mln zł, wydatki powiatów o 134,75 mln zł, wydatki miast na prawach powiatu o 508,99 mln zł, a wydatki województwa przewyższyły część oświatową subwencji ogólnej o 45,87 mln zł.

Tabela 27. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami JST ogółem
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6
2011	4 433,2	2 318,3	753,3	1 301,8	59,8	798,9
2012	4 530,7	2 357,3	756,6	1 354,1	62,7	698,9
2013	4 556,0	2 353,6	748,3	1 367,9	86,2	749,9
2014	4 662,9	2 398,6	802,3	1 387,5	74,5	833,9
2015	4 801,0	2 508,6	764,6	1 456,4	71,4	936,1
2016	4 935,1	2 575,4	755,8	1 531,0	72,9	989,8
2017	5 103,9	2 670,6	781,5	1 562,1	89,6	1 080,7
2018	5 552,5	2 882,7	847,7	1 722,9	99,2	1 333,2

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Przy analizie wydatków na oświatę w 2018 roku należy także wziąć pod uwagę, iż przepisy obowiązujące w roku 2018, tj. art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 27 października 2017 roku o finansowaniu zadań oświatowych, środki niezbędne do realizacji zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 11 ust. 2-4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie placówek wychowania przedszkolnego, szkół i placówek, są zagwarantowane w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencja ogólna i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest zatem jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

11. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji

W 2019 roku kontynuowano realizację projektów edukacyjnych, które wspierają rozwój młodych ludzi w twórczym i innowacyjnym środowisku poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych. Realizowano również projekty wdrażające mechanizmy odkrywania i kształtowania talentów oraz wspierające nowoczesne kształcenie zawodowe, ściśle powiązane z oczekiwaniami rynku pracy. Potencjał szczególnie uzdolnionych uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, matematyki lub przedsiębiorczości został wzmocniony w wyniku udzielonego wsparcia stypendialnego.

Małopolska Chmura Edukacyjna

Nowy Model Nauczania – Małopolska Chmura Edukacyjna

Projekt pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* stanowi kontynuację części pilotażowej zrealizowanej w latach 2013–2015, w ramach której prowadzono innowacyjne zajęcia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z wykorzystaniem potencjału naukowego uczelni wyższych w regionie, poprzez realizację wspólnych projektów badawczych, prowadzenie wirtualnych zajęć wykładowych i laboratoryjnych w oparciu o infrastrukturę i nowoczesną technologię teleinformatyczną.

Przedsięwzięcie składa się z trzech projektów pozakonkursowych: projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna* ma na celu wyposażenie placówek w sprzęt, w tym m.in. budowę systemu informatycznego (tzw. private cloud) oraz budowę infrastruktury w szkołach. W ramach projektu *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania* realizowane są zajęcia edukacyjne z przedmiotów ogólnych, a w ramach projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II*, realizowane są zajęcia z przedmiotów zawodowych oraz podejmowane działania związane ze wzrostem kompetencji z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce przez nauczycieli przedmiotów zawodowych. Ponadto organy prowadzące przygotowują wnioski konkursowe na dofinansowanie działań w szkole w zakresie realizacji zajęć z przedmiotów ogólnych.

Województwo Małopolskie jest liderem projektów pozakonkursowych w ramach Poddziałiań 10.1.4 oraz 10.2.3 RPO, natomiast liderem projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach Osi 2 RPO WM jest Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie.

W ramach realizacji obszarów ogólnych *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej* prowadzone były działania we współpracy z 9 partnerami (6 uczelni publicznych, 1 uczelnia niepubliczna, 2 organizacje pozarządowe), tj.: zajęcia online z 17 obszarów tematycznych, koła naukowe z 17 obszarów tematycznych oraz warsztaty letnie i weekendowe z 17 obszarów tematycznych. Przeprowadzono także szkolenia dla 283 nauczycieli. Zrealizowano warsztaty letnie dla 696 uczniów oraz warsztaty weekendowe dla 2 116 uczniów.

W ramach realizacji komponentu zawodowego *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej* kontynuowane były działania we współpracy z 6 uczelniami, w tym realizowano zajęcia online w 7 obszarach kształcenia zawodowego: język angielski zawodowy, budownictwo, żywność, środowisko, turystyka, elektryczno-elektronicznym oraz mechaniczno-mechatronicznym. W roku szkolnym 2018/2019 w ww. zajęciach udział wzięło niemal 1 500 uczniów. Ponadto zorganizowano i przeprowadzono 3 edycje naukowych warsztatów weekendowych oraz naukowe warsztaty letnie dla blisko 800 uczniów. Jednocześnie w ramach działań we współpracy Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Uniwersytetu Pedagogicznego przeprowadzono III edycję szkolenia dla nauczycieli przedmiotów zawodowych z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce. W szkoleniach rozpoczęło udział 129 nauczycieli.

Kształcenie zawodowe w regionie

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 na działania dotyczące kształcenia zawodowego uczniów przeznaczono ok. 90 mln euro. W bieżącej perspektywie finansowej zastosowano podejście subregionalne i konkursowe. W efekcie ogłoszonego w 2016 roku konkursu, do dofinansowania na tworzenie i rozwój Centrów Kompetencji Zawodowych przyjęto 45 projektów². Centra Kompetencji Zawodowych poprzez swoje działania ukierunkowane są na tworzenie dla uczniów w szkołach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez wyposażenie/doposażenie pracowni kształcenia zawodowego w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne, realizację programów współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami – w tym przede wszystkim organizację staży dla uczniów, działania z obszaru doradztwa edukacyjno-zawodowego, wzmocnienie współpracy szkół zawodowych z uczelniami, dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z przedmiotów zawodowych służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych, realizację kursów dających dodatkowe kwalifikacje uczniom, a także na rozwój kompetencji zawodowych i społecznych kadr wspieranych placówek w celu poprawy efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy i przedsiębiorcami.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu dostępne na stronie www.e-chmura.malopolska.pl.

2. W roku 2018 ogłoszono II edycję konkursu, w ramach którego złożono 50 wniosków o dofinansowanie. Na dzień 30 czerwca 2019 roku wnioski są w trakcie oceny.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II

Równolegle do projektów konkursowych wspierających kształcenie zawodowe, od 2016 roku na poziomie województwa realizowany jest projekt pozakonkursowy. Stanowi on kontynuację zakończonego sukcesem projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce* oraz pilotażu *Festiwalu Zawodów* prowadzonych odpowiednio w latach 2010–2015. Całkowita wartość projektu wynosi niemal 54 mln zł. Szacuje się, że docelowo wsparciem zostanie objętych ok. 40 tys. osób oraz ok. 300 szkół i placówek edukacyjnych.

Projekt realizowany jest w formule partnerskiej (Lider: Województwo Małopolskie, Departament Edukacji UMWM), a jego założeniem jest wsparcie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego oraz podniesienie u uczniów małopolskich szkół podstawowych zdolności do podejmowania właściwych decyzji dotyczących dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

W tym celu realizowane są cztery komplementarne komponenty projektu:

1. koordynacja, wspieranie i rozwój kształcenia zawodowego w regionie (w tym Centrów Kompetencji Zawodowych utworzonych w subregionach), w zakresie tworzenia sieci nowoczesnych placówek kształcenia zawodowego współpracujących z przedsiębiorcami;
2. uruchomienie 2 Centrów Kompetencji Zawodowych na bazie szkół i placówek kształcenia zawodowego prowadzonych przez WM w branży turystyczno-gastronomicznej i medyczno-społecznej;
3. *Małopolska Chmura Edukacyjna* w zakresie 7 obszarów zawodowych, tj. budownictwo, turystyka, żywność, środowisko, język angielski zawodowy, mechaniczno-mechatroniczny oraz elektryczno-elektroniczny, a także działania związane ze wzrostem kompetencji z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce przez nauczycieli przedmiotów zawodowych;
4. budowa systemu orientacji zawodowej dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych w Małopolsce, poprzez m.in. tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPInKa), organizację *Festiwalu Zawodów* oraz promocję kształcenia zawodowego (zadanie projektowe realizowane w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły podstawowe w Małopolsce).

W ramach działań koordynacyjnych, w roku szkolnym 2018/2019 zrealizowano m.in. cykl spotkań dla przedstawicieli poszczególnych subregionów i ZIT, organów prowadzących szkoły zawodowe oraz przedstawicielami Centrów Kompetencji Zawodowych, w związku z ogłoszeniem II edycji konkursu na wsparcie kształcenia zawodowego w ramach RPO WM 2014–2020. Spotkania dotyczyły m.in. wsparcia organów prowadzących szkoły zawodowe w zakresie przygotowania dodatkowej oferty dla uczniów i nauczycieli szkół zawodowych, odpowiadającej na potrzeby pracodawców oraz wpływającej na poprawę jakości kształcenia prowadzonego w szkole lub placówce kształcenia zawodowego oraz wzmacniania współpracy z pracodawcami (np. poprzez realizację staży zawodo-

wych). W ramach spotkań zostały zaprezentowane i szczegółowo omówione wyniki badania: *Zapotrzebowanie na kwalifikacje w wybranych obszarach kształcenia zawodowego*, zrealizowanego na zlecenie Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego oraz badanie dot. losów absolwentów szkół zawodowych, których wyniki powinny być podstawą do właściwego zaplanowania oferty dodatkowej przez poszczególne organy prowadzące. W dyskusji zwrócono szczególną uwagę na takie planowanie form wsparcia, aby uczniowie/nauczyciele mogli uzyskać kompetencje (kwalifikacje), na które zapotrzebowanie składają pracodawcy. Istotnym przedmiotem spotkania była także identyfikacja tych kompetencji (kwalifikacji), które nie są oferowane przez szkolnictwo zawodowe (formalne), a które mogą zostać zrealizowane w innym środowisku (szkolenia, staże, praca na stanowisku pracy).

O odbyły się także posiedzenia wszystkich 7 Regionalnych Rad Branżowych, których celem było przedstawienie perspektyw rozwoju w danej branży, a także dyskusja na temat rekomendacji w zakresie dodatkowych umiejętności, jakie powinni otrzymać przyszli absolwenci szkół zawodowych w odniesieniu do oczekiwań rynku pracy. Opracowany został również Raport branżowy prezentujący ofertę edukacyjną poszczególnych CKZ-tów branżowych w Małopolsce za rok 2017/2018.

W partnerstwie ze szkołami zawodowymi z terenu województwa małopolskiego zorganizowano i przeprowadzono kolejną edycję konkursu *Mam zawód. Mam fantazję*. Konkurs realizowany był w 9 konkurencjach zawodowych. Dla finalistów konkursu *Mam zawód. Mam fantazję* zorganizowano Galę Kształcenia Zawodowego.

W zakresie Centrów Kompetencji Zawodowych utworzonych na bazie szkół wojewódzkich prowadzona była współpraca z pracodawcami, której efektem było pozyskanie nowych miejsc odbywania stażu zawodowego

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu na stronie internetowej: www.zawodowamalopolska.pl.

dla uczniów i słuchaczy szkół kształcących się w zawodach branży turystyczno-gastronomicznej i medyczno-społecznej. We współpracy z pracodawcami zostały opracowane programy staży zawodowych realizowanych w roku szkolnym 2017/2018.

Niemal 100 osób uczestniczyło w stażach zawodowych z możliwością wypłaty stypendium stażowego, a ponad 400 uczniów i słuchaczy rozpoczęło udział w kursach i szkoleniach umożliwiających uzyskanie dodatkowych kompetencji i kwalifikacji.

Zakupiono wyposażenie i pomoce dydaktyczne do pracowni kształcenia zawodowego w Szkole Policealnej Pracowników Służb Medycznych i Społecznych im. Jadwigi Wolskiej w Nowym Sączu oraz dla Zespołu Jednostek Edukacyjnych Województwa Małopolskiego w Krakowie.

W roku szkolnym 2018/2019 w ramach komponentu SPiNKA funkcjonowało 303 Szkolnych Punktów Informacji i Kariery. Do końca maja 2019 roku przygotowano 19 496 Indywidualnych Planów Działania, co przekłada się na 60,04% wykonania wskaźnika w skali całego województwa. Przyjęto, że termin realizacji zadania zostanie przedłużony do końca czerwca 2020 roku.

W dniach 21–23 marca 2019 roku zorganizowany zostały po raz siódmy *Festiwal Zawodów w Małopolsce* – 3-dniowe Targi Edukacyjne, podczas których uczniowie małopolskich szkół branżowych i techników na 140 stoiskach wystawienniczych przygotowanych przy współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami prezentowali swoje bogate oferty edukacyjne. Wśród nich znalazły się też stoiska partnerów zagranicznych WM oraz przedstawicieli służb mundurowych. Wystawcy, w jak najbardziej atrakcyjny sposób, zachęcali odwiedzających festiwal do wyboru dalszej ścieżki kariery. Tegoroczny Festiwal cieszył się rekordową frekwencją. Hale „EXPO” przez 3 dni trwania targów odwiedziło blisko 30 tys. osób.

System stypendialny

W województwie małopolskim na poziomie regionalnym realizowane są obecnie dwa programy stypendialne:

- › *Regionalny Program Stypendialny współfinansowany ze środków UE;*
- › *Regionalny Program Stypendialny finansowany ze środków własnych Województwa Małopolskiego.*

W ramach *Regionalnego Programu Stypendialnego* finansowanego ze środków własnych województwa małopolskiego w roku szkolnym/akademickim 2018/2019 będą przyznawane stypendia:

- › dla uczniów, mających miejsce zamieszkania na terenie województwa małopolskiego:
 1. za szczególne osiągnięcia artystyczne;
 2. za szczególne osiągnięcia sportowe;
 3. za szczególne osiągnięcia w naukach humanistycznych.
 Stypendia przyznawane będą na okres maksymalnie 10 miesięcy. Miesięczna wysokość wymienionych stypendiów wynosi:
 - a) w przypadku uczniów szkół podstawowych (klasy 5–7): 350,00 zł brutto;
 - b) w przypadku uczniów klasy 8 szkoły podstawowej (w tym klas dotychczasowego gimnazjum): 425,00 zł brutto;
 - c) w przypadku uczniów szkół ponadpodstawowej (w tym ponadgimnazjalnych): 500,00 zł brutto.
- › dla studentów, mających miejsce zamieszkania na terenie województwa małopolskiego:
 1. za szczególne osiągnięcia artystyczne;
 2. za szczególne osiągnięcia sportowe;
 3. za szczególne osiągnięcia w naukach humanistycznych i społecznych;
 4. za szczególne osiągnięcia w naukach ścisłych, przyrodniczych i technicznych (dla studentów studiujących na kierunkach kluczowych);
 5. na naukę nowożytnego języka obcego;
 6. stażowe;
 7. na naukę języka polskiego (dla studentów, legitymujący się obywatelstwem innych państw).

Stypendia przyznawane będą na okres maksymalnie 10 miesięcy, z wyjątkiem stypendium na naukę języka obcego przyznawanego na okres trwania kursu oraz stypendium stażowego przyznawanego na okres trwania stażu. Miesięczna wysokość stypendiów wynosi maksymalnie 600,00 zł brutto, z wyjątkiem stypendium na naukę nowożytnego języka obcego (wysokość stypendium wynosi nie więcej niż 50% kosztu kursu) oraz stypendium stażowego (wysokość stypendium wynosi równowartość stypendium przyznanego przez przedsiębiorcę, przy czym nie więcej niż 800,00 zł brutto miesięcznie).

Regionalny Program Stypendialny w ramach RPO WM na lata 2014–2020 jest realizowany w latach szkolnych 2016/2017–2022/2023. Projekt ma na celu wzmocnienie potencjału uczniów szkół podstawowych (począwszy od 5 klasy), zamieszkujących na terenie województwa małopolskiego lub którzy są uczniami szkół z siedzibą w Małopolsce, szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki lub przedsiębiorczości, z uwzględnieniem eliminacji barier wynikających z zamieszkiwania na obszarach wiejskich, trudnej sytuacji materialnej, bycia członkiem rodziny wielodzietnej i posiadania orzeczenia o niepełnosprawności. Wsparcie stypendialne jest udzielane na realizację przez ucznia, pod okiem opiekuna dydaktycznego, jego indywidualnego planu rozwoju w obszarze przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki i/lub przedsiębiorczości. W projekcie zaplanowano przyznanie 8 207 stypendiów na łączną kwotę ponad 50,6 mln zł w siedmiu kolejnych naborach przeprowadzanych na początku danego roku szkolnego. W roku szkolnym 2018/2019 miał miejsce trzeci nabór w projekcie i wypłacono łącznie 2 743 stypendiów na kwotę ponad 16,9 mln zł. Wsparcie otrzymało 868 uczniów klas 5–7 szkół podstawowych (po 4 800 zł), 604 uczniów klas 8 szkół podstawowych lub gimnazjalistów (po 6 000 zł) oraz 1 281 uczniów liceów lub techników (po 7 200 zł).

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu dostępne są na stronie internetowej www.malopolska.pl/dla-mieszkanca/praca-i-edukacja/regionalny-program-stypendialny

Małopolskie Talenty

Województwo Małopolskie wdrożyło nową inicjatywę edukacyjną pn. *Małopolskie Talenty*, której celem jest stworzenie w Małopolsce warunków dla rozwoju uzdolnień uczniów na trzech etapach zwanych projektowo edukacyjnymi (szkół podstawowych kl. 4–6, szkół podstawowych kl. 7–8, w tym dotychczasowych gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą) z obszaru kompetencji kluczowych przedmiotowych: języka obcego, nauk matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz kompetencji kluczowych ponad przedmiotowych: społecznych i umiejętności uczenia się. Model przedsięwzięcia, oparty na wielowymiarowym wsparciu dla rozwoju uzdolnień uczniów, wdrażany jest dwutorowo:

- › w ramach projektów zwanych konkursowymi, realizowanych przez organy prowadzące szkoły lub inne podmioty wpisujące się w działalność edukacyjną tworzone są pozaszkolne ośrodki wspierające rozwój uzdolnień poznawczych w obszarze kompetencji kluczowych zwane Centrami Wsparcia Uczniów Zdolnych (CWUZ) i prowadzone są zajęcia pozaszkolne dla uczniów;
- › w ramach projektu koordynacyjnego, realizowanego przez Województwo Małopolskie nadzorowana jest praca Centrów Wsparcia Uczniów Zdolnych oraz oferowane są: bezpłatne szkolenia i wsparcie metodyczne z zakresu pracy z uczniem zdolnym dla kadry pedagogicznej; diagnoza uzdolnień poznawczych wśród uczniów i realizacja szeregu inicjatyw edukacyjnych dla uczniów, tj. Letnia Szkoła Młodych Talentów, Forum Młodych Talentów, konkursy.

Inicjatywa realizowana jest w okresie od stycznia 2016 do grudnia 2021 roku. Współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, poddziałanie 10.1.5 RPO Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

W roku szkolnym 2018/2019 zrealizowane zostały poniższe działania:

- › Utworzono 52 Centra Wsparcia Uczniów Zdolnych w Małopolsce dla poszczególnych etapów edukacyjnych, które w roku szkolnym 2019/2020 rozpoczną prowadzenie zajęć dla uczniów zdolnych z zakresu kompetencji kluczowych. Centra Wsparcia Uczniów Zdolnych utworzone zostały dla wybranych etapów zwanych projektowo edukacyjnymi zgodnie z poniższym zestawieniem:

Lp.	Podmiot prowadzący CWUZ-y	Gdzie działają CWUZ-y
1.	Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe Wsi Dominikowice	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – powiat gorlicki
2.	Gmina Kłaj – Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Kłaj
3.	Gmina Sułoszowa	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Sułoszowa

Lp.	Podmiot prowadzący CWUZ-y	Gdzie działają CWUZ-y
4.	Gmina Ciężkowice	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Ciężkowice
5.	Gmina Gnojnik	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Gnojnik
6.	Gmina Bobowa	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Bobowa
7.	Gmina Rabka-Zdrój	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Rabka-Zdrój
8.	Gmina Miejska Kraków	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina miejska Kraków
9.	Gmina Bystra-Sidzina	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Bystra-Sidzina
10.	Gmina Babice	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Babice
11.	Gmina Kocmyrzów-Luborzycza	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Kocmyrzów-Luborzycza
12.	Powiat Nowosądecki	Małopolskie Talenty – III etap edukacyjny – powiat nowosądecki
13.	Stowarzyszenie Rozwoju Podtatrza	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Bukowina Tatrzańska, gmina Biały Dunajec
14.	Gmina Koniusza	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Koniusza
15.	Gmina Mogilany	Małopolskie Talenty – etap edukacyjny I i II – gmina Mogilany
16.	Gmina Iwanowice	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Iwanowice
17.	Gmina Pałecznicza	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Pałecznicza
18.	Gmina Alwernia	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Alwernia
19.	Gmina Olkusz – Samorządowy Zespół Edukacji w Olkusz	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Olkusz
20.	Fundacja Sądecka	Małopolskie Talenty – I, II i III etap edukacyjny – miasto Nowy Sącz
21.	Gmina Wojnicz	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Wojnicz
22.	Gmina Wolbrom	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Wolbrom
23.	Gmina Jabłonka	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Jabłonka
24.	Stowarzyszenie Rozwoju Podtatrza	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Poronin, gmina Kościelisko, gmina Biały Dunajec
25.	Stowarzyszenie Integracji, Rozwoju i Promocji Wsi Czasław	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Raciechowice
26.	Gmina Sucha Beskidzka	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – gmina Sucha Beskidzka

- › Akredytowano i kontynuowano działalność 9 Centrów Wsparcia Uczniów Zdolnych w Małopolsce, w których prowadzone były zajęcia z zakresu kompetencji kluczowych przez kadre nauczycielską (przeszkoloną w projekcie koordynacyjnym – jak pracować z uczniem zdolnym) metodą projektu dla blisko 700 uczniów zdolnych (średnio 60 godzin dydaktycznych z kompetencji kluczowych przedmiotowych i 20 godzin dydaktycznych z zakresu kompetencji kluczowych ponadprzedmiotowych). Centra Wsparcia Uczniów Zdolnych prowadzone były dla wybranych etapów zwanych projektowo edukacyjnymi zgodnie z poniższym zestawieniem:

Lp.	Podmiot prowadzący CWUZ-y	Gdzie działają CWUZ-y
1.	Powiat Brzeski	Małopolskie Talenty – III etap edukacyjny – powiat brzeski
2.	Powiat Gorlicki	Małopolskie Talenty – III etap edukacyjny – powiat gorlicki
3.	Humaneo	Małopolskie Talenty – I etap edukacyjny – powiat limanowski

Lp.	Podmiot prowadzący CWUZ-y	Gdzie działają CWUZ-y
4.	Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe Wsi Dominikowice	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – powiat gorlicki
5.	Fundacja Sądecka	Małopolskie Talenty – II etap edukacyjny – miasto Nowy Sącz
6.	Fundacja Sądecka	Małopolskie Talenty – II etap edukacyjny – powiat nowosądecki
7.	Stowarzyszenie Rozwoju Podtatrza	Małopolskie Talenty – I i II etap edukacyjny – powiat tatrzański

- › Przeprowadzono szkolenia oraz udzielono wsparcia metodycznego dla nauczycieli pracujących w Centrach Wsparcia Uczniów Zdolnych w zakresie pracy z uczniem zdolnym w obszarach związanym z kompetencjami kluczowymi. Przeszkolono 395 nauczycieli z zakresu kompetencji kluczowych przedmiotowych oraz ponadprzedmiotowych.
- › Przeprowadzono diagnozę uzdolnień 5 392 uczniów z Małopolski na podstawie specjalistycznych testów badających poziom uzdolnień poznawczych z wybranej kompetencji kluczowej przedmiotowej, tj.: języka obcego, nauk matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości, technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- › Zrealizowano dwa Fora Młodych Talentów, w którym uczestniczyło blisko 250 uczniów i nauczycieli, w celu umożliwienia uczniom kontaktu z inspirującymi osobami, które osiągnęły sukces w młodym wieku, wymiany doświadczeń pomiędzy uczniami, nauczycielami oraz promowania osiągnięć uczniów zdolnych i ich nauczycieli. Spotkania te stanowiły jednocześnie podsumowanie pracy Centrów Wsparcia Uczniów Zdolnych w minionym roku szkolnym 2018/2019.
- › Przeprowadzono i rozstrzygnięto konkurs na najlepszy projekt edukacyjny zrealizowany w Centrach Wsparcia Uczniów Zdolnych z zakresu kluczowych kompetencji przedmiotowych w roku szkolnym 2018/2019. Przyznano 13 nagród oraz 15 wyróżnień 397 uczniom szkół podstawowych, klas gimnazjalnych oraz szkół ponadgimnazjalnych, którzy uczestniczyli w konkursie na najlepszy projekt zrealizowany w 6 Centrach Wsparcia Uczniów Zdolnych zlokalizowanych w powiatach: gorlickim, limanowskim, tatrzańskim, brzeskim, nowosądeckim oraz mieście Nowy Sącz w ramach czterech kluczowych kompetencji: technologie informacyjno-komunikacyjne, matematyka, przedsiębiorczość i język angielski. Nagrodzonym uczniom przekazano podczas Forum Młodych Talentów nagrody rzeczowe: tablety, dyski przenośne oraz pendrive'y.
- › Zorganizowano wyjazdowe warsztaty letnie dla uczniów szczególnie uzdolnionych wyróżniających się podczas zajęć w Centrach Wsparcia Uczniów Zdolnych w roku szkolnym 2018/2019, zwane Letnią Szkołą Młodych Talentów, której celem było rozwijanie zainteresowań uczestników w zakresie kompetencji kluczowych, doskonalenie umiejętności pracy metodą projektu oraz nabywanie kompetencji interdyscyplinarnego podejścia do zagadnień naukowych. W 2019 roku uczestnicy, tj. 108 uczniów, spędzili siedem dni w Krakowie, łącząc wypoczynek i zwiedzanie z pogłębianiem wiedzy i umiejętności. Część dydaktyczna Letniej Szkoły Młodych Talentów obejmowała zajęcia z zakresu kluczowych kompetencji przedmiotowych (25 godzin dydaktycznych) i z zakresu kluczowych kompetencji ponadprzedmiotowych (15 godzin dydaktycznych). Warsztaty prowadzili doświadczeni psycholodzy i pedagodzy, nauczyciele oraz pracownicy naukowci krakowskich i sądeckich uczelni. Po zajęciach organizatorzy stworzyli możliwość ciekawego spędzania wolnego czasu: uczestnicy zwiedzali Kraków oraz integrowali się w grupach. W ankietach ewaluacyjnych uczniowie wysoko ocenili całe przedsięwzięcie, podkreślając dobrą atmosferę, indywidualne podejście do uczestników oraz ciekawy sposób prowadzenia zajęć.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczących projektu dostępne na stronie www.malopolskietalenty.pl.

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska

— podsumowanie

- W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2017 roku korzystnie. Województwo uplasowało się na 2. miejscu po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (2 958 mln zł), jak i nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (1 874,4 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (873,6 zł). Wielkości te były jednak niższe od osiągniętych w roku poprzednim.
- W 2017 roku wielkość nakładów wewnętrznych na B+R w odniesieniu do PKB spadła w porównaniu z rokiem poprzednim. Pomimo pogorszenia wskaźników Małopolska utrzymała pozycję lidera pod względem wielkości wskaźnika intensywności GERD¹/PKB (1,85%), natomiast wielkość wskaźnika BERD²/PKB (1,17%) uplasowała województwo na 2. pozycji po Mazowszu.
- W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim studiowało 150,1 tys. osób, tj. o 7,5 tys. studentów mniej (4,8%) niż w roku poprzednim. Stała tendencja spadkowa zauważalna od 2010 roku, spowodowana jest obserwowanymi w całym kraju zmianami demograficznymi.
- Trend spadkowy zauważalny jest również w przypadku wskaźnika studiujących na 10 tys. mieszkańców, który z roku na rok obniża się. W 2018 roku wskaźnik osiągnął poziom 442 plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu.

1. Badania i rozwój

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową, stanowiące podstawę nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki wspólnotowej, są jednym z głównych celów Strategii Europa 2020. Zgodnie z założeniami dokumentu, kraje członkowskie powinny w swoich działaniach zmierzać do osiągnięcia w 2020 roku łącznych wydatków na poziomie 3% PKB. Polska, będąca krajem osiągającym niski poziom wskaźnika w porównaniu z krajami Europy Zachodniej, postawiła przed sobą wyzwanie w postaci osiągnięcia łącznych nakładów na badania i rozwój w wysokości 1,7% PKB.

W większości państw członkowskich, w tym także w Polsce, w ostatnich latach widoczny jest wyraźny trend wzrostowy. Korzystny pod względem wielkości nakładów poniesionych na B+R był również rok 2017, w którym 17 z 28 krajów Wspólnoty zanotowało wzrost wskaźnika GERD/PKB, z czego cztery kraje: Szwecja, Austria, Dania i Niemcy przekroczyły poziom 3%. W Polsce również nastąpiło zwiększenie nakładów na badania naukowe

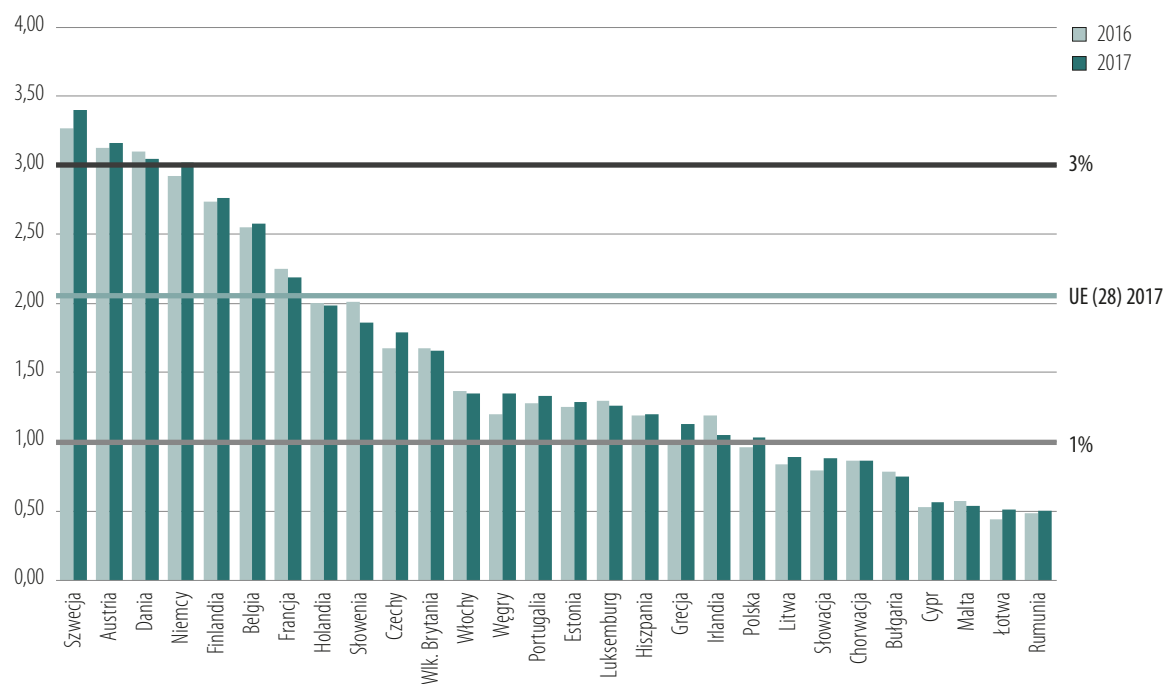
1. GERD (gross domestic expenditure on R&D) – nakłady krajowe brutto na działalność B+R.

2. BERD (business enterprise expenditure on R&B) – nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R.

i prace rozwojowe, które osiągnęły w 2017 roku wartość na poziomie 1,03%. Niestety, pomimo wzrostu, wciąż jednak wielkość ta odbiega znacznie od średniej unijnej wynoszącej w 2017 roku 2,06% i plasuje Polskę dopiero na 20. pozycji wśród krajów Wspólnoty. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku udziału nakładów sektora przedsiębiorstw, w którym również nastąpił wzrost w relacji do PKB – wyniósł on w Polsce w 2017 roku 0,67%, przy średniej dla UE w wysokości 1,36%. Zgodnie z wyznaczonymi celami wskaźnik BERD/PKB powinien osiągnąć w Polsce w 2020 roku wartość nakładów na poziomie 0,8%.

Przeliczając wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R na 1 mieszkańca w roku 2017 w Polsce, wynosiła ona 1273 euro, przy średniej wartości nakładów w UE wynoszącej 621,9 euro.

Wykres 48. Wskaźnik intensywności prac B+R w krajach Unii Europejskiej (GERD/PKB)* (w %)

* uszeregowane malejąco według 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne UMMW na podstawie danych GUS.

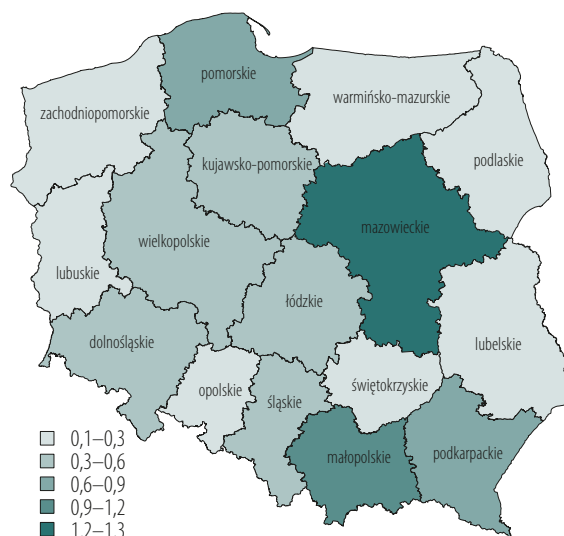
W obszarze działalności badawczo-rozwojowej wewnątrz kraju widoczna była, jak co roku, dominująca rola Mazowsza, które poniosło ponad 1/3 wszystkich nakładów poniesionych na B+R w kraju, i w którym znajduje się niemal 1/4 wszystkich podmiotów aktywnych badawczo. Małopolska na tle pozostałych regionów odznaczała się bardzo wysokimi wskaźnikami zajmując 2. miejsce po województwie mazowieckim pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (2 958 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (1 874,4 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (873,6 zł). Wszystkie te wskaźniki, pomimo iż wysokie w porównaniu ze wskaźnikami w innych regionach, osiągnęły w 2017 roku niższy poziom niż w roku poprzednim. Niestety, tym samym spadł również w przypadku wskaźników odnoszących się do PKB. Pomimo, iż Małopolska utrzymała 1. pozycję w kraju, wyprzedzając nieznacznie Mazowsze, poziom intensywności prac B+R spadł w 2017 roku w stosunku do roku poprzedniego z poziomu 2,16% do 1,85%. W przypadku intensywności prac B+R w sektorze przedsiębiorstw Małopolska straciła pozycję lidera, którą osiągnęła w 2016 roku, plasując się w 2017 roku na 2. pozycji za województwem mazowieckim ze wskaźnikiem na poziomie 1,17%³.

3. Analiza danych, szczególnie w przypadku wskaźnika BERD zarówno na poziomie kraju, jak i regionów odnosi się jedynie do lat 2016 i 2017 ze względu na zmianę zaleceń metodycznych w związku z dostosowaniem ich do wytycznych zawartych w *Podręczniku Frascati*. Wprowadzone zmiany spowodowały, że dane za lata 2016 i 2017 nie są w pełni porównywalne z latami poprzednimi, przede wszystkim ze względu na różnice dotyczące w grupowaniu podmiotów w sektory instytucjonalne.

Mapa 13. GERD/PKB w 2017 roku (w %)

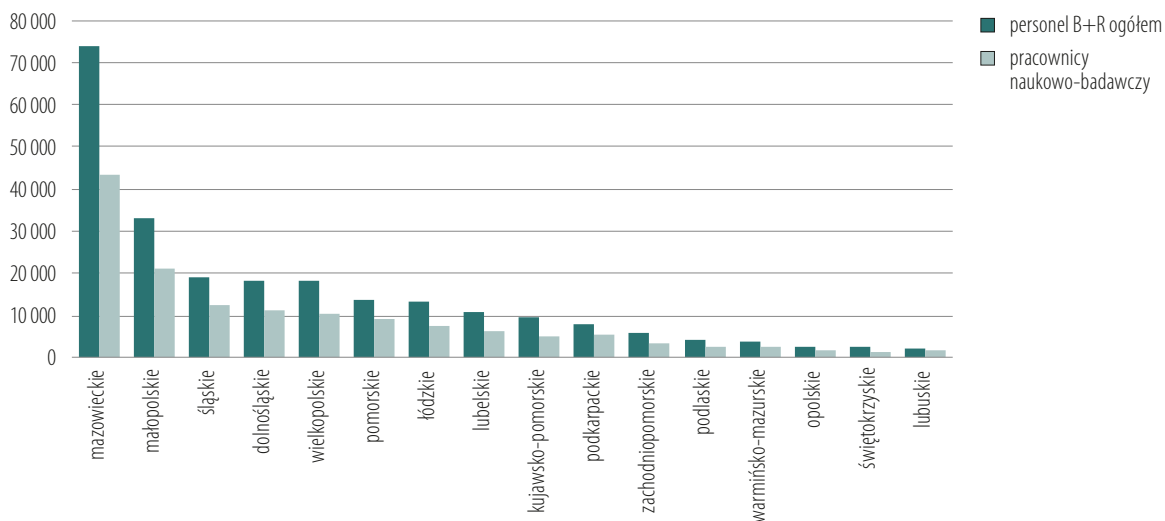
Mapa 14. BERD/PKB w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

Zróznicowanie regionalne widoczne było również w 2017 roku w przypadku liczby zaangażowanego w działalność badawczo-rozwojową personelu. Ogółem w Polsce liczba ta wynosiła 239,3 tys. osób, z czego prawie 45% zaangażowane było tylko w dwóch województwach skupiających najwięcej personelu B+R: mazowieckim oraz małopolskim. Personel wewnętrzny stanowił blisko 80% całego personelu B+R w kraju i również w tym przypadku największa liczba pracujących skupiona była na Mazowszu (30,5%) oraz w Małopolsce (13,4%). Także w tych dwóch regionach udział pracowników naukowo-badawczych stanowił najwyższy udział wśród pracujących w podmiotach zlokalizowanych w tych województwach. W 2017 roku 37,2% personelu B+R w Małopolsce posiadało co najmniej stopień naukowy doktora, natomiast 50,8% osób zaangażowanych w działalność badawczo-rozwojową posiadała wykształcenie wyższe. Tytuł naukowy profesora posiadało 5,6% osób. Pracownicy naukowo-badawczy w Polsce stanowili ponadto 79,5% personelu wewnętrznego w działalności B+R wyrażonego w EPC⁴, przy czym w województwie małopolskim wskaźnik ten był wyższy od średniego w kraju i wynosił w 2017 roku 85,1%.

Wykres 49. Personel B+R w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

4. Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) – jednostka przeliczeniowa wykorzystywana do pomiaru personelu w działalności B+R definiowana jako stosunek godzin pracy rzeczywiście przepracowanych w związku z działalnością B+R w danym okresie sprawozdawczym (zazwyczaj w roku kalendarzowym) do całkowitej liczby godzin formalnie przepracowanych w tym samym okresie przez osobę lub grupę.

W Małopolsce w 2017 roku odnotowano drugie pod względem wielkości (po Mazowszu) nakłady wewnętrzne w przeliczeniu na 1 ekwiwalent pełnego czasu pracy wynoszące 144,4 tys. zł. Wielkość wskaźnika określającego wielkość nakładów osobowych i bezosobowych przypadająca na 1 EPC wyniosła 72,7 tys. zł.

— więcej informacji

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego od 2015 roku realizowany jest projekt *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy*, II edycja projektu jest pod nazwą *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy wsparciem dla przedsiębiorców*, w ramach działania 1.3 B Małopolskie Centra Innowacji.

Działanie skierowane do przedsiębiorców, w szczególności z sektora MŚP z Małopolski służące podniesieniu ich konkurencyjności, budowaniu własnej marki z wykorzystaniem innowacyjnych usług doradczych (audyty technologiczne, transfer technologii, bonów na innowacje, B2B, badanie rynku i wiele innych). Usługi te świadczone są przez naukowców i ekspertów pracujących w branżowych Centrach Transferu Wiedzy, prowadzonych przez Instytucje Otoczenia Biznesu. Każda usługa jest dopasowana do potrzeb zgłaszającego się przedsiębiorcy. Usługi dla przedsiębiorców przewidują częściową odpłatność, ale przede wszystkim stanowią dla nich pomoc de minimis.

Centra Transferu Wiedzy, do których można się zgłosić to:

1. Małopolskie Centrum Biotechnologii Uniwersytet Jagielloński – specjalizacja *Nauki o życiu*.
2. Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii w Miękinii (Akademia Górniczo-Hutnicza) – specjalizacja *Energia zrównoważona*.
3. Małopolskie Centrum Budownictwa Energooszczędnego (Politechnika Krakowska) – specjalizacja *Energia zrównoważona*.
4. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN – specjalizacja *Produkcja metali i wyrobów metalowych*.
5. Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytutem Ceramiki i Materiałów Budowlanych. Oddział Szkła i Materiałów Budowlanych w Krakowie – specjalizacja *Chemia*.
6. Stowarzyszenie Towarzystwa Geosynoptyków GEOS – specjalizacja *Energia zrównoważona*.
7. Fundacja Polish Heritage – specjalizacja *Przemysły kreatywne i czasu wolnego*.
8. Fundacja Progress & Business – specjalizacja *Technologie informacyjne i komunikacyjne*.

Więcej informacji na stronie: www.spin.malopolska.pl.

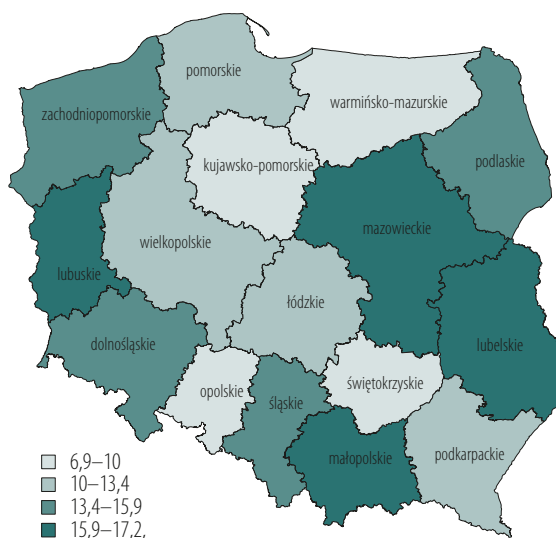
W Małopolsce w 2019 roku w obszarze badań naukowych i prac rozwojowych działały 502 podmioty. Najwięcej podmiotów pochodziło z sektora przedsiębiorstw (436). Wśród 66 pozostałych podmiotów wyróżnić można 24 jednostki naukowe⁵, do których należą:

- jednostki naukowe PAN (Instytut Botaniki im. Władysława Szafera PAN, Instytut Farmakologii PAN, Instytut Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN, Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Instytut Języka Polskiego PAN, Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera PAN, Instytut Mechaniki Górotworu PAN, Instytut Metalurgii i Inżynierii Materiałowej im. Aleksandra Krupkowskiego PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN oraz Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN);
- instytuty badawcze (Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Odlewnictwa, Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Budowy Urządzeń Chemicznych CEBEA);
- inne jednostki badawcze (Centralny Ośrodek Chłodnictwa „COCH” w Krakowie Sp. z o.o., Centrum Fizyki Ciała Stałego Sp. z o.o., Instytut Allerhanda, Muzeum Narodowe w Krakowie, Polska Akademia Umiejętności, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK oraz Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa).

5. Jednostki naukowe na podstawie informacji zawartej w POL-on – systemie informacji o nauce i szkolnictwie wyższym, który gromadzi dane o wszystkich polskich jednostkach naukowych za: www.polon.nauka.gov, według stanu na dzień: 18 października 2019 roku.

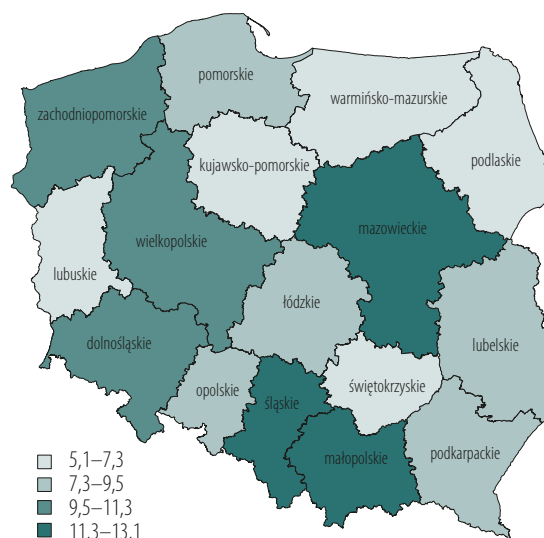
Do Urzędu Patentowego RP (UPRP) w 2018 roku z terenu województwa małopolskiego wpłynęły 443 zgłoszenia wynalazków oraz 120 zgłoszeń wzorów użytkowych dokonanych przez podmioty krajowe. Dla porównania, w roku poprzednim liczba ta wynosiła odpowiednio 385 oraz 110. Udzielonych zostało 345 patentów oraz 99 praw ochronnych na wzory użytkowe. W 2018 roku, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wskaźnik zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych kształtował się w Małopolsce na poziomie 16,6 (2. miejsce w kraju), natomiast wskaźnik udzielonych patentów i praw ochronnych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosił w Małopolsce 13,1 (1. miejsce w kraju). W zestawieniu podmiotów, które uzyskały więcej niż 20 patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe w 2018 roku znalazły się cztery z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza z liczbą 79, Politechnika Krakowska z liczbą 46, Fakro PP sp. z o.o. z liczbą 29 oraz Uniwersytet Jagielloński z liczbą 26 patentów i praw ochronnych.

Mapa 15. Liczba zgłoszeń do UPRP wynalazków i wzorów użytkowych przez podmioty krajowe w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

Mapa 16. Liczba patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe udzielonych przez UPRP podmiotom krajowym na 100 tys. mieszkańców w 2018 roku

więcej informacji

Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekroju regionalnym, można znaleźć w publikacjach GUS *Nauka i technika w 2017 roku* oraz *Działalność badawcza i rozwój w Polsce w 2017 roku* (www.stat.gov.pl), a także w Raportach rocznych UPRP.

2. Szkolnictwo wyższe

W roku 2018 pogłębił się widoczny od kilku lat wyraźny trend spadkowy liczby studentów, wynikający w głównej mierze z pogłębiających się zmian demograficznych społeczeństwa. Liczba studiujących uległa zmniejszeniu w stosunku do roku poprzedniego we wszystkich województwach, przy czym w najmniejszym stopniu dotknęła województwo śląskie (spadek o 2,9%), a w największym województwo świętokrzyskie (spadek o 10,5%). Ten negatywny trend odczuwalny jest w coraz większym stopniu także w Małopolsce, gdzie w stosunku do roku 2017 liczba studentów uległa zmniejszeniu o 4,8%, a w odniesieniu do roku 2009, w którym liczba studiujących osiągnęła najwyższy poziom, spadła aż o 29,2%.

Pod względem liczby studiujących Małopolska pozostawała w 2018 roku nadal drugim co do wielkości ośrodkiem akademickim w kraju po Mazowszu. W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim studiowało 150,1 tys. osób⁶, z czego 2,6 tys. studentów w 10 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych – 7 szkół

6. Liczonych według faktycznej lokalizacji uczelni i ich jednostek zamiejscowych.

wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie – Krakowie, w roku 2018 naukę pobierało 135 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Tarnów – 5,1 tys. studentów, Nowy Sącz – 4,4 tys. osób oraz Nowy Targ – 2,1 tys.

Tabela 28. Liczba studiujących w Małopolsce według rodzajów szkół i studiów

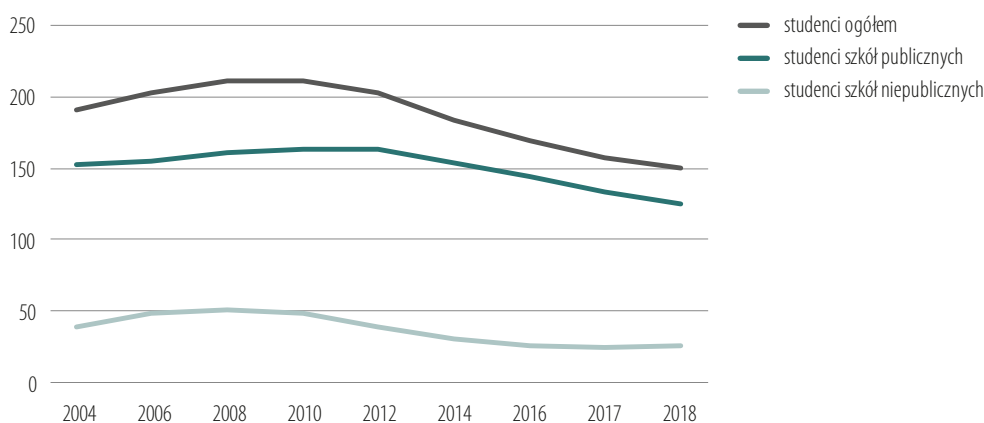
	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018
Studenci ogółem	199 717	207 062	212 049	208 113	189 609	176 698	157 693	150 137
Studenci stacjonarni	111 975	117 253	121 240	128 745	127 286	127 630	117 618	111 155
Studenci niestacjonarni ⁷	81 259	89 809	90 809	79 368	62 323	49 068	40 075	38 982
Studenci szkół publicznych	155 007	157 139	161 160	164 593	155 923	150 142	133 889	124 911
Studenci szkół niepublicznych	44 710	49 923	50 889	43 520	33 686	26 556	23 804	25 226

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Widoczny od 2010 roku spadek ogólnej liczby studentów dotyczył w głównej mierze szkół niepublicznych, w których liczba studiujących zmniejszyła się w omawianym okresie o 48,3%, tracąc przede wszystkim studentów uczących się w systemie zaocznym i wieczorowym. Rok 2018 był pierwszym po ośmioletnim okresie spadków, w którym nastąpił wzrost liczby studentów szkół niepublicznych (o 6% w stosunku do roku poprzedniego).

W przypadku szkół publicznych spadek liczby studentów początkowo był mniej widoczny, głównie dzięki utrzymującej się tendencji wzrostowej na studiach dziennych, rekompensującej spadek na studiach niestacjonarnych. W roku 2012 uczelnie publiczne w Małopolsce po raz pierwszy zanotowały spadek łącznej liczby studentów, a w 2013 roku także spadek liczby studiujących na studiach dziennych, który od 2015 roku widoczny był już corocznie. Łącznie w latach 2012–2018 liczba studiujących na publicznych uczelniach spadła o blisko 24%.

Wykres 50. Liczba studiujących w Małopolsce (w tys.)

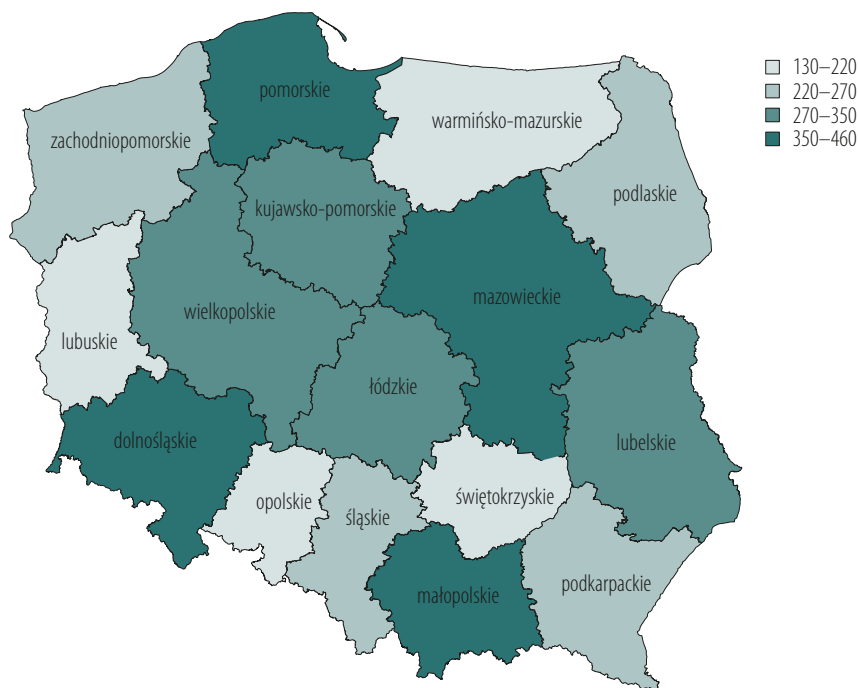

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Trend spadkowy zauważalny jest również w przypadku wskaźnika studiujących na 10 tys. mieszkańców, który z roku na rok obniża się. W 2018 roku wskaźnik osiągnął poziom 442 plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 457).

7. Do 2005 roku prezentowane były dane o studentach studiów zaocznym, natomiast od 2006 roku – na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365) dane o studentach studiów zaocznym są zaliczane do szerszej kategorii – studia niestacjonarne, obejmującej dotychczasowe studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne.

Mapa 17. Studenci szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pośród studiujących na terenie Małopolski 83,2% pobierało naukę w publicznych szkołach wyższych. Pośród studiujących przeważały kobiety – stanowiły one 58,6% uczących się. Najwięcej spośród kobiet studiowało na uniwersytetach (28,5%) oraz w wyższych szkołach ekonomicznych i technicznych (nieco ponad 14%), natomiast 38,2% studiujących mężczyzn wybrało wyższe szkoły techniczne.

W 2018 roku w 28 szkołach wyższych, które miały siedzibę w Małopolsce, kształciło się 148,2 tys. studentów⁸. Zdecydowana większość (84,5%) uczyła się w 14 szkołach publicznych, natomiast pozostała część w 14 szkołach niepublicznych.

Pod względem liczby studentów największą uczelnią był Uniwersytet Jagielloński, drugą co do wielkości była Akademia Górniczo-Hutnicza – tylko te dwie szkoły kształcą blisko połowę (48,5%) studentów uczelni publicznych oraz 41% wszystkich studentów małopolskich uczelni. Największą niepubliczną uczelnią była Krakowska Akademia skupiająca 31,6% studentów uczelni prywatnych.

Na małopolskich uczelniach w 2018 roku studiowali także cudzoziemcy pochodzący ze 117 krajów. Po utrzymującej się w latach ubiegłych tendencji wzrostowej liczby studiujących obcokrajowców, w 2018 roku zanotowano nieznaczny spadek. Na małopolskich uczelniach studiowało 8,2 tys. cudzoziemców, tj. o 200 osób mniej w porównaniu z rokiem poprzednim.

Udział zagranicznych studentów stanowił 5,5% ogólnej liczby studiujących. Niemal wszyscy cudzoziemcy studiowali w trybie studiów stacjonarnych (93,6%). Najliczniejszą grupę, zarówno w kraju, jak i w Małopolsce, stanowią studenci z Ukrainy. Ukraińcy wybierali najczęściej naukę w Warszawie, Krakowie oraz Lublinie – tylko w tych miastach stanowili ponad połowę (50,6%) wszystkich studiujących tej narodowości w Polsce. Ukraińscy studenci studiujący w województwie małopolskim stanowili 13,3% wszystkich studiujących ukraińskich studentów w Polsce oraz 63,7% wszystkich studiujących obcokrajowców w Małopolsce. Największą popularnością wśród osób tej narodowości cieszyła się Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (2. najliczniejsza grupa w kraju zaraz po studiujących w Społecznej Akademii Nauk w Łodzi), Uniwersytet Jagielloński oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. Małopolskie uczelnie cieszyły się również dużą popularnością wśród Białorusinów, Norwegów oraz Hiszpanów. Studiujący w Polsce Norwegowie wybierali przede wszystkim uczelnie medyczne, z czego zdecydowanie najliczniejszą grupę (27%) stanowiła grupa uczących się na Uniwersytecie Jagiellońskim. Według informacji o wynikach rekrutacji w 2018 roku, podawanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, małopolskie szkoły wyższe należą do grona uczelni najczęściej wybieranych w kraju przez kandydatów

8. Łącznie z cudzoziemcami, a także ze studentami filii oraz zamiejscowych podstawowych jednostek organizacyjnych i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych położonych w innych województwach.

na studia. Wśród najpopularniejszych, w przeliczeniu ilości kandydatów na jedno miejsce, znalazł się Uniwersytet Rolniczy na 10. miejscu (4,1 kandydatów na miejsce) oraz Akademia Górniczo-Hutnicza na 11. miejscu (4 kandydatów na miejsce). Małopolskie uczelnie należą również do ścisłej czołówki pod względem najczęściej wybieranych przez kandydatów według ogólnej liczby zgłoszeń na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite magisterskie. Pod tym względem, w zestawieniu uczelni publicznych, na 1. miejscu w kraju uplasował się Uniwersytet Pedagogiczny w kategorii uczelni pedagogicznych, a także Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie pośród państwowych wyższych szkół zawodowych. Miejsce 2. zajął Uniwersytet Jagielloński (wraz z Collegium Medicum UJ) pośród uniwersytetów, Uniwersytet Ekonomiczny pośród uczelni ekonomicznych oraz Uniwersytet Rolniczy w kategorii uczelni rolniczych/przyrodniczych. 7. miejsce w kategorii studiów stacjonarnych uczelni niepublicznych zajęła Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

W 2018 roku małopolskie uczelnie opuściło 43,2 tys. absolwentów, z czego 63,2% stanowiły kobiety. Studia magisterskie ukończyło 20,6 tys. osób (47,8%), wśród których dominowali absolwenci studiów drugiego stopnia (18,4 tys. osób). Studia pierwszego stopnia ukończyło 22,6 tys. osób, przy czym tytuł licencjata uzyskało 14,2 tys. absolwentów, a tytuł inżyniera 8,4 tys. Najwięcej, blisko 28,5% absolwentów, ukończyło wyższe szkoły techniczne, Uniwersytet Jagielloński ukończyło 18,7% oraz uczelnie ekonomiczne – 16%.

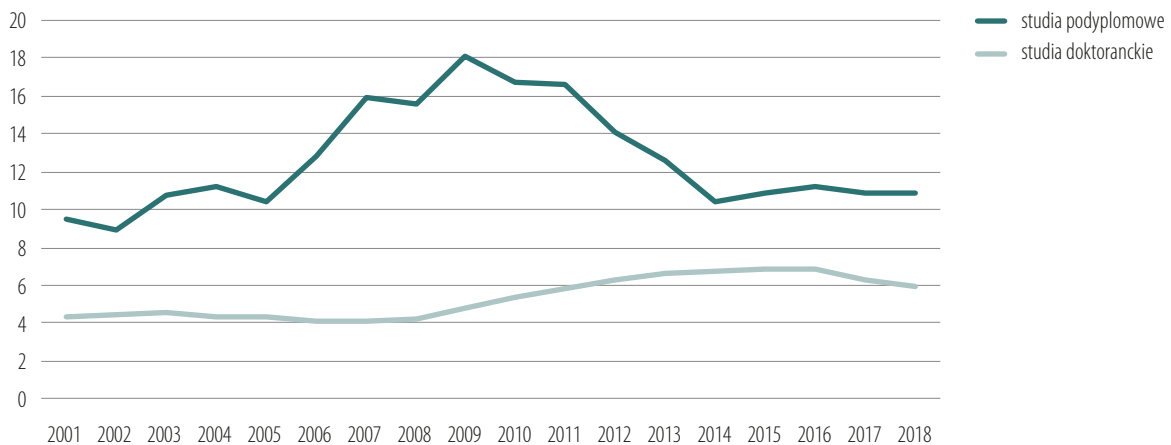
W Małopolsce na studiach podyplomowych w roku akademickim 2018/2019 uzupełniało swoją wiedzę 10,9 tys. osób, co stanowi nieznaczny wzrost o 0,4% w stosunku do roku poprzedniego, jednak w odniesieniu do szczytowego poziomu z 2009 roku wielkość ta jest mniejsza o blisko 40%.

W 2018 roku 65,7% uczestników stanowiły kobiety. Najwięcej osób uzupełniało swoją wiedzę w wyższych szkołach technicznych (31,8%), Uniwersytecie Jagiellońskim (20,8%) oraz wyższych szkołach ekonomicznych (15,5%).

— więcej informacji

Więcej informacji na temat szkolnictwa akademickiego w Małopolsce znaleźć można w opracowaniu sygnałnym Urzędu Statystycznego w Krakowie pn. *Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2018/2019*.
www.krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace

Wykres 51. Stuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich (w tys.)

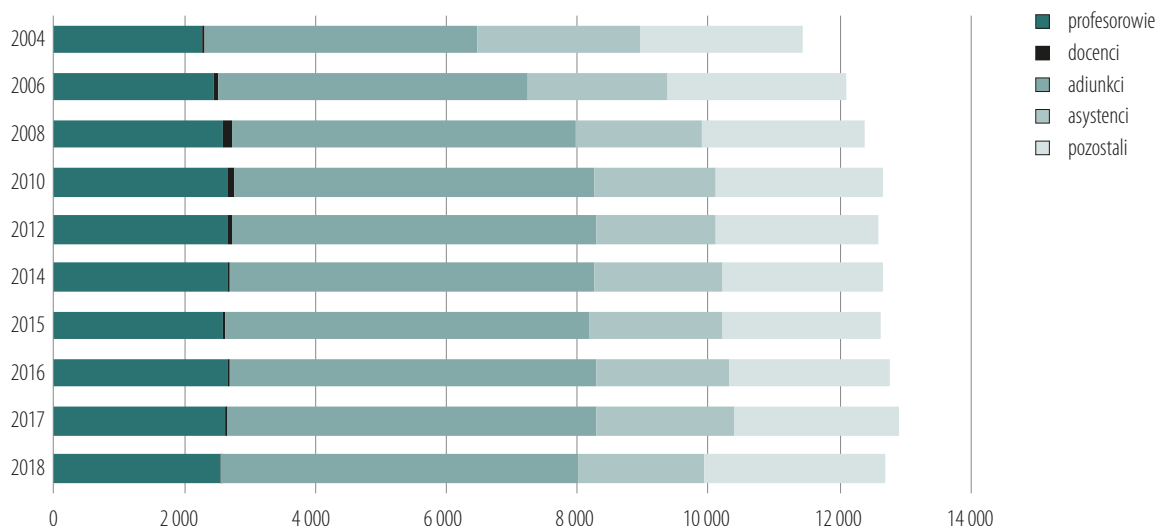
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Po latach systematycznego wzrostu, liczba uczestników studiów III stopnia drugi rok z rzędu obniżyła się w stosunku do roku poprzedniego (o 5,5%) – w roku akademickim 2018/2019 roku na studiach doktoranckich uczyło się 6,0 tys. osób. Z ogólnej liczby doktorantów blisko 89,2% doksztalało się w publicznych jednostkach. Najwięcej doktorantów kształciło się na Uniwersytecie Jagiellońskim – 46,1%, natomiast 21,7% wybrało wyższe szkoły techniczne. Wszczęto 902 przewody doktorskie, o 50 więcej niż w roku poprzednim.

W Małopolsce zatrudnionych było 12,7 tys. nauczycieli akademickich, tj. o 183 osoby mniej niż w roku poprzednim. Najliczniejszą grupę stanowili adiunkci (42,8%) oraz profesorowie (20,0%). Placówki publiczne zatrudniały 91,4% kadry nauczycielskiej. W Małopolsce na 1 nauczyciela akademickiego przypadało średnio 12 studentów, z czego w wyższych szkołach publicznych wskaźnik wynosił 11, natomiast w szkołach niepublicznych – 21.

Na małopolskich uczelniach uczą także cudzoziemcy – w 2018 roku zatrudnionych było blisko 250 obcokrajowców z 44 krajów, w tym z tak egzotycznych jak Ghana, Kamerun, Nepal czy Bangladesz. Największą liczbę stanowili nauczyciele akademicy z Ukrainy (22,3%), Słowacji (10%) oraz Włoch (6,8%).

Wykres 52. Nauczyciele akademicy w Małopolsce (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małopolskie uczelnie corocznie zajmują wysokie pozycje w rankingu uczelni akademickich przygotowywanym przez *Perspektywy*. Corocznie dwa uniwersytety walczą o pierwsze miejsce – Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Jagielloński – w 2018 roku krakowska uczelnia uplasowała się na 2. pozycji w zestawieniu. Wysokie, 4. miejsce zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza. Należy zaznaczyć jednak, że niektóre z pozostałych małopolskich uczelni, pomimo bardziej odległych miejsc w rankingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – ugruntowaną pozycję ma Uniwersytet Pedagogiczny – 1. miejsce (ex aequo z częstochowskim Uniwersytetem Humanistyczno-Przyrodniczym) wśród uczelni pedagogicznych oraz Akademia Górniczo-Hutnicza – 2. miejsce pośród uczelni technicznych. W rankingu niepublicznych uczelni magisterskich na najwyższym, 8. miejscu (ex aequo z Górnośląską Wyższą Szkołą Handlową) znalazła się Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W rankingu państwowych wyższych szkół zawodowych najwyżej uplasowały się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie – na 6. miejscu oraz Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu – na ex aequo 8. miejscu.

Tabela 29. Miejsca małopolskich uczelni w Rankingu Szkół Wyższych *Perspektywy*

Uczelnia	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uniwersytet Jagielloński	1	2	2	1	1	2	1	2	1	1
Akademia Górniczo-Hutnicza	5	7	6	6	5	6	6	6	6	5
Politechnika Krakowska	35	30	36	40	39	39	38	41	43	38
Uniwersytet Rolniczy	41	39	40	33	36	36	39	38	39	44
Uniwersytet Ekonomiczny	37	41	38	36	40	42	47	46	51–60	51–60
Uniwersytet Pedagogiczny	52	46	42	46	45	45	56	51–60	61–70	61–70

Źródło: Ranking Szkół Wyższych *Perspektywy*.

Najbardziej prestiżowym rankingiem najlepszych szkół wyższych na świecie jest Academic Ranking of World Universities (ARWU), znany również jako Lista Szanghajska. Twórcy zestawienia spośród 20 tys. uczelni z całego globu wybierają 500 najlepszych, a kolejne 500 trafia na tzw. listę dodatkową. W 2019 roku najwyżej ocenioną

polską uczelnią wśród 1 000 ujętych w rankingu był Uniwersytet Jagielloński. Krakowska uczelnia zanotowała awans i po trzech latach spadku ponownie uplasowała się w grupie sklasyfikowanej w przedziale 301–400 (dokładna pozycja uczelni w rankingu znana jest tylko w przypadku pierwszej setki). Pośród 9 polskich szkół wyższych z listy, w siódmej setce znalazła się jeszcze druga krakowska uczelnia – Akademia Górniczo-Hutnicza. W 2019 roku Uniwersytet Jagielloński decyzją Komisji Europejskiej otrzymał status Uniwersytetu Europejskiego w wyniku wygranej w pilotażowym konkursie, którego pomysłodawcą jest prezydent Francji Emmanuel Macron. Zgodnie z jego propozycją do 2024 roku powstać ma 20 międzynarodowych sieci uczelni, które mają *integrować nowe pokolenie kreatywnych Europejczyków, którzy będą w stanie współpracować w różnych językach, ponad granicami państw i dyscyplinami, aby sprostać ogromnym wyzwaniom społecznym i niedoborom wykwalifikowanej kadry w Europie*. Uniwersytet Jagielloński jest zrzeszony w jednym z pierwszych nagrodzonych w I edycji konsorcjów – sieci *UNA Europa*, w skład której wchodzi jeszcze Katolicki Uniwersytet Lowański (Belgia), Université Paris 1 (Francja), Uniwersytet Complutense w Madrycie (Hiszpania), Wolny Uniwersytet Berliński (Niemcy), Uniwersytet Edynburski (Wielka Brytania) oraz Uniwersytet Boloński (Włochy).

Rozdział VI

Kultura

Opracowanie: Agnieszka Chmiel, Radosław Kuś, Magdalena Woźniakowska

— podsumowanie

- Na koniec 2018 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 18,5% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 14,3% muzeów i oddziałów muzealnych, 12,7% teatrów i instytucji muzycznych (posiadających własny zespół artystyczny), 10,8% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 9,7% bibliotek (łącznie z filiami) i placówek biblioteczno-informacyjnych oraz 8,9% kin stałych¹.
- Małopolska jest w Polsce jednym z regionów o największej liczbie zabytków. Na koniec 2018 roku w rejestrze zabytków prowadzonym przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujętych zostało 3 430 decyzji, natomiast w wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisanych było 48 000 obiektów, w tym 5 100 obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomości. Do rejestru zabytków ruchomych na koniec 2018 roku wpisanych było 32 275 obiektów.
- Znane od XIX wieku szopkarstwo krakowskie jako pierwszy polski wpis trafiło na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO.
- Rok 2018 był Rokiem Jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości. W Małopolsce miały miejsce rodzinne pikniki, koncerty muzyki ludowej, folklorystycznej i poważnej, wystawy, publikacje, projekty edukacyjne oraz badawcze służące zwiększeniu świadomości Małopolan na temat wartości wolności oraz wydarzeń, miejsc, postaci związanych z odzyskaniem i odbudową państwowości, suwerenności, ale i tożsamości regionalnych, lokalnych, zależności międzykulturowych i tolerancji, otwartości i samoświadomości.

1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna

Województwo małopolskie to region o dużych walorach historycznych, krajobrazowych i bogatej przeszłości kulturalnej, a także ważne centrum współczesnej aktywności kulturalnej w Polsce.

Ważną rolę w kreowaniu życia kulturalnego w województwie małopolskim pełnią instytucje kultury.

W roku 2018 w Małopolsce działało:

- › 24 teatry i instytucje muzyczne;
- › 135 muzeów;
- › 60 galerii i salonów sztuki;
- › 44 kina;
- › 914 bibliotek publicznych i filii.

1. *Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2018 roku*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnaalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2018-r,-1,16.html>. Data dostępu: 9 sierpnia 2019 roku.

Warto wspomnieć, że zarówno pod względem liczby instytucji, jak i uczestników wydarzeń kulturalnych Małopolska od wielu lat zajmuje czołowe miejsce wśród innych województw.

Według stanu na koniec 2018 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 18,5% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 14,3% muzeów i oddziałów muzealnych, 12,7% teatrów i instytucji muzycznych (posiadających własny zespół artystyczny), 10,8% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 9,7% bibliotek (łącznie z filiami) i placówek biblioteczno-informacyjnych oraz 8,9% kin stałych.

Tabela 30. Wybrane dane o podmiotach działających w obszarze kultury w 2018 roku

Typ instytucji	Wyszczególnienie	Polska		Małopolska
		Ogółem		Polska = 100
Muzea	liczba podmiotów	945	135	14,3%
	zwiedzający w tys.	38 124,4	10 503,0	27,5%
Galerie i salony sztuki	liczba podmiotów	325	60	18,5%
	zwiedzający w tys.	4 545,9	1 399,3	30,8%
Teatry i instytucje muzyczne	liczba podmiotów	189	24	12,7%
	widzowie i słuchacze w tys.	14 895,5	1 658,7	11,1%
Biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne	liczba podmiotów	9406	914	9,7%
	czytelnicy w tys.	7 171,9	823,2	11,5%
w tym biblioteki publiczne	liczba podmiotów	7925	719	9,1%
	czytelnicy w tys.	5 953,1	657,4	11,0%
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	liczba podmiotów	4237	457	10,8%
	uczestnicy imprez w tys.	39 485,5	4 064,6	10,3%
Kina stałe	liczba podmiotów	497	44	8,9%
	widzowie w tys.	59 177,8	4 978,7	8,4%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny².

więcej informacji

Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej przejęło zbiory historyczne Muzeum im. Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym. Kolekcja dzieł sztuki, mebli, rzemiosła artystycznego, literatury i fotografii liczy 812 obiektów. W zasób przekazanej kolekcji wchodzi m.in. prace wybitnych artystów z XIX i początków XX wieku Leona Wyczółkowskiego, Jerzego Hulewicza, Józefa Mehoffera, Władysława Lama, Stanisława Noakowskiego, Bronisławy Rychter-Janowskiej, Zbigniewa Pronaszki, Vlastimila Hoffmana, Józefa Pieniążka, Franciszka Zitzmana, Stefana Żechowskiego, Jana Matejki, Jędrzeja Wowry i wielu innych.

Przyjęcie tak wielkiego daru, stanowiącego wielopokoleniową kolekcję pochodzącą ze zbiorów rodzinnych Marii i Emila Zegadłowiczów, będącego zarazem największą prywatną kolekcją sztuki w Polsce reprezentującą m.in. okres dwudziestolecia międzywojennego, w zasób której wchodzi prace wybitnych artystów, jest wyróżnieniem dla działającego od dwunastu lat Muzeum Miejskiego.

W 2018 roku³ w województwie małopolskim działalność prowadziło 135 muzeów (łącznie z oddziałami), z czego 64 (47,4%) znajdowało się na terenie Krakowa. Najwięcej muzeów prowadziło działalność o profilu historycznym – 38 (28,1%). Muzea regionalne, podobnie jak muzea artystyczne, stanowiły 14,1% ogółu

2. *Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2018 roku*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-wojewodztwie-malopolskim-w-2018-r-,1,16.html>. Data dostępu: 9 sierpnia 2019 roku.

3. Tamże.

muzeów. Do sektora publicznego należało 105 (77,8%) muzeów, w ramach którego dla 77 (73,3%) podmiotów organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego. W sektorze prywatnym dla 8 (26,7%) podmiotów, organizatorem były stowarzyszenia, a dla 7 (23,3%) – kościoły i związki wyznaniowe.

W porównaniu do ubiegłego roku frekwencja w placówkach kulturalnych uległa nieznacznemu zmniejszeniu. W 2018 roku muzea w województwie małopolskim odwiedziło 10,5 mln osób (mniej o 1,5% w porównaniu z 2017 rokiem), co stanowiło 27,5% ogólnej liczby zwiedzających w Polsce. Największym zainteresowaniem cieszyły się muzea artystyczne (27,1%). Znaczna część (20,4% ogółu zwiedzających) skorzystała z możliwości bezpłatnego zwiedzania. Młodzież szkolna stanowiła 12,5% zwiedzających. Łączna liczba zbiorów muzealnych według stanu na koniec 2018 roku wyniosła 5,2 mln sztuk. W krakowskich muzeach znajdowało się 89,9% ogólnej liczby zbiorów muzealnych, największą część stanowiły muzea z dziedziny przyrody (42,8%).

W 2018 roku instytucje muzealne zorganizowały łącznie 640 wystaw czasowych i 395 stałych. Wystawy własne stanowiły 67,7% wystaw czasowych (przeliczając – jedno muzeum zorganizowało średnio 5 wystaw czasowych), a pozostałą część stanowiły wystawy obce, czyli przygotowane przez inne muzea w kraju lub za granicą. Muzea z Małopolski zorganizowały również 39 wystaw za granicą, które zwiedziło 341,7 tys. osób.

— więcej informacji

Muzeum Tatrzańskie im. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem zostało laureatem 39. edycji konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2018. Małopolskie muzeum zostało docenione za projekt badawczy *NOT FOT. Notatnik Fotograficzny Władysława Hasiora*. Jest to dwujęzyczne, cykliczne wydawnictwo poświęcone interpretacji prawie 20 tys. slajdów Władysława Hasiora. Prace nad rozpoznaniem i usystematyzowaniem tej spuścizny podjęto jeszcze w 2016 roku. Dotąd opublikowano łącznie 6 tomów prezentujących wybór zdjęć i tekstów naukowych. W planach są kolejne tomy.

Zdobycie prestiżowego wyróżnienia jest obecnie najwyższą formą uznania osiągnięć w polskim muzealnictwie. Jego celem jest wyłonienie i promocja najlepszych rodzimych przedsięwzięć muzealnych danego roku. Konkurs pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.

Więcej informacji na www.konkurssybilla.nimoz.pl.

W 2018 roku galerie sztuki zorganizowały łącznie 4 tys. wystaw w Polsce. Najwięcej osób stanowiących blisko 55% ogółu odwiedziło galerie sztuki w województwach małopolskim i mazowieckim.

W 2018 roku na terenie województwa małopolskiego działalność prowadziło 60 galerii i salonów sztuki organizujących wystawy, z których 41 zlokalizowanych było w Krakowie. W Małopolsce działało 31 galerii państwowych oraz samorządowych. Do jednostek samorządu terytorialnego należały 23 galerie i salony sztuki. Z kolei w sektorze prywatnym działalność prowadziło 29 galerii i salonów sztuki, organizatorem dla 16 z nich były osoby fizyczne. W ubiegłym roku galerie i salony sztuki zorganizowały 614 wystaw (o 5,5% mniej w porównaniu z ubiegłym rokiem), na których zaprezentowano 632 ekspozycje, zgromadziły one 1,4 mln zwiedzających (w tym 1,3 mln w Krakowie). Najwięcej odwiedzających (1 mln) przyciągnęły wystawy plenerowe, stanowiące 3,9% ogólnej liczby wystaw. W 2018 roku przeciętnie 1 galerię i salon sztuki zwiedziło 23,3 tys. osób, a 1 wystawę obejrzało 2,3 tys. zwiedzających. Państwowe i samorządowe galerie i salony sztuki zorganizowały zarówno w Polsce, jak i za granicą 63,8% ogólnej liczby wystaw. W 2018 roku publiczne galerie i salony sztuki posiadały 59 tys. eksponatów, wśród których najliczniejsze były tzw. „nowe media” (55,9%).

W 2018 roku w województwie małopolskim działalność prowadziło 914 bibliotek publicznych oraz placówek biblioteczno-informacyjnych (o 3 mniej w porównaniu z 2017 rokiem). Spośród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych zdecydowaną większość stanowiły biblioteki publiczne (78,7% ogólnej liczby). W województwie małopolskim działało 719 bibliotek publicznych (łącznie z filiami), z czego najwięcej w powiatach tarnowskim i krakowskim (odpowiednio 65 i 64), a najmniej w powiatach proszowickim i miechowskim (po 11). Większość bibliotek publicznych wraz z filiami funkcjonowało na wsi (75,1%). Liczba działających punktów bibliotecznych w województwie małopolskim w porównaniu z 2017 rokiem uległa spadkowi z 42 do 37.

Najliczniej z bibliotek korzystały osoby w wieku 25–44 lata, 188 tys. osób (o 3,4 tys. więcej w porównaniu do 2017 roku). Ponadto na 1 bibliotekę przypadało średnio 914 czytelników. W miastach na 1 bibliotekę przypadało

prawie 7 razy więcej czytelników niż na wsi. Pod koniec 2018 roku w zbiorach bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych znajdowało się 24,3 mln woluminów, w tym 21,1 mln książek. Wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika wyniósł w 2018 roku 14,6 woluminów.

— więcej informacji

W 2018 roku przeczytanie co najmniej jednej książki zadeklarowało 37% Polaków⁴. Jest to spadek o 1 p. proc. w odniesieniu do ubiegłego roku. Badanie Biblioteki Narodowej pokazało, że podstawowe wskaźniki pomiaru czytelnictwa utrzymują się na stałym poziomie i zainteresowanie czytaniem książek nie rośnie. Bez zmian pozostaje deklaracja stałych czytelników, którzy sięgają po co najmniej siedem pozycji czytelniczych i stanowią oni zaledwie 9% społeczeństwa.

Warto podkreślić, że w 2018 roku znacznie wzrosła ilość zakupionych książek. Ważne jest tu zwiększające się znaczenie nowości wydawniczych, co zachęca czytelników do kupna ciekawych dla nich tytułów, niż oczekiwanie aż przeczytają je znajomi lub sięganie po starsze książki. Liczba książek wypożyczanych z biblioteki (16%) oraz podarowanych w prezencie nie zmieniła się (23%). Jednakże, odnotowano wzrost wypożyczania książek z bibliotek szkolnych.

Obecnie gromadzenie książek w domach nie należy do powszechności. Aż 35% respondentów zadeklarowało, że w ich domach nie ma książek, bądź są to tylko podręczniki szkolne.

W raporcie również pojawiły się informacje, skąd czytelnicy czerpią opinie przy wyborze książek. Okazuje się, że dla wszystkich badanych respondentów najlepszymi źródłami wiedzy są polecenia wśród znajomych, najbliższych, czy też własne kompetencje czytelnicze. Jednakże przy zakupie książki młodzi czytelnicy najczęściej kierują się opiniami zamieszczonymi w internecie. Najstarsi badani o opinię pytają bibliotekarzy oraz księgarzy.

W badaniu odniesiono się także do sięgania po e-booki. Jak pokazuje raport, czytanie książek w wersji elektronicznej należy do rzadkiej praktyki. Generalnie stali czytelnicy korzystają coraz częściej z wydań w formatach cyfrowych, dla własnej wygody oraz przy tak zwanym czytaniu przy okazji np. w przerwie od innych zajęć.

Z raportem można zapoznać się poprzez stronę www.bn.org.pl.

W 2018 roku w województwie małopolskim czynne były 44 kina stałe, które stanowiły 8,9% ogólnej liczby kin stałych w kraju. Jednostki samorządu terytorialnego były właścicielami 63,6% kin stałych.

W 2018 roku kina stałe posiadały 128 sal projekcyjnych i łącznie 24,7 tys. miejsc na widowni. Wyświetlono w nich 193,1 tys. seansów filmowych (o 3 mln mniej niż w 2017 roku), które obejrzało 5 mln widzów (o 3,2% mniej w odniesieniu do 2017 roku). Filmy produkcji polskiej obejrzało co 4 widz, a filmy produkcji poza europejskiej zgromadziły 57,7% ogólnej liczby widzów. Kraków odznaczył się największą liczbą kin stałych (25%), które wyświetlając 66,6% wszystkich seansów filmowych, zgromadziły 64,6% widownię. Znaczna większość kin stałych (72,2% ogólnej liczby) stanowiły kina jedno- i dwusalowe, pozostały procent to tzw. minipleksy, czyli kina posiadające 3–7 sal projekcyjnych (15,9%) oraz multipleksy, które dysponowały co najmniej 8 salami (11,4%).

W 2018 roku w Małopolsce działalność sceniczną prowadziły 24 instytucje posiadające własny zespół artystyczny – 13 teatrów dramatycznych, 3 teatry lalkowe, 4 teatry muzyczne, 3 orkiestry oraz 1 filharmonia. Teatry i instytucje muzyczne wystawiły 7 tys. przedstawień i koncertów, które zgromadziły 1,7 mln widzów i słuchaczy. Teatry dramatyczne i lalkowe zorganizowały 5,2 tys. przedstawień, które obejrzało 1,2 mln widzów i słuchaczy. W ubiegłym roku teatry muzyczne zorganizowały 756 spektakli i koncertów, a z ich oferty skorzystało 208,2 tys. widzów i słuchaczy, z kolei w 1 tys. koncertach zorganizowanych przez orkiestry i filharmonię – 262,6 tys. osób. W placówkach odbyło się 109 premier. Najwięcej premier (84,4%) miało miejsce w teatrach dramatycznych i lalkowych. Teatry i instytucje muzyczne zlokalizowane w Krakowie wystawiły 6,2 tys. przedstawień i koncertów oraz zgromadziły 1,5 mln widzów i słuchaczy.

4. Stan czytelnictwa w Polsce w 2018 roku. Wstępne wyniki, Biblioteka Narodowa, Data dostępu: 9 września 2019 roku.

więcej informacji

Filharmonia im. Karola Szymanowskiego w Krakowie oraz Opera Krakowska w Krakowie otrzymały statuetkę Nagroda Rodziców VIII edycji plebiscytu Słoneczniki 2018 – odpowiednio w kategorii Muzyka za *Koncerty dla dzieci* oraz w kategorii Ruch za *Poranki SENSORYCZNE*. Plebiscyt organizowany jest przez portal CzasDzieci.pl. Nagradzane w nim są instytucje kultury, które – według rodziców w swojej ofercie mają ciekawe i najbardziej rozwojowe propozycje dla dzieci w wieku do 14 lat. To właśnie rodzice oceniają, jaka inicjatywa edukacyjno-rozrywkowa (zajęcia plastyczne, muzyczne, warsztaty tematyczne lub wydarzenia plenerowe) sprawiła najwięcej radości i dostarczyła nowych umiejętności i doświadczeń dzieciom, a przez to zasługuje na wyróżnienie.

Więcej informacji na temat konkursu oraz pełną listę nominowanych i nagrodzonych można znaleźć na stronie www.sloneczniki.czasdzieci.pl.

W roku 2018 w województwie małopolskim funkcjonowało 457 centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów oraz świetlic (o 1,1% więcej w porównaniu do 2017 roku). Działalność o zasięgu gminnym prowadziło 89,1% podmiotów, a działalność o zasięgu ogólnokrajowym prowadziło 5% podmiotów. Organizatorem dla 96,7% podmiotów był samorząd terytorialny. Świetlice (95%), domy kultury (73,9%), ośrodki kultury (72,9%) i centra kultury (51,4%) w większości były zlokalizowane na wsi. Kluby miały swoje siedziby głównie w miastach – 83,1%. W 2018 roku wszystkie placówki zorganizowały łącznie 27,6 tys. imprez (o 3,4% więcej w porównaniu do roku ubiegłego), w których uczestniczyło 4,1 mln osób. Wśród imprez najbardziej liczne pod względem odbiorców były warsztaty (26,8%). Uczestników najbardziej przyciągnęły koncerty (34,3%). W Krakowie zorganizowano liczne imprezy w liczbie – 8,1 tys., w których udział wzięło 841,4 tys. osób.

W ramach działalności centrów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic organizowana była działalność grup artystycznych skupiająca 35,2 tys. członków. Przeważającą część z nich stanowiły dzieci oraz młodzież szkolna (67,2%). W regionie funkcjonowało 1,8 tys. grup, a najpopularniejsze z nich były grupy folklorystyczne (29,4%). Ponadto działało również 2,9 tys. kół, klubów i sekcji, które zrzeszały 60,2 tys. członków.

W 2018 roku w Małopolsce odbyły się 295 imprezy artystyczno-rozrywkowe (8,3% ogólnej liczby imprez w kraju), w których uczestniczyło 1,3 mln osób. Kraków był miejscem o największej liczbie imprez – 113 (wzrost o 11,9% w odniesieniu do 2017 roku). Imprezy w większości zostały zorganizowane na terenie otwartym (54,6%). Uczestnicy (765,1 tys. osób) chętnie brali udział w imprezach artystyczno-rozrywkowych z płatnym wstępem.

więcej informacji

Małopolska. Kultura Wrażliwa. Poprawa dostępności instytucji kultury województwa małopolskiego dla osób z niepełnosprawnościami – to pierwszy systemowy projekt realizowany w skali całego województwa, który koncentruje się na tematyce obecności osób z niepełnosprawnościami w instytucjach kultury i korzystania przez te osoby z oferty kulturalnej. Jego głównym celem jest podniesienie poziomu otwartości i dostępności instytucji kultury województwa małopolskiego, dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi i ruchowymi.

II edycja projektu rozpoczęła nowy cykl szkoleniowy: dla kustoszy – na temat projektowania wystaw dostępnych, dla edukatorów – z przygotowywania oferty edukacyjnej dla osób z niepełnosprawnościami oraz dla wszystkich chętnych pracowników – z Polskiego Języka Migowego (PJM). Szkolenia PJM realizowane były przez sześć miesięcy we współpracy z Polskim Związkiem Głuchych w Krakowie, Tarnowie oraz w Nowym Sączu.

Okazją do poznania praktyk udostępniania instytucji osobom z niepełnosprawnościami oraz do rozmowy z lokalnym środowiskiem o wyzwaniach architektonicznych, finansowych i programowych było Forum Kultury Wrażliwej, które odbyło się 10 października 2018 roku w MCK SOKÓŁ w Nowym Sączu. Wystąpieniom prelegentów towarzyszyły warsztaty, które pozwoliły doświadczyć wyzwań, z jakimi muszą mierzyć się osoby z niepełnosprawnościami.

Wydarzeniem przybliżającym działalność instytucji kultury na rzecz równego dostępu kultury był także wyjazd studyjny do miejsc dostosowanych, cieszących się popularnością wśród osób z dysfunkcjami. W ramach wizyty w dniach 11–13 grudnia 2018 roku odbyło się spotkanie z koordynatorami dostępności m.in. z Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli, Muzeum Pałac w Wilanowie czy Galerii Labirynt.

Podsumowaniem działań zrealizowanych w 2018 roku przez instytucje kultury na rzecz udostępnienia swoich obiektów oraz oferty kulturalnej i artystycznej dla osób z niepełnosprawnościami zgodnie z wytycznymi dostępności, była ocena dostępności którą przeprowadziły osoby z niepełnosprawnościami oraz organizacje NGO działające na rzecz równego uczestnictwa w kulturze. W wyniku tych prac, Zarząd Województwa Małopolskiego 27 obiektom instytucji kultury przyznał 59 świadectw dostępności w zakresie dostosowania dla osób z niepełnosprawnością: ruchu (22 świadectwa), wzroku (19 świadectw) i słuchu (18 świadectw). Uroczyste wręczenie świadectw odbyło się w dniu 4 grudnia 2018 roku w Operze Krakowskiej. Wydarzeniu towarzyszył spektakl muzyczny skierowany do dzieci z niepełnosprawnościami z tłumaczeniem na Polski Język Migowy oraz audiodeskrypcją.

Głównym realizatorem projektu jest Małopolski Instytut Kultury w Krakowie – instytucja kultury województwa małopolskiego, przy współpracy, zaangażowaniu i koordynacji działań przez Departament Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Promocji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Więcej informacji o projekcie na stronie internetowej www.malopolska.pl/kulturawrazliwa.

Tabela 31. Wybrane instytucje kultury

Województwo	Ogółem 2017	Ogółem 2018	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami	Galerie i salony sztuki	Kina stałe
mazowieckie	1 540	1 563	136	35	307	953	51	81
małopolskie	1 425	1 439	135	24	457	719	60	44
śląskie	1 346	1 336	69	22	372	781	41	51
wielkopolskie	1 160	1 155	93	15	311	674	17	45
dolnośląskie	1 097	1 096	73	17	347	591	22	46
podkarpackie	1 142	1 144	54	3	379	674	7	27
lubelskie	913	906	52	7	228	578	10	31
łódzkie	851	835	49	10	202	510	38	26
pomorskie	795	790	83	14	328	316	21	28
zachodniopomorskie	787	773	33	8	330	363	11	28
kujawsko-pomorskie	721	697	39	9	210	405	16	18
opolskie	559	563	18	4	217	311	2	11
warmińsko-mazurskie	527	520	31	5	159	299	6	20
podlaskie	478	474	30	8	186	230	9	11
świętokrzyskie	454	453	31	4	123	268	10	17

Województwo	Ogółem 2017	Ogółem 2018	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami	Galerie i salony sztuki	Kina stałe
lubuskie	374	374	19	4	81	253	4	13
Polska	14 169	14 118	945	189	4 237	7 925	325	497

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Promocji UMWM, na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego⁵.

więcej informacji

Małopolski Instytut Kultury w Krakowie znalazł się wśród laureatów regionalnej XIII edycji Konkursu dla Pracodawców Wrażliwych Społecznie *Lodołamacze 2018*. Nagrody zostały przyznane w ośmiu kategoriach. Małopolski Instytut Kultury w Krakowie – koordynator projektu *Małopolska. Kultura wrażliwa* otrzymał I miejsce i statuetkę *Lodołamacz 2018* w kategorii *Instytucja*.

Mecenat kulturalny województwa małopolskiego, polegający na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji kulturalnej oraz działań i inicjatyw kulturalnych, stwarza możliwość tworzenia oferty kulturalnej, a także rozwijania uczestnictwa w kulturze i sztuce. Mecenat stanowi przede wszystkim instrument wzmacniania kompetencji kulturowych, stymulowania oraz wspierania postaw otwartych, aktywnych i kreatywnych.

W 2018 roku samorząd województwa małopolskiego przeznaczył 3,91 mln zł na przeprowadzenie otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski*. Podczas dwóch edycji konkursu złożono 674 oferty, wsparcie uzyskało 366 zadań o charakterze ponadlokalnym i regionalnym. Natomiast w trybie art. 19a ustawy z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie o dofinansowanie ubiegały się 163 podmioty. Wsparcie finansowe z budżetu województwa małopolskiego otrzymało 65 zadań na łączną kwotę 445 tys. zł. Jednocześnie w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski Bis*, wspierającego wieloletnie i cykliczne przedsięwzięcia z zakresu kultury, w 2018 roku z budżetu województwa małopolskiego przeznaczono na ten cel 820 tys. zł, wspierając tym samym realizację 30 projektów.

W ramach X Konkursu na Wspieranie Produkcji Filmowej zrealizowanego w ramach Regionalnego Funduszu Filmowego, wspólnej inicjatywy województwa małopolskiego, Gminy Miejskiej Kraków i Krakowskiego Biura Festiwalowego, przyznano dofinansowanie do produkcji 3 filmów fabularnych:

- › *Broad Peak* w reżyserii Leszka Dawida;
- › *Ikar. Historia Mietka Kosza* w reżyserii Macieja Pieprzycy;
- › *Dwie* w reżyserii Aleksandry Świerk;

oraz jednego filmu dokumentalnego:

- › *Silaczki* w reżyserii Piotra Śliwowskiego.

Konkurs ma na celu wspieranie produkcji filmowych związanych z Krakowem i Małopolską zarówno poprzez tematykę, jak i twórców, a przede wszystkim poprzez miejsce realizacji filmu.

W przeprowadzonym w 2018 roku konkursie na najlepszy scenariusz filmowy związany z Małopolską *Trzy Korony – Małopolska Nagroda Filmowa* najciekawszą propozycją filmu fabularnego okazał się scenariusz filmu *Karta Przemysława* Piotra Pełki. To krakowska historia złożonych relacji z innymi ludźmi, ale też przedstawienie w wyjątkowy sposób sytuacji młodzieży w dzisiejszych czasach. Drugie miejsce przypadło Jackowi Szarańskiemu za scenariusz filmu *Dzwony*, który w ciekawy sposób przedstawia coroczną rekonstrukcję Męki Pańskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej z perspektywy szesnastoletniego, lekko niepełnosprawnego umysłowo Franka. To nie tylko przedstawienie wielkanocnych obrzędów, w szczególności sposób kultywowanych w Małopolsce, ale też ciekawe ukazanie prowincjonalnego otoczenia nastolatka. *Maryjki* to scenariusz trzech twórców Sylwestra Piechury, Darii

5. *Kultura w 2018 roku*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie. Opracowanie dostępne pod adresem: www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura/kultura-w-2018-roku,20,2.html. Data dostępu: 9 sierpnia 2019 roku.

Woszek i Aleksandry Świerk, do których trafiła trzecia nagroda. To z kolei nowohucka opowieść o sprzedawczyni w sklepie mięsnym, kolekcjonującej tytułowe figurki Matki Boskiej. Za najciekawszy dokument uznano scenariusz filmu *Wyzwanie Lidii Dudy*. To opowieść o trójce zaprzyjaźnionych ze sobą małych bohaterów, których ciężko doświadczył los.

2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa

O wyjątkowości Małopolski świadczy chociażby liczba obiektów objętych szczególnymi formami ochrony. Znajduje się tu 6 zespołów zabytkowych wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO⁶, 1 wpis na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO⁷, 9 zespołów zabytkowych uznanych za Pomniki Historii⁸, 6 związanych z małopolskimi tradycjami wpisów na listę dziedzictwa niematerialnego⁹, 1 obiekt uhonorowany Znakiem Dziedzictwa Europejskiego¹⁰. W granicach województwa mieści się ponadto 6 parków narodowych¹¹, chroniących nie tylko wartości przyrodnicze, ale również krajobraz kulturowy danego obszaru.

więcej informacji

Szopkarstwo krakowskie jako pierwszy polski wpis trafiło na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO. Szopkarstwo krakowskie to tradycyjne rzemiosło odnoszące się do wiedzy i umiejętności przekazywanych z pokolenia na pokolenie przez mieszkańców Krakowa. Nabywanie umiejętności wykonywania szopki krakowskiej odbywa się w oparciu o przekaz rodzinny, obserwację uczestniczącą i relację mistrz–uczeń. Szopkarstwo krakowskie znane jest od XIX wieku. Sztuka ta ulega zmianom pod wpływem otaczającej twórców rzeczywistości. Szopka krakowska prezentuje scenę Bożego Narodzenia, w której twórcy często nawiązują do wydarzeń historycznych, kulturalnych i społecznych, głównie z życia miasta, ale także z Polski i świata. Od 1939 roku, z przerwą na lata II wojny światowej, szopki krakowskie wystawiane są na pokaz w ramach konkursu organizowanego przez Muzeum Historyczne Miasta Krakowa.

Województwo małopolskie plasuje się w czołówce – na 2. miejscu w Polsce, za województwem dolnośląskim – pod względem „zagęszczenia” obszarowego zabytków, liczby obiektów nieruchomości przypadających na 1 000 km². Na taki obszar w Małopolsce przypada 349 zabytków, znacznie powyżej średniej krajowej (235). W regionie lokowanych jest także stosunkowo dużo obiektów (trzecia pozycja w kraju) powstałych w średniowieczu, od połowy XIII wieku do schyłku XV wieku (11,10% takiego zasobu ogółem)¹². Dodatkowo Małopolskę wyróżnia jako region liczba zachowanych zabytków o drewnianej konstrukcji (1 059 obiektów, to 16,83% wszystkich tego typu nieruchomości w kraju), dominuje tu konstrukcja wieńcowa i jej pochodne. Duża liczba

6. Są to: historyczne centrum Krakowa, Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni, Auschwitz-Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940–1945), Kalwaria Zebrzydowska: zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy, kościoły drewniane południowej Małopolski (Binarowa, Dębno Podhalańskie, Lipnica Murowana, Sękowa), drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim rejonie Karpat (Brunary Wyżne, Kwiatów, Owczary, Powroźnik).

7. Szopkarstwo krakowskie.

8. Są to: Kraków – historyczny zespół miasta, Wieliczka – kopalnia soli, Bochnia – kopalnia soli, Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego oraz Raclawice – teren historycznej Bitwy Raclawickiej, Tyniec – zespół opactwa benedyktynów, Szalowa – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła oraz Kraków – Kopiec Kościuszki z otoczeniem, Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Klarysek.

9. W krajowym spisie ujęto żywe tradycje: krakowskiego szopkarstwa, pochodzącego z Lajkonika (zwanego także Konikiem Zwierzynieckim), umiejętności wytwarzania instrumentu i praktyki gry na kozie (dudach podhalańskich), krakowskiej koronki klockowej, zabawkarstwa żywiecko-suskiego oraz wyścigi kumoterek (podhalańskich sanek). Dodatkowo zjawiskiem o charakterze ogólnonarodowym są polskie tańce: polonez, mazur, kujawiak, oberek i pochodzący z Małopolski krakowiak.

10. Cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej nr 123 Łużna-Pustki.

11. Pieniński Park Narodowy, Tatrzański Park Narodowy, Babiogórski Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy, Magurski Park Narodowy, Ojcowski Park Narodowy.

12. *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomości w Polsce. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)*, s. 76, 79.

obiektów posiadających konstrukcję wykonaną z drewna zlokalizowana jest też w województwach: wielkopolskim (10,17% zasobu krajowego), podkarpackim (9,44%) oraz pomorskim (8,96%), najmniej ich jest w województwach: świętokrzyskim (1,97%) oraz opolskim (1,94%)¹³.

Stan zachowania zasobów materialnego dziedzictwa podlega ciągłym zmianom w czasie. Procesy niszczenia w największym zakresie dotyczą obiektów drewnianych. Przyczyny degradacji, której ulegają także obiekty murowane, są różnorodne: od czynników mechanicznych (drgań, spadku wytrzymałości materiałów konstrukcyjnych), po moralne (utrata funkcjonalności wskutek zmieniających się potrzeb użytkowników i rozwoju techniki). Nie mniej ważne dla zachowania obiektów zabytkowych są przyczyny losowe (takie jak np. pożary, wypadki). Również źle przeprowadzone remonty mogą stanowić poważne zagrożenie dla zachowania autentycznej substancji zabytkowej¹⁴.

— więcej informacji

Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Klarysek Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 roku został uznany za Pomnik Historii. Celem ochrony pomnika historii wymienionego jest zachowanie, ze względu na wartości artystyczne, historyczne i przestrzenne, zespołu kościoła będącego wybitnym dziełem architektury międzywojennego modernizmu, wzniesionym jako wotum za odzyskanie przez Polskę niepodległości. Obszar pomnika historii *Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Klarysek* obejmuje historycznie ukształtowaną przestrzeń miasta z klasztorem Sióstr Klarysek, w skład którego wchodzi kościół pod wezwaniem Świętej Trójcy, zabudowania klasztorne oraz kamienny mur z basztami.

Samorząd województwa małopolskiego wspiera prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Celem tych działań jest zahamowanie procesów degradacji substancji zabytkowej i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania, jak również utrzymanie obiektów o niekwestionowanych wartościach artystycznych, historycznych i naukowych.

— więcej informacji

Kościół Parafialny pw. św. Jacka w Chochołowie otrzymał wyróżnienie w ramach ogólnopolskiego konkursu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków *Zabytek Zadbane 2018* w kategorii *Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu*. Wyróżnienie zostało przyznane za przywrócenie obiektowi dawnej świetności i wzorową konserwację kamiennych elewacji obiektu zdegradowanego przez niewłaściwe użytkowanie i działania budowlane poprzednich lat.

Wzniesiona w latach 1853–1873 z piaskowca neogotycka trójnawowa bazylika z transeptem i z wieżową fasadą wyróżnia się, na tle ówczesnej architektury Podhala, stylem, skalą i materiałem. Jej projektantem był Feliks Księżarski, uznany krakowski architekt, przedstawiciel historyzmu, autor m.in. późniejszego gmachu Collegium Novum w Krakowie.

W 2018 roku w ramach konkursu *Ochrona zabytków Małopolski* na dofinansowanie 120 zadań, obejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego przeznaczono 2,6 mln złotych, a średnia wysokość dotacji wyniosła 21 667 złotych.

Inną formą ochrony zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego był konkurs *Kapliczki Małopolski 2018*, którego celem jest wsparcie finansowe prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy

13. Tamże, s. 83–84.

14. Arvay-Podhalańska E., Podhalański B., *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego. Diagnoza uwarunkowań kulturowych dla rozwoju przestrzennego regionu*, Instytut Rozwoju Miast, 2012 rok, s. 73.

zabytkowych kapliczkach o szczególnej wartości historycznej i artystycznej. Stanowią one cenny element lokalnego dziedzictwa kulturowego, są także świadectwem pobożności ludzi zamieszkujących swoje małe ojczyzny. Były fundowane dla upamiętnienia znaczących dla danej wspólnoty wydarzeń, są więc czynnikiem budowania lokalnej tożsamości. W 2018 roku przyznano dotację w łącznej kwocie 550 tys. zł na realizację niezbędnych prac przy 75 obiektach.

więcej informacji

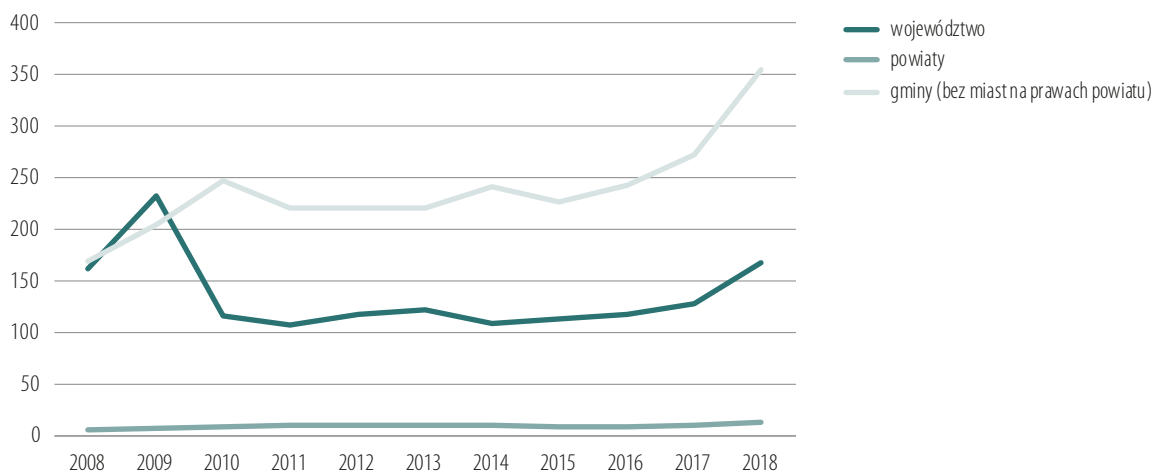
W dniach 16–19 października 2018 roku w Małopolskim Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu miał miejsce 4. Kongres Kultury Regionów. Wydarzenie ma dużą wartość, ponieważ poruszane są tematy odnoszące się do ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. To także forum wymiany idei i pomysłów, mogące wesprzeć później upowszechnianie wiedzy o kulturze regionów. W 4. Edycji Kongresu udział wzięli zarówno goście z Polski, jak i z zagranicy, a wśród nich: regionaliści, znawcy, miłośnicy i twórcy kultury, artyści i naukowcy, instruktorzy zespołów folklorystycznych z całej Polski, dziennikarze oraz pracownicy sektora kultury. Tematyką 4. Kongresu Kultury Regionów był szczególny, a zarazem ważny rodzaj relacji, o której często zapomina się we współczesnym świecie, a mianowicie UWODZENIE. Podczas licznych dyskusji i debat pogłębionej refleksji poddano filozoficzne, a przede wszystkim kulturowe znaczenie tego pojęcia.

Więcej informacji o projekcie na stronie www.kultura-regionow.pl.

3. Finansowanie kultury

Wspieranie kultury, ochrona dziedzictwa kulturowego pozostaje nadal jednym z głównych składowych w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2018 roku z budżetów pochodzących ze wszystkich małopolskich jednostek samorządu terytorialnego, wydatki przeznaczone na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego*) wyniosły 847,95 mln zł, czyli o 27% więcej niż w roku poprzednim. W porównaniu do roku ubiegłego wydatki wzrosły o 181,30 mln zł. Taki stan rzeczy można powiązać z zaawansowanym stanem realizowanych projektów rozwojowych wspieranych przez dostępne fundusze europejskie, zarówno te na szczeblu krajowym, jak i regionalnym oraz również ze wzrostem całkowitej wartości finansowej tych projektów, z uwagi na występujące często problemy przy rozstrzygnięciu postępowań przetargowych, gdzie ceny składanych ofert wielokrotnie przekraczały wysokość środków, jakie zamawiający mogli przeznaczyć na realizację danego zamówienia. Wówczas wkład własny, finansowany w większości przypadków z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, ulegał zwiększeniu.

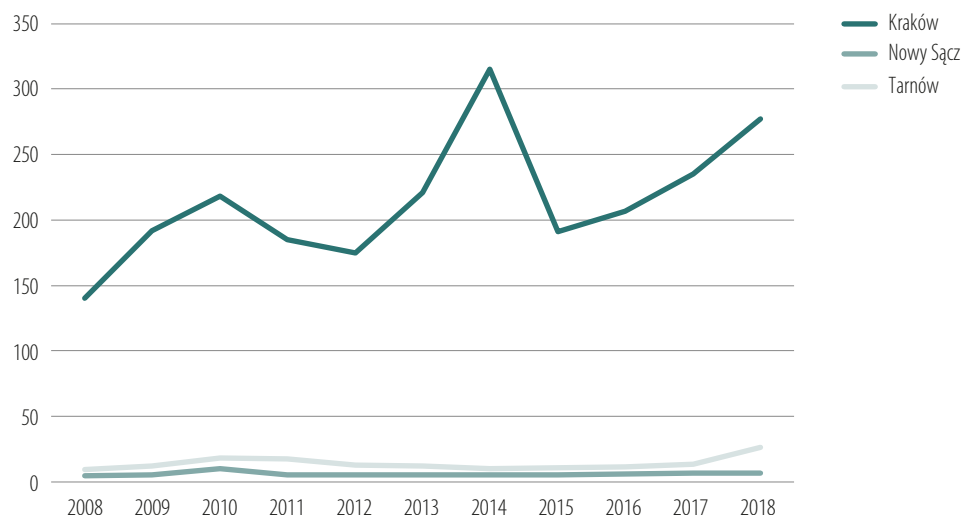
Wykres 53. Wydatki województwa, gmin, powiatów (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Promocji UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

W porównaniu do 2017 roku wydatki samorządów gminnych (nie licząc miast na prawach powiatu) oraz wydatki samorządu województwa w 2018 roku wzrosły o 30%. W przypadku wydatków powiatów w porównaniu do ubiegłego roku odnotowano wzrost o 27,2%. W Krakowie wydatki wzrosły o 17,7%. W Tarnowie nastąpił efektywny wzrost wydatków o 99,6%, natomiast w Nowym Sączu nastąpił nieznaczny spadek o 1,9%.

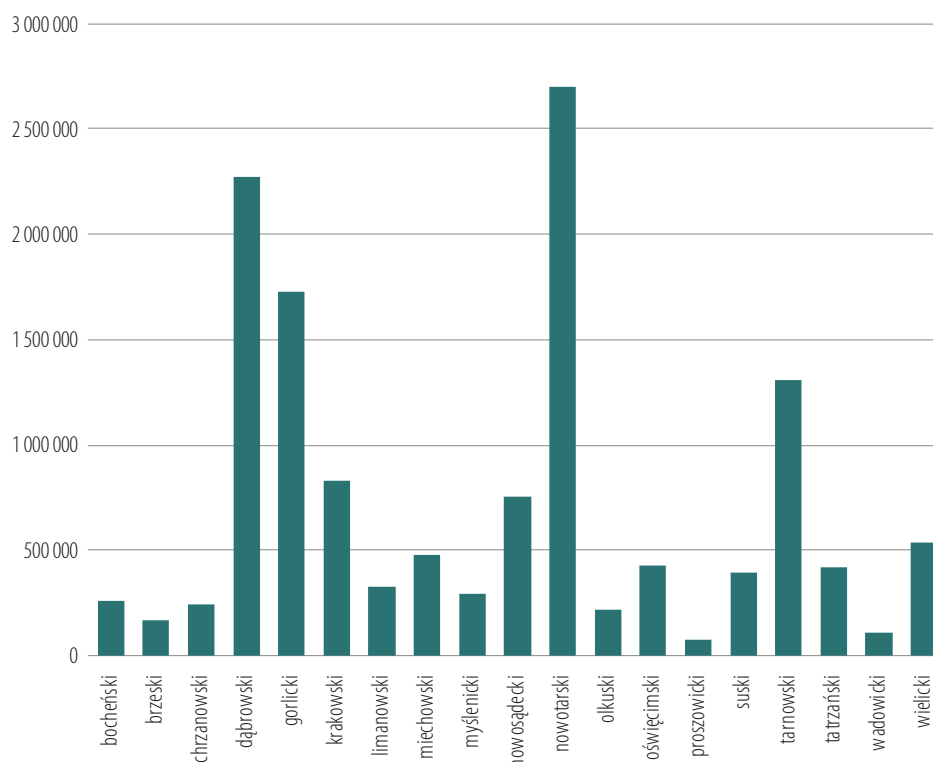
Wykres 54. Wydatki miast na prawach powiatu w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* (w mln zł)

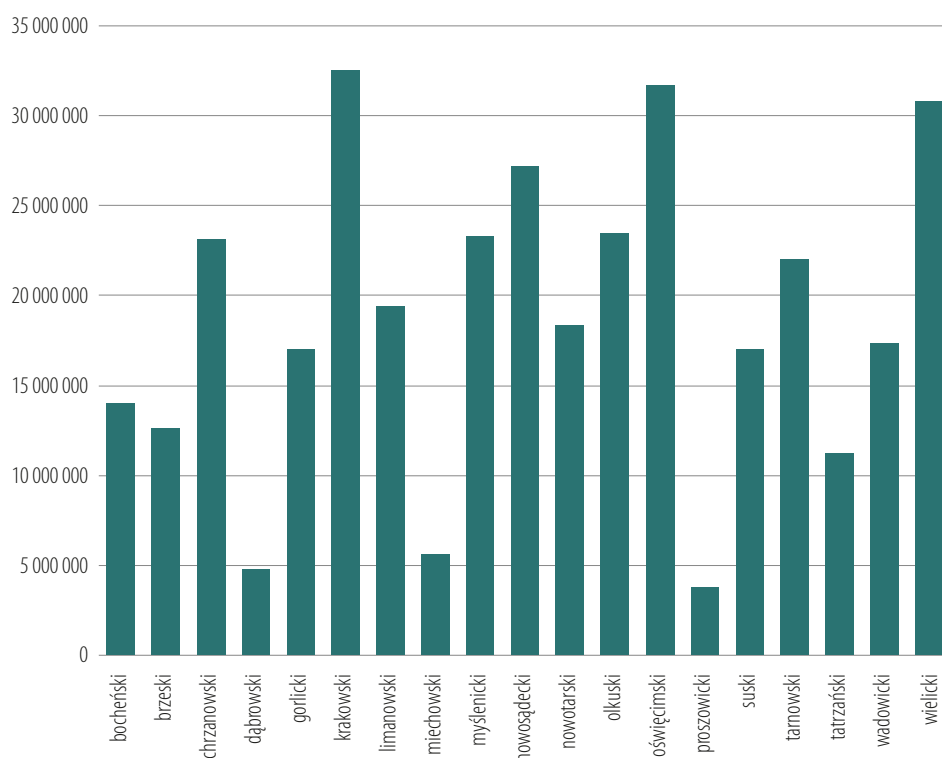
Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Promocji UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Spośród gmin, które w 2018 roku wydatkowały środki w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, najwięcej środków przeznaczyła na ten cel gmina Wieliczka (20,6 mln zł). Znaczne kwoty uwzględniły także budżety gminy miejskiej Oświęcim (16,1 mln zł), gminy Myślenice (16 mln zł), gminy Olkusz (12,7 mln zł), gminy Chrzanów (10,5 mln zł). Wśród powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego największe środki przeznaczyły powiaty: nowotarski (2,7 mln zł), dąbrowski (2,3 mln zł) oraz gorlicki (1,7 mln zł).

Wykres 55. Wydatki powiatów w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2018 roku (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Promocji UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 56. Wydatki samorządów gmin (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2018 roku (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Promocji UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Podjęmowane przez podmioty działające w sferze kultury działania, projekty realizowane w 2018 roku odpowiadały i odpowiadają na obecnie występujące zapotrzebowania. Projekty z zakresu ochrony dziedzictwa nieruchomego i ruchomego, poprawy ładu przestrzennego, modernizacji i rewaloryzacji infrastruktury kultury oraz projekty realizujące przedsięwzięcia kulturalne i artystyczne wpływają na poprawę funkcjonalności, podwyższenie jakości i stwarzają nowe możliwości rozwijania oferty kulturalnej, co z kolei prowadzi do zwiększenia zainteresowania uczestnictwem w kulturze. Nowoczesne obiekty infrastruktury kultury kształtują pozytywny wizerunek miast i regionów, w których są zlokalizowane. Warto w tym miejscu podkreślić, że znacząca skala ich realizacji możliwa jest dzięki dostępnym funduszom unijnym ukierunkowanych między innymi na szeroko pojętą działalność kulturalną.

Małopolska przoduje w zakresie dbałości o kulturę, w ekspozycji unikatowości dziedzictwa kulturowego regionu, z uwzględnieniem wymogów, jakie instytucjom kultury – dostawcom usług z obszaru przemysłu czasu wolnego – stawia współczesny odbiorca¹⁵. Jak wskazały wyniki przeprowadzonych badań, niezastąpionym środkiem osiągnięcia celów związanych z koniecznością utrzymywania, ale i też dostosowania kultury i dziedzictwa narodowego do zmian społecznych i gospodarczych są środki zewnętrzne, w tym głównie środki unijne. Dzięki nim możliwa jest realizacja ambitnych planów, w tym architektonicznych. Zrealizowane inwestycje przyczyniają się do rozwoju samej instytucji, jak i są katalizatorem pozytywnych zmian w wielu różnych obszarach, m.in.: estetyki przestrzeni publicznej, zakresu i metod współpracy międzysektorowej, tworzenia oferty kulturalnej dla mieszkańców, tworzenia oferty turystycznej.

15. *Wpływ projektów infrastrukturalnych z zakresu kultury zrealizowanych w Małopolsce na otoczenie społeczno-gospodarcze*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Departament Polityki Regionalnej Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2018, www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/wpływ-projektów-infrastrukturalnych-zakresu-kultury-zrealizowanych-malopolsce-otoczenie-społeczno-gospodarcze. Data dostępu: 4 września 2019 roku.

Nowe przestrzenie kultury – przykłady obiektów instytucji kultury województwa małopolskiego oddanych do użytku w 2018 roku

W roku 80-lecia działalności – sądeckie Muzeum Okręgowe wzbogaciło się o nową siedzibę główną. Dzięki środkom z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 oraz środkom z budżetu województwa małopolskiego, zabytkowy obiekt przy ul. Jagiellońskiej 56 w Nowym Sączu został gruntownie zmodernizowany i przekształcony w główną siedzibę muzeum. Zwiedzający obiekt mogą zapoznać się m.in. z wystawami na temat dziedzictwa kulturowego Sądecczyzny oraz dziejami Nowego Sącza – od okresu autonomii galicyjskiej do zakończenia II wojny światowej. W odnowionym budynku można dowiedzieć się więcej na temat historii samego budynku, wzniesionego w 1912 roku i pełniącego wówczas funkcję austro-węgierskiego banku. Muzeum pozyskało pomieszczenia biurowe i magazynowe oraz przestrzenie na wstawy stałe i czasowe. Wartość projektu wyniosła 4,37 mln zł, w tym środki unijne wyniosły 0,98 mln złotych. Pozostałe środki to środki pochodzące z budżetu województwa małopolskiego (ponad 2,97 mln zł) oraz środki własne Muzeum (około 0,42 mln zł). Projekt realizowany był w latach 2016–2017.

Nowa, komfortowa sala widowiskowa w Centrum Sztuki Mościce została uroczyście oddana do użytku w dniu 13 października 2018 roku. Może ona pełnić funkcje sali koncertowej, teatralnej, kinowej i konferencyjnej, natomiast na widowni zmieści się 586 widzów. Łatwiejszy dostęp do wszystkich wydarzeń mają też osoby z niepełnosprawnościami. Układ zmodernizowanej sali widowiskowej gwarantuje lepszą komunikację, a co za tym idzie większe bezpieczeństwo. Specjalnie zaprojektowane, komfortowe fotele, znakomita akustyka, przestrzeny dźwięk. Całość uzupełnia najnowocześniejszy sprzęt nagłośnienie i laserowy projektor kinowy ze specjalnym ekranem. Modernizacja sali widowiskowej została przeprowadzona w oparciu o środki pochodzące z budżetu województwa małopolskiego (blisko 6,5 mln zł) oraz ze środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 (2 mln zł). Ogółem wartość projektu wyniosła 8,5 mln zł.

Sektor Przemysłu Ludowego w Sądeckim Parku Etnograficznym* został uroczyście otwarty 7 października 2018 roku. W nowopowstałym sektorze stanęły unikalne obiekty przeniesione ze swoich pierwotnych lokalizacji i pieczołowicie odtworzone: tartaki z Młodowa i Zasadnego, folusz z Krościenka-Kątów oraz młyn wodny z Kamienicy. Te drewniane budowle przemysłowe, napędzane są siłą wody, są czynne. Nowe obiekty wzbogacają ofertę kulturalno-edukacyjną Sądeckiego Parku Etnograficznego. Prace związane z Sectorem Przemysłu Ludowego przeprowadzone zostały w ramach projektu partnerskiego pn. *Przy wiejskiej drodze – w rytmie pracy dawnych zakładów przemysłowych i pracowni rzemieślniczych*. Wartość projektu wyniosła 2,1 mln zł, w tym środki pochodzące z budżetu województwa małopolskiego wyniosły blisko 390 tys. zł, natomiast 1,7 mln zł stanowiły środki unijne pozyskane w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska–Słowacja na lata 2014–2020.

Muzeum Dwór w Dołędze – jeden z oddziałów Muzeum Okręgowego w Tarnowie po kilkumiesięcznym, gruntownym remoncie, przeprowadzonym w ramach projektu partnerskiego pn. *Skansenowa – systemowa opieka nad dziedzictwem w małopolskich muzeach na wolnym powietrzu*, w dniu 13 października 2018 roku został ponownie otwarty dla zwiedzających. Muzeum zyskało również nowy obiekt – chatę chłopską, translokowaną na teren muzeum, odnowiono zabytkowy spichlerz, który obecnie służy do prowadzonej na terenie skansenu działalności warsztatowej. Przeprowadzono również kompleksowy remont samego budynku dworu. Wartość prac budowlanych to ponad 2 mln złotych, z czego ponad 1 mln złotych stanowiła dotacja unijna pozyskana w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020 oraz z budżetu województwa małopolskiego – około 600 tys. zł.

* Sądecki Park Etnograficzny w Nowym Sączu został wybrany Atrakcją Turystyczną Roku 2018.

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

— podsumowanie

- W roku 2018 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatkowano kwotę w wysokości ponad 564,9 mln zł, tj. o prawie 142,0 mln zł więcej niż w roku 2017.
- Na terenie województwa małopolskiego w 2018 roku zarejestrowane były 3 092 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 30 więcej niż w 2017 roku.
- Małopolska w klasyfikacji województw ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego w 2018 roku zajęła 5. miejsce w kraju, zdobywając 12 559,17 p., tj. o 193,11 p. więcej niż w roku 2017.

1. Znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce

Najważniejszymi wydarzeniami 2018 roku były XXI Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej w Rosji oraz XXIII Zimowe Igrzyska Olimpijskie w Pjongczangu i XII Zimowe Igrzyska Paraolimpijskie w Pjongczangu.

W XXIII Zimowych Igrzyskach Olimpijskich uczestniczyło 15 zawodników z 8 klubów sportowych Małopolski (Wojciech Marusarz, Michał Klusak, Maciej Kot, Weronika Biela; Oskar Kwiatkowski; Karolina Sztokfisz – AZS Zakopane; Maryna Gąsienica-Daniel, Dawid Kubacki – TS Wisła Zakopane; Stefan Hula, Kamil Stoch – KS Eve-nement Zakopane; Aleksandra Król – KS F2 Dawidek Team Zakopane; Mateusz Ligocki – KS AZS AWF Kraków; Andrzej Nędza-Kubiniec – BKS WP Kościelisko; Sylwia Jaśkowiec – LKS Hilltop 'Markam' Wiśniowa-Osieczany; Michał Jasiczek – SNA SKI Team Zakopane). Podczas Igrzysk Olimpijskich reprezentacja Polski zdobyła dwa medale – złoty (Kamil Stoch – skoki narciarskie: konkurs indywidualny – duża skocznia) i brązowy (Kamil Stoch, Maciej Kot, Stefan Hula, Dawid Kubacki – skoki narciarskie: konkurs drużynowy).

Natomiast, w XII Zimowych Igrzyskach Paraolimpijskich, uczestniczyło 4 zawodników z 2 klubów sportowych Małopolskich (Iweta Faron, Witold Skupień, Łukasz Kubica z Klubu Sportowego *Obidowiec* Obidowa oraz Kamil Rosiek – Zrzeszenie Sportu Osób Niepełnosprawnych *Start Nowy Sącz* – chorąży reprezentacji Polski). Podczas Igrzysk Paraolimpijskich reprezentacja Polski zdobyła jeden medal brązowy.

Najbardziej zasłużonymi sportowcami Małopolski w 2018 roku byli:

- › Kamil Stoch – skoki narciarskie, KS Eve-nement Zakopane. Medalista igrzysk olimpijskich – złoto indywidualnie i brąz w konkursie drużynowym w Pjongczangu; wicemistrz świata indywidualnie i brązowy medalista drużynowo w lotach narciarskich w Oberstdorfie; zdobywca Pucharu Świata, zwycięzca Turnieju Czterech Skoczni po raz drugi z rzędu. Jako drugi zawodnik w historii odniósł zwycięstwa we wszystkich czterech konkursach TCS podczas jednej edycji (sezon 2017/2018). Wygrał turnieje Raw Air, Willingen Five, Planica 7;
- › Dawid Kubacki – skoki narciarskie, TS Wisła Zakopane. Brązowy medal igrzysk olimpijskich drużynowo w Pjongczangu; brązowy medal mistrzostw świata w lotach drużynowo w Oberstdorfie; trzykrotnie na podium Pucharu Świata w sezonie 2017/2018; pierwsze miejsce w konkursie drużynowym PŚ w Wiśle (listopad 2018);

- › Maciej Kot – skoki narciarskie, AZS Zakopane. Brązowy medal igrzysk olimpijskich w konkursie drużynowym w Pjongczangu; zwycięstwo w drużynowym Pucharze Świata na Wielkiej Krokwi w Zakopanem oraz drugie miejsca w Lahti i Oslo; ponadto, także drużynowo, wygrana w konkursie Letniego Grand Prix w Wiśle;
- › Stefan Hula – skoki narciarskie, KS Eve-nement Zakopane. Brązowy medal igrzysk olimpijskich w konkursie drużynowym w Pjongczangu; brązowy medalista drużynowo w lotach narciarskich w Oberstdorfie; zwycięstwo w drużynowym Pucharze Świata na Wielkiej Krokwi w Zakopanem;
- › Maria Springwald – wioślarstwo, AZS AWF Kraków. Mistrzyni świata (Płowdiw) i Europy (Glasgow) w czwórce podwójnej; dwukrotnie druga w zawodach Pucharu Świata (Belgrad, Lucerna);
- › Aleksandra Gaworska – lekkoatletyka AZS AWF Kraków. Srebrna medalistka halowych mistrzostw świata w sztafecie 4x400 m (Birmingham). U progu sezonu letniego ustanowiła rekord Polski na 500 m (1.08,65), ale potem doznała kontuzji, która uniemożliwiła jej dalsze starty;
- › Jan-Krzysztof Duda – szachy, MOS Wieliczka. Wicemistrz świata w szachach błyskawicznych w Sankt Petersburgu (największy indywidualny sukces w historii polskich szachów); 4. miejsce na Olimpiadzie Szachowej w Batumi (drużynowo); po raz pierwszy w karierze zdobył tytuł indywidualnego mistrza Polski seniorów;
- › Aleksandra Zamachowska – szermierka, TS Wisła Kraków. Mistrzyni Europy do lat 23 (po raz trzeci z rzędu) w szpadzie – na turnieju w Erywaniu zdobyła także brązowy medal z drużyną; wicemistrzyni Europy w turnieju drużynowym senierek (Nowy Sad); indywidualnie wicemistrzyni Polski;
- › Paweł Janusz – karate tradycyjne, AKT Niepołomice-Kraków. Po raz czwarty został indywidualnym i drużynowym mistrzem świata w konkurencji kata, czego nie dokonał wcześniej żaden inny karateka. Lider AKT Niepołomice-Kraków, który od wielu lat łączy funkcję prezesa, działacza, organizatora imprez, trenera i zawodnika;
- › Krzysztof Piątek – piłka nożna, Cracovia/Genoa. Wiosną 2018 roku wicekról strzelców ekstraklasy, jesienią debiut i gol w reprezentacji Polski oraz – po letnim transferze z Cracovii do Genoi – najlepszy napastnik ligi włoskiej;
- › Andrzej Bargiel – Tatrzański Klub Narciarski Tatra Team Zakopane i kadra narodowa, ski-alpinizm. Jako pierwszy w historii zjechał z wierzchołków K2 (2018) i Broad Peak (2015) bez zdejmowania nart. Narciarz wysokogórski, himalaista, biegacz górski, ratownik TOPR. Był uczestnikiem programu *Polski Himalaizm Zimowy*.

Województwo małopolskie kształci i wychowuje kolejne pokolenia sportowców. Niezwykle pomocne jest w tym współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży w ramach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego. Obejmuje on rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Mistrzostwa Wojewódzkie, Międzywojewódzkie i Polski Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski).

W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw, Małopolska w 2018 roku utrzymała 5. miejsce w kraju. Wygrało Mazowsze przed Wielkopolską, Śląskiem i Dolnym Śląskiem.

W punktacji łącznej gmin, jak również powiatów – Kraków zajął 4. miejsce (5 489,94 p.).

Natomiast, w punktacji klubowej z województwa małopolskiego najwyższe miejsca zdobyły: 9. KS AZS-AWF Kraków (948,58 p.), 22. TS Wisła Kraków (529,17 p.), 25. BKS WP Kościelisko (501,75 p.) oraz 33. WKS Wawel Kraków (439,58 p.).

Tabela 32. System Sportu Młodzieżowego – łączna punktacja województw za rok 2018

Lp.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1.	Mazowieckie	4 458,02	6 375,78	5 275,04	3 548,83	19 657,66
2.	Wielkopolskie	4 898,37	5 469,37	4 280,07	3 281,99	17 929,71
3.	Śląskie	3 155,73	5 073,15	4 850,29	3 186,44	16 265,60
4.	Dolnośląskie	3 179,10	4 314,47	3 544,95	3 232,57	14 271,08
5.	Małopolskie	2 527,25	3 959,52	3 561,09	2 511,31	12 559,17

Lp.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
6.	Pomorskie	2 710,53	3 619,97	3 156,88	2 177,69	11 665,07
7.	Kujawsko-Pomorskie	2 755,72	3 073,03	2 625,97	2 137,85	10 592,56
8.	Łódzkie	2 048,00	3 013,04	2 921,22	2 164,88	10 147,15
9.	Zachodniopomorskie	1 822,16	2 258,61	2 114,03	1 950,07	8 144,87
10.	Lubelskie	1 785,25	2 394,60	1 880,98	1 904,81	7 965,64
11.	Lubuskie	1 200,46	1 544,44	1 561,18	1 398,05	5 704,13
12.	Warmińsko-Mazurskie	796,38	1 815,28	1 589,69	1 380,09	5 581,44
13.	Podlaskie	1 304,33	1 565,19	1 193,07	1 259,51	5 322,10
14.	Podkarpackie	639,75	1 678,58	1 499,94	1 169,24	4 987,51
15.	Opolskie	750,25	991,50	711,54	966,16	3 419,45
16.	Świętokrzyskie	629,00	564,32	763,54	642,00	2 598,86

LEGENDA:

MMP – Młodzieżowe Mistrzostwa Polski

MPJ – Mistrzostwa Polski Juniorów

MPJMł – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych i Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży

MMM – Mistrzostwa Międzywojewódzkie, Wojewódzkie, Polski Młodzików

Źródło: Dane Ministerstwa Sportu i Turystyki.

W 2018 roku przeprowadzono znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich, organizowany przez Tatrzański Związek Narciarski (Zakopane, 27–28 stycznia 2018 roku w konkursie drużynowym zwyciężyła: Polska, natomiast, w konkursie indywidualnym: Anže Semenič – Słowenia);
- › 17. Cracovia Maraton, organizowany przez Gminę Miejską Kraków, Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie (22 kwietnia 2018 roku – Kraków, zwyciężyli: Berga Birhanu Bekele, Etiopia i Lilia Fisikovici, Mołdawia);
- › 56. Małopolski Wyścig Górski w kolarstwie szosowym, organizowany przez Małopolski Związek Kolarski (7–10 czerwca 2018 roku zwyciężył: Amaro Antunes – CCC Sprandi Polkowice, Portugalia);
- › 20. Małopolską Juliadę (14–15 lipca 2018 roku – Kraków), organizowaną przez Stowarzyszenie Siemacha;
- › 10. Samochodowy Wyścig Górski (27–29 lipca 2018 roku – Limanowa-Przełęcz pod Ostrą zwyciężył: Christian Merli, Włochy), organizowany przez Auto Moto Klub Limanowa;
- › 75. wyścig kolarski Tour de Pologne (4–10 sierpnia 2018 roku zwyciężył Michał Kwiatkowski – Team Sky), organizowany przez Lang Team, Sp. z o.o.;
- › 16. Memoriał Huberta Wagnera w Siatkówe Mężczyzn (24–26 sierpnia 2018 roku – Kraków, zwyciężyła: Polska), organizowany przez Fundację Huberta Jerzego Wagnera;
- › 9. Festiwal Biegowy (7–9 września 2018 roku w Krynicy-Zdrój w ultramaratonie 100 km zwyciężyli: Ewa Majer i Bartosz Gorczyca), organizowany przez Fundację Instytut Studiów Wschodnich oraz Fundację Festiwal Biegów;
- › mecze w Europejskich Pucharach koszykarek Wisły Can-Pack Kraków.

2. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2018 roku zarejestrowane były 3 092 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 30 więcej niż w 2017 roku.

Tabela 33. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim w układzie powiatowym (stan na dzień 31 grudnia 2018 roku)

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1.	Kraków	213	7	4	149	77	243	693
2.	nowosądecki	39	29	3	140	3	24	238
3.	krakowski	47	68	9	53	0	35	212
4.	tarnowski	32	48	1	82	2	9	174
5.	nowotarski	36	15	1	87	1	16	156
6.	wadowicki	28	51	1	38	9	16	143
7.	gorlicki	27	24	0	55	1	20	127
8.	myślenicki	34	34	2	44	2	11	127
9.	brzeski	19	38	1	48	2	11	119
10.	oświęcimski	27	27	0	31	0	33	118
11.	wielicki	41	25	0	34	1	17	118
12.	chrzanowski	35	15	4	36	5	19	114
13.	Nowy Sącz	32	1	0	43	4	33	113
14.	limanowski	28	21	0	50	2	7	108
15.	Tarnów	27	0	0	49	5	26	107
16.	tatrzański	45	6	1	31	2	6	91
17.	bocheński	27	13	0	34	2	14	90
18.	olkuski	16	11	0	32	1	15	75
19.	suski	15	13	0	24	0	8	60
20.	miechowski	11	6	1	27	0	5	50
21.	dąbrowski	5	11	0	11	0	4	31
22.	proszowicki	12	7	0	3	0	6	28
	Ogółem	796	470	28	1 101	119	578	3 092

LEGENDA:

KS – Klub Sportowy

LKS – Ludowy Klub Sportowy

PKS – Parafialny Klub Sportowy

KS – Uczniowski Klub Sportowy

TKKF – stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej

INNE.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatów.

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2018 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę ponad 564,9 mln zł, tj. o prawie 142,0 mln zł więcej niż w roku 2017.

Tabela 34. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2018 roku

Gminy/powiaty/ województwo	Wydatki na KF – dział 926			Wydatków na KF (w %)
	Wydatki ogółem	razem	w tym inwestycyjne	
Gminy	11 511 429 859	274 541 456	156 124 910	2,38%
Miasta na prawach powiatu	6 973 143 611	255 955 442	139 979 211	3,67%
Powiaty	2 252 300 748	14 601 462	11 818 793	0,65%
Województwo małopolskie	1 312 987 244	19 804 878	8 069 082	1,51%
Ogółem	22 049 861 462	564 903 238	315 991 996	2,56%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z RIO w Krakowie.

W roku 2018 województwo małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą ponad 19,8 mln zł. Środki te skierowano głównie na dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Otwarte konkursy ofert na realizację zadań województwa małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

Wzorem lat ubiegłych, konkursy adresowane były do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego zadania z dziedziny kultury fizycznej.

W ramach zadania upowszechnianie kultury fizycznej realizowano następujące projekty:

- › *Małopolska na sportowo* – otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej w 2018 roku. W ramach konkursu dofinansowano 117 ofert. Zadania te realizowane były przez 100 organizacji pozarządowych. W ramach konkursu udzielono m.in. dotacji na organizację i przeprowadzenie: *Cyklu wojewódzkich imprez sportowych dla dzieci i młodzieży ze środowiska wiejskiego zamieszkałych na terenie województwa małopolskiego* realizowanych przez Małopolskie Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe, *Masowych imprez rekreacyjnych o zasięgu wojewódzkim – TKKF mieszkańcom ziemi małopolskiej* realizowanych przez Małopolskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, imprez w środowisku akademickim *Akademickich Mistrzostw Małopolski* realizowanych przez Akademicki Związek Sportowy oraz imprez organizowanych w sportach osób niepełnosprawnych.

W ramach udzielonych dotacji dofinansowano m.in.:

- › imprezy rangi światowej m.in. Puchar Świata w Rock'n'Rollu Akrobatycznym;
- › imprezy rangi międzynarodowej m.in. XXXVIII Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej Dziewcząt i Chłopców o Puchar „Lajkonika”;
- › imprezy rangi ogólnopolskiej m.in. Ogólnopolskie Zawody w Biegach Narciarskich dla dzieci i młodzieży szkolnej – Od pierwszego kroku do Mistrzostwa „Małopolska 2018”;
- › imprezy rangi wojewódzkiej m.in.: Bieg na Orientację w Małopolsce;
- › imprezy dla osób niepełnosprawnych m.in. Mistrzostwa Polski juniorów i junierek młodszych w pływaniu niepełnosprawnych 2018.
- › *„Wakacje z piłką nożną”* – przedsięwzięcie kierowane było do młodych adeptów piłki nożnej w wieku 10–13 lat z terenów województwa małopolskiego, którzy wakacje spędzili w miejscu zamieszkania. Projekt zakładał organizację wakacyjnych turniejów sportowych w piłce nożnej o zasięgu wojewódzkim. Rozgrywki prowadzone były od 27 kwietnia do 15 sierpnia 2018 roku na etapie gminnym, powiatowym i subregionalnym, a zakończyły się turniejem wojewódzkim w dniu 18 sierpnia 2018 roku w Krakowie, w którym uczestniczyło 10 najlepszych drużyn. Organizator zorganizował obóz sportowy dla 40 najlepszych uczestników turniejów w terminie 19–26 sierpnia 2018 roku w Zawoi. W projekcie udział wzięło łącznie ok. 11 000 uczestników. Realizatorem projektu było Małopolskie Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe.
- › *Małopolscy Mistrzowie w szachach* – projekt zakładał organizację na terenie województwa małopolskiego zajęć z nauki gry w szachy oraz turniejów szachowych dla dzieci ze szkół podstawowych. W ramach zadania doświadczeni instruktorzy przeprowadzili bezpłatne zajęcia z nauki gry w szachy. Zorganizowano

wano również turnieje szachowe dla dzieci ze szkół podstawowych. Rozegrano łącznie 13 turniejów systemem drużynowym – 12 regionalnych i 1 Turniej Finałowy. Łącznie w turniejach w ramach projektu udział wzięło 1 076 uczniów. Dla uczniów zostały przeprowadzone zajęcia z nauki gry w szachy w wymiarze 30 godzin lekcyjnych dla każdego uczestnika. W ramach projektu zorganizowano konferencje metodyczno-podsumowującą. Realizatorem projektu był Małopolski Związek Szachowy.

W ramach zadania współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży, dofinansowano realizację projektów w obszarach:

- › *Współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej* – w ramach Igrzysk Dzieci, Igrzysk Młodzieży Szkolnej i Licealiady Młodzieży udzielono dofinansowania na organizację 187 eliminacji ponadpowiatowych z udziałem 7 870 uczniów oraz 84 finałów wojewódzkich z udziałem 10 427 uczniów. Ogółem w 271 powyższych zawodach uczestniczyło 18 297 uczniów z 1 884 szkół ze wszystkich powiatów województwa małopolskiego. Ponadto, w ramach Ogólnopolskich Igrzysk Dzieci, Igrzysk Młodzieży Szkolnej i Licealiady Młodzieży, dofinansowano udział 181 reprezentantów województwa małopolskiego w 13 zawodach. Realizatorem ww. przedsięwzięcia był Małopolski Szkolny Związek Sportowy;
- › *Szkolenie kadr wojewódzkich młodzików* – dofinansowano przeprowadzenie 85 zgrupowań szkoleniowych, 33 konsultacji szkoleniowych i 3 konsultacje startowe w 44 dyscyplinach sportowych z udziałem 1 213 zawodników. Realizatorem ww. przedsięwzięcia był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej;
- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo* – dofinansowano przygotowania i udział w finałach ogólnopolskiego systemu sportu młodzieżowego (Wojewódzkie i Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików, Mistrzostwa Polski Młodzików, Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych, Mistrzostwa Polski Juniorów i Młodzieżowe Mistrzostwa Polski) dla 1 679 zawodników (w tym: 105 młodzieżowców, 284 juniorów, 785 juniorów młodszych, 505 młodzików) w 48 dyscyplinach sportu. Zawodnicy ci wzięli udział w 63 zgrupowaniach i konsultacjach szkoleniowych, 41 eliminacjach oraz 72 finałach systemu sportu młodzieżowego. Realizatorem ww. przedsięwzięcia był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej;
- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo w ramach Małopolskiej Kadry w sportach zimowych* – dofinansowano przeprowadzenie 20 zgrupowań, 15 konsultacji szkoleniowych i 2 konsultacji startowych w sportach: biathlon, łyżwiarstwo figurowe, narciarstwo klasyczne (biegi i skoki), snowboard oraz sporty saneczkowe z udziałem 74 zawodników. Realizatorem ww. przedsięwzięcia był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej;
- › *Szkolenia zawodników z klubów i stowarzyszeń sportowych województwa małopolskiego do udziału w finałach ogólnopolskiego współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży w ramach państwowego Systemu Sportu Młodzieżowego* – dofinansowano szkolenie 991 zawodników z 34 klubów i stowarzyszeń sportowych;
- › *Przygotowania organizacji XXV Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych MAŁOPOLSKA 2019* – przygotowano koncepcję organizacyjną zawodów finałowych OOM w porozumieniu ze środowiskiem sportów zimowych w Małopolsce oraz Polskimi Związkami Sportowymi; opracowano szczegółowy preliminarz kosztów organizacji i przeprowadzenia zawodów finałowych w poszczególnych sportach; opracowano harmonogram przeprowadzenia OOM; opracowano programy poszczególnych zawodów, zawierających dane o miejscu obiektów sportowych, zakwaterowaniu i wyżywieniu uczestników oraz inne niezbędne informacje organizacyjne; przygotowano pod względem logistycznym i organizacyjnym zawody OOM poprzez wstępną rezerwację miejsc rozgrywania zawodów, zakwaterowania, wyżywienia, transportu oraz obsługi zawodów; przygotowano identyfikację wizualną OOM; pozyskano patronów medialnych; zakupiono pakiety upominkowe dla uczestników OOM; zakupiono stroje sportowe dla reprezentacji województwa małopolskiego.

W ramach zadania *Małopolska na rowery*, dofinansowano realizację projektów:

- › *Rodzinne Rajdy Rowerowe* – oferta skierowana była do rodzin, zachęcała do aktywnego i radosnego spędzenia wolnego czasu na świeżym powietrzu. Rajdy organizowane były we wszystkich subregionach Małopolski. Trasy zróżnicowane w zależności od stopnia trudności. Dla najmłodszych i osób początkujących przewidziano trasę Mini, dla średniozaawansowanych trasę Midi, a dla rowerzystów z dobrą kondycją i ambicjami sportowymi wymagającą trasę Maxi. Oprócz fascynujących przejażdżek rowerowych projekt oferował wiele dodatkowych atrakcji, m.in. gry, zabawy, konkursy oraz występy i pokazy. Realizatorem projektu był Małopolski Związek Kolarski. W 2018 roku odbyło się 7 imprez rowerowych w następujących miejscowościach: Kraków – Trzebinia – 5 maja 2018 roku, Nowy Targ – 19 maja 2018 roku,

Szczucin – 17 czerwca 2018 roku, Gorlice – 24 czerwca 2018 roku, Przeciszów – 7 lipca 2018 roku, Dobczyce – 8 lipca 2017 roku, Alwernia – 22 lipca 2018 roku;

- › *Małopolska TOUR* – w ramach kampanii społeczno-promocyjnej województwa małopolskiego pod hasłem *Małopolska na rowery 100% emocji*, zrealizowano w 2018 roku II edycję projektu *Małopolska TOUR*, którego pilotaż w 2017 roku spotkał się z dużym zainteresowaniem. Realizatorami projektu byli Małopolski Związek Kolarski oraz Fundacja Studentów i Absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie ACADEMICA, którzy złożyli ofertę wspólną. Projekt polegał na zorganizowaniu 4 imprez rowerowych w: Tarnowie (5 sierpnia), Nowym Targu (19 sierpnia), Starym Sączu (26 sierpnia) i w Oświęcimiu (9 września). W ramach festiwalu rowerowego zostały zorganizowane rajdy rowerowe oraz imprezy plenerowe o tematyce rowerowej, z zawodami sportowymi i zabawami dla najmłodszych. Przeprowadzono także ciekawe i ekstremalne pokazy rowerowe, w tym np. pokaz Dirt Jumpingu, czyli ewolucji na rowerach MTB i BMX, przejażdżki na zabytkowych rowerach, liczne konkursy i atrakcje z nagrodami, piknik na świeżym powietrzu i koncerty popularnych zespołów muzycznych. W Tarnowie wystąpili: Łąki Łan i O.S.T.R., w Nowym Targu – zespoły the Dumplings i Happysad, w Starym Sączu – Bednarek, a na finałowym spotkaniu w Oświęcimiu – Ørganek i Lao Che. Podczas każdego z rajdów uczestnicy mieli do wyboru jedną z trzech/czterech zabezpieczonych i dobrze oznakowanych tras w formie pętli, zróżnicowanych w zależności od stopnia trudności (od ok. 6 km do 40 km). Każdy z uczestników rajdów został wyposażony w numer startowy, koszulkę, mapę trasy oraz informator rajdowy zawierający program, a na mecie otrzymał pamiątkowy medal oraz posiłek. Udział w rajdach był bezpłatny. Łącznie w całej akcji *Małopolska TOUR* w 2018 roku udział wzięło ok. 4 000 rowerzystów.

Zadanie – wojewódzki program wsparcia i aktywizacji młodzieży poprzez sport pn. *Prawdziwy wojownik nie walczy na ulicy* – było realizowane w sześciu etapach, ukierunkowanych na odpowiednie przygotowanie realizacji, działania merytoryczne oraz promocję efektów i osiągniętych rezultatów. Projekt polegał na organizacji szkolenia w sztukach i sportach walki w ramach zajęć pozalekcyjnych dla dzieci ze szkół podstawowych. Głównym założeniem projektu było zredukowanie poziomu agresji i wykluczenia społecznego młodych ludzi poprzez stworzenie im możliwości udziału w różnych formach aktywności fizycznej. W ramach zadania przeprowadzono szkolenia w ramach zajęć pozalekcyjnych w sportach walki Ju-Jitsu. Szkolenia były zorganizowane dla uczniów szkół podstawowych z terenu Małopolski. Zadanie swym zasięgiem objęło każdy subregion Małopolski. Przeprowadzenie zajęć rozpoczęło się we wrześniu a zakończyło w grudniu. Programem nieodpłatnych zajęć sportowych zostało objętych ponad 1 500 dzieci w 75 grupach szkoleniowych z 200 szkół podstawowych. Zajęcia w każdej grupie odbywały się regularnie, minimum raz w tygodniu w wymiarze 60 minut. Realizatorem zadania w każdym subregionie było Stowarzyszenie Grappling Kraków.

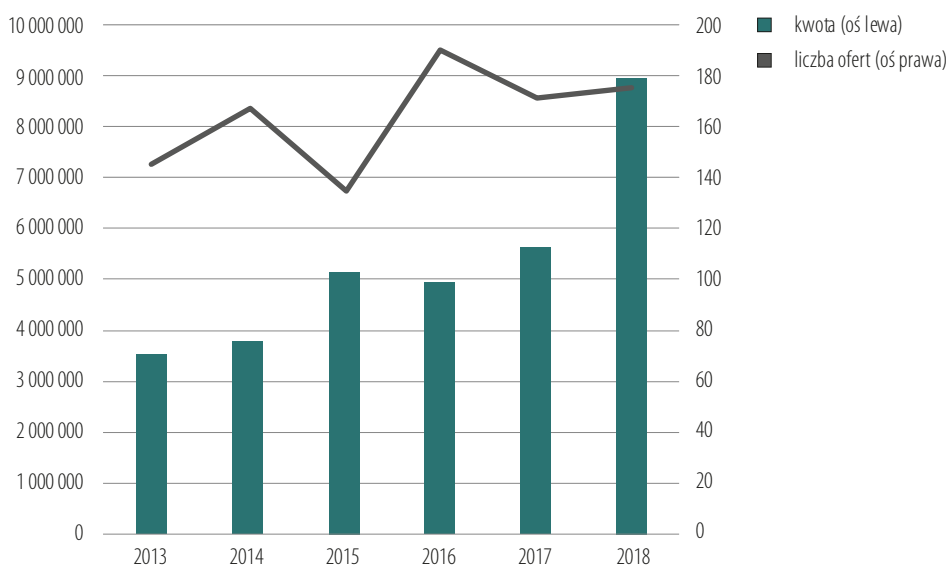
W ramach zadania *Małopolski Mundial Wiejski* został zrealizowany projekt pn. *Małopolski Minimundial 2018*. Ideą nadrzędną projektu była organizacja rywalizacji piłkarskiej nawiązującej do odbywających się w 2018 roku Mistrzostw Świata FIFA w Rosji. Projekt *Małopolski Minimundial 2018* zakładał zorganizowanie i przeprowadzenie trzech komplementarnych rywalizacji: szeroko zakrojonego turnieju piłkarskiego od szczebla gminnego do wojewódzkiego, challenge futbolowej techniki *Małopolski Messi*, czyli rywalizację chłopców i dziewcząt obejmującą żonglerkę piłką (podbijanie nogami i głową) i konkurs celności strzeleckiej oraz konkurs wiedzy – mistrzostwa kibiców pod hasłem *Mundial bez tajemnic*. Tym samym Małopolski Związek Piłki Nożnej zaadresował sportową ofertę do maksymalnie szerokiego spektrum odbiorców i umożliwił przystąpienie do programu *Małopolski Minimundial 2018* młodzieży o różnym stopniu piłkarskich zainteresowań i sportowej sprawności. Równie efektywnie ocenić należy organizację obozu piłkarskiego dla 60 uczestników *Małopolskiego Minimundialu 2018*. Obóz został zorganizowany w Suchej Beskidzkiej w dniach 13–23 sierpnia 2018 roku. Łączył nabywanie umiejętności sportowych, piłkarskich, z programem edukacyjno-wychowawczym nakierowanym na turystyczno-krajoznawczo-historyczne walory tej części Beskidów. W ramach zadania publicznego *Małopolski Minimundial 2018* zorganizowano 163 turnieje i konkursy, w których uczestniczyło 7 644 dziewcząt i chłopców. Realizatorem zadania był Małopolski Związek Piłki Nożnej.

W ramach II edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, zostały zrealizowane przedsięwzięcia:

- › *Rozwój szkolenia piłki nożnej w K.S. Wiarusy Igołomia oraz zakup sprzętu sportowego* – projekt realizowany był od 10 marca do 30 listopada 2018 roku. Obejmował wyszkolenie według metodologii Coerver Coaching trenerów z K.S. Wiarusy Igołomia, którzy następnie realizowali zadanie, nadzór koordynatora Coerver Coaching w pierwszym roku realizacji programu szkolenia, zakup sprzętu sportowego oraz urządzeń umożliwiających realizację treningów i szkoleń. Realizatorem projektu był K. S. Wiarusy Igołomia;

- › *Rusz się z domu!, czyli najciekawsze wydarzenia sportowe w Twojej okolicy* – projekt realizowany był od 3 marca do 31 grudnia 2018 roku. Zadanie miało na celu kształtowanie umiejętności spędzania wolnego czasu wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych poprzez propagowanie postaw prozdrowotnych oraz rozwijanie zamiłowania do aktywnego wypoczynku i rekreacji, dzięki czemu beneficjenci mieli do wyboru możliwość zaangażowania się w szeroki wachlarz wydarzeń sportowych. Realizatorem projektu było Stowarzyszenie *Miechowska Liga Squasha*;
- › *Radość tworzenia bez barier* – bezpłatne zajęcia taneczno-akrobatyczne – projekt realizowany był od 9 marca do 31 grudnia 2018 roku i obejmował organizację ogólnorozwojowych zajęć tanecznych z elementami akrobatyki artystycznej dla 160 osobowej grupy dzieci i młodzieży w wieku 6–18 lat. Głównym celem był ogólny rozwój psychoruchowy dziecka obejmujący 4 sfery: motoryczności, wiadomości, umiejętności i wychowania. Realizatorem projektu był Stowarzyszenie Przyjaciół SP1 w Chrzanowie *Adaś*;
- › *Dofinansowanie szkolenia dzieci i młodzieży przez Uczniowski Klub Łyżwiarstwa Figurowego UNIA w Oświęcimiu* – projekt realizowany był od 3 marca do 31 grudnia 2018 roku. Zadanie dotyczyło dofinansowania szkolenia dzieci i młodzieży oraz propagowanie zdrowego stylu życia. Realizatorem projektu był Uczniowski Klub Łyżwiarstwa Figurowego *UNIA* w Oświęcimiu;
- › *Siatkówka w Krakowie ogólnorozwojowe zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży z elementami siatkówki II edycja* – projekt realizowany był od 3 marca do 31 grudnia 2018 roku. Projekt zakładał organizację bezpłatnych ogólnorozwojowych zajęć sportowych z elementami siatkówki dla dzieci i młodzieży w przedziale wiekowym 6–18 lat, z podziałem na kategorie wiekowe w ilości 10 treningów po 90 minut w miesiącu w 16 grupach. Realizatorem projektu była Fundacja Towarzystwo Sportowe Bronowicka Siatkówka;
- › *Rozwój psychofizyczny młodego pokolenia przy stole pingpongowym i na boisku piłki siatkowej* – projekt realizowany był od 9 marca do 31 grudnia 2018 roku i obejmował organizację i prowadzenie sportowych zajęć dla dzieci i młodzieży powiatu nowotarskiego ze szczególnym uwzględnieniem dyscyplin sportowych tenis stołowy i siatkówka. Organizacja zawodów sportowych i letniego obozu sportowo-wypoczynkowego. Realizatorem projektu był Klub Sportowy *Gorce* w Nowym Targu;
- › *Gmina Tarnów w formie* – projekt realizowany był od 1 kwietnia do 31 grudnia 2018 roku. Zadanie obejmowało organizację zajęć sportowych dla mieszkańców gminy Tarnów i ościennych gmin, głównym celem zadania była profilaktyka zdrowotna poprzez sport, prowadzona w warunkach wspólnych ćwiczeń, które z pewnością są dobrą motywacją i przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców. Realizatorem projektu było Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Tarnów;
- › *My też możemy razem* – integracja mieszkańców powiatu brzeskiego, a w szczególności Dobrocieszka i Wojakowej – projekt realizowany był od 9 marca do 31 grudnia 2018 roku. Zadanie obejmowało integrację mieszkańców powiatu brzeskiego, a w szczególności wsi Dobrociesz i Wojakowa. Celem zadania była aktywizacja społeczeństwa wiejskiego, ukazanie form aktywnego spędzania wolnego czasu, podniesienie kompetencji językowych. Zadanie polegało na organizacji zajęć z nauki pływania dla dzieci w wieku 7–14 lat, zajęć z nauki pływania dla dorosłych, zajęć z nauki jazdy na nartach dla dzieci w wieku 13–17 lat, zajęć z nauki języka angielskiego dla dorosłych, festyn dla wszystkich mieszkańców powiatu brzeskiego. Realizatorem projektu było Stowarzyszenie *Dobro Cieszy* w Dobrocieszu;
- › *Małopolska Akademia Kobiecego Futbolu II edycja 2018–2019* – projekt realizowany jest w cyklu dwuletnim od 6 kwietnia 2018 roku do 31 grudnia 2019 roku. Celem zadania było zorganizowanie 24 turniejów szkoleniowo-treningowych, które będą miały charakter otwarty, tzn. wzięły w nich udział drużyny z całego województwa małopolskiego zrzeszone lub niezrzeszone. Projekt odbył się w trzech edycjach dla kategorii wiekowych U10 i U14. I edycja obejmowała 7 turniejów – rozgrywki odbywały się w okresie luty, marzec i kwiecień 2018 roku. II edycja obejmowała 7 turniejów – rozgrywki odbywały się w okresie sierpień, wrzesień i październik 2018 roku. W 2019 roku zostanie zorganizowanych 6 turniejów – rozgrywki będą się odbywały w okresie luty, marzec i kwiecień 2019 roku oraz organizację turnieju *Open* i 3 turnieje finałowe dla każdej z kategorii wiekowej. Realizatorem projektu jest Klub Sportowy *Prądniczanka*.

Wykres 57. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatów.

Ponadto, w ramach trybu pozakonkursowego ubiegania się o dofinansowanie zadań publicznych zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tzw. *Małe granty*, z budżetu województwa małopolskiego w 2018 roku zrealizowano 66 projektów sportowych.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży

W ramach zadania został zrealizowany ogólnorozwojowy projekt umożliwiający wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży w ramach pozalekcyjnych zajęć sportowych pn. *Jeźdź z głową*, polegający na zorganizowaniu dla uczniów szkół podstawowych kursów nauki jazdy na nartach/snowboardzie, trwających do 20 godzin w grupach do 12 osób, prowadzony przez wykwalifikowanych instruktorów na stokach i trasach narciarskich. Sejmik Województwa Małopolskiego uchwałą Nr XLIV/679/17 z dnia 28 grudnia 2017 roku udzielił pomocy finansowej 59 gminom, tj. wszystkim, które wyraziły chęć udziału w projekcie. Z realizacji projektu zrezygnowały ostatecznie dwie gminy – gmina Słupnice oraz gmina miejska Kraków. Przekazana pozostałym gminom pomoc finansowa, pozwoliła w ramowym okresie od 12 stycznia do 30 marca 2018 roku, zdobyć umiejętność poprawnej jazdy na nartach/snowboardzie ok. 5 000 dzieci.

Promocja osiągnięć sportowych

W ramach zadania *Promocja osiągnięć sportowych* zrealizowane zostały następujące działania:

- › Uroczystość wręczenia nagród złotym, srebrnym i brązowym medalistom Mistrzostw Świata i Mistrzostw Europy oraz medalistom najważniejszych imprez rozgrywanych w sferze sportu osób niepełnosprawnych w ramach *Małopolskiego Lauru Sportu*. W roku 2018 wyróżniono 26 sportowców i 20 trenerów.
- › Projekt *Sportowa Małopolska* – promocja sportu w Małopolsce podczas imprez sportowych najwyższej rangi i ważnych dla społeczności lokalnych Małopolski, tj.:
 - › Pucharu Świata w skokach narciarskich, organizowanego przez Tatrzański Związek Narciarski;
 - › Małopolskiego Wyścigu Górskiego w kolarstwie szosowym, organizowanego przez Małopolski Związek Kolarski;
 - › wyścigu kolarskiego Tour de Pologne, organizowanego przez Lang Team, Sp. z o.o.;
 - › Samochodowego Wyścigu Górskiego, organizowanego przez Auto Moto Klub Limanowa;
 - › Festiwalu Biegowego, organizowanego przez Fundację Festiwal Biegów;
 - › Małopolskiej Juliady, organizowanej przez Stowarzyszenie Siemacha;
 - › udziału w Europejskich Pucharach koszykarek Wisły Can-Pack.

Działania województwa w tej kwestii mają na celu prezentację osiągnięć małopolskiego sportu, skutkującą stałym wzrostem atrakcyjności Małopolski, regionu sprzyjającemu organizacji imprez sportowych najwyższej rangi, regionu, który docenia i pielęgnuje wartości szeroko pojętej kultury fizycznej.

Małopolskie boiska

Projekt *Małopolskie boiska* zakładał wymianę nawierzchni urazogennych (np. żużlowych, betonowych, asfaltowych, z kostki brukowej), na już istniejących przyszkolnych boiskach sportowych do gier małych lub w miejscach, które będą przekształcone w boiska, na nawierzchnie bezpieczne poliuratanowe (polipropylenowe) wraz z uzupełnieniem boisk (o ile zachodzi taka konieczność) o nowe bramki, siatki, kosze i piłkochwyty.

Realizacja projektu *Małopolskie boiska* w roku 2018 była wydatnym wzbogaceniem oferty zwiększenia dostępności do podstawowej bazy sportowej, umożliwiającym rozwijanie swoich zainteresowań sportowych przez dzieci i młodzież z Małopolski.

Zarząd Województwa Małopolskiego przeznaczył na realizację projektu w roku 2018 środki finansowe w wysokości 9 000 000 zł, które zostały przekazane jednostkom samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego z Małopolski (inwestorów) w formie pomocy finansowej.

Z początkowej liczby 58 beneficjentów, zakwalifikowanych do realizacji projektu, zadania zakończyło 51 jednostek samorządu terytorialnego.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Bartłomiej Jastrzębski, Kamil Staszewski, Anna Szymacha

— podsumowanie

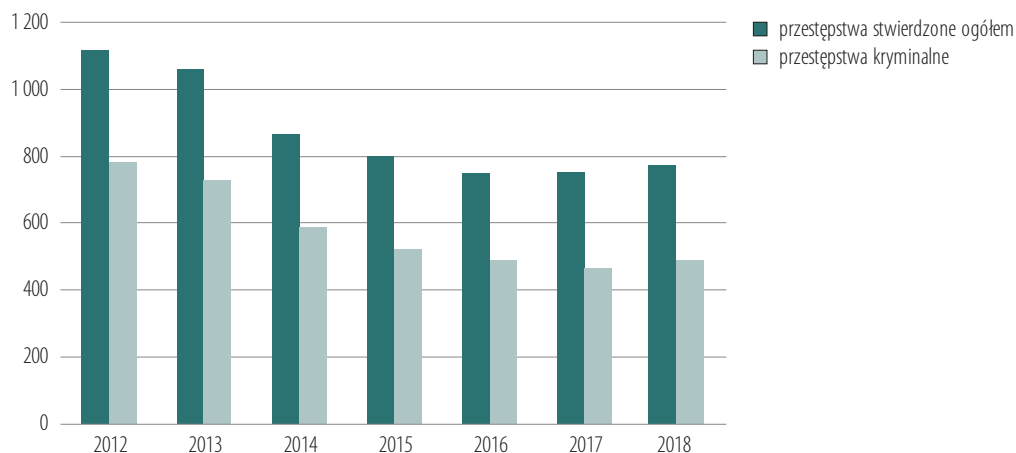
- W 2018 roku liczba przestępstw ogółem w Małopolsce spadła, w tym także nieznacznie spadła ilość przestępstw kryminalnych. Ponadto, spadł udział przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (o 11,7% w stosunku do 2017 roku), a wzrosła liczba zabójstw (o 20,6%), jednak wykrywalność tych zjawisk utrzymuje się nadal na wysokim poziomie (powyżej 93%).
- Małopolska odnotowała spadek liczby wypadków drogowych (o 5,8% w stosunku do poprzedniego roku). Mimo wzrostu w stosunku do 2017 roku, w województwie małopolskim utrzymuje się jeden z najniższych w skali kraju wskaźnik zabitych na 100 wypadków oraz na 100 tys. mieszkańców.
- W 2018 roku w Małopolsce doszło do 40 320 zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych, z czego 9 586 stanowiły pożary, co stanowi zmniejszenie o 8,0% w porównaniu z poprzednim rokiem.
- W 2018 roku funkcjonariusze Straży Granicznej w całym kraju odprawili o milion więcej podróżnych niż w roku 2017, a ponad 77 tys. cudzoziemcom nie zezwolili na przekroczenie polskiej granicy. O 20% wzrosła liczba odpraw na lotniczych przejściach granicznych. Wzrosła również, niemal dwukrotnie, liczba przeprowadzonych kontroli legalności pobytu cudzoziemców na terytorium RP.
- W dniu 20 maja 2019 roku zostało zawarte, jako pierwsze w kraju, porozumienie pomiędzy Województwem Małopolskim, Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie, przy udziale wojewody małopolskiego a 19 podmiotami działającymi na rzecz bezpieczeństwa oraz ochrony środowiska w Małopolsce, tj. Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie, Zarządem Oddziału Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w Małopolsce, Karpackim Oddziałem Straży Granicznej im. 1 Pułku Strzelców Podhalańskich z siedzibą w Nowym Sączu, GOPR, TOPR, WOPR.

1. Zagrożenie przestępczością

Ilość przestępstw stwierdzonych ogółem w kraju w ostatnich latach systematycznie spadała, by osiągnąć najniższy poziom w 2016 roku w wysokości 748,6 tys. W kolejnych dwóch latach nastąpił wzrost – w 2017 roku zanotowano 753,9 tys., a w 2018 roku 768,0 tys. przestępstw. Mimo spadku ilości przestępstw kryminalnych w ubiegłych latach, w tym w roku 2017 (o 13,7% w stosunku do 2016 roku), w roku 2018 odnotowano wzrost

o prawie 6%. Ponadto, w latach 2017 i 2018 nastąpiły wzrosty liczby zabójstw z 456 w 2016 roku do 513 w 2017, tj. o 12,5%, a w roku 2018 do 531, tj. o 3,4% więcej niż w roku 2017, co daje pierwszy wzrost od 2009 roku.

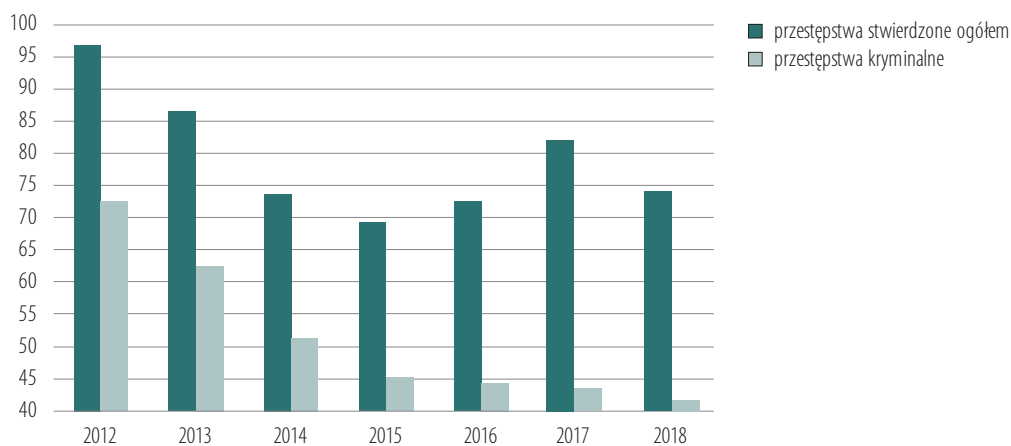
Wykres 58. Przestępczość w Polsce (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

W ciągu dwóch lat, tj. w 2016 i 2017 roku, liczba przestępstw w województwie małopolskim wzrosła. W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2018 roku odnotowano spadek o 9,3%. Ponadto, spada systematycznie liczba przestępstw kryminalnych. W 2017 i 2018 roku nastąpiło jednak spowolnienie spadku i w stosunku roku 2017 do 2016 roku wynosił on 1%, a w stosunku roku 2018 do 2017 roku wynosił on 4,4%. Wśród przestępstw kryminalnych spadł udział przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – w stosunku do 2017 roku zdarzeń tych było o 1 208 mniej, co daje spadek o 11,7%, jednak wykrywalność nadal utrzymuje się na wysokim poziomie – 98,2%. W 2018 roku nastąpił wzrost liczby zabójstw (o 20,6% w stosunku do 2017 roku), jednak ich ilość nadal jest niższa niż przed 2016 rokiem. Wykrywalność zabójstw nadal utrzymuje się na wysokim poziomie – 93,5%.

Wykres 59. Przestępczość w Małopolsce (w tys.)

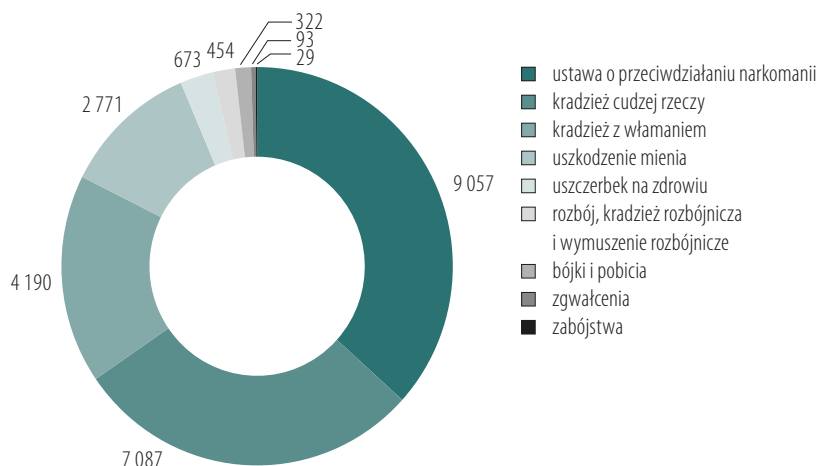

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

— więcej informacji

Więcej statystyk na stronach Komendy Głównej Policji i na www.statystyka.policja.pl.

Wykres 60. Rodzaje przestępstw kryminalnych w Małopolsce w 2018 roku według podziału na wybrane kategorie

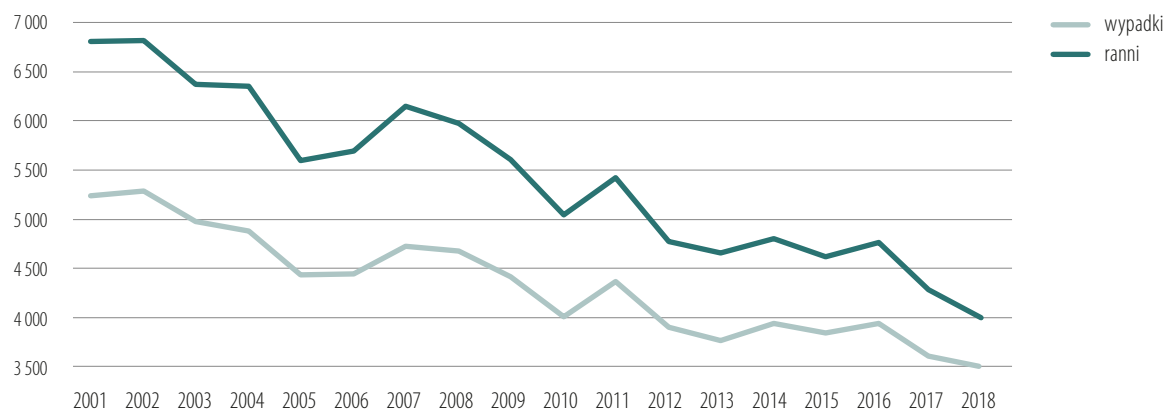

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W kraju nastąpił spadek ilości wypadków drogowych z 32 760 w 2017 roku do 31 674 w 2018 roku (spadek o 3,3%). W wypadkach tych zginęło 2 862 osób (wzrost 31 osób, tj. 1,1% w stosunku do 2017 roku), a rannych zostało 37 359 osób (spadek 2 107 osób, tj. 5,3% w stosunku do 2017 roku), w tym 10 963 ciężko. Liczba wypadków drogowych, w porównaniu z 2017 rokiem, spadła również w Małopolsce – odnotowano 3 404 wypadki (spadek o 5,8%). W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła jednak liczba osób zabitych – były to 223 osoby (wzrost o 14,9%). Liczba osób rannych jest mniejsza niż w roku poprzednim i wyniosła 4 003 (spadek o 7,1%).

Wykres 61. Tendencja występowania wypadków drogowych w Małopolsce w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji – Wypadki Drogowe w Polsce w 2018 roku, Warszawa 2019.

Na tle innych województw, sytuacja Małopolski w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym jest korzystna. Zajmuje ona 3. miejsce od końca w kwestii wskaźnika liczby zabitych na 100 wypadków oraz 4. miejsce od końca w kwestii wskaźnika liczby zabitych na 100 tys. mieszkańców. Wskaźniki te wynoszą odpowiednio 6,6 i 6,6, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego roku – o 1,2 oraz 0,9 p. proc. Lepszy wynik w pierwszym przypadku osiągnęły tylko województwa pomorskie i łódzkie, natomiast w drugim województwo śląskie, podkarpackie i pomorskie.

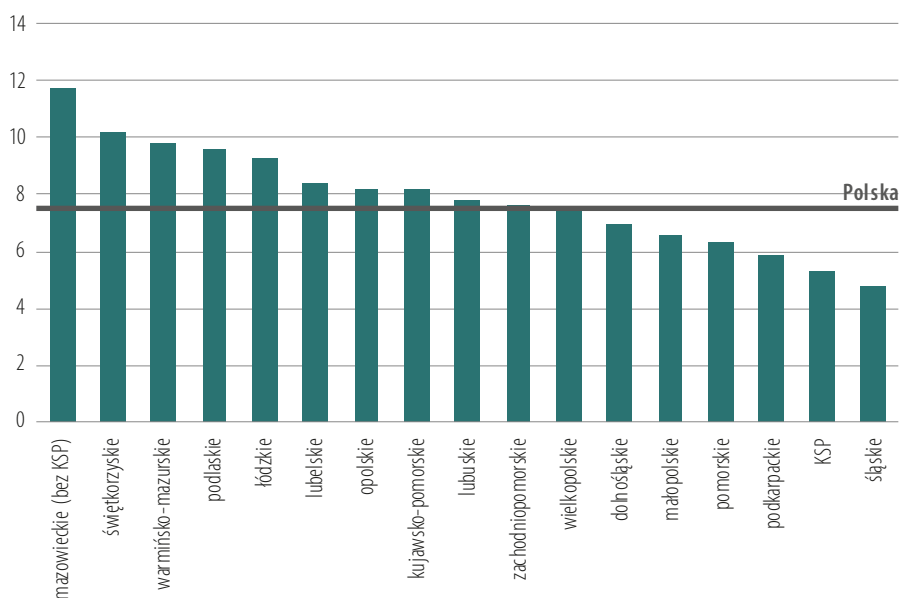
W 2018 roku w Polsce 22,9% wypadków stanowiły wypadki z udziałem pieszych. Było ich łącznie 7 242, a zginęły 792

więcej informacji

Więcej informacji można znaleźć w raporcie *Wypadki drogowe w Polsce w 2018 roku*, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2019.

osoby. W porównaniu z rokiem ubiegłym było mniej o 955, tj. 11,6% wypadków oraz zabitych o 81, tj. 9,3%. Winą kierującego spowodowanych było 27 556 wypadków (87,0%), w których zginęło 2 177 osób. Ponad 3 tys. wypadków miało miejsce na przejściu dla pieszych z powodu nieustąpienia pieszemu pierwszeństwa. Z winy pieszego było zaś 2 119 (6,7%) wypadków, w których zginęło 348 osób. W województwie małopolskim piesi uczestniczyli w 885 takich wypadkach. Pod tym względem Małopolska, w porównaniu z innymi województwami zajmuje niekorzystne (2. po województwie śląskim) miejsce. W wypadkach tych dużo osób również zginęło lub zostało rannych.

Wykres 62. Wskaźnik liczby zabitych na 100 tys. mieszkańców w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji – *Wypadki Drogowe w Polsce w 2018 roku*, Warszawa 2019.

Osoby nietrzeźwe w województwie małopolskim uczestniczyły w 304 wypadkach, w których zginęło 19 osób, a ranne zostały 352 osoby. Jest to wynik większy w stosunku do roku poprzedniego o 3,4% i w dalszym ciągu pozostaje jednym z najwyższych w kraju (po województwach łódzkim i śląskim – 318 wypadków z udziałem nietrzeźwych). W 2018 roku w stanie po spożyciu było 2 669 kierowców, natomiast w stanie nietrzeźwości 6 350. W stosunku do 2017 roku ilość kierowców w stanie po spożyciu wzrosła (o 2,9%), natomiast w stanie nietrzeźwości spadła (o 13,1%).

3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

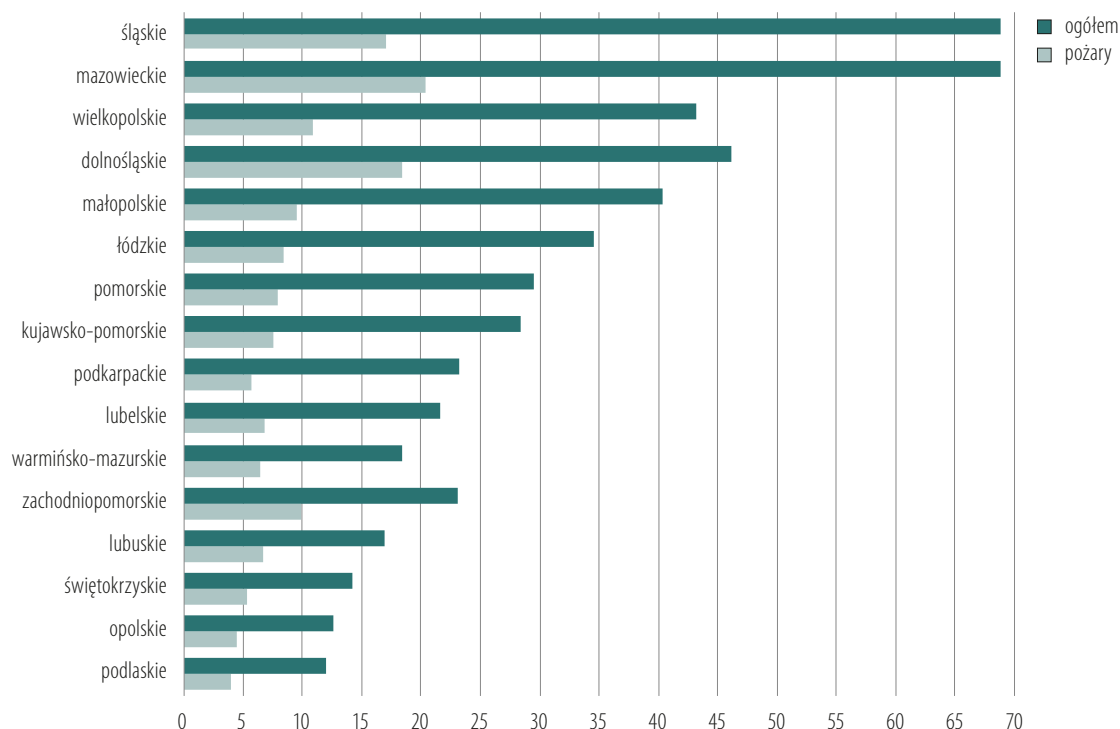
W 2018 roku w Polsce wystąpiło 502 055 zdarzeń z zakresu pożarnictwa, w tym 149 434 to pożary. W porównaniu do 2017 roku, zdarzeń tych było o 3,4% mniej, ilość pożarów wzrosła o 17,8%.

W 2018 roku na terenie województwa małopolskiego miało miejsce ogółem 40 320 zdarzeń, w tym 9 586 pożarów, 26 627 miejscowych zagrożeń i 4 107 fałszywych alarmów. Miejscowe zagrożenia stanowiły 66%, pożary 24%, a alarmy fałszywe 10% ogółu zdarzeń. W porównaniu do 2017 roku nastąpił spadek ogólnej liczby zdarzeń o 8,83%.

Według rodzaju zdarzenia spadek odnotowano w ilości pożarów o 14,68%, w ilości miejscowych zagrożeń o 9,45% oraz wzrost w ilości alarmów fałszywych o 9,78%.

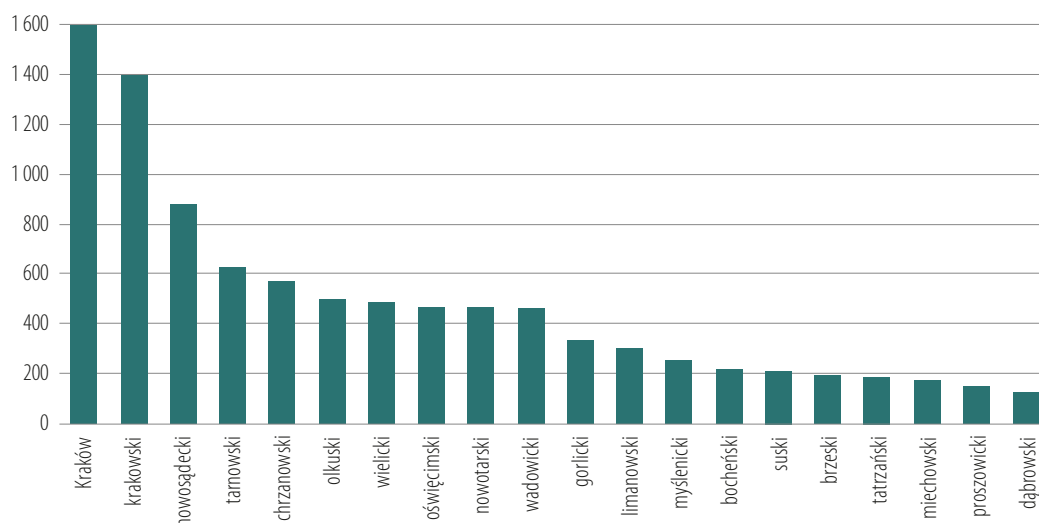
Statystycznie strażacy w 2018 roku wyjeżdżali do zdarzenia co 13 minut i 18 sekund, do miejscowego zagrożenia co 19 minut i 44 sekundy, do pożaru co 54 minut i 49 sekund, a do alarmu fałszywego co 2 godziny i 8 minut.

Wykres 63. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w 2018 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KG PSP (www.kgpsp.gov.pl).

Wykres 64. Liczba pożarów w 2018 roku w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KG PSP (www.kgpsp.gov.pl).

Miniony rok to przede wszystkim wiele trudnych interwencji, z którymi musiał się zmierzyć Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy województwa małopolskiego. Były to m.in. działania związane z usuwaniem skutków gwałtownych pożarów, sił natury, jak również tych, w których przyczyną był postęp cywilizacyjny. Najwięcej pożarów wystąpiło w Krakowie i powiecie krakowskim, najmniej w powiecie dąbrowskim.

Na terenie województwa małopolskiego istnieje 1 355 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego 399 włączonych jest w struktury Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

W 2018 roku Ochotnicze Straże Pożarne dysponowane były do 25 373 zdarzeń, w tym 16 569 jednostki z KSRG.

więcej informacji

Więcej informacji i statystyk można znaleźć na stronach Komendy Głównej Straży Pożarnej: www.kgpsp.gov.pl.

4. Bezpieczeństwo na obszarach górskich i wodnych

Specyfiką województwa małopolskiego jest intensywny rozwój turystyki i tak zwanego przemysłu czasu wolnego, z tego powodu województwo małopolskie wspiera ratownictwo górskie i wodne.

W 2018 roku Małopolskę odwiedziło 16,7 mln osób. Liczba turystów odwiedzających województwo małopolskie wzrosła w 2018 roku o 5,4% w stosunku do 2017 roku. Najczęściej odwiedzanymi miejscami przez mieszkańców, jak i przez turystów są tereny górskie i wodne (np. Tatrzański Park Narodowy, Jezioro Czorsztyńskie, Ojcowski Park Narodowy, Pieniński Park Narodowy, Jezioro Rożnowskie). Przykładowo w 2018 roku Tatrzański Park Narodowy odwiedziło ponad 3,78 mln osób, nastąpił wzrost w stosunku do roku 2017 o 5,17%. W roku 2018 jedynie Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe przeprowadziło 691 działań, w tym 230 z udziałem śmigłowca. Na terenie Tatr ratownicy TOPR interweniowali 653 razy, 209 razy używając śmigłowca. Doszło do 15 wypadków śmiertelnych, których główną przyczyną były upadki z wysokości.

W 2018 roku Zarząd Województwa Małopolskiego kierując się intencją zapewnienia bezpieczeństwa osób przebywających w górach i nad wodą, przyznał dotację 15 podmiotom uprawnionym do ratownictwa górskiego i wodnego na łączną kwotę 500 000 zł.

W ramach dotacji zlecane były w szczególności zadania z zakresu ratownictwa górskiego i wodnego polegające na utrzymaniu gotowości ratowniczej, prowadzeniu działań ratowniczych, organizowaniu i prowadzeniu szkoleń ratowników górskich i wodnych oraz psów ratowniczych.

5. Pomoc finansowa dla gmin

Konkurs *Małopolskie Remizy*

Jedną z form pomocy, którą udziela Samorząd Województwa Małopolskiego jest konkurs *Małopolskie Remizy*. Jest on unikatowym w skali kraju. W ramach zadania małopolskie gminy otrzymują pomoc finansową w formie dotacji celowej na realizację prac budowlano-remontowych w wybranych remizach strażackich.

W roku 2018 dotacja została przekazana 80 gminom na prace budowlano-remontowe w 83 remizach OSP. Łączny koszt zrealizowanych zadań wyniósł 2 964 177,60 zł.

Na remonty w 825 małopolskich remizach OSP w latach 2009–2018 przekazano środki w wysokości 32 mln zł.

Konkurs *Bezpieczna Małopolska*

W 2015 roku Samorząd Województwa Małopolskiego na nowo ogłosił konkurs pn. *Bezpieczna Małopolska*, który ma na celu polepszenie warunków pracy strażaków, a tym samym poprawę bezpieczeństwa Małopolan. W ramach tego konkursu gminy otrzymują pomoc finansową na zapewnienie gotowości bojowej jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu województwa małopolskiego.

W roku 2018 dotacja została przekazana 77 gminom na zapewnienie gotowości bojowej w 207 jednostkach OSP. Łączny koszt zrealizowanych zadań wyniósł 2 075 695,41 zł, w tym na sprzęt 55 gminom środki w wysokości 765 745,41 zł oraz po raz pierwszy, udzielono pomocy finansowej 22 gminom na zakup 15 lekkich samochodów pożarniczych i 7 średnich samochodów ratowniczo-gaśniczych na łączną kwotę 1 309 950 zł.

Dotychczas w latach 2015–2018 w ramach konkursu przekazano 126 gminom ponad 4,18 mln zł przeznaczonych na zapewnienie gotowości bojowej w 447 jednostkach OSP na zakup różnego rodzaju sprzętu strażackiego, samochodów, umundurowania oraz kursów niezbędnych do funkcjonowania jednostek OSP.

Społeczeństwo obywatelskie

Opracowanie: Małgorzata Dulak, Monika Grzyb, Paulina Kądziała, Joanna Krok-Krzysztofik, Justyna Paos, Monika Seweryn

— podsumowanie

- W Małopolsce w 2018 roku zarejestrowanych było ok. 12 tysięcy organizacji pozarządowych. Najpowszechniejszym obszarem aktywności wśród małopolskich organizacji pozarządowych jest edukacja i wychowanie (60% stowarzyszeń i fundacji prowadzi działania w tym zakresie), sport, turystyka, rekreacja i hobby (56% organizacji) oraz kultura i sztuka (36% stowarzyszeń i fundacji działa w tym zakresie).
- W zeznaniach podatkowych za rok 2018 Małopolskie przeznaczyli w ramach swojego 1% podatku ok. 79,3 mln zł na organizacje pożytku publicznego, które działają w całej Polsce.
- W 2018 roku została przeprowadzona 3. edycja Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, w wyniku której zostało wybranych do realizacji 39 zadań o łącznej wartości 8 mln zł.
- W 2018 roku Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał małopolskim organizacjom łącznie kwotę ponad 121,8 mln zł. W ramach rocznych i wieloletnich konkursów ofert oraz tzw. małych grantów przekazano ponad 27,8 mln zł, a z tytułu innych ustaw (w tym m.in. ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020) – blisko 94 mln zł.

1. Trzeci sektor

Współfinansowanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe

Zlecenie realizacji zadań własnych województwa małopolskiego w trybie otwartych konkursów ofert

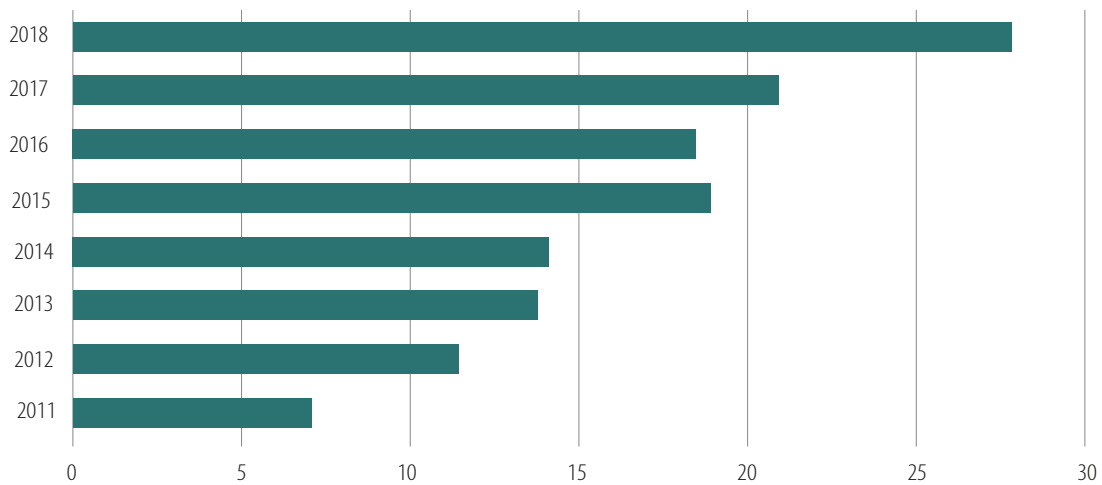
W 2018 roku Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kwotę ponad 27 mln zł na realizację zadań publicznych.

Od 2013 roku w ramach otwartych konkursów ofert realizowane są zadania wieloletnie. Zlecenie zadań wieloletnich zapewnia trwałość i ciągłość realizacji wielu ważnych zadań publicznych. W 2018 roku w ramach 7 wieloletnich konkursów ofert organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego realizowały 48 zadań na realizację, których z budżetu Województwa Małopolskiego została przekazana kwota ponad 4,5 mln zł.

W ramach ogłoszonych w 2018 roku 30 rocznych otwartych konkursów ofert zostało złożonych 1 571 ofert, a realizowanych było 879 zadań publicznych (31 – powierzenie, 848 – wsparcie) na łączną kwotę 21 619 732 zł. W ramach tzw. *małych grantów*, zleczanych na podstawie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w 2018 roku zostały złożone 1 064 oferty, dofinansowano 226 ofert na łączną kwotę 1 586 763 zł.

Łącznie w ramach rocznych i wieloletnich konkursów ofert oraz tzw. *małych grantów* realizowano 1 153 umowy na łączną kwotę 27 817 441 zł.

Wykres 65. Kwota przekazana z budżetu województwa małopolskiego w latach 2011–2018 na realizację zadań publicznych zleczanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przekazał ponad 93 mln zł organizacjom pozarządowym w ramach ustaw: prawo zamówień publicznych, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, o zdrowiu publicznym, o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich, o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego, o samorządzie województwa.

Tabela 35. Środki finansowe przyznane w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów (w zł)

Lp.	Nazwa obszaru	Kwota łączna (I+II+III)	I. Konkursy roczne	II. Konkursy wieloletnie	III. Małe granty 19a
1.	Kultura i podtrzymywanie tradycji narodowej	6 192 174,00	4 767 174,00	800 000,00	625 000,00
2.	Kultura fizyczna	9 436 356,00	8 813 863,00	130 000,00	492 493,00
3.	Polityka społeczna, ochrona zdrowia, niepełnosprawni ¹	3 244 479,00	1 450 000,00	1 699 479,00	95 000,00
4.	Polityka senioralna	1 175 467,00	700 000,00	449 467,00	26 000,00
5.	Turystyka i krajoznawstwo	3 689 000,00	2 044 000,00	1 532 000,00	113 000,00
6.	Nauka i edukacja	488 234,00	435 234,00	0,00	53 000,00
7.	Ratownictwo i ochrona ludności	463 495,60	449 995,60	0,00	13 500,00
8.	Wolontariat, NGO, rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	1 286 909,00	1 207 889,00	0,00	79 020,00
9.	Ekologia, ochrona zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego	1 256 547,00	1 189 597,00	0,00	66 950,00
10.	Rozwój gospodarczy, przedsiębiorczość	584 780,00	561 980,00	0,00	22 800,00
Suma		27 817 441,60	21 619 732,60	4 610 946,00	1 586 763,00

Źródło: Opracowanie własne.

1. Polityka społeczna obejmuje zadania z obszaru pomoc społeczna rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka.

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Tabela 36. Środki finansowe przyznane w ramach art. 19a tzw. małych grantów

Rok	Liczba złożonych ofert	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków
2014	79	28	153 644 zł
2015	140	23	168 960 zł
2016	301	80	539 045 zł
2017	677	166	1 196 210 zł
2018	1 064	226	1 586 763 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 37. Środki przekazane organizacjom pozarządowym w 2018 roku w ramach innych programów

Podstawa prawna	Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych
Ustawa prawo zamówień publicznych	<i>Małopolska. I wszystko gra!</i>	6	660 000,00 zł
	Zakup usług promocyjnych województwa małopolskiego	51	1 837 898,80 zł
	Promocja osiągnięć sportowych	7	730 000,00 zł
	Promocja gospodarcza województwa małopolskiego	2	597 000,00 zł
	Inne	2	31 300,00 zł
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	Ochrona zabytków Małopolski	101	2 182 279,08 zł
Ustawa o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich	Utrzymanie gotowości ratowniczej poprzez wyposażenie ratowników górskich w sprzęt i ekwipunek	1	50 000,00 zł
Ustawa o zdrowiu publicznym	Konkurs <i>Profilaktyka i przeciwdziałanie uzależnieniom</i>	10	200 000,00 zł
Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2016 roku poz. 290 z późn. zm.), dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów (art. 35 ust. 1 pkt 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Dz. U. z 2016 roku poz. 2046 z późn. zm.)	37	4 844 274,21 zł
	Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2007 roku nr 242 poz. 1776) oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z dn. 2016 roku nr 2046 z późn. zm.)	10	1 218 059,66 zł
Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego	PROW 2014–2020	282	25 863 531,18 zł
Ustawa o samorządzie województwa	Składki członkowskie województwa małopolskiego, w ramach przynależności do Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski	2	389 272,06 zł

Podstawa prawna	Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych
Ustawa o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020	<i>Małopolska Chmura edukacyjna – nowy model nauczania:</i> RPO WM na lata 2014–2020 (Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego)	2	563 499,88 zł
	Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 (Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości)	26	45 227 823,99 zł
	Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 (Departament Funduszy Europejskich)	14	9 587 648,43 zł ²
		553	93 982 587,29 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Województwo Małopolskie prowadzi aktywną współpracę z organizacjami pozarządowymi, której celem jest angażowanie ich w debatę publiczną oraz wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji ich członków. Poniżej przedstawiono podstawowe formy wsparcia.

- › Udostępnianie informacji na portalach.
Na stronach internetowych województwa (www.malopolska.pl/ngo, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz na profilu Pozarządowa Małopolska na portalu społecznościowym Facebook, na bieżąco publikowano informacje poświęcone współpracy Samorządu Województwa Małopolskiego z sektorem pozarządowym, promowano ciekawe przedsięwzięcia organizacji pozarządowych, jak również zamieszczano aktualności dotyczące szkoleń, konkursów i konferencji, a także akty prawne dotyczące III sektora, wydawnictwa, poradniki i informatory adresowane do przedstawicieli NGO.
- › Informowanie organizacji pozarządowych o źródłach pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych.
- › Spotkania informacyjno-szkoleniowe.
W 2018 roku odbyło się ponad 120 spotkań/warsztatów/szkoleń w województwie małopolskim, w których uczestniczyło ponad 1 400 organizacji. Spotkania poświęcone były finansowaniu organizacji pozarządowych, funduszom europejskim, otwartym konkursom ofert, małym grantom, wnioskowi składanym w ramach Budżetu Obywatelskiego, kwestiom związanym ze wzmocnieniem potencjału spółdzielni socjalnych.
- › Projekty partnerskie realizowane z organizacjami pozarządowymi.
- › Wizytacje i kontrole.
Ważnym elementem w zakresie wymiany informacji na temat bieżącej współpracy są wizytacje i kontrole projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe. W 2018 roku Urząd przeprowadził ok. 56 wizytacji zadań publicznych.
- › Marszałkowskie Ośrodki Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (MORSO). W 2018 roku w ramach otwartego konkursu ofert Województwo Małopolskie zleciło 4 organizacjom pozarządowym zadania publiczne polegające na utworzeniu i prowadzeniu 5 Ośrodków Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w poszczególnych subregionach Małopolski, tj.:
 - › sądeckim z siedzibą w Nowym Sączu, obejmującym miasto Nowy Sącz oraz powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, prowadzonym przez Stowarzyszenie Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku;
 - › tarnowskim z siedzibą w Tarnowie, obejmującym miasto Tarnów oraz powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, tarnowski, prowadzonym przez Fundację Instytut Prawa, Administracji i Samorządu Terytorialnego;

2. Dotyczy umów podpisanych w latach wcześniejszych, w tym 3 umowy podpisane w 2018 roku. W 2018 roku z Regionalnego Programu Operacyjnego organizacje pozarządowe rozliczyły podpisane umowy na kwotę 9 587 648,43 zł. W 2018 roku podpisano 11 umów wieloletnich na lata 2018–2021 z organizacjami pozarządowymi na łączną kwotę 111 271 259,91 zł.

- › podhalańskim z siedzibą w Myślenicach, obejmującym powiaty: myślenicki, nowotarski, suski, tatrzański prowadzonym przez Fundację Sztuki, Przygody i Przyjemności ARTS;
- › Małopolsce Zachodniej z siedzibą w Oświęcimiu, obejmującym powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski, wadowicki prowadzonej przez Fundację Instytut Prawa, Administracji i Samorządu Terytorialnego;
- › Krakowskim Obszarze Metropolitalnym z siedzibą w Krakowie, obejmującym miasto Kraków oraz powiaty: krakowski, miechowski, proszowicki, wielicki prowadzonym przez Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych oraz Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wolontariatu.

Głównym celem projektu był rozwój potencjału małopolskich organizacji pozarządowych oraz wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego na terenie województwa. W ramach swojej działalności ośrodki świadczyły fachowe, wieloaspektowe doradztwo dla organizacji pozarządowych, organizowały szkolenia i warsztaty, wspierały rozwój zatrudnienia w organizacjach pozarządowych, pomagały w tworzeniu nowych organizacji pozarządowych oraz w poszukiwaniu partnerów i zawiązywaniu partnerstw dla realizacji projektów. Zadaniem ośrodków był również monitoring inicjatyw na obszarze działalności ośrodka pod kątem realizacji wspólnych projektów i programów na rzecz społeczności lokalnej oraz podejmowanie działań informacyjno-edukacyjnych przygotowujących mieszkańców do podejmowania różnych form aktywności społecznej i obywatelskiej, w szczególności wzmacnianie aktywności mieszkańców, w tym do brania udziału w głosowaniu na wybrane zadania w ramach Budżetu Obywatelskiego.

Łącznie w ramach projektu: przeprowadzono 80 szkoleń/warsztatów dla organizacji pozarządowych, z których skorzystało ponad 900 organizacji pozarządowych oraz ponad 1 200 godzin konsultacji/doradztwa, z których skorzystało ponad 700 organizacji pozarządowych i mieszkańców Małopolski.

Forum Pełnomocników ds. Współpracy z NGO

Forum skupia przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego, którzy zajmują się współpracą z organizacjami pozarządowymi. W 2018 roku forum towarzyszyło XI Ogólnopolskie Forum Pełnomocników ds. Współpracy z NGO. Spotkanie było okazją do dyskusji nad stosowaniem od 15 lat ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, korzyściach jakie dała trzeciemu sektorowi oraz znaczeniu w kontekście współpracy z administracją publiczną. W ramach forum dyskutowano także o projektach rozporządzeń Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego, w tym analizowano projekt rozporządzenia w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań. W forum udział wzięło około 60 osób, w tym paneliści z całego kraju reprezentujący jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz przedstawiciele Narodowego Instytutu Wolności.

Konsultacje społeczne

W 2018 roku przeprowadzono konsultacje projektów uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego. Konsultowano m.in.: Program współpracy województwa małopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2019 oraz jedną zmianę Programu współpracy na rok 2018.

Promocja organizacji pozarządowych

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego IV kadencji (2016–2019), funkcjonuje jako ciało opiniotwórczo-doradcze samorządu województwa powołane w celu kształtowania właściwej współpracy z sektorem pozarządowym. W roku sprawozdawczym Rada spotkała się trzy razy (9 lutego, 15 czerwca, 12 września).

W okresie sprawozdawczym Rada:

1. Opiniowała projekty: zmiany Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2018, Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2019.
2. Omawiała kwestie związane z założeniami konkursu na utworzenie i prowadzenie sieci Marszałkowskich Ośrodków Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.
3. Wybrała osoby reprezentujące organizacje pozarządowe do prac w komisjach konkursowych oceniających oferty składane w ramach otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego (spośród kandydatów zgłoszonych w ramach naboru do Bazy Członków Komisji Konkursowych na rok 2018).
4. Uczestniczyła w spotkaniach Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego.

Członkowie Rady uczestniczyli także w pracach różnego typu zespołów, komisji, kapituł itp. na prośbę Departamentów UMWM oraz wojewódzkich jednostek organizacyjnych. Ponadto członkowie Rady byli zaangażowani w proces wdrażania kolejnej edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego. Przedstawiciele Rady pracowali jako niezależni obserwatorzy podczas otwierania urn i przeliczania głosów oddanych przez mieszkańców Małopolski na zadania zgłoszone w ramach Budżetu Obywatelskiego.

Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych

Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych, czyli niesformalizowana platforma współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi, powstało w 2003 roku. Forum od 15 lat jest stałym punktem współpracy samorządu województwa małopolskiego z organizacjami pozarządowymi, który na trwałe wpisał się w coroczny kalendarz współpracy.

12 grudnia 2018 roku w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie odbyło się XXI Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych. W wydarzeniu wzięło udział ponad 300 przedstawicieli organizacji pozarządowych. Tematem przewodnim Forum były kierunki zmian III sektora, programy obywatelskie oraz nowy system rozliczania za rezultaty w zadaniach publicznych. Wojciech Kaczmarczyk – dyrektor Narodowego Instytutu Wolności – zaprezentował przyszłość III sektora i jego kierunki zmian. Kwestie dotyczące Funduszu Inicjatyw Obywatelskich oraz Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich wyjaśnili prelegenci z Narodowego Instytutu Wolności. Konferencję zakończyła prezentacja Moniki Chrzczonowicz, eksperta ds. NGO, na temat realizacji zadań publicznych w kontekście nowego systemu rozliczania za rezultaty. Podczas Forum odbyła się uroczysta gala wręczenia Nagrody Marszałka Województwa Małopolskiego dla najlepszych organizacji prowadzących działalność pożytku publicznego *Kryształ Soli* oraz Nagrody Samorządu Województwa Małopolskiego dla osób działających na rzecz dobra innych *Amicus Hominum*.

Nagroda Dla Najlepszych Organizacji Pożytku Publicznego *Kryształ Soli*

W 2018 roku odbyła się kolejna, XIV edycja, Nagrody *Kryształ Soli*, której głównym celem jest wzmacnianie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji i popularyzacja dobrych praktyk. Statuetka *Kryształ Soli* jest wyrazem uznania samorządowych władz województwa dla tych wszystkich, którzy poświęcają swój czas dla budowania wspólnego dobra. Spośród 31 zgłoszeń Kapituła Nagrody wyłoniła 5 laureatów i 5 wyróżnionych oraz Laureata Nagrody Grand Prix. Fundatorem nagrody Grand Prix była Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego. Po raz szósty w ramach Nagrody zorganizowany został plebiscyt o tytuł *Laureata Nagrody Internautów – Konkursu Kryształ Soli*. Tytuł Laureata Nagrody Grand Prix zdobyło Stowarzyszenie na rzecz Dzieci z Chorobą Nowotworową KOLIBER z Krakowa, a tytuł Laureata Nagrody Internautów Stowarzyszenie ZMAA Zareba Martial Arts Academy Meiseikai POLAND w Krakowie.

Tabela 38. Nagrodzeni w konkursie *Kryształ Soli*, edycja XIV, 2018 rok

<i>Kryształ Soli</i> – edycja XIV, 2018	
Laureat Grand Prix	Stowarzyszenie na rzecz Dzieci z Chorobą Nowotworową KOLIBER, Kraków
Kategoria › Polityka Społeczna, Zdrowie, Działalność Na Rzecz Niepełnosprawnych	Laureat: Stowarzyszenie na rzecz Dzieci z Chorobą Nowotworową KOLIBER, Kraków Wyróżniony: Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Przyjazny świat”, Mędrzechów
Kategoria › Kultura, Dziedzictwo Narodowe, Tożsamość regionalna	Laureat: Stowarzyszenie Twórczości Regionalnej w Bobowej, Bobowa Wyróżnienie: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Dobczycach, Dobczyce
Kategoria › Edukacja, Nauka, Społeczeństwo Obywatelskie	Laureat: Stowarzyszenie Forum Oświatowe KLUCZE, Klucze Wyróżniony: Stowarzyszenie Chóru „SCHERZO”, Nowy Sącz
Kategoria › Sport, Turystyka, Środowisko, Ekologia	Laureat: Fundacja HORYZONT360, Wielogłowy Wyróżniony: Ognisko Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej w Dobczycach, Dobczyce
Kategoria › Gospodarka i Zrównoważony Rozwój	Laureat: Towarzystwo Oświatowe Ziemi Chrzanowskiej, Chrzanów Wyróżniony: Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „PIAST” im. W. Witosa, Woła Rzędzińska

Nagroda Dla Osób Działających Na Rzecz Dobra Innych *Amicus Hominum*

Nagroda *Amicus Hominum* ustanowiona została w 2006 roku przez Samorząd Województwa Małopolskiego w celu wyróżnienia osób prywatnych, które działają na rzecz dobra innych i swoją bezinteresowną aktywnością wspierają drugiego człowieka. Nagroda jest również rozwinięciem i kontynuacją polityki Samorządu Województwa związaną z promocją wolontariatu. W 2018 roku przeprowadzono XIII edycję nagrody, do której zgłoszonych zostało 19 kandydatów w pięciu kategoriach, z których Kapituła Nagrody wyłoniła 5 laureatów, 5 wyróżnionych oraz Laureata Nagrody Grand Prix.

Tabela 39. Nagrodzeni w konkursie *Amicus Hominum*, edycja XIII, 2018 rok

<i>Amicus Hominum</i> – edycja XIII, 2018	
Laureat Grand Prix	Bronisława Kufel-Włodek
Kategoria › Polityka Społeczna i Prorodzinna, Pomoc Niepełnosprawnym	Laureat: Agnieszka Pleti Wyróżnienie: Anna Bała
Kategoria › Promocja i Ochrona Zdrowia	Laureat: Iwona Nawara Wyróżnienie: Włodzimierz Galaciński
Kategoria › Sport i Edukacja	Laureat: Bronisława Kufel-Włodek Wyróżnienie: Krystyna Zaporowska
Kategoria › Działalność Filantropijna	Laureat: Jan Wójciak Wyróżnienie: Andrzej Kowalik
Kategoria › Inicjatywa Młodych	Laureat: Dominika Tabor Wyróżnienie: Dawid Mik

Kampania 1% – Poświęcona Popularyzacji Mechanizmu Odpisu 1% Podatku Na Rzecz Organizacji Pożytku Publicznego *Zostaw 1% w Małopolsce*

Od 2007 roku Województwo prowadzi kampanię zachęcającą Małopolan do odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego działających na terenie Małopolski. W 2018 roku Województwo Małopolskie po raz kolejny zaangażowało się w działania mające na celu popularyzację idei odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. Wzorem lat ubiegłych prowadzona była zakładka na stronie www.malopolska.pl, na której umieszczane były informacje dotyczące zasad wypełniania rocznych zeznań podatkowych oraz bieżące aktualności dotyczące mechanizmu odpisu 1% podatku w regionie (informacje o darmowych poradach prawnych, spotkaniach informacyjnych itp.). W celu zachęcenia mieszkańców województwa do przekazywania odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich OPP, przeprowadzono kampanię informacyjną we współpracy z Radiem Kraków, Radiem RDN i Kolejami Małopolskimi. Informacje były również publikowane na koncie Pozarządowa Małopolska na portalu Facebook.

Ponadto przez cały okres rozliczeniowy pracownicy UMWM mieli dołączony do stopki mailowej banner zachęcający do przekazywania 1% na rzecz organizacji pożytku publicznego działających w regionie. W tym czasie wykorzystywana była również pieczęć, umieszczana na korespondencji wychodzącej z UMWM, przypominająca o tym, jak łatwo wesprzeć organizację, przekazując im 1% swojego podatku.

2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego

Realizacja Budżetu Obywatelskiego WM w 2018 roku

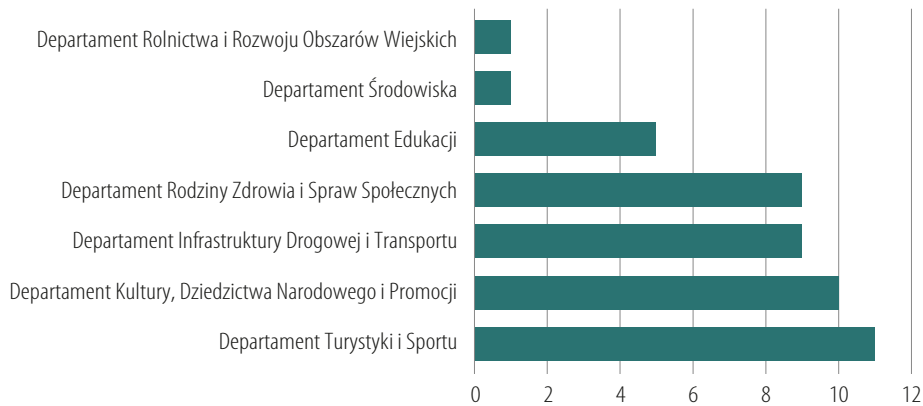
W ramach 2. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego wyłonionych zostało 46 zadań, spośród których realizacja:

- › 1 przypadła na 2017 rok;
- › 34 przypadła na 2018 rok;
- › 11 przypadła na lata 2018–2019.

Na realizację wszystkich zadań wyłonionych w 2. edycji Budżetu Obywatelskiego przeznaczono kwotę w wysokości 7,99 mln zł, z czego na 2018 rok przypadła aż 84% tej kwoty.

Podział zadań, ze względu na ich zakres przedmiotowy, pomiędzy poszczególne departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego przedstawiono na poniższym wykresie:

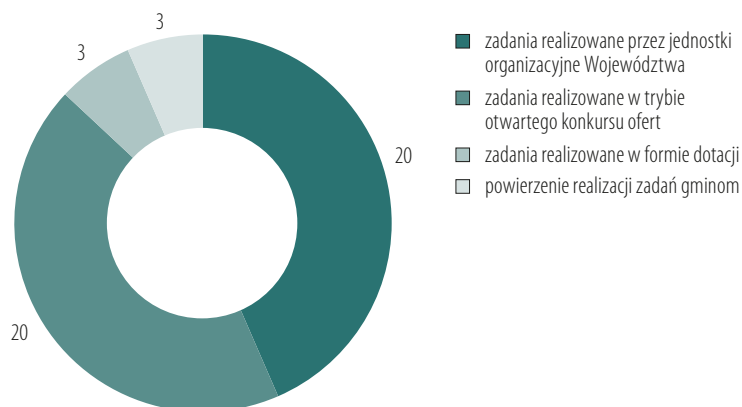
Wykres 66. Zadania 2. edycji w podziale na departamenty UMWM

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Zdecydowana większość zadań wyłonionych w ramach 2. edycji Budżetu Obywatelskiego realizowana była przez jednostki organizacyjne Samorządu Województwa (20 zadań) oraz jako zadania realizowane w trybie otwartego konkursu (20 zadań).

Wykres 67. Formy realizacji zadań Budżetu Obywatelskiego w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

W 2018 roku zakończono realizację 34 spośród wszystkich zadań wyłonionych w 2. edycji Budżetu Obywatelskiego, przeznaczając na ten cel kwotę 5,96 mln zł. Ponadto w 2018 roku w realizacji było 11 zadań, na których wdrożenie wydatkowano kwotę 740 tys. zł. Pozostałe środki przewidziane na realizację tych zadań wydatkowane będą w 2019 roku. Realizacja 1 zadania została zakończona w 2017 roku.

Tabela 40. Realizacja Budżetu Obywatelskiego w 2018 roku

Lp.	Nazwa zadania	Rok realizacji	Uwagi	Wartość całkowita
1.	Agregat pompowy spalinowy na przyczepie o max. wyd. 400–700 m ³ /h	2017	zrealizowane	120 000 zł
2.	Nasadzenie krzewów w pasie drogi nr 977 i urządzenie skarpy w miejscowości Poręba Radlna	2018	zrealizowane	77 765 zł
3.	Budowa parkingu przy DW 977 w miejscowości Zborowice	2019	w trakcie realizacji	97 208 zł
4.	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 980 w miejscowości Rzepiennik Strzyżewski	2018	zrealizowane	99 880 zł

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Lp.	Nazwa zadania	Rok realizacji	Uwagi	Wartość całkowita
5.	Projekt przebudowy drogi wojewódzkiej DW 953	2018/2019	w trakcie realizacji	112 000 zł
6.	Modernizacja 2 przejść dla pieszych w ciągu DW 955 w miejscowości Jawornik poprzez oznakowanie aktywną informacją wizualną wraz z doświetleniem dla poprawy bezpieczeństwa	2018	zrealizowane	100 000 zł
7.	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 780 w miejscowości Brodła przy ul. Galicyjskiej powiat chrzanowski, gmina Alwernia	2018	zrealizowane	99 782 zł
8.	Odwodnienie DW 780 w miejscowości Poręba Żegoty odc. 120 km 0+700 –0+880 strona prawa	2019	w trakcie realizacji	100 000 zł
9.	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców wsi Przesławice i Waganowice poprzez budowę zatok autobusowych i chodników przy drodze wojewódzkiej nr 775	2019	w trakcie realizacji	400 000 zł
10.	Budowa chodnika w Osieku, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 949	2019	w trakcie realizacji	100 000 zł
11.	Aktywne społeczeństwo	2018/2019	w trakcie realizacji	313 987 zł
12.	Ratujmy noworodki	2018	zrealizowane	390 000 zł
13.	Innowacyjne rozwiązania dla aktywnego starzenia się, rehabilitacji i utrzymania dobrego zdrowia przez cały rok	2018	zrealizowane	393 800 zł
14.	Pełnosprawni przez sport 2018	2018/2019	w trakcie realizacji	100 000 zł
15.	Zdrowie zakłęte w działaniu! Ech, chyba warto...	2018/2019	w trakcie realizacji	206 645 zł
16.	Integracja szansą na lepszą przyszłość – integracja dziecka niepełnosprawnego w różnych aspektach życia społecznego	2018/2019	w trakcie realizacji	99 737 zł
17.	XXI wiek dla pacjenta w Jaroszewcu – zakup kriokomory, sprzętu rehabilitacyjnego	2018	zrealizowane	376 000 zł
18.	Rehabilitacja drogą do sprawności	2018/2019	w trakcie realizacji	100 000 zł
19.	Profilaktyka raka płuc w powiecie myślenickim	2018	zrealizowane	100 000 zł
20.	Robimy tlen – drzewa dla Krakowa	2018	zrealizowane	200 588,65 zł
21.	Zajęcia warsztatowe z robotyki przy Szkole Podstawowej w Radłowie	2018	zrealizowane	88 000 zł
22.	Zwiększenie szans edukacyjnych uczniów gorlickich szkół podstawowych poprzez naukę szybkiego czytania	2018	zrealizowane	91 800 zł
23.	Programowanie to język przyszłości. warsztaty edukacyjne dla dzieci z programowania i robotyki	2018	zrealizowane	100 000 zł
24.	Ja wam pokażę – kreatywne dzieciaki! Program inspirowanych zajęć dodatkowych dla uczniów olkuskich szkół podstawowych	2018	zrealizowane	96 030 zł
25.	Warsztat miejski – Zmień swoje otoczenie!	2018	zrealizowane	75 600 zł
26.	Gmina Tarnów w formie	2018	zrealizowane	81 000 zł
27.	My też możemy razem – integracja mieszkańców Dobrociesza i Wojakowej	2018	zrealizowane	100 000 zł
28.	Strefa turystyczno-wypoczynkowa wraz z imprezą inauguracyjną sezon letni	2018	zrealizowane	100 000 zł
29.	Rozwój psychofizyczny młodego pokolenia przy stole pingpongowym i na boisku piłki siatkowej	2018	zrealizowane	98 000 zł
30.	Dofinansowanie szkolenia dzieci i młodzieży przez Uczniowski Klub Łyżwiarstwa Figurowego „Unia” w Oświęcimiu	2018	zrealizowane	99 800 zł

Lp.	Nazwa zadania	Rok realizacji	Uwagi	Wartość całkowita
31.	„Radość tworzenia bez barier” – bezpłatne zajęcia taneczno-akrobatyczne	2018	zrealizowane	100 000 zł
32.	Rusz się z domu! czyli najciekawsze wydarzenia sportowe w Twojej okolicy	2018	zrealizowane	400 000 zł
33.	Profesjonalne sportowe badania lekarskie dla dzieci i Małopolskich Klubów Piłkarskich	2018	zrealizowane	399 750 zł
34.	Małopolska Akademia Kobiecego Futbolu II edycja 2018–2019	2018/2019	w trakcie realizacji	280 000 zł
35.	Siatkówka w Krakowie ogólnorozwojowe zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży z elementami siatkówki II edycja	2018	zrealizowane	262 980 zł
36.	Rozwój szkolenia piłki nożnej w K.S. „Wiarusy” Igołomia oraz zakup sprzętu sportowego	2018	zrealizowane	99 885 zł
37.	Z gwiazdami nie tylko zaczytani	2018	zrealizowane	400 000 zł
38.	Tarnów Polskiej Piosenki	2018	zrealizowane	400 000 zł
39.	Łącko folklorem kwitnące	2018	zrealizowane	100 000 zł
40.	Rozwój i promocja zespołu Dolina Słomki. Zakup strojów lachowskich, wydanie płyty z okazji 10-lecia zespołu	2018	zrealizowane	76 050 zł
41.	Nadpopradzka szkoła dawności – Od przedszkola do seniora	2018	zrealizowane	100 000 zł
42.	Szkoła nadpopradzkiej tradycji i kultury	2018	zrealizowane	100 000 zł
43.	Edukacja bardzo kulturalna	2018	zrealizowane	86 200 zł
44.	Fantastyczny Kraków. Literatura w mieście i miasto w literaturze	2018	zrealizowane	360 000 zł
45.	Książkomat do całodobowego odbioru zarezerwowanych książek i zakup nowości czytelniczych dla Biblioteki przy ul. Rajskiej	2018	zrealizowane	212 000 zł
46.	Twórczo, kreatywnie i kolorowo. Warsztaty, kursy i plenery artystyczne dla społeczności lokalnej	2018	zrealizowane	99 800 zł

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Budżet Obywatelski WM – 3. edycja

W związku z organizacją oraz przeprowadzeniem 3. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego w 2018 roku podjęte zostały następujące zadania:

- › organizacja warsztatów informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców w subregionach (16 kwietnia – 25 maja 2018 roku);
- › zgłaszanie zadań przez mieszkańców województwa małopolskiego (7 maja – 6 czerwca 2018 roku);
- › udostępnienie wykazu zgłoszonych zadań (czerwiec 2018 roku);
- › udostępnienie listy zadań dopuszczonych do głosowania i listy zadań odrzuconych wraz z uzasadnieniem (sierpień 2018 roku);
- › rozpoczęcie akcji informacyjnej (promującej dane zadanie) przez autorów zadań (sierpień 2018 roku);
- › przeprowadzenie głosowania mieszkańców województwa małopolskiego (10 września – 5 października 2018 roku)
- › ogłoszenie wyników głosowania mieszkańców województwa małopolskiego (listopada 2018 roku).

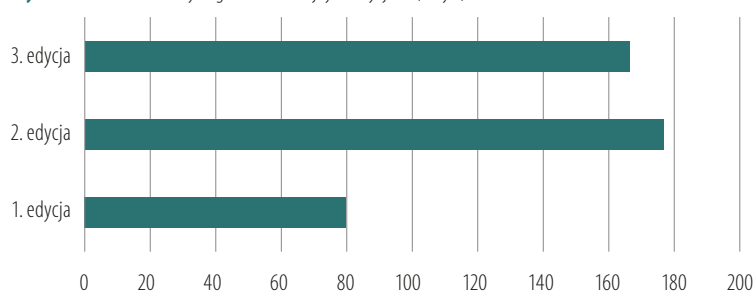
W 3. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego mieszkańcy mogli głosować od 10 września do 5 października 2018 roku. Każdy, kto skończył 16 lat, mógł oddać tylko jeden głos – do wyboru miał dowolne zadanie (małe lub duże) z subregionu, w którym mieszka (meldunek nie był wymagany). Małopolanie mogli wybierać spośród 150 zadań (w sumie wpłynęło 195 zadań, 45 zadań zostało odrzuconych ze względów formalnych lub ocenionych negatywnie).

Tabela 41. Typy zgłoszonych zadań w 3. edycji BO WM

Subregion / charakter zadania	Edukacyjny	Ekologiczny	Inny	Kulturalny	Prospołeczny	Sportowy	Turystyczny
KOM	4	0	4	3	8	6	4
Małopolska Zachodnia	7	0	4	4	11	1	1
m. Kraków	4	1	0	3	15	8	4
Podhalański	7	0	0	1	16	5	1
Sądecki	3	3	1	13	12	4	1
Tarnowski	11	3	1	6	8	0	2
Razem	36	7	10	30	70	24	13
Ocena negatywna	0	1	0	0	1	2	1
Razem	36	8	10	30	71	26	14

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Wykres 68. Liczba oddanych głosów w kolejnych edycjach (w tys.)

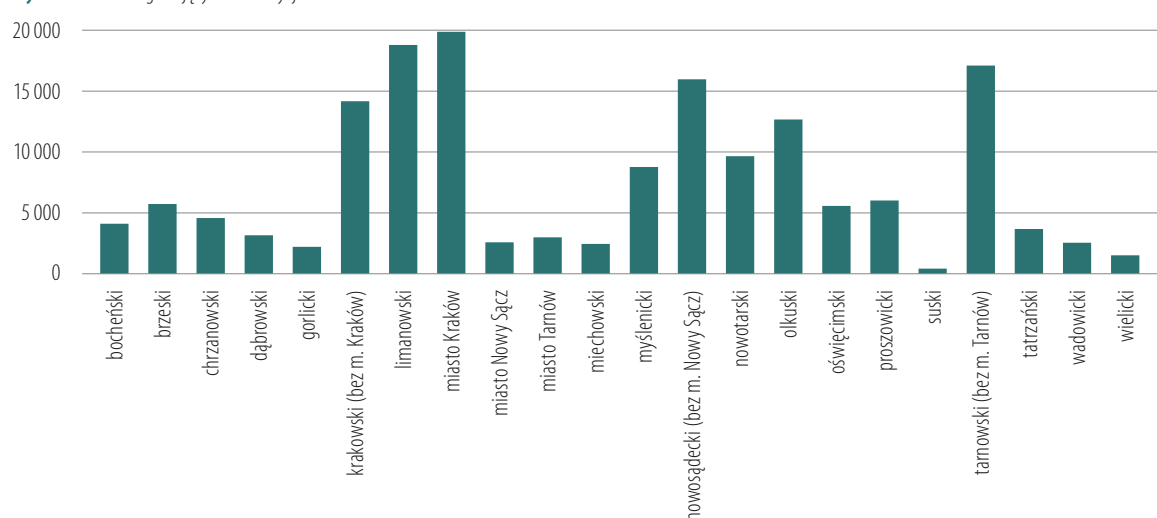
Źródło: Opracowanie własne UMWM.

W wyniku głosowania, które przeprowadzono w formie tradycyjnej (urny i korespondencyjnie) i internetowej, oddano w sumie 166 314 głosów, czyli o 109% więcej niż w 1. edycji budżetu obywatelskiego. W efekcie w 3. edycji wyłoniono 39 zwycięskich zadań.

Analizując wyniki głosowania pod kątem subregionów, w 3. edycji najchętniej głosowali mieszkańcy subregionu sądeckiego – oddali w sumie

39 566 głosów. Na 2. miejscu uplasował się subregion tarnowski (33 085 głosów), a na 3. – Podhale (25 081 głosów). 4. w kolejności był subregion Krakowski Obszar Metropolitalny (24 164 głosów), potem Małopolska Zachodnia (22 818 głosów) i miasto Kraków (19 870). Z kolei pod względem poszczególnych powiatów, najbardziej aktywni byli mieszkańcy stolicy województwa – oddali w sumie 19 870 głosów. 2. wynik w skali województwa zanotowano w powiecie limanowskim (18 791 głosów), 3. w powiecie tarnowskim (17 099 głosów).

Wykres 69. Liczba głosujących w 3. edycji BO WM

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

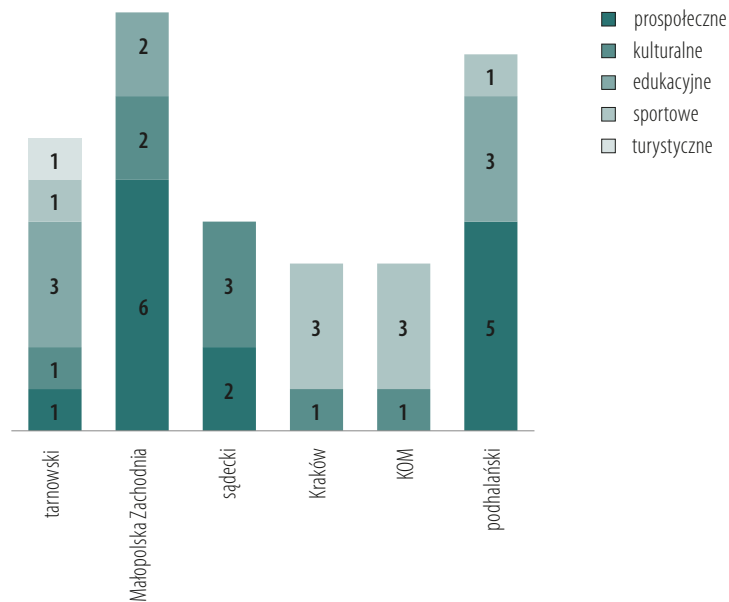
Biorąc pod uwagę kryteria wiekowe, to w 3. edycji BO Małopolska najchętniej głosowali Małopolanie w wieku od 16. do 25. roku życia, którzy oddali aż 37 161 głosów. Aktywnie włączyli się także mieszkańcy w wieku od 36 do 45 lat (30 655 głosów) oraz od 26 do 35 lat (28 526 głosów). Najmniej głosów oddały osoby powyżej 75. roku życia – czyli 4 218 głosów.

Od samego początku, na zgłoszone zadania można głosować przez internet, jednak zdecydowanie dominuje tradycyjny sposób głosowania – w 2018 roku do urn trafiło prawie 75% wszystkich głosów (123 705 głosów). Przez internet zagłosował blisko co czwarty Małopolanin (41 322 głosów), ale warto podkreślić, że ostatniego dnia głosowania – 5 października 2018 roku – w ten sposób zagłosowały aż 7 302 osoby. W 3. edycji korespondencyjnie oddano 1 287 głosów.

W wyniku głosowania do realizacji w ramach 3. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego wybrano 39 projektów o łącznej wartości 8 mln zł. Wśród zwycięskich projektów dominowały zadania o charakterze prospołecznym (36% spośród wszystkich wybranych). Na kolejnych miejscach znalazły się projekty o charakterze kulturalnym (20%), edukacyjnym (20%), sportowym (20%) oraz turystycznym (2%).

Terytorialną dystrybucję zwycięskich zadań (według ich charakteru) przedstawia poniższy wykres.

Wykres 70. Terytorialna dystrybucja projektów wyłonionych w 3. edycji BO WM

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

— więcej informacji

Więcej na temat wyników 3. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego można znaleźć na stronie: www.bo.malopolska.pl/index.php/wyniki2018.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Magdalena Danek, Tomasz Kwiatkowski, Anna Łobodzińska, Rafał Poniewski, Maksymilian Skóra, Barbara Surmacz

— podsumowanie

- Wartość produktu krajowego brutto w 2017 roku wyniosła w Małopolsce 159 997 mln zł, co odpowiada 47 250 zł na mieszkańca.
- Pozytywna tendencja związana ze stałym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych w Małopolsce utrzymała się również w 2018 roku. W rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 391,5 tys. podmiotów, z czego 37,2 tys. to jednostki nowo zarejestrowane. Oznacza to wzrost liczby podmiotów gospodarczych w stosunku do 2017 roku na poziomie 3%.
- Pod względem struktury w Małopolsce niezmiennie dominują mikroprzedsiębiorstwa z liczbą pracowników wynoszącą do 9 osób. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2017 roku z 364,1 tys. do 376,5 tys.
- W porównaniu z rokiem 2017, w każdym powiecie wzrosła liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów zarejestrowano w Krakowie (12,1 tys.) oraz powiatach: krakowskim (2,9 tys.), nowosądeckim, (2,3 tys.) i nowotarskim (2,2 tys.).
- Największym poziomem przedsiębiorczości niezmiennie od kilku lat odznaczają się mieszkańcy Krakowa – w 2018 roku w stolicy regionu odnotowano aż 182 podmioty gospodarcze przypadające na 1 000 osób (średnia dla Małopolski – 115 przedsiębiorstw na 1 000 osób).
- Rok 2017 umocnił obserwowany od wielu lat trend fluktuacji wskaźnika udziału przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną. Jego wartość dla firm usługowych nieznacznie się obniżyła, a dla przemysłowych lekko wzrosła. W obu przypadkach odczyty przewyższają wartości krajowe.
- Wyraźnie obniżyły się nastroje inwestycyjne w obszarze innowacyjności. Nakłady takie przewiduje ponieść w najbliższym czasie zdecydowanie mniej MŚP niż w latach ubiegłych. Spadek wskaźnika dla Małopolski jest, na tle innych regionów, szczególnie widoczny.
- Do połowy 2019 roku małopolskie firmy złożyły do Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój 880 projektów wpisujących się w krajowe inteligentne specjalizacje. Większą aktywność aplikacyjną wykazało tylko Mazowsze (1 928).
- Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w roku 2017 osiągnęła 1 343 mln USD i była niższa o 76 mln USD w stosunku do wartości z poprzedniego roku. Wysokość nakładów od lat utrzymuje się na poziomie przekraczającym 1,1 mld USD, co należy uznać za pozytywną tendencję w napływie inwestycji do regionu.
- Wartość eksportu w Małopolsce w 2017 roku osiągnęła poziom 9,56 mld euro, a importu 9,89 mld. Najważniejsze powiaty odpowiadające za wartość wymiany handlowej w województwie to miasto Kraków (25,6%) oraz powiat krakowski (15,8%) i wielicki (13,4%).

1. Produkt Krajowy Brutto

Według szacunkowych danych GUS wartość produktu krajowego brutto (PKB) w Małopolsce w cenach bieżących wyniosła w 2017 roku 159 997 mln zł. Wartość krajowego PKB oszacowano na 1 988 730 mln zł. Tak w przypadku regionu, jak i kraju dynamika wzrostu jest istotnie większa niż w ostatnich latach, osiągając odpowiednio poziom 108,0% i 106,9%.

Tabela 42. Wartość i dynamika PKB w Polsce i Małopolsce (w mln zł)

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017
PKB w mln zł				
Polska	1 719 097	1 798 302	1 858 637	1 988 730
Małopolska	134 121	142 038	148 211	159 997
Dynamika PKB w % (rok poprzedni = 100%)				
Polska	103,8	104,6	103,3	106,9
Małopolska	104,7	106,0	104,3	108,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2017 roku województwo małopolskie podobnie jak rok wcześniej uplasowało się na 5. miejscu. Niezmiennym liderem jest Mazowsze, które wyprzedza województwa: śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie.

Tabela 43. Wartość PKB w województwach (w mln zł)

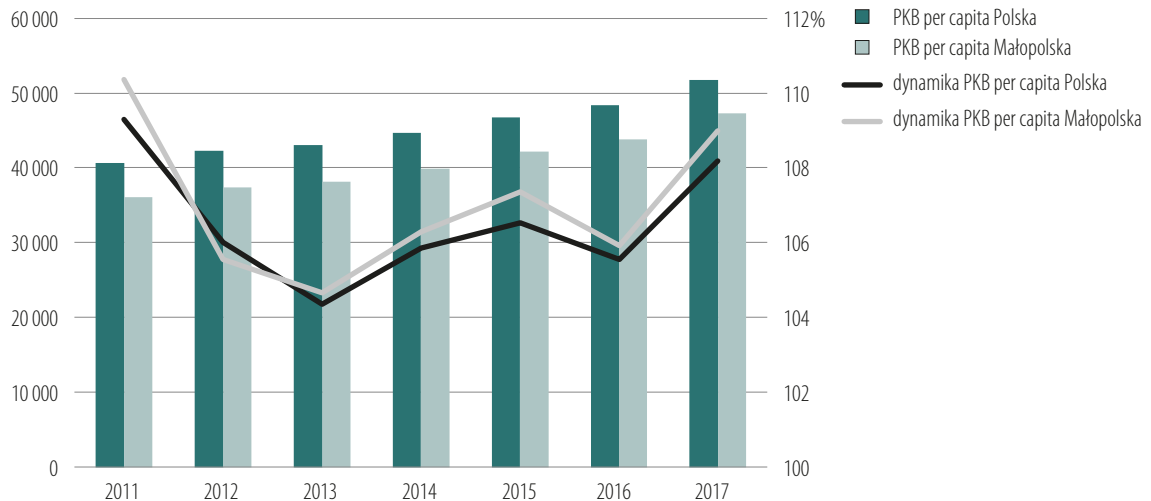
Lp.	Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017
1.	mazowieckie	381 559	398 158	412 436	446 053
2.	śląskie	213 201	222 955	229 004	243 541
3.	wielkopolskie	166 581	176 720	183 658	196 780
4.	dolnośląskie	145 342	151 450	155 682	166 023
5.	małopolskie	134 121	142 038	148 211	159 997
6.	łódzkie	104 837	109 262	112 382	119 981
7.	pomorskie	97 883	103 376	108 239	116 034
8.	kujawsko-pomorskie	76 052	79 629	82 425	87 293
9.	podkarpackie	67 396	70 307	72 547	76 899
10.	lubelskie	67 208	68 719	71 224	75 891
11.	zachodniopomorskie	64 318	68 028	69 280	73 506
12.	warmińsko-mazurskie	46 222	47 873	49 573	52 249
13.	świętokrzyskie	41 173	42 681	43 496	46 126
14.	podlaskie	38 549	39 552	40 748	44 017
15.	lubuskie	38 366	39 804	41 319	43 505
16.	opolskie	36 289	37 749	38 413	40 834

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2017 roku województwo małopolskie wypracowało 8,0% krajowego PKB i jest to wynik analogiczny jak rok wcześniej. Największy udział w kreowaniu krajowego PKB ma województwo mazowieckie (22,4%, wzrost o 0,2 p. proc.). Poza Mazowszem jedynie województwo śląskie (12,2%) odpowiada za ponad 10% udziału w wartości PKB.

PKB przypadające na jednego mieszkańca w województwie małopolskim w 2017 roku osiągnęło, według szacunków, poziom 47 250 zł, co stanowi wzrost o ponad 3 000 zł rok do roku. Jest to jednocześnie wartość niższa niż średnia dla kraju (51 760 zł), która po raz pierwszy przekroczyła 50 000 zł. Dynamika po roku spowolnienia zaliczyła wzrost tak w skali kraju, jak i Małopolski.

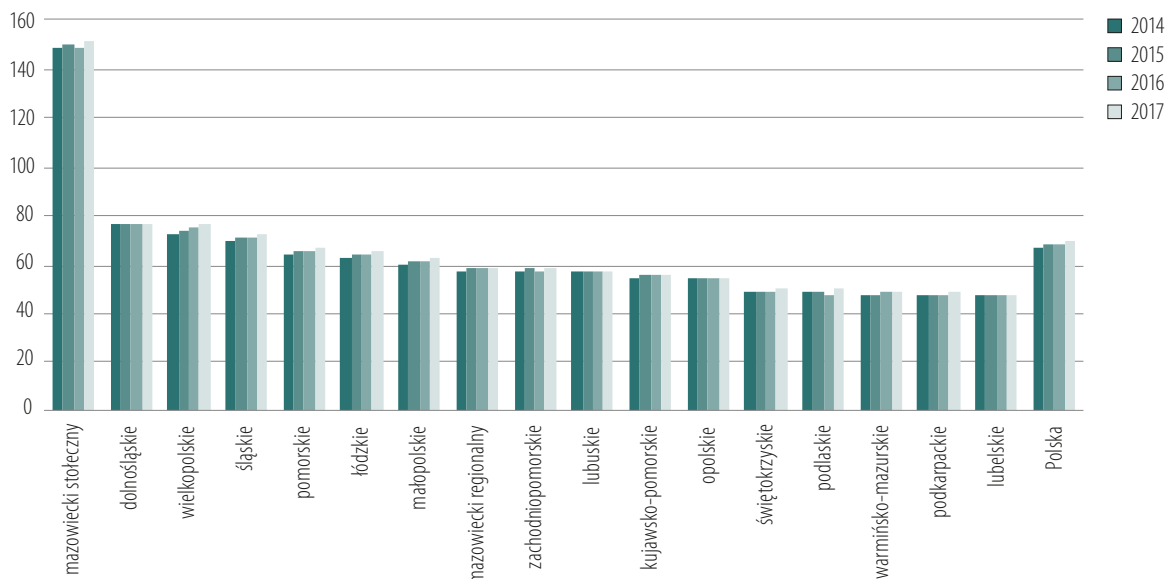
Wykres 71. Wartość i dynamika PKB per capita w Polsce i Małopolsce (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2017 roku w PKB wyrażonym we wspólnej, umownej walucie, tj. standardzie siły nabywczej (PPS), per capita województwo małopolskie osiągnęło poziom 63% średniej unijnej. Podobnie jak w roku wcześniejszym dało to regionowi 6. miejsce w skali kraju. Zdecydowanie dominuje wydzielony, mazowiecki region stołeczny (152%), będący jednocześnie jedynym polskim regionem, którego wartość tego wskaźnika jest wyższa niż średnia unijna. Wartość średnia dla Polski to 70% i przekraczają ją jedynie 4 regiony – województwa: dolnośląskie, wielkopolskie i śląskie oraz wzmiankowany wyżej mazowiecki region stołeczny.

Wykres 72. PKB per capita w standardzie siły nabywczej (PPS) w porównaniu do średniej UE 28 (średnia UE = 100%)

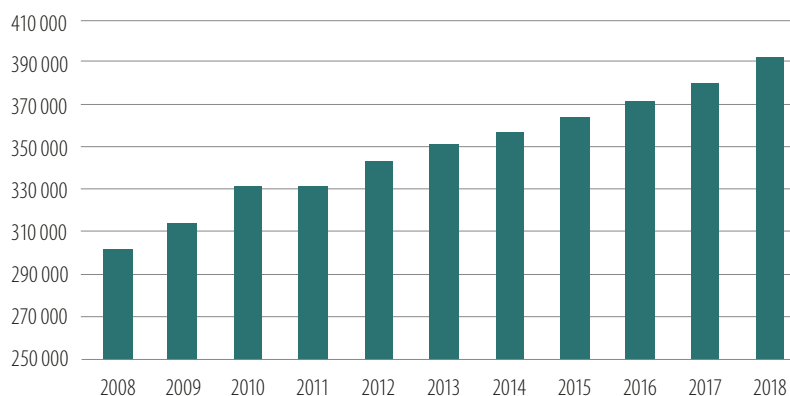

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

2. Przedsiębiorczość

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim wykazuje w ostatnim 10-leciu stałą tendencję wzrostową. Na koniec 2018 roku w systemie REGON zarejestrowanych było łącznie 391,5 tys. podmiotów, co w porównaniu z wynikiem z roku 2017 oznacza wzrost o 3%. Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Małopolski stanowiły w 2018 roku 9% ogółu podmiotów w skali kraju (4 365,4 tys.). Tym samym Małopolska, podobnie jak w latach ubiegłych, uplasowała się w rankingu województw na korzystnym 4. miejscu, za regionami: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Wykres 73. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON w województwie małopolskim

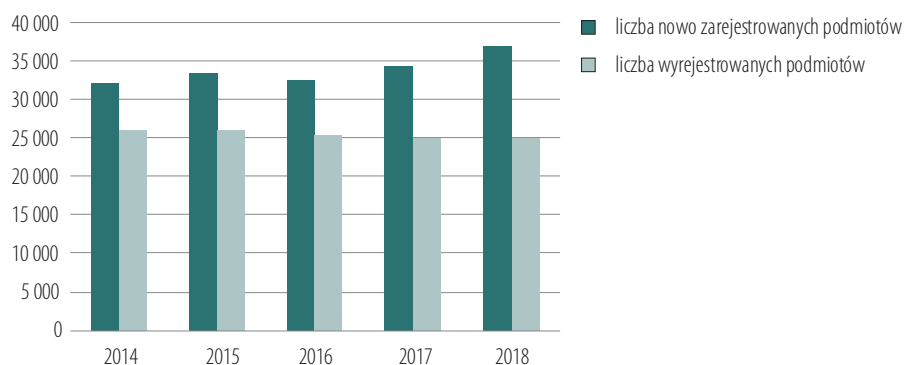

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Pod względem struktury własności w Małopolsce dominuje zdecydowanie, podobnie jak w latach ubiegłych, sektor prywatny, który skupia 380,2 tys. podmiotów (tj. 97,1% ogółu). Sektor publiczny stanowi z kolei 7 tys. podmiotów, a więc 1,8% ogółu¹. W ujęciu rocznym odnotowano przyrost podmiotów z sektora prywatnego o 3%, natomiast w przypadku podmiotów z sektora publicznego można mówić o nieznacznym spadku.

O tym, że 2018 rok był czasem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości świadczy wyraźnie wyższa względem ostatnich lat liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W 2018 roku przybyło ich w Małopolsce 37,2 tys. w porównaniu do 34 tys. w 2017 roku. Dynamika pomiędzy tymi latami ukształtowała się na poziomie 9,3%, podczas gdy w latach 2016–2017 wskaźnik ten plasował się na poziomie 4,7%. Wyrejestrowanych zostało natomiast 25,2 tys. podmiotów, a więc o 1,2% więcej niż w 2017 roku.

Wykres 74. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

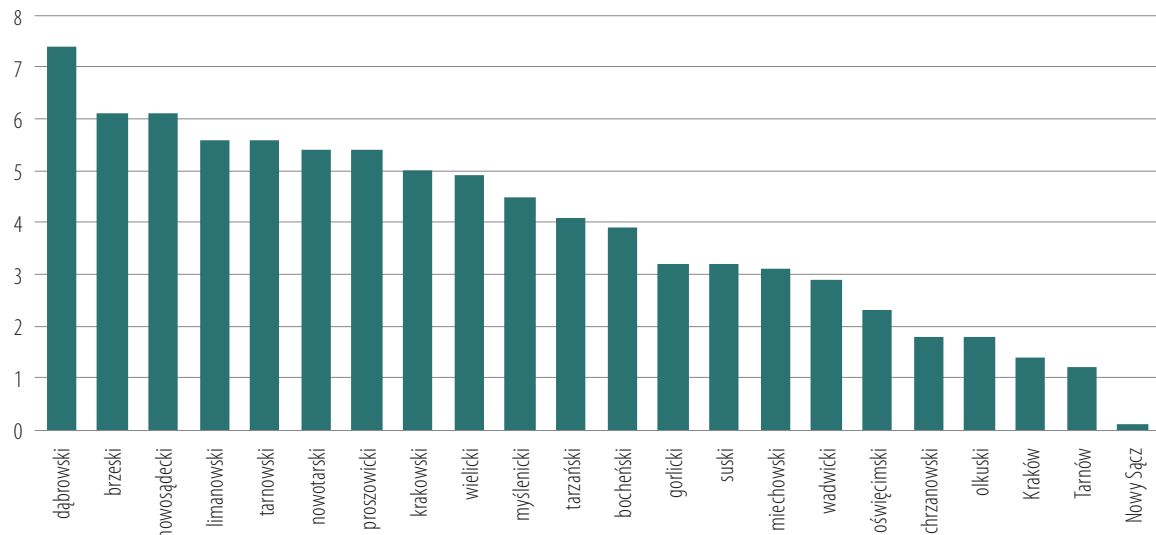
Analizując liczbę podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przekroju na poszczególne powiaty należy zaznaczyć, że najwięcej z nich niezmiennie znajduje się w granicach miasta Krakowa. W 2018 roku ich liczba wyniosła 140,5 tys., a więc 35,9% ogółu podmiotów zlokalizowanych w całej Małopolsce. Na wy-

1. Wartości nie sumują się do 100% z uwagi na fakt, że oprócz sektora publicznego i sektora prywatnego wyróżnia się tzw. „własność mieszaną między sektorami z przewagą własności sektora publicznego lub prywatnego” oraz własność pozostałą klasyfikowaną w ramach oddzielnej kategorii „brak przewagi sektorowej”.

sokich pozycjach pod tym względem uplasowały się też powiaty: krakowski (31,8 tys., tj. 8,1%), nowosądecki i wadowicki (oba po ok. 17 tys., tj. 4,4%) oraz nowotarski (16,9 tys., tj. 4,3%). Powiaty charakteryzujące się natomiast najmniejszą liczbą podmiotów zarejestrowanych na koniec 2018 roku to: miechowski (4,6 tys., tj. 1,2%), proszowicki (3,7 tys., tj. 0,9%) oraz dąbrowski (3,6 tys., tj. 0,9%).

W porównaniu z ubiegłym rokiem we wszystkich powiatach odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych (w 2017 roku niewielki spadek wystąpił w powiecie gorlickim – o 0,1%). Największa dynamika wzrostu w 2018 roku wystąpiła w powiecie dąbrowskim (7,4%), a także w powiatach brzeskim i nowosądeckim (oba po 6,1%), limanowskim i tarnowskim (oba po 5,6%) oraz nowotarskim i proszowickim (oba po 5,4%).

Wykres 75. Dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w latach 2017–2018 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Jeśli chodzi o liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2018 roku w ujęciu powiatowym to najwyższe wyniki w tym zakresie odnotowały: miasto Kraków (12,1 tys.) oraz powiaty krakowski (2,9 tys.), nowosądecki, (2,3 tys.), a także nowotarski (2,2 tys.). Największą dynamiką wzrostu w porównaniu do roku ubiegłego charakteryzowały się natomiast powiaty: proszowicki (25,9%), miechowski (24,8%) i nowosądecki (22,3%). Co istotne, w porównaniu do 2017 roku, w żadnym z powiatów nie odnotowano ujemnego wskaźnika w zakresie dynamiki liczby nowo powstałych podmiotów gospodarczych (w 2017 roku wystąpił on w powiatach miechowskim i gorlickim).

W odniesieniu do liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do roku poprzedniego wzrost nastąpił jedynie w miastach na prawach powiatu, tj.: Krakowie (34%), Nowym Sączu (19,1%) i Tarnowie (8,6%). W pozostałych częściach województwa małopolskiego liczba wyrejestrowanych podmiotów w analizowanym roku uległa zmniejszeniu.

Tabela 44. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim

Powiat	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2017 roku	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2018 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) rok do roku	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2017 roku	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2018 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) rok do roku
bocheński	824	901	9,3	637	511	-19,8
brzeski	751	903	20,2	491	439	-10,6
chrzanowski	1 009	1 024	1,5	877	781	-10,9
dąbrowski	388	473	21,9	250	204	-18,4
gorlicki	739	861	16,5	716	569	-20,5
krakowski	2 643	2 914	10,3	1 911	1 606	-16,0

Rozdział I Potencjał gospodarczy

Powiat	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2017 roku	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2018 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) rok do roku	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2017 roku	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2018 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) rok do roku
limanowski	1 147	1 376	20,0	934	775	-17,0
miechowski	307	383	24,8	264	243	-8,0
myślenicki	1 183	1 256	6,2	830	675	-18,7
nowosądecki	1 880	2 299	22,3	1 536	1 272	-17,2
nowotarski	1 849	2 157	16,7	1 366	1 234	-9,7
olkuski	806	937	16,3	723	659	-8,9
oświęcimski	1 071	1 184	10,6	961	840	-12,6
proszowicki	324	408	25,9	232	199	-14,2
suski	681	778	14,2	539	481	-10,8
tarnowski	1 342	1 532	14,2	1 035	785	-24,2
tatrzański	909	1 008	10,9	679	563	-17,1
wadowicki	1 218	1 416	16,3	1 034	881	-14,8
wielicki	1 327	1 410	6,3	953	790	-17,1
Kraków	11 898	12 093	1,6	7 507	10 063	34,0
Nowy Sącz	832	907	9,0	707	842	19,1
Tarnów	917	994	8,4	766	832	8,6
Małopolska	34 045	37 214	9,3	24 948	25 244	1,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Analizując liczbę przedsiębiorstw pod względem ich klas wielkości w zależności od liczby zatrudnionych pracowników, można stwierdzić, że w Małopolsce niezmiennie silną dominację utrzymują mikroprzedsiębiorstwa z liczbą pracowników wynoszącą do 9 osób. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2017 roku z 364,1 tys. do 376,5 tys. Na 2. miejscu znalazły się tzw. małe podmioty gospodarcze zatrudniające od 10 do 49 pracowników (12,4 tys. w 2018 roku). W dalszej kolejności z wynikiem 2,3 tys. w 2018 roku plasują się przedsiębiorstwa średnie o liczbie zatrudnionych w granicach 50–249. Stosunkowo najmniejszy udział w 2018 roku, podobnie jak w latach poprzednich, odnotowano natomiast w przypadku dużych podmiotów gospodarczych zatrudniających powyżej 250 osób – 290 przedsiębiorstw, z czego firm zatrudniających powyżej 1 000 osób funkcjonowało na terenie Małopolski – 53.

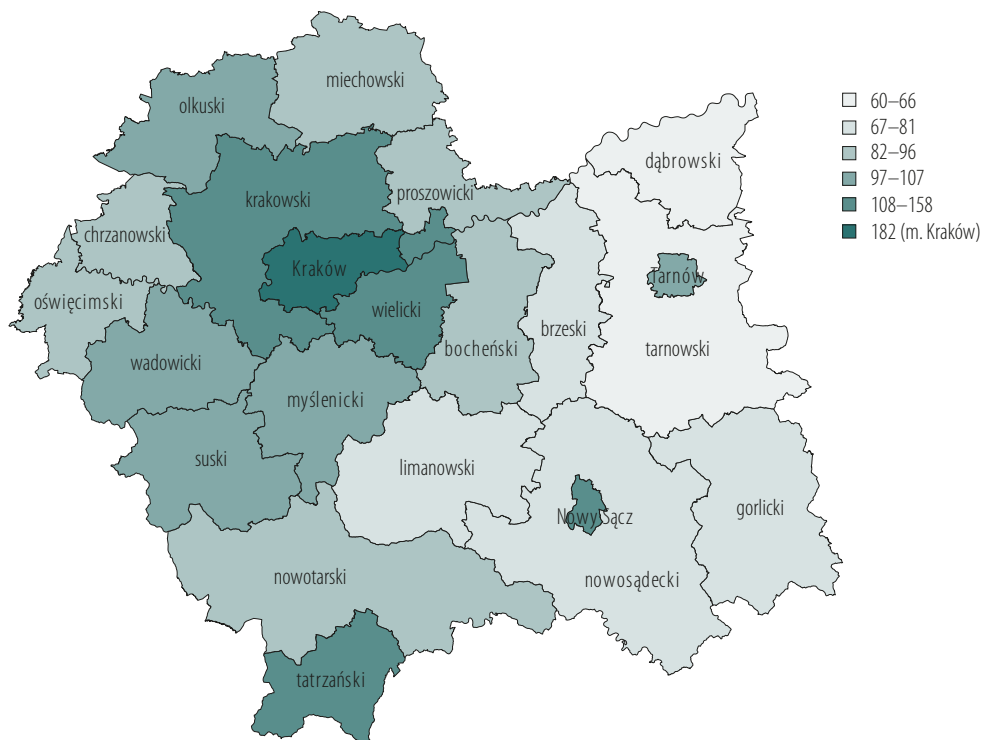
Tabela 45. Podmioty gospodarki narodowej w Małopolsce (stan na 31 grudnia 2018 roku)

Powiat	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów na 1 000 mieszkańców	Przedziały zatrudnienia				
			do 9	10–49	50–249	250–999	powyżej 1 000
bocheński	9 239	86,7	8 842	334	57	5	1
brzeski	7 277	78,1	6 998	241	37	1	0
chrzanowski	12 070	96,3	11 607	380	75	8	0
dąbrowski	3 585	60,4	3 419	148	16	2	0
gorlicki	8 084	74,1	7 729	296	53	5	1
krakowski	31 845	114,9	30 760	922	144	17	2

Powiat	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów na 1 000 mieszkańców	Przedziały zatrudnienia				
			do 9	10–49	50–249	250–999	powyżej 1 000
limanowski	10 615	80,7	10 193	355	61	4	2
miechowski	4 607	93,8	4 462	126	18	1	0
myślenicki	13 257	104,4	12 823	366	64	3	1
nowosądecki	17 034	78,8	16 401	547	80	6	0
nowotarski	16 930	88,4	16 271	574	76	8	1
olkuski	12 031	107,4	11 545	411	67	7	1
oświęcimski	14 548	94,6	14 022	421	93	10	2
proszowicki	3 737	85,9	3 585	128	23	1	0
suski	8 320	98,7	8 031	242	43	4	0
tarnowski	13 284	65,9	12 716	499	63	5	1
tatrzański	10 736	157,5	10 442	260	33	1	0
wadowicki	16 975	106,0	16 328	514	118	15	0
wielicki	15 305	120,4	14 775	446	75	9	0
Kraków	140 500	182,2	135 088	4 384	841	152	35
Nowy Sącz	9 874	117,7	9 369	379	112	11	3
Tarnów	11 686	107,2	11 048	476	144	15	3
Małopolska	391 539	115,1	376 454	12 449	2 293	290	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Mapa 18. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 000 mieszkańców w 2018 roku

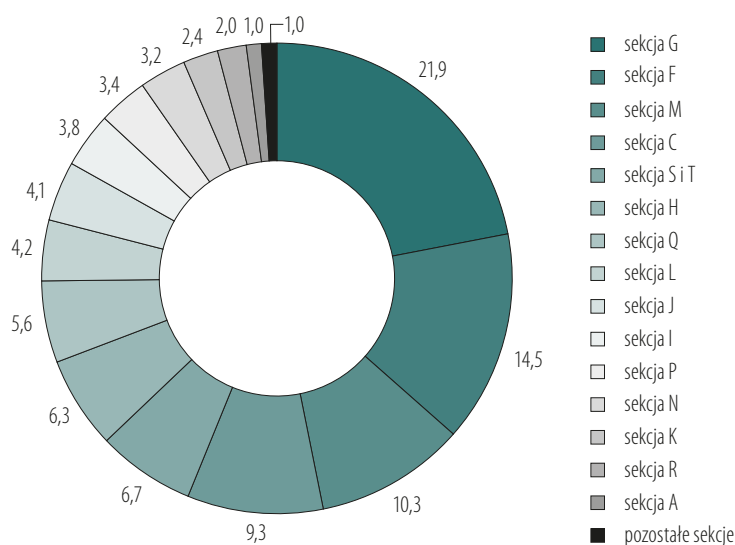
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców województwa małopolskiego w 2018 roku zarejestrowanych było 115 przedsiębiorstw, co oznacza wzrost tego wskaźnika w stosunku do roku poprzedniego (o 3 przedsiębiorstwa). Wynik uzyskany przez Małopolskę w 2018 roku był nieco wyższy od średniej krajowej, gdzie na 1 000 osób przypadało średnio 114 przedsiębiorstw. W przekroju na poszczególne powiaty największym poziomem przedsiębiorczości niezmiennie od kilku lat odznaczają się mieszkańcy miasta Krakowa – w 2018 roku na 1 000 osób przypadały tu aż 182 podmioty gospodarcze. Na 2. miejscu, podobnie jak w roku poprzednim, uplasował się pod tym względem powiat tatrzański z wynikiem 158, na co znaczny wpływ ma rozwój przedsiębiorstw z branży turystycznej, a w szczególności sekcji związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Stosunkowo wysoką na tle regionu wartością wskaźnika odznaczały się także powiat wielicki (120 przedsiębiorstw), miasto Nowy Sącz (118 przedsiębiorstw), powiat krakowski (115 przedsiębiorstw), powiat olkuski i miasto Tarnów (oba po 107 przedsiębiorstw) oraz powiat wadowicki (106 przedsiębiorstw), a więc zarówno pozostałe miasta na prawach powiatu, jak i powiaty sąsiadujące ze stolicą Małopolski. Najmniejszy wskaźnik w tym kontekście uzyskały natomiast powiaty: tarnowski i dąbrowski (w obu przypadkach poniżej 70 przedsiębiorstw przypadających na 1 000 mieszkańców).

Mając na uwadze liczbę podmiotów gospodarki narodowej w przekroju na poszczególne sekcje PKD w roku 2018 największą dominacją, podobnie jak w latach ubiegłych, odznaczały się przedsiębiorstwa związane z handlem hurtowym i detalicznym (sekcja G) – 85,9 tys. (tj. 21,9%), budownictwem (sekcja F) – 56,6 tys. (tj. 14,5%) oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M) – 40,4 tys. (tj. 10,3%). Najmniejszy udział (tj. poniżej 1,0%) odnotowano natomiast w przypadku sekcji: O, E, B, D oraz U.

Udział procentowy poszczególnych sekcji w skali Polski przedstawiał się w 2018 roku niemal analogicznie jak w przypadku województwa małopolskiego. Największym wkładem Małopolski w odniesieniu do wartości krajowych (tj. powyżej 10,0%) charakteryzowały się sekcje: budownictwo (sekcja F) oraz zakwaterowanie i usługi gastronomiczne (sekcja I). Najmniejszą wartość danego wskaźnika odnotowano natomiast w przypadku działalności rolniczej (sekcja A) i zaopatrywania w energię elektryczną (sekcja D) – tj. w obu przypadkach poniżej 5,5%.

Wykres 76. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD w Małopolsce na koniec 2018 roku (w %)

Legenda

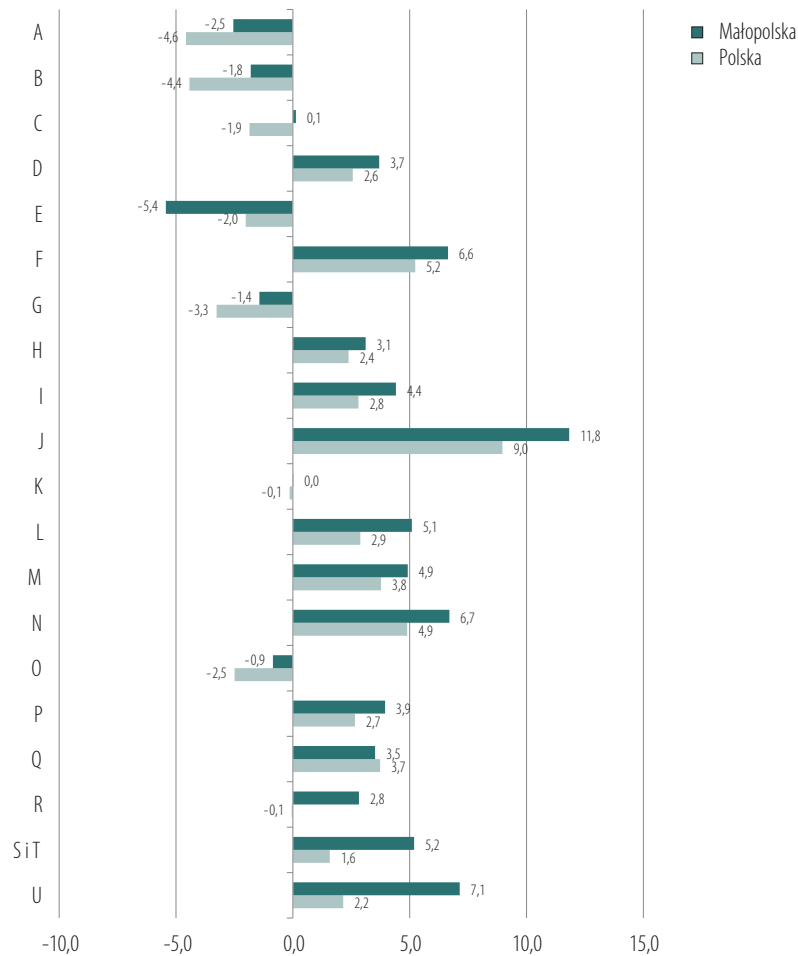
Sekcja	Działalność	Sekcja	Działalność
A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	K	finansowa i ubezpieczeniowa
B	górnictwo i wydobywanie	L	obsługa rynku nieruchomości
C	przetwórstwo przemysłowe	M	profesjonalna, naukowa i techniczna
D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	N	w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
E	dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	O	administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

Sekcja	Działalność	Sekcja	Działalność
F	budownictwo	P	edukacja
G	handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle	Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna
H	transport i gospodarka magazynowa	R	związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
I	zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	S	pozostała działalność usługowa
J	informacja i komunikacja	T	gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Jeśli chodzi o dynamikę zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem, zarówno w skali Małopolski, jak i całego kraju obserwuje się od kilku lat w tym względzie tendencję wzrostową. Biorąc pod uwagę przekrój na poszczególne sekcje PKD, największy wzrost w latach 2017–2018 wystąpił w Małopolsce w zakresie działalności związanej z informacją i komunikacją (sekcja J) – 11,8%, usługami administrowania i działalnością wspierającą (sekcja N) – 6,7% oraz budownictwem (sekcja F) – 6,6%. Stosunkowo wysoki na tle regionu wzrost odnotowano także w ramach obsługi rynku nieruchomości (sekcja L) – 5,1% oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – 4,9%. Wskaźniki ujemne dotyczyły w przypadku Małopolski jedynie pięciu sekcji PKD, w tym największy spadek odnotowano w usługach dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (sekcja E) – 5,4% oraz w działalności związanej z rolnictwem, łowiectwem i rybactwem (sekcja A) – 2,5%.

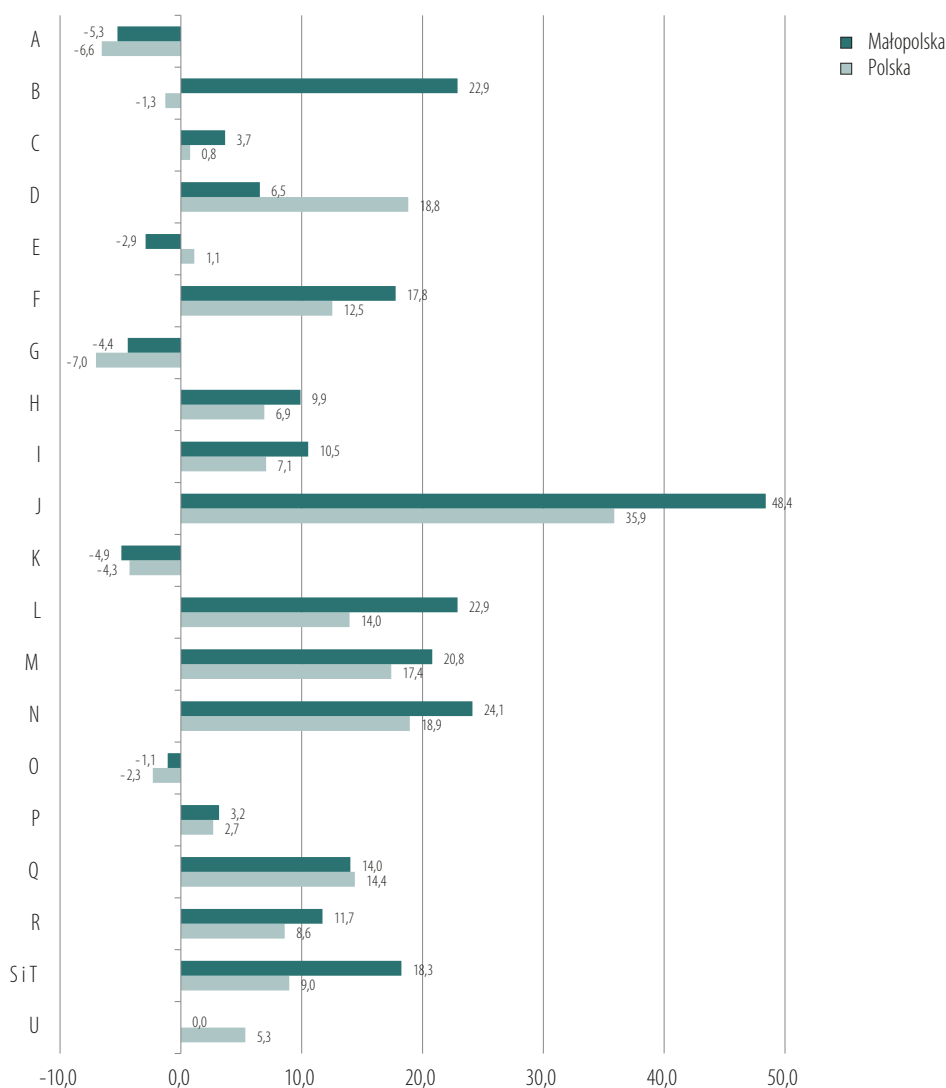
Wykres 77. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i w Polsce według sekcji PKD w latach 2017–2018 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Analizując natomiast dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarczych w dłuższej perspektywie czasowej, tj. w latach 2014–2018, zdecydowanie najwięcej przedsiębiorstw w województwie małopolskim przybyło w zakresie działalności informacyjnej i komunikacyjnej (sekcja J) – wzrost aż o 48,4% na przestrzeni ostatnich czterech lat. W skali kraju również dominował wzrost w danej sekcji, jednak z nieco mniejszą dynamiką, tj. o 35,9%. Na terenie Małopolski na 2. miejscu uplasowała się działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N) z wynikiem 24,1%, a w dalszej kolejności obsługa rynku nieruchomości (sekcja L) oraz górnictwo i wydobywanie (sekcja B) – w obu przypadkach wzrost o 22,9%. W analizowanym przedziale czasu największy spadek liczby przedsiębiorstw w województwie małopolskim nastąpił natomiast w przypadku działalności związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (sekcja A), tj. o 5,3% oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K), tj. 4,9%.

Wykres 78. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i w Polsce według sekcji PKD w latach 2014–2018 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Jak wynika z najnowszych danych w ramach 21. edycji opracowywanego cyklicznie przez *Rzeczpospolitą* rankingu *Lista 500*, w 2018 roku w gronie krajowych liderów przedsiębiorczości znalazło się 30 małopolskich przedsiębiorstw, co oznacza spadek o cztery podmioty gospodarcze w stosunku do roku poprzedniego. Najwięcej firm, podobnie jak w latach ubiegłych, zlokalizowanych było na terenie miasta Krakowa (tj. 56,7% wobec 58,8% w 2017 roku). W stosunku do roku poprzedniego na liście pojawiło się aż dziewięć nowych przedsiębiorstw, w tym m.in. powracająca do zestawienia spółka Orlen Południe S.A. GK z Trzebini, Kantor Wymiany Walut sp.k. z Nowego Sącza, ZGH Bolesław S.A. z Bukowna, czy Sobiesław Zasada Automotive sp. z o.o. sp.k. z Krakowa.

Tabela 46. Przedsiębiorstwa z Małopolski ujęte w rankingu *Lista 500 Rzeczypospolitej* w 2018 roku (21. edycja).

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Pozycja w 2018 roku	Pozycja w 2017 roku	Przychody ze sprzedaży (w mld zł)	Zysk/strata netto (w mln zł)	Przeciętne zatrudnienie
1.	BP Europa SE	Kraków	16	19	13,7	425,5	307
2.	Grupa Azoty S.A. GK	Tarnów	28	29	10,0	7,7	15 470
3.	Tesco (Polska) Sp. z o.o.	Kraków	32	21	9,6	b.d.	b.d.
4.	Grupa Can-Pack S.A.	Kraków	49	59	7,3	461,0	6 736
5.	Grupa Maspex	Wadowice	75	82	4,8	b.d.	7 587
6.	Stalprodukt S.A. GK	Bochnia	90	98	4,0	284,7	6 457
7.	Grupa Kęty S.A. GK	Kęty	115	128	3,0	268,5	5 146
8.	Holding 1 S.A. SK	Kraków	125	152	2,7	b.d.	1 387
9.	Orlen Południe S.A. GK	Trzebinia	154	–	2,1	68,7	700
10.	Slovnaft Polska S.A.	Kraków	189	225	1,7	19,0	38
11.	Alumetal S.A. GK	Kęty	198	226	1,7	74,3	700
12.	Kantor Wymiany Walut sp.k.	Stary Sącz	205	–	1,6	0,8	b.d.
13.	Grupa Fakro	Nowy Sącz	230	243	1,4	b.d.	b.d.
14.	ComArch S.A. GK	Kraków	232	275	1,4	32,5	6 091
15.	ZGH Bolesław S.A.	Bukowno	234	–	1,3	188,9	b.d.
16.	Grupa PGD sp. z o.o.	Kraków	261	267	1,2	b.d.	719
17.	Sobiesław Zasada Automotive sp. z o.o. sp.k.	Kraków	276	–	1,1	30,8	b.d.
18.	Newag S.A. GK	Nowy Sącz	294	349	1,0	93,4	1 622
19.	PHUP Merkury sp. j.	Kraków	299	–	1,0	0,2	b.d.
20.	Mota-Engil Central Europe S.A.	Kraków	339	339	0,8	–17,0	1 224
21.	ZUE S.A. GK	Kraków	345	492	0,8	–62,8	b.d.
22.	VRG S.A. GK	Kraków	355	391	0,8	53,6	2 450
23.	Grupa Oknoplast sp. z o.o.	Ochmanów	379	407	0,7	b.d.	1 850
24.	OTCF S.A.	Wieliczka	396	–	0,7	50,7	704
25.	Arrow ECS Sp. z o.o.	Kraków	413	–	0,6	b.d.	114
26.	MPEC Kraków S.A.	Kraków	439	419	0,6	30,6	715
27.	Arge Paliwa Sp. z o.o.	Kraków	456	–	0,6	1,5	b.d.
28.	Wawel S.A.	Kraków	457	420	0,6	77,3	1 062
29.	SumiRiko Poland Sp. z o.o.	Wolbrom	486	487	0,5	0,7	1 412
30.	Instal Kraków S.A. GK	Kraków	493	–	0,5	32,1	907

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rankingu *Lista 500 Rzeczypospolitej* z 2018 roku (21. edycja).

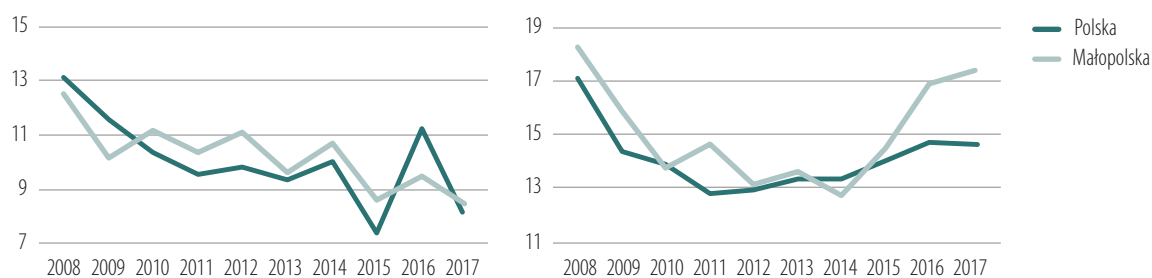
Światowy Tydzień Przedsiębiorczości w Małopolsce

- Światowy Tydzień Przedsiębiorczości (ŚTP) to globalna inicjatywa, której celem jest promowanie przedsiębiorczości, w szczególności wśród osób młodych. W chwili obecnej ŚTP organizowany jest w ponad 170 krajach. W wydarzeniach na całym świecie uczestniczy ok. 10 mln osób. Polska od początku zaangażowana jest w to przedsięwzięcie.
- Województwo Małopolskie od 2010 roku realizuje ŚTP w regionie, a Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego pełni funkcję Regionalnego Koordynatora inicjatywy, zapraszając do współpracy m.in.: podmioty działające na rzecz wsparcia przedsiębiorczości, uczelnie, instytucje otoczenia biznesu, urzędy pracy. Inicjatywa ma charakter otwarty i uczestniczą w niej, w charakterze Partnerów, również inne podmioty, które zgłoszą chęć włączenia się w organizację ŚTP.
- Województwo Małopolskie jest jednym z najbardziej aktywnych regionów Polski, jeśli chodzi o skalę realizacji przedsięwzięcia. Atutem małopolskiej edycji ŚTP, jest ogromna różnorodność, przejawiająca się na wielu poziomach. Począwszy od podmiotów i instytucji, które współtworzą ŚTP w Małopolsce, poprzez szerokie spektrum wydarzeń, aż po charakteryzującą się zróżnicowanym wachlarzem potrzeb i motywacji publiczność, do której działania są kierowane.
- W 2018 roku w skali ogólnopolskiej w ramach ŚTP zorganizowanych zostało ponad 1 300 wydarzeń (w tym w Małopolsce 280 wydarzeń), w których wzięło udział prawie 112 tys. osób (w tym w Małopolsce ok. 11 tys. osób).
- Szczegółowe informacje o przedsięwzięciu dostępne są na stronie internetowej: www.tydzienprzedsiębiorczosci.malopolska.pl.

3. Innowacyjność przedsiębiorstw

W 2017 roku małopolskie firmy przemysłowe ponoszące nakłady na innowacje odnotowały symboliczne (2,4% przekładające się na 0,4 p. proc.) zwiększenie udziału w ogóle przedsiębiorstw. W sektorze usług nastąpił natomiast spadek o 12,2% (1,2 p. proc.). W obu przypadkach regionalna zmiana była korzystniejsza niż w skali kraju. W efekcie, małopolski wskaźnik dla firm usługowych po roku osłabienia przewyższa nieznacznie wskaźnik ogólnopolski, a wskaźnik dla firm przemysłowych umacnia swoją, ugruntowaną wieloletnimi odczytami, przewagę w tej konkurencji. Obecnie województwo charakteryzuje się drugą najwyższą w kraju wartością wskaźnika dla firm przemysłowych, wynoszącą 17,3%. Wśród firm usługowych Małopolska jest w połowie stawki regionów z wartością (8,3%) zbliżoną do średniej krajowej.

Wykres 79. Udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona)

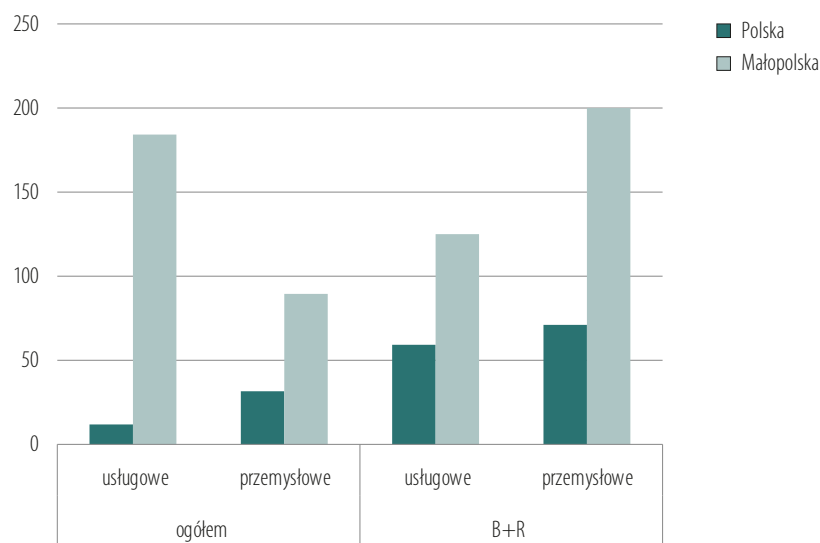
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Obserwując dynamikę wskaźnika w okresie ostatnich 10 lat, można stwierdzić co najmniej dwie prawidłowości. Po pierwsze, kierunek jego corocznych zmian jest w przypadku firm usługowych naprzemienny. Małopolska ani raz nie zanotowała w tym okresie dwóch kolejnych lat wzrostu lub redukcji. Naprzemiennosc jest

także cechą wskaźnika na poziomie krajowym, a lata progresji i regresji są zgodne dla Polski i Małopolski. Po drugie, przedsiębiorstwa przemysłowe ponoszące nakłady na innowacje, konsekwentnie, od kilku lat podnoszą swój udział w rynku. Tymczasem fluktuująca wartość analogicznego wskaźnika dla firm usługowych, pozostawia je z wynikami dalekimi od tych sprzed dekady (dla Małopolski są one ponad 33%, a dla kraju o niemal 38% niższe).

Warto przyrzeć się bliżej analizowanym nakładom. Mimo, że udział firm je ponoszących rośnie na przestrzeni ostatnich lat nieznacznie (przemysłowe) lub wręcz obniża się (usługowe), to dla obu grup odnotowywany jest bezwzględny wzrost wartości wydatków na innowację. W skali Małopolski różnica między ich średnią z lat 2010–2012 i średnią z przedziału 2015–2017 wyniosła 90% (przemysłowe) i 185% (usługowe). W tym czasie analogiczne dane dla kraju miały skalę, odpowiednio 32% i 12%.

Wykres 80. Dynamika nakładów przedsiębiorstw na działalność innowacyjną między latami 2010–2012 i 2015–2017 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

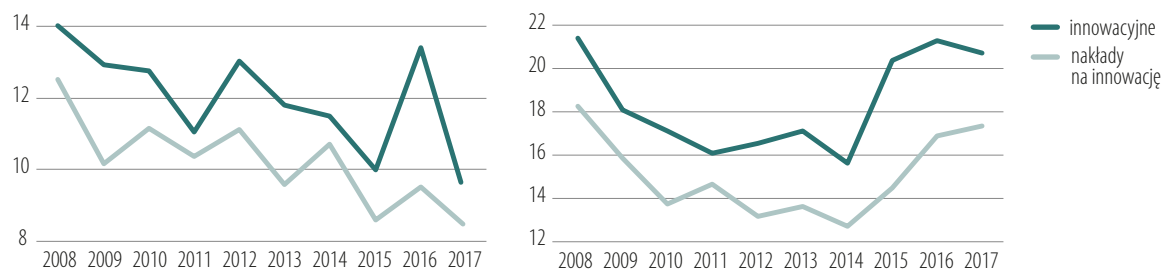
Istotna jest też struktura nakładów innowacyjnych. Spośród siedmiu kategorii na które się dzielią², najbardziej cenna, polegająca na opracowywaniu bądź wytwarzaniu unikalnych rozwiązań, nowej wiedzy jest działalność B+R. Jej średni udział w latach 2015–2017 był w Małopolsce, w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych, jednym z najwyższych (33,9%; w skali kraju wyniósł 19,2%). Dla firm usługowych odnotowano w analogicznym przedziale czasu wartość 46,3%, co również przewyższało średnią krajową (39%), ale plasowało Małopolskę w połowie stawki regionów. W obu typach przedsiębiorstw regionalna dynamika nakładów firm na działalność B+R była większa od dynamiki krajowej.

Nakłady na działalność innowacyjną w firmach, w przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo, wyniosły w roku 2017 w Małopolsce 2 452 zł (ponad 150 zł, czyli ok. 6% mniej niż rok wcześniej), co dało regionowi 3. miejsce w kraju. Nakłady w skali Polski wynoszą 2 384 zł, co oznacza wzrost od poprzedniego roku o około 120 zł, czyli prawie 6%. Udział nakładów innowacyjnych małopolskich firm stanowi 8,9% analogicznych nakładów krajowych i jest to czwarta najwyższa regionalna kontrybucja.

Zestawienie małopolskich firm ponoszących nakłady na innowacje z tymi, które faktycznie innowacje wprowadziły (a więc określanymi mianem innowacyjnych) pokazują, że zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe bywają innowacyjne, nawet jeśli nie ponoszą wydatków na ten cel – wprowadzających innowacje jest bowiem stale więcej niż finansujących ją. W 2017 roku przewaga ta w sektorze usług wyraźnie zmalała i wyniosła 12% (1 p. proc.). Nieznacznie (z 26% do 20%, czyli 3,4 p. proc.) zmalała też przewaga w sektorze przemysłowym. Przedstawione relacje mają odzwierciedlenie na poziomie krajowym.

2. stat.gov.pl: a) prace badawcze i rozwojowe (B+R), b) zakup wiedzy ze źródeł zewnętrznych, c) zakup oprogramowania, d) nakłady inwestycyjne na środki trwałe niezbędne do wprowadzenia innowacji, e) szkolenie personelu związane z wprowadzaniem innowacji, f) marketing dotyczący nowych lub istotnie ulepszonych produktów, g) pozostałe nakłady poniesione na wprowadzenie innowacji.

Wykres 81. Zestawienie udziału małopolskich przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną z udziałem przedsiębiorstw innowacyjnych – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona)

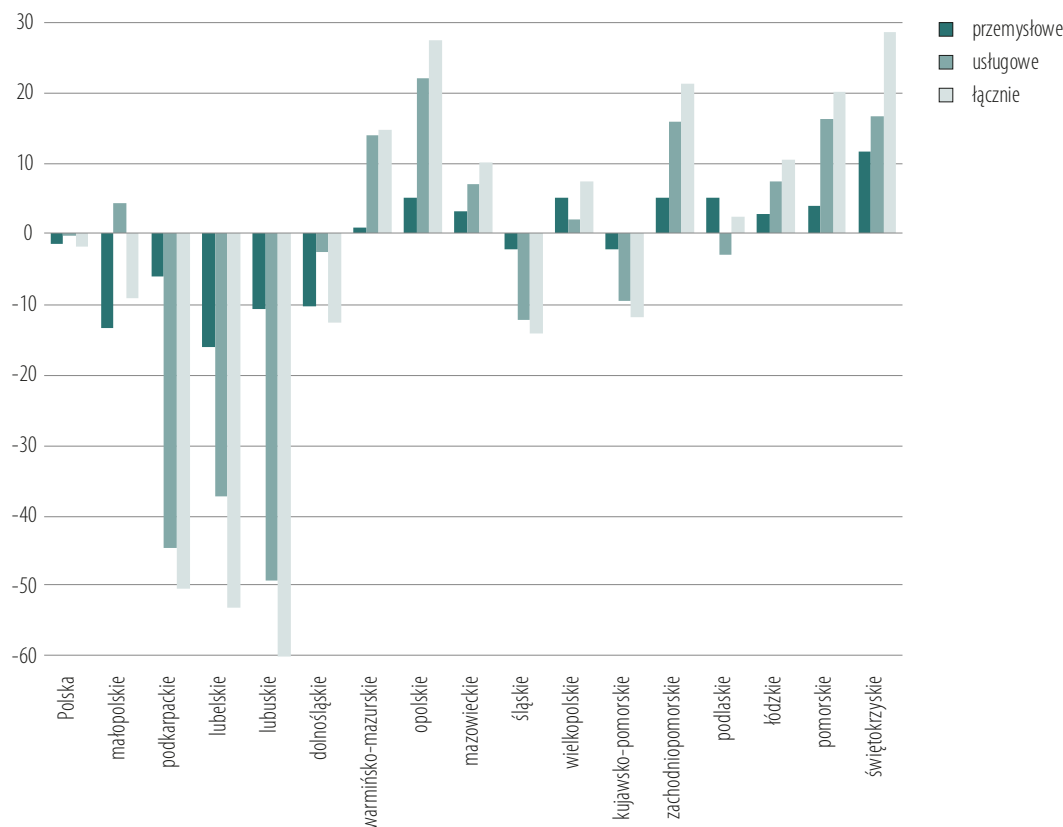

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Wobec nieoczywistego zwrotu z inwestycji w innowacje, przedsiębiorcy chętnie asekurują się, sięgając po wsparcie publiczne. W Małopolsce taka pomoc cieszyła się w ostatnich latach przeciętną w skali kraju popularnością. Wśród aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych, w latach 2015–2017 sięgnęła po nią co piąta (21,3%) firma (w wymiarze ogólnopolskim było to 22,2%). Region utracił tym samym prymat, który wiodł od 2012 roku. Nieco częściej niż w poprzednich latach z publicznego wsparcia innowacji korzystały firmy usługowe (obecnie 16,3%, w latach 2014–2016 11,9%). Mimo to ich odsetek kolejny rok z rzędu utrzymuje się na poziomie niższym od krajowego (17,9%).

Zsumowane regionalne udziały wspartych firm przemysłowych i usługowych dają Małopolsce wartość 37,6 czyli o niemal 20% (9 p. proc.) mniejszą niż rok wcześniej. Analogiczne udziały krajowe zmalały o 4% (1,8 p. proc.). Poniższe zestawienie prezentuje, wyrażone w p. proc., różnice między zsumowanymi udziałami odczytów z tegorocznych i zeszłorocznych statystyk. Na tle odnotowanych zmian, regres Małopolski należy uznać za umiarkowany.

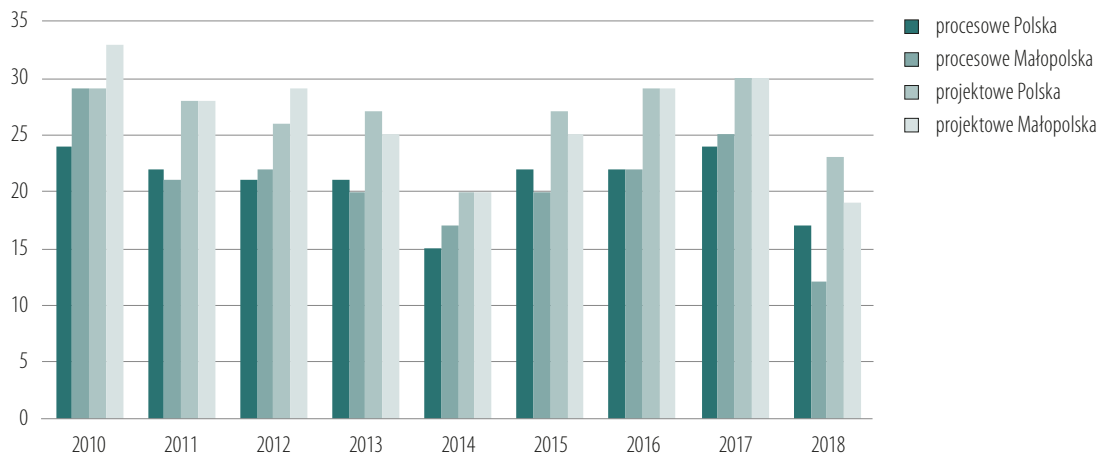
Wykres 82. Publiczne wsparcie na innowacje. Różnica udziałów – w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie – między podmiotami wspartymi w latach 2015–2017 i 2014–2016 (p. proc.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014–2016* oraz *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015–2017*, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa, odpowiednio 2017, 2018.

Mimo szerokiej oferty wsparcia publicznego na działania innowacyjne, nastroje do inwestowania w ten model się wyraźnie osłabiają. Pokazują to badania Banku Pekao³ zrealizowane w 2018 roku (statystyki publiczne będą weryfikować te wyniki z około rocznym opóźnieniem). Z raportu opartego na niezmienną od lat metodyce (w tym na próbie 7,5 tys. respondentów), wynika, że w skali kraju, zarówno w innowacje procesowe, jak i projektowe planuje zainwestować najmniej MŚP od 4 lat (odpowiednio 17% i 23%). Firmy regionalne (badanie zrealizowane na próbie 638 małopolskich MŚP) są jeszcze bardziej powściągliwe – inwestycje deklaruje odpowiednio 12 i 19% z nich, i są to najniższe wartości w kraju, a także w Małopolsce na przestrzeni 9 lat, od kiedy prowadzone jest badanie.

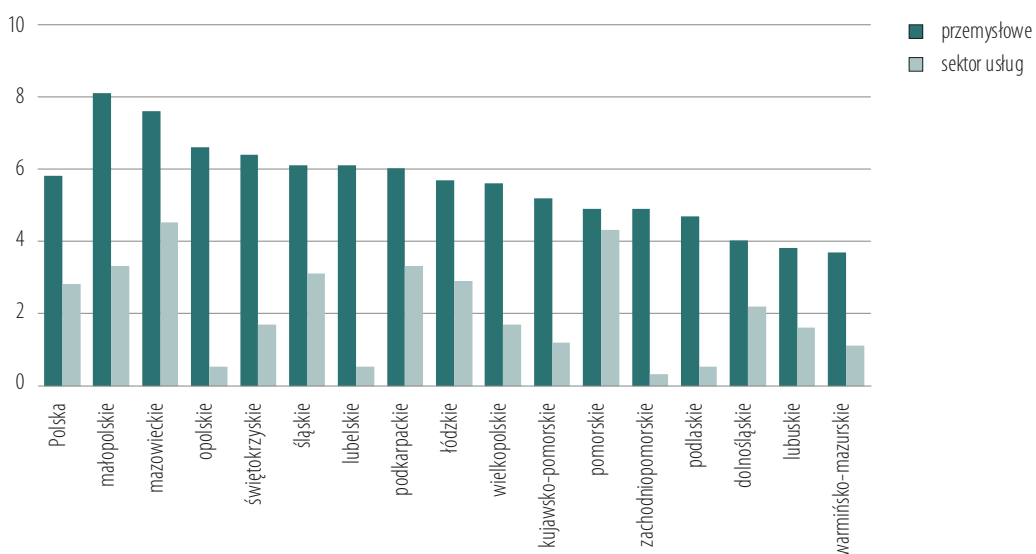
Wykres 83. MŚP planujące zainwestować w innowację w ciągu najbliższych 12 miesięcy (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Pekao.

W Małopolsce współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej w 2017 roku podjęło 8,1% firm przemysłowych. Mimo, że jest to wynik o 10% (1 p. proc.) słabszy niż rok wcześniej, to wobec niższego natężenia współpracy w kraju (o 13,5%) daje regionowi liderowanie w tej statystyce. Wśród firm usługowych, współpraca – zarówno w skali kraju, jak i regionalnie – jest prowadzona zdecydowanie rzadziej (podjęło ją 3,3% małopolskich przedsiębiorstw co było trzecim wynikiem). Region – po zeszłorocznym przyroście wskaźnika przekraczającym 100% – odnotował 32,6% spadek, który był zbliżony ze spadkiem ogólnopolskim o podobnej skali (28,2%).

Wykres 84. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

3. Raport o sytuacji mikro, małych i średnich firm w roku 2018, Bank Pekao, Warszawa 2019.

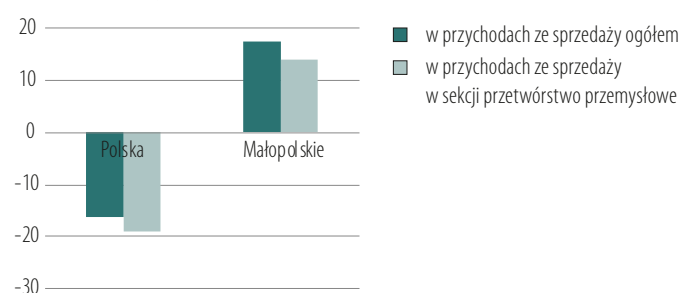
Jeśli przeanalizować natomiast udział firm przemysłowych (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw) współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej formie współpracy, we wszystkich firmach aktywnych innowacyjnie, Małopolska z odczytem 11,8% plasuje się w czołówce województw i jednocześnie powyżej średniej ogólnopolskiej (8,7%). Od zeszłego roku region odnotował wyraźny wzrost (o 23% i 2,2 p. proc.), który wpisuje się w szereg gwałtownych zmian, charakterystycznych dla omawianego wskaźnika.

Obok nastrojów inwestycyjnych, skłonności do współpracy, poniesionych nakładów na innowację oraz faktycznie wprowadzonych innowacji, wskaźnikiem nadrzędnym jeśli chodzi o efekt, ostatecznie weryfikującym przełożenie całego innowacyjnego procesu na rozwój, jest udział przychodów ze sprzedaży innowacyjnych produktów. W roku 2017 wyniósł on w Małopolsce 9,7%, co dało 2. miejsce w skali województw (przy średniej krajowej wynoszącej 7,1%). Jednocześnie średnia regionalna wartość wskaźnika podniosła się między latami 2010–2012 i 2015–2017 o 17,6%, podczas gdy dla kraju zmalała o 16,2%.

Kiedy przyjrzeć się analogicznym zmianom dla przychodów z innowacji wyłącznie w ramach sekcji przetwórstwo przemysłowe, odczyty, z regionalnego punktu widzenia, również okazują się pomyślne – dla Małopolski pokazują wzrost o 14%, a dla kraju spadek o 19%.

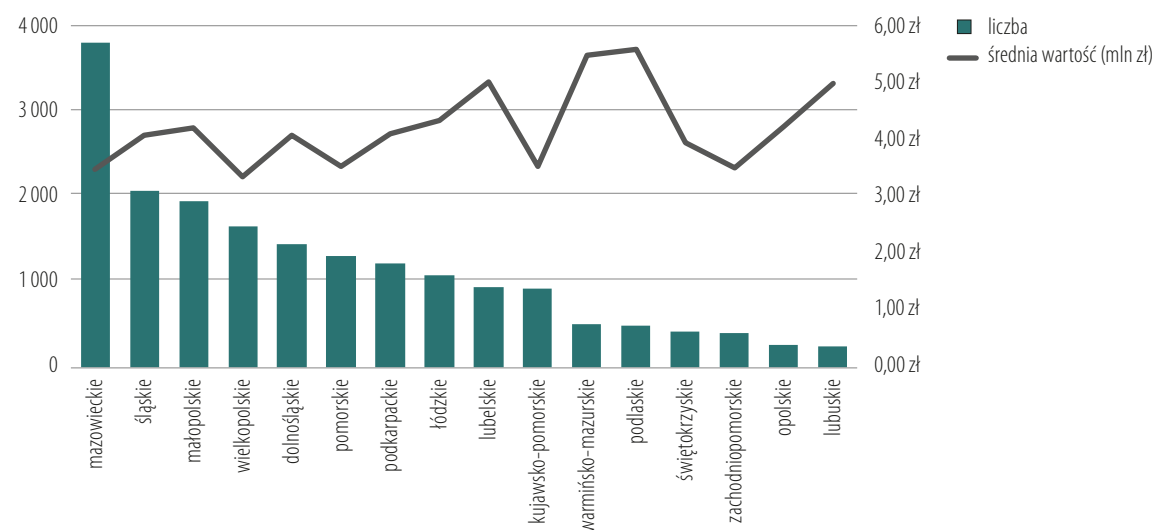
W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 zwiększenie nakładów na działalność B+R i innowacyjną przedsiębiorstw jest zagwarantowane zapisami I Osi Priorytetowej dokumentu: *Gospodarka Wiedzy*. Środki z Osi I są pożytkowane wyłącznie na projekty wpisujące się w dziedziny inteligentnych specjalizacji regionu. Od uruchomienia konkursów w Osi I do lipca 2019 roku, przedsiębiorstwa złożyły 1 204 wnioski o wsparcie. Ich wartość przekroczyła 2,79 mld zł. Dofinansowanie opiewające łącznie na 637 mln zł uzyskało 450 firm. Największa aktywność projektowa dostrzegana jest w ramach specjalizacji Technologie informacyjne i komunikacyjne (TIK). Przedsiębiorcy złożyli w konkursach 428 projektów z tej dziedziny. W pozostałych dziedzinach specjalizacyjnych odnotowano od 120 do 280 aplikacji. W dziedzinie TIK odnotowano także najwyższą liczbę projektów dofinansowanych: 117.

Wykres 85. Dynamika udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych między latami 2010–2012 i 2015–2017 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Wykres 86. Aktywność projektodawców w ramach POIR (z wyłączeniem Działania 2.1). Wnioski (wpisujące się w krajową inteligentną specjalizację) złożone i ich wartości (według stanu na 30 czerwca 2019 roku)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych przekazanych przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii.

Małopolskie firmy budują lub wzmacniają swoją innowacyjność także w oparciu o narzędzia dostępne z poziomu krajowych programów operacyjnych, szczególnie z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

Do końca czerwca 2019 roku złożyły doń niemal 2 000 projektów wpisujących się w krajowe inteligentne specjalizacje (KIS). Zdecydowanie większą aktywność aplikacyjną wykazało województwo mazowieckie (3 876), które miało jednocześnie, obok Wielkopolski, najniższą, średnią wartość wnioskowanych kwot. Przeciętna wartość projektów z Małopolski wyniosła nieco poniżej 4,3 mln zł, co było wynikiem przeciętnym na tle regionów.

Małopolskie podmioty złożyły ponadto 48 wpisujących się w KIS projektów do Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (czwarty wynik w skali regionów).

Innowacyjne Safari

W roku 2019 Województwo Małopolskie wyszło z nową propozycją dla firm regionu – przedsięwzięcie *Innowacyjne Safari* to inicjatywa mająca na celu wsparcie małopolskich MŚP w dostępie do środowisk naukowych Krakowa i ich wiedzy specjalistycznej w obszarze małopolskich inteligentnych specjalizacji.

Spotkania informacyjne służą zapoznaniu się małopolskich przedsiębiorców z ofertą naukową i obszarami działania jednostek B+R i Centrów Transferu Technologii. W roku 2019 Województwo Małopolskie realizuje dwie edycje spotkań informacyjnych: w czerwcu oraz październiku – w trakcie każdej z nich prezentowany jest obszar tematyczny: budownictwo energooszczędne i odnawialne źródła energii (OZE), z uwzględnieniem – biomasa OZE i produkcja surowca.

Uczestnictwo w *Innowacyjnym Safari* jest bezpłatne dla przedsiębiorców; Województwo Małopolskie pokrywa 100% kosztów. W 2019 roku w spotkaniach informacyjnych *Innowacyjne Safari* uczestniczyli przedsiębiorcy z subregionu sądeckiego i tarnowskiego.

Szczegółowe informacje o przedsięwzięciu dostępne są na stronie internetowej: www.innowacyjna.malopolska.pl.

Raport OECD

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) opublikowała w maju 2019 roku raport pn. *Local Entrepreneurship Ecosystems and Emerging Industries, Case Study of Małopolskie, Poland*.

Dokument bardzo rzetelnie i głęboko diagnozuje regionalny, małopolski ekosystem innowacji i jego zdolność do stymulowania produktywności i przemysłowej transformacji. Opracowanie proponuje cztery wymiary analizy: kontekstualny i jednocześnie strukturalny, zdolności do stymulacji start-upów, uwarunkowań sukcesu scale-upów oraz pozycji i wyzwań dla dużych przedsiębiorstw.

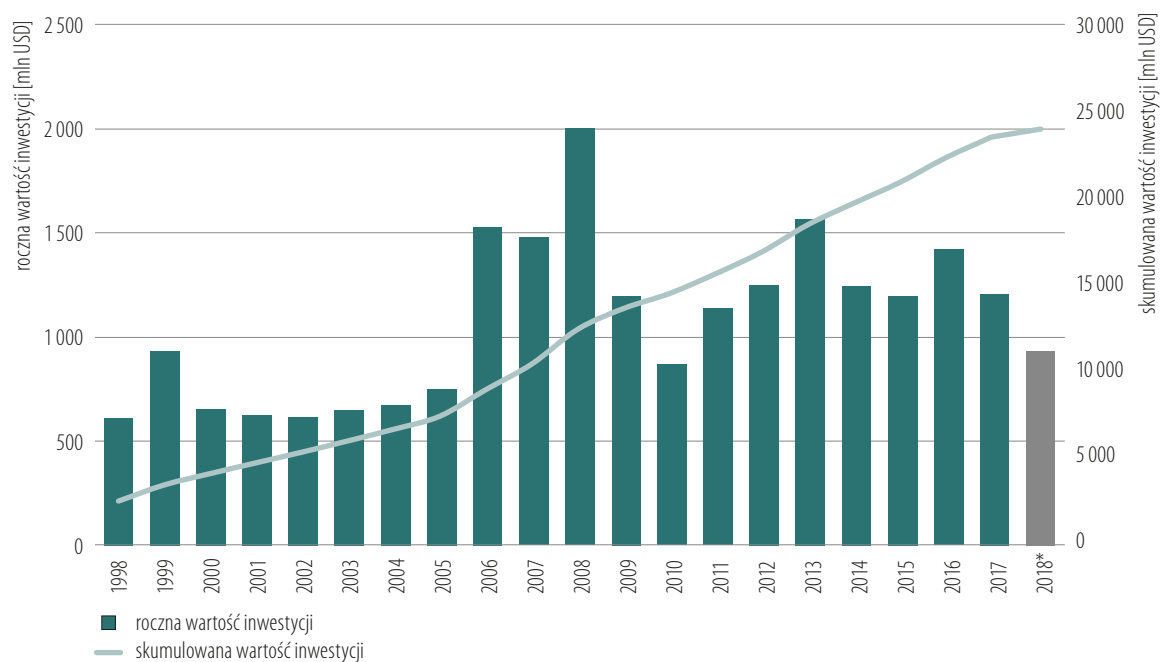
Silną stroną opracowania jest zasobny katalog scharakteryzowanych dobrych praktyk – zarówno ilustrujących małopolskie przykłady sukcesów rekomendowane do propagowania poza regionem, jak i międzynarodowe rozwiązania warte adaptacji na małopolskim gruncie. Raport przynosi też obszerną bazę dobrze ustrukturyzowanych, silnie ugruntowanych, konkretnych rekomendacji dla rozwoju regionalnej gospodarki opartej na wiedzy.

Zachęcamy do lektury raportu, który dostępny jest na naszej stronie www.malopolska.pl, a także w katalogu biblioteki OECD pod adresem www.oecd-ilibrary.org, gdzie można dowiedzieć się więcej o projekcie, w ramach którego powstał.

4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w 2017 roku wyniosła 1 343,3 mln USD i była to kwota niższa o 76 mln USD w stosunku do wartości z poprzedniego roku. Całkowita wartość kapitału zagranicznego zainwestowanego w Małopolsce w latach 1989–2017 przekroczyła 23,2 mld USD. Szacowana wartość inwestycji zagranicznych w 2018 roku to co najmniej 905 mln USD.

Wykres 87. Wartość (roczna i skumulowana) inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2017 roku z szacunkową prognozą na rok 2018 (w mln USD)

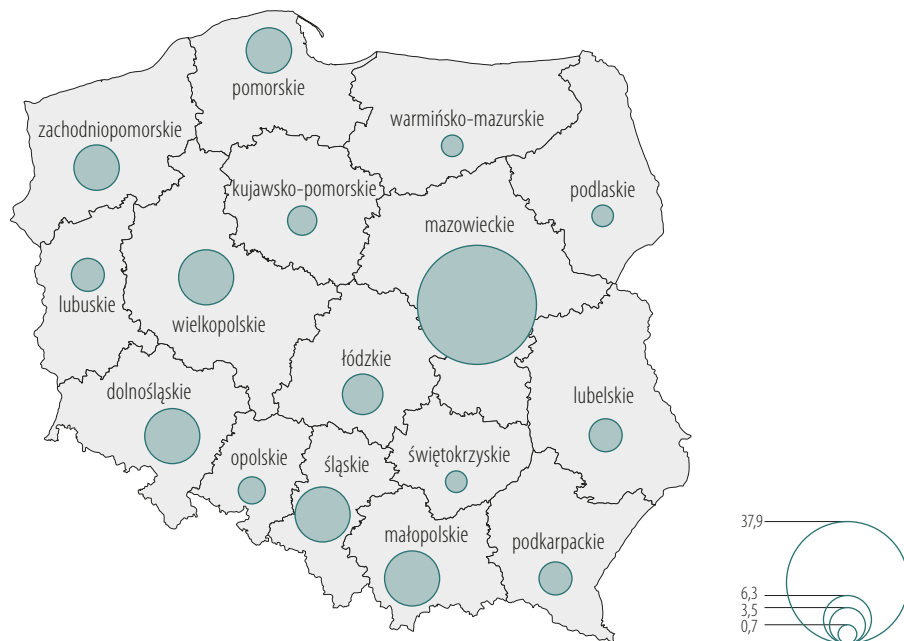

* szacunek na podstawie zebranych danych dla inwestycji w 2018 roku

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Na terenie Małopolski w 2017 roku znajdowało się 6,4 tys. zarejestrowanych podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego (94,7 tys. w całej Polsce). Małopolska znajduje się pod tym względem na 5. miejscu w przekroju wszystkich regionów. Zdecydowanym liderem pozostał region mazowiecki z wynikiem 37,9 tys. Wyżej od Małopolski uplasowały się województwa: dolnośląskie (8,5 tys.), wielkopolskie (7,7 tys.) oraz śląskie (7,2 tys.).

Mapa 19. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego w przekroju regionalnym w 2017 roku (w tys.)

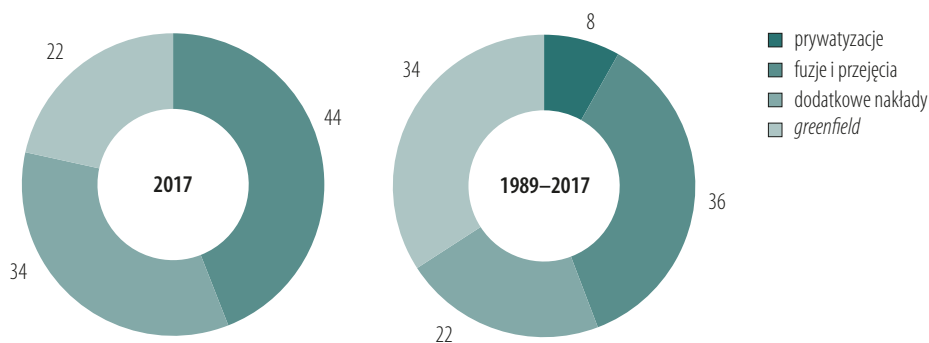
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2017 roku wśród bezpośrednich inwestycji zagranicznych realizowanych na terenie województwa małopolskiego zdecydowanie dominowały fuzje i przejęcia (*mergers&acquisitions*). Nakłady na ten typ inwestycji wyniosły ponad 591 mln USD i były wyższe o 8 mln USD w stosunku do roku 2016. Wartość dodatkowych nakładów

w istniejących firmach wyniosła niemal 462 mln USD i spadła o prawie 49 mln USD w porównaniu z 2016 rokiem. Nakłady przeznaczone na inwestycje typu greenfield osiągnęły wartość 290 mln USD, ale była to kwota o 35 mln USD niższa od tej zainwestowanej w 2016 roku. Chociaż struktura nakładów według wyróżnionych typów nie uległa diametralnej zmianie, to od kilku lat zauważalna jest tendencja do wzrostu udziału fuzji i przejęć kosztem pozostałych typów angażowania kapitału.

W latach 1989–2017 największą część kapitału zagranicznego przeznaczono na fuzje i przejęcia oraz inwestycje w nowe obiekty. W pierwszy segment zainwestowano ok. 36% wszystkich nakładów (8,4 mld USD). Drugi rodzaj inwestycji to ok. 34% całego strumienia (7,9 mld USD). Na dodatkowe nakłady (reinvestycje) w funkcjonujące już firmy przeznaczono około 22% środków (5,1 mld USD). W ciągu 19 lat objętych analizą, prywatyzacje stanowiły około 8% wartości (1,9 mld USD) i w ostatnich 5 latach miały już charakter wygasający (ostatnia duża prywatyzacja miała miejsce w 2013 roku).

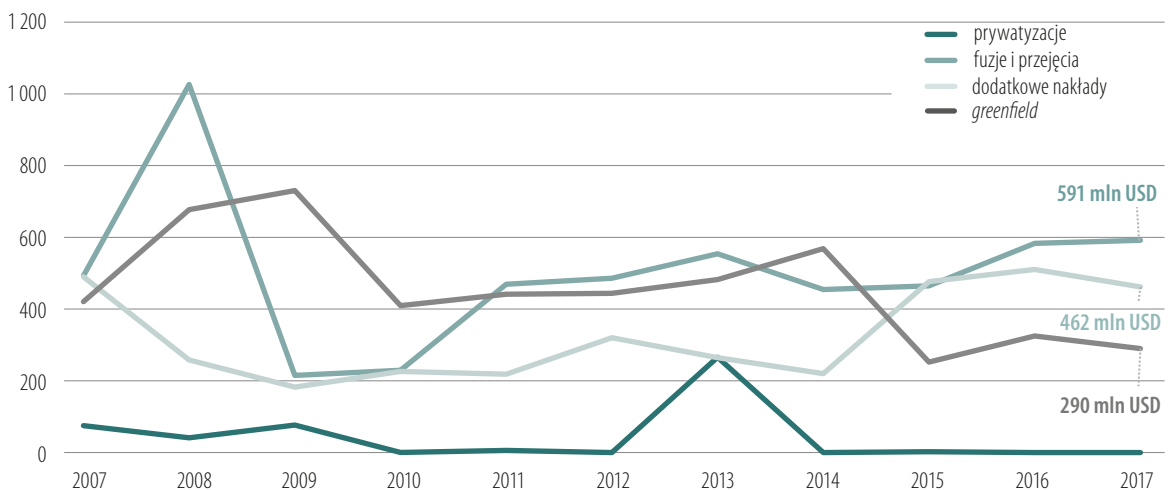
Wykres 88. Nakłady inwestorów zagranicznych według typu (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

Na przestrzeni ostatnich 10 lat największe amplitudy wahań występowały w przypadku nowych inwestycji. Z kolei najbardziej stabilny charakter miały reinwestycje, które rokrocznie wynosiły między 200 mln USD a 500 mln USD. W ostatnich trzech latach w inwestycje typu greenfield angażowano między 200 mln USD a 300 mln USD.

Wykres 89. Wielkość nakładów według typu (w mln USD)

Źródło: Opracowanie własne.

Struktura branżowa inwestycji zagranicznych zdominowana jest przez sektor przemysłowy wraz z budownictwem (sekcje B-F według klasyfikacji PKD2007) oraz usługami, nie licząc handlu (sekcje H-S). Nakłady inwestycyjne na przemysł w roku 2017 wyniosły około 555 mln USD. Strumień inwestycji w przypadku usług to kwota zbliżona do 748 mln USD. W sektorze przemysłowym dominowały nakłady poniesione na przetwórstwo przemysłowe, a w usługach działania związane z obsługą rynku nieruchomości. Nakłady na handel odgrywały marginalną rolę i wyniosły około 40 mln USD.

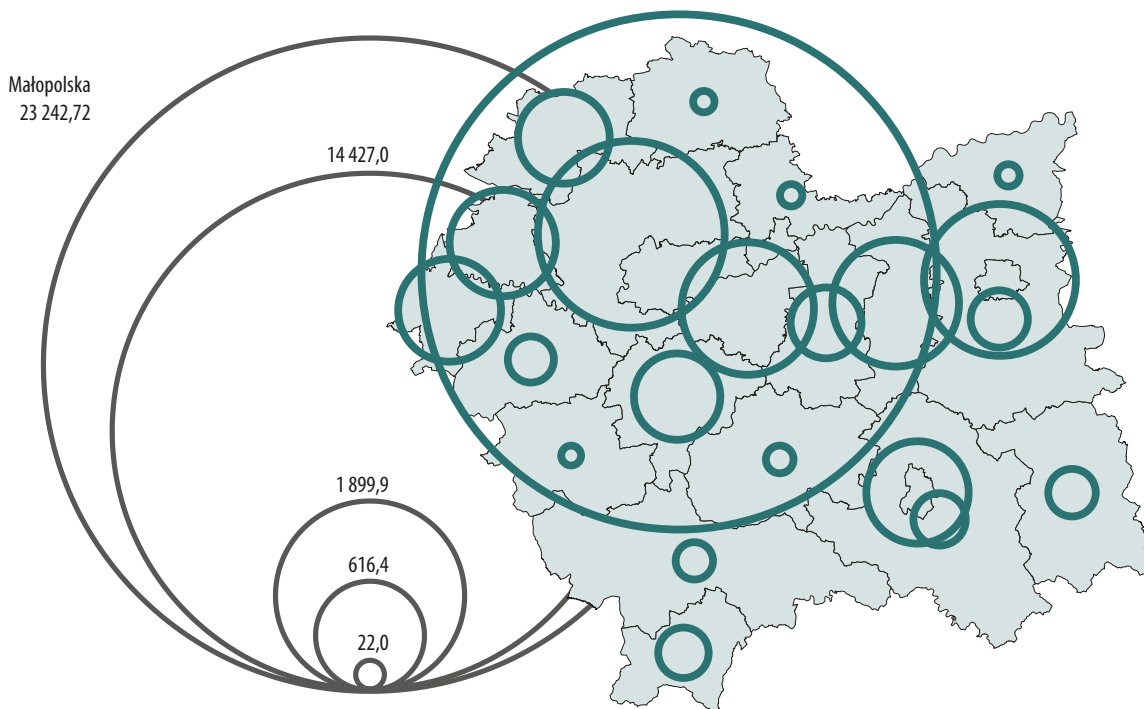
Wykres 90. Napływ inwestycji do województwa małopolskiego według roku i sektorów gospodarki (w mln USD)

Źródło: Opracowanie własne.

Osiem powiatów skupiło łącznie ponad 91% skumulowanej kwoty nakładów inwestycyjnych w latach 1989–2017, która wyniosła 23,2 mld USD. Aż 62% całego strumienia inwestycji zagranicznych trafiło do Krakowa. Niemal 8,2% skumulowanych nakładów poniesionych w województwie od 1989 roku napłynęło do powiatu krakowskiego, a 5,4% do Tarnowa.

Mapa 20. Całkowita wartość inwestycji zagranicznych w powiatach Małopolski w latach 1989–2017 (w mln USD)

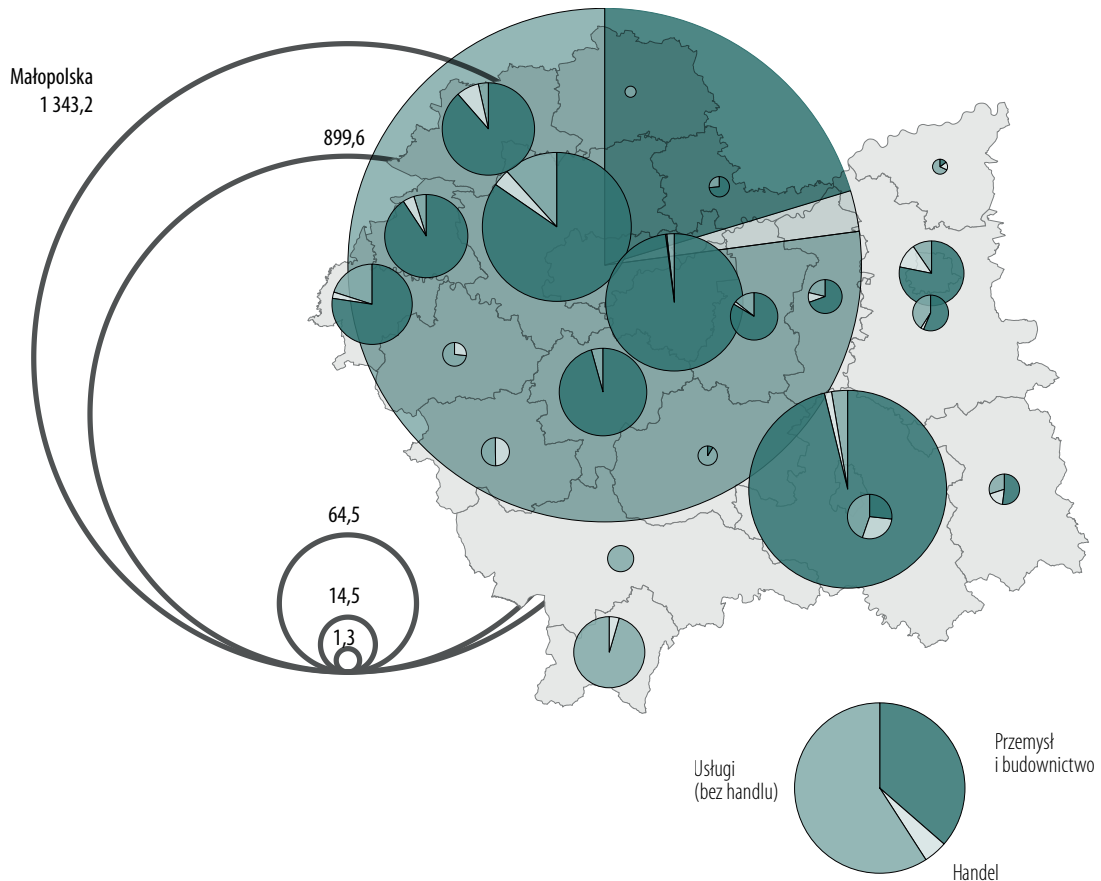
Źródło: Badania własne.

Relatywnie duża część strumienia nakładów inwestycyjnych została przekierowana także do powiatów wielickiego i brzeskiego, jak również, położonych w zachodniej części województwa, powiatów chrzanowskiego i oświęcimskiego.

W samym 2017 roku największe nakłady inwestycyjne poniesiono w Krakowie. Do stolicy województwa trafiło niemal 900 mln USD, co stanowiło 67% nakładów inwestycyjnych poniesionych w tym roku w Małopolsce przez inwestorów z kapitałem zagranicznym. Z kolei wartość nakładów inwestycyjnych, które napłynęły do

zajmującego kolejne miejsce w zestawieniu Nowego Sącza to ponad 133 mln USD, czyli niemal 10% całego strumienia inwestycji zagranicznych realizowanych w 2017 roku. Wartość ta znacznie przekracza nakłady inwestycyjne poniesione w mieście w poprzednich latach. Na sumę uzyskaną w 2017 roku składa się przede wszystkim przejęcie zakładów *SGL Carbon Polska S.A.* przez fundusz inwestycyjny *Triton Partners Limited*.

Mapa 21. Wielkość i struktura inwestycji zagranicznych w 2017 roku (w mln USD)

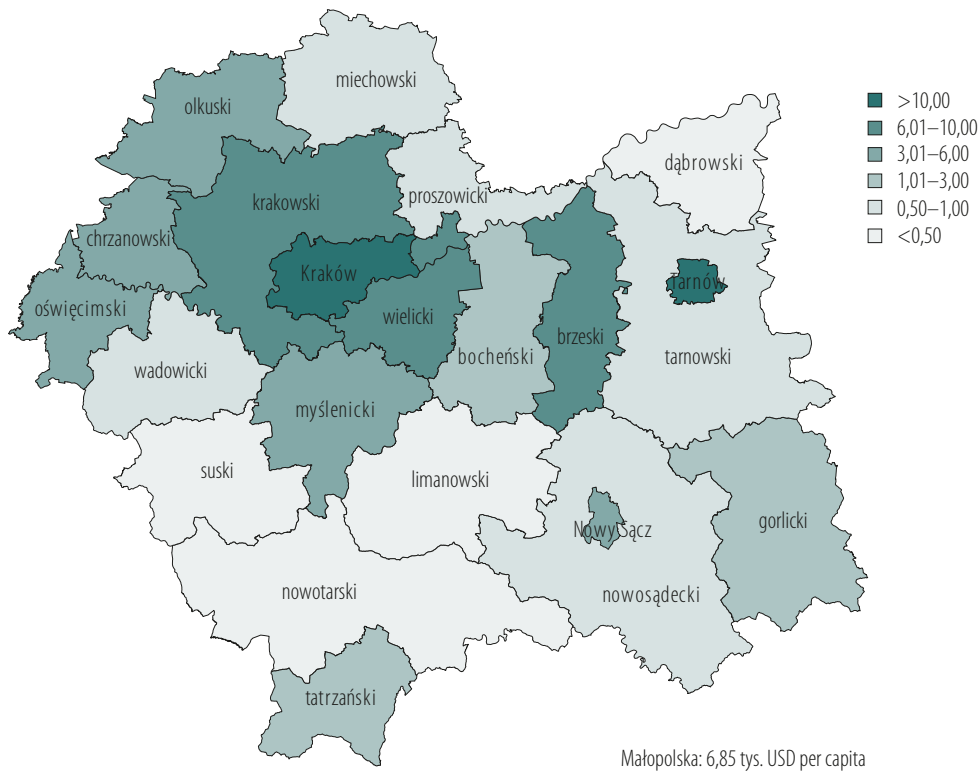

Źródło: Badania własne.

Podobnie jak w poprzednich latach, w 2017 roku wysokie nakłady inwestycyjne poniesiono w powiatach krakowskim i wielickim. Do powiatu krakowskiego trafiło ponad 75 mln USD, a do powiatu wielickiego niemal 65 mln USD. Ponad 20 mln USD zainwestowano w powiatach: olkuskim, myślenickim, chrzanowskim i oświęcimskim.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w Małopolsce w latach 1989–2017 przypadająca na 1 mieszkańca województwa to 6,8 tys. USD. Najwyższe wartości osiągnięto w Krakowie i Tarnowie – odpowiednio 18,8 tys. USD i 11,5 tys. USD. Wartości powyżej średniej dla województwa odnotowano także w powiatach: brzeskim, wielickim i krakowskim. W Nowym Sączu wartość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca była zbliżona do tej wyliczonej dla całego województwa. Stosunkowo wysokie nakłady inwestycyjne *per capita*, przekraczające 3,5 tys. USD, dotyczyły także powiatów położonych w zachodniej części województwa: chrzanowskiego, olkuskiego i oświęcimskiego.

Mapa 22. Wielkość inwestycji zagranicznych w latach 1989–2017 w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w tys. USD)

Źródło: Badania własne.

W 2017 roku wielkość inwestycji zagranicznych przypadająca na 1 mieszkańca województwa wyniosła 396 USD. Nakłady inwestycyjne, które w 2017 roku trafiły do Nowego Sącza, przełożyły się na najwyższą w województwie wartość inwestycji zagranicznych *per capita* – niemal 1,6 tys. USD. Na kolejnym miejscach w tym zestawieniu znalazły się: Kraków z wartością około 1,2 tys. USD, powiat wielicki – 515 USD i powiat krakowski – 276 USD.

Chociaż nakłady poniesione przez zagranicznych inwestorów były niższe niż w 2016 roku, to jednak wciąż wpi-sują się w dominującą w okresie ostatnich lat tendencję napływu inwestycji do Małopolski (inwestycje utrzy-mały się powyżej 1,1 mld USD). W ogólnych tendencjach zauważalnych w napływie inwestycji zasługuje wzrost strumienia nakładów z państw azjatyckich. Bardzo ważnym trendem jest także wzrost nakładów, których nie można przypisać jednoznacznie do danego kraju (kapitał międzynarodowy). Taka sytuacja spowodowana jest coraz większą aktywnością funduszy inwestycyjnych oraz międzynarodowych grup kapitałowych o zdywer-syfikowanych źródłach kapitału. Nakłady tego typu dotyczą przede wszystkim transakcji związanych z przeję-ciem firm i nieruchomości. Jest to segment cieszący się ogromnym zainteresowaniem inwestorów. Taka sytuacja świadczy o znaczącej atrakcyjności oraz osiągnięciu pewnego stopnia dojrzałości przez rynek inwestycyjny w Małopolsce. Inwestorzy dostrzegają liczne korzyści związane z angażowaniem kapitału w obiekty zlokalizowane w regionie. Towarzyszy temu zjawisku dobra koniunktura gospodarcza, a także rosnąca atrakcyjność rynku nieruchomości w Krakowie.

5. Atrakcyjność inwestycyjna

Atrakcyjność inwestycyjna danej lokalizacji jest wypadkową zespołu czynników o charakterze przestrzennym, gospodarczym, społecznym czy instytucjonalno-prawnym, takich jak: chłonność rynku, zasoby rynku pracy, dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej czy uwarunkowania przyrodnicze⁴. Czynniki te wpływają na decyzje lokalizacyjne krajowych i zagranicznych inwestorów.

4. H. Godlewska-Majkowska i in., *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie*, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, Warszawa 2017.

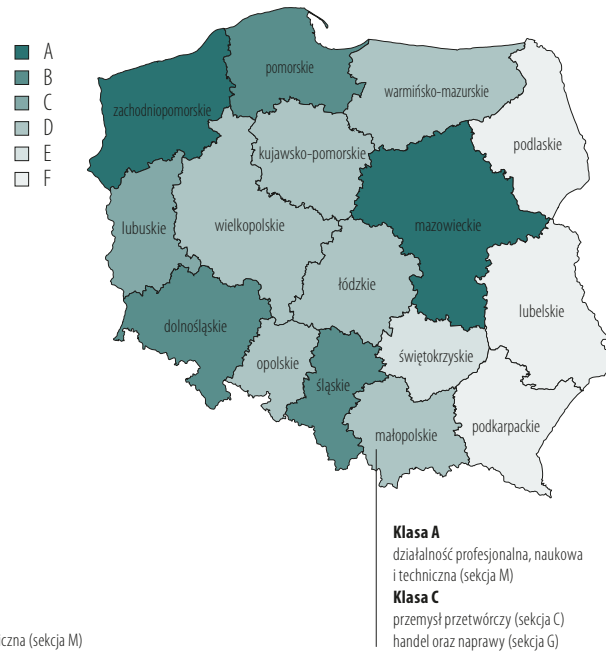
Na tle pozostałych regionów województwo małopolskie odznacza się ponadprzeciętną potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną dla gospodarki narodowej⁵. Z uzyskaną oceną, która sytuuje je w klasie C, ustępuje miejsca województwom: dolnośląskiemu, mazowieckiemu, śląskiemu oraz łódzkiemu. Ponadto, dla dwóch sekcji – przemysłu kapitałochłonnego (sekcja C) oraz handlu i napraw (sekcja G), Małopolska otrzymała wyższe wskaźniki potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej. W obydwu wypadkach województwo znalazło się w klasie B.

Mapa 23. Atrakcyjność inwestycyjna województw

Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna

Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

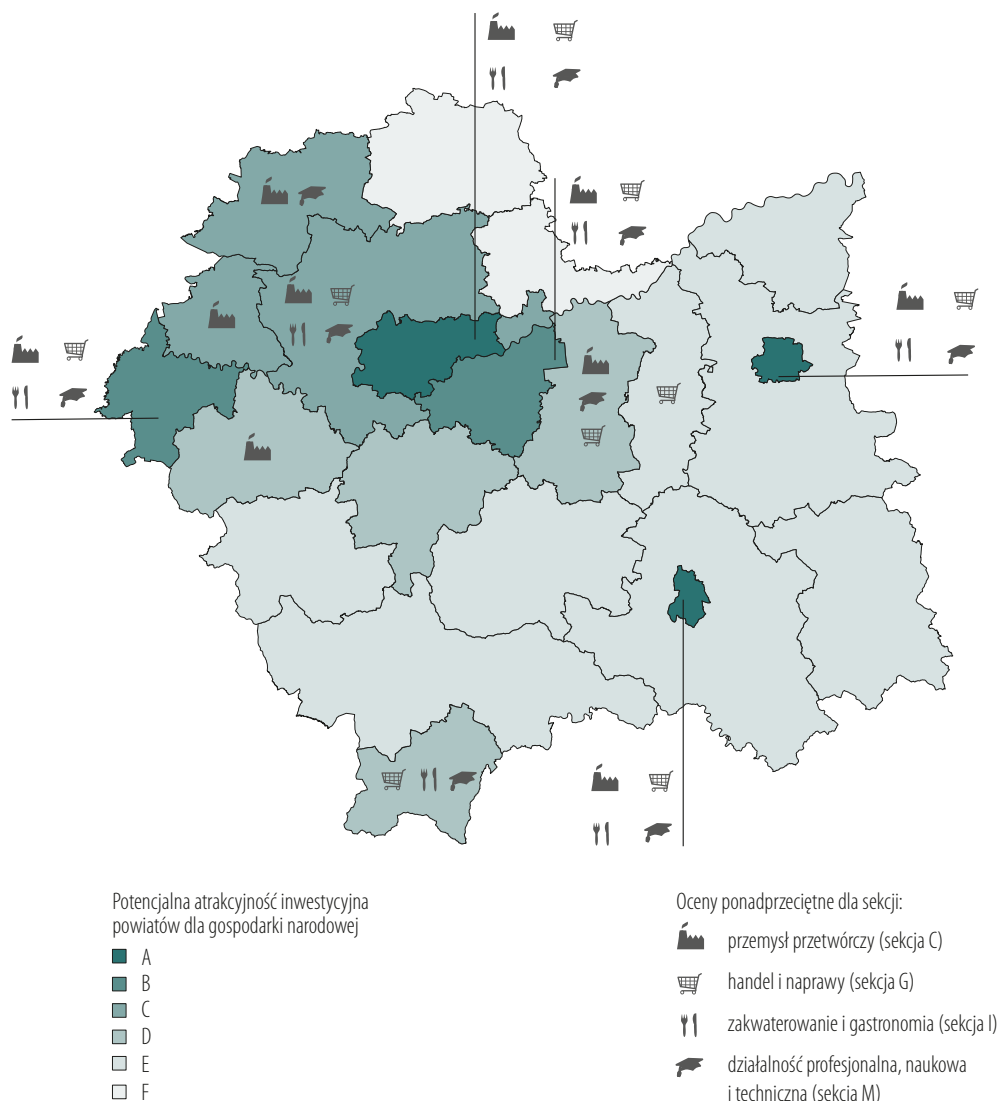

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie SGH, przeprowadzonych w 2018 roku pod kierunkiem H. Godlewskiej-Majkowskiej.

Patrząc z perspektywy efektów ekonomicznych inwestycji, wyrażonych wskaźnikiem rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej⁶ dla całej gospodarki narodowej, region wypada gorzej – znajduje się w klasie D. Do grupy województw, które uzyskały najwyższą klasę A ponownie trafiło mazowieckie, a także zachodniopomorskie. Lepszą, niż Małopolska, rzeczywistą atrakcyjnością inwestycyjną odznaczają się też województwa dolnośląskie, pomorskie i śląskie (klasa B) oraz lubuskie (klasa C). Pomimo ogólnej noty dającej regionowi klasę D, Małopolska wyróżnia się najwyższą oceną rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej (klasa A) dla usług nowoczesnych, czyli sekcji M oraz ponadprzeciętną klasą C dla przemysłu przetwórczego (sekcja C) i handlu oraz napraw (sekcja G).

- Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna to walory lokalizacyjne regionu wpływające na cele, które osiąga inwestor. W ocenie województw wykorzystano opracowany przez zespół badawczy wskaźnik PAI 2. Wskaźniki atrakcyjności inwestycyjnej obliczone są dla gospodarki narodowej ogółem oraz dla czterech kluczowych sekcji PKD: przemysłu przetwórczego (sekcja C), handlu i napraw (sekcja G), usług turystycznych (sekcja I) oraz usług nowoczesnych (sekcja M). (H. Godlewska-Majkowska i in., *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie*, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, Warszawa 2017).
- Rzeczywistą atrakcyjność inwestycyjną należy rozumieć jako „zdolność regionu do wykreowania satysfakcji klienta – inwestora i wywołania absorpcji kapitału finansowego i rzeczowego w formie inwestycji” (H. Godlewska-Majkowska i in., *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie*, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, Warszawa 2017).

Mapa 24. Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie SGH, przeprowadzonych w 2018 roku pod kierunkiem H. Godlewskiej-Majkowskiej.

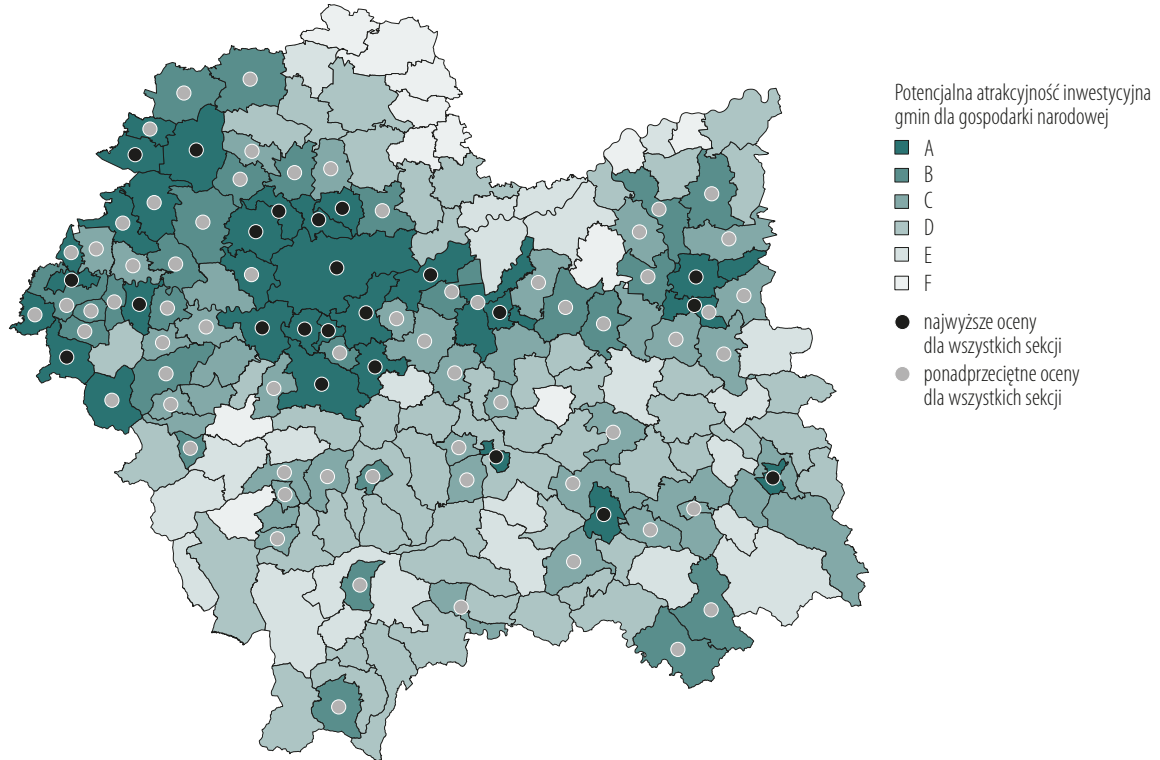
Największą atrakcyjnością inwestycyjną⁷ w województwie wyróżniają się miasta na prawach powiatu: Kraków, Tarnów oraz Nowy Sącz. Na podstawie wskaźnika potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej te trzy miasta trafiły do klasy A. Wszystkie cechują również najwyższe oceny potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla czterech kluczowych sekcji PKD – C, G, I oraz M. Ponadprzeciętna atrakcyjność inwestycyjna dotyczy powiatów położonych w sąsiedztwie Krakowa oraz w zachodniej części województwa. Jednostki, które uzyskały klasę B, to powiaty wielicki i oświęcimski, a klasę C – chrzanowski, krakowski i olkuszki. Wśród powiatów o niższej niż przeciętna atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej ogółem znalazły się takie, które otrzymały ponadprzeciętne oceny dla wybranych sekcji, np. powiat wadowicki dla przemysłu przetwórczego, brzeski dla handlu i napraw, bocheński dla sekcji C, G oraz M, czy wreszcie tatrzański – dla handlu i napraw oraz usług nowoczesnych, a także z najwyższą oceną dla usług turystycznych.

Wśród gmin najlepszą potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną charakteryzują się te położone w sąsiedztwie Krakowa, w zachodniej części województwa oraz wzdłuż autostrady A4. Najwyższą ocenę – klasę A, uzyskało 31 małopolskich gmin. Znalazły się wśród nich zarówno gminy miejskie (oprócz trzech wspomnianych powyżej miast na prawach powiatu były to także Bochnia, Bukowno, Gorlice, Limanowa i Oświęcim), jak i miejsko-wiejskie i wiejskie. Wśród najwyżżej ocenionych gmin aż 23 otrzymały klasę A pod względem atrakcyjności inwestycyjnej

7. W ocenie potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatów i gmin posłużono się podstawową wersją wskaźnika – PAI1 (H. Godlewska-Majkowska i in., *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie*, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, Warszawa 2017).

dla każdej z kluczowych sekcji gospodarki (czyli przemysłu, handlu i napraw, zakwaterowania i gastronomii oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej). Ponadprzeciętną (klasa A, B lub C) atrakcyjnością inwestycyjną jednocześnie dla wszystkich czterech uwzględnionych sekcji PKD odznacza się łącznie 88 małopolskich gmin.

Mapa 25. Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie SGH, przeprowadzonych w 2018 roku pod kierunkiem H. Godlewskiej-Majkowskiej.

Najślabszą potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną cechują się jednostki skupione w północnej części regionu, przede wszystkim w powiatach proszowickim i miechowskim, które jako jedyne w województwie uzyskały pod względem potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej najniższą klasę F. Słabsza atrakcyjność inwestycyjna dotyczy także południowej i południowo-wschodniej części regionu, poza nielicznymi wyjątkami, np. wspomnianymi Nowym Sączem, Limanową i Gorlicami (klasa A), a także Mszaną Dolną, Nowym Targiem, Zakopanem, czy Krynicą-Zdrój i Muszyną, które znalazły się w klasie B.

Tabela 47. Gminy o największej potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej

Klasa	Typ gminy	Nazwa
Klasa A	miejska	Bochnia, Bukowno, Gorlice, Kraków, Limanowa, Nowy Sącz, Oświęcim, Tarnów
	miejsko-wiejska	Andrychów, Brzeszcze, Chełmek, Chrzanów, Dobczyce, Kęty, Myślenice, Niepołomice, Olkusz, Skawina, Świętyni Górne, Trzebinia, Wieliczka, Zator
	wiejska	Bochnia, Bolesław, Liszki, Michałowice, Mogilany, Tarnów, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki
Klasa B	miejska	Mszana Dolna, Nowy Targ, Sucha Beskidzka, Zakopane
	miejsko-wiejska	Alwernia, Brzesko, Dąbrowa Tarnowska, Krynica-Zdrój, Krzeszowice, Muszyna, Skała, Wolbrom, Wadowice, Żabno
	wiejska	Dębno, Jerzmanowice-Przeżinia, Klucze, Kłaj, Kocmyrzów-Luborzycza, Osiek, Oświęcim, Polanka Wielka, Przeciszów, Siepraw, Spytkowice, Wierzchosławice

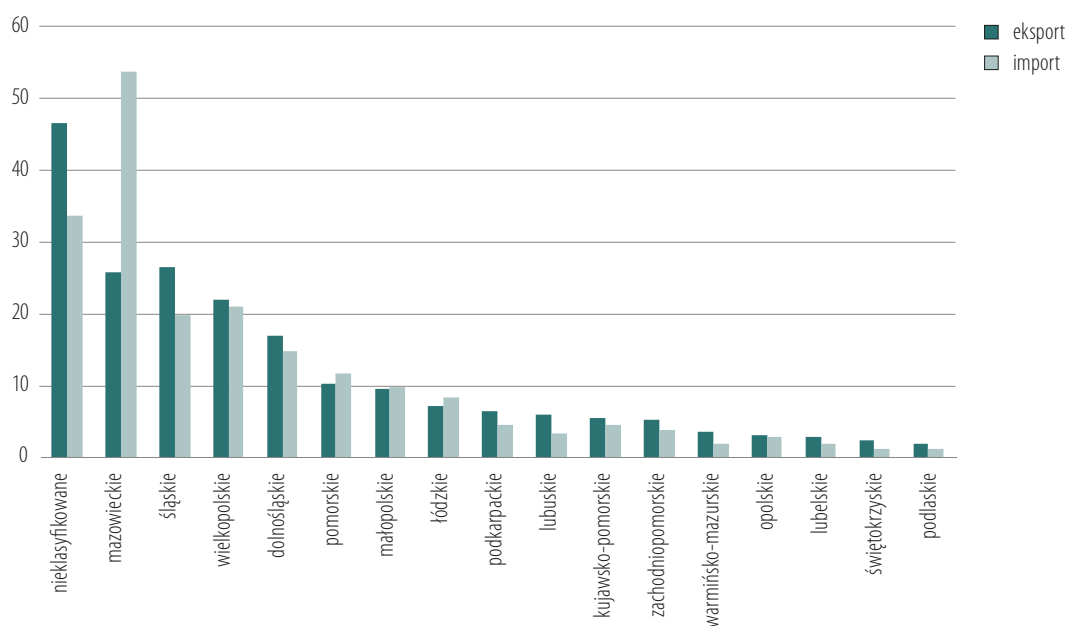
Uwaga: pogrubiono nazwy gmin, które uzyskały najwyższe oceny potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (klasa A) dla wszystkich sekcji (C, G, I oraz M).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie SGH, przeprowadzonych w 2018 roku pod kierunkiem H. Godlewskiej-Majkowskiej.

6. Handel zagraniczny

W 2017 roku wartość eksportu w województwie małopolskim wyniosła 9,56 mld euro, co stanowi wzrost o 8,1% względem roku 2016. Wartość importu również wzrosła, do kwoty 9,89 mld euro. W obu kategoriach, podobnie jak rok wcześniej, dało to województwu małopolskiemu 6. miejsce. Największym eksporterem spośród polskich regionów jest województwo śląskie (26,39 mld euro), natomiast import o zdecydowanie największej wartości (53,73 mld euro) napływa do województwa mazowieckiego.

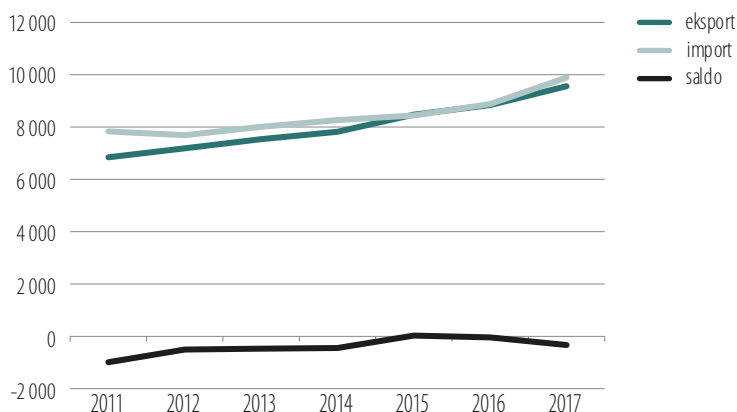
Wykres 91. Wartość eksportu i importu w 2017 roku (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne.

Pod względem wartości eksportu jedynie jedno województwo (pomorskie) odnotowało spadek względem roku 2016. Import natomiast wzrósł w każdym z polskich regionów w zakresie od 7,2% w województwie pomorskim do 24,4% w zachodniopomorskim. Wartość importu w Małopolsce wzrosła o 11,4%. Saldo wymiany zagranicznej w 2018 roku w Małopolsce miało bilans ujemny (-0,33 mld euro).

Wykres 92. Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce (w mld euro)

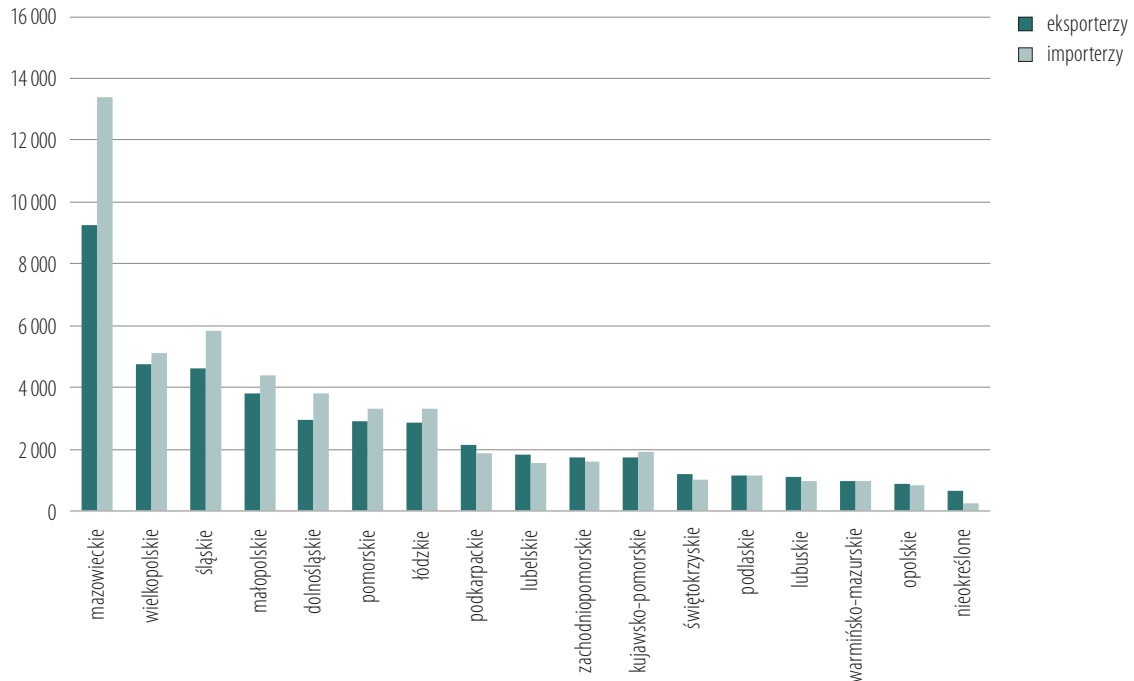

Źródło: Opracowanie własne.

Według danych z 2017 roku w województwie małopolskim działało 3 811 podmiotów zajmujących się eksportem, co stanowi 6,8% wzrost względem roku 2016. Podobnie jak w roku poprzednim daje to regionowi 4. miejsce w Polsce za województwami: mazowieckim (9 234 podmioty), wielkopolskim (4 752) oraz śląskim (4 621). Analogiczne miejsce zajmuje województwo małopolskie pod względem ilości firm zajmujących się importem,

w Małopolsce działa 4 401 takich podmiotów. W porównaniu do roku 2016 przybyło 232 nowych importerów. Zdecydowanym liderem jest województwo mazowieckie z liczbą 13 376 podmiotów importujących. Jest to jednocześnie jedyne województwo, w którym liczba importerów przekracza 10 tys.

Wykres 93. Liczba eksporterów i importerów w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z danymi klasyfikacji CN (nomenklatura scalona – podstawowa klasyfikacja towarów w obrocie międzynarodowym) najważniejszą rolę w małopolskim eksporcie stanowią towary związane z kategorią: *ciągniki drogowe do ciągnięcia naczep* – wartość eksportu 422,20 mln euro. Wartość ta stanowi spadek w porównaniu do roku 2016 o 16,1%. Na 2. miejscu pod względem wartości eksportu z małopolski znajduje się kategoria obejmująca: *sprzęt elektryczny, oświetleniowy lub sygnalizacji wzrokowej, w rodzaju stosowanych w pojazdach silnikowych* (wartość eksportu 281,1 mln euro, wzrost o 58,8%), a na 3. miejscu: *chłodnice do pojazdów samochodowych* (271,3 mln euro, spadek o 4,2%). Wartość 200 mln euro osiągnął jeszcze eksport towarów z kategorii: *kauczuk styrenowo-butadieniowy wytwarzany w procesie polimeryzacji emulsyjnej* (217,6 mln euro, wzrost o 22,0%).

Wykres 94. Najważniejsze towary eksportowe w Małopolsce (w mln euro)

Źródło: Opracowanie własne.

W skali regionalnej zdecydowanie największy udział w małopolskim eksporcie ma stolica województwa, czyli miasto Kraków – 25,6% (spadek z 28,2%). Kolejne miejsca w zestawieniu wartości eksportu stanowią powiaty sąsiadujące z Krakowem – krakowski (15,8%) oraz wielicki (13,4%). Te trzy powiaty są jedynymi, których udział w małopolskim eksporcie przekracza 10%.

Mapa 26. Udział powiatów w eksporcie Małopolski (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

Rynek pracy

Opracowanie: Monika Panecka-Niepsuj¹

— podsumowanie

- Rok 2018 był kolejnym rokiem charakteryzującym się spadkiem bezrobocia. Pod koniec grudnia stopa bezrobocia dla województwa małopolskiego wyniosła 4,7%. Zauważalne są znaczne różnice w poziomie bezrobocia między poszczególnymi powiatami, jednak każdy z nich odnotował spadek stopy bezrobocia.
- Pomimo bezrobocia zbliżającego się do poziomu naturalnego, duża grupa Małopolan pozostaje bierna zawodowo. Poza rynkiem pracy pozostaje 44% osób (1,17 mln).
- Województwo małopolskie jest atrakcyjnym miejscem pracy dla cudzoziemców, którzy coraz częściej podejmują pracę długoterminową. W całym 2018 roku wydano 27 882 zezwoleń na pracę dla cudzoziemców.
- Na skutek pozytywnych tendencji w gospodarce następuje zwiększenie zapotrzebowania na pracowników. Wymusza to na pracodawcach zmiany w sposobie zarządzania pracownikami, w tym dopasowania form zatrudnienia do oczekiwań pracowników i wprowadzania pozapłacowych czynników motywacyjnych.

1. Poziom i struktura bezrobocia

Zapoczątkowany w I kwartale 2013 roku spadek bezrobocia miał swoją kontynuację również w 2018 roku. Według stanu z końca grudnia 2018 roku w małopolskich rejestrach urzędów pracy znajdowało się niemal 71,5 tys. osób bezrobotnych, co oznacza 10% spadek w stosunku do sytuacji sprzed roku oraz 60% spadek w odniesieniu do I kwartału 2013 roku. Dynamika spadku rok do roku była najniższa od pięciu lat, jednak wynika z faktu, że poziom bezrobocia osiągnął bardzo niski poziom i potencjalne dalsze spadki zapewne będą jeszcze mniejsze.

Od pięciu lat zwiększa się udział kobiet wśród osób bezrobotnych. W porównaniu do grudnia 2013 roku nastąpił wzrost o 6,2 p. proc. do poziomu 57,6%. W poszczególnych powiatach odsetek bezrobotnych kobiet wahał się od 43,2% w powiecie tatrzańskim do 67,6% w powiecie nowosądeckim. Na koniec 2018 roku bezrobotni pozostający w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowili 85,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Najliczniejszą grupę wśród nich stanowili długotrwale bezrobotni, czyli pozostający w rejestrach co najmniej 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat. Ich udział na koniec 2018 roku wyniósł nieco ponad 50%, co oznacza spadek o 2,5 p. proc. w ciągu roku, dzięki czemu kontynuowany jest trend spadkowy zapoczątkowany w połowie 2015 roku (z zachowaniem sezonowych wzrostów). Województwo małopolskie znajduje się w grupie pięciu województw z najwyższym udziałem osób młodych w populacji bezrobotnych. W rejestrach mniej niż 30 lat miało 20,4 tys. osób, co stanowiło 28,5% ogółu wszystkich bezrobotnych (średnia dla Polski to 26,0%)². Najwyższy odsetek bezrobotnych w tej grupie wiekowej, przekraczający 36%, odnotowano w powiecie

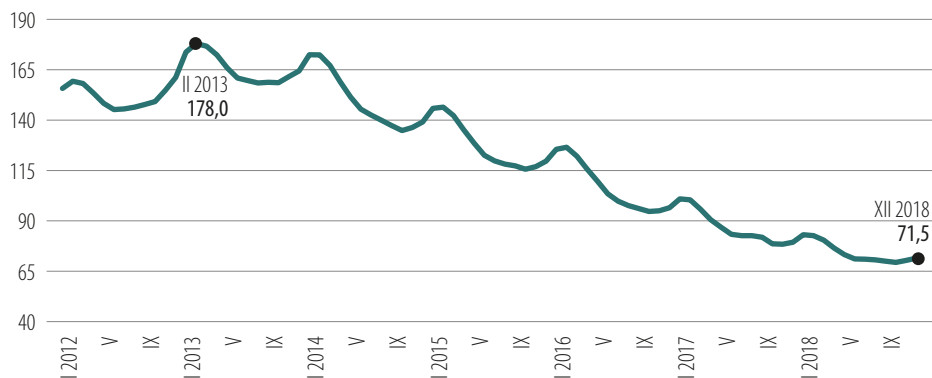
1. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

2. *Bezrobocie rejestrowane I–IV kwartał 2018 roku, Informacje statystyczne*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019.

dąbrowskim, limanowskim i myślenickim. Poniżej 25% młodzi bezrobotni stanowili w Krakowie, Tarnowie oraz powiatach zachodnich regionu, a także w powiecie wielickim. W okresach dobrej sytuacji na rynku pracy osoby młode łatwiej podejmują pracę i opuszczają rejestry bezrobotnych. Mimo to niepokoi fakt, że ponad 1/3 młodych bezrobotnych posiada status osoby długotrwale bezrobotnej. Wiek co najmniej 50 lat w rejestrach miało 18,4 tys. bezrobotnych, czyli o 2,5 tys. mniej niż przed rokiem (spadek o 11,9%). Wśród ogółu bezrobotnych udział tej grupy stanowił 25,7%, co oznacza spadek o 0,5 p. proc. w porównaniu z końcem 2017 roku. Spadek udziału tej grupy bezrobotnych zanotowano po raz pierwszy od dziewięciu lat. Odsetek bezrobotnych mających 50 lat i więcej wahał się między 16,4% w powiecie dąbrowskim do 32,3% w Krakowie. Osoby starsze zdecydowanie dłużej pozostają w rejestrach niż osoby młode. Na koniec 2018 roku dla co drugiego bezrobotnego w tej grupie czas poszukiwania pracy przekroczył rok, a prawie 2/3 osób z tej grupy posiadało status osoby długotrwale bezrobotnej. Udział osób niepełnosprawnych w ogóle bezrobotnych na koniec 2018 roku pozostał na zbliżonym poziomie – 6,2%.

W końcu roku 2018 w małopolskich powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 71,5 tys. osób. W ciągu roku nastąpił 10% spadek tej liczby. Od początków trwającego spadku bezrobocia, czyli od I kwartału 2013 roku, liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o 106,5 tys., czyli prawie o 60%. W całym 2018 roku liczba osób wyrejestrowanych z ewidencji przewyższała liczbę osób rejestrujących się jako bezrobotne o 7,9 tys.

Wykres 95. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie małopolskim (w okresie I 2012–XII 2018) (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań o rynku pracy MRPIPS-01.

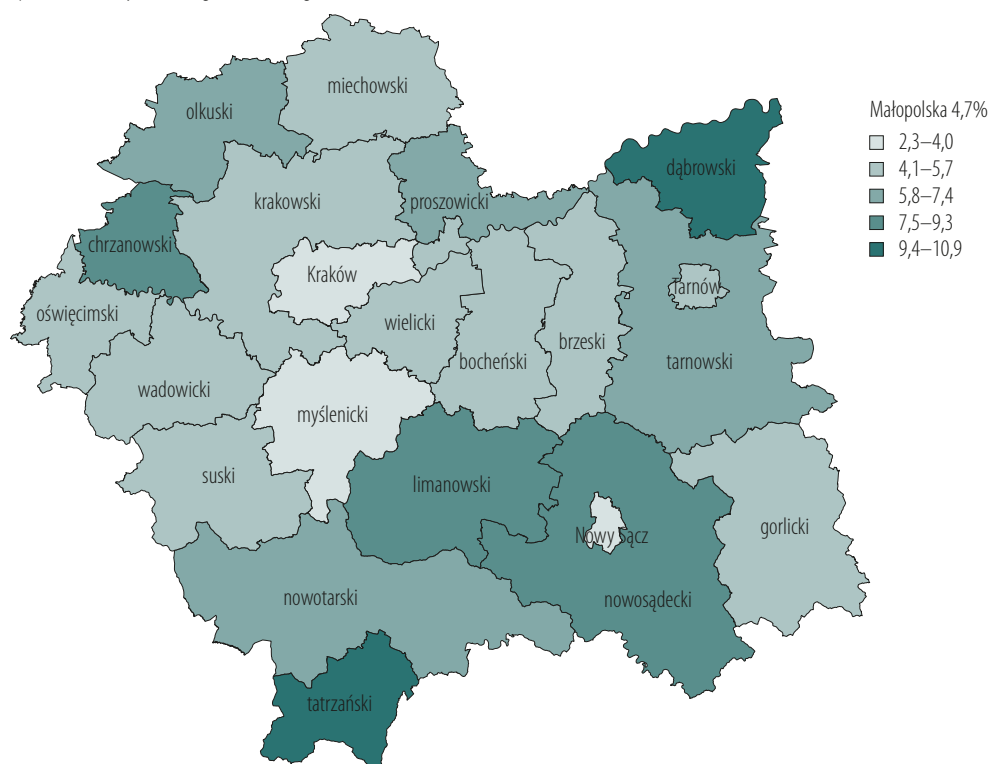
Województwo małopolskie na tle pozostałych wyróżnia się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2018 roku 4,7%, co oznacza wartość o 1,1 p. proc. niższą niż średnia wartość stopy bezrobocia dla Polski i stawia region na 3. miejscu w kraju, za województwem wielkopolskim i śląskim. W ciągu roku wartość stopy bezrobocia zmniejszyła się o 0,6 p. proc., a w ciągu dwóch lat o 2 p. proc. W samym województwie zauważalne są różnice w wysokościach stopy bezrobocia. Między Krakowem (2,4%) a powiatem dąbrowskim (10,9%) różnica jest czterokrotna. Osiem powiatów odnotowało wartość stopy bezrobocia niższą lub równą stopie wojewódzkiej, natomiast pięć zawierało się między wartościami dla województwa i dla Polski. Najniższy poziom bezrobocia odnotowano w Krakowie (2,4%), powiecie myślenickim (2,7%) i w Nowym Sączu (3,2%). Na drugim biegunie pod tym względem znalazły się powiat dąbrowski (10,9%), tatrzański (9,4%) i nowosądecki (8,2%). Na przestrzeni roku sytuacja uległa poprawie we wszystkich powiatach województwa. Największe spadki zanotowano w powiecie brzeskim (o 1,2 p. proc.), dąbrowskim (o 1,1 p. proc.) oraz miechowskim i nowotarskim (po 1,3 p. proc.), natomiast najmniejsze w powiecie suskim (o 0,1 p. proc.), wielickim (o 0,2 p. proc.), myślenickim i w Krakowie (o 0,3 p. proc.).

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)³ poziom bezrobocia był jeszcze niższy, niż wynika to z rejestrów powiatowych urzędów pracy. W IV kwartale 2018 roku liczba osób bezrobotnych w województwie małopolskim wyniosła 60 tys., natomiast stopa bezrobocia 4,1%, co oznacza, że była:

- › o 0,9 p. proc. niższa niż w IV kwartale 2017;
- › o 0,3 p. proc. wyższa niż średnia w Polsce.

3. Za bezrobotnego według BAEL uznaje się osobę w wieku 15–74 lata, która jednocześnie spełnia trzy warunki: w okresie badanego tygodnia nie była osobą pracującą, aktywnie poszukiwała pracy i była gotowa podjąć pracę w badanym tygodniu lub następnym. Za bezrobotnego uważa się również osobę, która nie poszukiwała pracy, ponieważ miała pracę załatwioną i oczekiwała na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz była gotowa ją podjąć. W badaniu BAEL do bezrobotnych nie zalicza się osób, które pracują w szarej strefie lub nie są w rzeczywistości zainteresowane podjęciem pracy.

Mapa 27. Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na 31 grudnia 2018 roku)

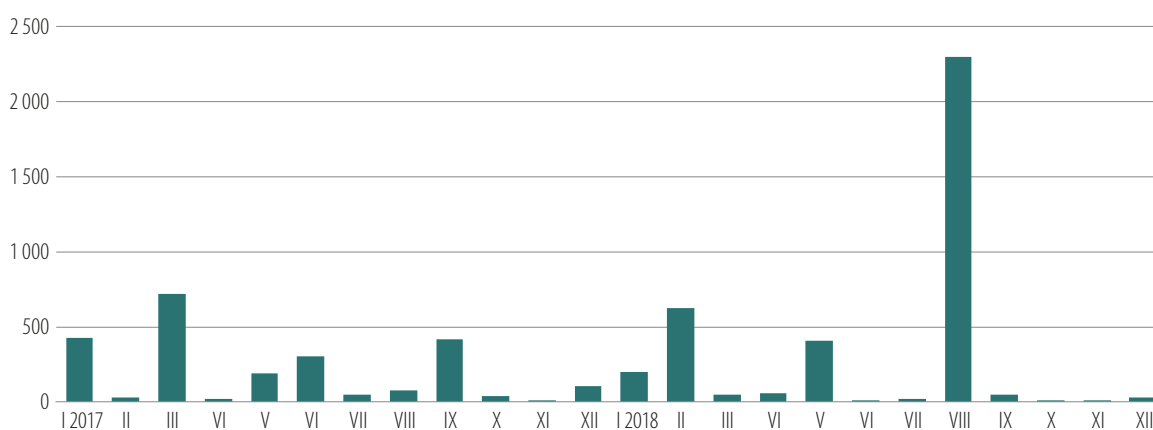

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Zwolnienia grupowe i upadłości

W 2018 roku nastąpił ponowny wzrost liczby zwolnień grupowych. Do powiatowych urzędów pracy wpłynęło 31 zgłoszeń zamiaru przeprowadzenia zwolnień dotyczących 3 727 osób. Zwolnienia zrealizowane objęły 1 760 pracowników.

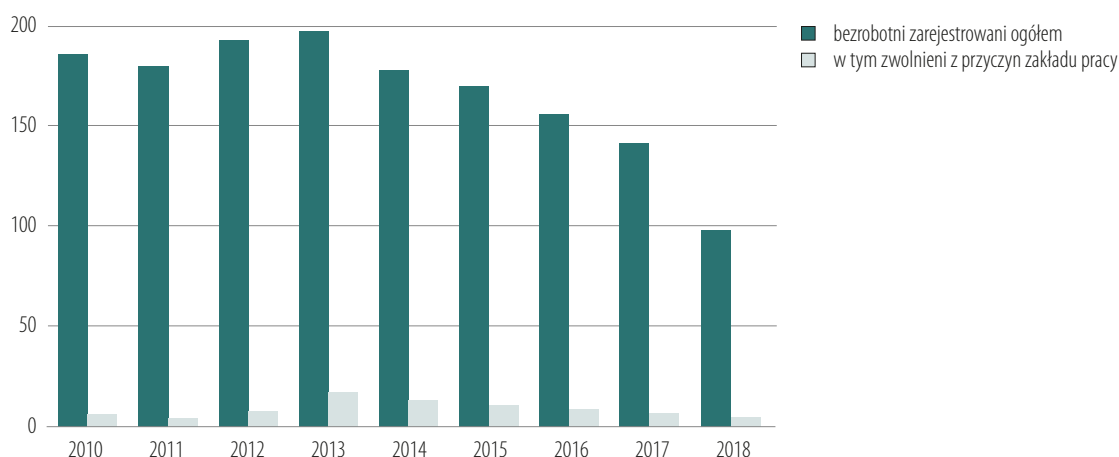
Wykres 96. Zapowiedzi zwolnień grupowych (osoby)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy województwa małopolskiego.

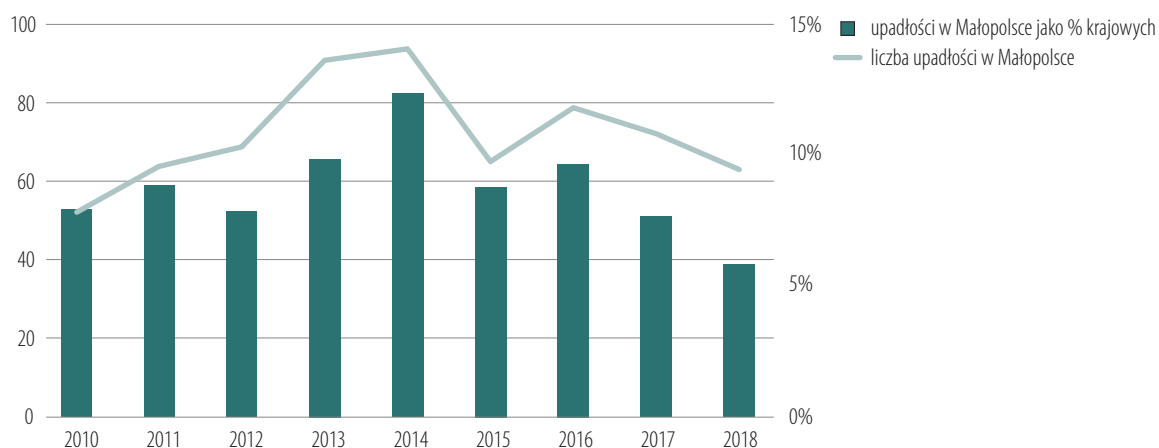
W całym 2018 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 4,6 tys. bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy, o 1,8 tys. mniej niż rok wcześniej. W samym Krakowie, gdzie działalność gospodarczą prowadzi najwięcej podmiotów, zarejestrowano 518 takich bezrobotnych. Osoby zwolnione z przyczyn zakładu pracy stanowiły 3,8% wszystkich rejestrujących się bezrobotnych⁴.

4. Dane ze sprawozdań MRPIPS-01.

Wykres 97. Bezrobotni zarejestrowani w ciągu roku, w tym bezrobotni po zwolnieniu z przyczyn dotyczących zakładu pracy (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy w województwie małopolskim.

Wśród przedsiębiorstw przechodzących trudności, obok firm zawieszonych i zlikwidowanych, znajdują się firmy przechodzące proces upadłościowy. Wprowadzone w 2016 roku nowe prawo restrukturyzacyjne spowodowało zmniejszenie liczby postępowań upadłościowych mających na celu likwidację majątku, przy równoczesnym wzroście postępowań restrukturyzacyjnych, których celem jest oddłużenie podmiotu, utrzymanie działalności gospodarczej i zachowanie przynajmniej części miejsc pracy. W roku 2018, w porównaniu do roku poprzedniego, w województwie małopolskim zmniejszyła się liczba upadłości, niższy był także odsetek upadłości małopolskich przedsiębiorstw we wszystkich upadłościach w kraju, wynoszący 5,8%. Sytuacja przedsiębiorstw zarejestrowanych w województwie małopolskim uległa więc pod tym względem nieznacznemu polepszeniu, co odbiega od trendu krajowego.

Wykres 98. Upadłości małopolskich przedsiębiorstw na tle upadłości krajowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Krakowie – Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Przedsiębiorcy niewypłacalni, w stosunku do których wszczęto postępowanie upadłościowe lub restrukturyzacyjne, i którzy nie byli w stanie samodzielnie zaspokoić zaległych roszczeń pracowniczych, występowali o wypłatę tych świadczeń z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W 2018 roku wypłacono 6,2 mln zł. Mając na uwadze, że wypłatami świadczeń z FGŚP są objęci pracownicy likwidowanych podmiotów, w tym takich, w stosunku do których sądy wydały postanowienia o oddaleniu wniosków o ogłoszenie upadłości, należy przyjąć, że mniejsza liczba osób otrzymujących w województwie małopolskim świadczenia, wskazuje na malejące zadłużenie przedsiębiorców w stosunku do pracowników⁵.

5. Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2018. Załącznik do Uchwały nr IX/106/19 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 31 maja 2019 roku.

3. Zatrudnienie i wynagrodzenia

Stopniowo od 2014 roku wzrasta przeciętne zatrudnienie w województwie małopolskim⁶. Na koniec IV kwartału 2018 roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 500,6 tys., tj. o 16,9 tys. więcej niż w roku 2017 (wzrost o 3,5%), natomiast w odniesieniu do roku 2016 o 40,2 tys. osób. Przeciętne zatrudnienie zwiększyło się w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 10,4%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 8,8%), a także w informacji i komunikacji (o 7,2%). Jednocześnie zanotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w górnictwie i wydobywaniu (o 7,6%) i obsłudze rynku nieruchomości (o 2,0%). Dynamiczny wzrost zatrudnienia w branżach tworzących sektor usług dla biznesu związany jest z nowymi inwestycjami, które w 2018 roku pojawiły się w Krakowie. Chodzi tutaj m.in. o takie centra usług jak: Kimberly-Clark, Qualtrics, Infinity Ward, Kingfisher, Varroc Lighting Systems, TE Connectivity, Caspio czy Danish Crown.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w końcu 2018 roku wyniosło 5 025,09 zł, czyli o 406,95 zł (8,8%) więcej niż w roku poprzednim. Największy wzrost wynagrodzeń odnotowano w górnictwie i wydobywaniu (14,1%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (11,5%). Należy zwrócić uwagę, że powyższe dane nie odzwierciedlają w pełni sytuacji na rynku pracy, ponieważ obejmują firmy zatrudniające więcej niż 9 pracowników. Dodatkowo, średnie wynagrodzenia zawyżane są przez płace skrajnie wysokie, dlatego wskaźnikami lepiej odzwierciedlającymi poziom zarobków są mediana i dominanta. W 2016 roku⁷ mediana wynagrodzeń w Polsce wyniosła 3 510,67 zł i była niższa od średniego wynagrodzenia o 836 zł, a najczęstsze miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto (dominanta) wyniosło 2 074,03 zł⁸. Zgodnie z opublikowanym przez GUS doszacowaniem wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej⁹ (wszystkie kategorie wielkości firm), w czerwcu 2017 roku¹⁰ mediana miesięcznych wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej wyniosła w województwie małopolskim 3 209,30 zł (w Polsce 3 221 zł) i była o 366,63 zł (12,9%) wyższa niż w tym samym okresie roku ubiegłego. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w połowie 2017 roku wyniosło w Małopolsce 4 090,65 zł, a dominanta 2 052,89 zł (co oznacza, że najczęściej osiągnięty poziom wynagrodzenia przekraczał płacę minimalną o niecałe 53 zł). W 2016 roku wśród zatrudnionych w gospodarce narodowej 1,465 mln osób w Polsce otrzymywało wynagrodzenie nieprzekraczające obowiązującego minimalnego wynagrodzenia (w 2016 roku minimalne wynagrodzenie wynosiło 1 850 zł)¹¹. W województwie małopolskim było to 155 tys. osób, o 16 tys. osób więcej niż w roku 2015. Odsetek osób pracujących za minimalne wynagrodzenie i niższe wyniósł w województwie małopolskim 17% i był o 4 p. proc. wyższy niż w skali kraju (na przestrzeni ostatnich lat odsetek ten nieznacznie rósł: w 2013 roku wyniósł 15%, a w 2014 oraz 2015 roku – 16%). Na wzrost wynagrodzeń wpływają zarówno regulacje prawne (np. podniesienie płacy minimalnej, ustalenie minimalnej stawki godzinowej), jak i sytuacja na rynku pracy. Ciągłe wyraźne są dysproporcje w wysokości wynagrodzeń pomiędzy sekcjami gospodarki. Rosnący popyt na specjalistów, przy jednoczesnym deficycie kandydatów z wymaganymi kompetencjami, powoduje przyspieszenie tempa wzrostu płac w najbardziej poszukiwanych zawodach. Jednocześnie, na skutek oferowanych w niektórych zawodach płac (m.in. sprzedawcy, pracownicy wykonujący prace proste), nieprzekraczających znacząco wynagrodzenia minimalnego, pracodawcy napotykają trudności z rekrutacją i utrzymaniem pracowników.

4. Aktywność zawodowa

W końcu 2018 roku w województwie małopolskim było 1 453 tys. osób aktywnych zawodowo, czyli takich, które pracują lub poszukują pracy – o 45 tys. mniej niż w roku ubiegłym. Aktywność zawodowa Małopolan zmniejszyła się drugi rok z rzędu. W końcu 2018 roku współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 54,9%,

6. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyraża przeciętną liczbę obsadzonych etatów w podmiotach z sektora przedsiębiorstw zatrudniających 9 i więcej osób. Wskaźnik przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw pomija podmioty zatrudniające do 9 osób oraz osoby prowadzące samodzielną działalność gospodarczą. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw nie pokazuje również osób, które pracują na umowach cywilno-prawnych.

7. Dane publikowane przez GUS co dwa lata, ostatnie dane dotyczą roku 2016.

8. *Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2016 roku*, GUS, Warszawa 2017.

9. *Opracowanie metodologii i oszacowanie liczby pracujących w gospodarce narodowej według miejsca zamieszkania i głównego miejsca pracy na poziomie NTS 4, stopy bezrobocia rejestrowanego na poziomie NTS 5 oraz miar wynagrodzeń brutto na poziomie NTS 4*, Raport końcowy, GUS, Warszawa 2018.

10. Najbardziej aktualne dostępne dane.

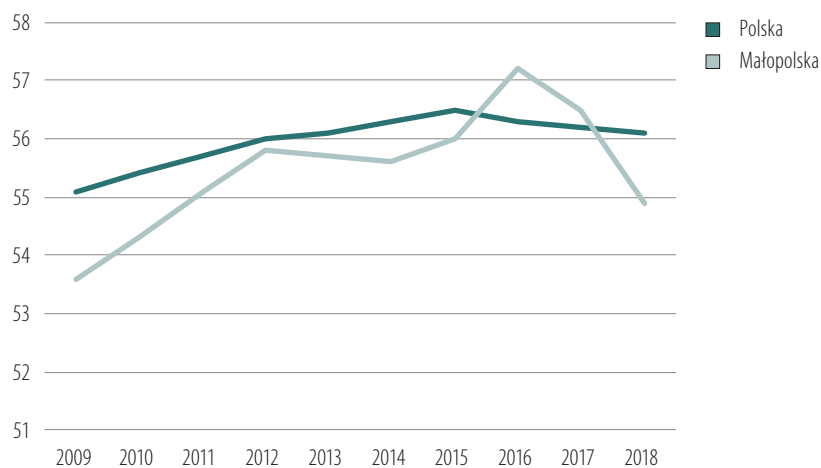
11. Stan na grudzień 2016 roku.

tj. o 1,6 p. proc. mniej niż w końcu 2017 roku. W porównaniu do sytuacji w Polsce, wskaźnik ten był niższy o 1,2 p. proc. dzięki czemu województwo małopolskie znalazło się na 10. miejscu wśród wszystkich województw. Na czele rankingu znalazło się województwo mazowieckie ze współczynnikiem aktywności zawodowej powyżej 60%. Spadek aktywności zawodowej w województwie małopolskim wynika ze zmniejszenia się liczby pracujących i bezrobotnych, zwłaszcza wśród mieszkańców wsi. Na przestrzeni roku wśród mieszkańców miast współczynnik aktywności zawodowej spadł o 1,2 p. proc., natomiast wśród mieszkańców wsi o 2 p. proc. Spadek aktywności w znacznej mierze dotyczył osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz policealnym i średnim zawodowym (w obu grupach wskaźnik zmniejszył się o 3,5 p. proc.), w najmniejszym stopniu osób z wykształceniem wyższym (spadek o 0,1 p. proc.). Wśród Małopolan z wykształceniem średnim ogólnokształcącym aktywność zwiększyła się o 0,6 p. proc.

Na koniec 2018 roku poza rynkiem pracy pozostawało 1 194 tys. osób (w wieku 15 lat i więcej), tj. o 3% więcej niż rok wcześniej. Współczynnik aktywności różnił się znacząco w zależności od:

- › płci: był wyższy dla mężczyzn (63,9%) niż dla kobiet (46,7%);
- › wykształcenia: wśród osób z wykształceniem wyższym wyniósł 81,5%, wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym 60%, z zasadniczym zawodowym 56,6%, ze średnim ogólnokształcącym 46,4%, natomiast wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym jedynie 8,0%;
- › wieku: w grupie wiekowej 35–44 lata aktywni zawodowo stanowili 85,9%, podczas gdy w grupie wiekowej 55 lat i więcej zaledwie 23,8%.

Wykres 99. Współczynnik aktywności zawodowej w województwie małopolskim i w Polsce (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Obciążenie pracujących osobami niepracującymi (bezrobotni i bierni zawodowo) wyniosło w 2018 roku 899 osób niepracujących na 1 000 osób pracujących. Wartość ta wzrosła w porównaniu do końca 2017 roku o 37 osób.

Średnioroczna liczba pracujących w województwie małopolskim wyniosła 1 395 tys. i była o 30 tys. niższa niż rok wcześniej¹². Wśród pracujących przeważali mężczyźni (55,8%). Struktura pracujących według wieku utrzymała się bez większych zmian w odniesieniu do roku ubiegłego. Największą grupę (29%) stanowiły osoby w wieku 35–44 lata, natomiast najmniejszą osoby w wieku 15–24 lata (7%) oraz powyżej 55. roku życia (16%). Na małopolskim rynku dominowali pracujący z wykształceniem zawodowym – 51,7% (w tym 27,3% stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 24,4% osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym). Dużą grupę stanowili także pracujący legitymujący się dyplomem szkoły wyższej (37,5%). Pozytywną zmianą jest zmniejszenie, w odniesieniu do roku ubiegłego, udziału osób z wykształceniem gim-

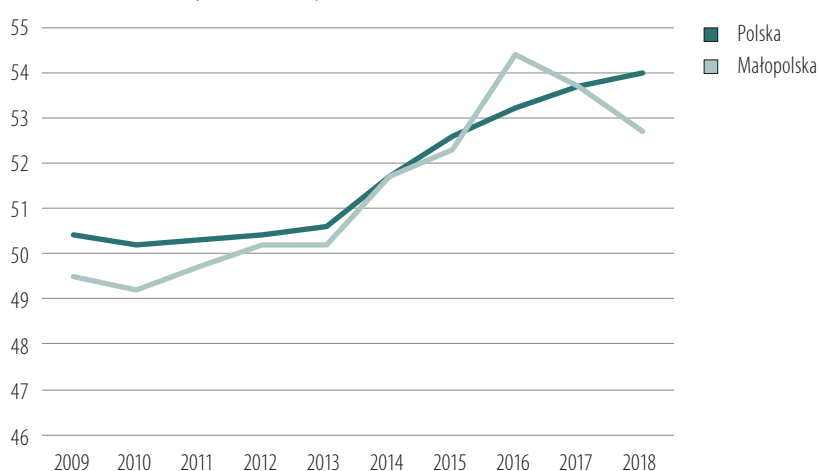
12. Pracujący według BAEL to osoby, które w badanym tygodniu wykonywały (przez co najmniej 1 godzinę) pracę przynoszącą zarobek lub dochód, prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem, a także osoby, które formalnie miały pracę, ale z różnych powodów jej nie wykonywały (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu itp.). Dane w zakresie przeciętnego zatrudnienia dotyczą natomiast podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób i obejmują zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz w niepełnym, po przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

nazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym o 0,8 p. proc. Najliczniejszą grupę wśród pracujących stanowili specjaliści (319 tys. osób), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (241 tys.), a także pracownicy usług i sprzedawcy (190 tys.). Podobnie jak w latach poprzednich zdecydowanie przeważali pracownicy najemni, a więc osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (77,2% ogółu pracujących).

Od dwóch lat notuje się zdecydowaną tendencję spadkową wskaźnika zatrudnienia, który na koniec 2018 roku wyniósł 52,7% i był niższy od ubiegłorocznego o 1,0 p. proc. W skali całego kraju utrzymała się tendencja wzrostowa. Dla Polski wskaźnik zatrudnienia osiągnął wartość 54%, co oznacza, że był o 1,3 p. proc. wyższy niż w województwie małopolskim. Zmniejszenie liczby pracujących oraz wskaźnika zatrudnienia ma związek m.in. z niską jakością miejsc pracy, świadczeniami społecznymi, a także koniecznością zapewnienia opieki osobom zależnym. Podobnie jak w przypadku wskaźnika aktywności zawodowej najlepiej sytuacja wyglądała wśród:

- › mężczyzn (61,3%);
- › osób w wieku 35–44 lata (83,3%);
- › osób z wykształceniem wyższym (80,1%).

Wykres 100. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i w województwie małopolskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Od 2015 roku obserwuje się wzrost bierności zawodowej. Według *Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności* (BAEL) na koniec 2018 roku liczba osób biernych zawodowo¹³ w województwie małopolskim wyniosła 1 194 tys., tj. o 39 tys. więcej niż rok wcześniej. Bierni stanowią 45,1% populacji województwa w wieku 15 lat i więcej¹⁴.

Przyczyny bierności zawodowej¹⁵:

- › emerytura (50,9%);
- › nauka i uzupełnianie kwalifikacji (20,9%);
- › choroba lub niepełnosprawność (13,7%);
- › inne powody osobiste lub rodzinne (5%);
- › zniechęcenie bezskutecznym poszukiwaniem pracy (1%).

Bierność ma związek z:

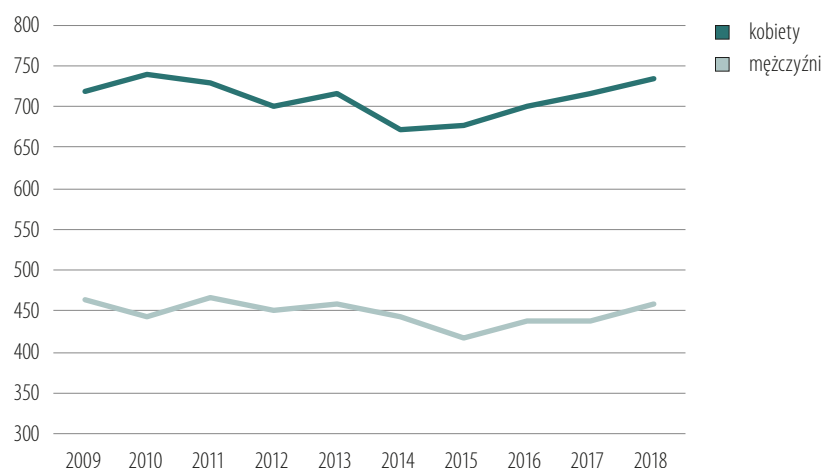
- › wiekiem – nieco ponad 61% to osoby, które mają 55 lat i więcej, a 18,5% to ludzie młodzi, pomiędzy 15. a 24. rokiem życia, w dużej mierze uczniowie i studenci;
- › wykształceniem – wśród biernych zawodowo udział osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym wyniósł 31,8%, ponad trzy razy więcej niż z wykształceniem wyższym;
- › płcią – bierność częściej dotyczy kobiet (61,6% biernych zawodowo mieszkańców województwa), ponieważ to one, częściej niż mężczyźni, sprawują opiekę nad osobami zależnymi.

13. Do biernych zawodowo są zaliczane: osoby niewykazujące chęci do zatrudnienia pomimo zdolności do podjęcia pracy, osoby w wieku emerytalnym lub takie, które są w wieku produkcyjnym, ale uzyskały uprawnienia rentowe i nie zamierzają powrócić na rynek pracy, osoby niezdolne do pracy, młodzież, która nie weszła jeszcze na rynek pracy lub wycofała się z niego z powodu kontynuowania nauki, osoby czasowo wyłączone z rynku pracy z powodu opieki nad osobami zależnymi.

14. Bank Danych Lokalnych, Aktywność ekonomiczna ludności (dane kwartalne).

15. W IV kwartale 2017 roku.

Wykres 101. Bierni zawodowo w województwie małopolskim (w tys.)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Aktywność ekonomiczna ludności (dane kwartalne).

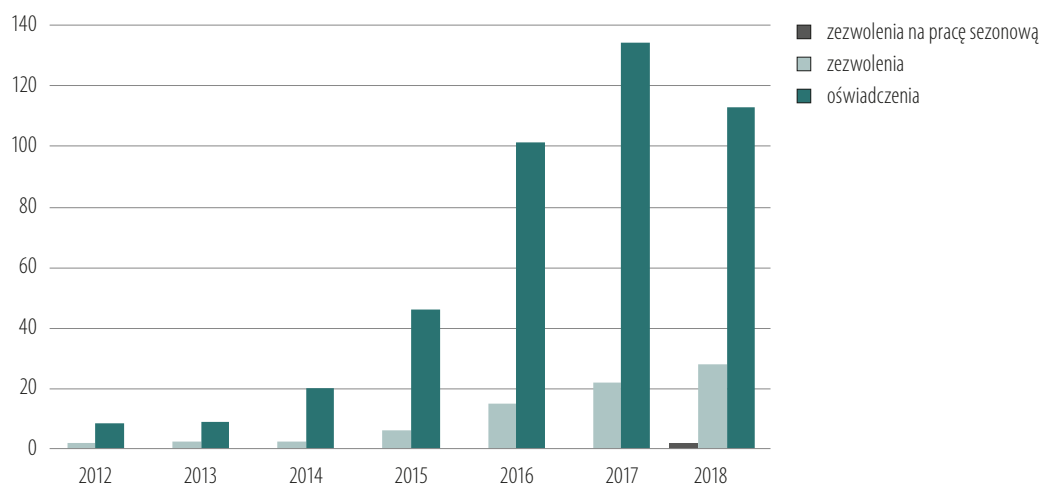
5. Zapotrzebowanie na pracowników

W województwie małopolskim w 2018 roku, podobnie jak w całej Polsce, pogłębiły się problemy z rekrutacją pracowników. W skali kraju w urzędach pracy odnotowano 139,2 tys. wolnych miejsc pracy – o 18,1% więcej niż rok wcześniej. Liczba wolnych miejsc pracy wzrosła w ostatnim roku o 0,7 tys. i wyniosła 12,0 tys. Z badania przeprowadzonego przez firmę Work Service w I kwartale 2019 roku niemal połowa pracodawców doświadczyła w ostatnich miesiącach trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników. W regionie południowym (obejmującym województwa małopolskie i śląskie) – 51,1%. Najwięcej firm miało problemy z pozyskaniem pracowników średniego i niższego szczebla.

Poszukując pracowników, pracodawcy z Małopolski rzadziej niż w 2017 roku zgłaszali oferty do powiatowych urzędów pracy. W 2018 w dyspozycji urzędów znalazło się 104 950 ofert pracy, o 11 274 (9,7%) mniej niż rok wcześniej. Może to wynikać z przekonania pracodawców, że bezrobotni, którzy zostali w rejestrach, nie będą zainteresowani ich ofertami.

Województwo małopolskie przyciąga wielu pracowników z zagranicy. Liczba cudzoziemców pracujących w województwie jest trudna do oszacowania, ze względu na brak pełnych danych o tych obcokrajowcach, którzy są zwolnieni z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę. Z dostępnych danych dotyczących zezwoleń na pracę i oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi wynika, że liczba obcokrajowców w województwie wyraźnie rosła do roku 2016. W kolejnym roku dynamika wzrostu nieco osłabła. W 2018 roku kontynuowany był wzrost liczby wydanych zezwoleń na pracę, ale odnotowano spadek liczby zarejestrowanych oświadczeń.

Wykres 102. Oświadczenia i zezwolenia w województwie małopolskim (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z systemu analityczno-raportowego CeSAR.

Wyniki badania *Barometr zawodów 2019* (prognoza dokonana w 2018 roku), potwierdzają nasilenie zjawisk obserwowanych na małopolskim rynku pracy w ciągu ostatnich lat. Dobra koniunktura gospodarcza generuje większe zapotrzebowanie na pracowników. Tym samym coraz większą liczbę przedsiębiorców dotyka problem braku pracowników, co jest główną barierą ich działalności i rozwoju. Prognoza na 2019 rok przewiduje dalsze zwiększenie liczby zawodów deficytowych, przy zmniejszaniu liczby zawodów nadwyżkowych. Deficyt w skali całego województwa prognozowany jest w 38 zawodach (36 zawodów rok wcześniej), a nadwyżka zaledwie w 2 zawodach (5 zawodów rok wcześniej). W grupie zawodów deficytowych na poziomie województwa znalazły się zawody budowlane (11 zawodów), zawody związane z produkcją (7) i branżą transportową (6), zawody gastronomiczne (3), medyczne (3), usługowe (3), nauczyciele (2), księgowi (2) oraz jeden zawod informatyczny. Wśród zawodów nadwyżkowych w prognozie na 2019 rok znalazły się tylko dwa (o 3 mniej niż rok wcześniej i aż o 14 mniej niż w prognozie na 2017 rok). Obydwa zawody z tej grupy, czyli ekonomiści oraz pracownicy administracyjni i biurowi, są zawodami trwale nadwyżkowymi, czyli znajdującymi się w nadwyżce od początku realizacji badania w Małopolsce. Spadek liczby zawodów nadwyżkowych jest efektem poprawy sytuacji na rynku pracy. Nadwyżki poszukujących pracy dotyczą przede wszystkim zawodów, na które jest stosunkowo niewielkie zapotrzebowanie oraz takich, w których system kształcenia nie jest dopasowany do potrzeb rynku pracy. Zmniejszanie liczby zawodów nadwyżkowych potwierdza trudności pracodawców z rekrutacją. Aby obsadzić wolne miejsca pracy sięgają oni po pracowników, którzy do tej pory nie mogli znaleźć pracy w wyuczonym zawodzie.

6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego

Poradnictwo zawodowe dla dorosłych jest usługą rynku pracy, realizowaną przez powiatowe urzędy pracy oraz centra informacji i planowania kariery zawodowej, funkcjonujące w wojewódzkich urzędach pracy. Polega na udzielaniu przez pracownika urzędu pracy pomocy w rozwiązywaniu problemów zawodowych osób zgłaszających się do urzędu. Osoby chcące skorzystać z informacji i porady doradcy zawodowego mogą otrzymać wsparcie w zakresie: wyboru lub zmiany zawodu, nabywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, informacji o kursach, szkoleniach i innych formach kształcenia. Zainteresowani mogą korzystać z następujących form wsparcia zawodowego (jednej lub kilku):

- › porady indywidualne i grupowe;
- › badania testowe;
- › informacje indywidualne i grupowe;
- › szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.

W 2018 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało 37,4 tys. osób, a z porad grupowych 5,3 tys. Znaczna większość (79,5%) korzystających z poradnictwa to osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne. Popularną formą usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia jest indywidualna informacja zawodowa, z której skorzystało 27,9 tys. osób. W grupowych spotkaniach informacyjnych w całym 2018 roku wzięło udział 10,2 tys. Natomiast w szkoleniach z zakresu umiejętności poszukiwania pracy uczestniczyło 249 osób, a w badaniach testowych 1,4 tys. osób¹⁶. Zauważa się zmiany profilu osób korzystających z usług doradztwa zawodowego. Coraz częściej są to osoby pracujące, zainteresowane zmianą pracy, np. z uwagi na wyższe oczekiwania zarobkowe lub z chęci przekwalifikowania się.

7. Subsidiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy określa szerokie spektrum instrumentów pomocy osobom bezrobotnym finansowanych ze środków Funduszu Pracy. Bezrobotni mogą m.in.:

- › podnosić lub zmieniać własne kwalifikacje (poprzez szkolenia, bony szkoleniowe, finansowanie studiów podyplomowych);
- › zdobywać doświadczenie zawodowe (dzięki stażom, bonom stażowym, przygotowaniu zawodowym dorosłych);
- › otrzymać środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej;

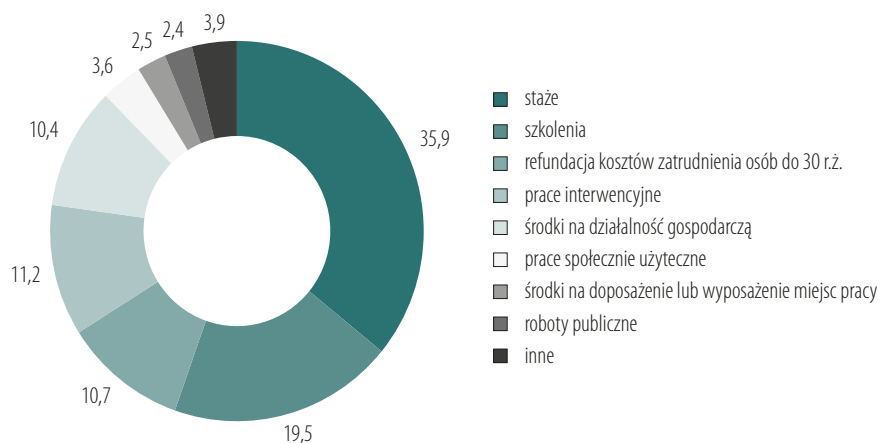
16. Dane na podstawie zał. 4 do sprawozdania MRPiPS-01.

- › korzystać z różnych opcji dofinansowania kosztów zatrudnienia (poprzez prace interwencyjne, roboty publiczne, refundację pracodawcom kosztów zatrudnienia osoby do 30. r.ż., dofinansowanie zatrudnienia osoby powyżej 50. r.ż.).

W 2018 roku na działania aktywizacyjne przeznaczono 267,3 mln zł, a liczba osób biorących udział w tych działaniach wyniosła niemal 46,6 tys.¹⁷

Staże oraz szkolenia są najczęściej stosowanymi formami pomocy. W porównaniu do roku 2017 wzrósł udział staży o 2,0 p. proc., natomiast spadł udział osób korzystających ze szkoleń o 1,1 p. proc. W 2018 roku uczestnicy tych dwóch form wsparcia stanowili łącznie ponad połowę wszystkich osób aktywizowanych przez powiatowe urzędy pracy. Ponadto zaobserwowano wzrost udziału osób korzystających z prac interwencyjnych (o 2,0 p. proc.), środków na działalność gospodarczą (o 1,5 p. proc.). pozostałe kategorie odnotowały spadek udziału osób korzystających z nich.

Wykres 103. Struktura udziału osób bezrobotnych w formach wsparcia oferowanych przez powiatowe urzędy pracy w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-02.

17. Na podstawie sprawozdania MRPiPS-02 o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy.

Rozdział III

Rolnictwo

Opracowanie: Artur Apryjas, Justyna Bachowska, Wojciech Bihun, Stanisław Flaga, Aneta Helak-Świechowska, Beata Szafrąńska

podsumowanie

- W skali roku nastąpił spadek o 2,7% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w Małopolsce.
- W porównaniu z poprzednim rokiem powierzchnia zasiewów zmniejszyła się o 21,7 tys. ha, a powierzchnia pastwisk zwiększyła się o 0,6 tys. ha. Na tym samym poziomie została utrzymana powierzchnia gruntów ugorowanych oraz ogrodów.
- W grudniu 2018 roku pogłowie trzody chlewnej w województwie małopolskim liczyło 143,5 tys. sztuk i było mniejsze o 47 tys. sztuk (o 24,7%) niż w grudniu 2017 roku.
- Pogłowie bydła ogółem liczyło 172,5 tys. sztuk i było o 9,9 tys. sztuk (o 6,1%) większe niż w grudniu roku poprzedniego.
- Pogłowie owiec liczyło 79,9 tys. sztuk, tj. o 5,8 tys. sztuk (o 6,8%) mniej niż w grudniu 2017 roku. Podobnie jak w latach poprzednich Małopolska charakteryzowała się największym udziałem w krajowym pogłowie owiec (29,9%).
- W grudniu 2018 roku pogłowie drobiu ogółem w województwie wyniosło 5 160,3 tys. sztuk i było mniejsze o 47,9 tys. sztuk, tj. o 0,9% w stosunku do grudnia 2017 roku.
- W 2018 roku na Listę Produktów Tradycyjnych wpisano 15 nowych specjałów z Małopolski (w sumie 218, co daje 2. miejsce w Polsce), natomiast Rejestr Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Rejestr Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności pochodzących z województwa małopolskiego w 2018 roku uległ zmianie i wyniósł 14 (1. miejsce w Polsce; w dniu 22 sierpnia 2018 roku zarejestrowane zostały: kiełbasa krakowska sucha staropolska jako Gwarantowana Tradycyjna Specjalność oraz czosnek galicyjski jako produkt pod nazwą Chronione Oznaczenie Geograficzne).
- W ramach konkursu Niezwykła Małopolska Wieś 2018 przyznano pomoc finansową dla 21 gmin, na realizację ich zadań własnych na terenie zwycięskiego sołectwa.

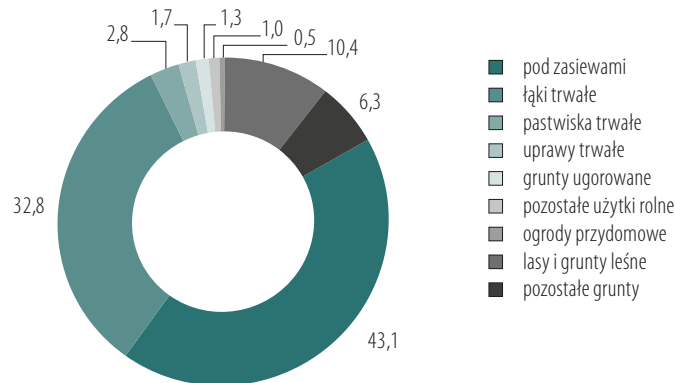
1. Zasoby rolnictwa

W czerwcu 2018 roku w województwie małopolskim znajdowało się ponad 143 tys. gospodarstw posiadających użytki rolne o łącznej powierzchni 669,1 tys. ha, co stanowiło 4,1% powierzchni gospodarstw w kraju (dotyczy gospodarstw posiadających użytki rolne). W skali roku nastąpiło zmniejszenie ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie o 2,7%. W użytkowaniu gospodarstw indywidualnych znajdowało się 640,2 tys. ha, czyli 95,7% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych.

Użytki rolne w gospodarstwach ogółem zajmowały 557,1 tys. ha, stanowiąc ponad 83% ich powierzchni. W porównaniu z 2017 rokiem powierzchnia tych gruntów zmniejszyła się o 7,5 tys. ha (o 1,3%). Użytki rolne w dobrej kulturze rolnej to 550,2 tys. ha, tj. 82,2% całkowitej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych.

Grunty pod zasiewami zajmowały 288,4 tys. ha, trwałe użytki zielone – 238,4 tys. ha, przy czym łąki trwałe – 219,4 tys. ha, a pastwiska trwałe – 19,0 tys. ha. Pod uprawy wieloletnie przeznaczonych było 10,6 tys. ha. Powierzchnia gruntów ugorowanych wyniosła 8,5 tys. ha. Ogrody przydomowe zajmowały 3,6 tys. ha.

Wykres 104. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według rodzaju użytków rolnych (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Lasy i grunty leśne zajmowały 69,7 tys. i stanowiły 10,4% ogólnej powierzchni gospodarstw (w Polsce 5,7%). Pozostałe grunty (m.in. pod zabudowaniami, podwórzami, nieużytki, tereny przeznaczone do rekreacji) stanowiły 6,3% ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw.

W porównaniu z poprzednim rokiem powierzchnia zasiewów zmniejszyła się o 21,7 tys. ha, a powierzchnia pastwisk zwiększyła się o 0,6 tys. ha. Powierzchnia gruntów ugorowanych zmniejszyła się o 211 ha (tj. o 2,4%), a ogrodów przydomowych pozostała na tym samym poziomie.

2. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych

W województwie małopolskim w roku gospodarczym 2017/2018 zużycie nawozów mineralnych (NPK) w przeliczeniu na czysty składnik wyniosło 45,8 tys. t i w porównaniu z rokiem gospodarczym 2016/2017 było mniejsze o 13,4% (w Polsce 2076,5 tys. t). Pod zbiory 2018 roku wysiano 22,9 tys. t nawozów azotowych (50% ogółu nawozów mineralnych), 8,7 tys. t nawozów fosforowych (19%) oraz 14,2 tys. t nawozów potasowych (31,0%). W przypadku poszczególnych nawozów – azotowych, potasowych i fosforowych – było to odpowiednio o 3,8 tys. t (26,9%), 1,2 tys. t (57,1%) mniej a potasowych o 2,1 tys. t więcej niż w poprzednim roku. Średnie zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosło 82,3,7 kg NPK, przy czym na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej – 83,3 kg (w Polsce odpowiednio: 141,6 kg i 142,8 kg). Zużycie nawozów wapniowych wyniosło 19,1 tys. t i było większe o 46,9% niż w roku gospodarczym 2016/2017. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych przeciętnie w województwie małopolskim zużyto 34,4 kg nawozów wapniowych, przy czym na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej – 34,8 kg (w kraju 55,6 kg/ha).

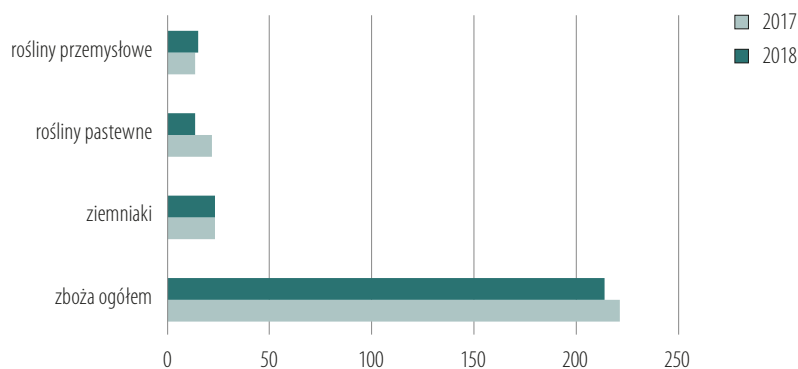
3. Produkcja roślinna

Powierzchnia zasiewów w 2018 roku wyniosła 288,4 tys. ha i była mniejsza o 21,7 tys. ha (o 7,0%) niż przed rokiem. Zmniejszyła się powierzchnia uprawy zbóż, roślin przemysłowych, pastewnych oraz roślin strączkowych jadalnych, a ziemniaków pozostała na tym samym poziomie. W ogólnej powierzchni zasiewów największy areal – 213,7 tys. ha (74,1% ogółu zasiewów) zajmowały zboża ogółem, tj. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na ziarno, gryką, prosem i pozostałymi zbożowymi. Powierzchnia zasiana zbożami była mniejsza od ubiegłorocznej o 8,0 tys. ha, tj. o 3,6%. Areal uprawy zbóż podstawowych wyniósł 190,9 tys. ha, stanowiąc 89,3% ogółu powierzchni zajmowanej przez zboża. Pszenicą obsiano 96,7 tys. ha, czyli 45,3% powierzchni zbóż podstawowych. Jęczmień uprawiany był na 26,2 tys. ha, pszenżyto – na 20,5 tys. ha, owies – na 16,6 tys. ha, a żyto – na 4,3 tys. ha.

Drugą pod względem wielkości powierzchni uprawą w województwie małopolskim były ziemniaki. W roku 2018 zajmowały powierzchnię 23,1 tys. ha, tj. 8,0% ogólnej powierzchni zasiewów. W stosunku do poprzedniego roku areal uprawy ziemniaków pozostał na tym samym poziomie. Na rośliny pastewne przeznaczono 13,1 tys. ha (o 8,9 tys. ha mniej niż rok wcześniej), w tym na kukurydzę na pasze – 6,8 tys. ha (o 0,6 tys. ha mniej).

Powierzchnia uprawy roślin przemysłowych zwiększyła się z 13,5 tys. ha w 2017 roku do 15,1 tys. ha w roku 2018. Wzrosła powierzchnia upraw oleistych o 1,9 tys. ha (12,9 tys. ha), w tym rzepaku i rzepiku o 1,3 tys. ha (10,8 tys. ha), buraków cukrowych – o 0,7 tys. ha (2,1 tys. ha).

Wykres 105. Struktura powierzchni zasiewów (w tys. ha)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zbiory zbóż ogółem oszacowano na 822,9 tys. t, tj. o 76,4 tys. t (o 8,5%) mniej niż przed rokiem. Stanowiło to 3,1% zbiorów krajowych. Przeciętny plon zbóż z 1 ha wyniósł 38,5 dt wobec 40,6 dt w 2017 roku. W kraju również zebrano mniej zbóż w porównaniu z poprzednim rokiem, przy średnim plonie 34,3 dt/ha. Zbiory zbóż podstawowych (580,1 tys. t) były niższe o 60,4 tys. t od uzyskanych rok wcześniej, a przeciętny plon z 1 ha zmniejszył się z 37,6 dt w 2017 roku do 35,3 dt w 2018 roku. Zbiory zbóż intensywnych (pszenicy, jęczmienia, pszenżyta) wyniosły 580,0 tys. t i były mniejsze o 1,9 tys. t, tj. o 0,3% od zbiorów roku poprzedniego. Udział zbiorów zbóż intensywnych w ogólnej produkcji zbóż wyniósł 70,5%.

W 2018 roku zebrano 581,4 tys. t ziemniaków, tj. o 70,1 tys. t więcej niż rok wcześniej, a uzyskany plon (245 dt/ha) był wyższy o 25 dt/ha. W grupie upraw przemysłowych odnotowano większe zbiory niż w 2016 roku, ale niższe plonowanie. Buraków cukrowych zebrano 95,1 tys. t (tyle samo co rok wcześniej), przy średnim plonie 625 dt/ha (rok wcześniej – 685 dt/ha). Zbiory rzepaku i rzepiku były większe o 6,5 tys. t i wyniosły 35,6 tys. t. Natomiast średni plon z 1 hektara powierzchni uprawy wyniósł 28,7 dt, wobec 30,5 dt przed rokiem.

Łączną produkcję owoców z drzew oszacowano na 159,6 tys. t, tj. na poziomie o 100,0% wyższym niż przed rokiem. Zbiory jabłek, które dominują w produkcji sadowniczej, wyniosły 139,6 tys. t i były większe o 96,9%. Śliwek zebrano 9,1 tys. t, tj. o 111,6% więcej w ujęciu rocznym, a gruszek – 4,3 tys. t, tj. o 104,8% więcej.

W 2018 roku zbiory warzyw ogółem wyniosły 499,3 tys. t i były niższe o 62 tys. t do produkcji uzyskanej w poprzednim roku. Kapusty zebrano 196,9 tys. t, kalafiorów – 57,2 tys. t, a marchwi jadalnej – 53,3 tys. t. Zbiory warzyw w województwie małopolskim stanowiły 12,2% zbiorów krajowych.

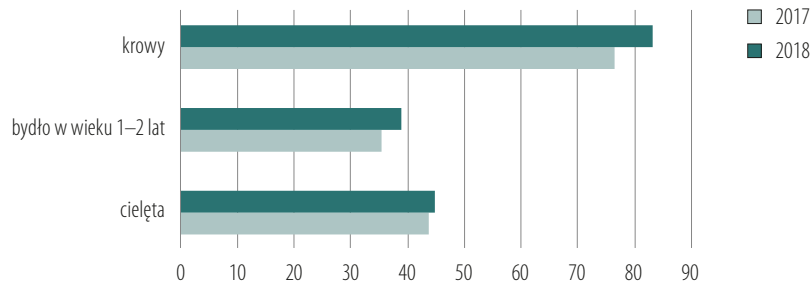
4. Produkcja zwierzęca

W grudniu 2018 roku pogłowie trzody chlewnej w województwie małopolskim liczyło 143,5 tys. sztuk i było mniejsze o 47,0 tys. sztuk (o 24,7%) niż w grudniu 2017 roku. W stosunku do czerwca 2018 roku zmalało o 25,6 tys. sztuk. W gospodarstwach indywidualnych znajdowało się 94,8% ogólnego pogłowia trzody chlewnej. Pogłowie loch na chów, którego wielkość świadczy o nastawieniach produkcyjnych w chowie trzody i zarazem określa aktualne możliwości reprodukcyjne stada, wyniosło 15,4 tys. sztuk i zmniejszyło się o 7,3 tys. sztuk (o 32,2%) w stosunku rocznym. Pogłowie grup decydujących o wielkości produkcji, tj. warchlaków i trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej z przeznaczeniem na ubój (tuczników), wyniosło odpowiednio: 37,5 i 58,4 tys. sztuk i w ujęciu rocznym zmalało łącznie o 17,7 tys. sztuk (o 15,6%). Stado prosiąt (32,1 tys. sztuk) zmniejszyło się o 21,8 tys. sztuk (o 40,4%) w skali roku. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2018 roku wyniosła 28,1 sztuki, a loch – 2,8 sztuki (w kraju odpowiednio – 80 i 5,1 sztuk).

W grudniu 2018 roku pogłowie bydła ogółem liczyło 172,5 tys. sztuk i było o 9,9 tys. sztuk (o 6,1%) większe niż w grudniu roku poprzedniego oraz o 1,5 tys. sztuk (o 0,9%) większe niż w czerwcu 2018 roku. Gospodarstwa indywidualne utrzymywały 97,4% całego pogłowia bydła. Liczba cieląt w wieku poniżej 1 roku wzrosła o 1,1 tys.

sztuk (o 2,5%) do stanu 44,9 tys. sztuk, a pogłowie młodego bydła w wieku 1–2 lat – o 3,6 tys. sztuk (o 10,2%) do stanu 38,9 tys. sztuk. Pogłowie krów, liczące 83,2 tys. sztuk, w skali roku zwiększyło się o 6,8 tys. sztuk, tj. o 8,9%, w tym liczba krów mlecznych (79,3 tys. sztuk) – o 6,9 tys. sztuk, czyli o 9,5%. Natomiast w porównaniu ze stanem z czerwca 2018 roku liczebność krów zmalała o 1,0 tys. sztuk, tj. o 1,2%. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2018 roku wyniosła 31 sztuk, w tym krów – 14,9 sztuk (w Polsce odpowiednio: 42,2 i 16,5).

Wykres 106. Bydło według grup produkcyjno-użytkowych (w tys. sztuk)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pogłowie owiec w grudniu 2018 roku liczyło 79,9 tys. sztuk, tj. o 5,8 tys. sztuk (o 6,8%) mniej niż w grudniu roku 2017, w tym macierek – 61,2 tys. sztuk, tj. o 1,8 tys. sztuk (o 3,0%) więcej. Liczebność stada w województwie małopolskim stanowiła 29,9% pogłowia krajowego. W stosunku do stanu z czerwca 2018 roku pogłowie owiec zmniejszyło się o 9,1 tys. sztuk, czyli o 10,2%. Na gospodarstwa indywidualne przypadało 99,4% ogólnej liczby pogłowia w województwie. W grudniu 2018 roku obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 14,3 sztuk, w tym macierek 11,0 sztuk (w kraju odpowiednio: 1,8 i 1,1).

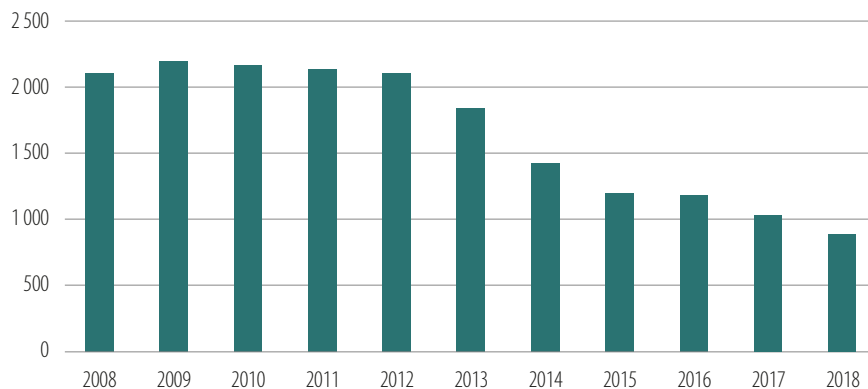
W grudniu 2018 roku pogłowie drobiu ogółem w województwie wyniosło 5 160,3 tys. sztuk i było mniejsze o 47,8 tys. sztuk, tj. o 0,9% w stosunku do grudnia 2017 roku, a w porównaniu z czerwcem 2018 roku spadło o 226,5 tys. sztuk, tj. o 4,2%. Gospodarstwa indywidualne utrzymywały 98,6% pogłowia drobiu. W strukturze drobiu ogółem 96,0% stanowił drób kurzy (4 954,6 tys. sztuk), w tym nioski – ponad 50% (2 840,0 tys. sztuk). W grudniu 2018 roku obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych wyniosła 889,3 sztuk, w tym niosek – 509,8 sztuk (w Polsce odpowiednio – 1 232,2 i 384 sztuk).

5. Rolnictwo ekologiczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku liczba producentów ekologicznych w Małopolsce wyniosła 892 i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 145 podmiotów (spadek o 14,0 %). Przyczyną spadku liczby gospodarstw ekologicznych były duże wymagania formalne stawiane rolnikom ekologicznym dla poszczególnych pakietów PROW i ich wariantów oraz niewielkie korzyści finansowe uzyskiwane w formie dopłat przez drobne gospodarstwa rolne.

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2018 roku wyniosła 8 843,6 ha i była mniejsza niż w roku poprzednim o 1 847,4 ha (spadek o 17,3 %). Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w okresie konwersji wyniosła 1 295,7 ha, a po zakończeniu tego okresu – 7 547,9 ha.

Wykres 107. Liczba gospodarstw ekologicznych prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych z IJHARS.

Spośród wszystkich producentów ekologicznych 770 prowadziło działalność w zakresie produkcji rolnej, a 78 zajmowało się przetwórstwem produktów ekologicznych oraz produkcją pasz i/lub drożdży. Siedem gospodarstw ekologicznych prowadziło działalność w zakresie dostaw kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego. Podobnie niski był udział gospodarstw ekologicznych zajmujących się produkcją pasieczną (2 gospodarstwa) i zbieraniem runa ze stanu naturalnego (4 gospodarstwa). O niedorozwoju produkcji ekologicznej świadczy również bardzo niski udział producentów ekologicznych zajmujących się akwakulturą (1 gospodarstwo). Szesnastu producentów ekologicznych zajmowało się wprowadzaniem na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich, a 74 producentów sprowadzało produkty rolnictwa ekologicznego z obszaru wewnętrznego UE (z wyłączeniem państw trzecich). Produkcja roślinna obejmowała uprawy sadownicze, jagodowe, warzywnicze i zielarskie. Najwięcej zanotowano ekologicznych upraw jabłoni, śliw i gruszy, a także z krzewów jagodowych: porzeczek, aronii i malin. Warzywnicza produkcja ekologiczna rozwinięta była głównie w środkowej części województwa. Oprócz tradycyjnych upraw warzywnych (kapusta, ziemniaki, marchew, cebula, pietruszka, buraczki, seler, koper, ogórek) rolnicy ekologiczni uprawiali także warzywa mniej znane jak kabaczek, patison, cykorja i inne. W kilku gospodarstwach zielarskich uprawiano melisę, rumianek, krwiściąg, ostropest, kozłek i pokrzywę. Małopolską specjalnością była ekologiczna produkcja zwierzęca. Oprócz ekologicznego mleka rolnicy produkowali ekologiczne sery, jaja i żywiec. Ekologiczny chów zwierząt prowadzony był na bazie trwałych użytków zielonych i pasz gospodarskich. Najwięcej gospodarstw z chowem przeżuwaczy zanotowano w powiatach podgórskich i górskich (limanowski, nowosądecki, nowotarski i gorlicki), co wynika ze struktury użytkowania ziemi na tym obszarze i dużego zaangażowania gospodarstw w chów bydła i owiec.

6. Produkty Tradycyjne i Regionalne

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach Unii Europejskiej coraz bardziej znaczącą rolę. Jednym z podstawowych sposobów realizacji polityki jakości we Wspólnocie jest wyróżnianie wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji, znakami potwierdzającymi ich wysoką jakość.

W 2018 roku, na wniosek Marszałka Województwa Małopolskiego, na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wpisanych zostało kolejnych 15 produktów. Wnioski o wpis produktów na przedmiotową listę, w procedurze weryfikacji, zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarne – organ opiniodawczo-doradczy Marszałka Województwa. Do końca 2018 roku na Liście Produktów Tradycyjnych znalazło się 218 (2. miejsce w Polsce) specjalistów z terenu województwa małopolskiego.

Z kolei liczba produktów wpisanych przez Komisję Europejską do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych lub do Rejestru Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności pochodzących z województwa małopolskiego w 2018 roku uległa zmianie i wyniosła 14 (1. miejsce w Polsce). W dniu 22 sierpnia 2018 roku zarejestrowane zostały kiełbasa krakowska sucha staropolska jako Gwarantowana Tradycyjna Specjalność oraz czosnek galicyjski jako produkt pod nazwą Chronione Oznaczenie Geograficzne. Ambicją Samorządu Województwa jest powiększanie liczby produktów o wyjątkowych walorach, dlatego z zadowoleniem przyjmowane są inicjatywy zmierzające do tego celu. Trudne warunki wytwarzania żywności paradoksalnie mogą sprzyjać wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, które na przykład nie są obciążone wysokim poziomem zastosowania substancji chemicznych w procesie produkcyjnym. Wytwarzanie wyrobów wyróżniających się wysoką jakością wspomaga rozwój obszarów wiejskich, w tym przede wszystkim podnosi dochodowość gospodarstw. Pozwala także na różnicowanie działalności rolniczej i zapobiega wyludnianiu się terenów wiejskich.

7. Sieć Dziedzictwa Kulinarne Małopolska (SDzK Małopolska)

Regiony zrzeszone w sieci, za główny cel stawiają sobie promocję tradycyjnej i nowoczesnej żywności opartej na lokalnych surowcach, realizację działań mających na celu poprawę jakości regionalnej żywności oraz wzmocnienie regionalnej tożsamości. Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne (ESRDzK) tworzy wizerunek i promuje region, przyczynia się do rozwoju przedsiębiorczości oraz stwarza możliwości współpracy dla wielu przedsiębiorców w regionie. Celami Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne są:

1. zbudowanie rynku żywności tradycyjnej opartej na lokalnych zasobach surowców oraz jej promocja;
2. rozwój współpracy pomiędzy uczestnikami sieci w obrębie regionu;
3. rozwój współpracy pomiędzy regionami;
4. wzmocnienie tożsamości regionalnej;
5. stworzenie przewodnika kulinarnego dla konsumentów i turystów;
6. zwiększenie ruchu turystycznego, rozwój i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, wzmocnienie ich konkurencyjności, zwiększenie zainteresowania żywnością wysokiej jakości, wymiana wiedzy i doświadczeń całej sieci oraz rozwój regionalny;
7. stworzenie nowych miejsc pracy.

W każdym z regionów członkowskich funkcjonuje sieć regionalna będąca automatycznie członkiem ESRDzK, zrzeszająca m.in.: producentów surowców żywnościowych w rolnictwie, ogrodnictwie, rybołówstwie/rybactwie, przetwórców artykułów rolno-spożywczych, właścicieli obiektów gastronomicznych, hotelarskich świadczących usługi gastronomiczne oraz hurtowych lub/i detalicznych sprzedawców artykułów rolno-spożywczych.

Od lipca 2014 roku Sieć Dziedzictwa Kulinarne Małopolska jest częścią ESRDzK, a jej działania koordynuje Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM.

W grudniu 2018 roku SDzK Małopolska liczyła 33 podmioty członkowskie.

8. Niezwykła Małopolska Wieś

Województwo Małopolskie wspierało najpiękniejsze i najbardziej nowatorskie sołectwa z Małopolski poprzez dotacje przekazywane jednostkom samorządu terytorialnego w ramach konkursu *Niezwykła Małopolska Wieś 2018*. Celem konkursu jest zachęcenie społeczności lokalnych do aktywnego działania na rzecz podniesienia atrakcyjności małopolskiej wsi i poprawy jakości życia jej mieszkańców poprzez:

- › promowanie dbałości o estetykę, kształtowanie krajobrazu wiejskiego, ładu przestrzennego i architektonicznego wsi oraz ochronę dziedzictwa kulturowego;
- › promowanie działań na rzecz zmiany wizerunku wsi – działań nowatorskich, innowacyjnych w szczególności w wymiarze gospodarczym, środowiskowym i społecznym;
- › promowanie działań wzmacniających tożsamość lokalną, aktywizację i integrację wspólnot wiejskich, inicjatyw społecznych na wsi;
- › kształtowanie świadomości kulturowej, patriotycznej i historycznej, uszanowania wolności i postaw odpowiedzialnych za wspólnoty, tożsamości lokalnej, regionalnej i narodowej;
- › utworzenie narzędzi internetowych służących upowszechnianiu informacji dla mieszkańców odnośnie bieżących wydarzeń i walorów sołectwa.

W 2018 roku przeprowadzono II edycję konkursu, w ramach której przyznano pomoc finansową dla 21 gmin, na realizację ich zadań własnych na terenie zwycięskiego sołectwa w wysokości 620 000 zł.

Konkurs był organizowany w dwóch kategoriach, w ramach których wpłynęły łącznie 33 zgłoszenia:

1. *Piękna Małopolska Wieś* – 22 zgłoszenia;
2. *Nowatorska Małopolska Wieś* – 11 zgłoszeń.

Przedmiotem oceny Komisji były inicjatywy lokalne zrealizowane na terenie sołectwa w ostatnich 5 latach liczonych od roku poprzedzającego konkurs.

Tabela 48. Gminy, którym udzielono pomocy finansowej w ramach konkursu pn. *Niezwykła Małopolska Wieś 2018*

Miejsce	Gmina	Sołectwo	Wysokość dotacji
1.	Zabierzów	Bolechowice	60 000,00
2.	Limanowa	Pasierbiec	50 000,00
3.	Wolbrom	Wierzchowisko	40 000,00
3.	Pałecznicza	Bolów	40 000,00

Miejsce	Gmina	Sołectwo	Wysokość dotacji
wyróżnienie	Ciężkowice	Siekierzyna	20 000,00
wyróżnienie	Gołcza	Wysocice	20 000,00
wyróżnienie	Koszyce	Książnice Małe	20 000,00
wyróżnienie	Muszyna	Milik	20 000,00
wyróżnienie	Nowy Wiśnicz	Chronów	20 000,00
wyróżnienie	Olesno	Podborze	20 000,00
wyróżnienie	Pleśna	Lichwin	20 000,00
wyróżnienie	Stary Sącz	Myślec	20 000,00
wyróżnienie	Sułoszowa	Sułoszowa I	20 000,00
Suma			370 000,00

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Tabela 49. Gminy, którym udzielono pomocy finansowej w ramach konkursu pn. *Nowatorska Małopolska Wieś 2018*

Miejsce	Gmina	Sołectwo	Wysokość dotacji
1.	Olkusz	Zederman	60 000,00
2.	Nowy Targ	Klikuszowa	50 000,00
3.	Gnojnik	Biesiadki	40 000,00
wyróżnienie	Gródek nad Dunajcem	Przydonica	20 000,00
wyróżnienie	Raciechowice	Żerosławice	20 000,00
wyróżnienie	Klucze	Rodaki	20 000,00
wyróżnienie	Skrzyszów	Skrzyszów	20 000,00
wyróżnienie	Uście Gorlickie	Gładyszów	20 000,00
Suma			250 000,00

9. Małopolska Pszczoła

Mając na celu ochronę różnorodności biologicznej pszczół miododajnych, dzikich owadów zapylających i roślin oraz promocję i edukację ekologiczną w tym zakresie Zarząd Województwa Małopolskiego ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w obszarze ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, z zakresu ochrony bioróżnorodności pn. *Małopolska Pszczoła*. W 2018 roku w ramach konkursu Województwo Małopolskie wsparło realizację 20 zadań na łączną kwotę 717 097,00 zł.

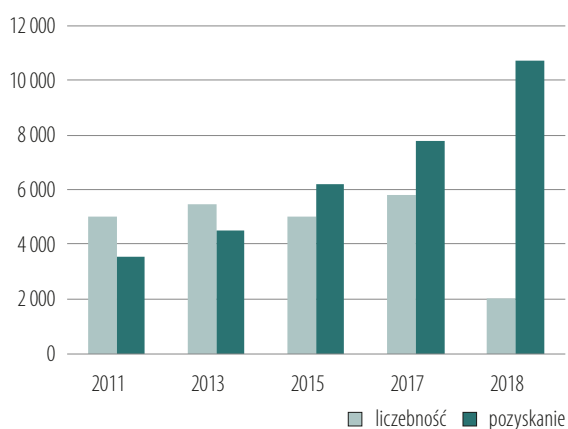
Ważnym rezultatem, którym Województwo chce uzyskać przez konkurs jest zwiększenie bazy pożytkowej dla owadów zapylających. Województwo, wsłuchując się w głos osób, którym bliski jest temat pszczół i dzikich zapylaczy zwróciło uwagę na fakt, że od wielu lat obserwuje się na terenie województwa małopolskiego spadek bazy pokarmowej dla owadów zapylających, przez co owady te narażone są na niedobory pożywienia. Innym równie ważnym rezultatem są aspekty edukacyjne. Organizacje pozarządowe, które podjęły się realizacji przedsięwzięć w ramach konkursu przybliżają wiedzę na temat biologii pszczół oraz dzikich zapylaczy dzieciom, młodzieży oraz dorosłym.

10. Łowiectwo w Małopolsce

Najważniejszymi gospodarczo gatunkami zwierzyny grubej w regionie są dziki, sarny oraz jelenie szlachetne. Wśród gatunków drobnej zwierzyny najczęściej poluje się na bażanta, lisa i zającą szaraka.

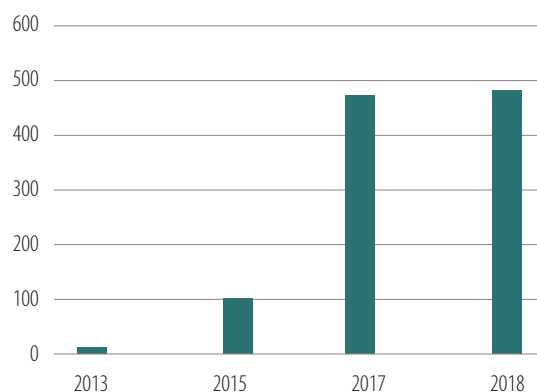
Nadal obserwowane są wysokie zagęszczenia dzików, zwłaszcza w przestrzeni rolniczej i podmiejskiej. Kolejne pokolenia dzików funkcjonują na obszarach zurbanizowanych, powodując dotkliwe szkody w uprawach rolnych i w przydomowych ogrodach. Wahania populacji dzików odpowiadają tendencji utrzymującej się od kilku lat w kraju. W roku 2018 w oparciu o wyniki wiosennego liczenia zwierzyny szacuje się populację dzików w Małopolsce na ponad 1 900 sztuk. Wysokie stany liczebne dzików myśliwi regulują pozyskaniem, które sięgało w roku 2018 – ponad 10 tys. sztuk.

Wykres 108. Liczebność i wielkość pozyskania dzików w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie w Małopolsce

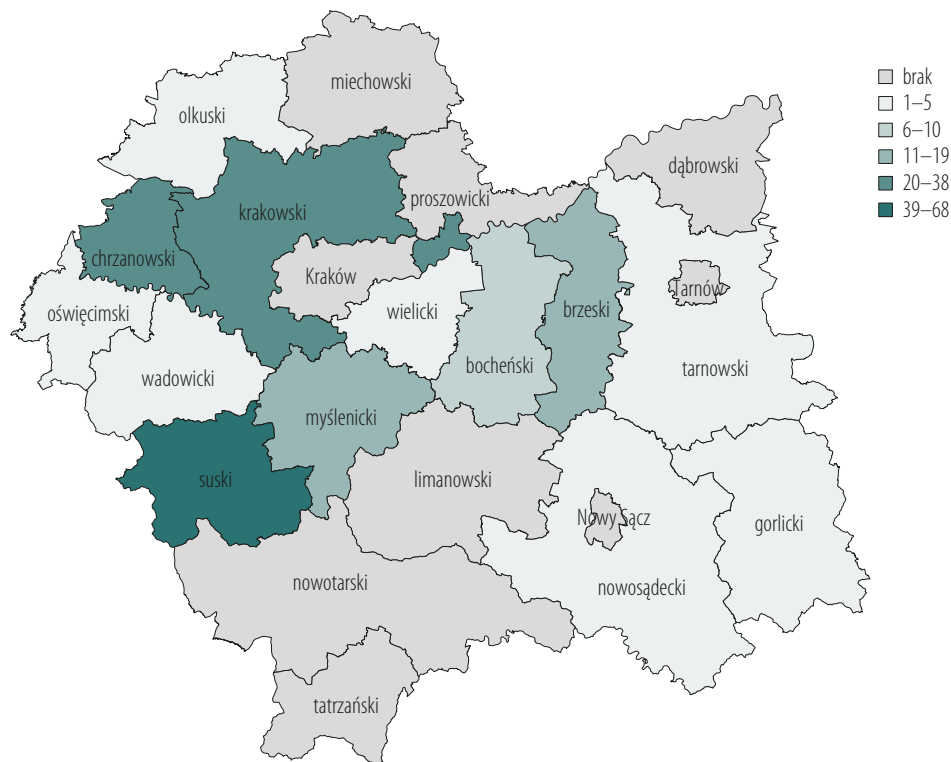
Źródło: Stacja Badawcza PZŁ.

Wykres 109. Środki budżetu państwa wypłacone na pokrycie rekompensat za szkody w uprawach rolnych, wyrządzone przez zwierzynę na terenach zurbanizowanych (w tys zł)

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Mapa 28. Koncentracja szkód łowieckich w Małopolsce na terenach wyłączonych z użytkowania łowieckiego w roku 2018

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

11. Rybactwo

W województwie małopolskim znajduje się 40 obwodów rybackich, użytkowanych przez 7 uprawnionych do rybactwa, szacowana powierzchnia obwodów, którymi władają uprawnieni do rybactwa wynosi 9 464,05 ha. Rzeki małopolski mają górski charakter i są siedliskiem bytowania wielu cennych gatunków ryb. Ze względu na charakterystyczne cechy rzek górskich objawiające się m.in. szybkim wzrostem poziomu wód, wiele odcinków koryt rzecznych zostało uregulowane lub przegrodzone zaporami, które utrudniają lub uniemożliwiają migracje oraz bytowanie organizmów wodnych na całej długości rzeki. Dla ochrony szeroko rozumianej ichtiofauny, w województwie małopolskim ustanowiono 19 obrębów ochronnych, w których zabronione jest podejmowanie jakichkolwiek czynności szkodliwych dla ryb.

Małopolska może pochwalić się bogatymi tradycjami związanymi z hodowlą karpia. Najbardziej znane małopolskie gospodarstwa karpiove znajdują się w okolicach Zatora, Oświęcimia, Osieka i Brzeszcz. W okolicach Ojcowskiego Parku Narodowego panują zaś dobre warunki do hodowli ryb łososiowatych, w szczególności pstrąga potokowego. Tradycyjnie prowadzona hodowla zyskuje coraz większe uznanie nie tylko w Polsce, ale również za granicą. Produkcja karpia w Małopolsce wyniosła w 2017 roku 1 137,4 t, produkcja pstrągów wyniosła 354,6 t, a udział Małopolski w krajowej produkcji ryb wyniósł 4,2%. Barrierami w rozwoju hodowli jest brak wystarczającej ilości wód o odpowiedniej jakości. Występujące w ostatnich latach wysokie temperatury oraz powiązane z nimi susze są problemem zarówno dla hodowców ryb karpioatych, jak i łososiowatych. Tymczasem ekstensywna hodowla ryb prowadzona w tradycyjnych systemach, w stawach ziemnych stanowi cenny element środowiska naturalnego. Stawy są znakomitym miejscem retencjonowania wody, która zatrzymywana jest w czasie roztopów oraz w czasie przyborów, a wypuszczana jest w okresach niżówek. W województwie małopolskim według danych GUGiK łączna powierzchnia stawów ziemnych wyniosła 4 489 ha. Na ścisłe powiązanie środowiska naturalnego oraz szeroko rozumianej gospodarki rybackiej wskazują, liczne formy ochrony przyrody (np. obszary Natura 2000), które ustanawiane są na obszarach pokrytych stawami. Istniejące powiązania przyrodnicze są tak głębokie, że zaniechanie tradycyjnej gospodarki będzie w praktyce oznaczało utratę siedlisk dla cennych gatunków zwierząt (w szczególności ptaków), dla których utworzono poszczególne obszary ochrony.

12. Ochrona Gruntów Rolnych

Działania w zakresie ochrony gruntów rolnych w Małopolsce dotyczyły w 2018 roku finansowania z budżetu województwa ich ochrony, rekultywacji i poprawy jakości, wypłat odszkodowań oraz innych zadań, w tym poprawy jakości sieci dróg dojazdowych do pól oraz renowacji zbiorników wodnych służących małej retencji. W 2018 roku z dofinansowania w zakresie remontów dróg dojazdowych skorzystało 166 gmin. Wypłacone na ten cel środki w wysokości 12,4 mln zł pozwoliły na remont 134 km dróg dojazdowych. Ponadto 497 tys. zł przeznaczono dla gmin i osób fizycznych na budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji, za które wyremontowano łącznie 13 251 m² zbiorników. Ujęte w gminnych planach zagospodarowania przestrzennego zmiany przeznaczenia gruntów rolnych klasy I–III oraz gruntów leśnych stanowiących i niestanowiących własność Skarbu Państwa, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne zaopiniowano i rozpatrzone w 100 przypadkach. Zostały także wydane 121 decyzje Marszałka Województwa w zakresie przyznania ulg i umorzeń w zobowiązaniach finansowych wobec budżetu województwa związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Wydane w 2018 roku decyzje starostów o wyłączeniu z produkcji rolniczej gruntów klasy I–III objęły łącznie obszar 317 ha.

13. Scalenia gruntów

Scalenia gruntów to jedno z elementarnych narzędzi do tworzenia podstaw dla rozwoju wsi oraz gospodarstw rolnych. Mają one ogromny wpływ na poprawę warunków życia i pracy ludności zamieszkującej tereny wiejskie oraz przyczyniają się do lepszej ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Prace scaleniowe pozwalają na niwelowanie niekorzystnych skutków rozdrobnienia i wielkości działek m.in. poprzez korektę przebiegu granic nieruchomości, korzystniejsze ukształtowanie działek, budowę sieci nowych dróg i urządzeń melioracji wodnych oraz koncentrację rozproszonych działek Skarbu Państwa i gmin pod inwestycje celu publicznego.

W ramach scalenia gruntów wszystkie działki otrzymują dostęp do drogi publicznej, co daje możliwość ich efektywniejszego wykorzystania pod cele rolnicze i inwestycyjne, przyczyniając się w dużej mierze do zapobiegania ich odłogowaniu.

W 2018 roku, Krakowskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Krakowie kontynuowało scalenia infrastrukturalne na obszarach, przez które przebiega autostrada A4, na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy województwem małopolskim a Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad w 2005 roku. Koncentrowały się one na zminimalizowaniu niekorzystnych dla lokalnych społeczności skutków budowy autostrady, przywracając zaburzony ład przestrzenny. Wykonane prace były finansowane ze środków budżetowych GDDKiA i w 2018 roku miały wartość 223 tys. zł.

W zakresie scaleń wszczynanych na wniosek, w Małopolsce 3 kwietnia 2018 roku zatwierdzono listę operacji zakwalifikowanych do przyznania pomocy w ramach II naboru wniosków na operacje typu *Scalenie gruntów* w ramach poddziałania *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Limit środków finansowych przyznanych dla województwa małopolskiego w wysokości 6 838 541 euro został zwiększony o kwotę 29 056 407 euro. Pozwoliło to na przyznanie pomocy kolejnym 6 obiektom scaleniowym: w powiecie myślenickim – Krzeczów, w powiecie miechowskim – Marcinkowice, w powiecie brzeskim – Strzelce Wielkie, w powiecie tarnowskim – Nieciecza, Czyżów oraz część Podlesia Dębowego i Żabna oraz w powiecie gorlickim – Raclawice i Sękowa o łącznej powierzchni 5 724 ha. Na obiektach tych rozpoczęto prace scaleniowe, których wartość w 2018 roku wynosiła 1 110 tys. zł.

Województwo małopolskie w 2018 roku w ramach działu 010 Rolnictwo i łowiectwo rozdział 01005 Prace geodezyjno-urządzeniowe na potrzeby rolnictwa przeznaczyło dotację w wysokości 143 tys. zł na wykonanie zadania pn. *Opracowanie założeń do projektu scalenia gruntów wsi Pogwizdów gmina Charsznica, wsi Siary gmina Sękowa oraz wsi Rożnowice gmina Biecz.*

14. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej

Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej (MIIP) jest regionalnym geoportalem prezentującym mapowe opracowania topograficzne i tematyczne z obszaru województwa, tworzone zarówno przez administrację publiczną, jak i inne podmioty.

Geoportal umożliwia użytkownikom przeglądanie, wyszukiwanie i pobieranie danych przestrzennych zgodnie z wymogami Dyrektywy INSPIRE Unii Europejskiej. Geoportal pozwala na samodzielną pracę na danych w trybie edycyjnym. Dzięki odpowiedniemu zaprojektowaniu architektury systemu, samorządy oraz inne jednostki z regionu Małopolski mogą włączyć się do niego i realizować zapisy ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej. Obecnie posiadamy kilkadziesiąt partnerów, z którymi podpisaliśmy porozumienia umożliwiające im tworzenie oraz publikowanie zbiorów i danych przestrzennych na geoportalu MIIP z wykorzystaniem zasobów referencyjnych UMWM.

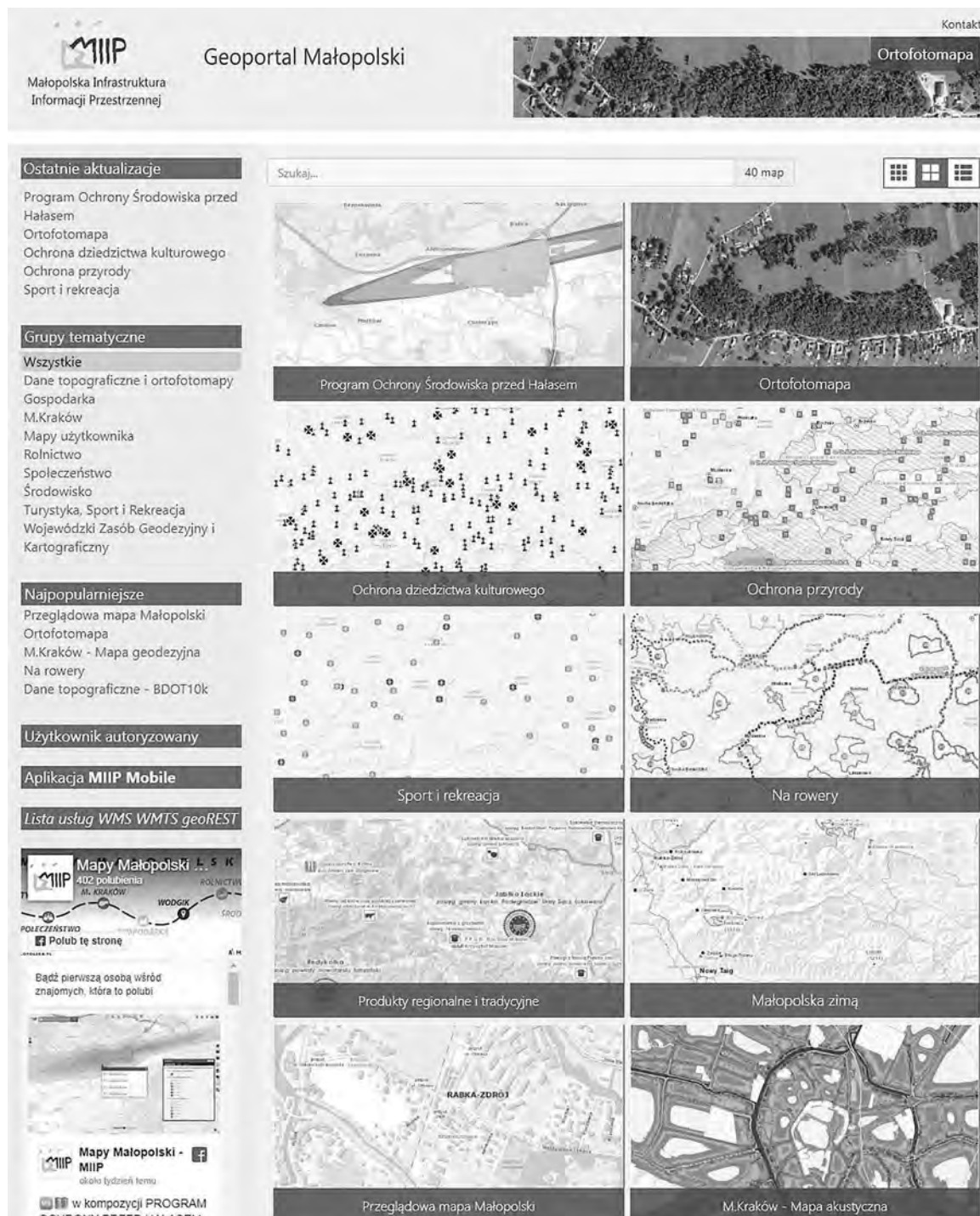
Największą wartością systemu jest różnorodność tematyczna prezentowanych informacji przestrzennych opublikowanych w 41 kompozycjach mapowych skategoryzowanych według grup: „Gospodarka”, „Społeczeństwo”, „Turystyka, Sport i Rekreacja”, „Rolnictwo”, „Środowisko”, „Dane topograficzne i ortofotomapy”, „Miasto Kraków”, „Mapy użytkownika” oraz „Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny”. Szybki i intuicyjny dostęp do kompozycji mapowych zapewnia strona startowa systemu, na której użytkownik może także zapoznać się ze szczegółowym ich opisem oraz stanem aktualności. Na prezentowane w geoportalu mapy składa się ponad 160 opublikowanych serwisów mapowych. Udostępniamy usługi WMS, WFS i WMTS, dzięki czemu użytkownicy aplikacji GIS mogą przeglądać i pobierać dane przestrzenne z naszego regionu.

Prowadzony stale monitoring i analiza statystyk internetowych MIIP umożliwiają poznanie potrzeb użytkowników i wprowadzanie zmian zwiększających funkcjonalność i wydajność systemu MIIP. Wspomniane działania w połączeniu z publikacją danych tematycznych, które dotyczą aktualnych problemów i potrzeb mieszkańców Małopolski przekładają się na wzrost zainteresowania i zastosowania informacji przestrzennej – od realizacji zadań samorządu, tj. wydawanie decyzji administracyjnych, konsultacje społeczne, informowanie o działaniach Marszałka związanych z przestrzenią, promocję regionu, przedstawienie możliwości inwestycyjnych, aż po zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie środowiska i jego zanieczyszczenia. Szczególnym zainteresowaniem wśród użytkowników systemu cieszą się kompozycje mapowe z zakresu turystyki, dlatego dane te podlegają nieustannej aktualizacji i rozbudowie o nowe elementy. Mapy tworzone na infrastrukturze MIIP umieszczane są na zewnętrznych stronach tematycznych naszych partnerów.

Systematycznie rośnie liczba nowych użytkowników MIIP przekraczając już 64 tys. oraz ilość autoryzowanych kont – 931 w 2018 roku. Liczba odsłon geoportalu MIIP na poziomie ponad 0,5 mln rocznie stawia nas w czołowie geoportali regionalnych w Polsce.

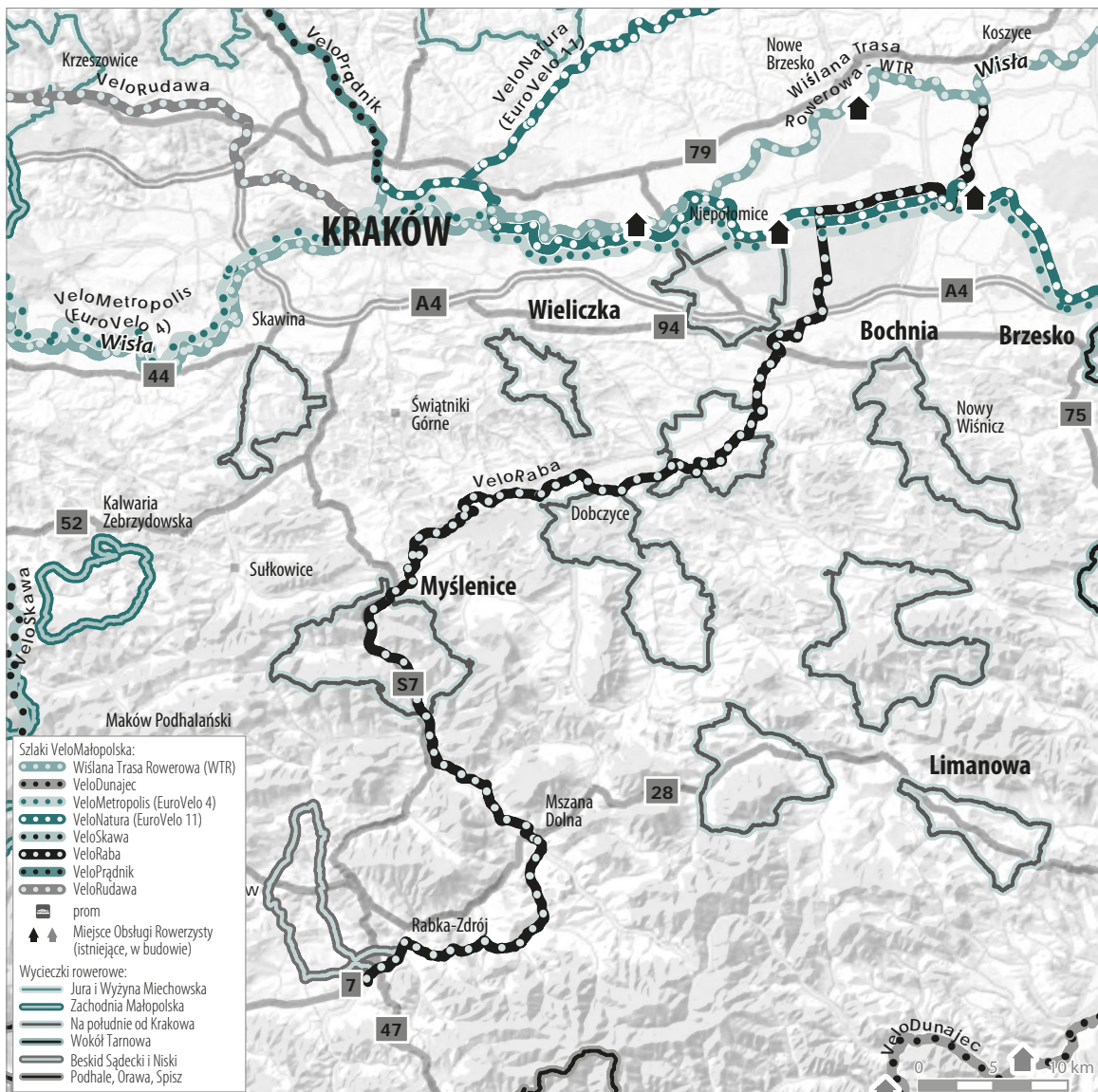
W związku z rosnącym zainteresowaniem danymi przestrzennymi udostępnionymi na naszym geoportalu oraz rozwojem społeczeństwa informacyjnego w 2017 roku rozpoczęliśmy prace nad rozbudową systemu Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej w ramach projektu pn. *Regionalny System Cyfrowych Rejestrów Geodezyjnych*. Głównym celem projektu jest zwiększenie dostępności i jakości e-usług publicznych m.in. dzięki stworzeniu nowych komponentów usprawniających realizację potrzeb użytkowników czy zastosowaniu systemu w działaniach związanych z poprawą jakości środowiska przyrodniczego.

Rysunek 1. Strona startowa geoportalu MIIP

Źródło: www.miip.geomalopolska.pl.

Mapa 29. Kompozycja mapowa „Na rowery” w geoportalu MIIP

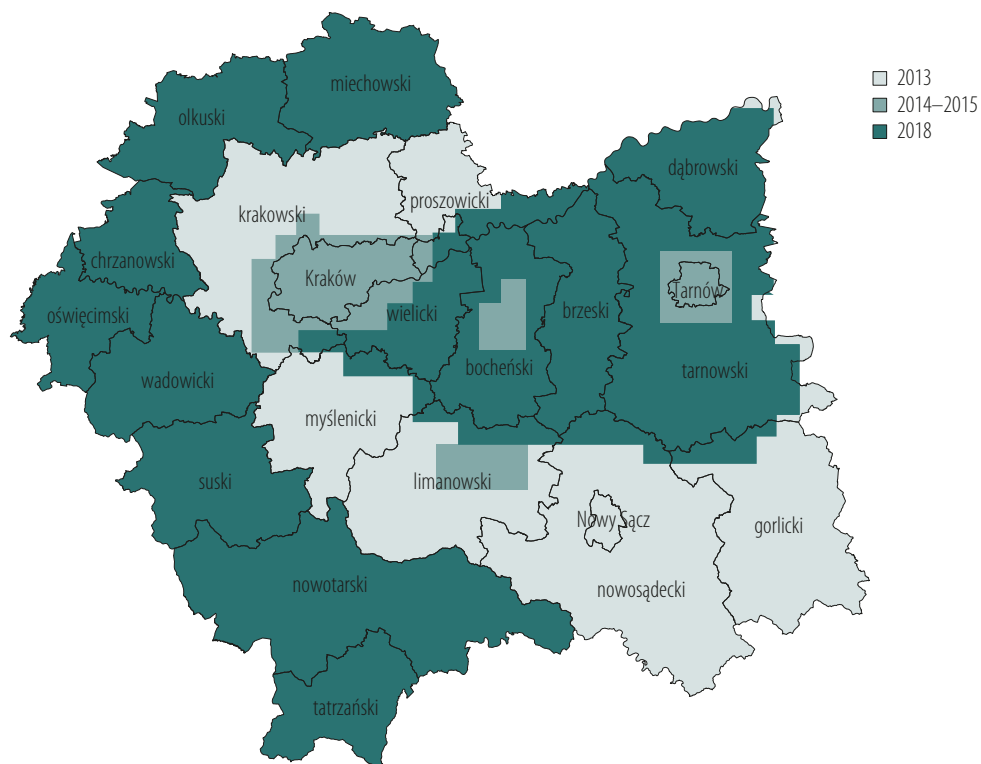

Źródło: <https://miip.geomalopolska.pl/imap/#gmap=gp29>.

15. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny

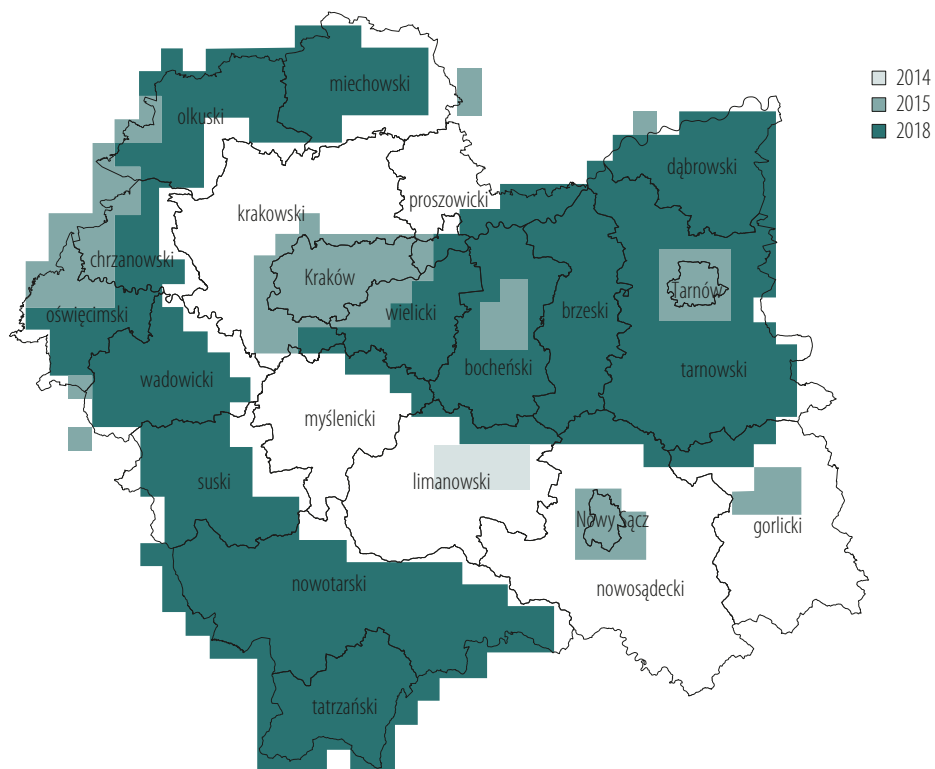
Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny, którego kluczowym elementem jest referencyjna Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), zawierająca informacje m.in.: o budynkach, sieciach komunikacyjnych (drogi, koleje), sieci wodnej (rzeki, strumienie, kanały), pokryciu terenu (obszary wód, lasów, terenów uprawnych), kompleksach użytkowania i wielu innych obiektach. W 2017 roku rozpoczęły się prace związane z aktualizacją bazy danych BDOT10k oraz opracowaniem na jej podstawie map topograficznych w skali 1:10 000. Prace te realizowane są w ramach projektu RPO *Regionalny System Cyfrowych Rejestrów Geodezyjnych*, a ich celem jest utworzenie map topograficznych w skali 1:10 000 dla obszaru całego województwa małopolskiego. Do końca 2018 roku zaktualizowano kompleksowo 69% bazy danych BDOT10k oraz opracowano 62% arkuszy map.

Mapa 30. Aktualizacja Bazy Danych Obiektów Topograficznych BDOT10k

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 31. Opracowanie map topograficznych w skali 1:10 000

Źródło: Opracowanie własne.

Poza bazą danych BDOT10k i mapami topograficznymi w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym dostępne są także mapy tematyczne (hydrograficzna, sozologiczna, glebowo-rolnicza) oraz ortofotomapy (archiwalne i aktualne).

Dane zgromadzone w bazie danych BDOT10k, a także inne materiały zasobu, które mają postać elektroniczną, mogą być nieodpłatnie pozyskane i wykorzystane przez:

- › organy administracji – w celu realizacji zadań publicznych, związanych m.in. z tworzeniem i utrzymaniem ładu przestrzennego, prowadzeniem bazy danych o sieci dróg publicznych na obszarach gmin i powiatów, zarządzaniem kryzysowym oraz zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, budową sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, monitoringiem jakości wód, rewitalizacją, utworzeniem Gminnej Ewidencji Zabytków itd.;
- › szkoły, uczelnie oraz organizacje pozarządowe – w celu edukacyjnym;
- › jednostki naukowe oraz organizacje pozarządowe – w celu prowadzenia badań naukowych oraz prac rozwojowych.

Dla potrzeb własnych lub w celach komercyjnych zasób udostępniany jest odpłatnie na zasadach określonych w ustawie *Prawo geodezyjne i kartograficzne*.

W regionalnym geoportalu MIIP (Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej) dostępna jest grupa tematyczna o nazwie Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny, w ramach której utworzonych zostało 8 kompozycji umożliwiających zapoznanie się z danymi i materiałami zgromadzonymi w zasobie, w tym z bazą danych BDOT10k (kompozycja *Dane topograficzne – BDOT10k*).

Szczegółowe informacje dotyczące BDOT10k oraz innych materiałów zgromadzonych w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym można uzyskać w Wojewódzkim Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Krakowie.

Przemysł

Opracowanie: Maksymilian Skóra

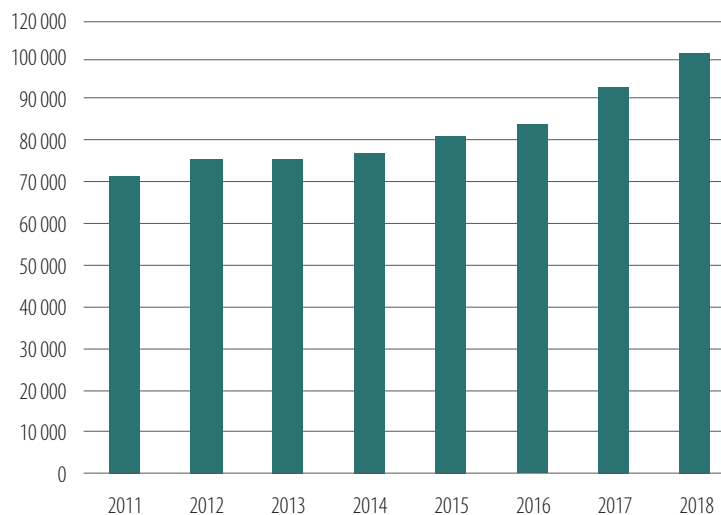
podsumowanie

- W 2018 roku produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim przekroczyła barierę 100 mld złotych, osiągając wartość 103,2 mld zł. Była wyższa o 10,2% niż w roku 2017.
- Na koniec roku 2018 w systemie REGON zarejestrowanych było 38 600 podmiotów prowadzących działalność przemysłową, dzięki temu Małopolska znalazła się na 4. miejscu wśród polskich regionów.
- Nakłady inwestycyjne wyniosły 8,8 mld zł, co stanowiło wzrost o ponad 10% względem roku 2017.

1. Produkcja sprzedana przemysłu

W 2018 roku wartość produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła 103,2 mld zł, czyli po raz pierwszy przekroczone została bariera 100 mld zł. Wartość ta jest jednocześnie o 10,2% wyższa niż w roku 2017. Największy wzrost zanotowano w segmencie *wytwarzania i zaopatrywania w energię* – 36,0%, co pozwoliło przekroczyć wartość 10 mld zł (dokładnie 10,9 mld zł). W innych sekcjach przemysłu wzrost był mniejszy; *dostawa wody* 12,4%, *górnictwo i wydobywanie* 8,4% oraz *przetwórstwo przemysłowe* 7,7%. Ta ostatnia sekcja pozostaje jednak niezmiennie najważniejszą gałęzią przemysłu i odpowiada za ponad 85% ogółu wartości produkcji sprzedanej przemysłu w Małopolsce.

Wykres 110. Produkcja sprzedana małopolskiego przemysłu (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2011 roku, 2012 roku, 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku.

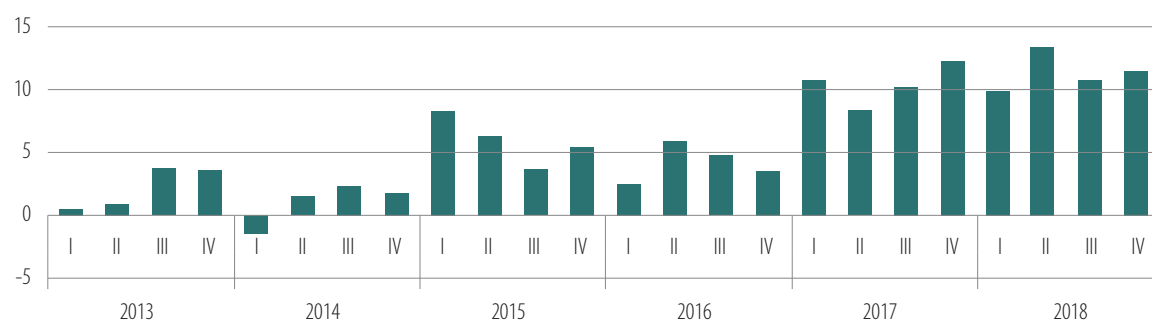
Tabela 50. Produkcja sprzedana przemysłu w Małopolsce według rodzajów działalności (w mln zł)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Przemysł ogółem	71 403,3	75 209,1	75 237,6	76 847,2	81 028,2	84 003,8	93 590,3	103 217,4
Górnictwo i wydobywanie	1 447,5	1 324,4	1 023,9	964,5	823,3	765,5	833,6	903,5
Przetwórstwo przemysłowe	60 613,2	63 027,4	64 578,8	65 893,0	69 560,0	72 872,0	81 623,1	87 908,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	7 321,0	8 766,7	7 297,0	7 012,4	6 823,0	7 503,2	8 023,8	10 911,0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	2 021,5	2 090,6	2 337,9	2 623,4	2 806,0	2 862,1	3 109,8	3 494,1

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2011 roku, 2012 roku, 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku.

Analizując wartość produkcji sprzedanej przemysłu kwartał do kwartału, widać utrzymującą się wzrostową tendencję. Każdy kwartał oscylował w granicach 10% wzrostu. Największy wzrost rok do roku odnotowano w kwartale II – 13,3%, a najniższy w kwartale I – 9,8%.

Wykres 111. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Małopolsce (w %)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku.

Udział województwa małopolskiego w produkcji sprzedanej przemysłu w skali kraju w 2018 wzrósł do 7,1%. Jest to jednocześnie najwyższy wynik wskaźnika w perspektywie czasowej 2010–2018. Małopolska odpowiada za ponad 10% ogółu wartości produkcji sprzedanej w sekcjach *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę* – 10,6% w 2018 roku oraz *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* – 10,5%. Obie te gałęzie przemysłu zanotowały wzrost udziału względem roku poprzedniego, który zwłaszcza widoczny jest w przypadku tej pierwszej, która wzrosła z 8,5% w roku 2017. *Przetwórstwo przemysłowe* w województwie – podobnie jak w roku poprzednim – wygenerowało udział w produkcji krajowej na poziomie 6,9%.

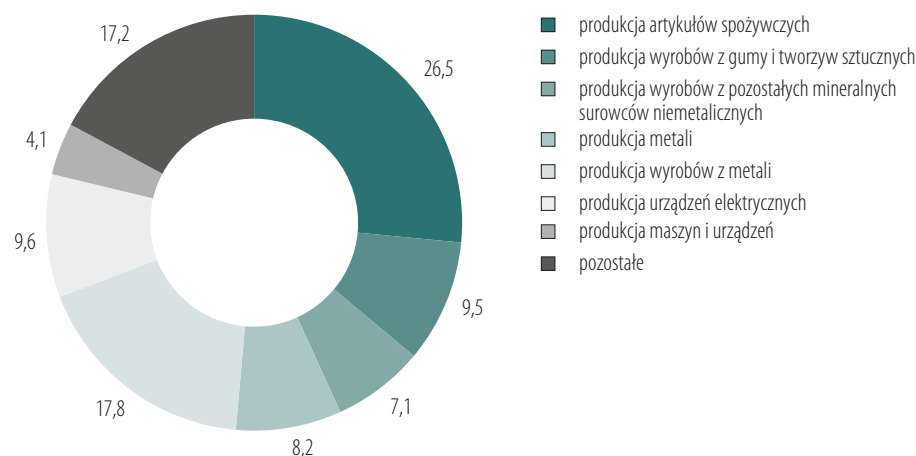
Tabela 51. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według rodzajów działalności (w %)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Przemysł ogółem	6,5	6,6	6,5	6,6	6,8	6,8	6,9	7,1
Górnictwo i wydobywanie	2,4	2,3	1,9	2,0	1,8	1,8	1,7	1,8
Przetwórstwo przemysłowe	6,6	6,6	6,7	6,6	6,8	6,8	6,9	6,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	7,7	8,7	7,3	7,3	8,3	8,4	8,5	10,6
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	8,6	8,6	9,1	9,8	10,0	9,8	10,0	10,5

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2011 roku, 2012 roku, 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku, 2019 roku.

Największy udział w produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w 2018 roku miała *produkcja artykułów spożywczych*, odpowiada ona za 26,5% ogólnej wartości. Duże znaczenie ma także *produkcja wyrobów z metali* (17,8%). Symptomatyczny jest fakt, że w każdym z działów nastąpił wzrost wartości względem roku poprzedniego, a największy w *produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych* – 18,1% względem roku 2017.

Wykres 112. Struktura produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w 2018 roku (w %)

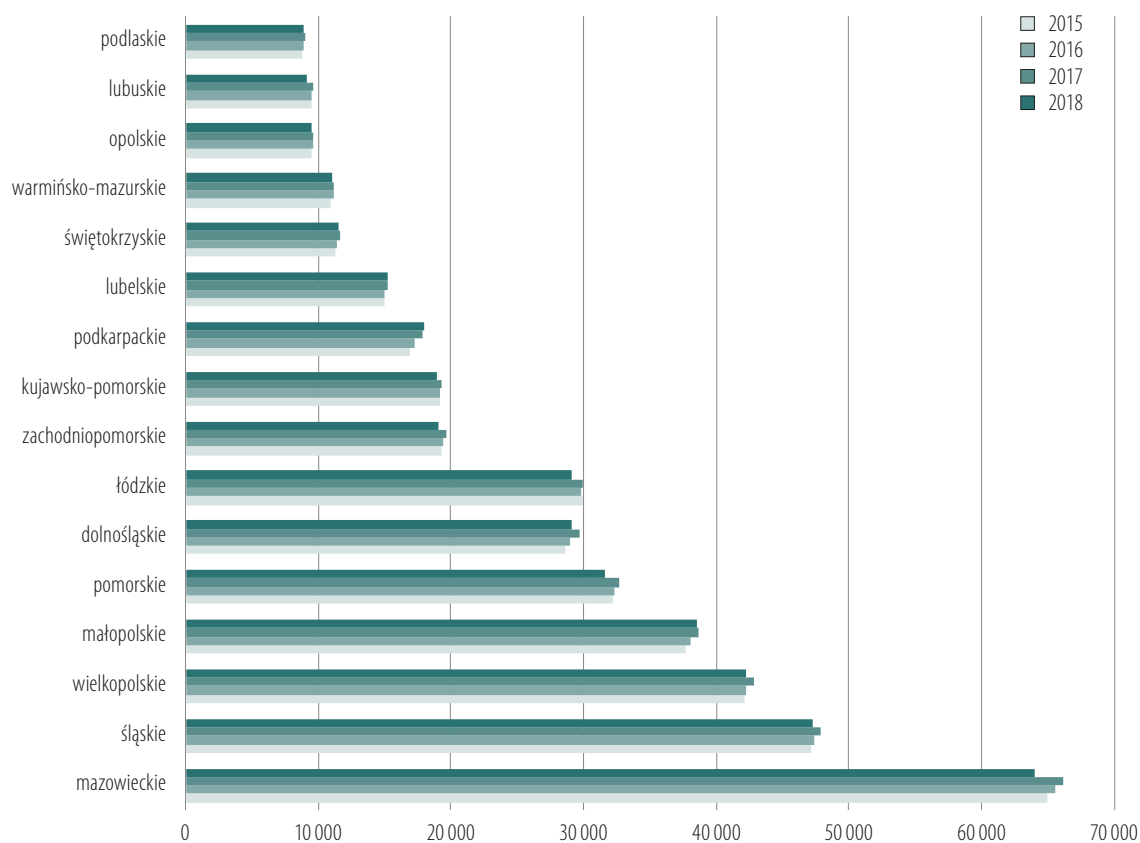

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2018 roku.

2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową

Województwo małopolskie analogicznie jak w roku 2017, tak i w 2018 znajduje się na 4. miejscu pod względem liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową (38 600).

Wykres 113. Podmioty prowadzące działalność gospodarczą zarejestrowane w REGON

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Rozdział IV Przemysł

Większa ilość przedsiębiorstw działa jedynie w województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Niemniej w skali roku ilość firm w Małopolsce zmalała – o 7 podmiotów. Jest to jednak generalna, obserwowana w niemal całym kraju tendencja. Jedyny region, w którym nie odnotowano spadku ilości przedsiębiorstw działających w przemyśle to województwo podkarpackie (wzrost o 0,5%). Największe spadki miały miejsce w województwie lubuskim (4,6%) oraz mazowieckim (3,3%).

W Małopolsce przybyło przedsiębiorstw w *przetwórstwie przemysłowym* oraz w branży *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę*. Dwie pozostałe sekcje odnotowały spadki.

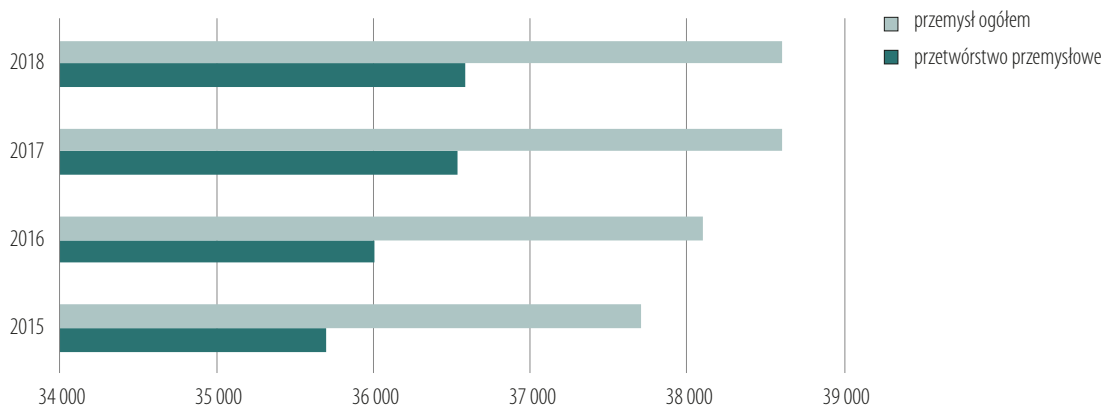
Pod względem regionalnym, nadal największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców występuje w powiatach wadowickim (22) oraz suskim (21). Z drugiej strony najslabiej wypadają powiaty nowosądecki i dąbrowski – po 6 przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców.

Mapa 32. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie REGON na 1 000 mieszkańców – stan na 31 grudnia 2018 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 114. Podmioty przemysłowe prowadzące działalność w Małopolsce

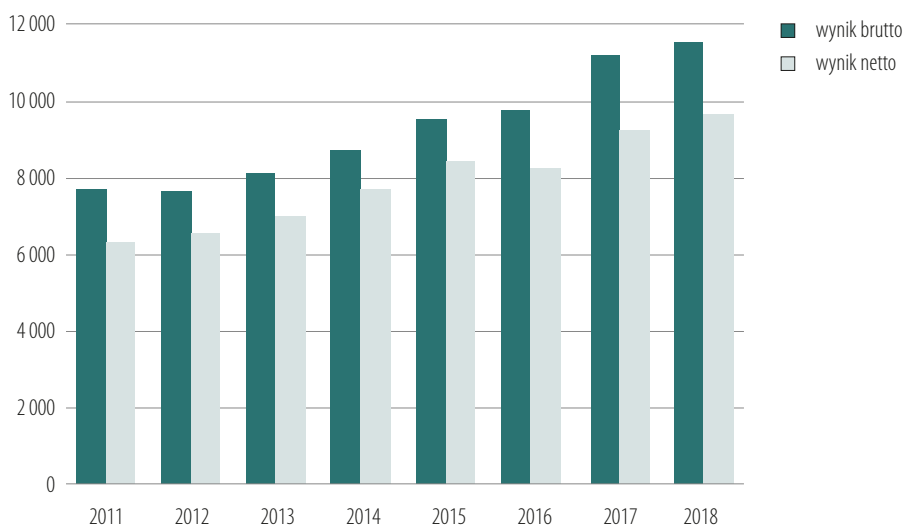

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

3. Wyniki ekonomiczne przemysłu

Przychody netto ze sprzedaży produktów w małopolskich przedsiębiorstwach wyniosły 115,7 mld zł w roku 2018 i jest to wartość wyższa o ponad 9,5 mln zł względem roku 2017 (wzrost o 9,0%). Koszt sprzedanych produktów wyniósł natomiast w 2018 roku 128,3 mld zł, czyli o 8,2% więcej względem roku poprzedniego. Wyniki finansowe brutto małopolskich przedsiębiorstw wyniosły w 2018 roku 11,5 mld zł, a wynik netto wyniósł 9,6 mld zł. Obie te wartości oznaczają wzrosty względem roku poprzedniego, odpowiednio o 2,9% dla wartości brutto i o 3,4% dla wartości netto. Przemysł stanowi najważniejszy segment wartości wyników finansowych małopolskich przedsiębiorstw. W 2018 odpowiadał on za 62,8% wartości wyniku finansowego przedsiębiorstw, czyli o 2,3 p. proc. mniej niż w roku 2017.

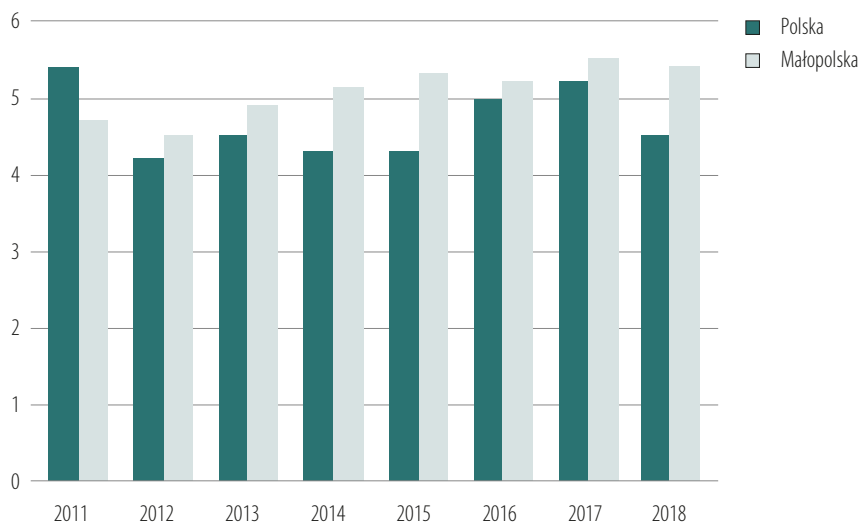
Wykres 115. Wyniki finansowe małopolskich przedsiębiorstw (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2011 roku, 2012 roku, 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku.

Małopolskie przedsiębiorstwa niezmiennie od lat charakteryzują się wyższym wskaźnikiem rentowności obrotu brutto od średniej dla kraju. Ostatnim rokiem, gdy była ona w województwie niższa niż w Polsce, był rok 2011. W 2018 roku wskaźnik rentowności wyniósł dla Małopolski 5,4% (o 0,1 p. proc. mniej niż rok wcześniej) przy 4,5% średniej dla Polski.

Wykres 116. Rentowność obrotu brutto małopolskich przedsiębiorstw na tle kraju (w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

4. Inwestycje w przemyśle

Łączna wartość nakładów inwestycyjnych w województwie małopolskim w roku 2018 wyniosła 8,8 mld zł, co stanowi istotny wzrost względem roku 2017 (o 10,7%). Największy udział w wartości nakładów inwestycyjnych mają te poniesione na *maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia* – stanowią one blisko połowę całkowitej wartości (49,9%). Nakłady na *budynki i budowle* stanowiły 39,3% wartości ogółu, *środki transportu* 10,5%, a *pozostałe* około 0,3%. Nakłady inwestycyjne w przemyśle wyniosły 6,5 mld zł i wzrosły o 10,3% względem roku 2017. Ich udział stanowił 74,2% ogółu nakładów inwestycyjnych w województwie (spadek o 0,3%).

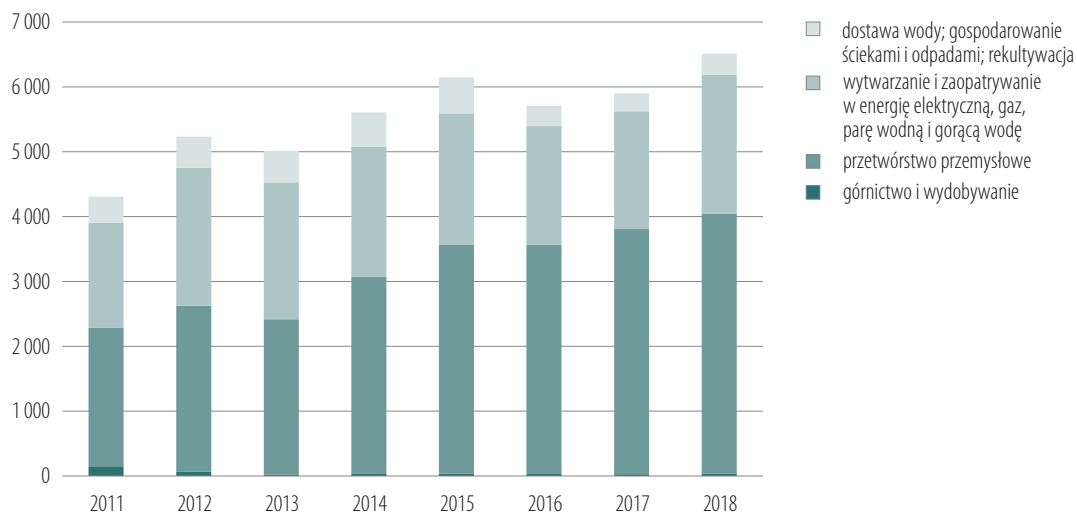
Wykres 117. Wielkość nakładów inwestycyjnych w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2011 roku, 2012 roku, 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku.

W stosunku do roku 2011 roku wartość nakładów inwestycyjnych w przemyśle wzrosła o ponad 50%. Największą część nakładów (61,6%) w 2018 roku przeznaczona była na *przetwórstwo przemysłowe*. Istotny udział w nakładach inwestycyjnych stanowią także inwestycje w *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę* (32,9%, wzrost o 2,1 p. proc. w skali roku). Mniejsze znaczenia mają inwestycje w sekcji *dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* (5,0%), a zupełnie marginalne *górnictwo i wydobywanie* (0,6%). Jednocześnie wzrosty nakładów inwestycyjnych odnotowano we wszystkich sekcjach – od 6,1% w *przetwórstwie przemysłowym*, przez 16,6% w *dostawach wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacją* i 17,9% w *wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę* do 32,9% w *górnictwie i wydobywaniu*.

Wykres 118. Wielkość nakładów inwestycyjnych na działalność przemysłową w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2011 roku, 2012 roku, 2013 roku, 2014 roku, 2015 roku, 2016 roku, 2017 roku, 2018 roku.

Budownictwo

Opracowanie: Daria Skowron

— podsumowanie

- W 2018 roku w województwie małopolskim odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Pod względem dynamiki zmian Małopolska zajęła wśród województw 3. miejsce. Wyższa niż w roku poprzednim była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej.
- W 2018 roku w większości województw odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach budowlanych oraz wartości przeciętnego wynagrodzenia brutto. Małopolska z wartością 4 403,99 zł znalazła się na 8. miejscu wśród województw.
- W województwie małopolskim oddano do użytkowania 8 222 nowych budynków, co stanowiło 10,2% wszystkich budynków oddanych w kraju. Małopolska zajęła pod tym względem, podobnie jak w 2017 roku, 3. miejsce w kraju.
- W 2018 roku wydano o 7,5% więcej pozwoleń na budowę oraz dokonano o 9,7% więcej zgłoszeń z projektem budowlanym dotyczących budowy nowych budynków mieszkalnych niż w roku poprzednim.
- Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania wyniosła w województwie małopolskim w 2018 roku 94,5 m².

1. Rynek budowlany

Rok 2018 odznaczał się dużą dynamiką wzrostu produkcji budowlano-montażowej. Wpływ na to miały nie tylko inwestycje mieszkaniowe, ale również infrastrukturalne realizowane za pomocą środków unijnych. Dodatkowo, w pierwszym półroczu 2018 roku działające w Polsce spółki budowlane notowane na GPW wygenerowały przychody o blisko 7,8% wyższe w stosunku do analogicznego okresu w 2017 roku.

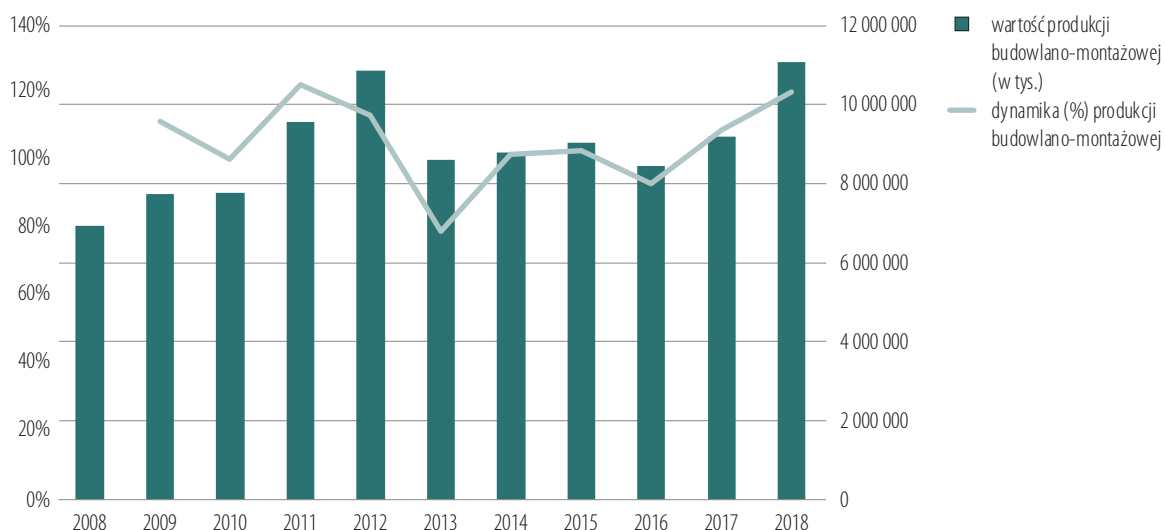
Produkcja budowlano-montażowa obejmuje roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym, czyli prace związane z budową, przebudową, rozbudową, odbudową, remontem i konserwacją stałych i tymczasowych obiektów budowlanych. Wzrost produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej na terenie kraju w 2018 roku w stosunku do roku poprzedniego (w cenach stałych) wyniósł 14,3%.

Prawie całość produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej w 2018 roku przez przedsiębiorstwa budowlane przypadała na jednostki sektora prywatnego – udział sektora publicznego wyniósł 0,7%.

W obszarze produkcji sprzedanej budownictwa w cenach bieżących w województwie małopolskim rok 2018 był korzystny – ukształtowała się ona na poziomie 20,9 mld zł, co w stosunku do roku poprzedniego daje wzrost o 37,2%. Dynamika zmian wyniosła 137,2, co spowodowało, że Małopolska zajęła pod tym względem 3. miejsce wśród województw. W skali kraju wzrost ten został odnotowany na poziomie 25,2% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w województwie małopolskim wyniosła 11,0 mld zł i w porównaniu z 2017 rokiem wzrosła o 20,4%.

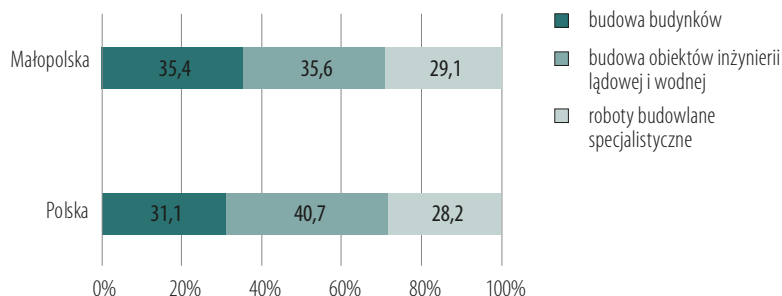
Wykres 119. Produkcja budowlano-montażowa w Małopolsce (w tys. zł, dynamika produkcji w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2018 roku w województwie małopolskim największy udział wśród przedsiębiorstw budowlanych miały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej (35,6% sprzedaży produkcji budowlano-montażowej). Ich produkcja była o 27% większa niż w roku poprzednim. W przedsiębiorstwach specjalizujących się w budowie budynków (udział 35,4%) produkcja ta zwiększyła się o 12,3%, natomiast w firmach budowlanych wykonujących główne roboty specjalistyczne (udział 29,1%) – produkcja wzrosła o 23,6%.

Wykres 120. Struktura produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej przez podmioty budowlane

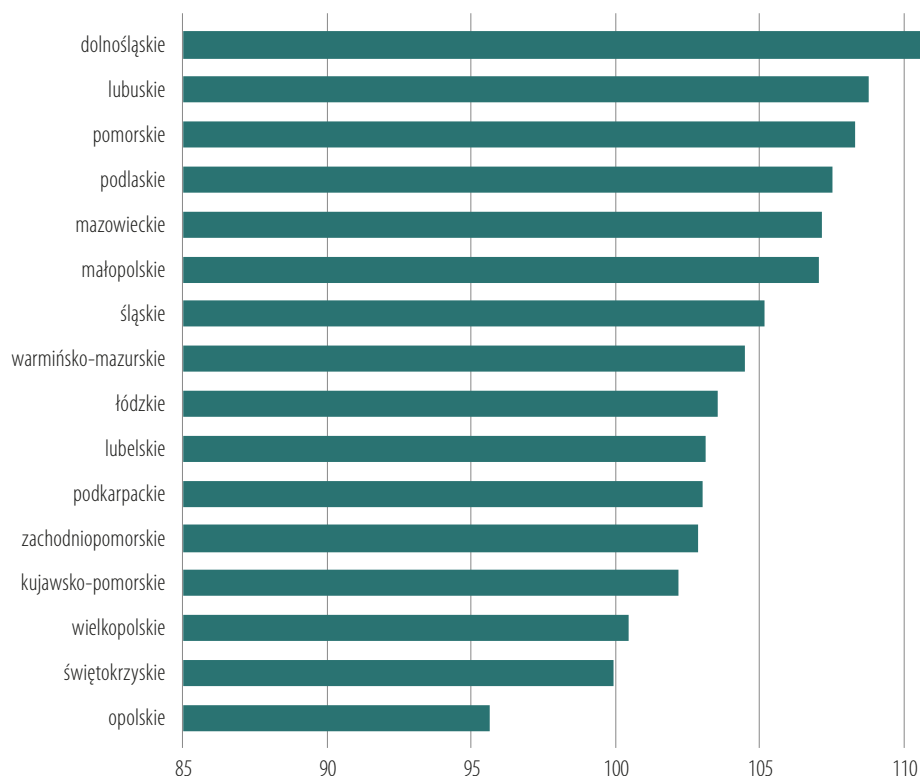

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W większości województw (14) w Polsce w 2018 roku w stosunku do roku poprzedniego zaobserwowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w budownictwie. Najniższe wartości występowały w województwach świętokrzyskim, opolskim, lubuskim, natomiast najwyższe w województwach mazowieckim, śląskim i małopolskim. Pod względem dynamiki zmian omawianego wskaźnika województwo małopolskie zajęło 6. miejsce w odniesieniu do 2017 roku.

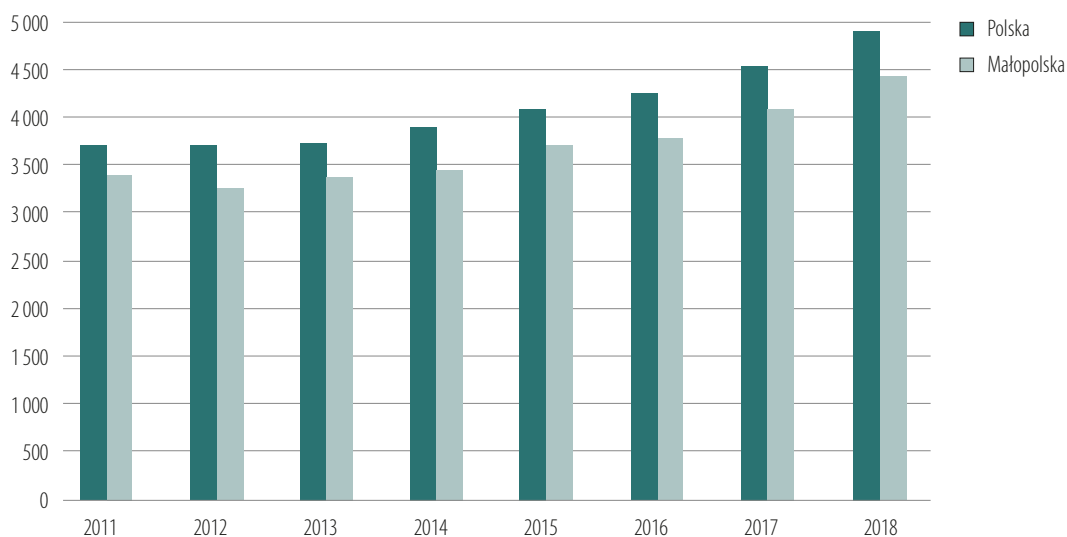
więcej informacji

- *Stan i prognoza koniunktury gospodarczej*, nr 1/2019, Instytut Prognoz i Analiz Gospodarczych;
- *Budownictwo przyszłości pod lupą*, EFL;
- *Raport Polskie spółki budowlane 2018. Najważniejsi gracze, kluczowe czynniki wzrostu i perspektywy rozwoju branży*, Deloitte.

Wykres 121. Dynamika zmian przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw budowlanych (sekcja F PKD 2007) w 2018 roku (rok poprzedni = 100) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Od 2012 roku zarówno w kraju, jak i regionie przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych wciąż rośnie. W 2018 roku w kraju wzrosło ono o 8,1% w stosunku do poprzedniego roku, a województwo małopolskie pod tym względem z wartością 4 403,99 zł znalazło się na 8. miejscu (w 2017 roku było to miejsce 9.) wśród województw.

Wykres 122. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bariera, która utrudniała firmom budowlanym działalność w 2018 roku to przede wszystkim brak pracowników, choć w stosunku do 2017 roku mniej firm uważa ten czynnik za problem. Więcej firm niż w 2017 roku uważa jednak za barierę zatory płatnicze oraz wysokie koszty pracownicze. Coraz większe znaczenie mają więc względy finansowe i zasoby ludzkie niż to, co dzieje się na rynku inwestycji.

2. Budownictwo mieszkaniowe

W 2018 roku w Polsce oddano do użytkowania 79 295 nowych budynków o łącznej kubaturze 80 123,3 tys. m³ (odpowiednio o 0,7% i 0,5% więcej w porównaniu z 2017 rokiem), z czego 79,9% w budownictwie indywidualnym. Budynki jednorodzinne stanowiły 96,6% wszystkich budynków oddanych do użytkowania.

Pod względem liczby kondygnacji najczęściej było budynków 2-kondygnacyjnych (67,8%) i 1-kondygnacyjnych (26,9% nowych budynków). Znalazło się w nich odpowiednio 32,9% i 12,1% ogółu oddanych do użytkowania mieszkań. W budynkach 3-, 4-, i 5-kondygnacyjnych usytuowanych było 31,2% mieszkań.

W 2018 roku w Małopolsce oddano do użytkowania 8 222 budynki, czyli 347 budynków mniej niż rok wcześniej. Stanowiło to 10,2% wszystkich budynków oddanych w Polsce (o 0,5 p. proc. mniej niż w 2017 roku). Województwo małopolskie zajęło pod tym względem, podobnie jak w roku poprzednim, 3. miejsce w kraju.

W 2018 roku w Polsce oddano do użytkowania 185 063 mieszkania. Było to o 3,8% więcej w stosunku do roku poprzedniego, a do 2016 roku – o 13,3%. Najwięcej mieszkań do eksploatacji oddano w lipcu (16 640), jednak jest to mniejsza liczba niż w roku poprzednim (spadek o 4%). Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w IV kwartale (54 950).

W budownictwie mieszkaniowym w Małopolsce dominowały budynki jednorodzinne (stanowiły one aż 92,9% przekazanych do użytkowania nowych budynków mieszkalnych), przy czym ich udział w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w miastach wyniósł 80,6%, a na terenach wiejskich 98,0%.

Ponad 61% nowo oddanych mieszkań wybudowali deweloperzy, utrzymując tym samym tendencję wzrostową budownictwa deweloperskiego w ogólnej strukturze mieszkań oddanych do użytkowania.

W województwie małopolskim oddano do użytkowania 18 220 mieszkań. Liczba ta stanowi 9,8% liczby mieszkań oddanych w kraju, co daje Małopolsce 4. pozycję wśród reszty województw (w 2017 roku województwo zajmowało 2. miejsce). Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wyniosła 1 721,7 tys. m², czyli o 8,7% mniej niż w roku poprzednim.

Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w Krakowie (9 606 mieszkań) oraz powiecie krakowskim (1 588), najmniej zaś w powiecie miechowskim (73) i proszowickim (95). W Krakowie wartość ta była o 13% niższa niż w 2017 roku, jednak w powiecie krakowskim wzrosła o 16,4%.

Tabela 52. Mieszkania oddane do użytku według powiatów w 2018 roku

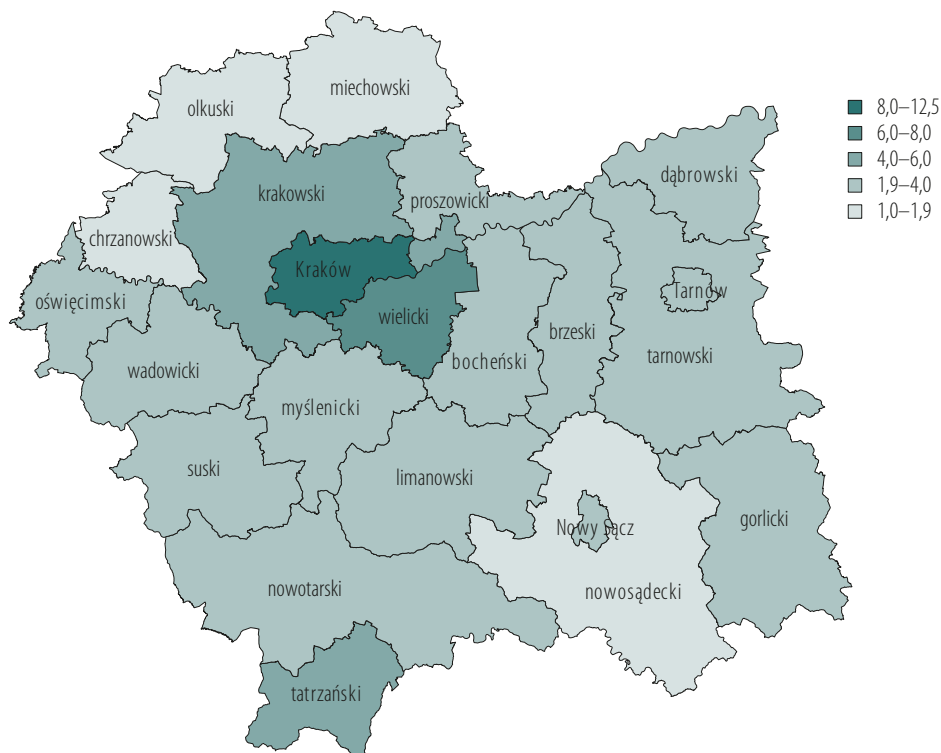
Powiaty	Mieszkania						
	w liczbach bezwzględnych		wzrost lub spadek (–) w stosunku do 2017 roku (w %)	na 1 000 zawartych małżeństw	na 1 000 mieszkańców	Izby	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²
	ogółem	w tym w budynkach indywidualnych					
Województwo	18 220	7 230	-8,7	988	5,4	72 224	94,5
Powiaty							
bocheński	344	343	-32,4	585	3,2	2 007	123,4
brzeski	182	148	-57,1	363	2,0	959	132,9
chrzanowski	193	183	-8,5	315	1,5	1 121	148,4
dąbrowski	147	147	-12	474	2,5	789	132,4
gorlicki	364	359	2,8	639	3,3	2 074	125,5
krakowski	1 588	1 052	16,4	1 205	5,8	8 710	138,8
limanowski	409	397	-18,7	487	3,1	2 468	170,7
miechowski	73	73	-19,8	305	1,5	390	145,2
myślenicki	467	404	-21,4	602	3,7	2 535	151,2
nowosądecki	207	203	-1,9	155	1,0	1 207	155,0
nowotarski	692	523	6,5	719	3,6	3 788	145,1

Powiaty	Mieszkania						
	w liczbach bezwzględnych		wzrost lub spadek (-) w stosunku do 2017 roku (w %)	na 1 000 zawartych małżeństw	na 1 000 mieszkańców	Izby	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²
	ogółem	w tym w budynkach indywidualnych					
olkuski	197	173	7,1	361	1,8	1 110	150,0
oświęcimski	448	317	7,7	580	2,9	2 168	112,0
proszowicki	95	95	-26,9	413	2,2	566	140,1
suski	303	303	-11,7	638	3,6	1 790	163,1
tarnowski	629	623	0,2	559	3,1	3 653	140,4
tatrzański	287	180	29,9	911	4,2	1 417	132,9
wadowicki	540	500	-17,6	641	3,4	2 727	127,8
wielicki	902	497	3,8	1 388	7,2	4 618	123,6
Miasta na prawach powiatu							
Kraków	9 606	475	-13,0	2 136	12,5	25 802	57,2
Nowy Sącz	306	148	58,5	662	3,6	1 325	113,7
Tarnów	241	87	19,3	503	2,2	1 000	96,9

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Podobnie jest w przypadku analizy rozkładu przestrzennego mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 mieszkańców według powiatów w 2018 roku. Największa koncentracja w województwie zauważalna jest w samym Krakowie i okolicach (powiat krakowski i wielicki).

Mapa 33. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 mieszkańców w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2018 roku największe mieszkania w województwie wybudowali inwestorzy indywidualni (przeciętnie 151,5 m²), najmniejsze zaś powstały w ramach budownictwa komunalnego (30,3 m²). W województwie małopolskim w 2018 roku największe mieszkania budowano w powiecie limanowskim (170,7 m²), tarnowskim (163,1 m²) i nowosądeckim (155,0 m²), natomiast najmniejsze w oświęcimskim (112 m²) i bocheńskim (123,4 m²). W przypadku miast na prawach powiatu największa powierzchnia występowała w Nowym Sączu (113,7 m²), a najmniejsza w Krakowie (57,2 m²).

Jak wynika z raportu GRATKA cały 2018 rok upłynął na rynku nieruchomości pod znakiem podwyżek. Ceny mieszkań na rynku wtórnym i pierwotnym rosły w podobnym tempie. Najdroższą lokalizacją pozostaje stolica, najniższym kosztem za m² cieszył się Gorzów Wielkopolski. Cena metra kwadratowego 3-pokojowego mieszkania w Krakowie w 2018 roku wynosiła ok. 7,2 tys. zł, co lokowało województwo małopolskie na 4. pozycji wśród województw. Małopolskę wyprzedziło województwo mazowieckie (Warszawa – 8,9 tys. zł za m²), dolnośląskie (Wrocław – 8,4. tys.), oraz pomorskie (Gdańsk – 7,4 tys.).

Według raportu *Popyt i preferencje mieszkaniowe w Krakowie 2019* struktura wiekowa nabywców mieszkań jest stabilna. Najliczniejszą grupą szukającą mieszkania na rynku pierwotnym w Krakowie tradycyjnie są młode gospodarstwa domowe, w których głowa rodziny miała 26–30 lat. Wraz z wiekiem zainteresowanie rynkiem mieszkaniowym maleje.

więcej informacji

- *Popyt i preferencje mieszkaniowe w Krakowie 2019*, Instytut Analiz Monitor Rynku Nieruchomości;
- *Polski Rynek Nieruchomości – raport Gratka*.

3. Budownictwo niemieszkalne

W 2018 roku w Polsce oddano do użytku 22 917 nowe budynki niemieszkalne (o 2,2% mniej niż w roku poprzednim). W 2018 roku, w porównaniu z rokiem 2017, oddana powierzchnia użytkowa wzrosła m.in. w przypadku ogólnodostępnych obiektów kulturalnych (o 137%), budynków hoteli (59%), budynków biurowych (32,8%), budynków szpitali i zakładów opieki medycznej (34,4%), budynków przeznaczonych do sprawowania kultu religijnego i czynności religijnych (29,5%), przemysłowych (10,7%), handlowo-usługowych (6,6%), budynków szkół i instytucji badawczych (3,5%). Spadek odnotowano zaś w przypadku budynków muzeów i bibliotek (o 40,2%), budynków kultury fizycznej (34,6%), zbiorników, silosów i budynków magazynowych (12,8), budynków gospodarstw rolnych (8,9%), budynków zakwaterowania turystycznego pozostałych (o 6,4%), budynków garaży (4,7%), budynków łączności, dworców i terminali (4,3%).

Najwięcej nowych budynków niemieszkalnych (pod względem oddanej powierzchni użytkowej) powstało w 2018 roku w województwie mazowieckim (15% ogółu powierzchni użytkowej), wielkopolskim (12,7%) i śląskim (11,5%) – łącznie w tych trzech województwach 39,2% wobec 40,9% przed rokiem. W stosunku do roku poprzedniego wzrost nastąpił jednak jedynie w województwie śląskim. Województwo małopolskie zajmuje pod tym względem 4. miejsce.

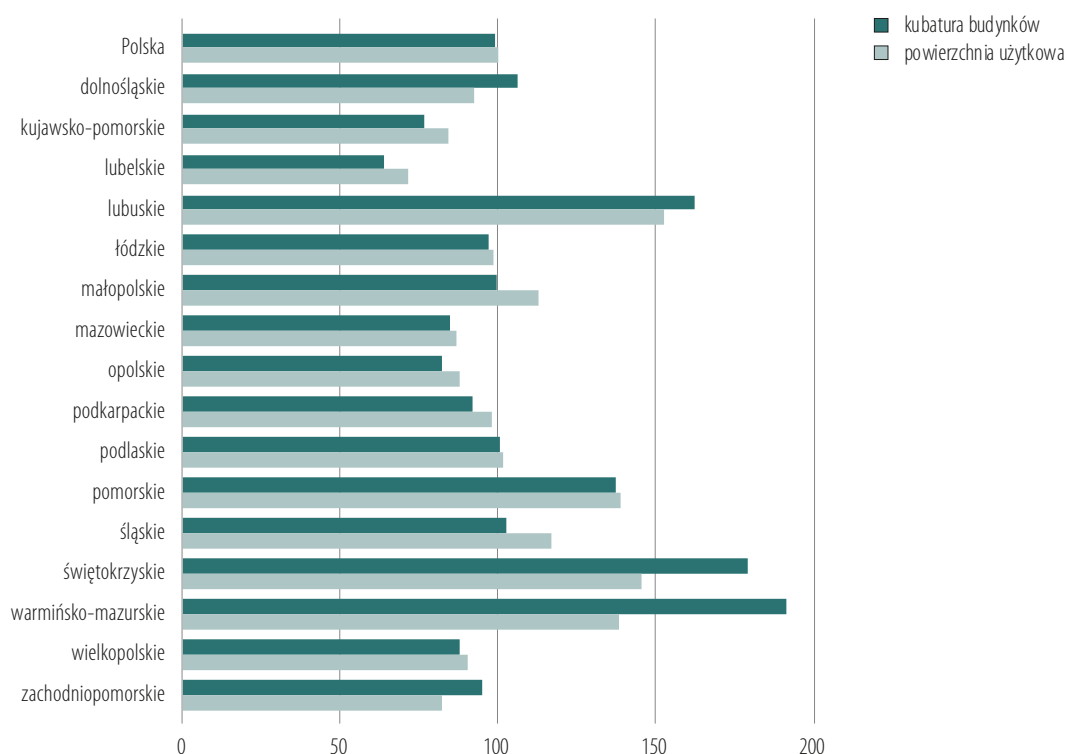
W Małopolsce odnotowano wzrost oddanych do użytkowania nowych budynków niemieszkalnych – ich liczba zwiększyła się z 1 549 w 2017 roku do 1 609 w roku obecnym (co daje 4. miejsce wśród województw). Najwięcej powstało budynków gospodarstw rolnych (528), garaży (293), handlowo-usługowych (229), przemysłowych (107), biurowych (47), zakwaterowania turystycznego pozostałych (44) oraz hoteli (41).

Tabela 53. Budownictwo niemieszkalne w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2017	2018
Budynki ogółem	1 549	1 609
Kubatura w m ³	6 947 483	6 926 820
Powierzchnia użytkowa w m ²	913 786	1 033 353

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 123. Nowe budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w 2018 roku – dynamika zmian (2017 = 100)

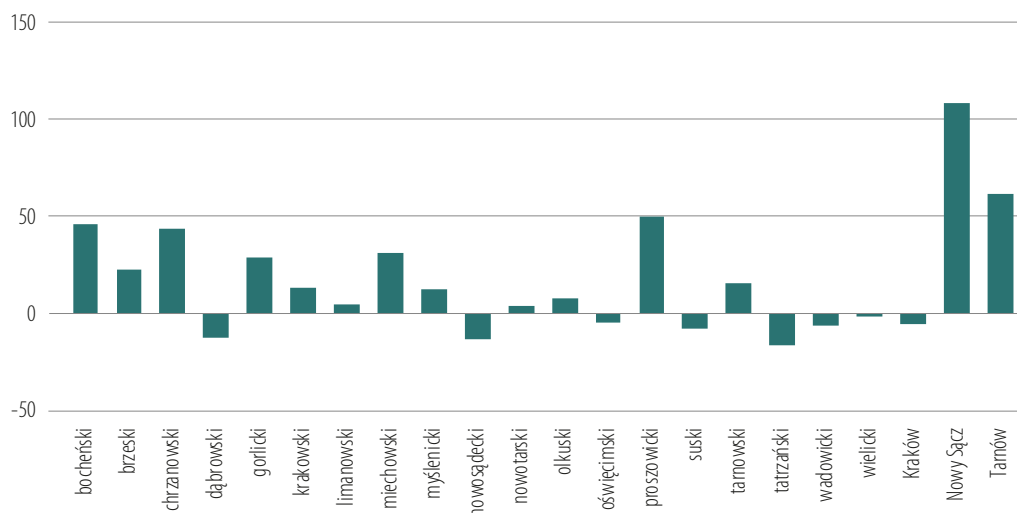
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2018 roku wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na budowę mniejszej liczby nowych budynków niemieszkalnych (35 873) niż przed rokiem (37 647), jednak ich powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 6,4%.

4. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje

Jednym ze wskaźników określających kondycję i dynamikę budownictwa jest liczba wydanych pozwoleń na budowę. Według Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego w Polsce w 2018 roku wydano 196 232 pozwolenia na budowę dla 226 469 obiektów, czyli o 0,7% więcej niż w roku poprzednim.

Wykres 124. Mieszkania, których budowę rozpoczęto (procentowy wzrost lub spadek w 2018 roku w odniesieniu do roku poprzedniego) (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

W Małopolsce wydano natomiast 10 375 pozwoleń na budowę lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym dotyczącym budowy 12 034 nowych budynków mieszkalnych.

Dodatkowo, rozpoczęto budowę 21 003 mieszkań, co w porównaniu z poprzednim rokiem daje wzrost o 2,2%. W kraju liczba ta zwiększyła się o 2,7%. W poprzednim roku wzrost ten był o wiele wyższy, wynosił odpowiednio 24,2% i 18,4%.

Największy wzrost liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto odnotowano w Nowym Sączu (108,2%) i Tarnowie (62%) oraz powiecie proszowickim (50%) i bocheńskim (45,8%), największe spadki zanotowały zaś powiaty tatrzański (o 16,2%) i nowosądecki (o 13%). Spadek liczby tego typu mieszkań nastąpił również w Krakowie (o 4,9%).

Rozdział VI

Turystyka

Opracowanie: Andrzej Jędrzejowski, Anna Niedźwieńska, Ewa Poniatowska, Magdalena Radlińska, Katarzyna Rosiek

— podsumowanie

- W 2018 roku Małopolskę odwiedziło 16,78 mln osób (w tym 13,28 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 3,37 mln to odwiedzający zagraniczni). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2017 o 5,1% i tendencja wzrostowa ciągle się utrzymuje.
- W roku 2018 szacowane wydatki odwiedzających region kształtowały się na poziomie blisko 14,34 mld zł. Poziom wydatków wzrósł w stosunku do roku poprzedniego (o 6,54%).
- Odwiedzający Małopolskę wysoko oceniają swój pobyt w regionie – ponad 85% odwiedzających Małopolskę, to osoby deklarujące chęć ponownego przyjazdu do Małopolski. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, przekraczając 4 p. w pięciopunktowej skali ocen.

Turystyka w Małopolsce to niezwykle ważna gałąź gospodarki o znaczącym wpływie na rozwój regionalny i wzrost gospodarczy. Turystyka stała się bardzo ważnym źródłem dochodów mieszkańców regionu, czynnikiem rozwoju kultury i bodźcem do rozwoju gospodarczego. Kompleksowy i zrównoważony rozwój turystyki w regionie to zadanie – w dobie powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącej pozycji turystyki w sektorze gospodarki – istotne nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale również na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. Małopolska jest jednym z najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionów w kraju, a jej zasoby i bogactwo kulturowe stawiają ją w czołówce europejskich marek turystycznych.

1. Ruch turystyczny w regionie

Ruch turystyczny w Małopolsce od roku 2003 wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008–2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2018 roku województwo małopolskie odwiedziło 16,78 mln osób, tj. o 5,1% więcej niż w 2017 roku.

Tabela 54. Szacunkowa liczba odwiedzających Małopolskę (w tys.)

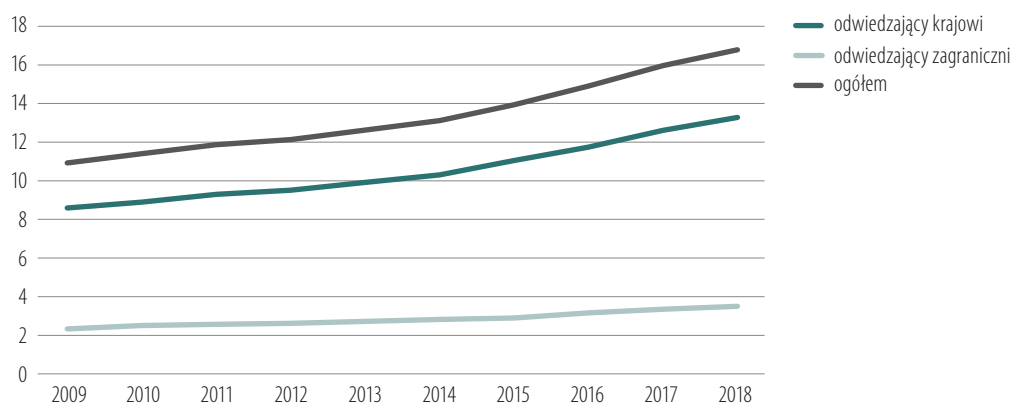
Liczba odwiedzających	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Małopolska:										
Odwiedzający krajowi	8 590	8 900	9 300	9 510	9 910	10 300	11 050	11 740	12 610	13 280
Odwiedzający zagraniczni	2 330	2 500	2 570	2 620	2 720	2 820	2 890	3 160	3 350	3 500
Odwiedzający ogółem	10 920	11 400	11 870	12 130	12 630	13 120	13 940	14 900	15 960	16 780

Liczba odwiedzających	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
w tym Kraków:										
Odwiedzający krajowi	5 200	6 050	6 450	6 600	6 700	7 250	7 430	9 250	9 850	10 400
Odwiedzający zagraniczni	2 100	2 100	2 150	2 350	2 550	2 650	2 620	2 900	3 050	3 100
Odwiedzający ogółem	7 300	8 150	8 600	8 950	9 250	9 900	10 050	12 150	12 900	13 500

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających województwo małopolskie na przestrzeni lat wykazuje stałą, systematyczną i dość równomierną tendencję wzrostową począwszy od roku 2009, na który istotniejszy wpływ ma zwiększenie dynamiki ruchu odwiedzających krajowych niż zagranicznych.

Wykres 125. Liczba odwiedzających krajowych oraz zagranicznych (w mln)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Szacuje się, że liczba turystów w województwie małopolskim wzrosła w roku 2018 o 7,5% w stosunku do roku poprzedniego, co daje 13,19 mln gości spędzających w Małopolsce co najmniej jedną noc. Liczba turystów odwiedzających Kraków również systematycznie wzrasta i przyrost ten jest zbliżony do regionalnego. Liczba turystów w Krakowie wzrosła w roku 2018 o 5,7% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 9,65 mln osób.

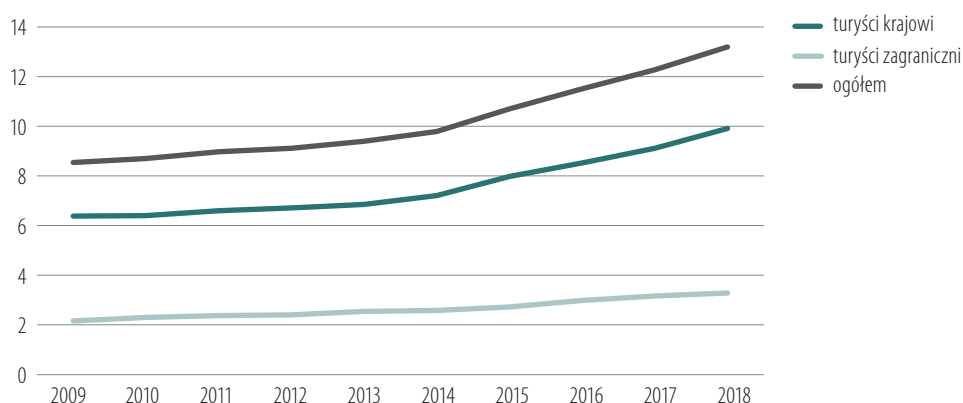
Tabela 55. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce (w tys.)

Liczba turystów	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Małopolska:										
Turyści krajowi	6 385	6 400	6 600	6 710	6 850	7 210	7 980	8 520	9 108	9 910
Turyści zagraniczni	2 155	2 300	2 370	2 400	2 540	2 580	2 720	2 980	3 162	3 280
Turyści ogółem	8 540	8 700	8 970	9 110	9 390	9 790	10 700	11 500	12 270	13 190
w tym Kraków:										
Turyści krajowi	3 900	4 050	4 500	4 650	4 800	5 100	5 630	5 850	6 300	6 800
Turyści zagraniczni	1 950	2 000	2 050	2 250	2 450	2 500	2 520	2 650	2 800	2 850
Turyści ogółem	5 850	6 050	6 550	6 900	7 250	7 600	8 150	8 500	9 100	9 650

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Analizując tendencje zmiany poziomu turystów krajowych i zagranicznych na przestrzeni lat, widoczne są dwa okresy zniżkowe w dynamice ruchu turystycznego, tj. rok 2005 i 2008. Od 2009 roku obserwowany jest systematyczny wzrost turystów odwiedzających Małopolskę, zarówno w kategorii turystów krajowych, jak i turystów zagranicznych. Podtrzymany on został również w roku 2018.

Wykres 126. Liczba turystów krajowych oraz zagranicznych (w mln)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Wydatki ponoszone przez odwiedzających

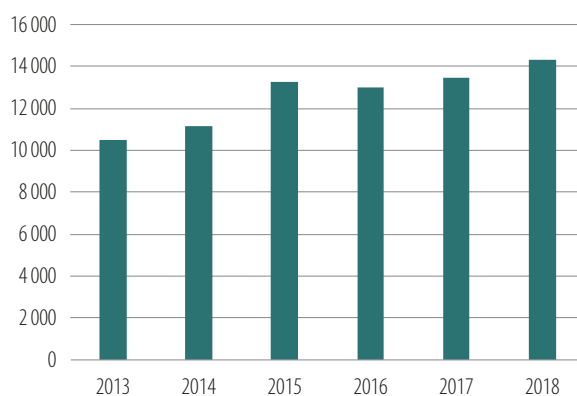
Wielkość wydatków odwiedzających krajowych i zagranicznych ponoszonych podczas pobytu w Małopolsce w 2018 roku w stosunku do roku ubiegłego wzrosła i wyniosła prawie 14,34 mld zł. Turyści krajowi wydali ok. 962 zł na osobę, podczas gdy turyści zagraniczni wydali średnio 1 474 zł na osobę.

Tabela 56. Szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego według grup odwiedzających (w mld zł)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Turyści krajowi	5,55	6,03	7,50	7,61	8,16	8,88
Turyści zagraniczni	4,01	3,81	5,17	4,66	4,59	4,76
Odwiedzający jednodniowi krajowi	0,80	1,18	0,51	0,63	0,62	0,60
Odwiedzający jednodniowi zagraniczni	0,16	0,16	0,09	0,09	0,09	0,10
Łącznie	10,52	11,18	13,27	12,99	13,46	14,34

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejskiak.

Wykres 127. Dynamika – szacunkowe wpływy Małopolski z turystyki (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejskiak.

Długość pobytu i forma zakwaterowania

Goście odwiedzający Małopolskę w 2018 roku najczęściej zdecydowali się na podróż jednodniową (27,4%), kolejno na pobyt liczący od 1 do 3 noclegów (25,0%), natomiast 19,9% deklaroowało pobyt obejmujący od 4 do 7 nocy. Średnia liczba noclegów deklarowana przez odwiedzających krajowych jest mniejsza od deklarowanej przez odwiedzających zagranicznych. Czas pobytu turystów krajowych w Małopolsce nie uległ istotnym zmianom, natomiast w przypadku turystów zagranicznych uległ nieznacznemu skróceniu w stosunku do roku ubiegłego.

Tabela 57. Długość pobytu osób odwiedzających w województwie małopolskim w 2018 roku (8 stopniowy aglomerat % czasu pobytu)

Długość pobytu	Krajowi	Zagraniczni	Ogółem
do 3 godz.	16,0%	12,1%	15,2%
1 dzień bez noclegu	28,0%	24,7%	27,4%
1 noc	10,1%	9,0%	9,9%
2–3 noce	14,2%	18,6%	15,1%
4–7 nocy	18,9%	24,0%	19,9%
8–14 nocy	6,6%	5,8%	6,4%
15–21 nocy	3,6%	1,9%	3,2%
22 i więcej nocy	2,6%	3,9%	2,9%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Pobyt w Małopolsce po raz pierwszy deklarowało 10,3% odwiedzających krajowych i 61,9% odwiedzających zagranicznych. Dwukrotnie w roku Małopolskę odwiedza 10,7% odwiedzających krajowych oraz 14,2% rezydentów innych państw.

Tabela 58. Częstotliwość pobytu odwiedzających Małopolskę w 2018 roku

Rok 2018					
Który raz w życiu był w Małopolsce	1 x	2 x	3 kilka x	4 często	mieszka w Małopolsce
Odwiedzający krajowi	10,3%	10,7%	21,2%	31,8%	26,0%
Odwiedzający zagraniczni	61,9%	14,2%	9,5%	12,8%	1,6%
Ogółem	21,7%	11,2%	18,5%	27,9%	20,7%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Polacy przyjeżdżający do Małopolski, w odróżnieniu od lat ubiegłych, w roku 2018 najczęściej korzystali z noclegu w pensjonacie 16,9%, nocowali we własnym domku/mieszaniu 15% i korzystali z noclegów w hotelu prawie 15%. Popularnym był nocleg u rodziny (prawie 11%) i znajomych (prawie 6%). Dużą popularnością cieszyły się również wśród mieszkańców Polski noclegi w obiektach agroturystycznych (prawie 9% udziałów). Następnym obiektem noclegowym wybieranym przez turystów krajowych okazał się apartament/kwarta prywatna z wynikiem na poziomie ponad 8% udziałów w strukturze ich zakwaterowania. Również zakłady uzdrowiskowe uzyskały znaczący odsetek bo ponad 5% całości struktury. Goście krajowi korzystający z usług hoteli wybierali na nocleg w 2018 roku, analogicznie jak w latach poprzednich, szczególnie obiekty trzygwiazdkowe – ponad 53%. Relatywnie dużo osób z Polski szukało zakwaterowania także w hotelach czterogwiazdkowych (ponad 35%). W sumie w 2018 roku przeważająca większość krajowych gości hotelowych (88,9%) zakupiła usługi obiektów trzy- i czterogwiazdkowych.

Trzeba podkreślić, że również hotele pięciogwiazdkowe uzyskały znaczący udział w recepcji krajowego ruchu turystycznego – na poziomie 7,5%. Zmniejszył się odsetek turystów korzystających z zakwaterowania w hotelach dwugwiazdkowych do 3,6% całości struktury miejsc zakwaterowania turystów krajowych. W dobie kryzysu ekonomicznego – uczestnicy ruchu turystycznego w Małopolsce w poprzednich latach częściej wybierali tańsze hotele, ale nie rezygnowali z przyjazdu do regionu, z analizy roku 2018 wynika, że coraz więcej Polaków może sobie pozwolić na wyższą jakość zakwaterowania podczas podróży turystycznych.

Tabela 59. Struktura procentowa turystów nocujących w Małopolsce w 2018 roku w hotelach według kategorii*

Hotel ilość gwiazdek	Krajowi	Zagraniczni	Ogółem
2*	3,6%	3,3%	3,5%
3*	53,6%	41,8%	48,6%
4*	35,3%	42,3%	38,2%
5*	7,5%	12,6%	9,7%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Pochodzenie osób odwiedzających region

Odwiedzający krajowi przybywają do Małopolski głównie z województwa małopolskiego, śląskiego i mazowieckiego. Porównując wyniki dotyczące pochodzenia odwiedzających krajowych uzyskane w 2018 roku z latami poprzednimi, widać, że poziom reprezentacji województwa mazowieckiego nie zmienił się w stosunku do roku ubiegłego, natomiast reprezentacja województwa małopolskiego wzrosła o ponad 7 p. proc., po raz drugi z rzędu. Województwo śląskie odnotowało nieznaczny wzrost wskaźnika reprezentacji w stosunku do 2017 roku (0,8%), co nie zmienia faktu, iż Śląsk zajmuje 2. miejsce w hierarchii województw, z których przyjeżdżają odwiedzający.

Tabela 60. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Małopolski w 2018 roku (w %)

Województwo		Województwo	
Małopolskie	33,0%	Świętokrzyskie	3,8%
Śląskie	14,3%	Kujawsko-pomorskie	2,5%
Mazowieckie	11,6%	Zachodniopomorskie	2,3%
Podkarpackie	7,9%	Lubelskie	2,2%
Wielkopolskie	4,7%	Opolskie	1,3%
Dolnośląskie	4,6%	Warmińsko-mazurskie	1,2%
Łódzkie	4,4%	Podlaskie	1,0%
Pomorskie	4,4%	Lubuskie	0,7%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejski.

W 2018 roku nastąpiło przetasowanie strumienia zagranicznego przyjazdowego ruchu turystycznego w Małopolsce. Palmę pierwszeństwa z udziałem prawie 19%, struktury odwiedzających przejęli turyści z Niemiec, na 2. pozycji odnotowano turystów z Francji z wynikiem ponad 11%, a dopiero 3. miejsce zajęli turyści z Wielkiej Brytanii. Kolejnym krajem w pierwszej dziesiątce była Ukraina z wynikiem ponad 8% całości strumienia zagranicznego przyjazdowego ruchu turystycznego do Małopolski. Mocną 5. pozycję z najwyższym od 2013 roku wynikiem prawie 8% zajęły Włochy.

Tabela 61. Struktura przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Małopolski (w %)

Rok	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Rok
Niemcy	15,4	16,0	15,9	16,6	18,0	11,9	11,5	17,3	13,8	16,4	14,1	16,2	16,4	13,3	18,9	Niemcy
Francja	8,5	9,5	9,5	8,1	5,7	7,8	4,6	5,8	5,6	3,0	5,5	6,1	6,6	6,8	11,2	Francja
Wielka Brytania	8,7	10,0	11,0	16,1	25,0	24,5	24,8	21,8	29,1	28,8	23,7	20,2	17,4	17,1	8,2	Wielka Brytania
Ukraina	5,4	3,6	2,8	2,1	1,5	3,0	3,9	2,5	1,3	2,5	2,7	3,0	3,2	4,0	8,2	Ukraina
Włochy	8,1	8,8	9,3	7,2	9,0	5,5	6,6	7,6	9,7	7,9	3,9	6,1	6,5	7,1	7,8	Włochy
Hiszpania	3,0	3,1	3,0	2,3	5,4	5,4	3,9	3,4	6,4	4,0	3,9	4,8	3,5	5,0	7,3	Hiszpania + Portugalia
USA	9,7	9,5	9,0	9,1	5,0	6,9	5,1	5,1	2,7	4,5	3,3	4,5	4,7	3,3	7,3	USA+ Canada
Słowacja	1,8	2,0	1,9	2,1	4,0	3,2	7,6	6,8	0,2	2,6	6,5	3,8	3,9	3,6	5,2	Słowacja + Czechy + Węgry
Irlandia	1,2	1,7	1,7	3,7	4,0	2,8	5,4	4,8	2,2	2,3	2,7	3,0	2,6	3,9	3,3	Irlandia
Rosja	0,0	0,0	0,0	2,0	6,6	3,2	2,9	3,9	8,6	6,7	2,2	0,7	0,7	0,5	1,7	Rosja

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Cel podróży i atrakcje turystyczne Małopolski

Dominującymi celami przyjazdu do Małopolski są: wypoczynek, zwiedzanie zabytków oraz turystyka aktywna. Zwiedzanie zabytków jest istotniejsze dla odwiedzających zagranicznych, natomiast odwiedzający krajowi znacznie częściej deklarują chęć aktywnego spędzania czasu w Małopolsce. Wśród turystów zagranicznych istotnym celem wizyty w Małopolsce są również odwiedzin u krewnych/znajomych oraz turystyka konferencyjna i biznesowa. W przypadku turystów krajowych zwraca uwagę znaczne zainteresowanie pobytami zdrowotnymi.

Tabela 62. Główne motywy przyjazdu do Małopolski osób odwiedzających województwo w 2018 roku (w %)

Cel główny	Cel główny – odwiedzający krajowi (w %)	Cel główny – odwiedzający obcokrajowcy (w %)	Cel główny ogółem (w %)
Wypoczynek	31,8%	28,2%	31,1%
Zabytki	17,3%	26,1%	19,0%
Turystyka aktywna	12,50%	3,70%	10,80%
Edukacja	5,9%	5,4%	5,8%
Krewni	5,1%	8,3%	5,8%
Zdrowie	6,20%	2,70%	5,60%
Znajomi	4,0%	2,4%	3,7%
Sacrum Religia	3,30%	3,20%	3,30%
Biznes	2,3%	6,7%	3,2%
Inne cele	2,6%	1,9%	2,5%
Rozrywka	1,4%	2,4%	1,6%
Miejsca rodzinne	1,1%	2,7%	1,4%

Cel główny	Cel główny		Cel główny ogółem (w %)
	– odwiedzający krajowi (w %)	– odwiedzający obcokrajowcy (w %)	
Zakupy	1,2%	1,1%	1,2%
Tranzyt	0,9%	1,6%	1,0%
Walory przyrodnicze	0,9%	0,8%	0,9%
Szkolenie	0,8%	0,5%	0,8%
Konferencja	0,5%	1,6%	0,8%
Impreza kulturalna	0,8%	0,3%	0,7%
Wydarzenie	0,4%	0,3%	0,4%
Sport	0,4%	0,0%	0,3%
Usługi medyczne	0,3%	0,0%	0,2%
Integracja	0,1%	0,0%	0,1%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Odwiedzający Małopolskę za największą jej atrakcję uznają niezmiennie Kraków, co świadczy o stabilnej pozycji Krakowa jako marki turystycznej regionu. Odsetek wskazujących na to miasto jest znacznie wyższy w przypadku odwiedzających zagranicznych niż krajowych. W drugiej kolejności wymieniano Zakopane, a następnie Kopalnię Soli w Wieliczce. W czołówce miejsc, które warto odwiedzić podczas pobytu w Małopolsce, utrzymuje się Oświęcim (Muzeum Auschwitz-Birkenau).

Tabela 63. Top 20 – Ranking zglomerowanych atrakcji turystycznych w Małopolsce według osób odwiedzających województwo w roku 2018 (w %)

Ranking	Atrakcja	Odwiedzający krajowi (w %)	Odwiedzający zagraniczni (w %)	Ogółem (w %)
1.	Kraków	22,8%	38,7%	26,3%
2.	Zakopane	11,2%	11,6%	11,3%
3.	Wieliczka Kopalnia Soli	7,3%	12,7%	8,4%
4.	Oświęcim Auschwitz-Birkenau	3,3%	19,5%	6,8%
5.	Niedzica/Czorsztyn	6,7%	2,7%	5,8%
6.	Szczawnica/Krościenko nad Dunajcem	6,50%	2,70%	5,70%
7.	Ojcowski Park Narodowy Pieskowa Skała	6,7%	1,7%	5,6%
8.	Krynica-Zdrój	5,0%	1,0%	4,1%
9.	Tatry	4,6%	1,7%	4,0%
10.	Wadowice	3,8%	2,7%	3,6%
11.	Pieniny	3,0%	1,4%	2,7%
12.	Muszyna	3,4%	0,0%	2,7%
13.	Nowy Sącz	2,5%	0,3%	2,0%
14.	Kalwaria Zebrzydowska	2,0%	1,4%	1,8%
15.	Kwiatów	1,9%	0,0%	1,5%

Ranking	Atrakcja	Odwiedzający krajowi (w %)	Odwiedzający zagraniczni (w %)	Ogółem (w %)
16.	Tylicz	1,9%	0,0%	1,5%
17.	Bochnia Kopalnia Soli	1,6%	0,3%	1,3%
18.	Wysowa-Zdrój	1,6%	0,0%	1,3%
19.	Rabka-Zdrój	1,5%	0,3%	1,3%
20.	Nowy Targ	1,3%	0,7%	1,2%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

2. Baza hotelarska regionu

Na koniec 2018 roku Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 562 obiekty hotelarskie oraz 14 promes, tj. przyrzeczenie zaszeregowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii.

Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (413), które stanowią 73,5% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (98), które stanowią 17,4% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 0,7 do 4,1%).

Tabela 64. Obiekty hotelarskie

	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hotele	142	195	217	244	260	276	303	307	322	330	351	368	387	413
Motele	13	13	15	14	12	12	11	11	9	9	8	7	6	5
Pensjonaty	39	55	63	67	69	70	74	75	83	85	99	101	100	98
Kempingi	9	10	10	10	12	11	11	11	10	10	13	14	14	14
Domy Wycieczkowe	13	10	9	9	7	7	7	7	7	5	4	4	4	4
Schroniska	5	22	22	21	21	23	23	23	23	23	23	23	23	23
Schroniska Młodzieżowe	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	5	5	5	5
Razem	226	310	341	370	386	405	435	440	460	468	503	522	539	562

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 65. Hotele w podziale na kategorie (stan na koniec danego roku)

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276
2011	14	46	170	59	14	303

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2012	14	50	175	54	14	307
2013	14	56	187	51	14	322
2014	14	63	190	49	14	330
2015	15	67	208	48	13	351
2016	15	75	218	48	12	368
2017	17	79	232	48	11	387
2018	19	87	244	52	11	413

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 66. Hotele w podziale na kategorie z uwzględnieniem miejsc noclegowych (stan na 31 grudnia 2018 roku)

	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe
Województwo małopolskie	19	2 978	87	13 301	244	17 448	52	3 204	11	994	413	37 925
Udział (w %)	4,6%	7,9 %	21,1%	35,1%	59,1%	46,0%	12,6%	8,4%	2,7%	2,6%		
Kraków	12	2 182	46	8 084	87	7 220	18	1 761	5	750	168	19 997
Udział (w %)	7,1%	10,9%	27,4%	40,4%	51,8%	36,1%	10,7%	8,8%	3,0%	3,8%		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 37 925 miejscami noclegowymi. Prawie połowa wszystkich miejsc noclegowych (17 448) znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (994, tj. 2,6% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka). W hotelach o najwyższej kategorii znajduje się 2 978 (7,9%) miejsc noclegowych. Hotele dwu- i czterogwiazdkowe posiadają odpowiednio: 3 204 (8,4%) i 13 301 (35,1%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 92 miejscami noclegowymi. W stosunku do 2017 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach dwu- i czterogwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach jedno-, trzy- i pięciogwiazdkowych.

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa – 27,4% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 7,1% hotele pięciogwiazdkowe. Większość hoteli pięciogwiazdkowych znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 10,9%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą ilością miejsc noclegowych (2 511) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 10 266). W stosunku do 2017 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach dwu- i czterogwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach jedno-, trzy- i pięciogwiazdkowych.

Hotele (ponad 25) położone w centrum miasta Krakowa ze względu na zabytkowy charakter mają odstępstwa od wymagań co do wyposażenia i zakresu świadczonych usług. Odstępstwa najczęściej dotyczą braku górnej osłony nad głównym wejściem oraz braku górnej osłony nad podjazdem do obiektu. Odstępstwa zrekompensovane są spełnieniem w wyższym stopniu innych wymagań.

Usługi hotelarskie oprócz podlegającym kategoryzacji obiektom hotelarskich mogą być również świadczone w innych obiektach, których ewidencję prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na

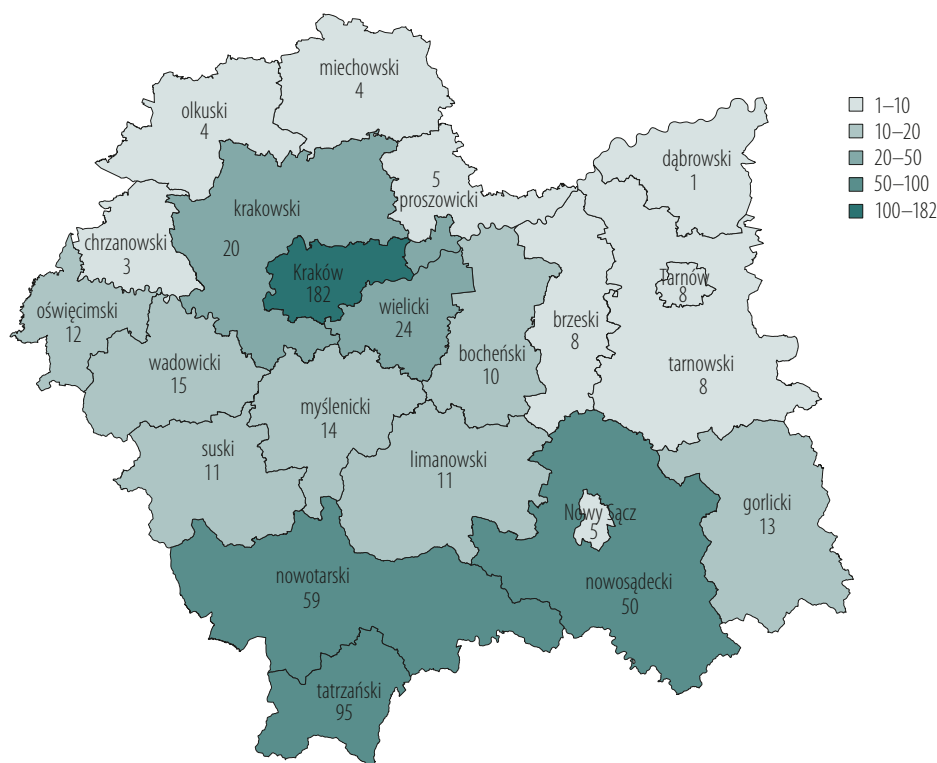
miejsce ich położenia. Na terenie gminy miejskiej Kraków do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie niebędących obiektami hotelarskimi prowadzonej przez Prezydenta Miasta Krakowa zgłaszane są m.in. hotele, apartamenty, pokoje gościnne, apartohotele itp. Na koniec 2018 roku ewidencja ta zawierała 723 obiekty na łączną liczbę miejsc noclegowych 23 670.

Południowa część województwa również dysponuje sporą liczbą miejsc noclegowych w obiektach niepodlegających kategoryzacji. Na koniec roku 2018 w ewidencji burmistrza Zakopanego było zarejestrowanych 2 369 obiektów o łącznej liczbie miejsc noclegowych 32 635, w ewidencji wójta gminy Bukowina Tatrzańska 771 obiektów, tj. 13 599 miejsc noclegowych, w ewidencji burmistrza gminy Krynica-Zdrój 366 obiektów, tj. 9 088 miejsc noclegowych.

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

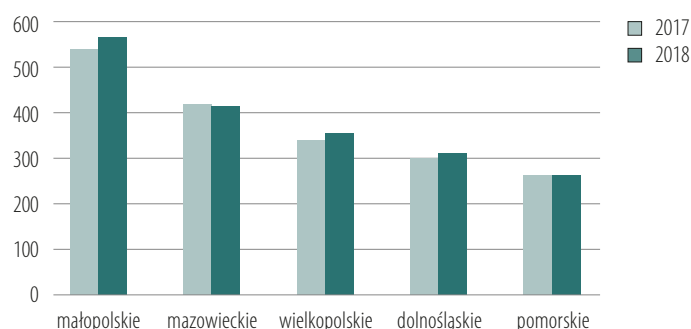
Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 92,3% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (16), powiat wielicki (22). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu chrzanowskiego (3), powiatu miechowskiego i olkuskiego (po 4) oraz miasta Nowy Sącz i powiatu proszowickiego (po 5). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najczęściej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim (95). Najwięcej schronisk znajduje się w powiecie tatrzańskim i nowotarskim.

Mapa 34. Rozmieszczenie obiektów hotelarskich według powiatów (stan na 31 grudnia 2018 roku)

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw.

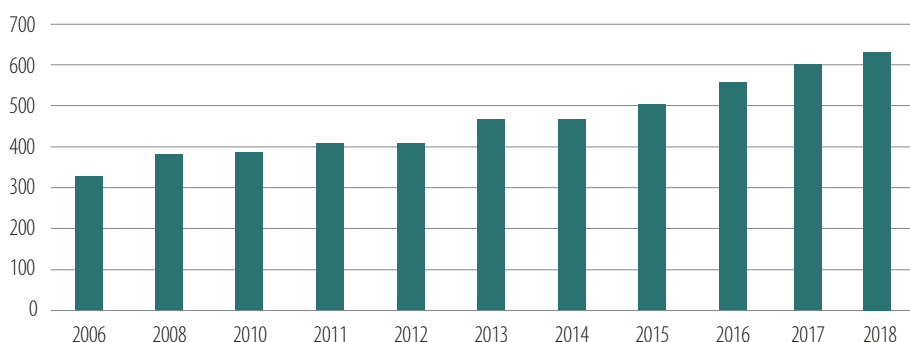
Województwo małopolskie ma największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajduje się województwo dolnośląskie, wielkopolskie, mazowieckie i pomorskie.

Wykres 128. Ilość obiektów hotelarskich w wybranych województwach

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw.

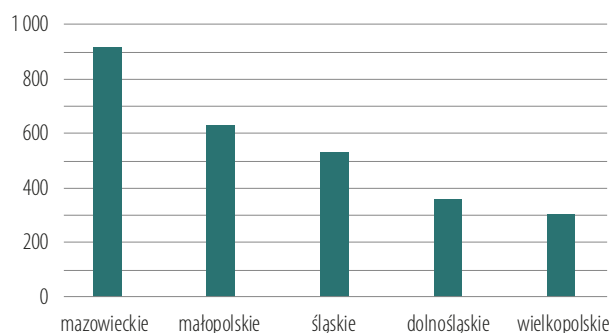
3. Organizatorzy turystyki i przewodnicy górscy

Pod koniec 2018 roku na terenie województwa małopolskiego posiadało swoją siedzibę 633 przedsiębiorców turystycznych wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 5,3% więcej w stosunku do roku 2017. Wśród przedsiębiorców wpisanych do rejestru 8,69% prowadzi działalność jako organizator turystyki i przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, 90,84% jako organizator turystyki a 0,47% jako przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych. Największa liczba przedsiębiorców, tj. 46,13% posiada wpis z zakresem terytorialnym Polska i kraje graniczące z Polską.

Wykres 129. Liczba organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych w województwie małopolskim

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31 grudnia 2018 roku).

W ciągu 2018 roku 100 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, przy 58 wykreślonych z Rejestru i 3, którzy otrzymali zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych.

Wykres 130. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych (stan na 31 grudnia 2018 roku).

Małopolska zajmuje 2. miejsce w Polsce pod względem ilości wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych.

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi Ewidencję Przewodników Górskich.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego obejmowała 2 310 uprawnień przewodników górskich, w tym: 1 581 uprawnień przewodników górskich beskidzkich, 724 uprawnień przewodników górskich tatrzańskich oraz 5 uprawnień przewodników górskich sudeckich.

Tabela 67. Liczba przewodników górskich posiadających uprawnienia

	PGB (Przewodnik Górski Beskidzki)	PGT (Przewodnik Górski Tatrzański)	PGS (Przewodnik Górski Sudecki)	Razem
2006	1 160	527	2	1 689
2007	1 254	543	2	1 799
2008	1 296	559	4	1 859
2009	1 309	573	4	1 886
2010	1 362	578	5	1 945
2011	1 395	604	5	2 004
2012	1 421	619	5	2 045
2013	1 448	635	4	2 087
2014	1 474	661	4	2 139
2015	1 497	677	4	2 178
2016	1 515	677	4	2 196
2017	1 538	711	4	2 253
2018	1 581	724	5	2 310

Źródło: Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

W przeciągu 13 lat (2006–2019) obserwujemy wzrost liczby osób posiadających uprawnienia przewodnika górskiego.

Marszałek Województwa przeprowadza również egzaminy dla kandydatów na przewodników górskich (tatrzańskich i beskidzkich). W 2018 roku zorganizowano 8 egzaminów. Do egzaminu na przewodnika górskiego w 2018 roku przystąpiło 119 osób.

4. Trasy VeloMałopolska

Małopolska realizuje największy w Polsce projekt budowy tras rowerowych VeloMałopolska. Przedsięwzięcie współfinansowane jest ze środków unijnych, głównie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, będzie także kontynuowane w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2021–2027. Docelowo rowerzyści będą mogli skorzystać z prawie 1 000 km dobrze oznakowanych tras o europejskim standardzie, które połączą najciekawsze turystycznie i przyrodniczo miejsca w regionie.

Projekt zakłada budowę ośmiu tras rowerowych. Przebieg sześciu z nich został wytyczony m.in. po wałach przeciwpowodziowych wzdłuż rzek i od nich trasy przyjęły swoje nazwy: Wiślana Trasa Rowerowa (WTR), VeloDunajec, VeloSkawa, VeloRaba, VeloPrądnik, VeloRudawa.

Kolejna z tras – VeloMetropolis – (małopolski odcinek trasy EuroVelo 4), łączy największe miasta województwa biegnąc z zachodu na wschód (częściowo po trasie WTR), a trasa VeloNatura (małopolski odcinek trasy EuroVelo 11) będzie przebiegać z południa na północ po najbardziej atrakcyjnych terenach doliny Popradu i Dunajca.

Planowana długość każdej trasy:

- › Wiślana Trasa Rowerowa – 230 km (częściowo wspólnie z VeloMetropolis i VeloNatura);
- › VeloDunajec – 237 km (częściowo wspólnie z VeloNatura);
- › VeloSkawa – 126 km (częściowo wspólnie z WTR);
- › VeloRaba – 125 km (częściowo wspólnie z VeloMetropolis i VeloNatura);
- › VeloPrądnik – 57 km;
- › VeloRudawa – 45 km;
- › VeloMetropolis – 220 km (częściowo wspólnie z WTR i VeloNatura);
- › VeloNatura – 271 km (częściowo wspólnie z VeloDunajec, VeloMetropolis i WTR).

Do końca 2018 roku wybudowano 405 km zaplanowanych tras. Realizacja projektu skupiła się głównie na trasach Wiślana Trasa Rowerowa oraz VeloDunajec. Pozostałe trasy są w różnych fazach przygotowania: prace projektowe, pozyskiwanie pozwoleń budowlanych, uzgodnienia z Wodami Polskimi, wycinki drzew itp.

Na wybudowanych trasach Velo, średnio co 15 km, znajdują się nowoczesnie zaprojektowane miejsca obsługi rowerzystów (MOR) z zadaszonymi miejscami do wypoczynku, oświetleniem, stojakami rowerowymi, stacjami naprawy rowerów wyposażonymi w podstawowe narzędzia oraz pompkę, toaletami, grillami stacjonarnymi. Do końca 2018 roku oddano do użytku 15 takich miejsc.

Mapa 35. Stan prac budowy sieci tras VeloMałopolska w 2018 roku

Źródło: Zespół Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej, miip.geomalopolska.pl/rowery.

Ruch na trasach Velo mierzony jest od kwietnia 2018 roku w 6 punktach pomiarowych ulokowanych na WTR i VeloDunajec. Od tego czasu (od kwietnia do grudnia 2018 roku) obie trasy przemierzyło 315 661 rowerzystów. W celu promowania turystyki rowerowej w Małopolsce podejmowano następujące działania: prowadzenie zakładki poświęconej turystyce rowerowej na oficjalnej stronie internetowej Urzędu, opracowanie i druk map dla tras WTR i VeloDunajec, udział w imprezach dla branży turystycznej oraz partnerstwa tytularne w imprezach sportowych.

Ponadto w Tarnowie, Nowym Sączu i Oświęcimiu odbyły się konferencje branżowe pt.: *Jak wykorzystać potencjał Sieci Tras Rowerowych VeloMałopolska do stworzenia markowego produktu turystycznego?*, w których wzięli udział przedstawiciele władz samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych oraz branży turystycznej.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Wojciech Rataj

Dochody podatkowe z terenu województwa małopolskiego w 2018 roku wyniosły 35 272 mln zł i były wyższe w stosunku do 2017 roku o 3 796 mln zł, tj. o 12,1%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 67,4% (wzrost w stosunku do 2017 roku o 2 190 mln zł) i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 30,3%. Wpływy z CIT wzrosły w stosunku do ubiegłego roku i były najwyższe w historii, natomiast wpływy z PIT z roku na rok rosną. Jedynie w kategorii *Podatki zniesione, pozostałe wpłaty* zanotowano niższe wpływy niż w roku 2017.

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Izbę Celną stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawia poniższa tabela.

Tabela 68. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2009	2011	2013	2015	2017	2018	Dynamika 2018/2017	Struktura w 2018 roku
	(w mln zł)						(w %)	
Podatek dochodowy od osób prawnych	1 589	1 539	1 402	1 527	1 973	2 293	116,2%	6,5%
Podatek dochodowy od osób fizycznych	4 233	4 690	5 045	5 894	7 292	8 411	115,3%	23,8%
Podatek zryczałtowany	372	390	449	405	521	593	113,8%	1,7%
Podatek od towarów i usług	7 942	8 431	8 897	10 876	11 633	13 540	116,4%	38,4%
Podatek akcyzowy	9 540	8 554	8 974	9 530	9 960	10 235	102,8%	29,0%
Podatek od gier	50	58	39		2	10	500,0%	0,0%
Odsetki od nieterminowych wpłat	30	65	71	64	83	189	227,7%	0,5%
Karta podatkowa	9	9	8	7	*	*		
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	5	12	0	3	12	1	8,3%	0,0%
Podatek od czynności cywilnoprawnych od osób prawnych oraz podatek od czynności cywilnoprawnych i podatek od spadków i darowizn od osób fizycznych	159	166	172	147	*	*		
Ogółem	23 929	23 914	25 057	28 453	31 476	35 272	112,1%	100%

* podając za Izbą Administracji Skarbowej w Krakowie dochody z tyt. karty podatkowej, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od spadków i darowizn są rozliczane na poziomie centralnym przez Centrum Kompetencyjne Rozliczeń w Bydgoszczy, stąd nie ma możliwości pozyskania danych w zakresie wpływów w poszczególnych izbach administracji skarbowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Wojciech Rataj

— podsumowanie

- W 2018 roku wartości dochodów i wydatków JST wzrosły w stosunku do roku poprzedniego. Dochody wzrosły przeciętnie o 8,1% w ciągu roku, a wydatki o 12,2%. W 2018 roku wystąpił niedobór w wysokości 774 mln zł i był to wynik znacznie gorszy w porównaniu z rokiem poprzednim, w którym odnotowano nadwyżkę w wysokości 28,4 mln zł.
- Gminy odnotowały niedobór w wysokości 437 mln zł, co stanowi wyraźny spadek w stosunku do nadwyżki z 2017 roku w wysokości 18 mln zł. W porównaniu do roku ubiegłego 45 gmin więcej odnotowało deficyt budżetowy.
- Podobnie zmieniła się sytuacja powiatów, które odnotowały ujemny wynik w kwocie 40 mln zł i był to znaczny spadek w porównaniu do 2017 roku (nadwyżka w kwocie 19 mln zł).
- Również sytuacja miast na prawach powiatu pogorszyła się. Niedobór odnotowany w roku 2017 w kwocie 51,5 mln zł, zwiększył się w roku 2018 do kwoty 350,5 mln zł. Przyczyną było powiększenie deficytu o 211 mln zł przez miasto Kraków oraz miasto Tarnów o kwotę 107 mln zł. Jedynie miasto Nowy Sącz poprawiło swoją sytuację, zwiększając nadwyżkę do kwoty 24 mln zł w porównaniu do 2017 roku, w którym wynosiła 4,5 mln zł.
- Województwo odnotowało wzrost dochodów o 2,2% i wzrost wydatków o 1,4% w porównaniu do 2017 roku. Efektem była nadwyżka budżetowa w 2018 roku w kwocie 53,5 mln, co było wynikiem lepszym niż zanotowana nadwyżka w 2017 roku, wynosząca 43 mln zł.

W 2018 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 21 276 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 22 050 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2017 o 1 603 mln zł, w tym dochody własne wzrosły o 10,2%, dotacje wzrosły o 9,6%, natomiast subwencje wzrosły o 2,8%. Wzrost dochodów odnotowały budżety wszystkich jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki ogółem w 2018 roku wzrosły o 12,2% w stosunku do roku 2017, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 8,1%, a wydatki majątkowe o 35,8%.

W gminach, powiatach, miastach na prawach powiatu oraz w województwie wydatki wzrosły odpowiednio o 13,8%, 10,6%, 12,5%, oraz o 1,4%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2018 roku. Zwiększył się niedobór o 677 mln zł (tj. o 352,9%), jednocześnie zmniejszyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do 2017 roku o 126 mln zł (tj. o 42,5%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się niedoborem w wysokości 774 mln zł.

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 11 074 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 11 511 mln zł. Ostatecznie dochody gmin wzrosły w stosunku do 2017 roku o 9,3%, wydatki wzrosły o 13,8%, a dodatni wynik finansowy odnotowany w 2017 roku (18 mln zł) został zastąpiony deficytem w wysokości 437 mln zł.

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 2 212 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 2 252 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się niedoborem w wysokości 40 mln zł w stosunku do odnotowanej nadwyżki z 2017 roku w wysokości 19 mln zł.

W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 37,4%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 23,6% i 38,9%. Udział dochodów własnych i dotacji w dochodach ogółem wzrósł odpowiednio o 1 i 1,1 p. proc. Natomiast udział subwencji w dochodach ogółem spadł o 2,2 p. proc.

W 2018 roku w porównaniu do roku 2017 wydatki ogółem powiatów wzrosły o 10,6%, w tym wydatki majątkowe o 27,6%, a wydatki bieżące o 7%. W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 20% (w poprzednim roku 17,3%), natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 80% wydatków ogółem (w 2017 roku 82,7 %).

W 2018 roku miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 6 623 mln zł, tj. o 7,8% wyższe niż w 2017 roku, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 6 973 mln zł (wzrost o 12,5%). W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 350,5 mln zł (w 2017 roku niedobór wyniósł 51,6 mln zł).

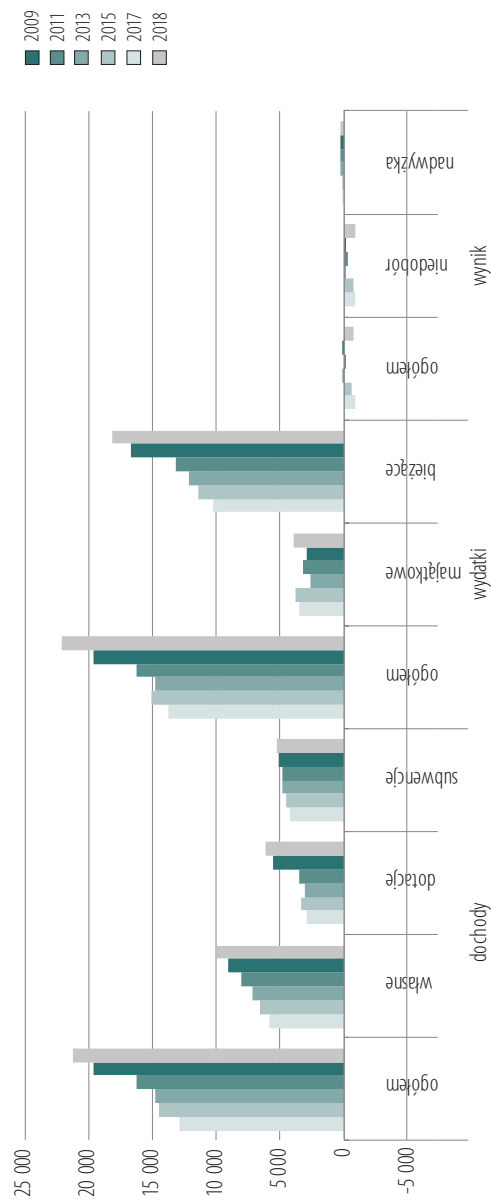
Województwo Małopolskie zanotowało wzrost dochodów o 2,2%, w tym dochody własne wzrosły o 19,1%, natomiast dotacje i subwencje spadły kolejno o 11,6% i 14,8%. Na wydatki majątkowe Województwo przeznaczyło o 14,9% mniej środków niż w 2017 roku, w strukturze wydatków ogółem ich udział spadł o 6,8 p. proc. do poziomu 35,2%. W 2018 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 53,5 mln zł.

Tabela 69. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki				Wynik		
	Ogółem	własne	dotacje	subwencje	Ogółem	majątkowe	bieżące	Ogółem	niedobór	nadwyżka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2009	12 823 626 034	5 798 404 752	2 851 327 913	4 173 893 369	13 738 941 679	3 531 402 125	10 207 539 554	-915 315 645	-947 232 022	31 916 377
2011	14 455 455 305	6 622 150 742	3 345 741 437	4 487 563 126	15 073 382 920	3 710 728 373	11 362 654 547	-617 927 616	-712 368 112	94 440 496
2013	14 811 119 713	7 067 904 785	3 025 234 194	4 717 980 734	14 725 151 236	2 549 326 024	12 175 825 212	85 968 477	-227 941 684	313 910 160
2015	16 267 344 253	7 989 274 688	3 474 204 370	4 803 865 196	16 302 433 115	3 187 854 645	13 114 578 470	-35 088 862	-333 356 019	298 267 158
2017	19 672 912 024	9 047 850 270	5 580 818 659	5 044 243 095	19 644 522 223	2 922 959 346	16 721 562 877	28 389 800	-267 750 748	296 140 548
2018	21 275 515 698	9 971 636 388	6 119 244 487	5 184 634 865	22 049 861 463	3 968 481 917	18 081 379 546	-774 345 765	-944 768 543	170 422 778
Dynamika (2018–2017)	108,1%	110,2%	109,6%	102,8%	112,2%	135,8%	108,1%	-2 727,5%	352,9%	57,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 131. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w mln zł)

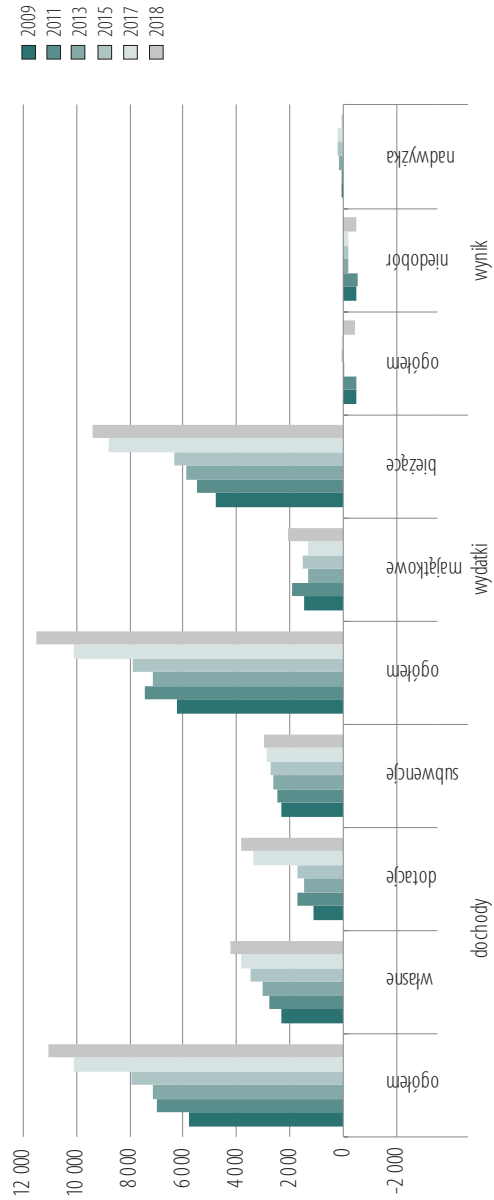

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 70. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2009	5 800 380 916	2 334 083 567	1 142 313 279	2 323 984 070	6 259 756 228	1 469 549 411	4 790 206 817	-459 375 312	-491 180 076	31 804 764
2011	6 987 303 316	2 768 929 130	1 732 093 386	2 486 280 800	7 463 370 501	1 943 585 131	5 519 785 370	-476 067 184	-532 903 123	56 835 939
2013	7 158 626 713	3 035 153 777	1 490 135 265	2 633 337 671	7 177 085 925	1 300 350 156	5 876 735 768	-18 459 212	-192 181 461	173 722 249
2015	7 956 514 209	3 500 382 038	1 714 732 213	2 741 399 957	7 910 049 433	1 550 214 517	6 359 834 916	46 464 775	-195 589 774	242 054 550
2017	10 133 102 333	3 855 620 904	3 388 280 030	2 889 201 399	10 115 275 554	1 303 954 631	8 811 320 924	17 826 778	-192 053 333	209 880 111
2018	11 074 027 007	4 246 933 586	3 838 635 415	2 988 458 005	11 511 429 859	2 099 624 750	9 411 805 109	-437 402 853	-505 757 372	68 354 519
Dynamika (2018-2017)	109,3%	110,1%	113,3%	103,4%	113,8%	161,0%	106,8%	-2 453,6%	263,3%	32,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 132. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin (w mln zł)

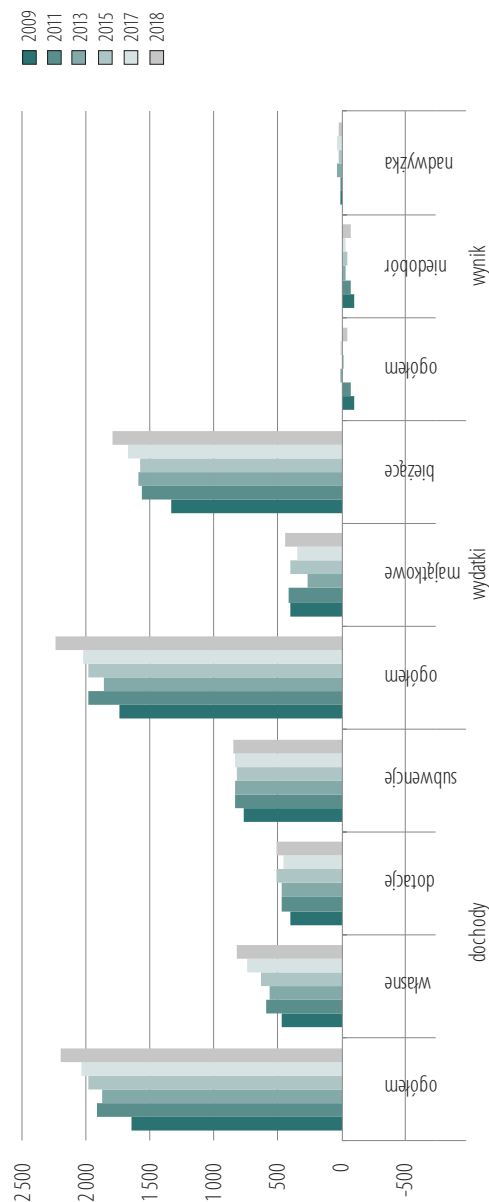
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 71. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wymik			
	1	W tym:		2	W tym:		3	W tym:		4
		Ogółem	Własne		Dotacje	Subwencje		Ogółem	Majątkowe	
2009	1 657 735 387	474 158 401	410 787 920	772 789 066	1 750 999 578	405 034 537	1 345 965 041	-93 264 191	-93 375 804	111 613
2011	1 933 253 309	605 247 369	479 848 842	848 157 099	1 993 752 289	420 730 646	1 573 021 642	-60 498 980	-67 823 840	7 324 860
2013	1 890 640 732	571 639 514	472 004 795	846 996 424	1 875 840 391	275 866 074	1 599 974 317	14 800 341	-28 716 923	43 517 264
2015	1 989 864 615	645 875 726	515 101 121	828 887 768	2 001 029 408	410 892 375	1 590 137 032	-11 164 793	-38 158 147	26 993 354
2017	2 056 192 161	749 467 092	462 126 229	844 598 840	2 036 933 411	352 593 568	1 684 339 844	19 258 749	-19 552 106	38 810 855
2018	2 212 306 001	827 849 324	523 096 117	861 360 560	2 252 300 748	450 071 945	1 802 228 803	-39 994 747	-64 652 153	24 657 406
Dynamika (2018-2017)	107,6%	110,5%	113,2%	102,0%	110,6%	127,6%	107,0%	-207,7%	330,7%	63,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 133. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów (w mln zł)

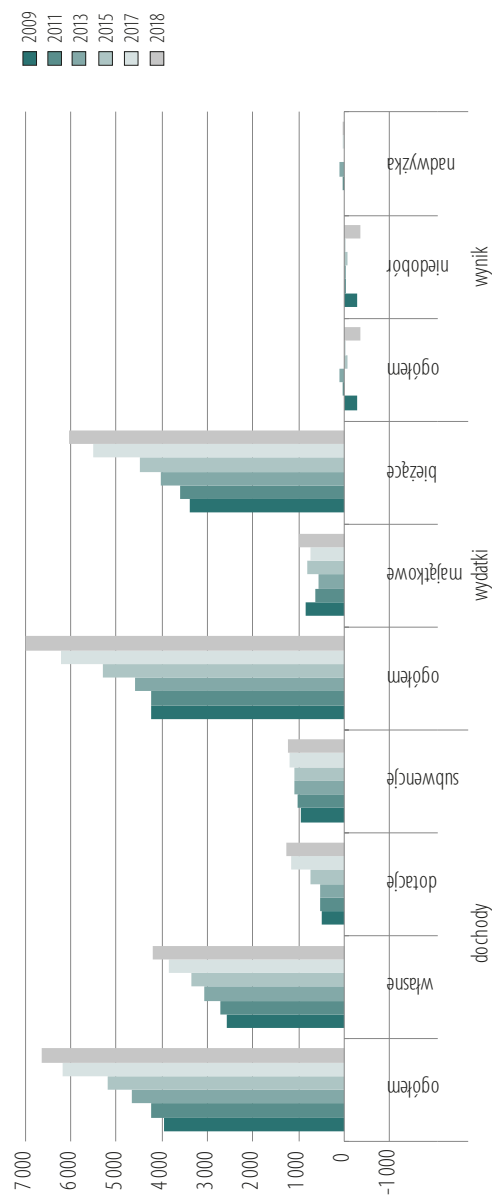

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 72. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	Dochody			Wydanki					Wynik		
	Ogółem	W tym:		W tym:					Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
		Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2009	3 935 271 998	2 544 589 225	466 095 756	924 587 017	4 229 722 812	839 330 428	3 390 392 384	-294 450 814	-294 450 814		
2011	4 219 630 331	2 701 255 816	497 401 329	1 020 973 186	4 211 792 995	614 481 543	3 597 311 452	7 837 336	-22 442 361	30 279 697	
2013	4 653 720 190	3 049 250 207	520 576 523	1 083 893 460	4 564 903 129	541 828 692	4 023 074 438	88 817 061	-7 042 300	95 860 361	
2015	5 183 926 297	3 350 931 450	740 235 170	1 092 759 677	5 283 534 395	805 981 725	4 477 552 671	-99 608 098	-99 608 098		
2017	6 145 948 490	3 830 487 371	1 143 739 101	1 171 722 018	6 197 533 172	723 204 368	5 474 328 804	-51 584 682	-56 145 309	4 560 627	
2018	6 622 643 334	4 167 462 565	1 238 614 055	1 216 566 714	6 973 143 611	956 298 914	6 016 844 697	-350 500 277	-374 359 019	23 858 741	
Dynamika (2018-2017)	107,8%	108,8%	108,3%	103,8%	112,5%	132,2%	109,9%	679,5%	666,8%	523,1%	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 134. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w mln zł)

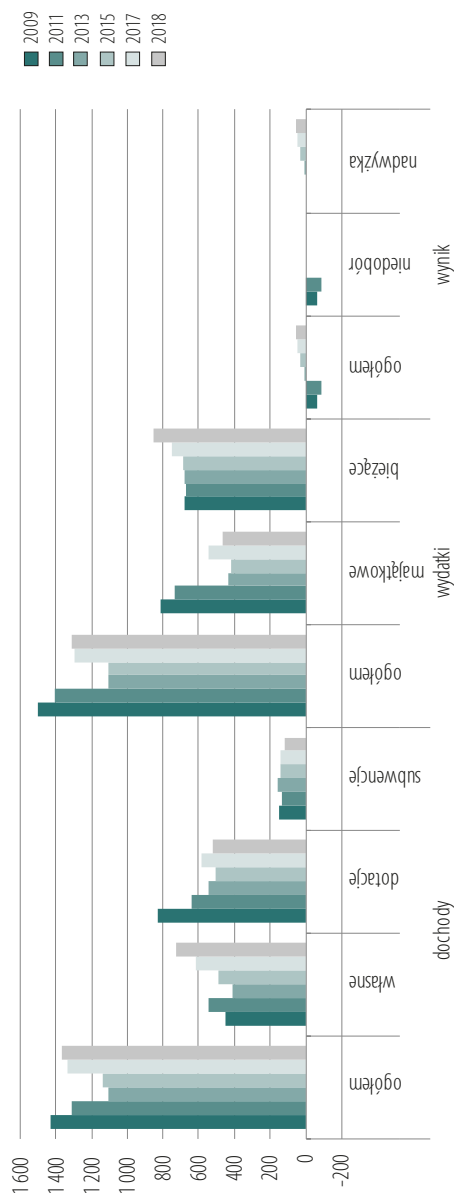
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 73. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki				Wynik		
	W tym:				W tym:				Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2009	1 430 237 733	445 573 559	832 130 958	152 533 216	1 498 463 061	817 487 749	680 975 312	-68 225 328	-68 225 328		
2011	1 315 268 349	546 718 428	636 397 880	132 152 041	1 404 467 136	731 931 053	672 536 084	-89 198 788	-89 198 788		
2013	1 108 132 078	411 861 287	542 517 611	153 753 179	1 107 321 791	431 281 103	676 040 689	810 286	810 286		
2015	1 137 039 133	492 085 473	504 135 866	140 817 794	1 107 819 879	420 766 028	687 053 851	29 219 254	29 219 254		
2017	1 337 669 040	612 274 903	586 673 299	138 720 838	1 294 780 086	543 206 780	751 573 306	42 888 955	42 888 955		
2018	1 366 539 356	729 390 900	518 898 885	118 249 571	1 312 987 244	462 486 308	850 500 936	53 552 112	53 552 112		
Dynamika (2018-2017)	102,2%	119,1%	88,4%	85,2%	101,4%	85,1%	113,2%	124,9%	124,9%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 135. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2018 roku wyniosły 11 074 mln zł i wzrosły w stosunku do 2017 roku o 9,3%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły dochody własne – 38,4% ogółu dochodów, ich udział w stosunku do 2017 roku wzrósł o 0,4 p. proc. W strukturze dochodów spadł udział dotacji o 1,3 p. proc., natomiast udział subwencji wzrósł o 1,5 p. proc.

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 31%) osiągnęła gmina Raclawice, a dochodów własnych (wzrost o 52%) gmina Korzenna. Najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (4 323,4 zł) zanotowało miasto Limanowa. Gmina Szczucin odnotowała największy spadek w stosunku do 2017 roku dochodów ogółem (o 16%), natomiast największy spadek dochodów własnych (o 17%) odnotowało miasto Mszana Dolna. Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 2 tys. zł do ok. 4,3 tys. zł.

Wydatki gmin w 2018 roku wzrosły w stosunku do 2017 roku o 13,8%. Wydatki majątkowe wzrosły o 61% i stanowiły 18,2% wydatków ogółem (wzrost o 5,3 p. proc. w odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 6,8% środków więcej niż w roku poprzednim. Bardzo duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2017 odnotowała gmina Przeciszów (ponad 17-krotny wzrost) natomiast największy spadek odnotowała gmina Borzęcin – aż o 53%.

W 2018 roku liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 126, czyli o 45 gmin więcej niż w 2017 roku. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknął się budżet gminy Trzebinia (8,5 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy odnotowała gmina Chełmiec (38,7 mln zł).

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2018 roku	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł			
		własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł		
20.	Charsznica	15 934 255	4 150 082	19 533 556	7 314 145	22 932 081	9 721 461	22 008 419	9 271 146	26 944 793	7 684 807	29 583 602	7 980 249	110	1 069,0
21.	Chełmek	24 045 354	13 676 417	29 532 908	16 985 014	30 830 748	17 963 690	33 585 104	20 126 886	44 087 259	23 793 847	49 411 907	25 489 559	112	1 961,3
22.	Chełmiec	73 122 728	26 933 548	83 881 617	30 986 514	86 727 697	32 869 464	137 270 247	47 723 265	133 437 840	45 793 972	146 266 050	54 665 518	110	1 925,9
23.	Chrzanów	119 326 011	75 936 994	154 006 907	86 310 604	146 498 836	84 636 559	140 169 081	91 562 768	177 784 122	97 999 591	194 415 625	111 518 421	109	2 362,4
24.	Ciężkowice	27 785 912	5 391 938	37 393 451	7 956 471	34 319 152	7 744 578	40 204 907	9 201 185	47 225 223	10 424 906	50 097 233	10 587 886	106	938,6
25.	Czarny Dunajec	51 909 259	7 841 157	61 344 986	10 765 963	62 872 826	11 838 508	77 320 076	20 639 747	92 140 022	16 354 535	101 306 779	18 916 616	110	841,3
26.	Czchów	22 784 035	5 956 105	28 369 667	7 850 498	33 596 007	11 777 250	36 022 790	11 838 428	45 704 632	11 496 695	50 980 389	13 864 132	112	1 408,8
27.	Czernichów	29 193 067	11 415 860	36 941 831	16 917 742	36 035 212	15 997 671	39 508 906	18 741 925	54 684 297	21 470 685	58 315 629	23 149 469	107	1 587,5
28.	Czorsztyn	17 616 771	4 640 954	23 752 008	5 391 788	22 385 589	7 882 880	25 560 163	8 051 768	32 661 492	10 507 104	37 498 073	11 329 717	115	1 485,1
29.	Dąbrowa Tarnowska	46 877 235	16 129 953	61 979 126	18 749 082	59 096 473	19 031 464	64 055 443	23 640 344	81 157 690	27 995 953	84 892 488	26 115 729	105	1 228,7
30.	Dębno	30 723 313	7 604 438	32 248 637	8 064 871	38 024 412	9 721 895	45 631 863	11 815 941	51 432 076	13 891 363	53 920 997	15 351 924	105	1 046,1
31.	Dobczyce	42 946 526	23 447 835	63 641 797	26 329 874	54 829 451	28 018 639	68 576 625	30 894 951	70 836 741	34 224 418	82 008 673	40 734 855	116	2 677,5
32.	Dobra	27 539 144	5 926 117	29 748 241	6 103 428	30 757 494	7 713 553	36 969 122	10 476 438	44 053 314	7 325 984	52 593 125	8 690 155	119	873,1
33.	Drwinia	14 210 310	4 217 391	17 410 884	5 901 180	21 562 117	6 268 872	22 391 821	7 557 705	29 874 247	8 450 521	31 419 586	8 269 410	105	1 266,8
34.	Gdów	42 064 637	13 151 676	46 125 208	13 573 123	49 618 209	17 968 995	56 210 937	18 855 624	76 737 464	23 652 204	90 894 925	27 856 229	118	1 540,4
35.	Gnojnik	19 870 670	4 348 395	24 902 558	8 224 186	24 613 928	7 752 334	25 420 647	8 153 803	32 322 161	7 288 001	38 357 649	8 427 791	119	1 055,3
36.	Gotcza	15 230 884	3 972 943	16 362 256	4 918 042	19 965 645	5 948 170	21 407 779	7 426 470	25 232 346	7 739 124	26 816 971	6 927 967	106	1 134,6
37.	Gotlice g.	40 740 476	9 258 153	49 430 876	10 806 764	50 541 281	13 445 551	50 298 360	14 634 710	70 874 113	17 026 304	75 572 508	19 186 376	107	1 114,7
38.	Gotlice m.	66 993 627	40 167 598	89 124 672	47 155 766	78 834 748	48 752 281	80 406 933	45 139 461	102 105 492	51 976 823	109 024 400	55 948 993	107	2 021,5
39.	Gręboszów	7 851 533	1 527 425	12 285 383	2 216 294	9 185 480	2 231 130	9 057 741	3 032 266	10 790 795	2 823 368	11 281 939	2 981 087	105	892,3
40.	Gromnik	23 059 708	3 044 405	27 779 398	5 143 618	25 144 075	5 300 904	28 022 971	7 993 400	35 339 856	6 131 440	38 897 824	6 995 043	110	783,9

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
41.	Gródek nad Dunajcem	24 991 220	6 837 193	38 962 886	7 808 099	29 029 057	8 802 040	33 155 164	10 665 900	44 029 391	11 646 149	46 541 435	13 392 618	106	1 447,5
42.	Grybów g.	58 774 336	9 373 791	70 496 542	13 094 530	77 391 135	15 468 511	86 581 939	17 407 489	116 450 242	23 454 957	124 298 555	26 062 207	107	1 030,5
43.	Grybów m.	14 775 295	3 907 472	21 516 840	5 828 140	17 831 356	5 972 143	18 627 601	6 667 008	26 165 089	6 982 623	28 658 322	7 976 039	110	1 313,6
44.	Igołomia-Wawrzeńczyce	18 843 748	6 993 417	23 882 102	9 658 627	22 128 249	8 362 683	22 483 457	9 656 416	32 941 152	12 240 890	33 400 918	11 672 802	101	1 510,5
45.	Iwanowice	19 549 152	6 073 932	22 920 825	7 630 903	24 557 600	8 688 958	29 100 678	11 157 927	37 807 408	13 793 286	39 135 400	13 846 157	104	1 517,7
46.	Iwkowa	16 431 083	3 134 107	19 196 399	3 764 064	19 144 910	4 922 101	22 435 249	5 691 159	28 974 165	7 040 927	35 840 044	6 863 511	124	1 065,8
47.	Jablonka	47 303 930	12 621 567	55 987 306	15 805 900	56 116 952	15 986 648	63 687 285	17 697 775	79 391 731	17 094 762	85 951 345	18 421 385	108	991,4
48.	Jerzmanowice-Przeclina	22 966 198	6 243 220	29 804 427	10 895 574	28 046 458	10 004 439	31 110 516	12 580 952	40 679 358	13 420 834	45 839 020	14 544 826	113	1 332,4
49.	Jodłownik	21 661 764	4 514 581	33 040 530	8 609 430	30 148 132	9 562 939	33 918 003	11 632 762	37 188 233	7 507 564	41 183 942	8 413 021	111	971,8
50.	Jordanów g.	27 219 354	5 313 344	28 658 425	5 900 844	31 689 762	7 626 173	35 562 589	11 326 450	45 111 953	9 290 509	48 656 395	11 040 196	108	993,5
51.	Jordanów m.	13 879 858	8 448 164	14 966 837	7 532 603	15 137 191	8 833 204	15 985 491	9 449 288	21 375 536	10 522 816	24 617 905	10 752 101	115	2 013,5
52.	Kalwaria Zebrzydowska	42 916 487	16 166 454	48 450 835	18 868 443	53 245 343	20 102 203	58 496 110	24 182 083	78 897 155	28 211 245	87 066 546	34 246 049	110	1 708,3
53.	Kamienica	20 054 275	3 165 671	25 063 119	6 067 255	25 164 160	5 646 790	31 012 471	9 165 190	34 993 766	6 640 047	40 778 075	6 888 100	117	880,5
54.	Kamionka Wielka	22 952 660	4 959 898	31 832 490	7 591 926	29 621 861	6 341 268	36 050 594	8 343 721	44 584 380	9 491 745	50 401 939	12 695 543	113	1 226,9
55.	Kęty	73 498 333	40 470 073	77 095 750	42 260 145	82 175 601	45 155 237	91 256 062	53 006 754	119 966 634	59 840 808	131 755 768	65 723 762	110	1 917,8
56.	Klucze	33 620 180	18 180 025	40 143 570	21 285 610	43 080 571	23 376 165	44 089 246	25 612 393	57 425 901	27 952 434	72 571 966	35 750 020	126	2 367,9
57.	Klaj	22 376 319	8 211 635	24 845 725	9 489 905	30 143 780	12 769 925	31 293 057	15 163 062	42 840 773	17 270 777	49 326 880	21 209 773	115	1 989,8
58.	Kocmyrzów-Luborzyca	27 079 156	11 011 098	40 902 440	11 487 774	33 014 293	14 017 400	38 064 509	17 082 215	55 580 143	21 889 262	64 077 276	27 056 286	115	1 754,3

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
59.	Koniusza	19 862 501	5 698 165	23 440 793	5 664 727	25 022 587	7 803 265	29 914 694	9 069 385	35 952 198	9 724 081	37 982 592	11 296 407	106	1 251,7
60.	Korzenna	38 408 624	5 990 025	46 569 251	8 170 434	45 487 516	7 375 429	52 869 603	8 916 822	68 065 778	9 862 232	81 111 105	14 990 609	119	1 038,5
61.	Koszyce	14 210 639	4 539 885	18 544 050	8 281 967	18 389 082	7 916 885	16 960 994	5 488 634	20 782 993	5 091 084	24 967 341	6 591 591	120	1 194,3
62.	Kościelisko	23 297 085	9 632 261	25 676 779	9 881 433	28 459 459	12 197 816	25 866 274	11 267 206	35 469 610	12 805 286	40 339 470	15 062 477	114	1 719,5
63.	Koziów	10 969 231	2 592 056	13 281 017	3 027 439	10 913 967	3 526 431	12 583 683	4 219 736	17 738 193	4 378 860	18 856 079	4 512 665	106	969,6
64.	Krościenko n. Dumajcem	16 214 098	5 147 765	17 665 970	5 333 448	18 750 052	5 657 447	21 439 027	6 371 660	29 589 101	7 619 705	30 555 015	7 855 087	103	1 151,9
65.	Krynica-Zdrój	64 948 236	42 834 400	90 522 350	47 839 393	72 457 845	43 931 862	80 236 147	47 964 310	91 947 873	52 854 554	99 432 487	58 688 874	108	3 501,9
66.	Krzyszowice	61 175 756	33 290 642	81 159 829	42 381 362	78 966 571	44 679 742	89 886 059	52 452 747	112 698 785	56 313 900	132 548 459	62 925 458	118	1 950,3
67.	Książ Wielki	14 346 002	3 490 873	17 119 190	6 026 826	17 244 737	6 379 508	18 608 389	7 243 760	20 562 232	6 443 627	23 983 572	7 447 914	117	1 447,9
68.	Lanckorona	13 732 814	3 947 321	29 886 160	6 091 655	20 444 482	5 328 864	18 493 438	7 063 708	26 607 001	7 002 992	28 337 525	7 782 966	107	1 256,7
69.	Laskowa	22 757 211	4 543 435	35 760 968	6 042 512	27 448 965	6 358 589	30 199 613	8 041 554	39 514 577	6 866 834	43 798 601	9 470 146	111	1 163,7
70.	Libiąż	41 503 103	26 067 057	50 104 132	29 917 361	54 792 274	35 070 640	61 336 026	39 815 492	84 291 982	49 563 925	87 613 702	49 096 553	104	2 187,0
71.	Limanowa g.	57 351 329	13 111 102	70 446 976	18 596 584	68 000 729	19 948 707	70 086 095	21 968 681	104 214 932	25 478 234	112 342 184	27 101 819	108	1 067,8
72.	Limanowa m	46 985 018	27 674 685	46 740 428	25 644 444	53 932 613	27 576 956	63 220 660	36 769 560	70 185 635	33 041 166	91 473 436	48 871 278	130	3 233,5
73.	Lipinki	17 294 918	3 585 512	18 647 061	5 268 896	20 010 727	5 467 606	22 398 166	8 233 427	26 528 270	5 732 444	30 406 226	6 235 129	115	914,5
74.	Lipnica Murowana	14 227 518	2 465 140	16 466 914	4 420 819	18 129 787	5 862 113	17 318 300	4 801 459	23 825 533	4 651 343	25 562 994	5 214 214	107	928,8
75.	Lipnica Wielka	15 582 801	1 914 953	19 701 435	4 390 976	19 819 634	2 814 880	21 003 301	3 249 792	25 706 003	3 545 113	28 928 831	4 096 946	113	683,1
76.	Lisja Góra	32 764 475	7 533 217	37 798 712	10 211 553	40 568 709	10 594 245	43 200 796	12 880 064	56 978 432	14 710 293	62 453 085	16 829 802	110	1 101,3
77.	Liszki	38 572 943	20 648 145	35 227 165	14 944 594	53 636 734	33 989 516	50 655 457	29 446 615	66 371 727	33 772 283	66 462 033	31 743 367	100	1 847,3
78.	Lubień	23 573 848	4 730 620	27 026 542	4 934 560	26 738 559	5 597 862	29 910 856	6 589 455	41 261 496	8 303 719	43 416 533	8 561 402	105	852,7
79.	Łabowa	17 111 465	4 204 674	21 320 347	3 982 081	21 901 856	4 896 425	23 781 494	8 416 253	28 813 396	5 683 160	33 513 758	7 330 206	116	1 217,2

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł			
		ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne		
80.	Łapanów	21 882 802	5 586 130	31 729 203	12 374 320	31 580 718	12 554 731	31 262 599	12 459 171	39 267 358	12 341 678	40 355 810	13 464 665	103	1 661,9
81.	Łąpsze Niżne	28 519 163	10 985 628	25 639 642	8 190 540	27 765 708	8 722 323	31 449 056	10 871 435	41 117 648	11 651 529	43 149 099	11 077 251	105	1 186,9
82.	Łącko	40 663 631	6 484 878	54 333 052	10 699 606	54 579 397	12 148 787	60 002 083	15 894 990	86 662 457	14 356 254	92 649 047	16 007 099	107	971,7
83.	Łososina Dolna	25 810 953	6 141 970	34 294 026	6 853 751	34 875 036	10 796 043	36 214 975	13 397 884	49 691 433	10 884 284	53 061 921	11 779 194	107	1 074,2
84.	Łukowica	26 933 867	4 486 903	32 537 011	4 975 166	32 254 957	5 440 156	35 492 081	6 536 847	48 707 085	6 899 337	53 014 451	8 478 991	109	847,8
85.	Łuzna	21 221 313	3 469 439	23 399 401	4 673 983	23 815 286	5 077 654	30 417 175	8 126 785	36 432 829	6 563 806	38 510 764	6 828 107	106	804,4
86.	Maków Podhalański	33 614 276	13 209 064	41 784 808	15 285 745	40 681 465	14 541 105	47 569 699	17 911 753	65 347 627	19 532 148	65 899 116	22 111 144	101	1 363,3
87.	Mędzichów	10 568 774	2 361 650	10 518 940	2 094 453	9 660 116	1 821 759	10 789 169	2 190 668	12 962 610	2 291 821	13 582 696	2 598 380	105	749,0
88.	Michałowice	20 351 587	9 811 333	21 407 030	10 221 718	26 535 962	13 748 830	31 251 418	18 251 101	42 571 761	21 547 638	47 676 838	25 188 312	112	2 408,3
89.	Miechów	42 556 455	20 773 389	51 544 102	23 749 011	50 836 805	24 731 205	58 573 895	26 600 964	72 536 494	29 521 632	74 499 319	30 942 906	103	1 566,0
90.	Mogilany	29 537 829	17 573 031	32 347 161	19 008 314	37 824 690	23 189 078	44 295 076	29 178 369	60 346 596	32 827 958	74 294 606	38 049 152	123	2 729,3
91.	Moszczenica	14 193 437	3 896 724	16 298 522	3 924 301	16 353 904	4 961 627	15 899 425	3 588 671	22 053 588	3 541 524	23 323 878	3 818 592	106	776,0
92.	Mszana Dolna g.	46 787 404	9 085 229	45 123 717	8 270 121	49 902 622	9 331 901	58 655 192	12 579 494	78 122 109	13 189 023	79 941 152	13 694 451	102	779,1
93.	Mszana Dolna m.	22 788 556	10 484 447	29 721 382	12 287 837	25 185 674	10 934 966	29 031 533	10 287 116	36 508 898	16 942 242	33 338 721	12 111 596	91	1 519,8
94.	Mucharz	9 987 222	3 801 144	12 811 931	6 141 506	13 810 333	5 418 305	15 274 675	7 745 065	16 432 760	5 316 060	18 472 893	6 590 602	112	1 608,6
95.	Muszyna	43 173 957	15 800 798	47 693 855	22 062 712	58 235 827	20 415 898	48 121 684	25 103 745	52 581 675	22 533 097	61 822 575	23 822 242	118	2 057,7
96.	Myślenice	91 201 234	48 181 435	163 704 723	114 378 348	134 702 343	81 351 126	131 745 073	78 677 680	188 765 890	92 655 932	191 419 593	94 667 796	101	2 145,2
97.	Nawojowa	21 315 245	3 969 198	26 307 334	6 294 722	24 539 494	6 692 143	27 751 582	8 719 324	36 337 069	9 460 626	43 061 863	14 291 985	119	1 655,7
98.	Niechwieź	19 949 768	3 168 406	24 781 229	5 733 478	25 355 145	5 922 470	26 969 792	5 235 356	36 430 401	5 693 923	38 817 483	6 534 667	107	888,2
99.	Niepołomice	91 311 522	63 150 726	118 243 801	65 087 812	94 959 799	58 089 344	122 264 281	65 596 244	143 038 889	74 822 275	161 965 916	88 365 059	113	3 137,6
100.	Nowe Brzesko	14 278 236	3 236 078	21 999 395	4 346 102	21 027 269	5 803 049	17 505 728	6 112 463	22 998 342	7 564 135	24 837 080	8 393 997	108	1 459,3

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2018 roku	Docho- dy własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Docho- dy ogółem w zł	Docho- dy własne w zł	Docho- dy ogółem w zł	Docho- dy własne w zł	Docho- dy ogółem w zł	Docho- dy własne w zł	Docho- dy ogółem w zł	Docho- dy własne w zł	Docho- dy ogółem w zł	Docho- dy własne w zł	Docho- dy ogółem w zł	Docho- dy własne w zł		
101.	Nowy Targ g.	57 240 886	10 838 213	64 669 923	10 975 914	74 270 524	18 977 835	78 303 302	14 240 920	101 307 605	15 896 888	101 934 991	17 632 270	101	735,7
102.	Nowy Targ m.	70 173 551	42 956 092	84 017 277	49 883 477	116 890 839	63 931 359	105 015 715	61 590 702	136 096 704	71 235 079	155 447 610	82 339 948	114	2 468,4
103.	Nowy Wiśnicz	30 001 747	8 569 267	37 212 248	13 104 240	38 715 953	14 758 674	39 613 963	15 214 345	57 955 426	18 345 218	67 416 932	20 678 572	116	1 483,4
104.	Ochothnica Dolna	31 946 789	9 264 215	27 988 775	6 608 632	30 627 640	8 322 332	32 481 392	8 175 975	41 923 383	8 790 345	43 375 722	11 015 071	103	1 289,8
105.	Olesno	18 321 294	3 211 438	19 998 726	3 767 591	20 735 121	4 020 622	20 061 228	4 817 525	27 089 740	5 395 535	30 319 005	5 937 775	112	748,1
106.	Olkusz	98 902 209	62 067 797	114 506 614	68 094 397	127 851 122	79 442 141	137 377 053	87 651 671	174 888 894	99 708 535	184 768 392	106 191 205	106	2 160,9
107.	Osiek	18 264 265	5 980 796	22 233 333	8 369 672	20 691 031	9 746 758	23 545 107	11 867 457	32 017 419	14 492 186	35 535 572	16 581 798	111	2 011,4
108.	Oświęcim g.	37 695 243	21 108 488	40 799 032	20 697 363	46 099 051	25 385 831	49 671 146	31 212 503	67 822 490	35 094 770	74 143 894	38 040 147	109	2 070,0
109.	Oświęcim m.	116 609 762	79 692 384	128 272 012	85 333 188	145 844 547	97 298 128	149 775 298	101 821 321	195 294 422	121 114 456	200 427 032	122 045 133	103	3 168,7
110.	Pałacznica	11 286 724	2 046 399	15 335 121	2 257 078	14 150 852	3 225 814	21 756 972	9 851 597	18 883 972	4 249 769	21 659 855	4 660 667	115	1 295,7
111.	Pćim	26 173 002	6 007 794	32 915 853	7 358 741	31 210 173	8 560 346	34 427 873	9 202 331	45 499 575	10 728 390	49 462 695	12 605 976	109	1 141,5
112.	Płwniczna-Zdrój	27 892 453	8 592 408	36 956 789	16 670 196	37 854 734	12 081 100	36 258 361	13 297 048	46 864 021	13 684 278	49 862 573	14 083 123	106	1 319,0
113.	Plesna	26 764 322	5 547 457	39 426 951	6 419 282	31 997 766	7 751 442	35 872 263	10 268 553	42 830 261	10 690 493	52 563 646	12 869 279	123	1 078,0
114.	Podegrodzie	30 755 549	6 123 016	36 405 757	6 974 467	39 148 465	9 561 362	51 185 354	11 950 533	60 294 164	12 584 267	64 510 648	15 770 667	107	1 201,9
115.	Polanka Wielka	9 702 282	3 424 570	10 067 338	4 179 844	11 705 556	5 200 383	12 223 464	6 002 757	16 395 894	6 475 751	19 615 224	7 559 697	120	1 756,0
116.	Poronin	28 239 912	6 850 528	28 938 284	8 130 219	29 655 008	9 794 763	36 514 115	14 548 573	46 369 197	13 858 706	54 974 545	15 495 549	119	1 336,1
117.	Proszowice	35 242 234	13 656 598	40 784 968	16 837 732	43 100 854	18 118 147	48 424 389	21 889 912	58 566 354	22 169 986	70 111 568	24 777 865	120	1 520,8
118.	Przeciszów	13 543 117	5 004 550	18 003 336	6 522 626	19 301 325	9 243 241	17 583 244	8 078 212	23 301 090	7 934 052	30 508 068	10 096 315	131	1 504,0
119.	Raba Wyżna	37 527 644	9 265 289	35 049 479	7 918 680	40 611 510	10 264 447	44 739 468	10 111 219	58 828 990	11 589 106	62 089 699	12 448 227	106	846,1
120.	Rabka-Zdrój	38 984 418	16 471 895	46 701 556	19 557 500	46 297 786	19 052 489	48 980 326	20 549 423	63 419 152	22 431 640	69 569 413	26 195 733	110	1 522,7
121.	Raciechowice	18 671 729	3 986 202	23 362 469	5 089 195	28 711 738	11 271 703	28 505 524	6 956 061	34 538 530	7 694 615	34 075 486	7 322 254	99	1 151,5

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł		Dochody w zł			
		ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne		
122.	Radawice	6 514 630	1 408 408	7 890 850	1 738 033	8 231 252	2 127 345	9 443 236	3 362 428	10 730 675	2 578 898	14 059 745	2 796 736	131	1 120,5
123.	Radgoszcz	21 181 109	2 572 408	26 563 688	3 127 712	25 384 036	3 244 147	26 783 687	4 667 495	31 928 715	4 329 297	31 851 992	4 855 307	100	654,0
124.	Radłów	20 675 271	5 753 934	25 271 993	6 945 780	26 292 226	8 148 563	40 480 490	10 248 511	33 103 837	9 873 831	40 933 826	13 105 502	124	1 341,7
125.	Radziemice	8 710 839	2 322 913	9 275 414	2 343 068	10 403 654	3 792 858	9 495 063	3 503 487	13 433 742	3 980 545	14 642 501	4 189 336	109	1 222,8
126.	Ropa	14 731 681	1 989 981	16 896 056	2 026 926	19 185 353	3 053 852	20 261 019	4 937 276	25 901 631	3 765 057	28 666 720	4 537 264	111	830,7
127.	Ryglice	28 723 598	4 231 859	35 723 574	6 596 368	35 189 046	7 255 099	37 828 433	8 041 873	46 828 241	8 992 785	52 897 603	10 207 291	113	874,5
128.	Rytko	9 342 161	2 757 900	14 522 355	7 126 075	10 921 957	3 348 536	12 358 160	3 651 535	16 329 116	4 396 690	18 310 969	4 632 823	112	1 210,6
129.	Rzepiennik Strzyżewski	17 414 557	2 380 913	21 537 267	3 011 266	20 066 323	3 675 020	21 507 311	4 662 652	31 111 395	4 827 267	34 905 270	5 858 793	112	871,7
130.	Rzewawa	26 403 615	7 750 718	28 901 076	9 237 819	35 068 858	11 406 645	34 113 314	12 691 228	44 017 770	15 091 217	49 100 749	17 793 298	112	1 580,9
131.	Sękowa	15 689 944	4 666 494	17 252 271	4 738 287	17 482 648	5 030 037	20 525 091	6 990 959	21 945 046	5 142 780	25 943 247	5 765 990	118	1 159,9
132.	Siepraw	19 322 290	8 007 013	24 263 258	9 865 272	24 461 904	9 967 004	34 216 820	12 274 993	37 171 527	14 447 356	41 063 002	16 814 917	110	1 885,5
133.	Skala	23 271 479	10 648 790	25 300 361	11 446 497	30 357 527	11 914 328	36 771 870	14 624 271	44 483 054	16 881 566	46 340 946	19 158 354	104	1 819,8
134.	Skawina	118 962 260	80 785 012	132 958 065	78 285 796	134 921 247	89 747 307	159 333 479	103 696 994	187 739 313	105 489 824	202 917 466	116 343 313	108	2 678,6
135.	Skrzyszów	31 725 118	9 969 527	33 846 064	12 274 645	38 389 887	15 550 554	42 216 127	18 774 434	50 346 105	16 855 170	55 262 770	19 765 285	110	1 390,6
136.	Słaboszów	8 326 099	2 385 768	8 953 805	2 071 762	9 260 972	2 486 858	9 462 764	3 168 793	12 784 274	2 994 385	14 694 994	3 186 732	115	887,2
137.	Słomniki	35 199 493	12 609 408	37 118 771	12 760 213	42 852 713	14 445 920	46 038 556	17 808 695	57 097 903	20 292 199	61 819 450	21 899 331	108	1 603,1
138.	Słopnice	18 376 583	2 277 242	22 583 852	3 537 356	25 590 237	6 883 912	24 760 722	4 204 829	32 317 203	4 506 027	33 967 425	5 099 734	105	760,2
139.	Spytkowice (pow. nowotarski)	10 692 911	2 837 195	14 078 317	4 857 306	16 288 103	7 113 133	14 158 201	4 913 504	19 667 362	4 664 648	19 795 736	5 053 553	101	1 113,9
140.	Spytkowice (pow. wadowicki)	23 208 316	8 163 575	25 333 341	9 562 348	27 157 765	10 762 856	29 501 122	14 213 900	36 758 248	12 733 034	41 593 528	14 009 532	113	1 359,5

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2018 roku	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku
		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł		Dochody ogółem w zł			
		własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł		
141.	Stary Sącz	58 057 931	15 045 261	61 913 092	15 598 242	68 835 738	19 456 416	79 583 507	25 460 227	99 148 219	28 132 626	119 643 804	35 220 597	121	1 487,5
142.	Stryżawa	25 967 842	8 378 155	31 153 945	9 814 528	32 855 906	11 625 234	36 525 071	13 697 991	48 160 338	16 231 517	52 238 180	18 491 982	108	1 562,4
143.	Stryżów	15 344 351	4 074 895	16 851 265	4 987 310	18 153 199	6 406 117	21 166 834	8 791 352	27 084 887	7 653 894	28 906 017	8 676 353	107	1 265,7
144.	Sucha Beskidzka	19 176 873	11 943 719	24 292 038	14 727 632	26 162 942	16 042 398	30 857 295	17 526 963	41 345 176	19 734 586	46 905 211	21 196 142	113	2 300,2
145.	Sułkowice	30 138 098	9 735 255	39 219 901	13 444 084	45 924 149	13 501 207	44 167 710	14 522 513	56 432 483	17 527 273	59 772 171	19 948 208	106	1 342,0
146.	Sułoszowa	18 246 084	6 709 307	17 576 311	4 147 306	19 579 699	5 243 065	23 004 810	5 682 120	23 851 260	6 164 424	27 646 299	6 982 389	116	1 199,1
147.	Szafłary	28 151 080	4 998 851	31 223 416	5 336 092	26 848 720	5 721 192	31 059 222	7 537 518	45 757 369	9 337 699	48 532 848	9 443 460	106	855,3
148.	Szczawnica	24 399 472	9 282 361	31 208 439	11 219 679	24 372 123	10 400 780	35 264 893	13 769 872	30 714 482	13 043 158	33 745 769	14 790 772	110	2 031,7
149.	Szczucin	49 243 312	15 806 747	41 373 386	7 995 530	43 721 126	12 578 468	48 791 203	10 794 846	62 148 140	11 116 811	52 013 959	12 146 721	84	922,4
150.	Szczurowa	23 679 089	5 267 869	43 016 870	14 405 113	30 266 890	9 418 544	26 516 954	8 530 772	35 995 024	9 569 331	46 887 159	11 088 892	130	1 162,0
151.	Szerzyny	23 403 491	5 103 626	25 000 923	4 293 892	22 912 467	3 693 281	25 807 661	4 701 717	34 054 320	5 356 029	35 623 443	5 732 846	105	720,8
152.	Świątniki Górne	21 793 222	8 713 098	25 088 646	10 530 836	30 462 497	12 963 139	38 048 249	15 830 449	46 428 986	19 654 885	57 563 699	22 397 559	124	2 233,9
153.	Tarnów	56 230 887	24 194 280	61 395 425	26 270 093	65 819 609	30 895 024	67 768 082	33 958 705	94 751 840	40 316 164	101 799 362	44 919 704	107	1 728,5
154.	Tokarnia	22 298 825	4 240 563	25 416 727	4 409 257	23 966 432	5 071 708	26 401 324	5 663 042	37 314 085	6 367 590	39 354 677	7 332 138	105	837,2
155.	Tomice	16 186 751	5 191 621	17 574 573	5 308 199	19 880 143	6 992 221	23 377 387	9 701 381	30 766 864	8 827 666	33 336 806	10 574 914	108	1 299,1
156.	Trzciana	13 110 716	2 857 835	19 702 463	6 939 414	17 191 709	4 453 078	18 432 089	5 259 071	26 280 574	6 045 206	30 095 317	7 649 071	115	1 375,2
157.	Trzebinia	81 724 125	56 987 942	94 244 042	64 358 308	104 980 711	70 342 572	105 806 498	71 676 416	135 880 795	78 767 718	146 986 298	83 044 872	108	2 444,3
158.	Trzyńciąż	17 590 902	4 094 964	20 665 677	6 620 629	19 754 089	5 775 609	22 225 590	8 578 781	26 222 628	7 418 751	28 152 486	9 456 602	107	1 341,9
159.	Tuchów	38 828 251	9 133 688	46 942 546	11 329 265	51 277 368	12 154 100	51 481 280	15 352 359	68 194 417	16 761 350	72 537 757	18 045 405	106	1 000,2
160.	Źybank	17 104 878	5 949 146	20 046 041	8 263 517	20 542 938	7 713 028	22 675 226	9 709 278	27 749 410	8 543 501	32 012 615	9 344 301	115	1 422,7
161.	Uście Gorlickie	25 447 734	6 974 207	27 873 274	6 860 238	30 500 389	10 206 517	32 001 971	11 894 289	40 946 340	12 307 944	42 730 768	11 857 798	104	1 732,6

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2018 roku	
		Dochody		Dochody		Dochody		Dochody		Dochody		Dochody				
		ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł	ogółem w zł	własne w zł			
162.	Wadowice	82 059 960	46 251 341	91 760 871	49 437 583	93 400 400	52 139 884	109 536 546	60 744 447	165 477 887	87 533 409	174 699 067	91 544 718	106	2 414,3	
163.	Wieliczka	112 669 930	63 247 197	148 117 288	72 622 947	172 186 519	80 800 586	216 705 940	101 708 525	249 596 622	123 094 843	275 134 813	134 935 248	110	2 289,9	
164.	Wielka Wieś	28 170 479	17 688 123	33 875 828	18 837 064	34 629 211	24 943 963	55 372 706	29 413 116	58 030 865	35 788 207	69 376 188	41 307 415	120	3 396,7	
165.	Wieprz	26 111 159	7 788 388	35 426 208	9 490 247	36 090 454	10 810 647	35 139 000	12 280 593	52 681 380	16 770 864	54 174 936	15 469 263	103	1 252,1	
166.	Wierchosławice	23 032 173	8 010 462	42 223 296	10 846 923	24 280 325	12 365 707	28 926 620	15 219 495	34 965 469	15 405 613	38 802 770	17 413 520	111	1 613,0	
167.	Wietrzychowice	9 594 344	1 670 297	11 650 724	2 484 191	15 423 533	3 114 593	10 180 173	2 384 518	13 973 691	3 027 931	14 620 130	2 983 423	105	744,4	
168.	Wiśniowa	20 923 517	5 076 459	21 555 276	6 436 729	20 417 862	5 868 442	25 044 455	6 769 046	32 631 793	7 693 119	35 289 218	9 011 719	108	1 224,9	
169.	Wojnicz	31 521 211	9 607 592	32 767 999	10 650 873	34 332 041	12 376 939	40 301 652	14 869 706	48 019 438	15 966 348	55 015 640	17 785 150	115	1 319,0	
170.	Wolbrom	47 663 056	23 676 556	54 394 768	26 961 877	57 820 099	30 411 537	64 780 963	37 019 953	91 530 512	43 006 611	105 220 313	46 863 754	115	2 046,7	
171.	Zabierzów	59 807 228	37 649 877	70 565 343	44 101 295	82 181 069	53 949 234	99 351 340	68 367 660	128 306 016	77 590 936	128 394 845	74 103 518	100	2 813,1	
172.	Zakliczyn	29 553 616	6 237 489	37 833 442	7 457 412	36 798 211	9 481 097	41 893 151	12 597 485	53 765 788	12 507 424	58 430 760	12 580 190	109	1 015,2	
173.	Zakopane	82 152 386	63 794 485	91 361 011	71 891 905	96 303 054	75 215 767	117 994 966	94 357 228	155 392 827	104 961 869	150 465 592	100 930 983	97	3 703,5	
174.	Zator	22 900 450	10 171 476	42 177 120	11 535 155	32 907 748	15 818 223	37 781 204	22 302 247	41 927 104	21 956 760	47 415 063	26 848 765	113	2 885,4	
175.	Zawoja	22 265 709	6 154 462	26 319 001	6 602 569	28 544 869	9 811 075	33 727 651	12 421 332	41 331 241	10 504 031	45 488 608	11 892 681	110	1 305,3	
176.	Zembrzyce	12 281 877	3 706 544	16 989 000	5 498 649	15 253 931	4 490 431	18 241 761	7 626 744	21 754 546	6 820 914	26 420 227	6 850 197	121	1 223,7	
177.	Zielonki	41 068 994	25 707 869	50 038 357	30 028 133	61 575 086	35 298 495	76 537 130	45 605 741	97 774 324	56 213 268	114 135 125	64 588 749	117	2 879,7	
178.	Żabno	40 750 094	14 707 913	54 114 870	18 268 218	50 756 275	19 916 847	48 586 272	21 717 913	65 587 970	23 115 285	70 986 524	26 889 361	108	1 419,7	
179.	Żegocina	16 684 352	4 449 706	19 409 814	4 440 296	19 494 470	5 027 149	21 506 109	5 951 940	28 928 277	6 550 618	30 523 197	7 422 303	106	1 342,7	
Średnia dla wszystkich gmin w województwie															110	1 522,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 75. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem

Lp.	Wyszczególnienie	2017		2018		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2018 roku						
1.	Raclawice	10 730 675	2 578 898	14 059 745	2 796 736	131
2.	Przeciszów	23 301 090	7 934 052	30 508 068	10 096 315	131
3.	Limanowa m.	70 185 635	33 041 166	91 473 436	48 871 278	130
4.	Szczurowa	35 995 024	9 569 331	46 887 159	11 088 892	130
5.	Klucze	57 425 901	27 952 434	72 571 966	35 750 020	126
6.	Świątniki Górne	46 428 986	19 654 885	57 563 699	22 397 559	124
7.	Iwkowa	28 974 165	7 040 927	35 840 044	6 863 511	124
8.	Radłów	33 103 837	9 873 831	40 933 826	13 105 502	124
9.	Mogilany	60 346 596	32 827 958	74 294 606	38 049 152	123
10.	Pleśna	42 830 261	10 690 493	52 563 646	12 869 279	123
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2018 roku						
1.	Szczucin	62 148 140	11 116 811	52 013 959	12 146 721	84
2.	Mszana Dolna m.	36 508 898	16 942 242	33 338 721	12 111 596	91
3.	Zakopane	155 392 827	104 961 869	150 465 592	100 930 983	97
4.	Bukowina Tatrzańska	65 089 659	26 589 080	63 669 508	29 564 122	98
5.	Raciechowice	34 538 530	7 694 616	34 075 486	7 322 254	99
6.	Radgoszcz	31 928 715	4 329 297	31 851 992	4 855 307	100
7.	Zabierzów	128 306 017	77 590 936	128 394 845	74 103 518	100
8.	Liszki	66 371 727	33 772 283	66 462 033	31 743 367	100
9.	Nowy Targ g.	101 307 605	15 896 888	101 934 991	17 632 270	101
10.	Spytkowice (pow. nowotarski)	19 667 362	4 664 648	19 795 736	5 053 553	101
III Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2018 roku						110

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 76. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacje w zł	Dochody (3–4) w zł	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5 : 6)
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1.	Limanowa m.	91 473 436	26 557 518	64 915 918	15 114	4 295,1
2.	Bolesław (pow. olk.)	41 283 301	8 309 627	32 973 674	7 729	4 266,2
3.	Krynica-Zdrój	99 432 487	28 031 646	71 400 841	16 759	4 260,4
4.	Niepołomice	161 965 916	43 239 680	118 726 236	28 163	4 215,7
5.	Zakopane	150 465 592	35 998 347	114 467 245	27 253	4 200,2
6.	Wielka Wieś	69 376 188	18 782 144	50 594 044	12 161	4 160,4
7.	Zator	47 415 063	10 776 093	36 638 970	9 305	3 937,6
8.	Uście Gorlickie	42 730 768	16 729 970	26 000 798	6 844	3 799,1
9.	Oświęcim m.	200 427 032	54 853 757	145 573 275	38 516	3 779,6
10.	Zabierzów	128 394 845	29 060 681	99 334 164	26 342	3 770,9
II Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1.	Bolesław (pow. dąb.)	8 629 851	3 145 615	5 484 236	2 701	2 030,4
2.	Gręboszów	11 281 939	4 134 538	7 147 401	3 341	2 139,3
3.	Wietrzychowice	14 620 130	5 404 793	9 215 337	4 008	2 299,2
4.	Olesno	30 319 005	12 034 064	18 284 941	7 937	2 303,8
5.	Szczucin	52 013 959	21 124 055	30 889 904	13 168	2 345,8
6.	Słaboszów	14 694 994	6 126 045	8 568 949	3 592	2 385,6
7.	Wierzchosławice	38 802 770	12 750 773	26 051 997	10 796	2 413,1
8.	Dąbrowa Tarnowska	84 892 488	33 485 830	51 406 658	21 255	2 418,6
9.	Charsznica	29 583 602	11 374 716	18 208 886	7 465	2 439,2
10.	Radgoszcz	31 851 992	13 618 993	18 232 999	7 424	2 456,0
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						2 903,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 77. Dochody gmin – dynamika dochodów własnych (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2017		2018		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2018 roku					
1.	Korzenna	68 065 778	9 862 232	81 111 105	14 990 609	152
2.	Nawojowa	36 337 069	9 460 626	43 061 863	14 291 985	151
3.	Limanowa m.	70 185 635	33 041 166	91 473 436	48 871 278	148
4.	Laskowa	39 514 577	6 866 834	43 798 601	9 470 146	138
5.	Kamionka Wielka	44 584 380	9 491 745	50 401 939	12 695 543	134
6.	Radłów	33 103 837	9 873 831	40 933 826	13 105 502	133
7.	Koszyce	20 782 993	5 091 084	24 967 341	6 591 591	129
8.	Biskupice	40 168 512	13 249 268	48 817 120	17 109 988	129
9.	Łabowa	28 813 396	5 683 160	33 513 758	7 330 206	129
10.	Biały Dunajec	28 429 450	6 570 816	31 593 884	8 438 047	128
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2018 roku					
1.	Mszana Dolna m.	36 508 898	16 942 242	33 338 721	12 111 596	71
2.	Gołcza	25 232 346	7 739 124	26 816 971	6 927 967	90
3.	Wieprz	52 681 380	16 770 864	54 174 936	15 469 263	92
4.	Dąbrowa Tarnowska	81 157 690	27 995 953	84 892 488	26 115 729	93
5.	Liszki	66 371 727	33 772 283	66 462 033	31 743 367	94
6.	Łapsze Niżne	41 117 648	11 651 529	43 149 099	11 077 251	95
7.	Raciechowice	34 538 530	7 694 616	34 075 486	7 322 254	95
8.	Igołomia-Wawrzeńczyce	32 941 152	12 240 891	33 400 918	11 672 802	95
9.	Zabierzów	128 306 017	77 590 936	128 394 845	74 103 518	96
10.	Zakopane	155 392 827	104 961 869	150 465 592	100 930 983	96
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2018 roku					
						112

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 78. Wydatki majątkowe gmin (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	11	12
1.	Bochnia	36 562 793	39,41	9 160 821	12,14	15 370 862	20,21	13 915 098	14,21	14 894 265	11,38	24 445 950	17,32
2.	Bukowno	5 059 850	17,86	13 029 119	34,26	6 495 930	23,89	3 252 443	10,05	5 578 990	13,39	6 214 438	14,04
3.	Gorlice	15 852 026	22,38	41 854 802	39,84	17 143 935	27,44	24 209 417	26,98	13 361 282	12,98	13 793 103	12,80
4.	Grybów	2 743 618	17,82	8 646 977	37,18	2 876 001	17,09	1 201 779	6,69	2 074 899	7,99	3 780 873	12,59
5.	Jordanów	1 747 971	12,64	912 448	6,02	879 243	6,51	647 477	4,40	2 064 691	9,64	4 451 699	17,81
6.	Limanowa	7 683 162	16,35	7 629 134	15,94	12 491 149	27,47	21 137 656	30,03	14 854 305	18,91	22 420 083	24,92
7.	Mszana Dolna	7 810 120	31,35	11 692 709	41,09	7 331 690	40,32	9 453 168	32,76	2 931 394	9,37	7 049 101	19,71
8.	Nowy Targ	25 075 252	30,19	43 725 319	40,05	27 126 772	36,02	18 011 255	17,86	10 475 615	8,40	30 049 056	19,50
9.	Oświęcim	19 996 261	16,84	19 582 641	15,21	35 525 083	28,50	22 754 344	14,59	44 682 739	21,64	43 641 724	20,15
10.	Sucha Beskidzka	4 270 695	20,58	4 539 881	19,05	6 039 012	28,76	7 925 047	25,39	5 664 483	14,15	11 661 658	24,90
11.	Zakopane	9 368 049	11,26	12 825 513	14,36	13 401 498	16,51	16 769 514	14,65	45 382 670	27,19	52 484 302	28,78
	Razem miasta	136 169 797	22,74	173 599 364	25,01	144 681 175	24,79	139 277 198	17,96	161 965 332	14,09	219 991 987	19,32
12.	Alwernia	4 411 217	15,88	7 980 135	24,34	4 448 571	14,89	1 307 988	4,46	2 964 808	7,08	4 785 995	10,50
13.	Andrychów	11 247 326	12,06	27 531 959	23,20	11 212 615	10,46	20 602 784	16,25	23 747 565	13,71	51 001 920	24,45
14.	Biecz	5 724 062	15,12	23 695 570	37,83	5 047 584	10,77	10 516 249	19,41	13 510 597	18,00	18 244 656	20,84
15.	Bobowa	8 222 286	37,53	13 784 219	37,01	5 304 102	17,37	7 101 575	19,83	8 825 444	17,67	14 501 241	24,95
16.	Brzesko	17 738 778	19,67	15 669 622	16,72	6 811 518	7,34	8 030 712	7,76	5 136 296	3,93	10 139 937	7,20
17.	Brzeszcze	5 122 750	10,24	1 967 768	4,00	3 063 674	5,83	5 570 098	9,37	20 754 571	23,80	40 559 997	36,07

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
18.	Chełmek	6 234 520	21,76	5 718 534	19,21	2 606 884	9,11	3 018 910	9,96	5 719 109	13,10	13 505 560	24,54
19.	Chrzanów	31 903 302	23,80	50 460 802	31,88	24 375 668	17,52	14 324 763	10,54	18 901 059	10,80	30 284 203	15,73
20.	Ciężkowice	5 500 009	18,87	11 556 833	28,09	7 779 808	20,28	3 801 072	10,51	3 112 237	6,46	3 423 373	6,72
21.	Czchów	3 548 225	14,79	5 543 436	17,97	4 730 476	14,19	1 778 285	5,08	2 525 081	5,54	9 725 686	17,69
22.	Dąbrowa Tarnowska	14 294 119	28,43	31 448 964	43,21	9 050 977	16,48	10 897 473	18,35	9 046 308	11,44	13 341 721	15,25
23.	Dobczyce	13 286 960	29,03	37 700 363	50,57	12 557 022	24,31	21 943 799	35,02	8 588 845	13,00	19 831 361	24,85
24.	Kalwaria Zebrzydowska	3 400 453	7,98	3 920 420	7,98	9 462 167	16,54	7 519 555	13,27	8 257 437	10,55	9 843 395	11,64
25.	Kęty	22 824 598	27,75	23 487 908	25,49	11 374 652	12,96	12 157 386	13,17	14 181 044	11,39	16 528 617	12,53
26.	Krynica-Zdrój	25 779 705	34,90	48 202 377	46,00	7 435 698	10,72	15 415 998	18,87	6 779 668	7,56	15 894 634	15,59
27.	Krzyszowice	16 592 865	22,56	22 294 976	26,12	8 415 916	10,94	11 732 983	13,38	9 059 724	8,23	30 139 704	21,82
28.	Libiąż	1 383 222	3,20	4 536 659	9,39	8 288 546	15,14	8 981 463	14,83	13 013 971	15,93	18 889 670	19,99
29.	Maków Podhalanski	3 138 867	9,25	5 440 829	13,49	4 968 544	12,44	6 080 038	12,90	4 101 193	6,42	7 362 108	11,21
30.	Miechów	9 979 431	21,87	16 530 976	28,19	6 254 173	12,43	11 840 383	19,99	9 484 944	13,11	11 725 559	15,08
31.	Muszyna	23 408 251	47,74	16 245 184	34,10	25 996 927	43,34	7 727 342	18,66	6 781 129	13,40	20 960 510	31,25
32.	Myslenice	38 775 040	33,14	99 186 248	51,99	62 780 679	37,79	71 348 356	39,08	23 082 187	12,86	25 494 313	13,18
33.	Niepołomice	50 702 786	43,10	40 601 373	35,31	15 546 670	16,46	42 793 708	32,68	29 997 851	20,14	34 744 261	20,87
34.	Nowe Brzesko	5 088 167	30,44	5 892 717	28,41	2 462 395	12,73	714 051	4,17	732 941	3,30	2 390 733	9,68
35.	Nowy Wiśnicz	4 225 454	13,09	9 130 909	21,04	1 798 286	4,79	2 286 682	6,22	5 837 279	10,15	16 307 236	22,75
36.	Olkusz	11 268 501	10,35	22 332 384	17,20	16 087 003	12,57	11 202 585	8,47	10 820 586	6,52	19 712 039	10,85
37.	Piwniczna-Zdrój	2 001 293	7,38	12 100 104	30,02	10 467 349	26,81	5 251 518	14,32	8 939 882	18,19	8 200 582	16,99

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
38.	Proszowice	3 176 412	8,50	6 937 450	16,01	3 045 068	7,00	4 047 798	8,79	4 035 916	6,72	8 499 185	11,67
39.	Rabka-Zdrój	10 691 201	25,11	15 122 409	31,00	9 489 129	20,43	10 689 734	21,94	10 370 065	15,68	11 510 215	16,44
40.	Radłów	1 444 823	6,64	7 470 410	23,96	3 739 599	13,94	18 497 651	42,91	4 284 150	11,97	3 585 257	9,56
41.	Ryglice	5 404 892	18,60	6 638 681	18,67	6 648 331	17,63	5 041 136	13,83	3 034 389	6,48	7 738 013	13,75
42.	Skala	4 173 215	17,53	6 301 117	22,64	6 005 484	18,42	8 109 274	22,44	7 079 020	15,47	7 133 720	14,80
43.	Skawina	30 503 984	24,31	36 097 044	26,31	24 765 309	18,20	26 351 868	17,32	24 983 682	13,24	28 988 495	14,06
44.	Słomniki	6 740 097	19,70	5 430 472	14,73	6 751 894	16,55	8 117 919	18,40	10 108 206	17,22	10 655 685	17,43
45.	Stary Sącz	11 864 045	21,79	19 564 972	29,51	18 853 604	26,28	21 430 501	26,78	17 108 418	16,40	36 182 815	28,25
46.	Sułkowice	15 615 128	37,48	6 157 270	16,06	14 949 516	30,01	14 588 195	28,88	8 557 574	14,76	4 796 029	8,37
47.	Szczawnica	13 313 920	49,26	15 842 408	49,18	3 472 741	15,97	21 136 686	52,35	903 190	3,22	4 804 777	14,17
48.	Szczucin	24 882 502	48,95	7 152 509	17,95	7 120 009	15,83	3 628 144	7,65	4 607 339	7,57	7 190 337	13,19
49.	Świątniki Górne	5 270 545	22,29	6 744 882	24,29	6 162 288	19,16	5 989 653	16,65	6 350 206	13,69	18 825 449	29,96
50.	Trzebinia	13 321 183	14,71	19 061 105	19,25	20 976 934	20,52	13 820 797	14,08	16 146 913	12,68	21 116 595	15,25
51.	Tuchów	7 092 310	18,13	8 734 373	17,87	14 306 862	26,48	6 471 692	12,70	3 579 979	5,41	7 451 560	10,24
52.	Wadowice	23 162 895	25,69	11 939 077	13,10	9 630 297	10,19	16 506 499	15,29	14 580 713	10,18	26 148 154	15,11
53.	Wieliczka	36 100 988	27,25	58 007 190	33,43	53 689 362	29,09	77 570 708	34,59	29 455 742	12,16	41 608 404	14,90
54.	Wojnicz	5 862 596	16,48	4 175 646	12,12	3 874 241	11,76	4 179 763	11,56	4 814 725	10,03	8 008 644	15,06
55.	Wolbrom	4 688 450	9,68	4 416 955	8,43	3 000 553	5,62	11 526 853	17,36	21 501 888	22,96	31 888 464	27,75
56.	Zakliczyn	4 921 135	16,21	9 985 372	24,94	8 951 310	24,04	9 388 978	23,05	8 916 504	16,56	13 107 984	21,24
57.	Zator	11 658 330	41,27	30 280 189	61,50	6 994 256	24,29	11 098 856	32,08	7 251 141	17,90	10 325 894	22,62

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
58.	Żabno	9 926 454	23,41	26 069 370	40,60	15 240 657	27,19	4 443 459	9,62	7 149 296	11,07	8 489 578	12,39
	Razem miasta-gminy	5 956 172 291	23,40	8 755 090 171	26,18	5 355 995 347	17,29	6 266 581 919	17,97	4 888 720 811	11,99	7 855 594 265	17,20
59.	Babice	3 332 860	16,19	1 375 774	7,18	2 812 389	12,86	2 322 267	10,04	5 347 009	16,57	5 380 457	15,58
60.	Biały Dunajec	4 800 214	26,40	1 621 421	9,04	2 388 891	11,96	3 329 413	16,07	3 202 381	11,12	4 091 669	13,20
61.	Biskupice	4 432 837	20,00	1 827 301	8,09	2 244 928	9,80	4 993 237	17,05	8 250 024	18,72	12 137 714	22,99
62.	Bochnia	9 409 626	20,85	4 939 224	9,86	5 728 829	11,74	5 640 433	10,23	9 890 613	12,83	19 626 058	21,15
63.	Bolesław (pow. dąbrowski)	1 850 604	25,33	3 615 156	37,11	4 625 510	7,55	6 270 008	9,17	145 428	1,80	355 422	4,24
64.	Bolesław (pow. olkuski)	3 983 778	16,53	3 504 511	12,05	1 985 409	8,00	3 839 307	12,68	3 088 792	8,55	10 073 656	22,60
65.	Borzęcin	7 032 882	28,22	19 625 230	48,67	5 040 871	17,77	11 461 194	32,79	5 509 289	15,45	2 601 687	7,49
66.	Birzeźnica	4 312 381	16,88	2 895 024	11,19	4 412 022	14,87	2 562 743	8,84	5 175 280	12,45	12 705 742	24,47
67.	Budzów	5 327 511	24,55	1 794 185	8,11	1 119 016	4,66	2 058 204	7,89	3 019 862	8,12	6 680 829	16,07
68.	Bukowina Tatrzańska	3 734 548	13,58	4 998 710	14,89	4 252 557	11,80	20 987 440	36,31	13 176 968	19,30	7 459 606	10,92
69.	Bystra-Siódzina	3 627 758	19,44	2 745 115	13,91	1 090 431	5,50	1 792 114	8,60	3 717 172	12,26	11 034 266	25,73
70.	Charsznica	2 684 866	16,65	5 159 651	24,75	3 721 771	17,40	1 438 013	7,07	1 410 110	5,40	4 885 391	16,27
71.	Chetmiec	18 601 252	25,38	14 331 940	16,71	22 183 030	23,43	91 012 509	54,97	14 080 670	11,22	69 024 072	37,32
72.	Czarny Dunajec	9 950 275	18,43	23 989 766	33,65	10 994 615	17,44	16 583 872	22,02	18 224 597	18,51	9 381 558	9,71
73.	Czernichów	7 375 608	20,56	7 096 996	19,61	5 849 821	16,38	3 274 822	8,45	8 361 683	14,72	12 719 187	19,59
74.	Czorsztyn	1 987 811	11,76	7 805 897	31,56	353 687	1,90	5 923 768	23,37	1 401 658	4,70	7 977 842	21,48
75.	Dębno	5 612 193	17,75	5 209 107	15,41	6 121 460	17,15	15 694 308	31,92	5 020 375	9,48	12 303 274	19,86
76.	Dobra	9 247 351	31,47	7 794 007	24,15	7 073 700	22,20	6 597 403	19,03	7 330 740	15,79	11 875 593	20,62

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
77.	Drwinia	1 291 463	9,33	2 647 035	14,16	6 672 958	27,43	4 361 387	19,53	5 013 257	16,71	7 888 315	23,03
78.	Gdów	10 122 152	22,32	6 068 161	12,92	4 151 633	8,56	7 762 972	13,89	6 986 717	9,20	17 165 616	19,09
79.	Gnojnik	5 709 888	28,74	10 343 504	37,45	4 674 155	19,93	5 449 115	21,03	4 641 832	13,72	8 482 828	20,00
80.	Gołcza	6 205 708	35,50	5 081 416	28,69	8 484 635	39,62	6 277 168	30,93	4 453 403	18,82	9 974 306	32,85
81.	Gorlice	11 425 840	25,09	11 706 036	22,75	6 447 519	12,81	3 504 055	7,25	11 276 906	15,07	12 308 070	15,51
82.	Gręboszów	668 876	8,64	4 964 218	41,30	1 313 171	14,11	1 039 285	12,44	320 388	3,24	1 393 288	12,12
83.	Gromnik	5 403 322	23,91	11 347 016	33,86	1 204 987	5,19	3 553 311	13,37	2 825 466	8,15	5 936 994	14,83
84.	Gródek nad Dunajcem	7 173 206	27,38	17 495 976	38,58	4 431 200	14,39	4 221 490	13,41	6 634 886	14,40	6 120 076	12,58
85.	Grybów	9 428 737	16,07	11 459 202	15,70	11 905 271	16,01	16 777 514	19,65	13 883 176	12,17	25 176 319	19,12
86.	Igłomia-Wawrzeńczyce	4 024 945	20,87	2 546 846	11,86	4 102 041	18,44	3 251 710	14,52	4 973 842	15,79	7 794 696	22,01
87.	Iwanowice	4 902 696	22,40	8 044 583	29,33	2 827 295	11,56	5 720 659	18,87	4 484 315	12,37	15 118 327	31,27
88.	Iwkowa	1 842 564	10,72	2 942 870	14,55	3 843 047	17,87	2 443 136	11,85	1 093 170	3,99	12 106 994	29,63
89.	Jablonka	21 700 778	38,79	14 107 032	25,69	18 227 954	30,26	13 244 220	21,07	9 001 009	11,74	15 734 855	17,86
90.	Jerzmanowice-Przeznica	3 845 709	15,71	4 587 653	16,24	2 925 391	11,16	2 522 795	9,47	6 287 708	15,36	8 353 511	18,25
91.	Jodłownik	2 763 008	12,87	15 304 248	41,71	5 790 442	19,17	7 180 758	22,29	3 978 702	10,53	7 349 354	16,44
92.	Jordanów	7 042 208	25,24	8 692 868	26,20	4 820 213	15,88	5 440 532	16,56	5 752 800	12,37	6 186 656	12,52
93.	Kamienica	4 438 021	21,21	3 989 040	16,51	4 614 727	17,34	7 592 415	24,50	2 706 780	7,81	6 606 092	15,88
94.	Kamionka Wielka	2 661 173	11,53	5 718 714	16,76	4 325 997	14,83	8 093 964	22,72	5 396 525	11,75	7 607 300	15,20
95.	Klucze	3 430 418	9,88	5 789 669	13,70	1 734 963	4,15	2 688 232	6,56	6 411 602	11,15	14 715 541	20,44
96.	Kłaj	4 426 775	17,94	4 045 720	15,53	6 176 947	19,82	2 974 555	9,96	2 751 200	6,46	12 664 720	24,52

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
97.	Kocmyrzów-Luborzyca	8 295 294	27,75	17 832 347	41,82	3 025 212	9,50	5 040 059	13,59	8 827 403	15,65	13 038 865	20,29
98.	Koniusza	5 387 795	25,63	4 985 675	21,97	5 970 502	22,80	8 180 599	28,71	5 947 481	15,91	6 917 297	17,61
99.	Korzenna	7 065 256	18,70	8 903 616	20,09	10 598 182	21,77	7 267 995	15,38	13 405 363	18,55	16 232 023	20,04
100.	Koszyce	5 348 291	33,82	7 349 831	38,05	6 775 984	34,52	2 373 853	14,29	3 090 388	13,69	3 124 730	12,71
101.	Kościelisko	9 889 674	35,87	7 419 182	27,69	4 101 952	16,98	5 718 879	20,37	3 653 627	10,34	7 207 688	17,23
102.	Kozłów	1 849 705	16,12	5 870 510	35,39	661 482	6,29	1 067 546	8,71	1 854 417	11,26	3 241 814	16,92
103.	Krośnice nad Dunajcem	3 604 674	20,09	1 903 637	10,64	2 844 187	15,17	3 159 568	15,71	2 439 683	8,89	4 274 513	14,06
104.	Książ Wielki	3 673 737	23,24	6 882 467	33,29	877 014	5,87	1 977 849	11,61	2 270 582	11,07	8 353 099	31,26
105.	Landkorona	2 206 360	14,86	11 247 220	36,71	1 323 241	7,34	1 293 118	7,72	2 715 562	10,44	3 809 268	13,29
106.	Laskowa	5 830 859	23,81	18 369 741	42,62	2 183 536	8,85	5 392 268	18,24	3 370 010	8,38	3 711 117	8,65
107.	Limanowa	20 075 858	32,34	27 157 480	34,94	14 151 174	20,03	9 844 210	14,71	24 220 212	21,80	23 912 452	20,20
108.	Lipinki	4 989 258	26,67	2 370 138	12,72	2 681 183	13,27	4 479 741	20,48	2 322 396	8,78	1 985 189	6,95
109.	Lipnica Murowana	1 370 358	9,74	1 955 022	12,37	3 017 720	17,01	1 156 725	7,09	1 947 701	8,24	4 483 589	16,42
110.	Lipnica Wielka	1 983 528	13,15	5 914 574	28,13	4 190 532	21,03	2 004 493	10,28	1 860 488	7,23	5 092 497	16,81
111.	Lisia Góra	8 492 459	24,10	9 691 995	23,92	4 581 531	11,78	8 854 817	19,26	6 843 116	11,32	7 005 423	10,71
112.	Liszki	11 064 562	28,74	10 505 291	25,30	17 154 714	33,24	5 946 444	13,15	15 312 029	20,18	12 345 621	16,74
113.	Lubień	4 777 339	19,23	5 468 236	19,13	2 244 685	8,45	4 122 254	13,84	4 963 465	11,63	5 990 434	12,96
114.	Łabowa	949 620	5,96	2 806 107	12,94	2 597 495	12,57	3 451 264	15,15	1 083 202	3,86	4 713 778	13,87
115.	Łapanów	3 932 977	16,16	12 540 446	32,70	3 855 047	12,02	6 734 115	19,08	2 513 500	6,15	1 852 220	4,62
116.	Łapsze Niżne	11 405 255	37,25	7 551 064	26,99	3 871 146	15,65	7 922 341	25,73	5 891 187	14,05	8 766 160	19,38

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
117.	Łącko	9 050 402	20,93	17 590 933	30,39	10 113 496	18,63	7 690 161	13,61	11 554 743	13,56	16 375 319	17,01
118.	Łososińska Dolina	4 516 000	17,14	8 068 603	21,44	8 188 952	23,28	5 318 747	15,85	6 329 442	12,98	8 155 522	14,29
119.	Łukowica	4 465 897	16,28	4 049 368	12,73	6 730 256	19,60	3 368 315	10,19	7 317 875	14,67	9 781 267	17,55
120.	Łuzna	2 160 120	9,97	4 879 660	18,80	1 123 600	5,01	4 893 554	16,85	2 215 938	6,30	3 892 785	9,87
121.	Mędrzechów	3 354 380	31,01	2 067 767	19,97	295 787	3,20	409 081	3,99	433 933	3,42	321 998	2,41
122.	Michałowice	6 942 676	30,94	4 891 863	21,38	3 485 037	14,22	8 000 747	25,45	8 988 956	20,03	9 936 192	19,54
123.	Mogilany	5 758 622	18,41	4 023 718	12,08	4 929 381	12,88	6 807 582	15,81	4 916 364	8,30	18 286 738	24,68
124.	Moszczenica	6 963 744	41,69	7 847 642	40,39	2 837 253	19,03	1 784 081	12,22	3 381 391	15,25	2 701 076	12,36
125.	Mszana Dolna	14 628 893	29,67	6 293 403	14,31	11 262 801	21,35	9 785 735	17,12	5 718 183	7,44	14 080 543	16,79
126.	Mucharz	1 815 545	16,26	1 279 085	10,63	3 244 813	21,99	408 450	2,81	1 288 827	7,54	724 227	4,13
127.	Nawojowa	6 479 530	29,96	9 882 592	35,52	3 913 960	16,89	8 147 168	28,35	4 482 567	12,54	8 994 507	21,39
128.	Niedźwiedź	3 835 973	18,83	3 815 084	15,62	4 571 912	18,14	4 339 639	16,33	3 738 165	10,29	4 713 768	12,14
129.	Nowy Targ	17 020 308	28,62	13 924 935	21,95	20 067 480	25,99	18 956 771	24,03	16 567 062	15,52	18 419 281	16,81
130.	Ochothnica Dolna	12 591 166	41,20	8 536 206	29,97	6 378 466	22,02	8 658 411	25,32	11 650 498	25,76	6 671 086	15,31
131.	Olesno	3 179 894	17,58	8 875 763	35,36	3 112 159	14,65	1 096 366	5,47	649 582	2,47	3 640 477	11,95
132.	Osiek	3 397 729	17,40	4 150 162	19,01	1 514 619	7,70	3 182 903	14,18	6 904 468	20,63	4 523 362	12,69
133.	Oświęcim	3 619 696	10,73	16 382 635	31,56	8 819 506	18,31	5 243 569	11,10	12 183 581	17,55	12 257 127	16,44
134.	Patecznica	3 716 025	32,37	6 253 198	40,23	3 577 148	25,04	9 692 909	44,99	2 020 920	11,11	4 478 276	19,98
135.	Pćim	5 721 724	19,92	3 412 680	9,96	2 578 494	8,44	5 779 681	16,71	2 399 855	5,40	5 964 556	11,80
136.	Pieśna	6 079 868	20,63	6 977 292	17,90	4 690 404	14,85	5 561 014	16,42	6 316 634	13,93	12 092 203	22,63

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
137.	Podegrodzie	5 038 820	16,87	8 697 183	23,02	6 567 255	17,38	23 307 773	40,20	11 569 744	18,13	10 202 044	15,67
138.	Polanka Wielka	2 692 585	24,18	1 052 375	10,67	1 608 667	13,83	2 241 677	18,21	3 376 487	19,62	3 649 796	18,25
139.	Poronin	10 309 645	31,76	1 951 783	6,53	477 754	1,70	5 859 585	15,57	2 203 991	4,80	8 907 483	15,61
140.	Przeciszów	1 507 285	11,35	6 263 384	33,47	5 353 578	27,90	1 281 354	7,88	4 177 732	1,80	7 277 795	25,47
141.	Raba Wyżna	15 812 522	36,86	3 164 766	9,17	9 121 501	21,69	9 713 823	22,13	9 120 133	15,28	10 549 572	16,08
142.	Raciechowice	967 765	4,66	1 274 426	5,31	3 835 503	14,54	5 552 951	17,61	2 165 373	6,05	2 045 863	5,80
143.	Ractawice	1 025 355	15,44	4 208 973	40,08	1 897 223	22,15	1 978 488	20,40	521 387	5,14	1 041 016	7,36
144.	Radgoszcz	4 198 126	18,23	7 863 130	29,63	12 326 733	39,70	3 736 910	14,24	2 127 049	6,89	2 213 818	7,10
145.	Radziemice	2 446 062	25,37	3 213 826	27,83	1 693 252	16,77	648 779	7,14	1 821 859	12,85	1 593 688	10,90
146.	Ropa	2 078 593	14,86	3 429 093	19,34	3 306 697	17,90	2 831 816	14,96	840 821	3,32	863 231	3,12
148.	Ryglice		0,00										
147.	Rytko	434 950	4,81	7 587 306	42,26	119 714	1,25	452 075,63	3,93	315 060	2,05	1 810 751	10,48
148.	Rzepiennik Strzyzewski	1 767 102	10,40	5 504 397	22,74	1 981 211	9,47	2 224 366	10,34	4 480 860	13,74	8 780 643	21,99
149.	Rzezawa	3 195 093	11,96	5 368 959	17,35	7 437 193	21,56	3 216 358	9,68	5 674 702	12,13	7 585 870	14,69
150.	Sękowa	2 711 519	17,74	10 437 656	44,90	3 050 779	18,71	6 949 232	31,72	2 976 964	13,51	7 196 764	25,97
151.	Siepraw	2 473 552	13,04	7 339 835	26,02	2 909 668	11,98	3 732 140	13,81	5 040 146	13,16	7 440 102	17,14
152.	Skrzyższów	7 391 052	21,58	7 179 756	19,96	8 226 598	21,03	8 315 615	19,64	6 404 057	12,17	9 422 603	16,11
153.	Ślaboszów	867 146	10,34	3 143 096	28,50	1 709 469	17,68	1 259 187	13,39	971 191	7,76	1 261 139	8,40
154.	Ślopnice	3 808 910	21,10	7 083 757	29,18	5 833 488	24,51	4 791 183	19,53	2 325 995	7,31	4 623 513	12,93
155.	Spytkowice (pow. nowotarski)	2 271 951	21,01	2 461 121	19,55	2 218 816	15,76	458 974	3,52	2 999 923	14,48	1 910 836	9,27

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
156.	Spytkowice (pow. wadowicki)	3 051 429	14,09	2 687 540	10,97	7 071 585	22,86	5 062 591	17,07	5 466 234	14,28	16 097 179	30,41
157.	Stryżawa	4 561 931	15,99	3 120 543	10,52	5 947 050	16,95	5 875 280	15,87	7 864 264	15,53	9 163 251	16,75
158.	Stryżów	3 013 594	18,47	4 216 414	22,50	1 321 853	7,64	2 189 225	11,35	3 069 368	11,05	6 291 508	19,83
159.	Suloszowa	11 404 699	52,66	3 516 438	21,32	2 287 348	13,83	8 567 490	37,33	3 824 870	16,25	8 564 634	28,12
160.	Szaflary	15 547 744	42,82	8 046 161	25,17	3 498 574	12,56	2 239 838	7,84	9 530 937	19,66	10 147 593	19,27
161.	Szczurowa	2 936 416	12,87	23 044 489	49,31	5 607 055	18,55	4 874 617	16,78	3 557 503	9,92	11 764 126	25,20
162.	Szerzyny	9 739 031	36,97	4 756 849	18,36	4 625 565	19,48	3 840 790	14,92	7 081 945	18,96	10 786 847	25,30
163.	Tarnów	15 879 428	26,49	13 620 733	21,00	10 952 606	16,88	12 594 037	17,94	10 464 910	11,34	19 033 183	17,68
164.	Tokarnia	3 450 948	15,21	5 891 731	21,48	1 883 707	7,85	1 182 801	4,79	1 666 262	4,63	1 342 213	3,47
165.	Tomice	2 355 653	14,16	2 107 985	10,57	4 857 793	2,73	2 868 111	13,21	2 358 530	7,71	5 132 778	14,39
166.	Trzciana	1 716 940	13,38	11 967 301	46,08	3 293 218	17,86	1 378 430	7,65	848 830	3,35	6 373 796	19,62
167.	Trzycań	2 898 419	18,53	5 071 708	24,81	4 874 529	24,35	2 254 235	12,33	4 448 057	17,18	8 522 583	28,45
168.	Tymbark	2 478 828	14,13	1 480 792	8,21	4 228 766	19,40	1 885 234	9,07	3 480 983	12,20	5 324 489	16,30
169.	Uście Gorlickie	7 596 768	29,10	10 871 388	33,24	4 612 043	15,33	5 429 464	17,63	2 821 050	7,17	4 416 007	9,87
170.	Wielka Wieś	27 395 577	57,81	17 882 591	42,57	16 958 846	38,87	31 921 266	52,45	12 384 688	22,20	19 521 387	28,18
171.	Wierpiz	5 446 578	19,79	7 494 491	22,36	6 304 936	18,16	11 022 792	27,49	5 348 146	10,71	7 784 644	14,07
172.	Wierzchosławice	8 066 822	29,02	27 118 186	56,06	3 030 212	12,60	4 197 950	15,20	1 811 890	5,46	2 439 838	6,60
173.	Wietrzychowice	1 787 179	17,80	3 503 510	27,47	7 562 787	45,18	353 993	3,66	2 398 543	16,52	4 250 901	24,56
174.	Wiśniowa	5 046 786	24,26	3 198 992	15,17	835 299	4,51	3 442 450	14,86	2 354 791	7,57	2 840 329	8,45
175.	Zabierzów	24 752 864	35,67	18 096 958	24,63	15 917 071	20,21	18 406 474	19,76	19 023 645	16,08	28 593 173	20,44

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
176.	Zawoja	3 137 954	14,19	4 198 241	15,02	4 728 212	16,43	9 686 562	27,75	5 168 645	12,86	8 482 817	18,95
177.	Zembrzyce	411 114	3,69	1 645 771	10,07	1 042 943	7,49	2 870 639	16,53	1 827 865	8,47	8 998 717	30,11
178.	Zielonki	25 311 503	45,15	13 948 951	26,66	14 267 852	24,58	23 300 741	31,10	9 780 348	11,78	40 439 628	33,16
179.	Żegocina	5 473 190	30,53	3 045 017	16,70	4 008 160	20,07	1 007 756	5,29	2 515 578	9,03	8 284 384	22,92
	Razem gminy	737 762 324	21,75	894 895 596	23,57	619 673 635	16,33	784 355 400	16,84	653 268 487	11,65	1 094 038 501	17,17
	Ogółem	1 469 549 412	23,39	1 943 585 131	26,04	1 300 350 157	18,49	1 550 214 517	21,40	1 303 954 630	12,89	2 099 624 753	18,24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 79. Wynik wykonania budżetu gmin w 2017 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1.	Wadowice	165 477 887	143 205 254	22 272 633
2.	Zielonki	97 774 324	83 015 103	14 759 221
3.	Nowy Targ m.	136 096 704	124 726 575	11 370 129
4.	Zabierzów	128 306 017	118 318 295	9 987 722
5.	Myślenice	188 765 890	179 485 878	9 280 012
6.	Olkusz	174 888 894	165 919 921	8 968 973
7.	Trzebinia	135 880 795	127 384 903	8 495 892
8.	Chelmiec	133 437 840	125 506 435	7 931 405
9.	Wieliczka	249 596 622	242 265 108	7 331 514
10.	Bochnia m.	136 266 807	130 920 357	5 346 450
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1.	Zakopane	155 392 827	166 907 236	-11 514 409
2.	Oświęcim m.	195 294 422	206 441 968	-11 147 546
3.	Liszki	66 371 727	75 874 458	-9 502 731
4.	Limanowa m.	70 185 635	78 537 448	-8 351 813
5.	Limanowa gm.	104 214 932	111 081 983	-6 867 051
6.	Czarny Dunajec	92 140 022	98 448 682	-6 308 660
7.	Niepołomice	143 038 889	148 954 296	-5 915 407
8.	Nowy Targ gm.	101 307 605	106 769 194	-5 461 589
9.	Stary Sącz	99 148 219	104 311 208	-5 162 989
10.	Biecz	70 088 098	75 074 774	-4 986 676

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 80. Wynik wykonania budżetu gmin w 2018 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1.	Trzebinia	146 986 298	138 439 144	8 547 154
2.	Czarny Dunajec	101 306 779	96 660 768	4 646 011
3.	Radłów	40 933 826	37 519 611	3 414 215
4.	Olkusz	184 768 392	181 687 699	3 080 693
5.	Bukowno	47 002 631	44 267 775	2 734 856
6.	Sułkowice	59 772 171	57 281 887	2 490 284
7.	Kalwaria Zebrzydowska	87 066 546	84 581 160	2 485 386
8.	Żabno	70 986 524	68 507 819	2 478 705
9.	Dobczyce	82 008 673	79 819 962	2 188 711
10.	Przeciszów	30 508 068	28 568 647	1 939 421
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1.	Chelmiec	146 266 050	184 937 620	-38 671 570
2.	Zakopane	150 465 592	182 384 993	-31 919 401
3.	Andrychów	185 565 054	208 618 393	-23 053 339
4.	Oświęcim m.	200 427 032	216 540 789	-16 113 757
5.	Zabierzów	128 394 845	139 873 882	-11 479 037
6.	Spytkowice (pow. wadowicki)	41 593 528	52 931 455	-11 337 927
7.	Bochnia gm.	82 102 789	92 773 270	-10 670 481
8.	Brzeszcze	102 620 007	112 437 315	-9 817 308
9.	Wolbrom	105 220 313	114 902 911	-9 682 598
10.	Iwanowice	39 135 400	48 345 376	-9 209 976

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

2. Budżety powiatów

W porównaniu do 2017 roku dochody powiatów zwiększyły się o 156 mln zł, tj. o 7,6%. Spośród 19 powiatów województwa małopolskiego 3 powiaty odnotowały ich spadek. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat brzeski – o 17%, największy spadek – powiat tatrzański – o 8,1%.

W 2018 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 2 252 mln zł i były wyższe niż w 2017 roku o 10,6%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 2,7 p. proc. wyższy niż w roku ubiegłym. Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (30,7%) wystąpił w powiecie bocheńskim, natomiast najmniejszy w powiecie suskim (9%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat krakowski (203 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (45 mln zł).

Na koniec roku zmniejszyła się liczba powiatów (do 5), które zamknęły się nadwyżką budżetową. W 2017 roku było ich 9. W konsekwencji wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2018 roku był ujemny (deficyt) i wyniósł 40 mln zł.

Tabela 81. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)
		dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Ogółem	1 657 735 387	474 158 401	1 933 253 310	605 247 369	1 890 640 734	571 639 514	1 989 864 614	645 875 726	2 056 192 161	749 467 094	2 212 306 001	827 849 322	107,6
1.	bocheński	81 303 394	20 604 396	95 842 223	23 778 280	96 865 374	23 804 027	97 239 532	28 534 198	103 725 458	32 736 339	114 035 928	36 942 143	109,9
2.	brzeski	58 232 077	13 293 632	77 736 637	20 977 235	80 968 337	25 795 156	79 836 246	18 708 257	72 786 914	21 157 659	85 193 014	23 428 800	117,0
3.	chrzanowski	80 552 908	29 350 398	90 568 231	35 512 556	89 385 780	34 875 382	98 956 079	40 839 574	98 037 379	44 003 528	108 162 270	49 894 623	110,3
4.	dąbrowski	42 984 098	6 264 369	54 294 692	9 310 656	48 076 405	6 944 585	48 225 587	9 048 251	47 816 076	10 267 423	50 435 229	10 593 851	105,5
5.	gorlicki	103 946 194	21 933 036	109 688 322	27 078 255	104 400 774	24 124 867	141 917 188	26 658 179	106 573 338	31 158 632	116 865 267	34 781 354	109,7
6.	krakowski	132 704 088	68 872 798	170 029 837	87 977 108	156 920 216	80 688 095	172 636 897	98 418 230	204 070 156	116 230 735	221 184 096	131 513 954	108,4
7.	limanowski	103 461 513	28 226 013	128 567 606	40 365 983	118 529 385	29 600 306	120 646 808	32 823 935	124 918 600	39 044 907	138 714 769	41 595 909	111,0
8.	miechowski	56 233 927	11 702 480	60 481 602	12 858 367	67 218 345	18 655 410	62 060 249	13 828 459	57 859 165	15 399 368	66 781 395	17 266 947	115,4
9.	myslenicki	89 033 956	25 091 413	97 212 437	30 233 214	106 531 142	32 000 225	95 795 277	34 962 049	107 140 804	36 965 026	115 426 682	42 463 055	107,7
10.	nowosądecki	128 686 833	35 272 986	152 192 524	53 587 387	140 231 190	37 224 124	168 871 409	44 940 342	136 031 247	49 585 493	156 882 296	58 484 508	115,3
11.	nowotarski	134 553 859	38 898 382	166 379 434	38 300 744	151 103 163	32 765 927	156 057 170	34 688 808	171 781 519	43 004 074	164 249 131	45 358 091	95,6
12.	olkuski	81 432 986	25 741 482	93 131 242	31 136 645	95 192 894	32 437 844	102 393 068	37 488 144	108 548 481	42 515 229	118 687 675	46 743 715	109,3
13.	oświęcimski	127 222 529	39 421 103	147 513 666	48 337 398	143 258 131	42 376 714	141 967 979	50 669 928	155 975 816	57 791 081	163 732 465	66 018 212	105,0
14.	proszowicki	31 094 427	6 392 875	35 964 050	8 931 786	34 991 776	10 023 933	36 995 071	11 617 008	41 305 689	12 806 429	44 439 428	14 139 941	107,6
15.	suski	64 350 673	13 894 528	77 719 313	19 336 954	81 763 114	17 837 022	83 251 313	20 947 972	87 475 165	23 169 069	90 992 474	27 583 055	104,0
16.	tarnowski	104 821 566	26 883 950	130 085 011	37 987 423	119 953 937	39 170 819	116 156 665	43 855 160	131 323 613	49 836 374	151 683 295	54 700 767	115,5
17.	tatrzański	72 239 148	15 586 160	62 636 532	18 526 440	67 629 258	18 415 029	59 185 173	19 606 804	69 295 549	27 042 064	63 699 316	23 983 035	91,9
18.	wadowicki	108 221 054	27 961 336	123 206 521	35 394 438	125 922 191	37 081 006	133 981 547	43 459 521	140 212 127	49 661 342	150 709 026	54 879 790	107,5
19.	wielicki	56 660 157	18 767 064	60 003 430	25 616 500	61 699 322	27 819 043	73 691 356	34 780 907	91 315 065	47 092 322	90 432 245	47 477 572	99,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2009			2011			2013			2015			2017			2018		
		Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			
14.	proszowicki	31 721 016	6 849 483	21,6%	35 331 886	8 008 232	22,7%	33 839 996	4 524 461	13,4%	36 477 720	6 087 400	16,7%	40 264 622	8 175 301	20,3%	44 973 527	10 572 774	23,5%
15.	suski	65 340 433	6 316 627	9,7%	80 956 203	16 543 573	20,4%	98 897 274	28 694 602	29,0%	80 710 094	12 236 990	15,2%	88 036 941	6 308 253	7,2%	90 103 008	8 119 457	9,0%
16.	tarnowski	112 091 557	23 185 594	20,7%	128 665 703	18 988 556	14,8%	116 418 503	11 331 663	9,7%	114 660 822	7 384 762	6,4%	133 592 624	20 900 829	15,6%	152 259 551	30 082 156	19,8%
17.	tatrztański	77 554 465	26 655 891	34,4%	61 064 896	6 180 297	10,1%	66 122 828	7 988 945	12,1%	54 024 771	2 080 407	3,9%	66 351 847	10 039 017	15,1%	64 030 372	8 414 859	13,1%
18.	wadowicki	114 048 078	21 945 175	19,2%	120 168 995	14 534 811	12,1%	122 241 076	13 744 816	11,2%	138 874 326	30 499 922	22,0%	132 571 495	14 423 665	10,9%	156 172 360	20 471 803	13,1%
19.	wielicki	57 781 240	16 395 150	28,4%	62 321 298	12 746 104	20,5%	61 065 898	7 654 708	12,5%	74 497 669	15 035 662	20,2%	90 279 736	23 680 263	26,2%	102 948 798	30 642 592	29,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 83. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2011		2013		2015		2017		2018							
		Docho- dy	Wydatki budżetu	Docho- dy	Wydatki budżetu	Docho- dy	Wydatki budżetu	Docho- dy	Wydatki budżetu	Docho- dy	Wydatki budżetu	Docho- dy	Wydatki budżetu						
	ogółem powiaty	1 657 335 387	1 750 999 578	-93 264 191	1 933 253 310	1 993 752 289	-60 498 979	1 890 640 734	1 875 840 391	14 800 343	1 989 864 614	2 001 029 407	-11 164 793	2 056 192 161	19 258 750	2 212 306 001	2 252 300 749	-39 994 748	
1.	bocheński	81 303 394	83 985 814	-2 682 420	95 842 223	103 556 722	-7 714 499	96 865 374	93 221 363	3 644 011	97 239 532	94 321 195	2 918 337	103 725 458	105 592 217	114 035 928	127 142 568	-13 106 640	
2.	brzeski	58 232 077	60 590 594	-2 358 517	77 736 637	80 533 307	-2 796 670	80 968 337	81 500 029	-531 692	79 836 246	81 215 734	-1 379 488	72 786 914	74 564 399	85 193 014	93 253 681	-8 060 667	
3.	chrzanowski	80 552 908	94 936 755	-14 383 847	90 568 231	92 107 717	-1 539 486	89 385 780	90 367 966	-982 186	98 956 079	100 206 033	-1 249 954	98 037 379	98 396 816	108 162 270	106 616 315	1 545 955	
4.	dąbrowski	42 984 098	42 872 485	111 613	54 294 692	55 127 856	-833 164	48 076 405	49 663 664	-1 587 259	48 225 587	47 126 025	1 099 562	47 816 076	48 924 741	50 435 229	53 016 554	-2 581 325	
5.	gorlicki	103 946 194	109 179 685	-5 233 491	109 688 322	116 833 826	-7 145 504	104 400 774	96 047 723	8 353 051	141 917 188	150 319 048	-8 401 860	106 573 338	107 111 494	116 865 267	120 541 558	-3 676 291	
6.	krakowski	132 704 088	141 509 731	-8 805 643	170 029 837	179 265 914	-9 236 077	156 920 216	152 860 262	4 059 954	172 636 897	172 595 343	41 554	204 070 156	187 759 824	16 310 332	221 184 096	203 230 637	17 953 459
7.	limanowski	103 461 513	108 863 290	-5 401 777	128 567 606	139 283 156	-10 715 550	118 529 385	115 289 351	3 240 034	120 646 808	131 870 256	-11 223 448	124 918 600	124 067 612	850 988	138 714 769	145 414 755	-6 699 986
8.	miechowski	56 233 927	60 119 227	-3 885 300	60 481 602	62 517 175	-2 035 573	67 218 345	63 199 232	4 019 113	62 060 249	64 827 910	-2 767 661	57 859 165	56 354 821	1 504 344	66 781 395	68 993 367	-2 211 972
9.	myślenicki	89 033 956	93 439 158	-4 405 202	97 212 437	96 548 211	664 226	106 531 142	104 250 068	2 281 074	95 795 277	94 664 376	1 130 901	107 140 804	111 534 202	-4 393 398	115 426 682	118 428 580	-3 001 898
10.	nowosądecki	128 686 833	139 737 729	-11 050 896	152 192 524	159 955 908	-7 763 384	140 231 190	142 745 685	-2 514 495	168 871 409	176 308 053	-7 436 644	136 031 247	139 279 604	-3 248 357	156 882 296	154 769 959	2 112 337
11.	nowotarski	134 553 859	142 140 245	-7 586 386	166 379 434	172 136 249	-5 756 815	151 103 163	143 691 317	7 411 846	156 057 170	153 673 586	2 383 584	171 781 519	170 776 118	1 005 401	164 249 131	162 092 943	2 156 188
12.	olkuski	81 432 986	82 192 877	-759 891	93 131 242	99 680 207	-6 548 965	95 192 894	98 365 854	-3 172 960	102 393 068	95 233 602	7 159 466	108 548 481	102 069 419	6 479 062	118 687 675	119 101 810	-414 135
13.	oswięcimski	127 222 529	132 895 199	-5 672 670	147 513 666	147 697 060	-183 394	143 258 131	146 052 302	-2 794 171	141 967 979	139 422 844	2 545 135	155 975 816	159 404 879	-3 429 063	163 732 465	169 210 406	-5 477 941
14.	proszowicki	31 094 427	31 721 016	-626 589	35 964 050	35 331 886	632 164	34 991 776	33 839 996	1 151 780	36 995 071	36 477 720	517 351	41 305 689	40 264 622	1 041 067	44 439 428	44 973 527	-534 099
15.	suski	64 350 673	65 340 433	-989 760	77 719 313	80 956 203	-3 236 890	81 763 114	98 897 274	-17 134 160	83 251 313	80 710 094	2 541 219	87 475 165	88 036 941	-561 776	90 992 474	90 103 008	889 466
16.	tamowski	104 821 566	112 091 557	-7 269 991	130 085 011	128 665 703	1 419 308	119 953 937	116 418 503	3 535 434	116 156 665	114 660 822	1 495 843	131 323 613	133 592 624	-2 269 011	151 683 295	152 259 551	-576 256
17.	tatrzanski	72 239 148	77 554 465	-5 315 317	62 636 532	61 064 896	1 571 636	67 629 258	66 122 828	1 506 430	59 185 173	54 024 771	5 160 402	69 295 549	66 351 847	2 943 702	63 699 316	64 030 372	-331 056
18.	wadowicki	108 221 054	114 048 078	-5 827 024	123 206 521	120 168 995	3 037 526	125 922 191	122 241 076	3 681 115	133 981 547	138 874 326	-4 892 779	140 212 127	132 571 495	7 640 632	150 709 026	156 172 360	-5 463 334
19.	wielicki	56 660 157	57 781 240	-1 121 083	60 003 430	62 321 298	-2 317 868	61 699 322	61 065 898	633 424	73 691 356	74 497 669	-806 313	91 315 065	90 279 736	1 035 329	90 432 245	102 948 798	-12 516 553

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2018 roku ukształtowały się na poziomie 6 623 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (62,9% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 18,7%, natomiast subwencje 18,4%.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2018 roku wyniosły 6 973 mln zł, z czego 13,7% stanowiły wydatki majątkowe (956 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2018 roku, udział wydatków majątkowych zwiększył się o 2 p. proc. w porównaniu do 2017 roku. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 6 017 mln zł i stanowiły 86,3% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wszystkie trzy miasta na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów i wydatków. Miasto Nowy Sącz odnotowało dodatni wynik wykonania budżetu w 2018 roku (24 mln zł), który był w stosunku do roku poprzedniego zdecydowanie lepszy (nadwyżka w 2017 roku wyniosła 4,6 mln zł). Budżety dwóch pozostałych miast na prawach powiatu województwa małopolskiego zamknęły się deficytem w 2018 roku – Krakowa w kwocie 266 mln zł oraz Tarnowa – 109 mln zł. Deficyt miasta Krakowa zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 211 mln zł, natomiast Tarnowa zwiększył się o 107 mln zł. Sumaryczny wynik wykonania budżetów miast na prawach powiatu jest ujemny i wynosi 350,5 mln zł (w poprzednim roku miasta odnotowały deficyt w kwocie 51,5 mln zł).

Tabela 84. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2017 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	6 145 948 490	6 197 533 172	-51 584 682	4 560 627	-56 145 309
Kraków	4 960 481 294	5 014 847 758	-54 366 464		-54 366 464
Nowy Sącz	512 700 094	508 139 467	4 560 627	4 560 627	
Tarnów	672 767 102	674 545 947	-1 778 845		-1 778 845

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 85. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2018 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	6 622 643 334	6 973 143 611	-350 500 277	23 858 741	-374 359 018
Kraków	5 307 143 311	5 572 956 046	-265 812 735		-265 812 735
Nowy Sącz	634 875 815	611 017 074	23 858 741	23 858 741	
Tarnów	680 624 208	789 170 491	-108 546 283		-108 546 283

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

4. Budżet Województwa Małopolskiego

W 2018 roku w budżecie Województwa Małopolskiego osiągnięto większe dochody w stosunku do 2017 roku o 29 mln zł (tj. 2,2%), w tym z tytułu dochodów własnych były wyższe niż w roku 2017 o 19,1%, natomiast z tytułu dotacji i subwencji ogólnej były niższe kolejno o 11,6 % i 14,8%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dochody własne (53,3%), natomiast udział dotacji wyniósł 38%, a subwencji 8,7%.

W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (84,7% ogółu dotacji celowych i 32,2% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (10,8%). W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosły jedynie

dotacje realizowane na podstawie porozumień (o 20,4%), natomiast zmalały dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (o 6,9%), dotacje celowe na zadania własne (o 44,9%), dotacje celowe na zadania zlecone (o 31,5%) i dotacje z funduszy celowych (o 98,2%).

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego wzrosły w porównaniu do roku 2017 o 18 mln zł, tj. o 1,4%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 35,2% (spadek w stosunku do 2017 roku o 6,8 p. proc.). Główne kierunki wydatków budżetu województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (42,6% ogółu wydatków, spadek o 11,4 p. proc. w stosunku do 2017 roku), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (12,9%, wzrost o 3 p. proc. w stosunku do 2017 roku), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (7,1%), oświaty i wychowania (6,2%), ochrony zdrowia (3%), rolnictwa i łowiectwa (2,6%), przetwórstwa przemysłowego (2,5%). Pozostałe wydatki stanowią 23,1% ogółu wydatków budżetu województwa.

W 2018 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 53,5 mln zł (w roku wcześniejszym – w wysokości 43 mln zł).

Tabela 86. Dochody województwa małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2018/2017 w %
	2009	2011	2013	2015	2017	2018	
Ogółem	1 430 237 733	1 315 268 349	1 108 132 078	1 137 039 132	1 337 669 040	1 366 539 356	102,2%
A. Dochody własne województwa	429 594 622	521 897 455	411 861 287	492 084 633	612 274 903	729 390 899	119,1%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	355 615 663	353 861 956	352 158 904	406 818 991	495 821 392	614 695 686	124,0%
B. subwencje i dotacje	1 000 643 111	793 370 894	696 270 791	644 954 499	725 394 137	637 148 457	87,8%
I. Subwencja ogólna	152 533 216	132 152 041	153 753 179	140 817 794	138 720 838	118 249 571	85,2%
› część oświatowa	55 307 053	60 008 797	61 748 607	58 750 476	55 720 459	53 236 302	95,5%
› część wyrównawcza	84 331 559	62 099 828	82 821 153	68 015 471	73 164 226	49 678 635	67,9%
› część regionalna	7 798 104	8 940 463	7 098 619	12 291 329	8 167 153	14 169 834	173,5%
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	5 096 500	1 102 953	2 084 800	1 760 518	1 669 000	1 164 800	69,8%
II. Dotacje	848 109 895	661 218 853	542 517 612	504 136 705	586 673 299	518 898 886	88,4%
1) dotacje na zadania zlecone	80 292 257	132 381 724	132 955 361	122 140 473	82 085 450	56 203 019	68,5%
› bieżące	41 187 478	58 868 270	76 524 611	82 551 310	74 841 986	55 312 375	73,9%
› inwestycyjne	39 104 779	73 513 454	56 430 750	39 589 163	7 243 464	890 644	12,3%
2) dotacje na zadania własne	12 587 074	46 952 956	26 762 739	18 001 672	7 863 236	4 329 541	55,1%
› bieżące	4 856 893	23 625 700	495 597	497 000	577 516	557 000	96,4%
› inwestycyjne	7 730 181	23 327 256	26 267 142	17 504 672	7 285 720	3 772 541	51,8%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	23 897 896	26 207 739	12 747 803	15 020 635	15 557 377	18 727 064	120,4%
› bieżące	5 650 021	6 014 352	5 109 359	4 709 153	6 041 350	8 912 508	147,5%
› inwestycyjne	18 247 875	20 193 387	7 638 444	10 311 482	9 516 027	9 814 556	103,1%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2018/2017 w %
	2009	2011	2013	2015	2017	2018	
4) dotacje z funduszy celowych	7 371 603	59 350 040	10 865 298	17 996 601	9 365 286	170 460	1,8%
› bieżące	1 166 847	9 302 302	8 802 608	2 151 170	505 420	170 460	33,7%
› inwestycje	6 204 756	50 047 738	2 062 690	15 845 431	8 859 866	0	0,0%
5) dotacje rozwojowe/ dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich	723 961 065	396 326 394	359 186 411	330 977 324	471 801 950	439 468 802	93,1%
› bieżące	190 345 790	159 111 643	152 737 726	93 947 315	123 078 398	175 695 865	142,8%
› inwestycje	533 615 275	237 214 751	206 448 685	237 030 009	348 723 552	263 772 937	75,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego.

Tabela 87. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej (w zł)

Dział	Wyszczególnienie	2009	Struktura w %	2011	Struktura w %	2013	Struktura w %	2015	Struktura w %	2017	Struktura w %	2018	Struktura w %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
010	Rolnictwo i łowiectwo	71 109 272	4,7	246 901 103	17,6	117 321 307,82	10,6	119 495 437,38	10,8	63 956 985,16	4,9	34 187 827,73	2,6
	› w tym inwestycje	50 505 420	-	204 393 604	-	68 561 014,40	-	68 930 328,08	-	15 924 985,86	-	8 250 449,83	-
050	Rybołówstwo i rybactwo			539 377	0,0	580 775,86	0,1	576 429,81	0,1	346 574,11	-	553 296,75	-
	› w tym inwestycje			-	-	-	-	-	-	-	-	15 498,00	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	101 183 594	6,8	59 144 747	4,2	66 266 197,71	6,0	41 398 172,59	3,7	24 613 103,06	1,9	33 349 446,76	2,5
	› w tym inwestycje	34 009 133	-	17 986 077	-	17 151 501,62	-	14 344 444,05	-	212 117,19	-	5 176 513,56	-
600	Transport i łączność	566 183 913	37,8	586 919 677	41,8	423 674 346,76	38,3	471 653 630,68	42,6	695 548 248,38	53,7	559 801 331,02	42,6
	› w tym inwestycje	392 637 872	-	404 407 980	-	227 795 985,87	-	256 412 992,71	-	459 688 998,52	-	294 066 589,19	-
630	Turystyka	5 931 066	0,4	16 005 484	1,1	13 051 218,13	1,2	9 507 842,72	0,9	6 856 216,10	0,5	12 085 974,99	0,9
	› w tym inwestycje	2 029 027	-	12 431 535	-	7 425 487,22	-	4 489 339,88	-	376 299,26	-	5 093 887,50	-
700	Gospodarka mieszkaniowa	4 713 581	0,3	3 350 354	0,2	1 336 921,21	0,1	1 066 555,34	0,1	1 105 647,31	0,1	1 190 589,69	-
	› w tym inwestycje	3 514 580	-	148 550	-	-	-	-	-	-	-	-	-
710	Działalność usługowa	2 161 487	0,1	4 250 458	0,3	3 119 835,04	0,3	3 036 110,60	0,3	4 422 608,37	0,3	5 059 496,55	0,4
	› w tym inwestycje	-	-	7 200	-	159 948,10	-	148 547,10	-	551 154,80	-	2 554 649,10	-
720	Informatyka	1 575 104	0,1	13 089 761	0,9	4 703 453,71	0,4	17 520 269,06	1,6	4 405 202,37	0,3	31 055 183,43	2,4
	› w tym inwestycje	955 740	-	11 808 263	-	4 041 758,15	-	16 014 790,22	-	2 664 617,16	-	28 872 522,04	-
730	Nauka							253 261,18	-	473 283,30	-	20 777 760,32	1,6
	› w tym inwestycje							54 735,00	-	293 445,50	-	20 602 504,00	-
750	Administracja publiczna	86 539 712	5,8	91 536 446	6,5	92 925 847,53	8,4	116 335 194,60	10,5	134 217 570,61	10,4	148 520 996,45	11,3
	› w tym inwestycje	3 851 442	-	1 272 660	-	1 438 486,40	-	15 720 405,46	-	9 312 857,18	-	4 240 020,01	-

Dział	Wyszczególnienie	2009	Struktura w %	2011	Struktura w %	2013	Struktura w %	2015	Struktura w %	2017	Struktura w %	2018	Struktura w %
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	890 643,61	-
752	Obrona narodowa	10 789	-	2 800	-	3 000,00	-	5 000,00	-	3 000,00	-	0,00	-
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 047 384	-	4 439 573	-	4 335 282,40	-	4 504 352,83	0,4	17 815 861,36	1,4	9 074 368,61	0,7
	> w tym inwestycje	2 109 484	-	3 370 782	-	3 496 164,41	-	3 499 005,58	-	14 245 888,98	-	7 506 321,50	-
757	Obsługa długu publicznego	10 275 914	0,7	12 077 387	0,9	8 309 079,84	0,8	8 496 323,18	0,8	4 575 136,62	0,4	4 974 693,34	0,4
801	Oświata i wychowanie	60 244 273	4,0	52 104 384	3,7	77 391 693,95	7,0	61 189 792,96	5,5	73 329 153,73	5,7	81 440 939,13	6,2
	> w tym inwestycje	10 266 039	-	204 585	-	24 277 148,70	-	3 276 124,27	-	9 125 900,90	-	7 714 471,87	-
803	Szkolnictwo wyższe	34 943 292	2,3	1 094 446	0,1	364 624,00	0,0	278 334,54	0,0	499 382,24	0,0	414 324,13	-
	> w tym inwestycje	34 931 752	-	1 085 188	-	363 957,43	-	269 716,08	-	-	-	414 324,10	-
851	Ochrona zdrowia	96 501 572	6,4	73 699 411	5,2	48 869 086,34	4,4	23 478 715,51	2,1	22 956 041,52	4,9	38 849 885,71	3,0
	> w tym inwestycje	89 327 257	-	38 934 979	-	39 032 151,53	-	12 949 328,55	-	13 418 413,44	-	27 748 984,00	-
852	Pomoc społeczna	2 245 300	0,1	3 339 265	0,2	9 129 823,47	0,8	15 100 090,88	1,4	4 273 644,70	0,3	10 968 219,59	0,8
	> w tym inwestycje	-	-	1 108 315	-	2 270 793,79	-	1 879 659,59	-	56 500,00	-	-	-
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	129 110 357	8,6	100 669 788	7,2	85 641 334,47	7,7	61 981 004,06	5,6	64 681 135,98	5,0	93 009 852,86	7,1
	> w tym inwestycje	3 055 918	-	580 994	-	564 498,35	-	1 036 021,41	-	2 658 715,46	-	2 083 269,40	-
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	13 975 238	0,9	7 741 908	0,6	8 832 192,27	0,8	10 160 427,48	0,9	16 254 776,82	1,3	17 716 679,13	1,3
	> w tym inwestycje	845 138	-	5 658	-	499 117,87	-	717 806,00	-	6 119 961,24	-	6 506 533,54	-
855	Rodzina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	> w tym inwestycje	-	-	-	-	-	-	-	-	6 525 267,66	0,5	2 752 280,77	0,2
		-	-	-	-	-	-	-	-	16 605,00	-	-	-

Dział	Wyszczególnienie	2009	Struktura w %	2011	Struktura w %	2013	Struktura w %	2015	Struktura w %	2017	Struktura w %	2018	Struktura w %
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	35 263 057	2,4	4 952 118	0,4	9 624 601,33	0,9	13 389 628,25	1,2	5 251 340,08	0,4	10 208 296,08	0,8
	> w tym inwestycje	33 364 128	-	3 639 734	-	8 380 726,19	-	12 292 843,50	-	623 627,03	-	7 272 364,62	-
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	232 262 627	15,5	108 111 646	7,7	122 739 271,00	11,1	114 243 981,64	10,3	128 393 776,92	9,9	168 740 068,44	12,9
	> w tym inwestycje	121 653 940	-	15 275 065	-	23 958 249,87	-	6 805 285,42	-	5 777 329,10	-	25 932 890,11	-
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	418 287		1 717 598	0,1	3 383 869,97	0,3	5 030 542,13	0,5	4 892 652,35	0,4	7 560 210,88	0,6
	> w tym inwestycje	140 643		11 328	-	12 812,00	-	1 924 655,06	-	202 007,38	-	365 433,12	-
926	Kultura fizyczna i sport	40 767 242	2,7	12 779 405	0,9	5 718 028,68	0,5	9 118 781,42	0,8	9 383 476,94	0,7	19 804 877,81	1,5
	> w tym inwestycje	33 926 236	-	11 189 686	-	-	-	-	-	-	-	8 069 082,47	-
Ogółem		1 498 463 062	100	1 404 467 138	100	1 107 321 791,49	100	1 107 819 878,84	101	1 294 780 085,69	104	1 312 987 243,78	100
	> w tym wydatki majątkowe	817 487 749	54,6	731 931 053	52,1	431 281 102,86	38,9	419 015 286,72	37,8	541 269 424,00	41,8	462 486 307,96	35,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 88. Wydatki Województwa Małopolskiego (w zł)

Rok	Ogółem w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2009	1 498 463 061	62,3	3,5	58,8
2011	1 404 467 136	17,2	4,3	12,9
2013	1 107 321 791	-3,1	0,9	-4,0
2015	1 107 819 879	-8,9	-0,9	-8,0
2017	1 294 780 086	16,1	2,0	14,1
2018	1 312 987 244	1,4	1,6	-0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 89. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje (w zł)

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2009	817 123 749	94,9	3,5	91,4
2011	727 862 183	26,6	4,3	22,3
2013	429 429 802	-6,6	0,9	-7,5
2015	419 015 287	-14,6	-0,9	-13,7
2017	541 269 424	22,1	2,0	20,1
2018	456 508 038	-15,7	1,6	-17,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 90. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w zł)

Wyszczególnienie	2009	2011	2013	2015	2017
Dochody	1 430 237 733	1 315 268 349	1 108 132 078	1 137 039 133	1 337 669 040
Wydatki	1 498 463 061	1 404 467 136	1 107 321 791	1 107 819 879	1 294 780 086
Wynik wykonania budżetu	-68 225 328	-89 198 787	810 287	29 219 254	42 888 955
w tym: nadwyżka „+”			810 287	29 219 254	42 888 955
niedobór „-”	-68 225 328	-89 198 787			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego.

Fundusze europejskie

Opracowanie: Andrzej Binda

— podsumowanie

- Do końca 2018 roku w ramach wszystkich programów operacyjnych przeprowadzono w kraju 5 473 nabory, do których zgłoszono 100 332 wnioski o dofinansowanie, a w wyniku rozstrzygnięcia konkursów podpisano 46 173 umowy o wartości 380,6 mld zł, dofinansowanych ze środków unijnych kwotą 233,5 mld zł. W 2018 roku liczba zawartych umów zwiększyła się o 15 557, a ich wartość wzrosła o 102,4 mld zł, w tym kwota dofinansowania unijnego przyrosła o 61,5 mld zł.
- W 359 naborach przeprowadzonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego (RPO WM) złożonych zostało 4 885 wniosków o dofinansowanie o planowanej wartości 20,9 mld zł, wspartej środkami unijnymi w wysokości 14,2 mld zł.
- W 2018 roku liczba zawartych umów w ramach RPO WM zwiększyła się o 883, przy jednoczesnym przyroście wartości ogółem o 5,2 mld zł i dofinansowania unijnego o 3,3 mld zł.
- Poziom zaangażowania alokacji, liczony do wartości dofinansowania unijnego w zawartych umowach, wyniósł w przypadku RPO WM 67,1%, wobec średniej 65,6% w przypadku wszystkich RPO. W ciągu roku wartość tego wskaźnika wzrosła o 25,8 p. proc.
- Małopolska jest liderem wśród województw pod względem wartości realizowanych projektów wpisujących się w cel tematyczny 09 *Promowanie włączenia społecznego oraz walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*.
- Województwo małopolskie zajmuje pozycję wicelidera w przypadku celów tematycznych: 01 *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji*, 08 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników i 11 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej*, jak również projektów realizowanych w ramach *Innowacji społecznych*.
- Trzecie miejsce przypada Małopolsce pod względem wartości ogółem przy realizacji celu tematycznego 06 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami*.

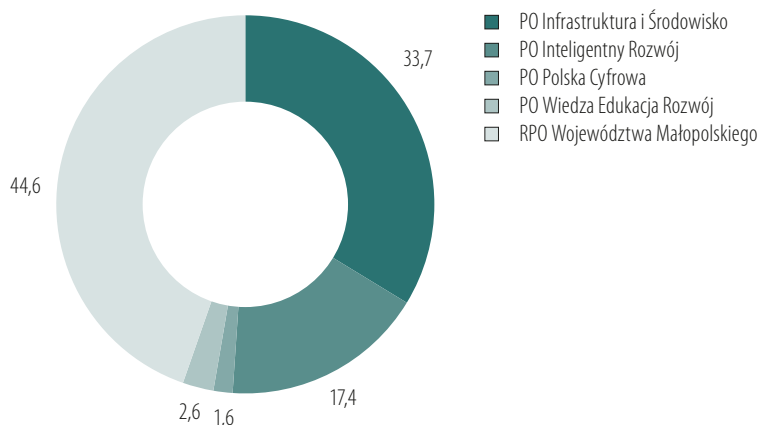
1. Fundusze strukturalne i inwestycyjne

Na terenie województwa małopolskiego według stanu na koniec 2018 roku realizowanych było 3 677 projektów, co stawia Małopolskę na 4. miejscu w kraju po województwie śląskim (4 412 projektów), mazowieckim (3 979 projektów) i dolnośląskim (3 713 projektów). W porównaniu z końcem 2017 roku liczba realizowanych (lub zrealizowanych) projektów w województwie małopolskim zwiększyła się o 1 162.

Wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2018 roku 27 348,8 mln zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 16 666,0 mln zł. Małopolska pod względem wartości projektów ustępuje jedynie województwom: mazowieckiemu – 54,3 mld zł (UE: 29,1 mld zł), śląskiemu – 34,1 mld zł (UE: 20,3 mld zł) i dolnośląskiemu – 28,0 mld zł (UE: 16,5 mld zł). Przyrost wartości ogółem w 2018 roku wyniósł w województwie małopolskim 7 370,3 mln zł (UE: 4 680,5 mln zł).

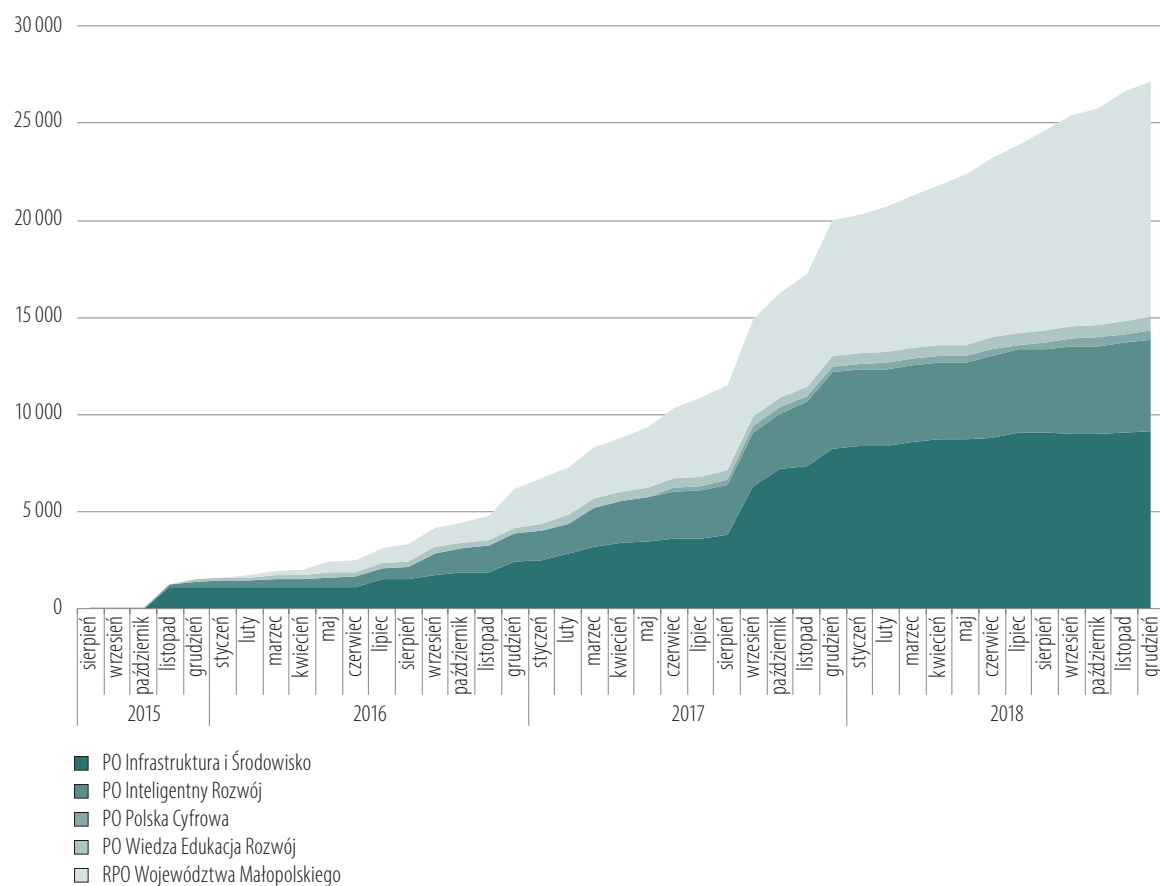
Znaczący przyrost liczby projektów i ich wartości w 2018 roku jest głównie wynikiem zawarcia umów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego. W efekcie program ten stał się wiodącym w Małopolsce, koncentrując niemal 45% wartości wszystkich projektów.

Wykres 136. Struktura wartości projektów realizowanych w województwie małopolskim według programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 137. Zmiana wartości zawartych umów na realizację projektów na terenie województwa małopolskiego współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności według programów operacyjnych (w mln zł)

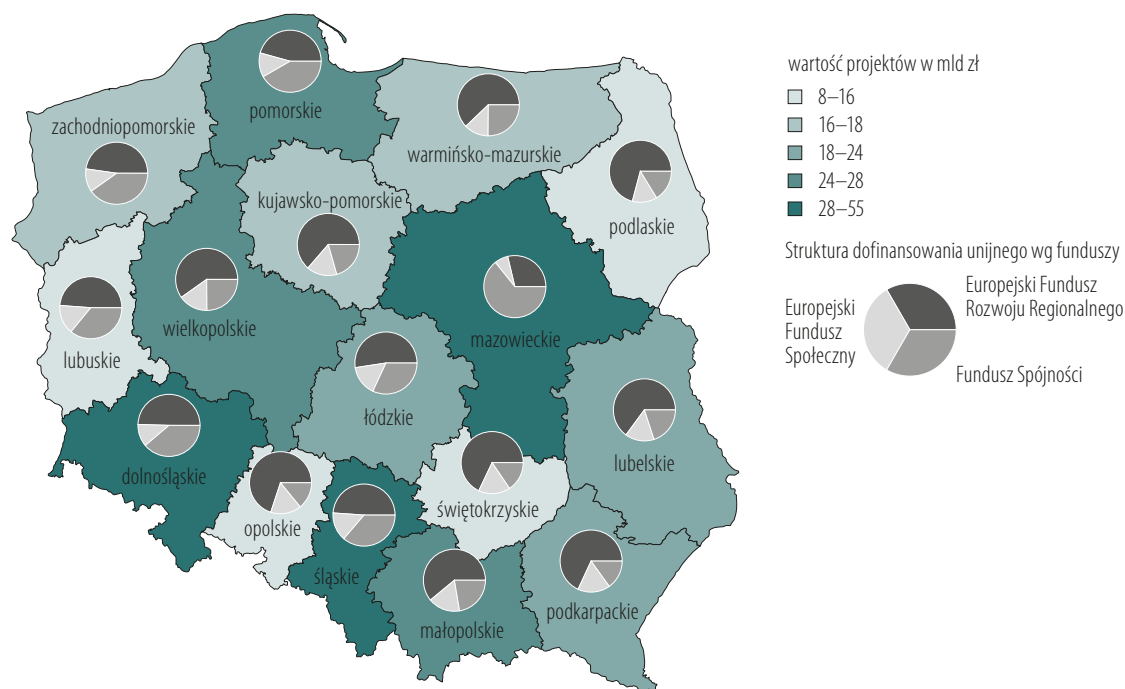

Źródło: Opracowanie własne.

Małopolska należy do liderów zarówno pod względem wartości realizowanych projektów, jak i kwoty dofinansowania unijnego. Programy krajowe stawiają województwo małopolskie na czołowych lokatach w kraju pod względem wartości podpisanych umów: w przypadku Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój – na 1. miejscu, w przypadku Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój – na 2. miejscu w kraju, po województwie śląskim, w przypadku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa – na 7. miejscu. Natomiast wartość zawartych umów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego w obecnej chwili jest nieco niższa jedynie w stosunku do województwa śląskiego.

Głównym źródłem finansowania wsparcia unijnego w przypadku projektów realizowanych w Małopolsce jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, z którego pochodzi 61,0% środków europejskich, przed Funduszem Spójności, będącego źródłem dla 22,4% wsparcia unijnego, oraz Europejskim Funduszem Społecznym, z którego pochodzi 16,6% dofinansowania.

Mapa 36. Wartość ogółem i struktura dofinansowania projektów – stan na 31 grudnia 2018 roku (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Roczne tempo przyrostu wartości realizowanych projektów w 2018 roku wyniosło dla Małopolski 36,9%. W skali kraju jest to dosyć przeciętne tempo (8 lokata wśród województw), na co składa się kilka czynników. Zdecydowanie najszybszy w ciągu roku przyrost wartości projektów odnotowano w przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego – w ciągu roku odnotowano wzrost wartości o 5,1 mld zł (UE: 3,3 mld zł), co daje wzrost o 73,3%. Jest to drugi wynik w Polsce, po województwie świętokrzyskim, gdzie dynamika wyniosła 115,8%. Z drugiej strony w przypadku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, będącego drugim pod względem wartości programem w Małopolsce, wzrost wyniósł 1,1 mld zł (UE: 0,7 mld zł), co daje dynamikę jedynie 13,5%, to jest jedną z najniższych dynamik w kraju (14. lokata). W przypadku Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój przyrost wartości wyniósł 0,8 mld zł (UE: 0,4 mld zł), a przyrost względny 20,3% (nieco ponad średnią ogólnopolską, ale i tak jedną z najniższych w kraju). W Programie Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój, wartość projektów wzrosła o 0,19 mld zł (UE: 0,16), tj. o 35,7%, a w Programie Operacyjnym Polska Cyfrowa wartość projektów uległa zwiększeniu o 0,15 mld zł (UE: 0,09 mld zł).

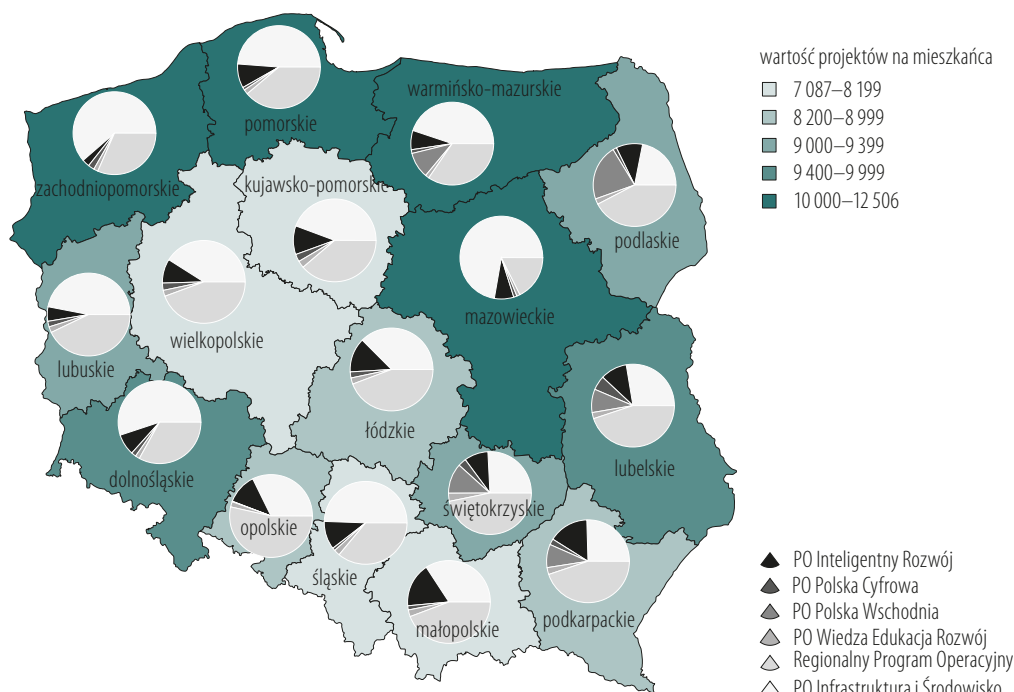
Tabela 91. Liczba, wartość ogółem i dofinansowanie unijne projektów realizowanych na terenie województwa małopolskiego według programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2018 roku (w mln zł)

Program Operacyjny	Liczba projektów w sztukach	Wartość ogółem	Dofinansowanie UE
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020	174	9 364,48	5 080,01
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	516	4 711,03	2 382,50
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	17	444,30	283,09
Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój	271	717,14	639,84
Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020	2 699	12 111,81	8 280,56
Małopolskie	3 677	27 348,76	16 666,01

Źródło: Opracowanie własne.

Wartość na mieszkańca podpisanych umów na projekty realizowane na terenie województwa małopolskiego wyniosła 8 054 zł (UE: 4 908zł), co stanowi 81,3% średniej krajowej. Daje to Małopolsce dopiero 13. miejsce w odniesieniu do pozostałych województw, wyprzedzając województwo śląskie, kujawsko-pomorskie i wielkopolskie. Wartość projektów *per capita* według programów daje pierwszą lokatę Małopolsce w przypadku Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój – 1 387 zł (UE: 702 zł), 5. miejsce w przypadku Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój – 211 zł (UE: 188 zł), 8. miejsce dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 (2 439 zł) i 10. pozycję dla Regionalnego Programu Operacyjnego – 2 066 zł.

Mapa 37. Struktura wartościowa podpisanych umów według programów operacyjnych oraz wartość na mieszkańca podpisanych umów ogółem – stan na 31 grudnia 2018 roku (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

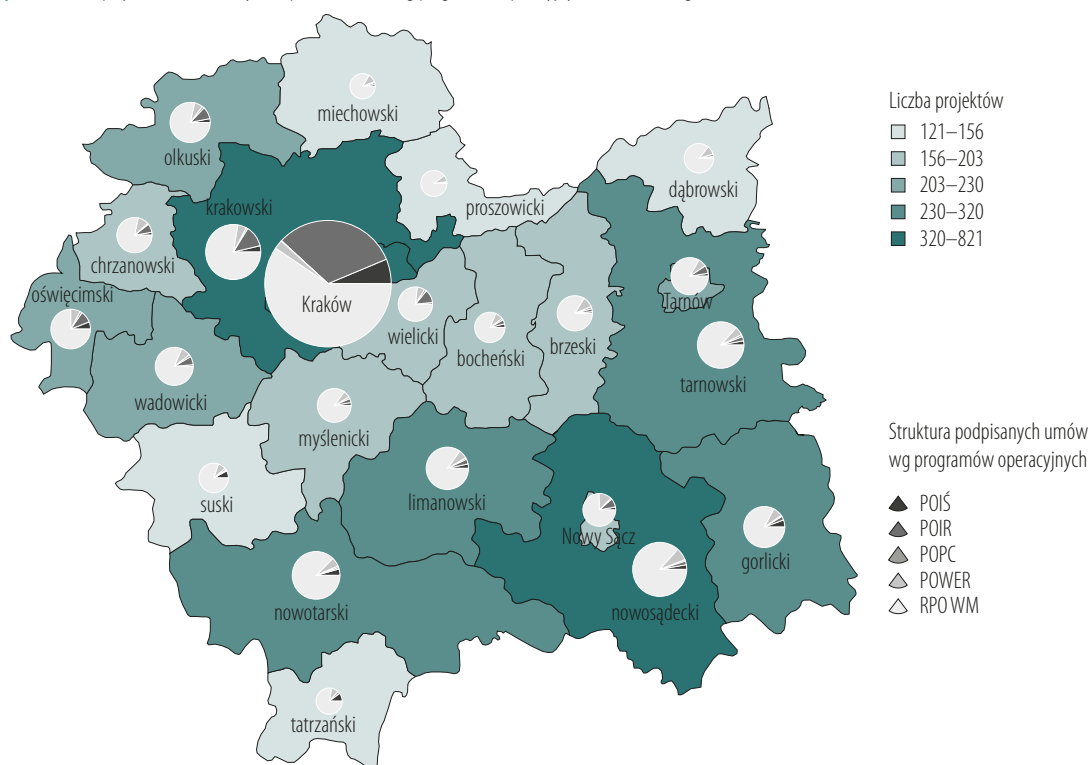
Realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych w latach 2014–2020 podjęło się w Małopolsce 1 512 beneficjentów mających siedzibę na terenie naszego województwa. W ciągu roku zbiorowość ta wzrosła o 312 podmiotów. Obecni beneficjenci stanowią 7,8% wszystkich beneficjentów w kraju, z którymi zostały zawarte umowy na dofinansowanie projektów – w 2018 udział ten nieco zmalał. Wśród beneficjentów

z Małopolski dominują podmioty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – łącznie 968 podmiotów (tj. 64,1%).

W województwie małopolskim wiodącym powiatem pod względem ilości i wartości zawartych umów jest miasto Kraków, w którym na koniec 2018 roku w realizacji było 821 umów o wartości 7,5 mld zł (UE: 4,5 mld zł). W kolejnym pod względem wartości powiecie nowotarskim wartość 276 projektów wyniosła 2,0 mld zł (UE: 1,1 mld zł), a trzecim w kolejności powiecie krakowskim 327 realizowanych projektów osiągnęło wartość 1,7 mld zł (UE: 0,9 mld zł).

Spośród programów operacyjnych dominującym pod względem liczby zawartych umów jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego, osiągając od 59,4% spośród liczby wszystkich zawartych umów na realizację projektów na terenie miasta Krakowa, do 87,3% wszystkich umów związanych z projektami na terenie powiatu nowotarskiego.

Mapa 38. Liczba projektów realizowanych w powiatach według programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2018 roku

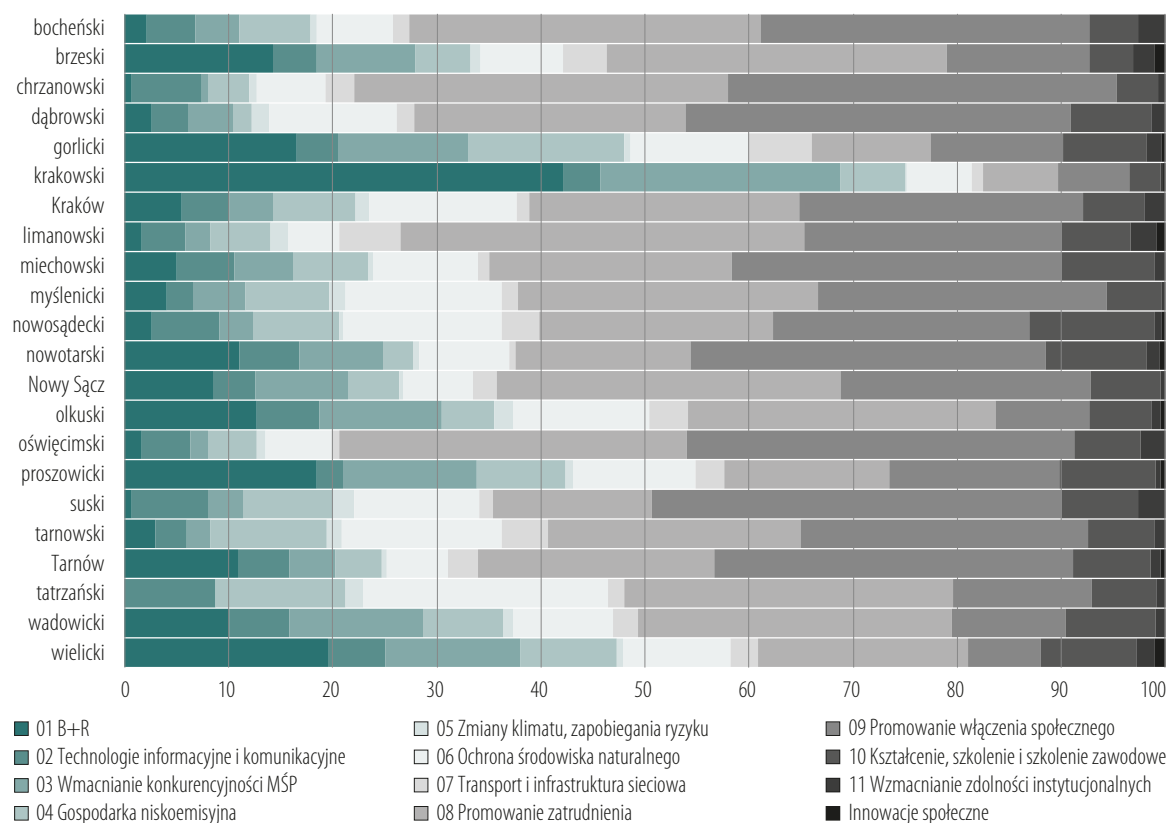
Źródło: Opracowanie własne.

Dominującym pod względem liczby projektów celem tematycznym w województwie jest cel 01 *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji*, stanowiący 18,4% wszystkich projektów. W układzie powiatów odsetek ten jest bardzo zróżnicowany: od 42,1% w mieście Krakowie, 19,6% w powiecie wielickim i 16,5% w powiecie krakowskim, po 0,0% w powiecie tatrzańskim.

Kolejną grupą są projekty związane z celem 09 *Promowanie włączenia społecznego oraz walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*. W skali województwa cel ten obejmuje 16,2% liczby projektów, na poziomie powiatów zróżnicowany od 39,3% w powiecie suskim, do 6,8% w Krakowie.

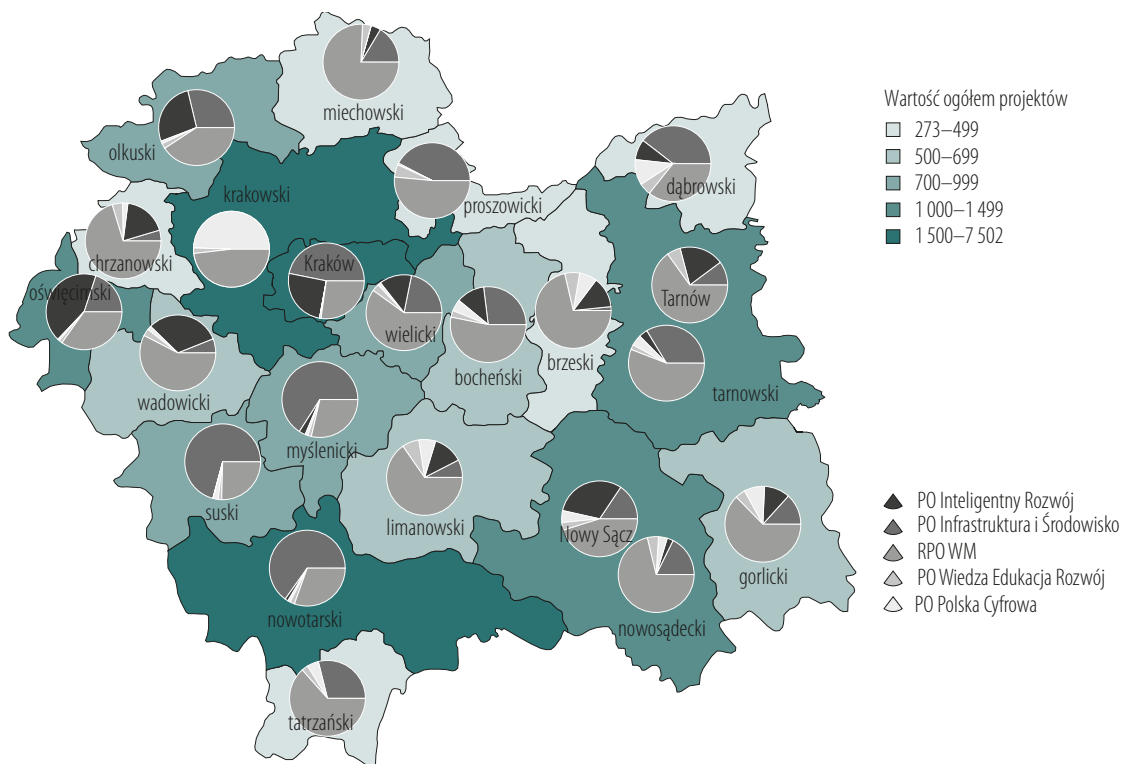
Analizując wartość podpisanych umów w układzie lokalnym (powiaty i gminy), trzeba mieć na uwadze, że znaczna część projektów realizowana jest na terenie całego województwa, i wtedy nie jest ujmowana w wartościach powiatowych, jak również projekty dotyczące całych powiatów nie mają odniesienia na poziomie gminnym. Stąd średnia dla województwa może być znacznie wyższa, niż średnie dla jednostek administracyjnych niższego rzędu. I tak: w przypadku wartości ogółem 10,7% wykazanej kwoty przypada na projekty dla całego województwa, w przypadku dofinansowania UE odsetek ten wzrasta do 12,7%. W poszczególnych programach operacyjnych udział wartości projektów obejmujących całe województwo w stosunku do wartości ogółem sięga 21,9% (UE: 21,6%) w przypadku Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój i 15,3% (UE: 17,8%) w przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego.

Wykres 138. Struktura ilościowa umów zawartych na realizację projektów na obszarze poszczególnych powiatów według celów tematycznych

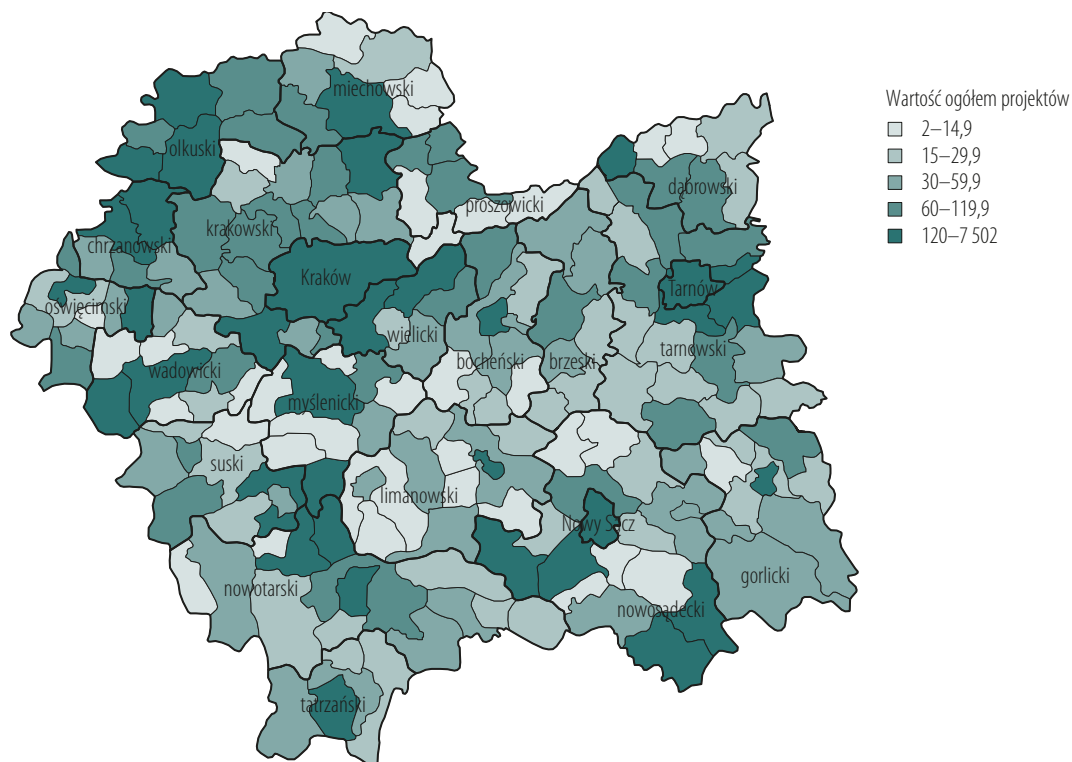

Źródło: Opracowanie własne.

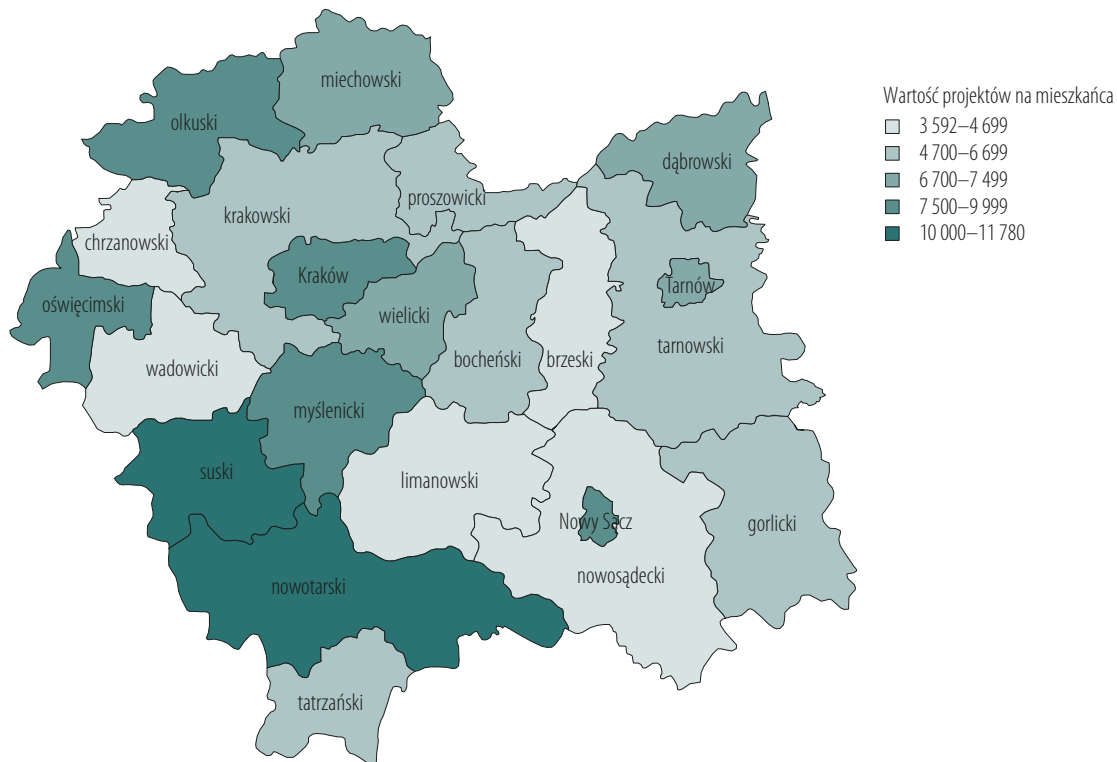
Mapa 39. Wartość umów na realizację projektów i struktura wartości według programów operacyjnych w powiatach – stan na 31 grudnia 2018 roku (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 40. Wartość umów na realizację projektów na terenie gmin (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 41. Wartość umów na realizację projektów na terenie powiatów w przeliczeniu na mieszkańca (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

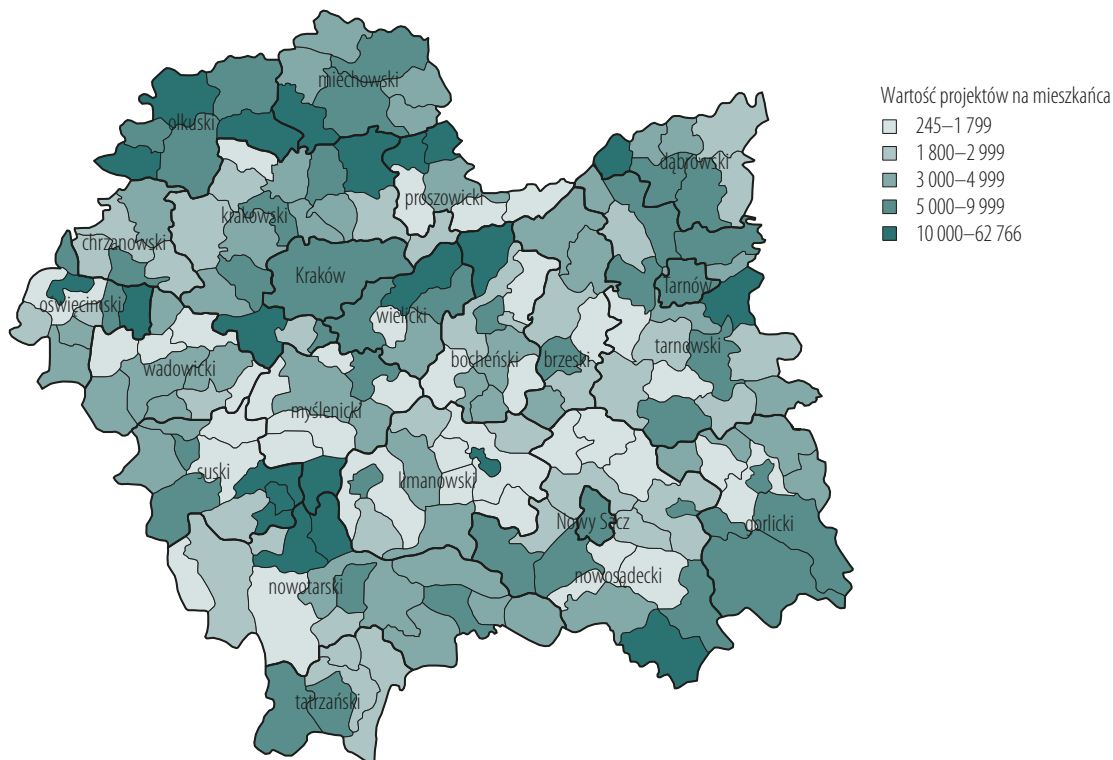
W przeliczeniu wartości podpisanych umów na mieszkańca w przypadku całego województwa małopolskiego ujmowane są również projekty o charakterze regionalnym, niewykazywane w przekrojach powiatowych czy gminnych. Stąd w średniej wartości dla województwa, w wysokości 8 054 zł (UE: 4 908 zł) ujęte są kwoty

odpowiadające projektom regionalnym o wartości na mieszkańca w wysokości 858 zł (UE: 626 zł). Dopiero wartości pomniejszone o średnie dla projektów regionalnych, tj. do kwoty 7 196 zł dla wartości ogółem i 4 282 zł dla dofinansowania UE są wielkościami na poziomie województwa pozwalającymi odnieść się do średnich powiatowych. Wartości te przekracza 10 powiatów z Małopolski. Jeszcze bardziej należy obniżyć średnią w przypadku danych gminnych – w tym przypadku z podstawy wyliczenia „wypadają” również projekty mające charakter ogólnopowiatowy. Wówczas średnia wojewódzka wynosi 6 733 zł (UE: 3 922 zł). Wielkości te przekracza 41 gmin.

W ujęciu powiatowym najwyższe wartości na mieszkańca osiągnęły umowy podpisane na realizację projektów na terenie powiatu suskiego – 11 779 zł (UE: 6 739 zł), przed powiatem nowotarskim – 10 329 zł (UE: 2 878 zł) miastem Krakowem – 9 748 zł (UE: 5 826 zł), powiatem oświęcimskim – 9 180 zł (UE: 4 929 zł) i miastem Nowym Sączem – 8 551 zł (UE: 5 010 zł).

W ujęciu gminnym najwyższe wartości zostały osiągnięte w gminie Lubień – 62 766 zł (UE: 33 762 zł), gminie wiejskiej Jordanów – 56 502 zł (UE: 30 391 zł), gminie Raba Wyżna – 43 831 zł (UE: 23 878 zł), gminie Gręboszów – 40 271 zł (UE: 21 207 zł), gminie Rabka-Zdrój – 39 412 zł (UE: 21 394 zł). Wysokie wartości w czterech z pięciu wymienionych gmin są efektem realizacji na ich terenie drogi krajowej S-7 (w ubiegłym roku błędnie zaliczonej do powiatu krakowskiego), natomiast w Gręboszowie – głównie realizacji na terenie gminy fragmentu gazociągu Podgórska Wola – Tworzeń.

Mapa 42. Wartość na mieszkańca umów na realizację projektów na terenie gmin (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

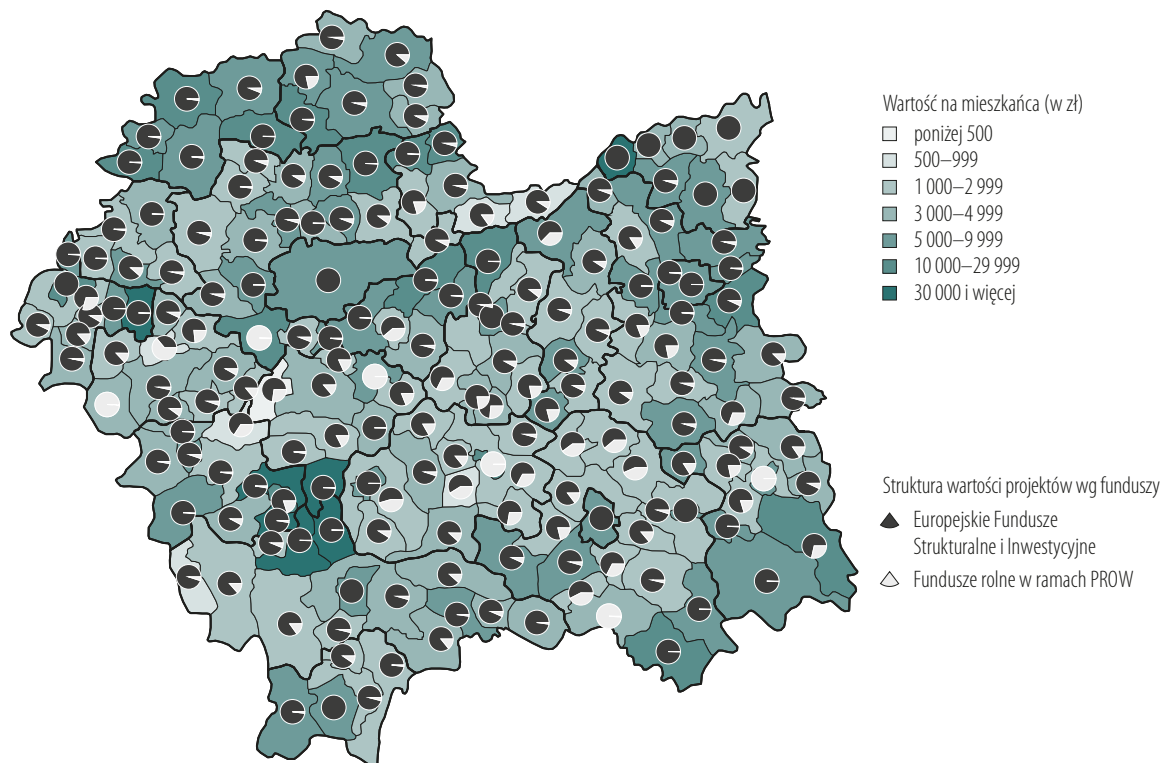
2. Fundusze rolne

W latach 2004–2018 w ramach płatności bezpośrednich (I filar Wspólnej Polityki Rolnej) rolnikom w województwie małopolskim wypłacono łącznie 6,0 mld zł, co stanowi ok. 3,7% środków wypłaconych w skali całego kraju. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych dopłaty obszarowe w województwie małopolskim wyniosły w tym okresie średnio 876 zł, co stanowi niecałe 87% średniej krajowej.

Do końca 2018 roku z beneficjentami z terenu województwa małopolskiego podpisano umowy lub wydano decyzje o dofinansowaniu wniosków złożonych w ramach PROW 2014–2020 o wartości 789,0 mln zł, co stanowi 4,2% wartości decyzji i umów w całym kraju. Jednocześnie zrealizowano płatności na kwotę 483,3 mln zł.

W województwie małopolskim na koniec 2018 roku podpisanych było 1 370 umów pomiędzy województwem małopolskim, jako dysponentem środków, a beneficjentami na realizację projektów w ramach PROW 2014–2020. Sumaryczna wartość tych projektów wyniosła 630,5 mln zł, w tym kwota pomocy 421,7 mln zł.

Mapa 43. Struktura wartości oraz wartość na mieszkańca projektów realizowanych w ramach Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych oraz funduszy rolnych w zakresie wybranych działań PROW według gmin województwa małopolskiego (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Współpraca i promocja

Opracowanie: Edyta Gołaś, Grzegorz Małodobry, Katarzyna Sobczak, Halina Sochańska-Kaczor, Bogna Stonawska, Magdalena Zawada

— podsumowanie

- W Krakowie, w trakcie oficjalnej wizyty delegacji gruzińskiej, podpisane zostało porozumienie o współpracy międzyregionalnej pomiędzy Województwem Małopolskim a Autonomiczną Republiką Adżarii.
- Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego zorganizował II edycję seminarium *Współpraca międzynarodowa samorządów – nowe perspektywy i wyzwania: CHINY* z udziałem przedstawicieli urzędów marszałkowskich z całej Polski.
- Odbyły się uroczyste obchody Małopolskiego Dnia Samorządowca w Starym Sączu oraz XX Dożynki Województwa Małopolskiego.
- Kontynuowano realizację innowacyjnego projektu promocji wizerunkowej regionu bazującego na czołowych markach Małopolski pn. *Made in Małopolska*.
- Odbył się II Kongres Marki Małopolska – wydarzenie służące umacnianiu współpracy na rzecz rozwoju marki regionu.

1. Współpraca międzynarodowa

Porozumienie o współpracy międzyregionalnej pomiędzy Województwem Małopolskim a Autonomiczną Republiką Adżarii (Gruzja) oraz współpraca małopolsko-adżarska

W dniach 21–23 sierpnia 2018 roku oficjalną wizytę w Krakowie złożył Przewodniczący Rządu Autonomicznej Republiki Adżarii – Tornike Riżwadze. Przewodniczącemu towarzyszyli ministrowie finansów i gospodarki oraz rolnictwa. Była to pierwsza oficjalna podróż zagraniczna Tornike Riżwadze po objęciu urzędu w lipcu 2018 roku, której głównym celem było podpisanie porozumienia o współpracy między Małopolską a Adżarią.

Pierwszym projektem w ramach współpracy dwustronnej była wizyta studyjna małopolskich producentów win w winiarniach i plantacjach adżarskich w sierpniu 2018 roku. W czasie pobytu w Gruzji omawiano kwestię wykorzystania szlaku winnego jako miejsca realizacji działań kulturalnych na przykładzie Małopolski. We wrześniu dwóch małopolskich artystów graffiti wzięło udział w Batumi Grafikart Festival, prezentując polski street art w formie wspólnego dzieła na jednym z murów w Batumi. W październiku 2018 roku na zaproszenie adżarskiego ministerstwa rolnictwa przedstawiciele małopolskiej firmy ogrodniczej Plantin wzięli udział w międzynarodowym forum inwestycyjnym *Możliwości rolnicze w Adżarii – 2018*.

Seminarium *Współpraca międzynarodowa samorządów – nowe perspektywy i wyzwania: CHINY*

W związku z ciągłym poszukiwaniem nowych form prowadzenia współpracy z zagranicznymi regionami partnerskimi Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego 22 maja 2018 roku zorganizował II edycję seminarium *Współpraca międzynarodowa samorządów – nowe perspektywy i wyzwania: CHINY*, skierowanego do kadry zarządzającej oraz pracowników zespołów współpracy międzynarodowej urzędów marszałkowskich.

Tym razem celem seminarium była wymiana doświadczeń nt. dotychczasowej, niełatwej współpracy województw z Państwem Środka, dobrych praktyk oraz wiedzy. Wśród prelegentów znaleźli się eksperci zajmujący się tematyką Dalekiego Wschodu. Podczas spotkania przedstawiono chińską drogę do potęgi oraz wizerunek Polski i Polaków z chińskiej perspektywy oraz zastanawiano się, jak podnieść efektywność współpracy polskich regionów z Chinami. Zaprezentowano również przykłady polskich firm, które odnoszą sukcesy na rynku chińskim.

Wizyta w Małopolsce sekretarza stanu Turynгии ds. Kultury i Europy

W dniach 15–18 października 2018 roku na zaproszenie władz województwa gościła w Małopolsce Babette Winter, sekretarza stanu Turynгии ds. Kultury i Europy. Małopolska prowadzi współpracę partnerską z Turyngią od 1997 roku. Głównym celem wizyty pani sekretarza był udział w IV Kongresie Kultury Regionów w Nowym Sączu w charakterze gościa honorowego. Kongres Kultury Regionów to wydarzenie poruszające tematy z zakresu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Promocja Małopolski w Lyonie

Małopolska prezentowała smakołyki kuchni regionalnej podczas Dni Konsularnych w Lyonie w dniach 22–24 czerwca 2018 roku. Jest to coroczne wydarzenie promocyjne skierowane przede wszystkim do mieszkańców stolicy regionu Owernia–Rodan–Alpy, podczas którego mają okazję zapoznać się z państwami reprezentowanymi przez placówki dyplomatyczne w Lyonie. Prezentacja polskiego stoiska pn. *La Pologne* została wzbogacona o prezentację małopolskiej kuchni regionalnej. Potrawy przygotowywał pan Mikołaj Rej, mieszkaniec Krakowa i uczestnik finału konkursu gastronomicznego *Master Chef*. Degustacja potraw przygotowanych na bazie małopolskich produktów cieszyła się ogromnym zainteresowaniem. Odkrywanie nowych smaków i ciekawych potraw jest bardzo bliskie kulturze francuskiej i tego rodzaju forma promocji województwa doskonale sprawdziła się w Lyonie.

Współpraca z Polonią i Polakami na Wschodzie

W 2018 roku udzielono dotacji 5 organizacjom pozarządowym na organizację wypoczynku letniego dla dzieci polskiego pochodzenia ze Wschodu. W koloniach letnich w Małopolsce łącznie wzięło udział 409 dzieci z polskimi korzeniami wraz z 53 opiekunami z 11 krajów: Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Kirgistanu, Litwy, Łotwy, Mołdawii, Rosji, Rumunii, Turkmenistanu i Ukrainy. Dzieci i młodzież polskiego pochodzenia brała udział m.in. w lekcjach języka polskiego, historii i geografii, w warsztatach i konkursach plastycznych, wokalnych czy teatralnych. Podczas kolonii uczestnicy zwiedzali zabytki, muzea, miejsca ważne dla polskiego dziedzictwa, a kolonie były dla nich okazją do integracji z rówieśnikami z Polski. Ponadto w ramach zadania zorganizowano także dwutygodniowe warsztaty metodyczne języka polskiego dla nauczycieli polonijnych z Białorusi, Hiszpanii, Niemiec, Norwegii, Rosji, Rumunii, Szwecji, Ukrainy i USA.

Działalność Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli

W 2018 roku zorganizowano:

- › 7 wizyt:
 - › 6 wizyt w Brukseli, z czego 3 w ramach Domu Polski Południowej w Brukseli;
 - › 1 wizytę w Katowicach w ramach Domu Polski Południowej w Brukseli;
- › 11 wydarzeń, w tym:
 - › 4 wydarzenia merytoryczne, z czego 3 w ramach Domu Polski Południowej w Brukseli;
 - › 5 wydarzeń promocyjnych, z czego 2 w ramach Domu Polski Południowej w Brukseli;
 - › 2 spotkania Klubu Małopolanina.

Ogółem, w roku 2018 Zespół Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli wziął udział w 106 różnego rodzaju spotkaniach, z czego:

- › w 54 spotkaniach informacyjnych, seminariach, briefingach w instytucjach UE (Komisja Europejska, Parlament Europejski, Komitet Regionów);
- › w 27 spotkaniach sieci, do których należy Województwo Małopolskie (ERRIN, Vanguard Initiative, CORAL itp.);
- › w 5 konferencjach;
- › w 20 spotkaniach organizacyjnych związanych z wydarzeniami własnymi.

Ponadto zredagowano i opublikowano 2 numery e-magazynu *Blżej Brukseli* w języku polskim i angielskim: nr 23 *Inicjatywa Awangarda* i nr 24 *Polityka Spójności po 2020 roku*.

Europejski Tydzień Regionów i Miast w Brukseli

Województwo Małopolskie, poprzez swoje przedstawicielstwo w Brukseli, uczestniczyło po raz kolejny w Europejskim Tygodniu Regionów i Miast (8–10 października 2018). Temat przewodni wydarzenia brzmiał: *Regiony i Miasta na rzecz silnej Polityki Spójności po roku 2020*. Województwo Małopolskie należało do konsorcjum organizującego debatę *Inteligentne dobre samopoczucie a przyszłe synergije funduszy europejskich*, co odzwierciedlało zaangażowanie województwa w politykę senioralną. Podczas debaty partnerzy konsorcjum dzielili się z uczestnikami informacjami na temat zrealizowanych inwestycji oraz wdrażania innowacji na rzecz aktywnego starzenia się w zdrowiu. Ponadto przedstawiono działania regionów finansowane ze środków UE w zakresie wsparcia dla seniorów oraz propozycje dalszych strategii w tym zakresie planowanych przez różne państwa członkowskie.

O działaniach na rzecz poprawy jakości powietrza w Parlamencie Europejskim

20 listopada 2018 roku w siedzibie Parlamentu Europejskiego w Brukseli odbyła się konferencja pt. *Od Porozumienia Paryskiego, przez COP24 do strategii na rzecz czystego powietrza*. Wydarzenie zorganizowane zostało przez Komisję Przemysłu, Badań Naukowych i Energii (ITRE) przy Parlamencie Europejskim, Dom Polski Południowej w Brukseli (w skład którego wchodzi Województwo Małopolskie) oraz Izbę Gospodarczą Ciepłownictwo Polskie. Na konferencji przedstawiono najważniejsze działania, inicjatywy oraz rozwiązania na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim mające na celu poprawę jakości powietrza.

Inicjatywa Awangarda (IA)

28 marca 2018 roku na mocy uchwały Sejmiku Województwa Małopolskiego oraz zgody Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Województwo Małopolskie stało się oficjalnym członkiem Stowarzyszenia „Inicjatywa Awangarda”. Zainicjowana w listopadzie 2013 roku Inicjatywa, na początku była politycznym przedsięwzięciem przywódców 10 wysoko rozwiniętych i innowacyjnych regionów Unii Europejskiej, które nadają ton i wyznaczają kierunki rozwoju i wzrostu gospodarczego UE. Z czasem Inicjatywa Awangarda (Awangardowa Inicjatywa na rzecz Nowego Rozwoju przez Inteligentną Specjalizację – Vanguard Initiative for New Growth through Smart Specialisation) przekształciła się w unikalne na arenie europejskiej stowarzyszenie, skupiające już 35 regionów, w tym tylko jeden z Polski i tej części Europy: Małopolskę. W praktyce, po przekształceniu się w stowarzyszenie, IA ułatwia współpracę w zakresie rozwoju technologii pomiędzy przedsiębiorstwami i klastrami z regionów członkowskich, znajdujących się na niskich poziomach gotowości technologicznej (tzw. TRL – Technology Readiness Levels), wspomaga testowanie tych technologii pod kątem możliwości praktycznego zastosowania, by w efekcie umożliwić ich wdrożenie i komercjalizację. Dzięki IA zainteresowane przedsiębiorstwa mogą zminimalizować koszty testowania i certyfikacji danej technologii, potwierdzenia jej przydatności do konkretnych zastosowań technologicznych/produktowych, a także mogą znaleźć partnerów, dzięki którym powstaną nowe europejskie łańcuchy wartości. W efekcie, małopolskie firmy mają ułatwiony dostęp do nowych segmentów rynku o wysokiej wartości dodanej.

2. Współpraca regionalna

Spotkania środowiskowe

Rok 2018 był rokiem licznych spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej, podczas których poruszane były kluczowe tematy dotyczące Małopolski, związane m.in. z aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020. Członkowie ZWM, jak co roku, uczestniczyli w posiedzeniach Konwentu Starostów oraz Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski. Odbyły się także spotkania władz Małopolski z parlamentarzystami regionu oraz z przedstawicielami środowiska gospodarki, nauki, kultury i biznesu.

Małopolski Dzień Samorządowca w Starym Sączu

25 maja 2018 roku w Starym Sączu, w mieście św. Kingi – patronki polskich samorządowców – odbyły się po raz kolejny uroczystości Małopolskiego Dnia Samorządowca. Święto Samorządowca jest obchodzone od roku 2000 dla upamiętnienia daty przeprowadzenia pierwszych w pełni demokratycznych wyborów samorządo-

wych do rad gmin i miast w 1990 roku. Obchody były znakomitą okazją do spotkania wszystkich tych osób, dla których samorząd jest bardzo ważną częścią życia. Wspólne świętowanie sprzyjało dyskusji o najważniejszych sprawach dla regionu oraz wymiany doświadczeń. Jednym z elementów obchodów był panel dyskusyjny poświęcony działalności samorządu regionalnego w niepodległej Polsce.

Podczas uroczystości wręczone zostały Odznaki Honorowe Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski. Odznaczeni zostali doświadczeni samorządowcy, dla których praca w samorządzie była pasją i prawdziwym wyzwaniem. Były to osoby posiadające bogate doświadczenie nie tylko w pracy na rzecz samorządu, ale także w działalności społecznej, które stale udowadniają, że praca na rzecz rozwoju małych ojczyzn ma sens i warto ją rozwijać.

Organizatorami obchodów Dnia Samorządowca było Województwo Małopolskie wraz z gminą Stary Sącz.

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

9 czerwca 2018 roku w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach odbyła się uroczysta gala Święta Małopolski, podczas której Marszałek Województwa Małopolskiego z Przewodniczącą Sejmiku Województwa Małopolskiego wręczyli Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego.

Złotym Medalem uhonorowana została Justyna Kowalczyk, mistrzyni i multimedalistka w biegach narciarskich. Laureatami Medalu Srebrnego zostali: ksiądz Adam Boniecki, Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, prof. dr hab. Jacek Purchla, Jan Kościuszko i pośmiertnie śp. Artur Puszek. Medale Brązowe otrzymali: dr hab. n. med. Anna Chrapusta, Paweł Ciećko, Waław Jankowski, Akiko Miwa, prof. Krzysztof Orzechowski, Kazimierz Tischner oraz Towarzystwo Przyjaciół Sztuki w Miechowie.

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski jest honorowym wyróżnieniem, które przyznaje się osobom fizycznym, prawnym oraz jednostkom organizacyjnym nie posiadającym osobowości prawnej, za aktywne działania na rzecz społeczności lokalnych, przyczyniające się do rozwijania społeczeństwa obywatelskiego i wzbogacające tym samym dorobek regionu. Ustanawiając Odnakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski, Samorząd Województwa daje wyraz szczególnego uznania dla wszystkich tych, którzy podejmują inicjatywy dla budowania wspólnego dobra na rzecz osób i instytucji w swoim najbliższym otoczeniu. W roku 2018 przyznano 147 odznak w stopniu złotym oraz 109 w stopniu srebrnym.

XX Dożynki Województwa Małopolskiego

26 sierpnia 2018 roku w Radziszowie w gminie Skawina, odbyły się po raz kolejny Dożynki Województwa Małopolskiego. To coroczna okazja do podsumowania rozwoju rolnictwa w województwie małopolskim oraz do podziękowania rolnikom za codzienny trud pracy. Święto plonów jest jednym z najważniejszych wydarzeń w naszym regionie. Tradycją jest, że co roku odbywa się w jednej z małopolskich miejscowości, gdzie podczas uroczystego podziękowania za plony przedstawiciele każdego z powiatów w Małopolsce prezentują swoje wieńce dożynkowe. W czasie uroczystości poza tradycyjnym obrzędem dożynkowym odznaczeni Honorową Odnaką Województwa Małopolskiego zostali przedstawiciele organizacji zrzeszających rolników na terenie województwa małopolskiego. Organizatorami XX Dożynek Województwa Małopolskiego było Województwo wraz z gminą Skawina.

Dobre przykłady: najlepszy sołtys i najlepsza jednostka OSP w województwie małopolskim

Kolejny raz rozstrzygnięto dwa konkursy, które organizowane są we współpracy z Województwem Małopolskim – *Najlepszy Sołtys Województwa Małopolskiego* i *Najlepsza Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej Województwa Małopolskiego*. Województwo od kilku lat wydarzenia te obejmuje swym honorowym patronatem. W roku 2018 przekazano 50 000 zł na wsparcie zadań własnych gmin, z których wywodzą się laureaci oraz 50 000 zł na wyposażenie zwycięskiej OSP w sprzęt pożarniczy, wyposażenie ochrony osobistej strażaka, samochody pożarnicze lub na poprawę stanu technicznego bazy jednostki.

W 2018 roku tytuł dla najlepszych sołtysów roku 2017 otrzymali:

- › I miejsce – Józef Franczyk, sołectwo Melsztyn, gmina Zakliczyn;
- › II miejsce – Grzegorz Sienkiewicz, sołectwo Lipnica Murowana, gmina Lipnica Murowana;
- › III miejsce – Artur Seniuk, sołectwo Lewniowa, gmina Gnojnik.

Najlepszą jednostką Ochotniczej Straży Pożarnej w województwie małopolskim została OSP Moszczenica w gminie Moszczenica.

Nagroda im. Jerzmanowskich

Nagrodę Polskiej Akademii Umiejętności im. Erazma i Anny Jerzmanowskich w 2018 roku otrzymała pani Anna Dymna, wybitna artystka, osoba powszechnie szanowana i lubiana. Aktorka, pedagog, inicjatorka i twórca Krakowskiego Salonu Poezji, który znalazł szerokie uznanie i naśladownictwo w wielu innych miastach całej Polski. Nagroda została przyznana przede wszystkim za działalność humanitarną Anny Dymnej, koncentrującą się na opiece i przywracaniu godności osobom niepełnosprawnym intelektualnie i wykluczonym społecznie. Założona przez nią fundacja *Mimo wszystko* jest jedną z największych w kraju instytucji charytatywnych. Aktywizuje swoich podopiecznych, integruje ich ze zdrową częścią społeczeństwa, organizuje dla nich warsztaty i festiwale, buduje ośrodki terapeutyczne, wspiera i pomaga w każdy możliwy sposób. Równocześnie uświadamia i przybliża społeczeństwu problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych oraz zagadnienia opieki nad nimi. Wręczenie Nagrody odbyło się tradycyjnie na Zamku Królewskim na Wawelu.

Małopolskie Spotkanie Oplatkowe

17 grudnia 2018 roku w Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie tradycyjnie od wielu lat w okresie poprzedzającym Święta Bożego Narodzenia w szerokim gronie członków małopolskiej wspólnoty: przedstawicieli samorządów, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, ludzi kultury, nauki, parlamentarzystów oraz przedsiębiorców odbyło się Małopolskie Spotkanie Oplatkowe.

3. Promocja

Działania promocyjne podejmowane w 2018 roku przez Województwo Małopolskie koncentrowały się wokół wykreowania i promocji spójnego, pozytywnego i nowoczesnego wizerunku Małopolski, opartego o mocne atuty regionu, stanowiące źródło jego rozpoznawalności i atrakcyjnych skojarzeń, w tym m.in. innowacyjności, kreatywności i aktywności mieszkańców, dziedzictwa naturalnego i kulturowego regionu oraz potencjału turystycznego, sportowego i gospodarczego.

W 2018 roku duży nacisk został postawiony na rozwój i umacnianie Marki Małopolska, wzmocnionych działań promocyjnych oraz pogłębiania współpracy z małopolskimi instytucjami, w celu budowy spójnego i jednolitego przekazu promocyjnego, ponieważ tylko te wszystkie obszary, rozwijane równolegle i konsekwentnie, pozwolą na skuteczne kreowanie silnej i rozpoznawalnej Marki Małopolska.

Kampanie promocyjne Województwa Małopolskiego

Najważniejszym, a zarazem najbardziej widocznym nurtem działań promocyjnych Małopolski jest realizacja kampanii promocyjnych, prezentujących potencjał regionu i zapraszających mieszkańców Małopolski oraz turystów do wspólnego poznawania walorów regionu.

Kampania społeczno-promocyjna *Małopolska na rowery – 100% emocji*

Promocja aktywnego stylu życia, jako alternatywy dla spędzania czasu wolnego przy komputerze czy smartfonie oraz zaprezentowanie Województwa Małopolskiego jako lidera w tworzeniu ścieżek rowerowych było głównym założeniem ogólnopolskiej kampanii społeczno-promocyjnej pn. *Małopolska na rowery – 100% emocji*, realizowanej w okresie letnim 2018 roku. Zamysłem kampanii było udowodnienie, że jazda na rowerze to nie tylko sposób na weekend, ale też duża dawka endorfin oraz prawdziwe emocje. O tym, jak duże jest spektrum odczuwanych emocji z różnych form jazdy na rowerze przekonywała kreacja kampanii na 20 billboardach w Krakowie oraz na reklamie całopojazdowej na tramwajach. Kreacje kampanijne były połączone z komunikacją projektu *Made in Małopolska*, pokazując że najlepsze formy aktywności rowerowej pochodzą właśnie z naszego regionu. Na trasy rowerowe Velo Małopolska ruszyli znani Youtuberzy – Treineiro oraz Szaj-Bajk. Z przejazdów powstały relacje filmowe, które cieszyły się dużą popularnością w internecie. Powstały też filmy promocyjne pokazujące różne formy aktywności rowerowej w kontekście małopolskich krajobrazów oraz korzyści wynikające z zamiany samochodu na rower.

Sporo emocji budziły eksperymenty społeczne, w których Małopolska namawiała mieszkańców i turystów do sprawdzenia swojej wytrzymałości, walki ze swoimi słabościami i wiary w to, że częstsza jazda na rowerze może dodać pewności siebie, a czasem nawet zmienić życie. Małopolska została partnerem tytularnym wydarzeń Małopolska Joy Ride Festiwal (25–27 maja w Kluszkowcach) oraz Małopolska Joy Ride Zakończenie Sezonu (21–23 września, Zakopane Harenda). Małopolska Joy Ride Festiwal to wielkie rowerowe święto – 2 000 zawodników, 8 dyscyplin rowerowych i prawie 60 wystawców na targach rowerowych.

Made in Małopolska

W 2018 roku kontynuowano realizację rozpoczętego w poprzednim roku projektu pod nazwą *Made in Małopolska*, którego głównym celem jest wsparcie regionalnego biznesu, ciekawego dizajnu, dobrego smaku, wartościowych inicjatyw, a także miejsc i obiektów szczególnie atrakcyjnych w regionie. Zadaniem projektu jest budowanie w świadomości Małopolan i turystów pozytywnych skojarzeń marek z konkretnym miejscem na mapie Małopolski.

W 2018 roku duży nacisk został położony na promocję projektu. Wyprodukowano spot promocyjny pod nazwą *100% emocji. Made in Małopolska*, który wyemitowano na antenie ogólnopolskiej stacji telewizyjnej, opracowano internetowy lookbook marek prezentujący partnerów projektu, przeprowadzono kampanię outdoorową na terenie Małopolski, zaprezentowano projekt w mediach społecznościowych regionu, wykonano projektor do wyświetlania treści wideo 3D z efektem holograficznym. Zasadniczym elementem promocji projektu był mobilny showroom marek prezentujący wszystkich partnerów projektu w sferze wirtualnej rzeczywistości, której towarzyszyła również aplikacja dotykowa. Obiekt został zaprezentowany podczas czterech wydarzeń tj. podczas Forum Ekonomicznego w Krynicy-Zdroju, Kongresu Marki Małopolska, Open Eyes Economy Summit oraz Gali „Gault & Millau” w Gdańsku. W 2018 roku Województwo Małopolskie zostało partnerem wydarzenia Małopolska EkoMeetUp w ramach akcji Czyste Tatry *Made in Małopolska* w dniach 29–30 czerwca 2018 roku w Zakopanem, a także MeetUp Kraków 2018 – największym spotkaniu youtuberów, które odbyło się 1 września w Tauron Arenie w Krakowie. Opracowano Małopolską Kartę Wód Mineralnych, której premiera odbyła się 8 lipca 2018 podczas Culinary Innovators „Gault & Millau” Polska w Warszawie. Przygotowano także animację wód mineralnych przeznaczoną do emisji na ekranach w Kolejach Małopolskich, mediach społecznościowych, jednostkach UMWM oraz podczas wydarzeń organizowanych przez Małopolskę. Województwo promowało również wody mineralne i Małopolską Kartę Wód podczas Targów Horeca w Krakowie w dniach 7–9 listopada 2018 roku oraz 26 listopada 2018 roku w Gdańsku podczas Premierowej Gali Żółtego Przewodnika „Gault & Millau” Polska. W ramach projektu zrealizowano także świąteczną kampanię promocyjną województwa małopolskiego pod hasłem *Ciepło jest w Małopolsce*.

Małopolski Festiwal Smaku *Made in Małopolska* – edycja zimowa

Małopolski Festiwal Smaku to największe wydarzenie kulinarne w regionie, które Województwo Małopolskie organizuje już po raz czternasty. To wyjątkowa impreza z udziałem producentów regionalnych, lokalnych i tradycyjnych specjalów, dająca możliwość skosztowania tego, co od zawsze jest w naszym regionie najsmaczniejsze. To swojski smak, jaki pamiętamy z dzieciństwa. Wśród wystawców znajdują się producenci żywności ze znakiem *Made in Małopolska*.

Zimowa edycja Małopolskiego Festiwalu Smaku została przygotowana z myślą o zmarzniętych turystach, wracających z górskich spacerów, szusowania na nartach oraz spragnionych wyjątkowych pamiątek z ferii zimowych spędzonych w Małopolsce. W dniach 24–25 lutego 2018 roku w Zakopanem, z myślą o gościach odwiedzających Małopolskę zostały przygotowane specjalne stoiska, gdzie można było zakupić produkty pochodzące z Małopolski, przygotowano pokazy gotowania na żywo prowadzone przez znanych kucharzy i blogera kulinarnego, ciepłe dania oraz grzańce z soków owocowych podawane prosto z foodtrucka, zabawy i konkursy z nagrodami dla starszych i młodszych. W dniach: 23 lutego przy dolnej stacji kolejki na Gubałówkę oraz 24 lutego przy dolnej stacji kolejki linowej na Kasprowy Wierch miały miejsce specjalne degustacje. Podwójną porcję dobrej energii przygotowano dla miłośników kawy – w specjalnie zaaranżowanej kawiarence można było skosztować pysznej i przygotowanej specjalnie na tą okazję kawy „Kaweleon”, którą można było wypić w towarzystwie ojca Leona Knabita. Cały zysk ze sprzedaży kawy został przeznaczony na Fundację Kropla Nadziei im. Ojca Leona Knabita, która wspiera dzieci z zanikiem mięśni. Partnerem wydarzenia były Polskie Koleje Linowe.

Małopolski Festiwal Smaku *Made in Małopolska* – edycja letnia

W ramach letniej edycji Festiwalu zorganizowano w okresie od lipca do września 6 imprez kulinarnych w wybranych miastach Małopolski: w Krakowie, Miechowie, Nowym Targu, Starym Sączu, Tarnowie i Skawinie. Dla uczestników festiwalu przygotowano wiele atrakcji m.in.: strefa livecooking (pokazy gotowania na żywo), grill serwujący potrawy z regionalnych mięs i wędlin oraz kawiarenka z bogatą ofertą deserów i lemoniad przygotowanych na bazie wód mineralnych z małopolskich źródeł, strefę wypoczynku, strefę dla dzieci. W strefie targowej, gdzie swoje regionalne i tradycyjne wyroby prezentowali małopolscy producenci można było zrobić zakupy. Dla odwiedzających – zarówno dorosłych, jak i dla dzieci – zorganizowano warsztaty gotowania, które prowadzili: znany autorytet kulinarny Andrzej Polan oraz blogerka kulinarna Dominika Wójciak. Zorganizowano

konkurs internetowy pn. *Gotuj z mistrzem* – laureaci zostali zaproszeni na finałową imprezę do Skawiny, gdzie wyłoniono zwycięzcę. Podczas ubiegłorocznej edycji MFS odbyło się 30 pokazów gotowania, 24 pokazy kulinarne, 4 akcje ambientowe, średnio 30 wystawców w każdej lokalizacji, prawie 20 tys. wydanych dań oraz porcji degustacyjnych.

Quiz *Made in Małopolska*

Cieszący się od lat dużą popularnością internetowy konkurs wiedzy o Małopolsce zrealizowany był w 2018 roku już po raz czwarty, jednak w zupełnie nowej odsłonie. Zabawa edukacyjna zmieniła swoją dotychczasową nazwę *My Małopolska*, a także lokalizację w sieci – została przeniesiona na stronę projektu *Made in Małopolska*, www.madein.malopolska.pl, gdzie znajdują się także główne informacje o projekcie. W ramach kampanii zostały rozegrane cztery quizy tematyczne. Pierwszy towarzyszył obchodom Święta Małopolski, drugi Festiwalowi Smaku, trzeci 100-leciu odzyskania przez Polskę Niepodległości, a czwarty projektowi *Made in Małopolska*. W 2018 roku zostały przygotowane także eventowe wersje quizu, cieszące się olbrzymim zainteresowaniem, które rozgrywane były podczas różnych wydarzeń realizowanych w regionie. Uczestnicy konkursu odpowiadając na pytania związane z Małopolską, mieli okazję sprawdzić oraz poszerzyć swoją wiedzę o regionie i wygrać ciekawe nagrody. Konkursowi towarzyszyła promocja w mediach społecznościowych oraz na stronie internetowej Małopolski.

Kampania zimowa *Ciepło jest w Małopolsce*

Aby pokazać niezwykłą atmosferę świąt w Małopolsce, została przygotowana specjalna kampania, podczas której Małopolska dzieliła się ciepłem z mieszkańcami i turystami w Krakowie, Warszawie oraz Zakopanem. W ramach wydarzeń w przestrzeni miejskiej w grudniu 2018 roku na zmarzniętych przechodniów czekała gorąca herbata z miodem z małopolskich pasiek oraz pachnące grzańce owocowe na bazie soków z regionu, którymi można było częstować się bezpłatnie. Rozgrzewające napoje zostały przygotowane z wykorzystaniem produktów od partnerów *Made in Małopolska*.

Święto Małopolski

Święto Małopolski to cykliczne, ustanowione przez Samorząd Województwa Małopolskiego w 2009 roku święto wszystkich Małopolan, budujących silną wspólnotę i powiązaną wyjątkowymi więzami. Świątowanie w roku 2018 obfitowało w imprezy kulturalne – łącznie odbyło się 110 wydarzeń w 37 miejscowościach, rozdano 300 bezpłatnych wejściówek i blisko 1 000 nagród. Przez cały czerwiec mieszkańcy i turyści mogli korzystać z bogatej oferty przygotowanej przez Małopolskę, jednostki organizacyjne oraz spółki województwa: wspólnych spotkań, niepowtarzalnych wydarzeń, koncertów, spektakli, pokazów czy pikników, możliwości zwiedzania muzeów oraz poznawania nowych zakątków naszego regionu. Inauguracja święta miała miejsce 2 czerwca w Skawinie, gdzie zorganizowana została strefa dla dzieci, strefa z małopolskimi przysmakami, odbyły się występy iluzjonisty i kabaretu, pokazy akrobacji rowerowych, a także dwa koncerty. Podczas wydarzenia można było wziąć udział w quizie *Made in Małopolska* i wygrać atrakcyjne nagrody. Najbardziej uroczystym punktem obchodów była Gala Święta Małopolski, która miała miejsce 9 czerwca w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach. Po raz ósmy wręczono Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa oraz Odznaki Honorowe Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski. Zwieńczeniem wieczoru był koncert Grzegorza Turnaua z gościnnym udziałem Doroty Miśkiewicz. Prawie wszystkie kartki czerwcowego kalendarza wypełnione były atrakcjami – spotkania autorskie, koncerty, spektakle, rajdy rowerowe, wycieczki, gry muzealne czy plenerowe, pokazy i pikniki. Można było także skorzystać z porad zdrowotnych oraz dotyczących rozwoju kariery. Projektowi towarzyszyła szeroka promocja, wykorzystano m.in. outdoor – billboardy i plakaty, ambient – reklama zewnętrzna na tramwajach, media – reklama w RMF Maxxx i Gazecie Krakowskiej, internet i social media, a także wydawnictwa i ulotki.

Rozwój Marki Małopolska

W kreowaniu wizerunku regionu kluczowe znaczenie mają działania związane z budową i umacnianiem silnej marki. Mocna i sprawnie zarządzana marka, oparta na innowacyjnym potencjale regionu, to jeden z przyjętych przez Zarząd Województwa Małopolskiego priorytetów polityki rozwoju Małopolski. Działania realizowane w tym obszarze w roku 2018, to działania skupione na rozwoju mechanizmów zarządzania marką w regionie, w ścisłej współpracy między jednostkami województwa małopolskiego oraz poszczególnymi departamentami, czemu służy innowacyjne narzędzie, jakim jest Elektroniczna Platforma Komunikacji. Ważnym krokiem w celu integracji środowisk odpowiedzialnych za uspołnienie systemu koordynacji działań promocyjnych było zorganizowanie II Kongresu Marki Małopolska.

II Kongres Marki Małopolska

W drugiej połowie 2018 roku odbył się II Kongres Marki Małopolska, skierowany do władarzy gmin, miast i powiatów, pracowników jednostek samorządu terytorialnego, instytucji zaangażowanych w System Koordynacji Marki Małopolska, którzy zajmują się promocją, marketingiem i zagadnieniami public relations, partnerów projektu *Made in Małopolska* oraz instytucji i firm realizujących działania kreujące Markę Małopolska. Kongres Marki Małopolska był okazją do poszerzenia wiedzy na temat szeroko pojętego marketingu terytorialnego czy nowoczesnych narzędzi komunikacji marketingowej. Podczas wydarzenia odbył się panel z udziałem przedstawicieli małopolskich przedsiębiorstw oraz prezentacje ekspertów z zakresu marketingu terytorialnego. Kongres był również okazją do zaprezentowania wyników neurobadań Marki Małopolska. Warto podkreślić, że to właśnie Małopolska jako pierwszy region w Polsce przeprowadził tego typu badania na marce terytorialnej.

Projekty partnerskie jako narzędzia promocji regionu

Udział województwa małopolskiego w Forum Ekonomicznym

Od 2010 roku Małopolska jest Głównym Partnerem Forum Ekonomicznego, Forum Regionów oraz Forum Inwestycyjnego. Wszystkie działania promocyjne Forum, jak również wydarzeń towarzyszących sygnowane są tzw. Logo Partnerskim, utworzonym z logo województwa oraz Fundacji Instytut Studiów Wschodnich.

Forum Ekonomiczne to największe odbywające się w Europie spotkanie przedstawicieli świata gospodarczego, biznesu i polityki, które odwiedziło w 2018 roku około 4 500 uczestników reprezentujących około 60 krajów Europy, Ameryki i Azji oraz 600 dziennikarzy z redakcji krajowych i zagranicznych. Podczas Forum odbyło się ponad 20 ścieżek tematycznych, kilka sesji plenarnych, ponad 200 paneli dyskusyjnych i wydarzeń specjalnych, stworzona została przestrzeń promocyjna w postaci pawilonu *Made in Małopolska*, w której prowadzone były panele dyskusyjne, spotkania a także rozmowy z najważniejszymi uczestnikami wydarzenia. Oferta Małopolski zaprezentowana była na stoisku promocji gospodarczej na terenie Centrum Konferencyjnego, podczas Forum Ekonomicznego Młodych Liderów i Forum Trzeciego Wieku, Forum Regionów oraz Forum Inwestycyjnego.

Projekty Partnerskie

Współpraca Małopolski przy realizacji renomowanych i wyselekcjonowanych wydarzeń artystycznych, odbywających się w regionie ma na celu kreowanie pozytywnych skojarzeń regionu z tymi wydarzeniami, a co za tym idzie budowę silnej Marki Małopolska.

W ramach Projektów Partnerskich w 2018 roku Województwo Małopolskie włączyło się w następujące wydarzenia: 46. Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, Festiwal wybranych polskich filmów fabularnych – 32. Tarnowska Nagroda Filmowa, cykl wydarzeń kulturalnych *Krynica Źródłem Kultury* – letnia edycja, Małopolska Joy Ride Festiwal, Tauron Life Festival Oświęcim 2018, 28. Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie, XII. edycja Summer Music Festival Wieliczka 2018, XI. Międzynarodowe Warsztaty Gitarowe i Festiwal Terra Artis w Lanckoronie, Festiwal Folkloru Polskiego 52. Sabałowe Bajania, 52. Festiwal im. Jana Kiepurów w Krynicy-Zdroju, 50. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich Zakopane 2018, 6. edycja Pannonica Folk Festival, X. edycja Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Kameralnej *Muzyka na Szczytach* w Zakopanem, MeetUp 2018, 11th Jazz Contest Tarnów 2018 oraz Festiwal Piękna w Krynicy-Zdroju w ramach, którego odbyły się konkursy piękności: Miss Polski 2018, Miss Supranational 2018 i Mister Supranational 2018.

Budowa silnej Marki Małopolska w internecie

Social Media

W 2018 roku kontynuowano działania związane z budową silnej Marki Małopolska online. Prowadzono komunikację poprzez oficjalne kanały Województwa Małopolskiego na Facebooku, Instagramie i kanale YouTube. Na koniec grudnia 2018 roku oficjalny fanpage Województwa Małopolskiego osiągnął liczbę 185 tys. fanów i tym samym znalazł się na 1. miejscu wśród województw i regionów prowadzących komunikację na Facebooku. Według raportu Sotrender, fanpage Małopolski jest jedną z najbardziej angażujących stron regionalnych w Polsce. Oprócz regularnej komunikacji, Małopolska w mediach społecznościowych realizowała akcje specjalne i kampanie promocyjne. Należy podkreślić fakt, iż rok 2018 był bardzo dobrym okresem dla marki Małopolska – ogólny zasięg treści ukształtował się na poziomie powyżej 10 mln.

FotoPortal

W 2018 roku rozwijano aplikację internetową pn. *FotoPortal*. *FotoPortal* to baza wysokiej jakości multimedialnych dotyczących województwa małopolskiego. Służy do przechowywania, katalogowania i dystrybucji

promocyjnych materiałów multimedialnych wytwarzanych przez departamenty UMWM m.in. fotografii, filmów, projektów graficznych oraz koncepcji artystycznych. Pod koniec 2018 roku w *FotoPortalu* dostępnych było ponad 12 000 materiałów. Dzięki aplikacji można w łatwy sposób korzystać ze zgromadzonych zasobów, które są potrzebne do skutecznej promocji Marki Małopolska. Materiały można wybierać spośród 16 kategorii, m.in. *Małopolskie góry i doliny, Miasta, Architektura, Przyroda, Tradycje i folklor, Turystyka i rekreacja, Biznes i innowacje* czy też *Institucje i muzea*. Z bazy multimedialnej mogą również nieodpłatnie korzystać wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, wybrane wojewódzkie osoby prawne, spółki kapitałowe z udziałem województwa, Małopolska Organizacja Turystyczna oraz podmioty prowadzące statutową działalność charytatywną, opiekuńczą, kulturalną, leczniczą, oświatową, naukową, badawczo-rozwojową, wychowawczą lub sportowo-turystyczną, które dochód z prowadzonej działalności przeznaczają w całości na działalność statutową.

Rozbudowa oficjalnego portalu Województwa Małopolskiego www.malopolska.pl

W 2018 roku rozbudowano portal o nowe funkcjonalności, które obejmowały m.in.: wdrożenie dodatkowych elementów spełniających wymogi związane z zapewnieniem bezpieczeństwa ochrony danych osobowych przetwarzanych w portalu, wdrożenie możliwości dołączania plików w formularzach rejestracyjnych, wdrożenie nowego sposobu resetowania i zmiany hasła użytkowników portalu, wdrożenie możliwości ukrywania zakładki w mapie strony oraz nie indeksowania ich. Co warto podkreślić, w drugiej połowie 2018 roku powstała anglojęzyczna wersja strony (www.malopolska.pl/en), jak również specjalny Newsletter Marki Małopolska skierowany do osób zajmujących się promocją i marketingiem w samorządzie. W 2018 roku portal odnotował prawie 3 miliony odsłon (wzrost o 4,30% w porównaniu z 2017 rokiem), jak również nastąpił wzrost użytkowników portalu o 19,46%.

SYSTEMY TECHNICZNE

Rozdział I

Transport

Opracowanie: Anna Bernat

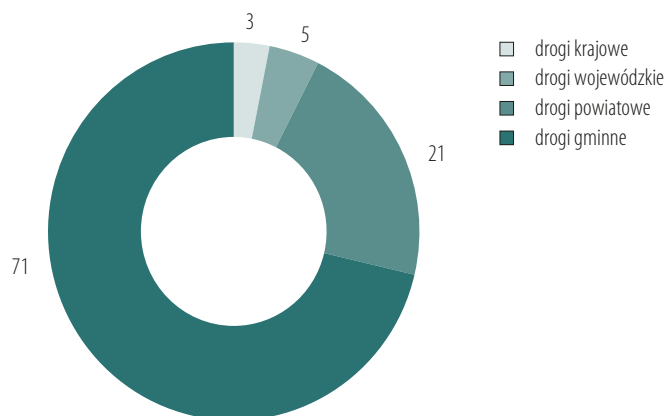
podsumowanie

- Rok 2018 zakończył się dla Kraków Airport rekordową liczbą 6 769 369 obsłużonych pasażerów, czyli o 16% więcej niż rok wcześniej.
- Oferta przewozowa na liniach Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej jest bardzo dobrze odbierana przez pasażerów. W 2018 roku największą frekwencją cieszyła się linia SKA3 Kraków Główny – Tarnów.
- Zakończono szereg inwestycji, m.in. budowę obwodnic Gdowa i Miechowa, stabilizację osuwisk w miejscowościach Laskowa Górna i Bieśnik oraz rozbudowę odcinków dróg wojewódzkich: 973 Tarnów – Żabno, 984 Lisia Góra – Nowa Jastrzębka, 971 w miejscowości Krynica, a także kontynuowano budowę drogi ekspresowej S-7 na odcinku Lubień – Rabka.

1. Infrastruktura drogowa

Sieć dróg na terenie województwa małopolskiego składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o łącznej długości 31 279 km.

Wykres 139. Sieć drogowa w Małopolsce (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GDDKiA, ZDW oraz GUS.

Drogi krajowe

Sieć dróg krajowych w Małopolsce stanowi 971,05 km dróg zarządzanych przez Krakowski Oddział Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

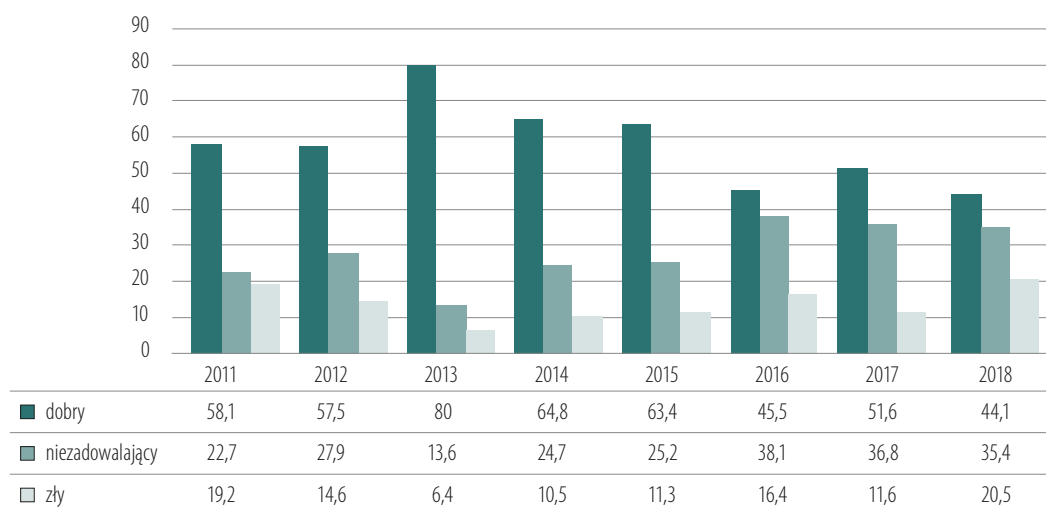
Tabela 92. Długość dróg krajowych w Małopolsce w podziale na poszczególne klasy techniczne (w km)

Klasa techniczna	2010	2012	2014	2016	2017	2018
A	43,96	101,76	101,76	101,75	101,76	101,76
S	21,86	21,86	21,86	21,83	25,92	25,92
GP	697,16	699,03	698,73	699,33	698,66	698,66
G	147,71	147,71	147,71	144,71	144,71	144,71
Razem	910,69	970,36	970,06	967,62	971,05	971,05

Źródło: GDDKiA o. Kraków.

Zgodnie z *Raportem o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych na koniec 2018 roku* przygotowanym przez GDDKiA w województwie małopolskim, stan dobry posiadało nieco ponad 44% dróg krajowych, stan niezadowolający 35,4%, natomiast zły stan zanotowano na 20,5% dróg.

Wykres 140. Stan techniczny dróg krajowych (w %)

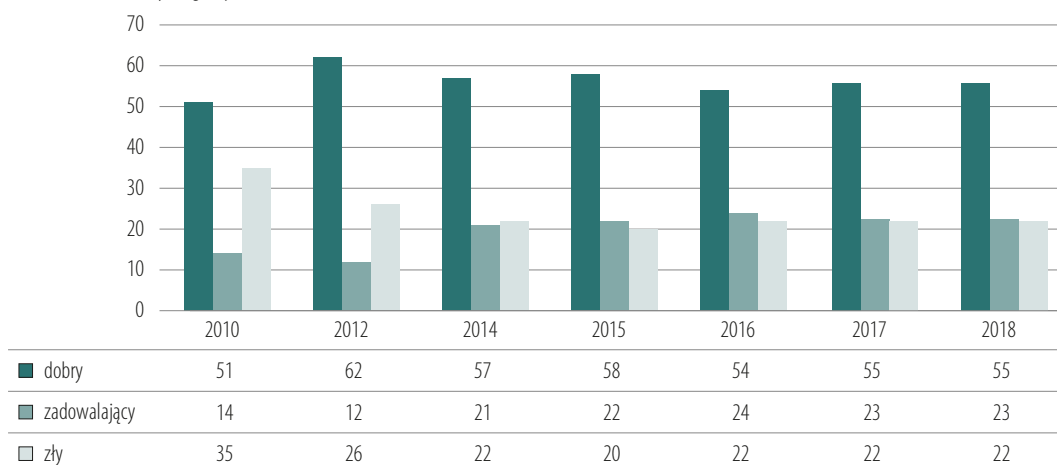

Źródło: GDDKiA.

W roku 2018 wydatki poniesione w Małopolsce na drogi krajowe wyniosły łącznie 1 001,8 mln zł, z czego najwięcej, bo 769,4 mln zł przeznaczono na inwestycje. W roku 2018 nie oddano do ruchu nowych odcinków dróg krajowych.

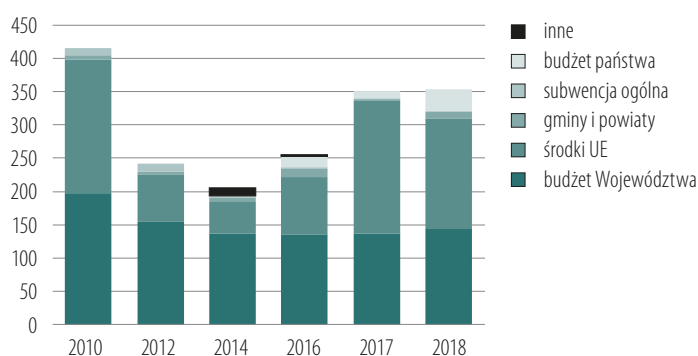
Drogi wojewódzkie

Na koniec 2018 roku łączna długość dróg wojewódzkich w Małopolsce wynosiła 1 375,7 km. Na sieci tej zlokalizowanych było 348 obiektów mostowych o łącznej długości 12 430 metrów + 1 prom. W ramach okresowego przeglądu technicznego dróg w 2018 roku dokonano oceny stanu technicznego. Około 57% odcinków dróg posiada nawierzchnię bez uszkodzeń, która nie wymaga żadnych prac remontowych ani modernizacyjnych, a jedynie przeprowadzenia zabiegów utrzymaniowych. Około 28% dróg wojewódzkich posiada nawierzchnię w zadowolającym stanie, która wymaga już pewnych prac i korekt stanu istniejącego. Natomiast około 15% dróg posiada nawierzchnię w złym stanie technicznym, które wymagają przeprowadzenia niezwłocznych prac modernizacyjnych. Udział tego rodzaju dróg sukcesywnie się zmniejsza z 35% w 2010 roku.

Wykres 141. Stan techniczny dróg wojewódzkich 2018 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zarządu Dróg Wojewódzkich.

Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2018 roku osiągnęły kwotę 353,1 mln zł, z czego 279,1 mln zł przeznaczono na inwestycje.

Wykres 142. Nakłady finansowe przeznaczane na drogi wojewódzkie (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zarządu Dróg Wojewódzkich.

Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie w 2018 roku realizował drogowe projekty infrastrukturalne współfinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 o łącznej wartości ponad 143 mln zł przy poziomie dofinansowania ze środków UE w wysokości około 113 mln zł. Zakończono budowę obwodnic Gdowa i Miechowa, stabilizację osuwisk w miejscowościach Laskowa Górna i Bieśnik oraz rozbudowę odcinków dróg wojewódzkich: 973 Tarnów – Żabno, 984 Lisia Góra – Nowa Jastrzębka, 971 w miejscowości Krynica.

W roku 2018 realizowano ze środków RPO WM projekty w ramach Programu Interreg V-A Polska – Słowacja 2014–2020 o wartości około 17 mln zł przy poziomie dofinansowania ze środków UE w wysokości blisko 13 mln zł.

Dodatkowo w ramach zadania *Przebudowa obiektów inżynierskich w ciągach dróg wojewódzkich* za kwotę 3 907 569,80 zł zrealizowano przebudowę mostu w Gromniku na potoku Poźnianka w ciągu DW 980 wraz z dojazdami, budowę przepustu pod DW 980 w miejscowości Gromnik oraz przebudowę przepustu w miejscowości Poręba Radlna w ciągu DW 977. Za kwotę 4 899 993,53 zł dokonano zabezpieczenia uszkodzeń powstałych w wyniku intensywnych opadów deszczu na terenie gmin Mszana Dolna i Kamienica w ciągu DW 968. W zakresie zadania *Modernizacja odcinków dróg wojewódzkich* za kwotę 2 552 659,21 zł przeprowadzono modernizację odcinków: DW 971 Powroźnik – Wierchomla na długości 1 km oraz DW 791 w miejscowości Rodaki na długości 1,5 km, wraz z odwodnieniem i montażem urządzeń bezpieczeństwa ruchu na tych odcinkach.

W ramach zadania *Rewitalizacja nawierzchni w ciągach dróg wojewódzkich* za kwotę 14 121 646,90 zł wykonano odcinkowo rewitalizację nawierzchni na sześciu drogach wojewódzkich nr 977, 946, 953, 981, 783 oraz 971 o łącznej długości około 15 km wraz ze wzmocnieniem podłoża oraz remontami chodników i zatok autobusowych.

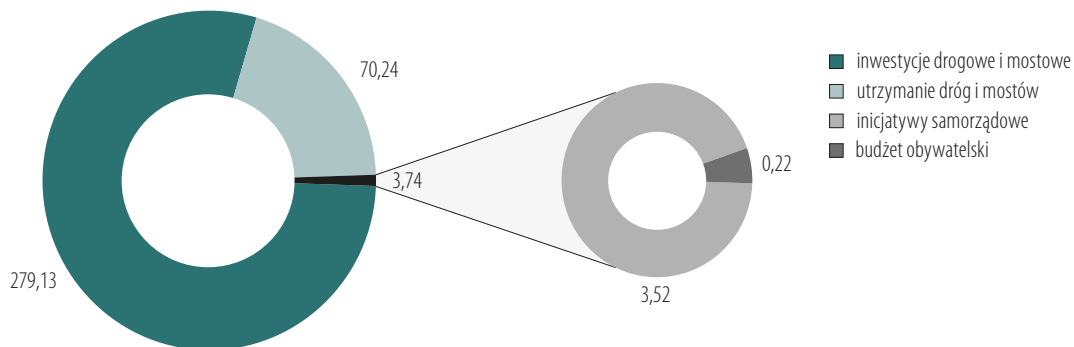
W ramach II edycji BO Małopolska w obszarze Transportu i Komunikacji zmodernizowano przejścia dla pieszych. Prace prowadzono w miejscowości Jawornik i obejmowały one oznakowanie przejść w ciągu DW 955 aktywną informacją wizualną wraz z doświetleniem dla poprawy bezpieczeństwa. Jednocześnie w ramach programu wybudowano chodnik wraz kanalizacją przy DW 980 w miejscowości Rzepiennik Strzyżewski. Dodatkowo wykonano projekty budowlane dla zadania polegającego na budowie chodnika przy DW 953 w miejscowościach Zebrzydowice i Kalwaria Zebrzydowska.

W trybie Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2018 roku 40 zadań, w ramach których wykonano 9,3 km chodników, 2,9 km kanalizacji, 4 szt. zatok autobusowych za łączną kwotę 14 330 730,95 zł (udział Województwa Małopolskiego i Jednostek Samorządu Terytorialnego).

W ramach Utrzymania Dróg i Mostów prowadzono prace związane z bieżącym letnim i zimowym utrzymaniem 1 375 km dróg wojewódzkich, wykonano remonty bieżące nawierzchni i chodników na łącznej powierzchni 128 055 m² oraz remonty bieżące na obiektach mostowych i roboty porządkowe związane z utrzymaniem obiektów mostowych.

Wykonano i odnowiono także 479 985 m² oznakowania poziomego, zakupiono 4 520 szt. znaków, naprawiono bariery energochłonne na długości 3 834 mb, wykonano 2 szt. peronów przystankowych oraz zakupiono 1 036 szt. elementów Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego

Wykres 143. Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zarządu Dróg Wojewódzkich.

więcej informacji

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach można znaleźć na stronach:

- drogi wojewódzkie: Zarząd Dróg Wojewódzkich: www.zdw.krakow.pl,
- drogi krajowe: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych Oddział Kraków: www.krakow.gddkia.gov.pl.

2. Transport kolejowy

Przez obszar województwa małopolskiego przebiega 1 028,687 km linii kolejowych, w tym 172,012 km linii magistralnych, 600,158 km linii pierwszorzędnych, 203,234 km linii drugorzędnych oraz 41,124 km linii znaczenia miejscowego.

PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. na terenie województwa małopolskiego w roku 2018 realizowała szereg projektów remontowych oraz inwestycyjnych, które swoim zakresem objęły łącznie 81,42 km toru, tj.:

1. modernizacja linii kolejowej E 30, odcinek Zabrze – Katowice – Kraków, etap IIb;
2. prace na linii kolejowej E 30 na odcinku Kraków Główny Towarowy – Rudzice wraz z dobudową torów linii aglomeracyjnej;
3. modernizacja linii kolejowej E30 C–E30 odcinek Kraków – Rzeszów etap III, II Faza;
4. prace na linii kolejowej nr 95 na odcinku Kraków Mydlniki – Podłęże wraz z łącznicami;

5. prace na liniach kolejowych nr 97, 98, 99 na odcinku Skawina – Sucha Beskidzka – Chabówka – Zakopane;
6. prace na linii kolejowej nr 96 na odcinku Tarnów – Muszyna;
7. prace na liniach kolejowych nr 62, 660 na odcinku Tunel – Bukowno – Sosnowiec Płd.;
8. udrożnienie podstawowych ciągów wywozowych z Górnego Śląska (uzupełnienie) [linia 156 Bukowno – Jaworzno Szczakowa];
9. prace na linii kolejowej nr 93 na odcinku Trzebinia – Oświęcim – Czechowice-Dziedzice;
10. prace na linii kolejowej nr 108 mające na celu utrzymanie przejezdności wraz z przywróceniem parametrów eksploatacyjnych;
11. budowa nowej linii kolejowej Podłęże – Szczyrzyc – Tymbark, Mszana Dolna oraz modernizacja istniejącej linii kolejowej nr 104 Chabówka – Nowy Sącz – etap I – prace przygotowawcze;
12. opracowanie Rezultatów Studium Wykonalności dla projektu pn. *Prace na liniach kolejowych nr 97, 98, 99 na odcinku Skawina – Sucha Beskidzka – Chabówka – Zakopane*;
13. zabudowa ERTMS-ETCS na liniach sieci bazowej TEN-T;
14. budowa łącznicy kolejowej Kraków Zabłocie – Kraków Krzemionki;
15. rewitalizacja linii kolejowej nr 117 na odcinku Kalwaria Zebrzydowska Lanckorona – Wadowice – granica województwa;
16. rewitalizacja linii kolejowej nr 97 na odcinku Żywiec – Sucha Beskidzka.

Regionalne kolejowe przewozy pasażerskie na terenie województwa były organizowane przez Województwo Małopolskie. Przewozy te realizowało trzech operatorów: Koleje Małopolskie sp. z o.o., Przewozy Regionalne sp. z o.o. oraz Koleje Śląskie sp. z o.o. Z usług przewozowych organizowanych przez Województwo Małopolskie w roku 2018 skorzystało 12,32 mln pasażerów (w tym 5,64 mln przewiozła Spółka Przewozy Regionalne sp. z o.o., 6,49 mln Spółka Koleje Małopolskie sp. z o.o. oraz 0,19 mln Spółka Koleje Śląskie sp. z o.o.).

Jednym z założeń Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie jest uruchomienie systemu Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej o dużej częstotliwości kursowania pociągów. W latach 2014–2016 rozpoczęły funkcjonowanie trzy linie SKA:

- › SKA1 Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko uruchomiona (w grudniu 2014 roku na odcinku Kraków – Wieliczka Rynek Kopalnia; we wrześniu 2015 Kraków Główny – Kraków Lotnisko);
- › SKA2 Sędziszów – Kraków Główny uruchomiona w grudniu 2015 roku;
- › SKA3 Kraków Główny – Tarnów uruchomiona w grudniu 2016 roku.

Linie SKA szybko stały się kręgosłupem komunikacyjnym aglomeracji krakowskiej, notując coraz większą liczbę przewożonych pasażerów. Frekwencja na liniach SKA kształtuje się następująco:

Tabela 93. Zestawienie liczby przewiezionych pasażerów na liniach SKA (w mln)

Linia komunikacyjna	2015	2016	2017	2018
SKA1 Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko	1,62	3,40	3,64	2,51
SKA2 Sędziszów – Kraków Główny	0,89	1,33	1,70	2,31
SKA3 Kraków Główny – Tarnów			3,21	3,32

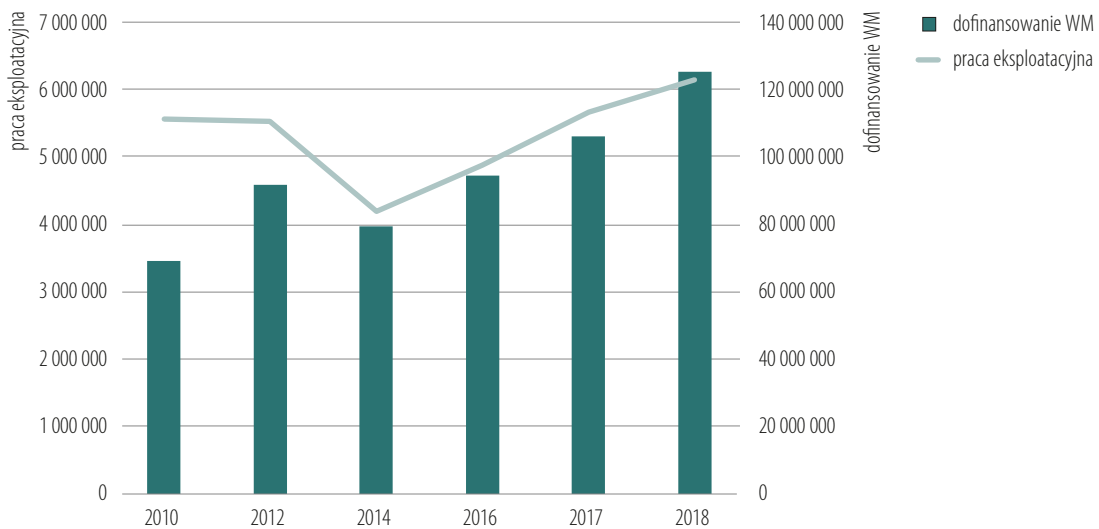
Źródło: Opracowanie własne.

W 2018 roku Województwo zamówiło pracę eksploatacyjną w wysokości 6,15 mln pockm, co w porównaniu z 2017 rokiem oznaczało zwiększenie o 0,48 mln pockm. Ze względu na trwające prace modernizacyjne na terenie krakowskiego węzła kolejowego prowadzone przez zarządcę infrastruktury – PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., które spowodowały ograniczenie przepustowości węzła krakowskiego, a w konsekwencji zmniejszenie liczby pociągów i wprowadzenie za część połączeń komunikacji zastępczej na linii SKA1 odnotowano znaczny spadek frekwencji.

Rentowność regionalnych pociągów osobowych kursujących na terenie województwa małopolskiego w porównaniu z 2017 rokiem uległa polepszeniu. Należy zauważyć, że w porównaniu do lat poprzednich znacząco wzrosła liczba pociągów, dla których stopień pokrycia kosztów przychodami wynosi ponad 50%. W ciągu ostatnich lat na małopolskich torach dokonana się prawdziwa rewolucja. Jest ona wynikiem konsekwentnych działań, tj. zakupu nowoczesnego taboru, wprowadzenia wysokiej częstotliwości kursowania pociągów

i atrakcyjnych cen biletów. Poprawie uległa jakość infrastruktury, co przełożyło się na wzrost punktualności i skrócenie czasu przejazdu. Istotnym elementem było wprowadzenie Małopolskiej Karty Aglomeracyjnej, która jest pierwszym takim narzędziem oferującym usługi różnych systemów transportowych w województwie małopolskim na jednym nośniku. W systemie oprócz zakupu biletów kolejowych (jednorazowych i okresowych) możliwy jest m.in. zakup biletów obowiązujących w komunikacji miejskiej w Krakowie, Tarnowie, Zakopanym oraz Nowym Targu, a także biletów zintegrowanych obowiązujących w tych systemach.

Wykres 144. Praca eksploatacyjna pociągów [w pociągokilometrach] oraz dofinansowanie przewozów kolejowych z budżetu województwa małopolskiego (w zł) na terenie województwa małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 94. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich (w zł)

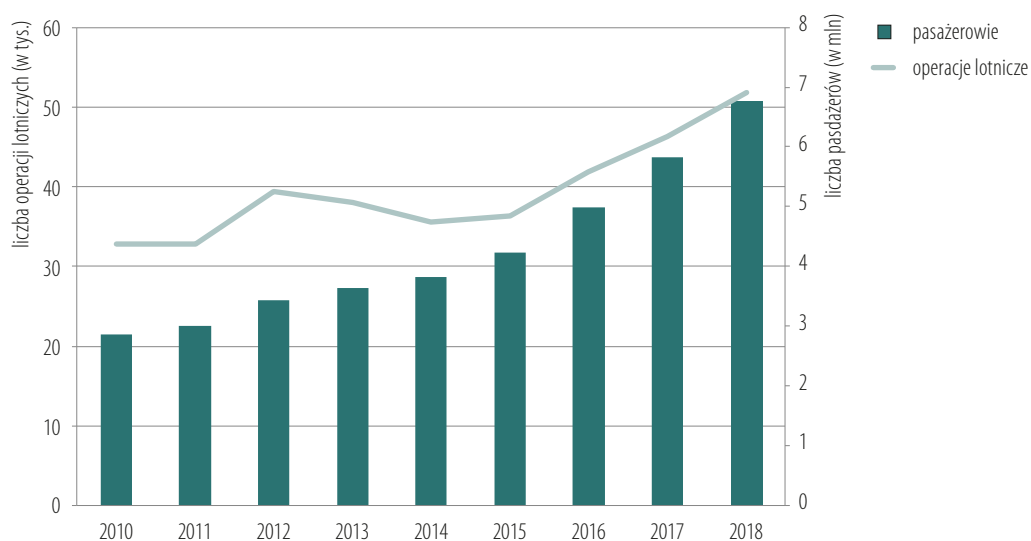
Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Zakup pojazdów szynowych	Razem
2010	69 000 000	12 164 917	81 164 917
2012	92 000 000	4 936 787	96 936 787
2014	79 672 124	96 582 734	176 254 858
2016	94 269 006	144 092 400	238 361 406
2017	115 996 856	160 135 800	276 132 656
2018	125 654 798	0	125 654 798

Źródło: Opracowanie własne.

3. Transport lotniczy

Rok 2018 zakończył się dla Kraków Airport rekordową liczbą 6 769 369 obsłużonych pasażerów, czyli o 16% więcej niż rok wcześniej. Wykonano 51 777 operacji lotniczych. Ostatecznie w ciągu minionego roku obsłużono o ponad 930 tys. pasażerów więcej niż w roku 2017, natomiast liczba operacji wzrosła o ponad 5,5 tys. Najwięcej pasażerów zostało obsłużonych w lipcu – niemal 625 tys. Dobowy rekord to 23 931 pasażerów. W porównaniu do ubiegłego roku o ponad dwa tysiące wzrosła średnia liczba obsługiwanych dziennie pasażerów – z niemal 16 tys. do ponad 18,5 tys. dziennie.

W minionym roku w Kraków Airport uruchomionych zostało 13 nowych połączeń rozkładowych do 4 nowych krajów: Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Bułgarii, Węgier i Jordanii. W siatce połączeń Kraków Airport pojawił się również nowi przewoźnicy – Flydubai, Transavia, LaudaMotion, Yanair oraz BlueAir.

Wykres 145. Przewozy pasażerów w Kraków Airport (w mln) i liczba operacji lotniczych

Źródło: Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków–Balice.

W 2018 roku z Kraków Airport operowało 14 linii tradycyjnych i 10 linii niskokosztowych. Siatka połączeń obejmowała 112 połączeń rozkładowych do 91 portów lotniczych zlokalizowanych w 28 krajach.

Tabela 95. Siatka połączeń 2018

Siatka połączeń 2018	
liczba kierunków	112
liczba nowych kierunków	13
liczba krajów	28
liczba przewoźników regularnych	24

Źródło: Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków–Balice.

Inwestycje w Kraków Airport zakończone w 2018 roku:

1. Budowa punktu pomiarowego na wejściu do potoku Olszanickiego. Koszt ok. 0,33 mln zł netto.

Inwestycje w Kraków Airport realizowane w 2018 roku:

1. Remont istniejącej płyty postojowej samolotów. Koszt: ok. 22,7 mln zł netto.
2. Odprowadzenie wód opadowych z terenu lotniska (zadanie współfinansowane z MPWiK S.A.). Koszt: ok. 25,7 mln zł netto.
3. Budowa płaszczyzny postojowej samolotów w części północnej z możliwością odladzania. Koszt ok. 14,7 mln zł netto.
4. Instalacja do gromadzenia ścieków po odladaniu statków powietrznych. Koszt ok. 4,5 mln zł netto.

Infrastruktura energetyczna

Opracowanie: Andrzej Marcinkowski

— podsumowanie

- W Małopolsce liczba odbiorców energii elektrycznej systematycznie rośnie. W 2018 roku wzrost ten w stosunku do 2017 roku wyniósł 2,9%, natomiast w porównaniu do 2010 roku 12,4%.
- W 2018 roku podpisano umowę Gaz System – Eurostream, zatwierdzono dokumentację projektową oraz uzyskano pozwolenie na budowę odcinka gazociągu Pogórska Wola – Tworzeń o długości 168 km, przebiegającego w części przez północne i wschodnie powiaty Małopolski.
- W porównaniu do 2017 roku udział paliw węglowych w produkcji ciepła pozostał na poziomie 90%, pomimo spadku o 2,4%. Udział paliw gazowych pomimo wysokiego wzrostu zużycia (o 475%) pozostał niewielki (na poziomie 0,03%).

1. Elektroenergetyka

Produkcja i zużycie energii elektrycznej

Krajowa produkcja energii elektrycznej brutto w 2018 roku była niższa o 0,38% niż w roku poprzednim i wyniosła 165 214 GWh. Zużycie energii elektrycznej brutto wyniosło 170 932 GWh i zwiększyło się o 1,66% w porównaniu z 2017 roku (przy wzroście PKB w 2018 roku o 5,1%). Niedobór produkcji był równoważony importem równym 7,7% przychodu energii elektrycznej. Struktura produkcji energii elektrycznej w 2018 roku nie zmieniła się znacznie w stosunku do 2017 roku, a dominującym źródłem pozostają węgiel kamienny (wzrost udziału o 0,7%) i brunatny (spadek o 2,2%), zaś liderem produkcji w segmencie OZE była nadal generacja wiatrowa pomimo spadku produkcji o 1,4%.

Największy udział w rynku w podsektorze wytwarzania energii elektrycznej w 2018 roku, który wyniósł 43%, utrzymywała grupa kapitałowa PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. W 2018 roku udział rynkowy trzech największych podmiotów (PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., TAURON Polska Energia S.A., ENEA S.A.) mierzony według energii wprowadzonej do sieci (uwzględniającej ilość energii dostarczonej przez wytwórców bezpośrednio do odbiorców końcowych), nadal choć słabiej rósł i wyniósł 69,7%. Utrzymywała się więc wysoka koncentracja na rynku.

W Małopolsce liczba odbiorców energii elektrycznej systematycznie rośnie. W 2018 roku wzrost ten w stosunku do 2017 roku wyniósł 2,9%, a 12,4% w porównaniu do 2010 roku. Jednak zużycie energii przez tych odbiorców rośnie mniej dynamicznie, bo od 2010 roku wzrosło tylko o 2% (o 2,6% od 2017 roku). Stąd w 2018 roku zużycie energii na jednego mieszkańca było takie samo jak w 2010 roku.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na Stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki, NFOŚiGW: www.nfosigw.gov.pl.

Tabela 96. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie w gospodarstwach domowych w Małopolsce

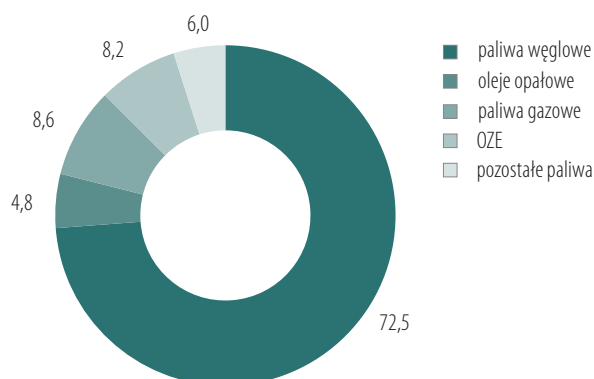
Wyszczególnienie	2010	2015	2017	2018
Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu ogółem (w tys.)	1 199,4	1 249,5	1 310,4	1 347,9
Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu ogółem (w MWh)	2 775,0	2 652,3	2 758,5	2 829,8
Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu ogółem na 1 mieszkańca (w kWh)	833,1	786,9	814,6	833,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

2. Ciepłownictwo

Produkcja i zużycie energii cieplnej

W 2018 roku wartość mocy cieplnej zainstalowanej w Polsce u koncesjonowanych wytwórców wynosiła 55 209,6 MW, a osiągalnej 53 915,1 MW. Ich wolumen sprzedaży ciepła ogółem (łącznie z odsprzedażą) wyniósł w 2018 roku 358 801,1 TJ i był niższy o 5,6% niż w 2017 roku (380 195,6 TJ). W 2018 roku średnia cena ciepła sprzedawanego ze wszystkich koncesjonowanych źródeł wytwarzających ciepło wyniosła 38,72 zł/GJ i była wyższa o 2,3% niż w 2017 roku. Paliwa węglowe stanowiły 72,5% paliw zużywanych w źródłach ciepła, co oznacza spadek o 9,2% od 2002 roku. Ceny ciepła ze źródeł wytwarzających ciepło w kogeneracji były o 16,6% niższe niż ceny ciepła ze źródeł niebędących jednostkami kogeneracji. W dziesięciu województwach różnica ta zdecydowanie przewyższała 10%, a największe różnice zanotowano w województwie mazowieckim (o 35,4%), świętokrzyskim (o 31,2%) i podlaskim (o 23,7%).

Wykres 146. Struktura paliw zużywanych w Polsce do produkcji ciepła w 2018 roku (w %)

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2018, Urząd Regulacji Energetyki.

W województwie małopolskim struktura produkcji ciepła z różnych rodzajów paliw pozostała podobna do tej z ubiegłych lat. W porównaniu do 2017 roku udział paliw węglowych pozostał na poziomie 90%, pomimo spadku produkcji ciepła z tego paliwa o 2,4%. Udział paliw gazowych pomimo wysokiego wzrostu zużycia (o 475%) pozostał niewielki (na poziomie 0,03%). Udział OZE w strukturze produkcji minimalnie spadł w roku 2018 do 5,9%, zaś udział pozostałych paliw wzrósł do 0,8%. Wskaźnik dekapitalizacji majątku trwałego, związanego z ochroną środowiska w ciepłownictwie małopolskim w 2018 roku wyniósł 40% i był drugim najniższym w Polsce, a równocześnie łączne nakłady inwestycyjne w sektorze wynoszące 220 mln zł, plasowały Małopolskę na 5. miejscu wśród województw.

Tabela 97. Zużycie paliw do produkcji ciepła w Małopolsce (w GJ)

	Małopolska	Paliwa węglowe	Paliwa gazowe	Olej opałowy	OZE	Pozostałe
2018	23 000 597	20 708 231	755 574	8 023	1 350 812	177 957
Udział	100%	90,0%	3,3%	0,0%	5,9%	0,8%
2017	23 554 728	21 218 403	772 469	1 394	1 415 901	146 561
Udział	100%	90,1%	3,3%	0,0%	6,0%	0,6%

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2018, Urząd Regulacji Energetyki.

W Małopolsce produkcja ciepła ogółem spadła w porównaniu do 2017 roku o 2,4%, łącznie we wszystkich kategoriach. W „kogeneracji” i „zużyciu na własne potrzeby” najmniej, bo w obu po 0,1%, a najwięcej w kategoriach: „ciepło z odzysku” 5,7%, „dostarczone do odbiorców” o 5,5% oraz „oddane do sieci” o 4,9%.

Tabela 98. Produkcja i rozdysonowanie ciepła w województwie małopolskim w 2018 roku (w TJ)

Produkcja ciepła ogółem	W tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Zużycie ciepła na potrzeby własne	Ciepło oddane do sieci	Straty ciepła	Ciepło dostarczone do odbiorców przyłączonych do sieci
23 001	16 807	5 459	11 481	16 979	2 100	14 879

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2018, Urząd Regulacji Energetyki.

więcej informacji

Więcej informacji na temat energetyki ciepłej znaleźć można w publikacji *Energetyka ciepła w liczbach – 2018*, Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa 2018; GUS Warszawa 2018 oraz na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Infrastruktura ciepłownicza

Koncesjonowane przedsiębiorstwa ciepłownicze dysponowały w 2018 roku na terenie kraju sieciami o długości 21 367,6 km. W 2018 roku na jedno przedsiębiorstwo przypadło 56,2 km sieci wobec 23,8 km w roku 2002. Pomimo niekorzystnych zmian w otoczeniu przedsiębiorstw ciepłowniczych, powodujących drastyczny wzrost kosztów prowadzenia działalności, rok 2018 był kolejnym, w którym przychody osiągnięte przez koncesjonowane przedsiębiorstwa ciepłownicze umożliwiły pokrycie z nadwyżką poniesionych kosztów w zakresie działalności związanej z zaopatrzeniem odbiorców w ciepło. Wynik finansowy brutto ukształtował się na poziomie (+) 345 114,8 tys. zł i był zdecydowanie niższy niż w 2017 roku (1 270 940,2 tys. zł).

W Małopolsce w 2018 roku długość sieci ciepłowniczej wzrosła o 22,6 km (1,5%). Po wzroście o 12,6% w roku 2017, rok 2018 podtrzymał obserwowany wcześniej trend spadku mocy zainstalowanej w sieci ciepłowniczej, tym razem był to spadek o 0,3%. Natomiast moc wykorzystana w 2018 roku wzrosła o 1,5%, po spadku o 4,1% jaki miał miejsce w 2017 roku.

Tabela 99. Długość i moc sieci ciepłej w województwie małopolskim (w km i MW)

Lata	2002	2017	2018
Długość sieci ciepłowniczej (w km)	1 451,2	1 508,9	1 531,5
Moc zainstalowana (w MW)	5 708,9	4 435,4	4 420,8
Moc wykorzystana (w MW)	bd	2 570,1	2 608,2

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2018, Urząd Regulacji Energetyki.

3. Gazownictwo

W Polsce zakupy gazu z zagranicy, w ilości 163,5 TWh, uzupełniane były gazem pochodzącym ze źródeł krajowych w ilości 42,4 TWh. W 2018 roku przez polski system przesyłowy przepłynęło 557,1 TWh gazu wysokometanowego i 8,3 TWh gazu zaazotowanego. Większość gazu wysokometanowego została przetransportowana tranzytem z wykorzystaniem gazociągu jamalskiego. Pozyskanie gazu LNG wyniosło 38 858 704 MWh, z tego większość została pozyskana za pośrednictwem terminalu LNG w Świnoujściu. Całkowita sprzedaż do odbiorców końcowych gazu ziemnego wyniosła w 2018 roku 206 161 845 MWh (wzrost o ok. 2% w porównaniu do 2017 roku). Wzrost zużycia gazu został wygenerowany przez grupę odbiorców przemysłowych. W roku 2018 sprzedaż gazu ziemnego do odbiorców końcowych zdominowana była przez podmioty z GK PGNiG S.A. Udział tych podmiotów wzrósł do poziomu 82,08%, czyli o około 2% w stosunku do roku poprzedniego.

Infrastruktura gazownicza

W zakresie połączenia gazowego Polska-Słowacja łączącego ten kraj z terminalem LNG w Świnoujściu, a przebiegającego w części przez północne i wschodnie powiaty Małopolski, w 2018 roku podpisano umowę Gaz System – Eurostream, zatwierdzono dokumentację projektową oraz uzyskano pozwolenie na budowę odcinka Pogórska Wola – Tworzeń o długości 168 km.

W 2018 roku długość czynnej rozdzielczej sieci gazowej w Małopolsce ponownie wzrosła (o 226 km, czyli 1%), podobnie jak sieci przesyłowej o 12 km, czyli 0,8%, jest to porównywalne z przyrostami ostatnich lat i jest kontynuacją powolnego trendu wzrostu.

Tabela 100. Długość sieci gazowej na terenie województwa małopolskiego (w km)

Wyszczególnienie	2010	2015	2017	2018
Długość czynnej sieci rozdzielczej	20 684	21 724	22 442	22 668
Długość czynnej sieci przesyłowej	1 439	1 489	1 478	1 490

Źródło: GUS w Krakowie.

Liczba małopolskich odbiorców gazu nadal rośnie, wzrost ten liczony od 2010 osiągnął 6%, zaś rok do roku za 2018 wyniósł 1%, co wskazuje na spadającą dynamikę przyrostów. Większość przyrostów ma miejsce na wsi, gdyż w miastach wskaźniki te wyniosły odpowiednio 1,8% oraz 0,3%.

Tabela 101. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2010	2015	2017	2018
Odbiorcy gazu ogółem	693 780	713 324	727 463	735 084
› w tym w miastach	472 512	474 323	479 403	480 900

Źródło: GUS.

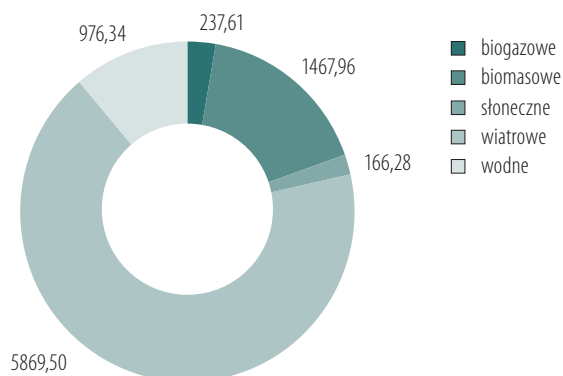
— więcej informacji

Więcej informacji na temat gazownictwa można znaleźć na stronie Urzędu Regulacji Energetyki; GUS Warszawa 2018 oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

4. Odnawialne źródła energii

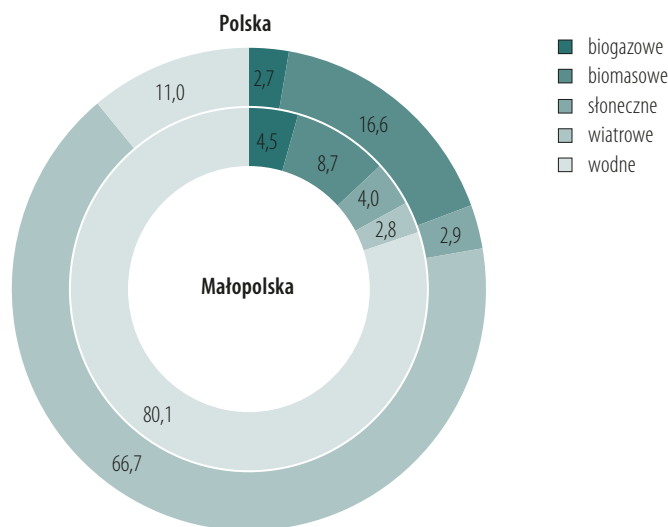
Na dzień 31 czerwca 2019 roku moc przyłączonych w Polsce instalacji OZE w dyspozycji regionalnych operatorów w podziale na kategorie instalacji: biogazowe, biomasowe, słoneczne, wiatrowe i wodne wyniosła łącznie 8 819,897 MW. Stanowi to wzrost o prawie 2,6% w stosunku do 2018 roku. Porównanie mocy instalacji OZE dla Polski i Małopolski, wskazuje na wyraźne zróżnicowanie w poszczególnych kategoriach i odzwierciedla obecnie wykorzystywane regionalne zasoby OZE (dla Małopolski głównie wodne oraz biomasowe (bez geotermii)).

Wykres 147. Odnawialne źródła energii w Polsce w 2018 roku (moc zainstalowana [MW])

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, dane z 2019.

Wykres 148. Moc instalacji OZE według typu w Polsce i Małopolsce w 2018 roku (w %)

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, dane z 2019.

W 2018 roku w Małopolsce łączna moc instalacji OZE w porównaniu do 2017 roku zmniejszyła się o 7,7%, w tym moc instalacji wodnych o 4%, oraz wiatrowych o 4%, moc instalacji biomasowych i słonecznych pozostała bez zmian.

Tabela 102. Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce (31 marca) i Polsce (31 czerwca) w 2019 roku (w MW)

Typ instalacji	Polska	Małopolska
Wykorzystująca biogaz	239,009	10,311
Wykorzystująca biomasę	1 467,962	20,05
Wykorzystująca energię promieniowania słonecznego	259,256	9,288

Typ instalacji	Polska	Małopolska
Wykorzystująca energię wiatru	5 881,158	6,432
Wykorzystująca hydroenergię	972,512	185,27
Łącznie	8 819,897	231,351

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki 2019 rok.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na Stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki, Polska Geotermalna Asocjacja, Kraków, www.pga.org.pl.

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Wojciech Machalski

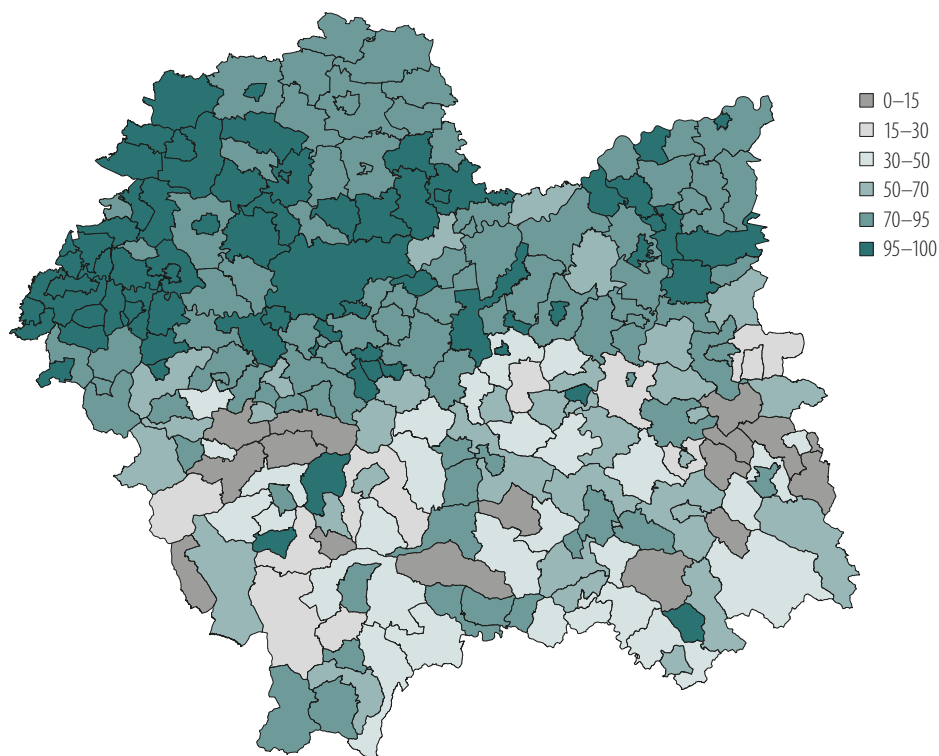
podsumowanie

- Na przestrzeni ostatnich 12 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci kanalizacyjnej.
- Średni przyrost sieci kanalizacyjnej wynosi 6,4% rocznie, natomiast w przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wynosi 2,3% rocznie.
- Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2018 roku wybudowano na terenie Gminy Tarnów – 32,5 km.
- Sieci wodociągowej najwięcej wybudowano na obszarze gminy Igołomia-Wawrzeńczyce – 45,0 km sieci.

1. Sieć wodociągowa

Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim z roku na rok jest coraz wyższy. Niewątpliwie przyczyniły się do tego możliwości finansowania budowy sieci wodociągowej zarówno ze środków państwowych, jak również UE.

Mapa 44. Korzystający z wodociągów w 2018 roku (w %)

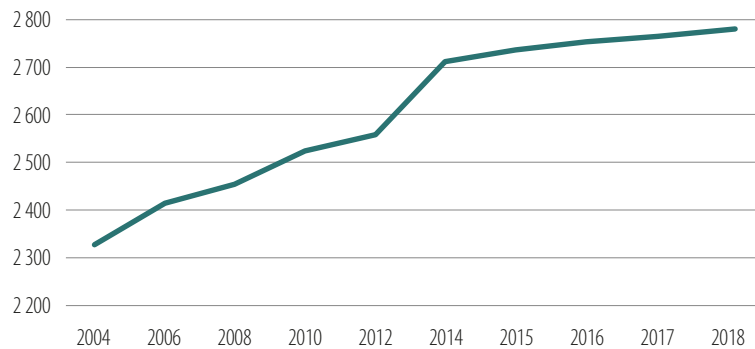

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W 2018 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 432,3 km wodociągów (długość sieci wyniosła 20 861,4 km). Najwięcej wybudowano na obszarze gminy Igołomia-Wawrzeńczyce – 45,0 km sieci.

Na terenie województwa z sieci wodociągowej korzysta 81,73% ludności (z czego w miastach z wodociągów korzysta 95,53% ludności, natomiast na terenach wiejskich 68,89% ludności), przy czym region jest pod tym względem znacznie zróżnicowany – północna część Małopolski charakteryzuje się dużym odsetkiem ludności korzystającej z wodociągów, natomiast w południowej części dostęp do sieci jest znacznie mniejszy. Do najlepiej zwodociągowanych należy Kraków oraz znaczna część gmin Małopolski Zachodniej, w których odsetek ludności korzystającej z wodociągów sięga niemal 100%. Na obszarze województwa najmniej zwodociągowane są gminy Budzów (0,65%) i Lipinki (1,38%), natomiast 14 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z wodociągów, który w ciągu ostatnich 11 lat zwiększył się o ok. 8% (w 2007 – 74,2%).

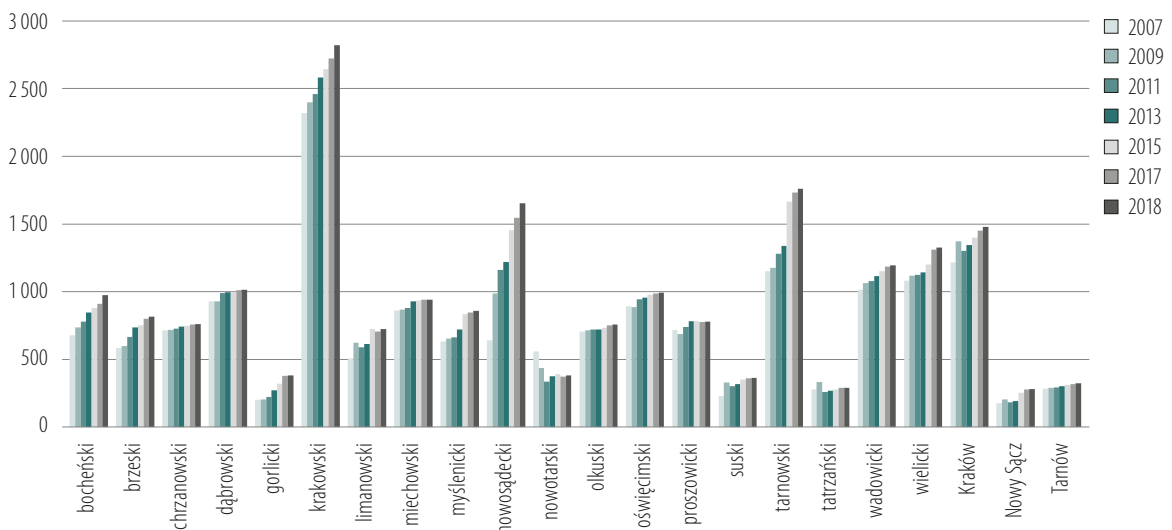
Wykres 149. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej wzrasta sukcesywnie. Największy przyrost mieszkańców można zaobserwować w 2014 roku. Liczba mieszkańców województwa korzystająca z sieci wodociągowej znacznie przerasta liczę osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 150. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w km)

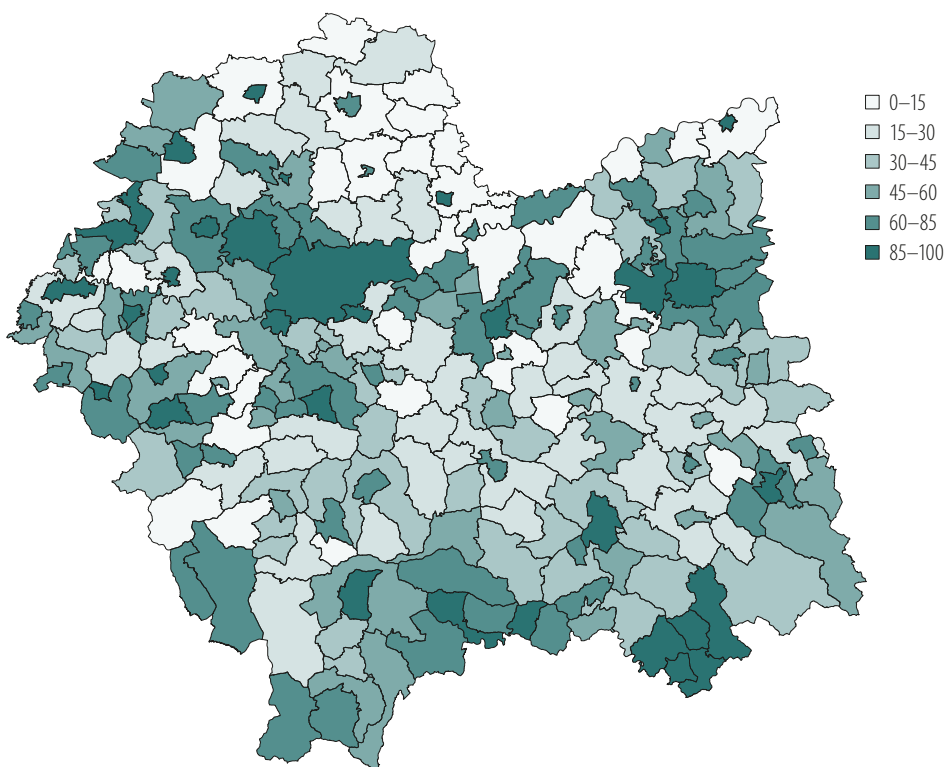

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

2. Sieć kanalizacyjna

W latach 2007–2018 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. W 2018 roku w Małopolsce przybyło 3979 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 16 268,2 km), podczas gdy w 2017 roku przyrost ten wyniósł 333,4 km. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2018 roku wybudowano na terenie Gminy Tarnów – 32,5 km.

Mapa 45. Korzystający z kanalizacji w 2018 roku (w %)

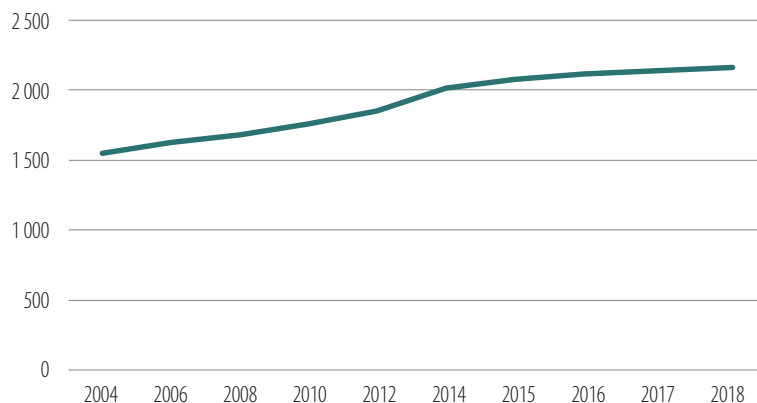

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W województwie małopolskim kilkanaście lat temu występowała dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, lecz sytuacja ta uległa znacznej poprawie. W 2000 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 36,7% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, w 2007 roku 54,7%, natomiast w 2018 roku kanalizacje na wsi stanowiły już 66,9% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa.

Na terenie województwa małopolskiego z sieci kanalizacyjnej w 2018 roku korzystało 63,3% ludności. Odsetek ten systematycznie wzrasta z roku na rok. Należy przy tym zaznaczyć, że wzrost odsetka ludności korzystającej z kanalizacji widoczny był przede wszystkim na obszarach wiejskich (wzrost z 14,72% w 2004 roku do 39,8% w roku 2018). Widocznemu zmniejszeniu uległa liczba gmin, nieposiadających dostępu do kanalizacji – 11 lat temu takich gmin było nieco ponad 30, w roku 2018 było ich już tylko 11 (9 gmin wiejskich i 2 obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich). W części gmin w omawianym okresie udział ludności korzystającej z kanalizacji wzrósł znacząco – na niektórych terenach, gdzie jeszcze 11 lat temu nie było kanalizacji, obecnie odsetek wynosi ponad 50%, np. w gminach: Spytkowice (pow. nowotarski), Zembrzyce i Sułoszowa, a nawet ponad 70% jak w przypadku gminy Stryszów.

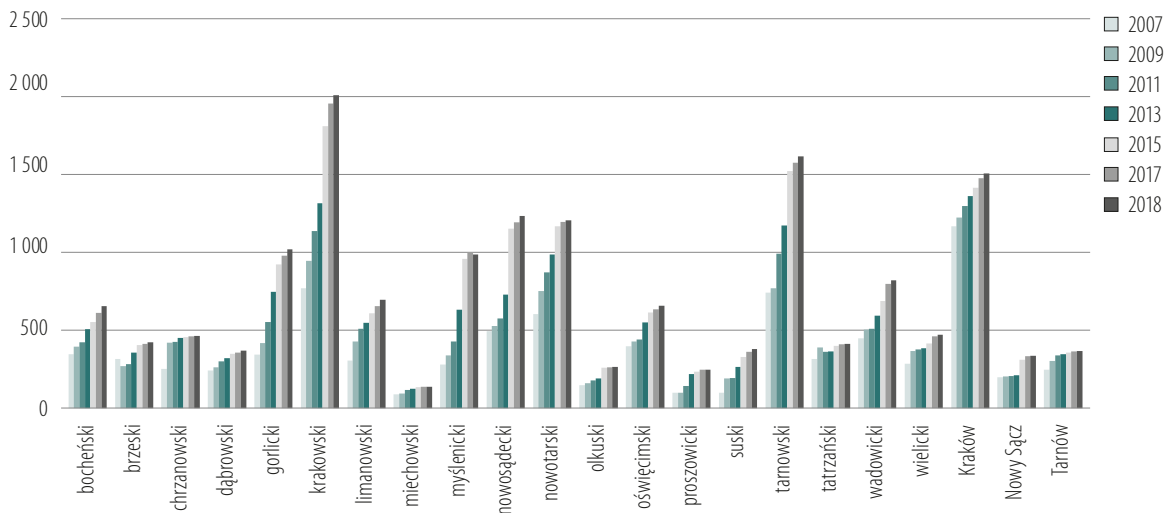
Wykres 151. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

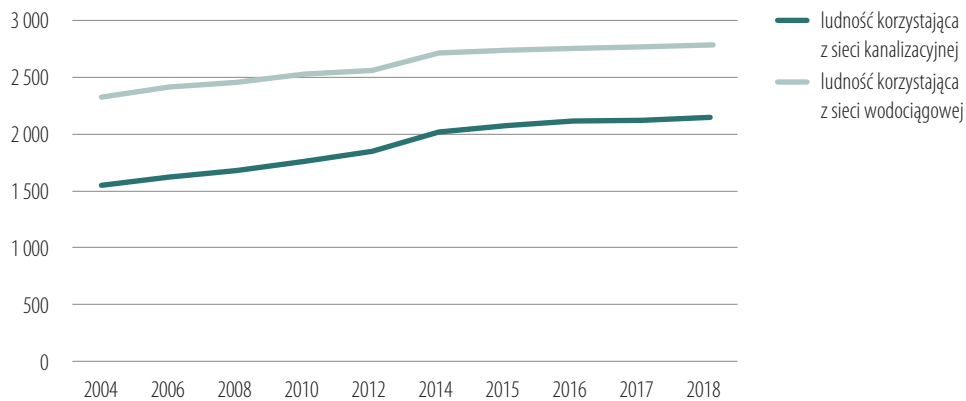
Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej sukcesywnie wzrasta. Największy przyrost mieszkańców można zaobserwować w 2014 roku. Natomiast porównując z liczbą osób korzystających z sieci wodociągowej, w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców nie ma możliwości odprowadzania nieczystości ciekłych do sieci kanalizacyjnej.

Wykres 152. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

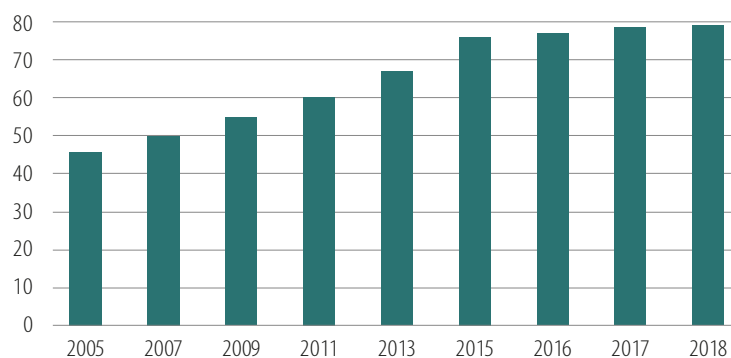
Wykres 153. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Powyższy wykres obrazuje dysproporcję, jaka występuje pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, a liczbą osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 154. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 243, w tym:

- › mechanicznych – 0;
- › biologicznych – 178;
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 65.

— case study

W 2018 roku w województwie małopolskim zakończono 9 inwestycji w zakresie oczyszczalni ścieków, tj. rozbudowano i zmodernizowano 4 oczyszczalnie ścieków (w Chrzanowie, Trzebi- ni oraz w miejscowościach Gromnik i Łącko), a 5 zostało zmodernizowanych (w Oświęcimiu, Gorlicach, Sucheju Beskidzkiej oraz w miejscowościach Gnojnik i Wola Kalinowska w gminie Sułoszowa). Nakłady inwestycyjne na zbiorcze oczyszczalnie ścieków w 2018 roku w woje- wództwie małopolskim wyniosły ok. 94 mln zł.

Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja zbior- czych systemów kanalizacyjnych na terenie gmin realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczysz- czania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Program ten zakłada wyposażenie aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000¹ w infrastrukturę sanitarną. Liczba osób podłączonych do kanalizacji w 2018 roku wyniosła 66 066 osób. Na koniec 2018 roku liczba osób podłączonych do kanalizacji w 150 aglomeracjach województwa małopolskiego wyniosła 2 169 662 osób (pozostaje do podłączenia ok. 12% osób). Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 16 746 km. Aglomeracje województwa małopolskiego są skanalizowane w 90%, przy czym 69 aglomeracji osiągnęło prawie 100% skanalizowania, a 10 aglomeracji nie osiągnęło 30 skanalizowania².

W 2017 roku została zatwierdzona V aktualizacja *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych*. Aktu- alizacja przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie Rady 91/271/EWG dotyczącej oczysz- czania ścieków komunalnych i zawiera zbiór podstawowych danych dotyczących ilości, wielkości oraz planów inwestycyjnych i potrzeb finansowych aglomeracji związanych z systemami kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych. W związku z trwającymi pracami nad nową perspektywą finansową na lata 2021–2027, w celu możliwości otrzymania środków finansowych na inwestycje w gospodarce ściekowej w Polsce, podjęto prace zmierzające do opracowania VI aktualizacji *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych* (VI AKPOŚK), dzięki czemu zidentyfikowane zostaną faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej w celu wywiązania się ze zobowiązań traktatowych.

— więcej informacji

Więcej informacji o KPOŚK na stronie:
www.wody.gov.pl.

1. Aglomeracja oznacza teren (w obszarze jednej lub wielu gmin), na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzu- tu tych ścieków.
2. Dane pozyskane od PGW Wody Polskie – Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz na podstawie sprawozdania z wykonania Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Spółeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura

— podsumowanie

- Kraków awansował na 6. miejsce na liście najatrakcyjniejszych na świecie lokalizacji dla outsourcingu usług biznesowych, według rankingu *Tholons Services Globalization Index – 2018*. Jest zarazem najatrakcyjniejszą lokalizacją w Europie. Kraków nadal jest największym ośrodkiem nowoczesnych usług biznesowych w Polsce – w sektorze pracuje już 70 tys. osób. Choć nadal odnotowuje się wzrost zatrudnienia, zauważalny jest spadek dynamiki zatrudnienia, co spowodowane jest wyzwaniami po stronie podaży pracy, a także jej kosztów.
- Według raportu NASK pn. *Nastolatki 3.0*, dzieci korzystają z sieci samodzielnie już od 7. roku życia. Im młodsze pokolenie, tym ten kontakt następuje wcześniej. Dzieci spędzają codziennie w internecie ok. 4 godziny.
- Na obszarze województwa małopolskiego i śląskiego znajduje się prawie 30% wszystkich węzłów dostępowych sieci telekomunikacyjnych w kraju.
- W Małopolsce nastąpił wzrost liczby przedsiębiorstw korzystających z komputerów, z 94,9% w 2017 do 95,9% w 2018 roku. Jest to jednak odsetek poniżej średniej dla Polski wynoszącej 96,2%. Jednocześnie do 95,5% wzrósł poziom dostępu przedsiębiorstw do internetu, co jest niemal równe średniej dla kraju (95,6%).
- W Małopolsce odsetek gospodarstw domowych posiadających w domu komputer wyniósł 83,9%, odsetek korzystających z komputera 80,7%, a odsetek osób regularnie korzystających z komputera 72,7%. Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do internetu w domu oraz osób korzystających z internetu jest niemal na tych samym poziomie.
- Wzrasta poziom wykorzystania usług administracji publicznej przez internet. Najczęściej z e-administracji korzystali mieszkańcy województwa mazowieckiego (41,9%) i pomorskiego (41,7%), a najrzadziej – województwa podkarpackiego (24%). W Małopolsce odsetek ten wzrósł w 2018 roku do 37,8% z 29,4% w 2017 roku.

Spółeczeństwo informacyjne funkcjonuje w oparciu o szybką wymianę informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu oraz jakość życia jego mieszkańców.

1. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT w Małopolsce

Według raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2019*, w województwie małopolskim, podobnie jak w całym kraju, sektor nowoczesnych usług biznesowych odnotowuje wzrost zatrudnienia, przy jednoczesnym poszerzeniu zakresu działalności firm

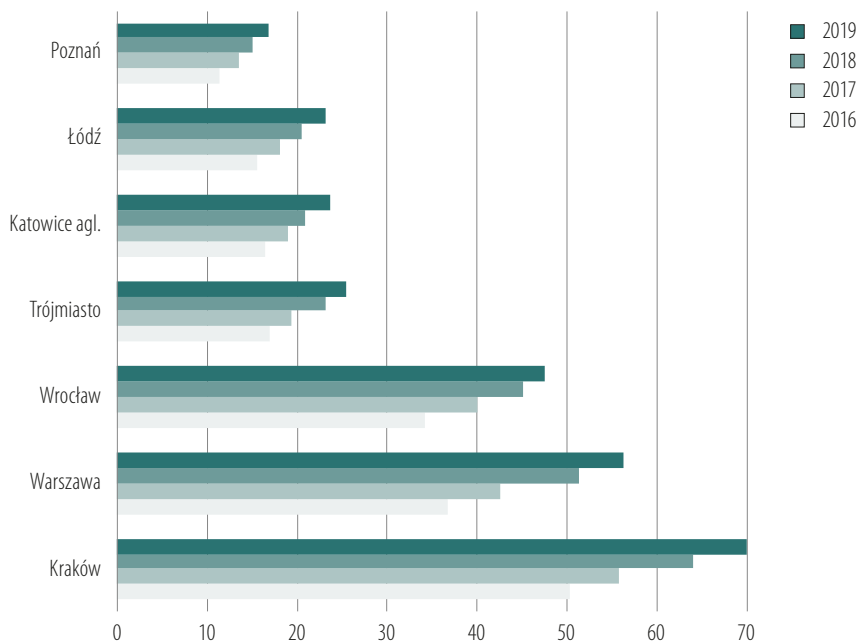
posiadających w Polsce centra BPO, SSC, IT, R&D. Jednocześnie odnotowuje się spadek dynamiki wzrostu zatrudnienia w sektorze, co spowodowane jest wyzwaniami po stronie podaży pracy, a także jej kosztów. Tempo zmian zatrudnienia będzie również zależęć od zakresu wdrożeń.

W okresie od początku 2018 roku do końca I kw. 2019 roku działalność rozpoczęło 91 nowych centrów usług, z czego 16 w 2019 roku, które wygenerują łącznie ponad 10 tys. miejsc pracy. Wśród nowych inwestycji niezmiennie dominowały centra zagraniczne (80%). Łączny udział trzech największych ośrodków usług dla biznesu: Krakowa, Warszawy i Wrocławia w liczbie nowych centrów wyniósł 42%. W Polsce w I kw. 2019 roku funkcjonowało łącznie już 1,4 tys. centrów usług biznesowych (polskich i zagranicznych) zatrudniających łącznie 307 tys. osób, w tym 247 tys. osób w centrach zagranicznych (80%) i 60 tys. osób w centrach polskich (20%). Warto zauważyć, że wzrósł z 10% do 14% udział zatrudnionych w centrach usług w Polsce obcokrajowców, z największym udziałem Ukraińców, Włochów i Hiszpanów. Szacuje się, że w centrach usług BPO, SSC/GBS, IT, R&D w Polsce jest zatrudnionych 35 tys. cudzoziemców.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2019* znajduje się na stronie www.absl.pl/wp-content/uploads/2019/06/raport_absl_2019_PL_190602_epub.pdf.

Wykres 155. Zatrudnienie w centrach BPO, SSC, IT, R&D w wybranych ośrodkach usług biznesowych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportów Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce* z lat 2016, 2017, 2018 i 2019.

Wśród firm, które posiadają swoje centra usług, 83 inwestorów to przedsiębiorstwa z listy Fortune Global 500 (2018). W Polsce działają 54 centra, w których zatrudnienie wynosi co najmniej 1 tys. osób. Dziesięciu największych inwestorów sektora nowoczesnych usług biznesowych w Polsce zatrudnia łącznie 56 tys. osób. W gronie 10 największych inwestorów znajdują się również polskie podmioty: Comarch i Grupa Asseco. Największymi ośrodkami usług dla biznesu są: Kraków (z udziałem w rynku na poziomie blisko 22,8%), Warszawa (18,3%), Wrocław (15,5%). Zdecydowanym liderem pod względem zatrudnienia w sektorze pozostaje Kraków, w którym w centrach usług pracuje już 70 tys. osób. Dane dla Krakowa obejmują również Zabierzów. Biorąc pod uwagę bezwzględną wartość wzrostu zatrudnienia w okresie od I kw. 2018 roku do I kw. 2019 roku, zdecydowanie największa liczba nowopowstałych miejsc pracy w sektorze została wygenerowana w Krakowie (6,5 tys.).

Wśród najważniejszych czynników, które mają wpływ na prowadzenie działalności centrów usług w polskich miastach, w raporcie ABSL wymieniono: dostępność nowoczesnej powierzchni biurowej, dostępność komunikacyjną, jakość komunikacji miejskiej, współpracę z lokalnymi uczelniami i lokalną jednostką obsługi inwestora,

dostępność wysoko wykwalifikowanej kadry oraz jakość życia. Wśród siedmiu głównych ośrodków usług biznesowych, najlepiej ocenianymi pod względem ogólnej satysfakcji z miejsca prowadzenia działalności są: Poznań, Kraków i Wrocław.

Kraków od lat znajduje się w pierwszej dziesiątce najatrakcyjniejszych na świecie lokalizacji dla outsourcingu usług biznesowych, co znajduje potwierdzenie w rankingu *Tholons Services Globalization Index – 2018* (<http://www.tholons.com/digital-innovation/>). W 2018 miasto zajęło 6. miejsce w świecie, awansując o dwa miejsca w stosunku do ubiegłego roku i jest tym samym najatrakcyjniejszym miejscem w Europie na zlokalizowanie nowoczesnych usług biznesowych.

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014–2018* w 2017 roku w sektorze ICT działało 2 230 firm zatrudniających 10 osób lub więcej (spadek o 2,1% wobec roku poprzedniego), spośród których 89,4% świadczyło usługi ICT. Blisko ¾ przedsiębiorstw zajmujących się usługami ICT stanowiły firmy oferujące usługi informatyczne. Liczba osób pracujących w sektorze ICT wyniosła 235,5 tys. (więcej o 3,7% w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 17,2% – w stosunku do 2014 roku).

— więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu GUS *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014–2018* znajdują się na stronie www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2014-2018,1,12.html.

Technologie ICT w przedsiębiorstwach

Dane opublikowane w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014–2018* wskazują, że w 2018 roku z komputerów korzystało 96,2% przedsiębiorstw, a dostęp do internetu posiadało 95,6% z nich i był to najczęściej dostęp szerokopasmowy. W Małopolsce nastąpił wzrost liczby przedsiębiorstw korzystających z komputerów, z 94,9% w 2017 do 95,9% w 2018 roku. Jest to jednak odsetek poniżej średniej dla Polski wynoszącej 96,2%. Jednocześnie do 95,5% wzrósł poziom dostępu przedsiębiorstw do internetu, co jest niemal równe średniej dla kraju (95,6%). W 2017 roku odsetek przedsiębiorstw w Polsce posiadających dostęp do internetu był o 2 p. proc. niższy od średniej dla Unii Europejskiej wynoszącej 97%.

Wysokość wskaźnika przedsiębiorstw posiadających własną stronę internetową utrzymuje się na zbliżonym poziomie, osiągając w 2018 roku niemal 67%. W Małopolsce, według danych za 2017 rok, było to 67,7. Liderem były firmy duże, z których dziewięć na dziesięć miało stronę internetową, podczas gdy najniższy odsetek odnotowano w podmiotach małych – 62,5%. W zależności od rodzaju prowadzonej działalności występuje duże zróżnicowanie tego wskaźnika; najwyższy odnotowano w sekcjach naprawa i konserwacja komputerów i sprzętu komputerowego (91,5%) oraz informacja i komunikacja (91,4%), najniższy – w usługach z zakresu transportu i gospodarki magazynowej (51,7%).

Odsetek przedsiębiorstw w Polsce posiadających stronę internetową kształtował się w 2017 roku na poziomie o 10 p. proc. niższym niż średnia unijna (77%). Najwyższy wskaźnik odnotowano w Finlandii (96%), najniższy – w Rumunii (45%).

Najczęściej wykorzystywaną funkcją strony internetowej jest prezentacja wyrobów, katalogów lub cenników produktów i usług. W 2018 roku z tej funkcji strony korzystało 61,2% firm w Polsce. W dalszej kolejności znalazły się: zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i możliwość przesyłania dokumentów aplikacyjnych online.

Wzrasta rola i wykorzystanie przez przedsiębiorstwa mediów społecznościowych. Co trzecie przedsiębiorstwo w Polsce w 2018 roku wykorzystywało przynajmniej jedno z mediów społecznościowych. Najpopularniejszym narzędziem były serwisy społecznościowe. Liderem w kategorii wykorzystania mediów społecznościowych przez przedsiębiorstwa jest województwo mazowieckie z wynikiem 37,7%, a na 3. miejscu utrzymała się Małopolska – na poziomie 31,1%. Pomimo systematycznego wzrostu zainteresowania w Polsce mediami społecznościowymi, wskaźnik ich wykorzystania w przedsiębiorstwach w 2017 roku był nadal najniższy wśród krajów Unii Europejskiej (o 20 p. proc. niższy od średniej dla UE wynoszącej 47%).

Powoli wzrasta wykorzystanie usług chmury obliczeniowej przez przedsiębiorstwa. W 2016 roku było ich 8,2%, w 2017 roku – 10%, a w 2018 roku – 11,5%. Największą popularność chmura zyskała wśród firm zatrudniających co najmniej 250 osób (42,7%), prowadzących działalność w sekcji informacja i komunikacja (44,4%) oraz naprawa i konserwacja sprzętu komunikacyjnego (38,0%).

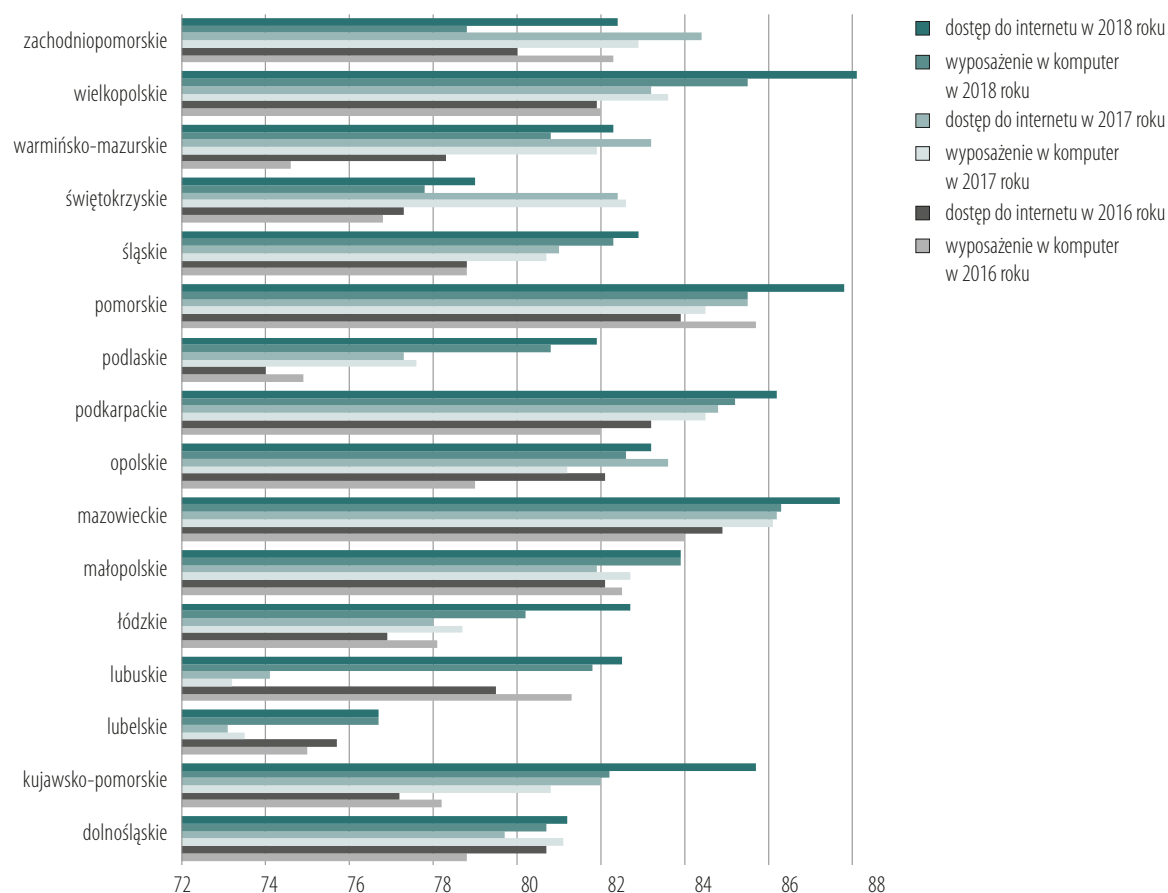
Roboty przemysłowe znajdują coraz szersze zastosowanie w różnych dziedzinach gospodarki. Stosuje się je w celu zwiększenia precyzji, szybkości oraz wydajności produkcji i usług przedsiębiorstwa. W 2018 roku roboty w swojej działalności wykorzystywało 6,3% przedsiębiorstw, w tym roboty przemysłowe – 4,9%, a roboty usługowe – 2,3%. Roboty najczęściej stosowały przedsiębiorstwa w województwie świętokrzyskim (8,4%), najrzadziej – w województwie podlaskim (4,9%), a także małopolskim, lubuskim, lubelskim i łódzkim – po 5%.

W 2017 roku w Polsce odsetek przedsiębiorstw prowadzących analizy Big Data (duże wolumeny danych) wyniósł 7,9%. Największe zainteresowanie usługami tego rodzaju wykazały podmioty duże (25,7%), w szczególności w sekcji informacja i komunikacja (20,6%). Najwyższy odsetek przedsiębiorstw przeprowadzających analizy typu Big Data odnotowano w województwie mazowieckim (11,1%), a Małopolska uplasowała się na 5. miejscu z wynikiem 8,4%. Z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 16,4% przedsiębiorstw. Najwięcej takich przedsiębiorstw było z województwa mazowieckiego (21%), najmniej z województw opolskiego (10,2%) i podlaskiego (11%). W Małopolsce było ich 17,5%, co jest czwartym wynikiem w kraju.

Technologie ICT w gospodarstwach domowych

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014–2018* w 2018 roku odsetek gospodarstw domowych posiadających w domu przynajmniej jeden komputer wyniósł 82,7% i był zdecydowanie wyższy w gospodarstwach z dziećmi niż bez nich. W latach 2014–2018 zwiększała się również liczba regularnych użytkowników komputerów. W 2018 roku dostęp do internetu w domu posiadało ponad 84% gospodarstw domowych. Odsetek ten był wyższy o 2,3 p. proc. niż w poprzednim roku. Zróżnicowanie w wysokości odsetka użytkowników komputerów z dostępem do internetu związane jest z typem gospodarstwa, stopniem urbanizacji, miejscem zamieszkania oraz regionu, a także obecnością dzieci w gospodarstwie domowym. W 2018 roku ponad 3/4 gospodarstw domowych w Polsce miało w domu szerokopasmowy dostęp do internetu. Odsetek tych gospodarstw był wyższy o 1,7 p. proc. przed rokiem.

Wykres 156. Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery oraz dostęp do internetu (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Głównego Urzędu Statystycznego z opracowań pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016, 2013–2017 i 2014–2018*.

Biorąc pod uwagę podział terytorialny kraju, w 2018 roku pod względem odsetka gospodarstw domowych posiadających dostęp do internetu w domu przodowało województwo wielkopolskie, natomiast największy odsetek osób korzystających z internetu (w tym regularnie) wystąpił w województwie pomorskim. W Małopolsce odsetek gospodarstw domowych posiadających w domu komputer wyniósł 83,9%, odsetek korzystających z komputera 80,7%, a odsetek osób regularnie korzystających z komputera 72,7%. Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do internetu w domu oraz osób korzystających z internetu jest niemal na tym samym poziomie.

Większość użytkowników internetu korzysta z dostępu do sieci w swoim domu (76,4%). Wzrasta popularność innych miejsc wykorzystywanych do łączenia się z internetem, tj.: miejsca publiczne, hotele, lotniska, kawiarenki internetowe. Odsetek osób korzystających z internetu w tych miejscach zwiększył się w porównaniu z 2014 rokiem o 32,6 p. proc.

W 2018 roku najbardziej popularną formą komunikacji internetowej, oprócz używania poczty elektronicznej, było korzystanie z serwisów społecznościowych. Uwzględniając grupy wieku, z poszczególnych usług komunikacyjnych najczęściej korzystały osoby w wieku 16–24 lata, a biorąc pod uwagę poziom wykształcenia – osoby z wykształceniem wyższym.

W 2018 roku prawie 14 mln osób w wieku 16–74 lata (47,8% populacji) dokonywało zakupów przez internet (w ciągu ostatnich 12 miesięcy). W latach 2014–2018 systematycznie wzrastał odsetek osób zamawiających lub kupujących w sieci; w okresie tym zwiększył się on o 13,6 p. proc. W 2018 roku największy w skali roku wzrost udziału osób robiących zakupy przez internet odnotowano w grupie osób w wieku 35–44 lata oraz wśród pracujących na własny rachunek (po 5,8 p. proc.). Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, największy udział kupujących w sieci w 2018 roku odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym (77,0%), a uwzględniając rodzaj aktywności zawodowej – w grupie pracujących na własny rachunek (70,7%).

W 2018 roku w województwach pomorskim i mazowieckim ponad połowa osób zamawiała lub kupowała przez internet towary lub usługi do użytku prywatnego – odpowiednio 52,8% i 52,4%. Najmniejszy odsetek takich osób odnotowano w województwie podkarpackim (40,0%). W Małopolsce odsetek ten wyniósł 50%, co oznacza wzrost w stosunku do ubiegłego roku (45,1%).

W 2018 roku z urządzeń przenośnych, w celu łączenia się z internetem poza domem lub miejscem pracy, korzystało 48,6% osób w wieku 16–74 lata, wykorzystując częściej telefony komórkowe lub smartfony (47,4%) niż komputery przenośne, np. laptopy (16,4%) oraz tablety (7,7%).

W 2018 roku wśród wszystkich województw największy odsetek osób korzystających z urządzeń przenośnych do łączenia się z internetem odnotowano w województwie mazowieckim (55,4%), zaś najmniejszą popularnością urządzenia te cieszyły się w województwie podkarpackim (38,3%). W Małopolsce odnotowano odsetek w wysokości 47,1%, co stanowi znaczny wzrost w stosunku do ubiegłego roku (34,2%).

W odniesieniu do umiejętności cyfrowych, w populacji osób w wieku 16–74 lata korzystających z internetu, największą grupę stanowiły osoby, które posiadały niski poziom umiejętności cyfrowych (30,8%). Osoby posiadające podstawowe ogólne umiejętności cyfrowe stanowiły 24,1%. Odsetek osób posiadających ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe wyniósł 21,8% i prawie co druga osoba w wieku 16–24 lata wykazywała takie umiejętności. Udział osób charakteryzujących się co najmniej podstawowym poziomem ogólnych umiejętności cyfrowych wyniósł 45,9%.

Raport z ogólnopolskiego badania uczniów *Nastolatki 3.0* zrealizowany przez Państwowy Instytut Badawczy NASK od września do listopada 2018 roku prezentuje najważniejsze wnioski dotyczące praktyk, postaw i opinii wobec internetu wśród nastolatków. Wynika z nich, że dzieci korzystają z sieci samodzielnie już od 7. roku życia. Im młodsze pokolenie, tym ten kontakt następuje wcześniej. Prawie wszyscy respondenci zadeklarowali codzienne, kilkugodzinne korzystanie z sieci. Wynosi ono około 4 godziny i 12 minut. Internet dla nastolatków to głównie przestrzeń rozrywki, dostęp do kultury (muzyki, filmów itp.) oraz ośrodek życia społecznego. Jest również źródłem wielu korzyści – od poszerzenia wiedzy w określonej dziedzinie, po możliwość kreowania swojego wizerunku, czy poszukiwania tożsamości. Blisko 40% uczniów wyraziło opinię, że edukacja szkolna nie przygotowuje do funkcjonowania w świecie opartym na nowoczesnych technologiach. Ochrona prywatności jest przez badanych często rozumiana jako zachowanie niezależności wobec innych użytkowników tego samego urządzenia (np. rodziców czy rodzeństwa), a nie wobec innych użytkowników internetu.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie z ogólnopolskiego badania uczniów *Nastolatki 3.0*, zrealizowanego przez Państwowy Instytut Badawczy NASK znajduje się na stronie www.gov.pl/web/cyfryzacja/nie-taki-internet-straszny-jak-go-maluja.

Najpopularniejszą formą ochrony prywatności jest czyszczenie historii wyszukiwarki (54,2%) i jest to praktyka bardziej typowa dla młodszych uczniów. Jedynie 11,1% badanych regularnie zmienia swoje hasło dostępowe do kont e-mailowych oraz portali społecznościowych. Uczniowie zdają sobie sprawę z zagrożeń, które mogą ich spotkać w internecie. Bezpośrednie doświadczenie przemocy internetowej nie dotyczyło jedynie połowy badanych. Najczęściej nastolatki padali ofiarami wyzywania, ośmieszania i poniżania. W większości domów nie wprowadza się zasad ograniczających czas korzystania z internetu, czy reguł dotyczących selekcji treści, do których nastolatki mogą mieć dostęp (zwłaszcza wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych).

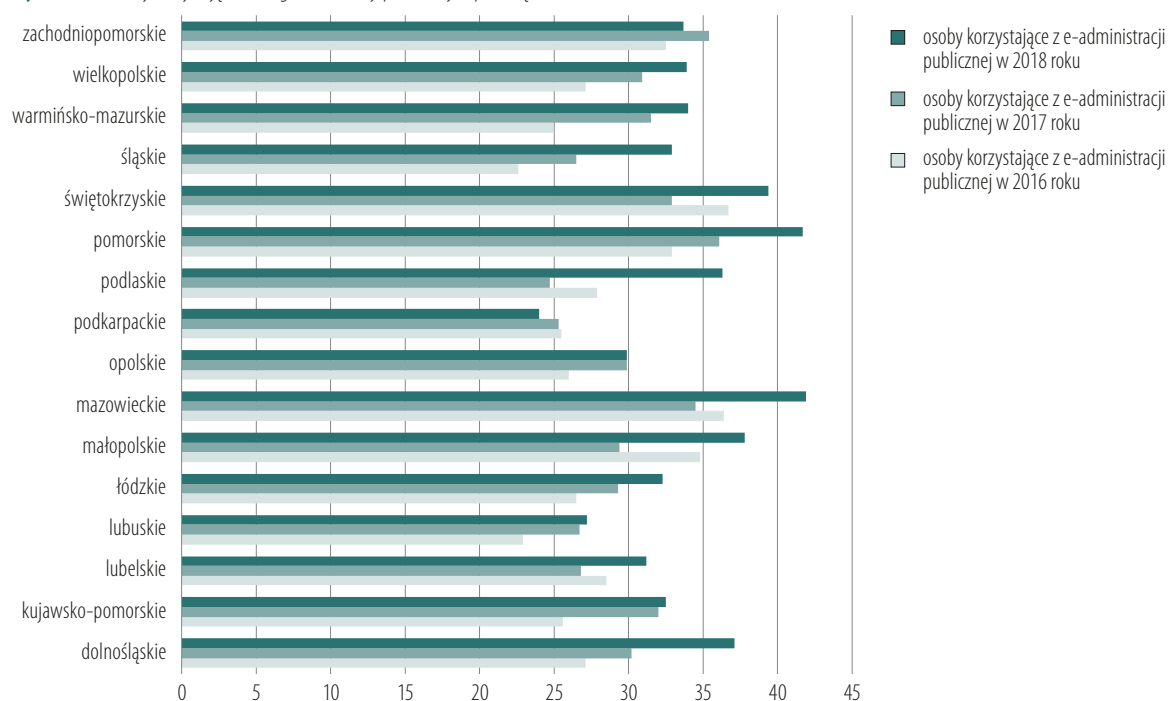
Technologie ICT w jednostkach administracji publicznej

Podając za opracowaniem Głównego Urzędu Statystycznego w Polsce w latach 2016–2017 najczęściej wykorzystywanym sposobem dostępu do internetu wśród jednostek administracji publicznej, było połączenie za pomocą stałego łącza w technologii DSL (odpowiednio 76,4% i 75,3% ogółu jednostek), a najrzadziej – połączenie za pomocą mobilnego łącza wąskopasmowego (11,3% i 11,9%). Obok dostępu do internetu, realizacja usług elektronicznych wymaga nie tylko posiadania infrastruktury technicznej, wdrożenia i rozwijania odpowiednich rozwiązań teleinformatycznych i programistycznych, obejmujących między innymi: intranet, system ISO 9000, system Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją EZD, narzędzia Business Intelligence, ale także udostępniania otwartych danych publicznych (Open Data).

W administracji państwowej odsetek jednostek świadczących usługi elektroniczne wyniósł 91,2% w 2017 roku i 90,1% w 2016 roku, a w administracji samorządowej – odpowiednio 86,4% i 84,9%. Takie usługi oferowały wszystkie urzędy marszałkowskie. Największy udział podmiotów administracji publicznej oferujących e-usługi dotyczył spraw związanych z podatkami i opłatami lokalnymi. W procesie realizacji usług elektronicznych niemal wszystkie (98,8% w 2017 roku, tj. o 0,2 p. proc. więcej niż w 2016 roku) jednostki administracji publicznej wykorzystywały elektroniczną skrzynkę podawczą dostępną na platformie ePUAP. Wykorzystanie elektronicznej skrzynki podawczej powszechniej stosowane było w administracji samorządowej niż państwowej, przy czym ten typ usługi elektronicznej oferowały wszystkie urzędy marszałkowskie.

W 2017 roku w porównaniu z 2016 rokiem odsetek jednostek administracji publicznej udostępniających aplikacje możliwe do pobrania na urządzenia mobilne oferujące e-usługi wzrósł o 4,2 p. proc. i wyniósł 11,3%. Najwięcej takich jednostek zarówno w 2016 roku, jak i w 2017 roku odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (odpowiednio 21,7% i 26,7%), natomiast najmniej – w województwie podlaskim (odpowiednio 1,7% i 2,5%). W Małopolsce było to odpowiednio 5,3% i 11,1%.

Wykres 157. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą internetu (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Głównego Urzędu Statystycznego z opracowań pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016, 2013–2017 i 2014–2018.*

Obecnie samo posiadanie strony internetowej nie stanowi problemu dla jednostek. Wyzwaniem stało się dostosowanie jej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W 2017 roku, jak w roku poprzednim, najwyższy odsetek jednostek administracji publicznej posiadających stronę internetową spełniającą kryteria WCAG 2.0 (międzynarodowy standard dostępności stron internetowych) odnotowano w województwie opolskim (odpowiednio 87,0% i 83,1%), a najniższy – w 2017 roku w województwie dolnośląskim (63,2%), a w 2016 roku – w podkarpackim (50,9%). W Małopolsce było to odpowiednio 51,9% i 65,1%.

Natomiast z usług e-administracji przedsiębiorcy korzystają coraz chętniej. Możliwość wypełnienia i wysłania dokumentów online pozwala zaoszczędzić czas, a zamieszczanie informacji na stronach administracji publicznej ułatwia śledzenie zmian w przepisach. W Małopolsce 94,9% przedsiębiorstw korzystało w 2017 roku z e-administracji i był to wzrost w stosunku do 2016 roku, w którym odnotowano wykorzystanie na poziomie 93,4%. Najwięcej, bo 98,2% przedsiębiorstw skorzystało z tych usług w województwie zachodniopomorskim. W 2018 roku osoby korzystające z usług administracji publicznej przez internet w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania stanowiły 35,5% populacji osób w wieku 16–74 lata i w porównaniu z poprzednim rokiem było to o 4,7 p. proc. więcej. Najszybciej rośnie zainteresowanie wysyłaniem wypełnionych formularzy; w porównaniu z 2014 rokiem odsetek osób korzystających z tej usługi zwiększył się blisko o 10 p. proc. Najczęściej z e-administracji korzystali mieszkańcy województwa mazowieckiego (41,9%) i pomorskiego (41,7%), a najrzadziej – województwa podkarpackiego (24%). W Małopolsce odsetek ten wzrósł w 2018 roku do 37,8% z 29,4% w 2017 roku.

Pojęcie korzystania z usług e-administracji obejmuje m.in.: korzystanie ze stron internetowych dotyczących obowiązków obywatelskich (np. składania deklaracji podatkowych, zmiany miejsca zameldowania), praw (np. pomocy społecznej), oficjalnych dokumentów (np. dowodów osobistych, aktów urodzenia), publicznych usług edukacyjnych (np. bibliotek, informacji i rekrutacji do szkół lub uniwersytetów), publicznych usług zdrowotnych (np. szpitali); z wyłączeniem ręcznie pisanych e-maili.

Dostęp do internetu

Według *Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2018 roku*, opracowanego przez Urząd Komunikacji Elektronicznej, w Polsce w 2018 roku było ok. 15,8 mln użytkowników internetu, w tym około 8,1 mln użytkowników stacjonarnego i 7,7 mln osób mobilnego dostępu do sieci. Nasycenie usługami internetu szerokopasmowego w Polsce na koniec 2018 roku kształtowało się na poziomie 105% w przeliczeniu na gospodarstwa domowe, co oznacza nieznaczny wzrost w stosunku do ubiegłego roku (103%). Penetracja w odniesieniu do mieszkańców wyniosła 38,5%.

W 2018 roku odnotowano znaczący wzrost liczby łączy o najwyższych przepustowościach m.in. 100 Mb/s. Ich udział w liczbie łączy ogółem wzrósł do prawie 43%. W 2018 roku było ich o 60% więcej niż rok wcześniej. Odsetek łączy o najniższych przepustowościach każdego roku maleje. W 2018 roku stanowiły one zaledwie 0,8% łączy ogółem.

Największe nasycenie usługami stacjonarnego internetu odnotowano w 2018 roku w Danii i wyniosło 44%. Średnia europejska w przypadku tych usług wyniosła 34%. Polska, z wynikiem 18,6% w zestawieniu krajów UE znalazła się na ostatnim miejscu. Natomiast w przypadku usług dostępu do internetu mobilnego, Polska mogła pochwalić się w 2018 roku najwyższą wśród państw europejskich pozycją z penetracją sięgającą prawie 163%. Nasz wynik był lepszy o prawie 69 p. proc. od średniej unijnej, która wyniosła 96%.

Jedną z form mobilnego dostępu do internetu są tzw. hotspoty, czyli otwarte punkty dostępu, umożliwiające połączenie z internetem (najczęściej bezprzewodowe). Według Urzędu Komunikacji Elektronicznej liczba samorządowych hotspotów zainstalowanych w miejscach publicznych w Polsce wynosiła 5 652 (według stanu w dniu 19 października 2018 roku), czyli o 341 więcej niż w październiku 2017 roku. Najwięcej samorządowych hotspotów w miejscach publicznych działało w województwie lubelskim – 1 034, najmniej natomiast w województwie lubuskim – zaledwie 39. W Małopolsce funkcjonowało 171 otwartych punktów dostępu, czyli o 29 więcej niż rok wcześniej.

Urząd Komunikacji Elektronicznej przekazał również dane pochodzące z inwentaryzacji infrastruktury i usług telekomunikacyjnych. Pod względem liczby węzłów sieci telekomunikacyjnych wyróżnia się województwo śląskie, w którym zlokalizowanych jest najwięcej węzłów przy stosunkowo niewielkiej jego powierzchni – taki stan

— więcej informacji

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2018 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie internetowej <https://www.uke.gov.pl/akt/raport-o-stanie-rynku-telekomunikacyjnego-w-polsce-w-2018-r-,223.html>.

jest efektem wysokiego poziomu zurbanizowania tego obszaru. Dość duża gęstość węzłów charakteryzuje również województwo małopolskie (ponad 3 węzły na km²). Na obszarze wspomnianych dwóch województw znajduje się prawie 30% wszystkich węzłów w kraju. Stosunkowo najmniej miejscowości pozbawionych węzłów dostępowych znajduje się w województwie małopolskim i podkarpackim (mniej niż 25%). Województwa te, jak również województwo śląskie, cechują się również największą liczbą miejscowości, w których występuje trzech i więcej operatorów (ponad 30%).

2. Łączność telefoniczna

Systematycznie od wielu lat spada popularność a wraz z nią liczba użytkowników telefonii stacjonarnej. I jest to zjawisko obserwowane nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Rozwija się natomiast telefonia komórkowa, przynosząc z każdym rokiem nowe możliwości użytkowania telefonów.

Telefonia stacjonarna

Urząd Komunikacji Elektronicznej potwierdza dalszy stały spadek liczby abonentów telefonii stacjonarnej. W 2018 roku korzystało z takich usług 4,1 mln użytkowników, podczas gdy w 2017 roku było ich 4,8 mln, a w 2016 roku 5,2 mln. Stale wzrasta liczba użytkowników telefonii VoIP, świadczonej w ramach własnej sieci operatorów i wyniosła w 2018 roku 2,49 mln, a w 2017 roku 1,23 mln osób.

Według opracowania Urzędu Statystycznego w Krakowie pn. *Warunki życia ludności w województwie małopolskim w latach 2013–2017* w Małopolsce liczba telefonicznych łączy głównych w 2017 roku wyniosła 376,2 tys. i zmalała w porównaniu z 2013 rokiem o 144,8 tys. (27,8%). Tendencję spadkową wykazywała również liczba abonentów prywatnych, która zmniejszyła się o 26,5% – z 374,6 tys. do 275,5 tys. Podobne tendencje, wywołane głównie ekspansją telefonii komórkowej, występowały w całym kraju.

Telefonia komórkowa

Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2018 roku* nastąpił duży wzrost liczby podmiotów świadczących usługi telefonii ruchomej (85 przedsiębiorców telekomunikacyjnych), co wynika z pojawienia się na rynku firm, które posiadają umowę z operatorem komórkowym (MNO) i odsprzedają usługi kolejnym małym operatorom.

Systematycznie spada liczba aktywnych kart SIM. W 2018 roku odnotowano łącznie 51,6 mln tych kart, czyli 3% mniej niż w 2017 roku. Spadła również penetracja usługami telefonii ruchomej, która wyniosła 134%. Natomiast utrzymany został trend zwiększania się liczby kart M2M. W minionym roku użytkowano 3,3 mln kart M2M (Machine to Machine – zdolność urządzeń do komunikowania się z ludźmi i ze sobą nawzajem online w celu przekazywania danych), co oznacza wzrost o 15%.

Najsilniej rozwijającą się usługą w sieciach mobilnych jest od wielu lat transmisja danych. Znaczący wpływ na jej dynamiczny rozwój ma oferowanie przez operatorów coraz większych pakietów danych, jak również zwiększający się zasięg sieci o wysokich przepływnościach. Poprzez telefonię ruchomą przesłano w 2018 roku łącznie 3 098 PB danych. Jest to wynik o prawie 47% lepszy od odnotowanego rok wcześniej.

Wskaźniki pokrycia terytorium Polski siecią mobilną uzyskują coraz wyższe wartości. Według sprawozdań operatorów nasz kraj jest w 98,8% pokryty siecią 3G oraz w 98% siecią 4G/LTE.

W Małopolsce, według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie zamieszczonych w *Roczniku Statystycznym Województwa Małopolskiego*, liczba użytkowników telefonów komórkowych wzrosła w 2017 roku do poziomu 94,8%. Dla porównania rok wcześniej było to 94%.

3. Trendy w obszarze ICT

Nadal pozostają aktualne trendy wskazane w poprzednich raportach, tj.: rosnące znaczenie technologii chmurowych, analiza Big Data, Internet Rzeczy oraz sztuczna inteligencja. Obok nich, wśród technologii przyszłości wskazanych przez redakcję cyfrowa.rp.pl wymienia się też rosnące znaczenie rozszerzonej i wirtualnej rzeczywistości oraz technologię blockchain. Prawdziwym przełomem może być wprowadzenie sieci 5G, która sprawi, że otworzy się nowy, nieznany świat, a ruch w internecie wzrośnie rewolucyjnie, a nie ewolucyjnie. Powstaną firmy i usługi, których dzisiaj jeszcze nie ma. Coraz więcej mówi się też o technologiach kwantowych, a około

stu korporacji na świecie pracuje nad prototypami algorytmów kwantowych. Komputer kwantowy jest odpowiedzią na konieczność przetwarzania coraz większej ilości informacji. Wciąż bardzo mocno podkreśla się rosnące znaczenie cyberbezpieczeństwa. Coraz więcej urządzeń jest podłączanych do internetu, a to stanowi ogromne wyzwanie związane z bezpieczeństwem. Ataki na taki sprzęt mogą powodować naruszenie prywatności, wykorzystanie danych do kolejnych ataków, a nawet kradzież tożsamości. Hakerzy często wykorzystują złe nawyki, niewiedzę, nieuwagę i zaniedbania człowieka. Coraz częściej atakują urządzenia mobilne, a liczba cyberataków na smartfony z systemem Android w 2018 roku wzrosła o 40 % w porównaniu z 2017 rokiem.

Obok wyżej wymienionych trendów, eksperci firmy doradczej Deloitte, autorzy 10. edycji raportu *Tech trends 2019 – Jak przełamać bariery technologiczne?* wytypowali 6 trendów, które zmienią biznes w nadchodzących miesiącach. Jest wśród nich interakcja ludzi, maszyn i danych – dynamicznie rozwija się obszar projektowania interfejsów głosowych, potrafiących zrozumieć mowę. Dotyczy to nie tylko voicebotów czy chatbotów, ale także urządzeń z obszaru Internetu Rzeczy czy wirtualnej rzeczywistości. Inteligentne interfejsy będą zmieniać sposób w jaki wchodzimy w interakcje z maszynami, analizujemy dane oraz komunikujemy się ze sobą nawzajem. Następnym trendem analizowanym przez ekspertów Deloitte jest, wynikający ze wzrostu liczby danych i urządzeń podłączonych do sieci, rozwój technik łączności, które nie tylko skupiają się na zwiększeniu przepustowości czy zasięgu sieci, ale również zmniejszaniu opóźnień i efektywniejszym wykorzystaniu zasobów częstotliwości.

Magazyn Chip, analizując raport firmy badawczej Gartner, wskazuje najważniejsze technologiczne trendy, wśród których znalazły się także, oprócz wyżej wymienionych: autonomiczne i inteligentne przedmioty, których wspólną cechą jest wykorzystywanie sztucznej inteligencji do zadań tradycyjnie wykonywanych przez ludzi, a także szybsze Wi-Fi (Wi-Fi 6), które ma oferować maksymalną prędkość na poziomie ponad 10 Gbps. Aktualny pozostaje problem z niedoborem specjalistów IT na polskim rynku. Mówi się o braku około 50 tys. informatyków. Z wyzwaniem tym muszą się zmierzyć zarówno przedsiębiorcy jak i urzędy administracji publicznej.

— więcej informacji

Więcej informacji w artykule pn. *10 technologicznych trendów na 2019 rok* opublikowanym na stronie www.cyfrowa.rp.pl/it/30332-10-technologicznych-trendow-2019.

— więcej informacji

Więcej informacji w artykule pn. *6 najważniejszych trendów technologicznych 2019 roku według Deloitte* opublikowanym na stronie www.ceo.com.pl/6-najwazniejszych-trendow-technologicznych-2019-roku-wedlug-deloitte-34156.

— więcej informacji

Więcej informacji w artykule w magazynie Chip pn. *TRENDY IT 2019* opublikowanym na stronie www.chip.pl/2019/01/trendy-2019.

ANEKS

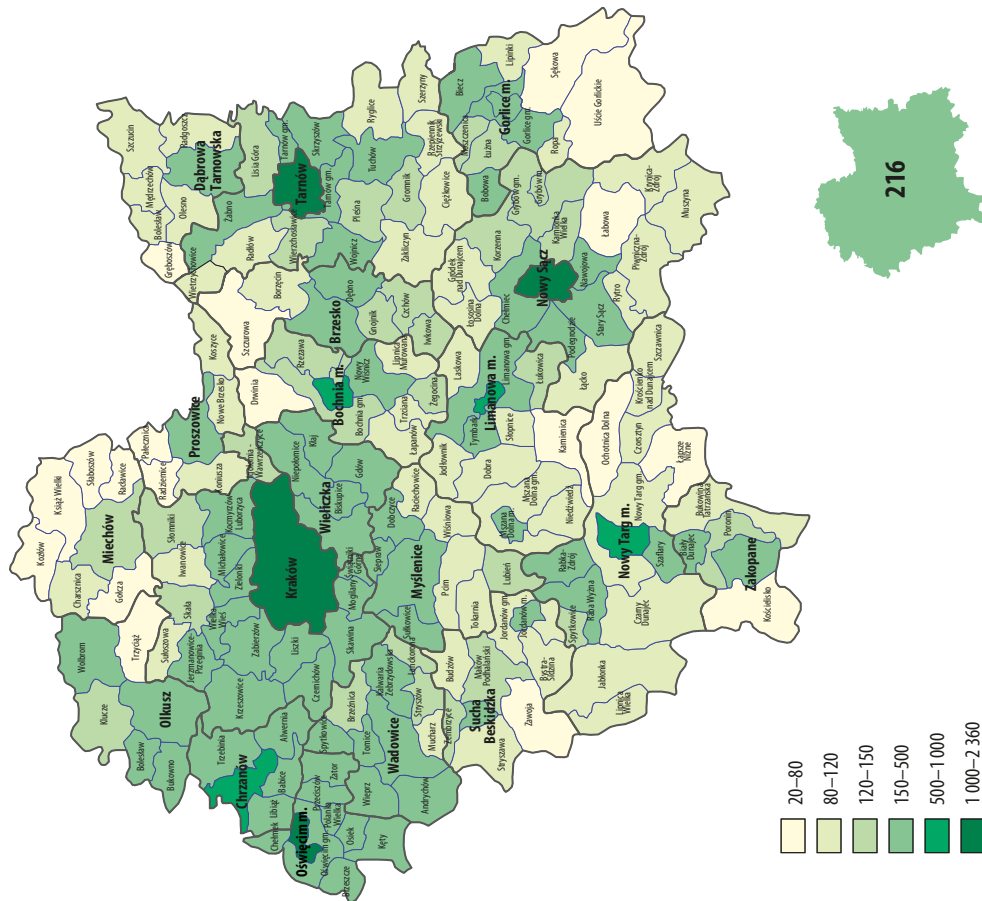
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i wybranych województw

	Województwa										Lokata			
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018	
Wyszczególnienie														
Ludność w tys.	38 411,1	3 400,6	3 494	2 901,2	2 333,5	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	
Gęstość zaludnienia na km ²	123	224	117	145	127	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	
Wskaźnik urbanizacji	60,1	48,2	54,3	68,6	63,7	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-0,7	1,6	1	-1,8	1,8	5.	4.	3.	3.	3.	2ex.	3.	2.	
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	0,1	1,6	0,4	1,3	2,2	2.	1.	2.	2.	3.	3.	3.	3.	
Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	5,8	4,7	3,1	5,2	4,9	1.	4.	4.	4.	4.	3.	3.	3.	
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan w grudniu 2018 r.)	15	13	13	8	13	1.	6.	7.	5.	10.	7.	8ex.	6ex.	
Przemysł														
> produkcja sprzedana w mln zł	1 459 501,9	103 217,4	173 763,5	124 826,3	95 174,6	5.	5.	6.	6.	6.	5.	5.	5.	
> dynamika produkcji	205,8	107,9	102,5	107,1	106,6	7.	4.	2.	6.	15.	11.	5.	4.	
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	102,6	102,7	102,2	102,2	101,7	11.	6.	4ex.	8ex.	9.	8ex.	5.	9.	
Budownictwo														
> produkcja sprzedana w mln zł	239 462,3	20 861,7	27 540,5	15 072,6	16 899,3	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	
> dynamika produkcji	125,2	137,2	147,8	128,2	139,4	9.	3.	1.	13.	8.	9.	10.	3.	
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	105,3	107,1	100,5	111,2	108,3	14ex.	6.	5.	12.	5.	5.	8.	6.	
Mieszkania oddane do użytku	184 783	18 194	19 879	18 526	16 599	2.	4.	4.	3.	2.	2.	2.	4.	
Przejęta pow. użytkowa mieszkań na 1 osobę	28,2	27,7	28,7	29,7	27,2	9.	9ex.	9.	10.	8.	9.	10.	9.	
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców	48,2	44,2	44,7	50,4	39,8	12.	12.	12.	14.	14.	14.	14.	14.	

	Województwa										Lokata			
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018	
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	4 365 375	391 539	429 658	375 294	296 630	5.	5.	4.	4.	4.	4.	5.	5.	
> w tym spółki prawa handlowego	489 908	41 526	49 137	41 929	28 941	6.	6.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	
> z tego z udziałem kapitału zagranicznego	78 870	5 642	5 926	6 512	3 339	7.	7.	7.	7.	5.	5.	4.	4.	
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	14 669	557,1	1 737,6	855,1	750,8	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	11.	
Płony zboż podstawowych z 1 ha w dt	33,4	35,3	31,2	41,9	36,1	11.	8.	14.	10.	9.	10.	6.	6.	
Płony ziemniaków z 1 ha w dt	251	245	249	284	258	11.	15.	16.	12.	15.	16.	10.	10.	
Bydło na 100 ha użytków rolnych w szt.	42,3	30,7	59	12,3	28,5	7.	8 ^{ex} .	8.	8.	9.	9.	9.	9.	
Trzoda chlewna na 100 ha użytków rolnych w szt.	80,6	30,4	235	23,3	103	12.	11.	11.	11.	13.	13.	14.	14.	
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych	798 723	101 065	42 014	69 980	115 901	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	
Dochoły budżetów gmin w mln zł	121 425,6	11 073,7	12 735,2	9 656,5	7 789,4	4.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	
Dochoły budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	113 467,1	8 835,0	8 063,2	8 252,0	7 507,7	4.	3.	3.	4.	3.	3.	3.	3.	
Dochoły budżetów województw w mln zł	16 953,7	1 366,5	1 235,9	1 254,5	1 040,8	5.	4.	3.	4.	5.	2.	3.	3.	
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	20 578,5	2 958,0	1 244,2	1 517,8	1 257,0	2.	2.	2.	2.	2.	2.	bd	bd	
Produkt krajowy brutto w mln zł*	1 861 112	148 103	183 778	155 816	108 438	6.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	bd	
> na 1 mieszkańca w zł*	48 432	43 865	52 844	53 659	46 913	9.	8.	8.	8.	7.	7.	7.	bd	

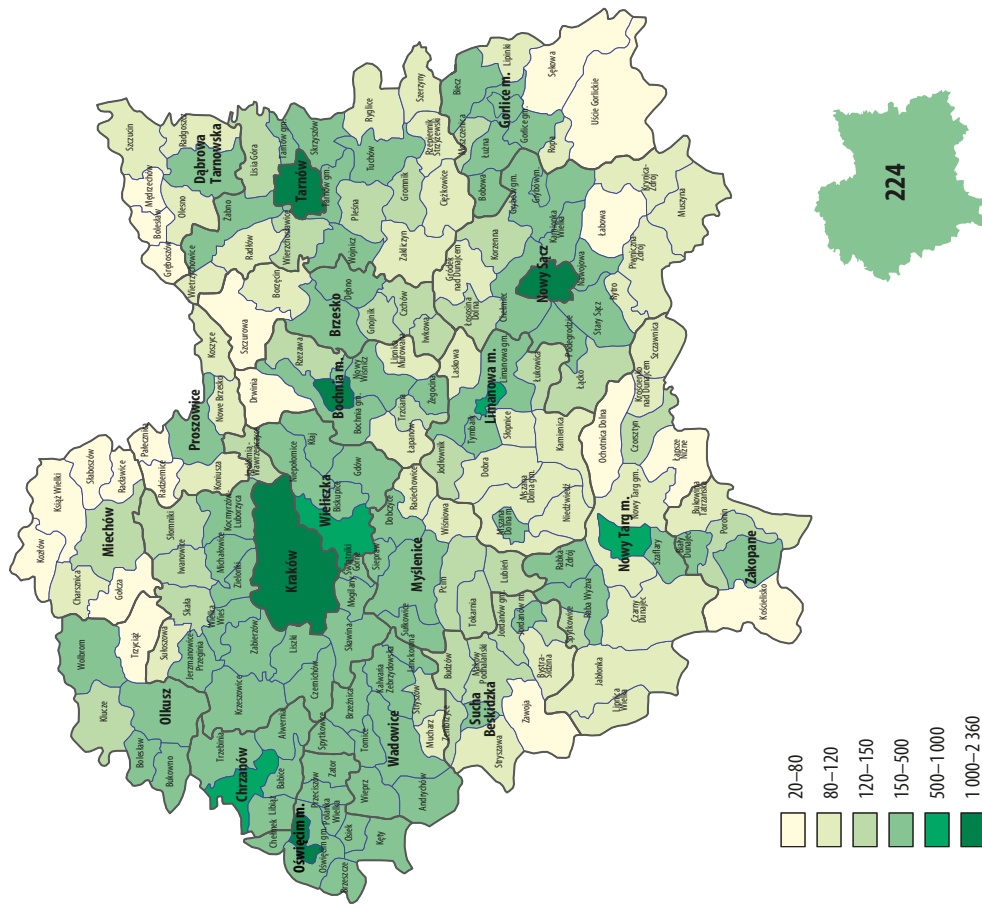
* dane za 2017 rok

Mapa I. Gęstość zaludnienia w 2007 roku (ludność na km²)

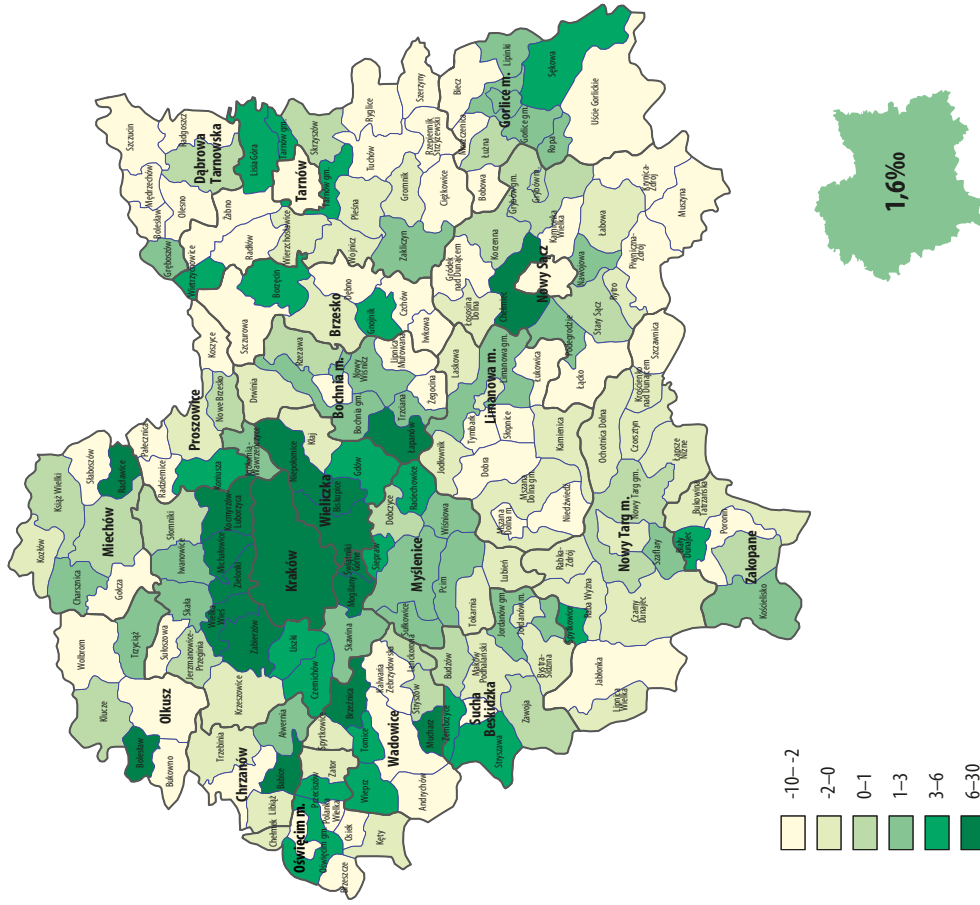

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

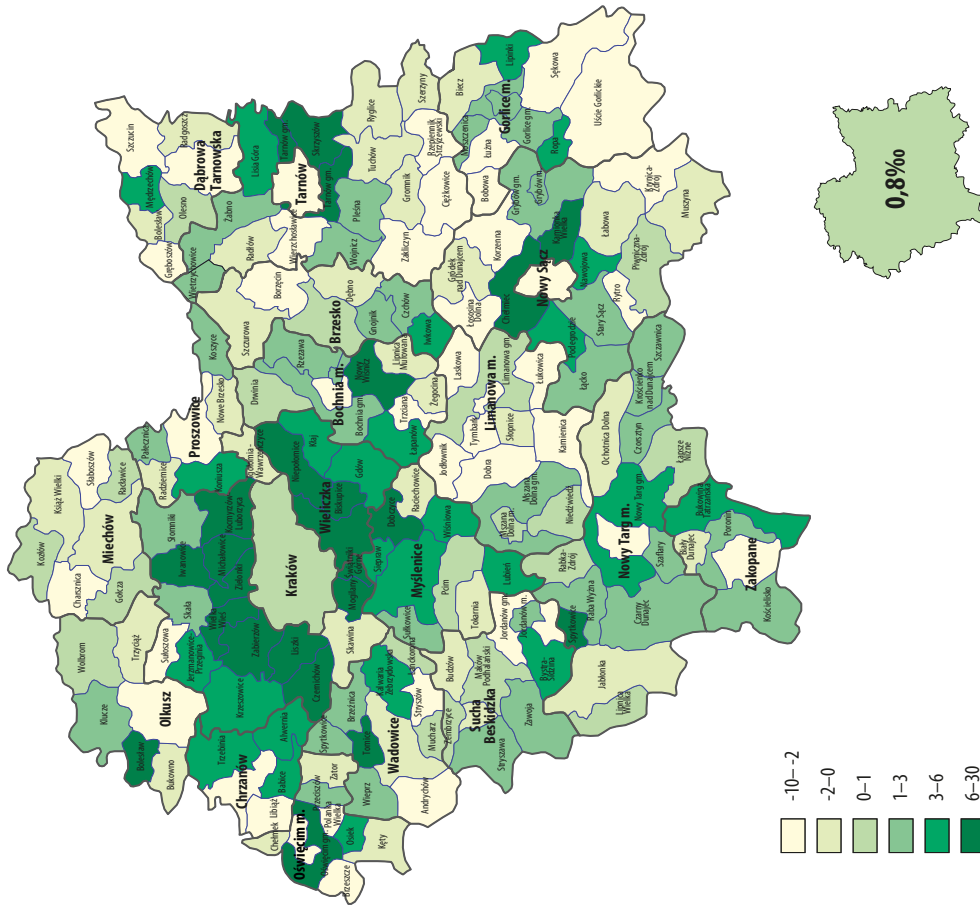
Mapa II. Gęstość zaludnienia w 2018 roku (ludność na km²)

Mapa IV. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2018 roku (w ‰)

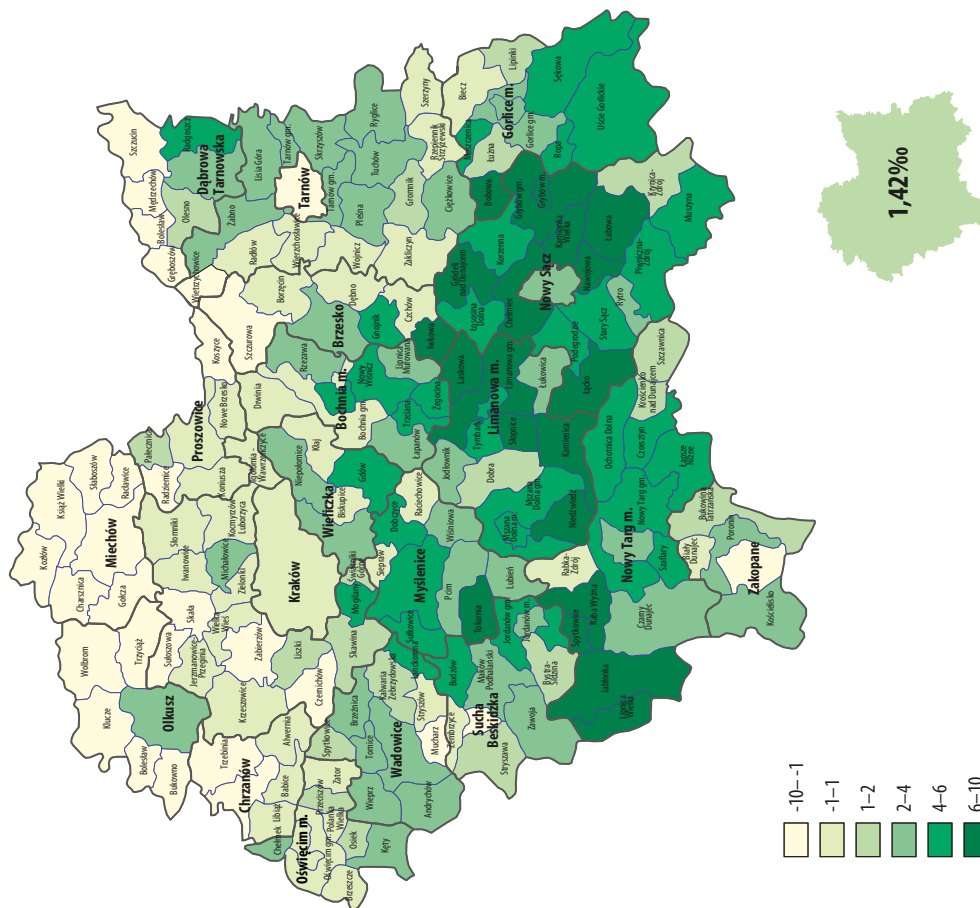

Mapa III. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)

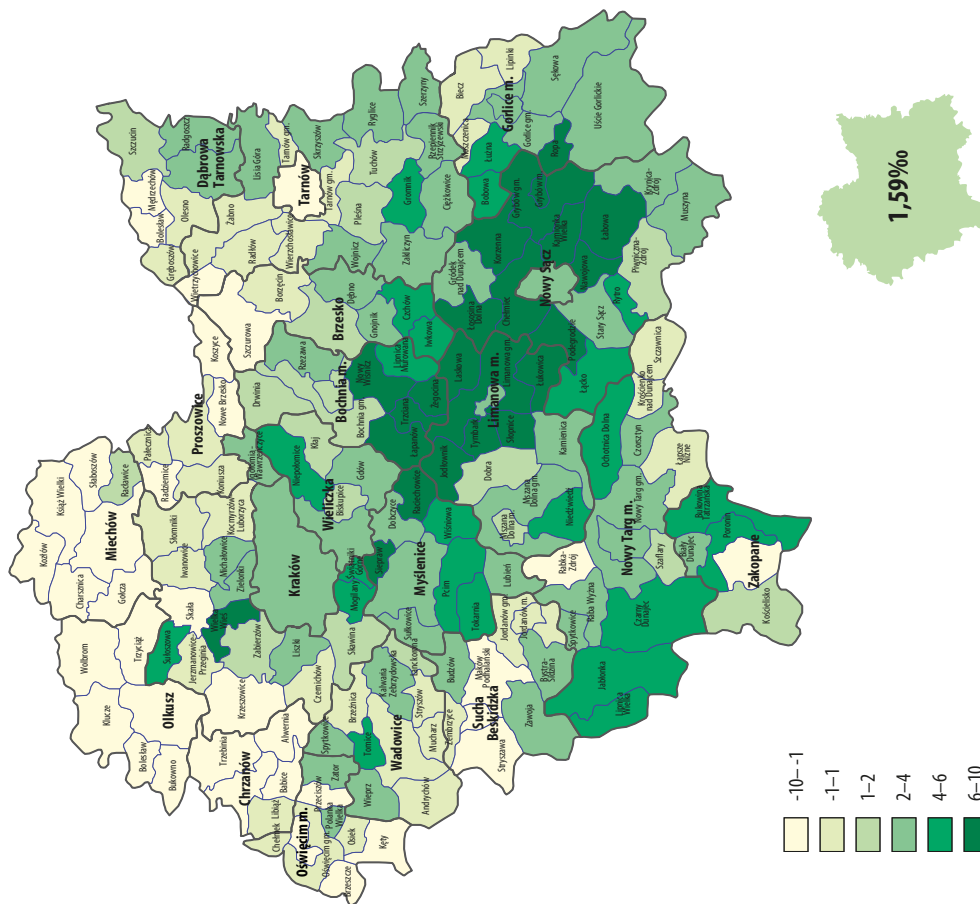

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa V. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)

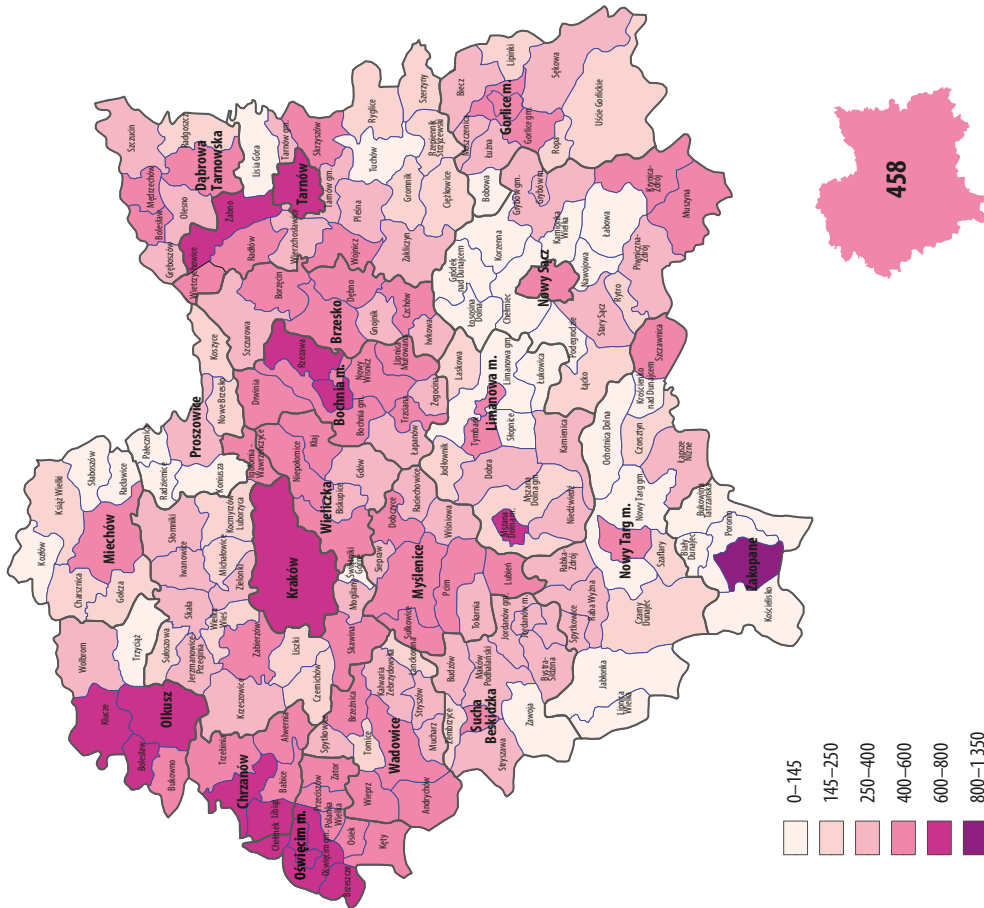

Mapa VI. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców 2018 roku (w ‰)

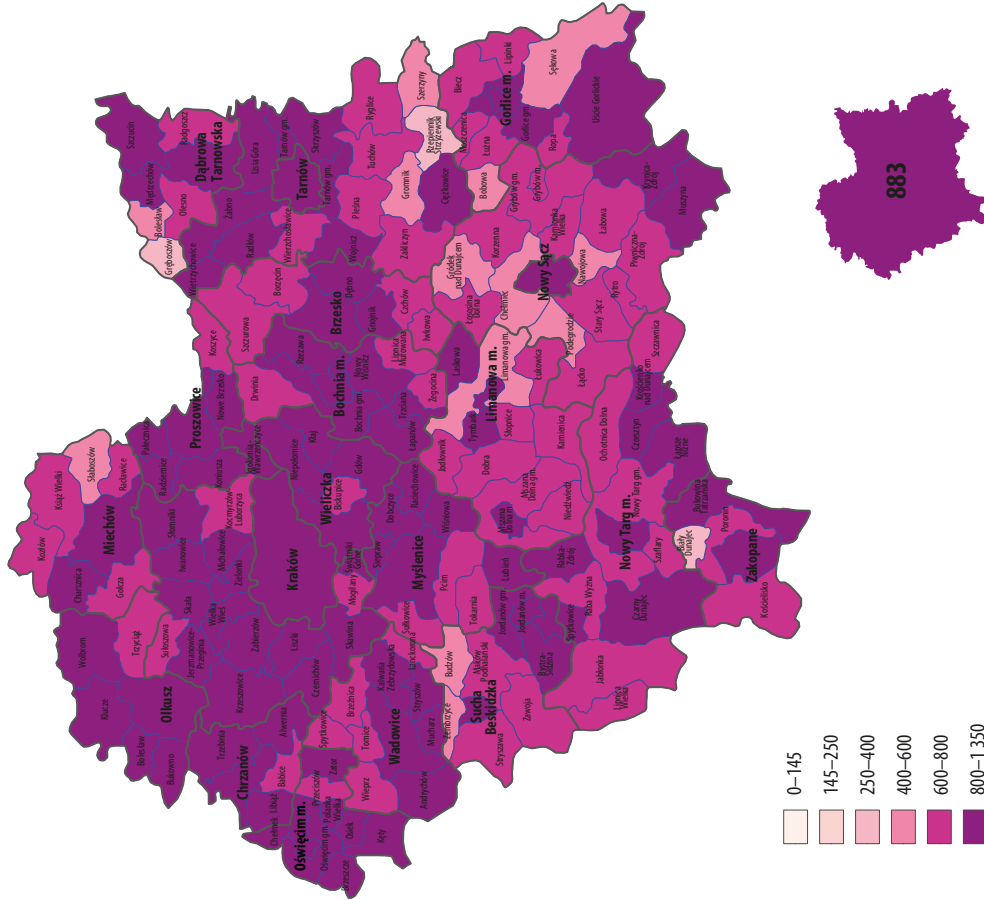
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa VII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2007 roku

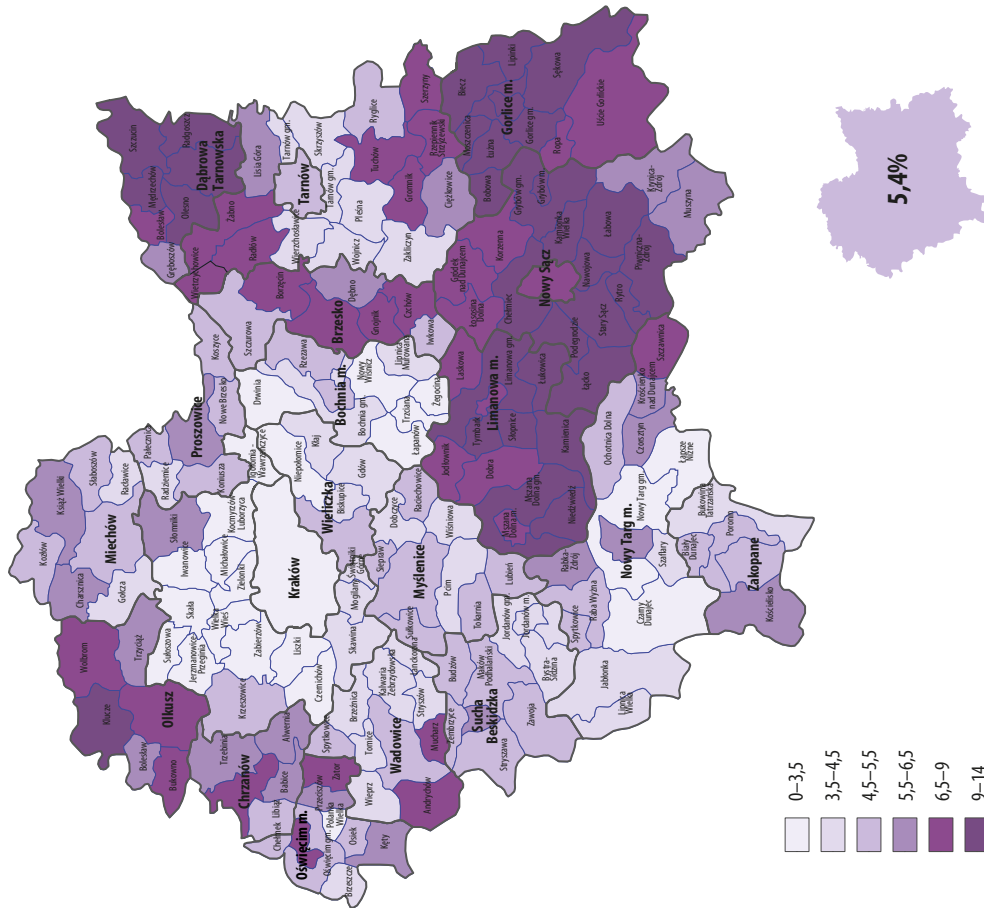

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

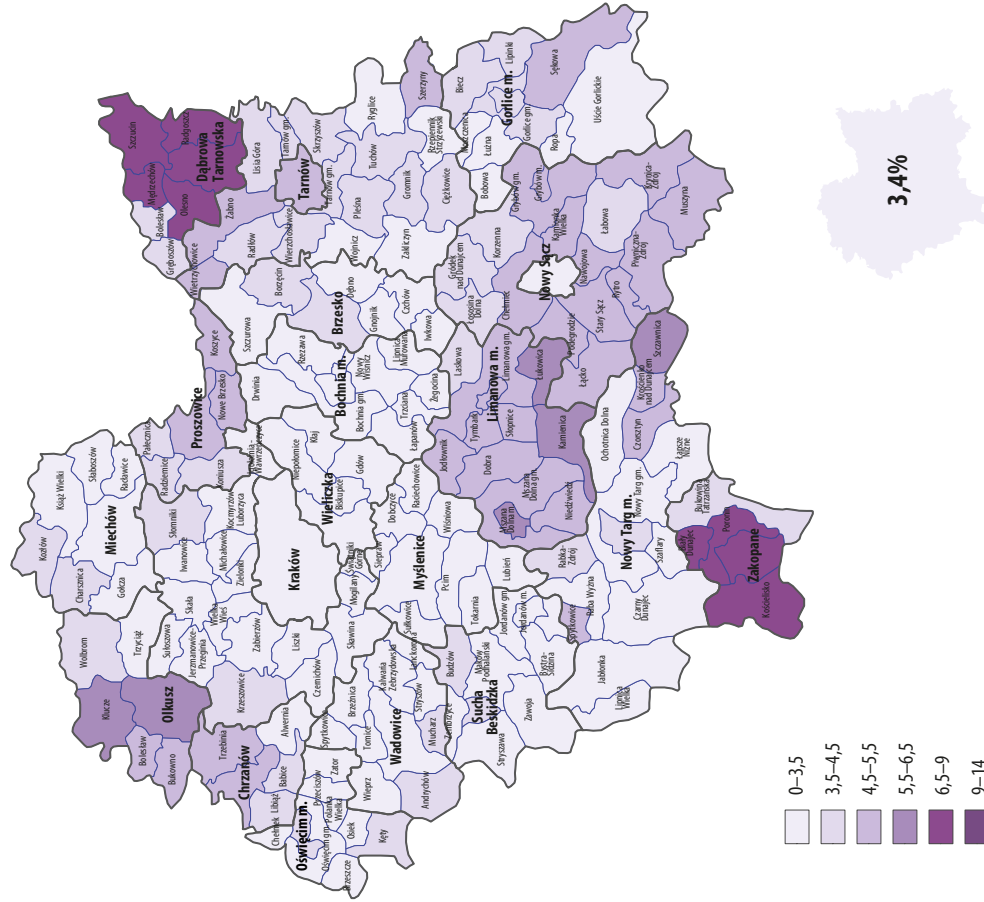
Mapa VIII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2018 roku

Mapa IX. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2007 roku (w %)

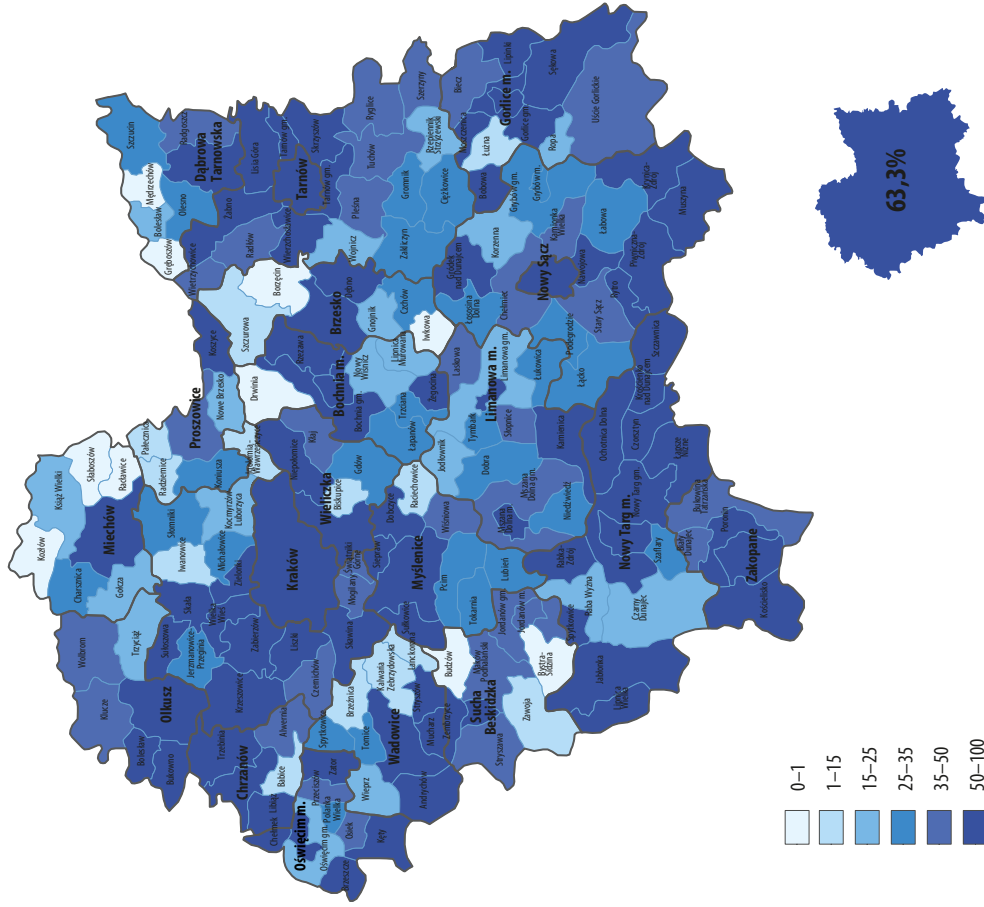

Mapa X. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2018 roku (w %)

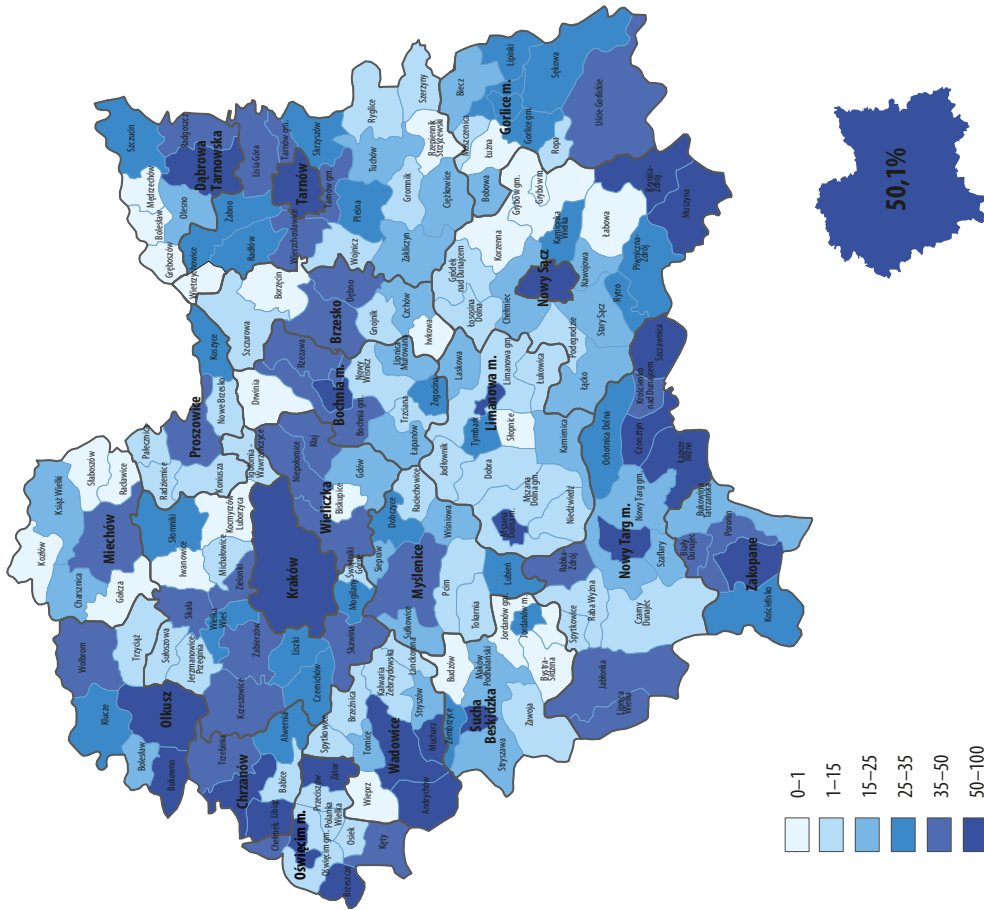

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XII. Korzystający z kanalizacji w 2018 roku (w %)

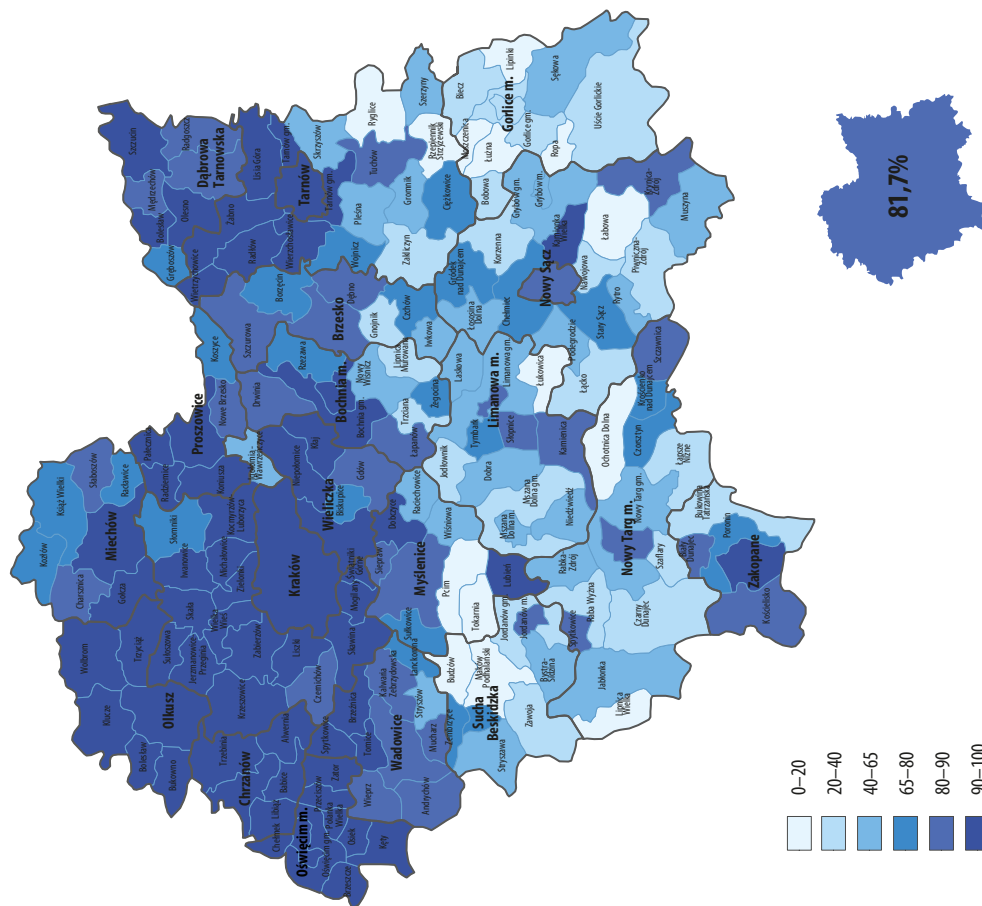

Mapa XI. Korzystający z kanalizacji w 2007 roku (w %)

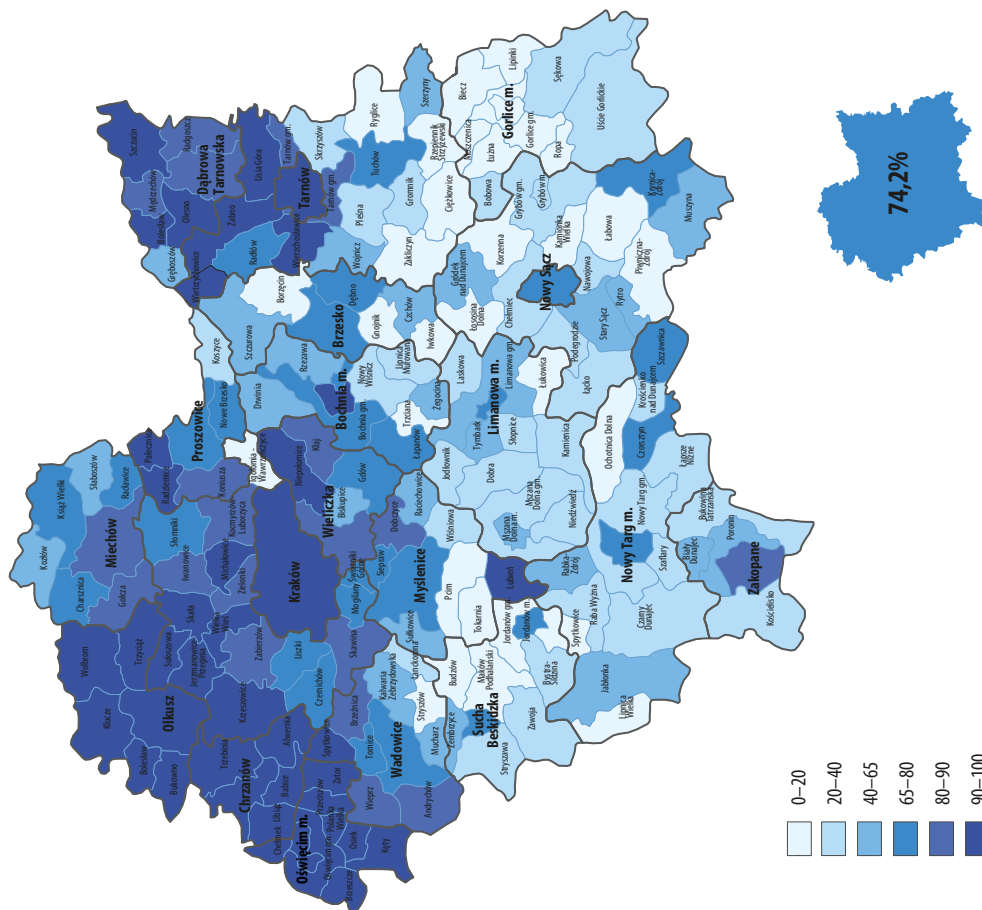

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XIV. Korzystający z wodociągów w 2018 roku (w %)

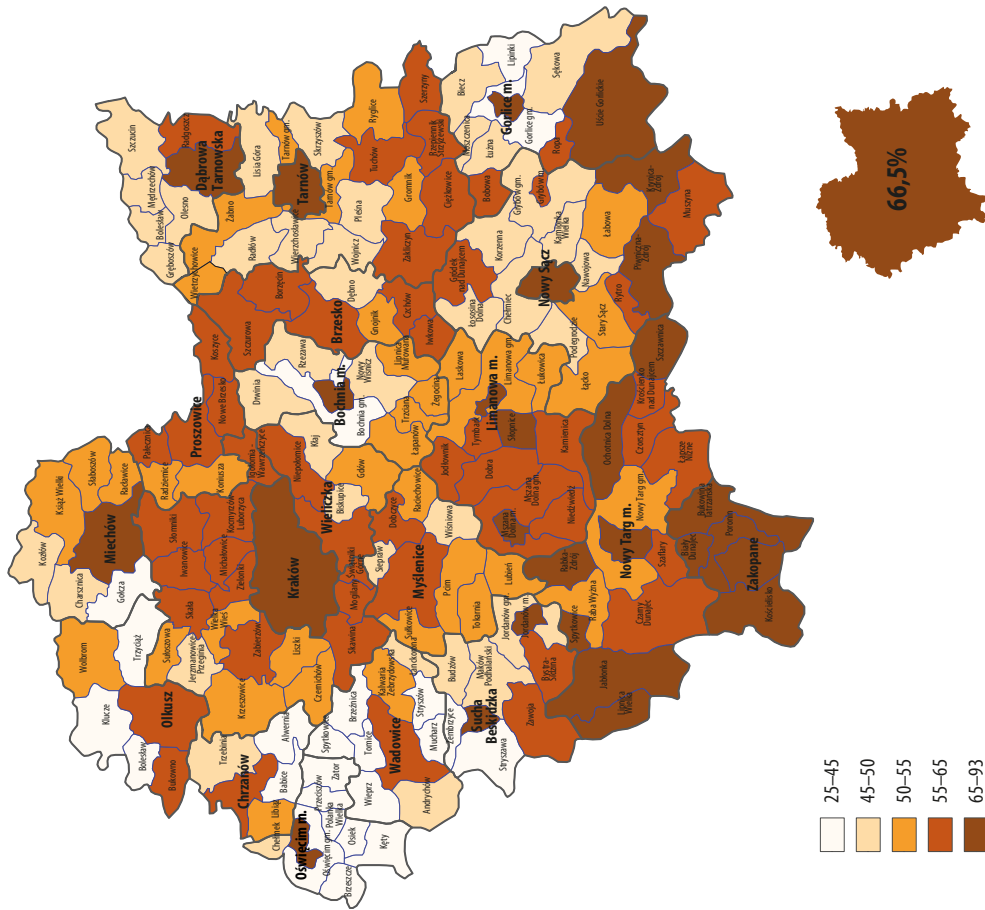

Mapa XIII. Korzystający z wodociągów w 2007 roku (w %)

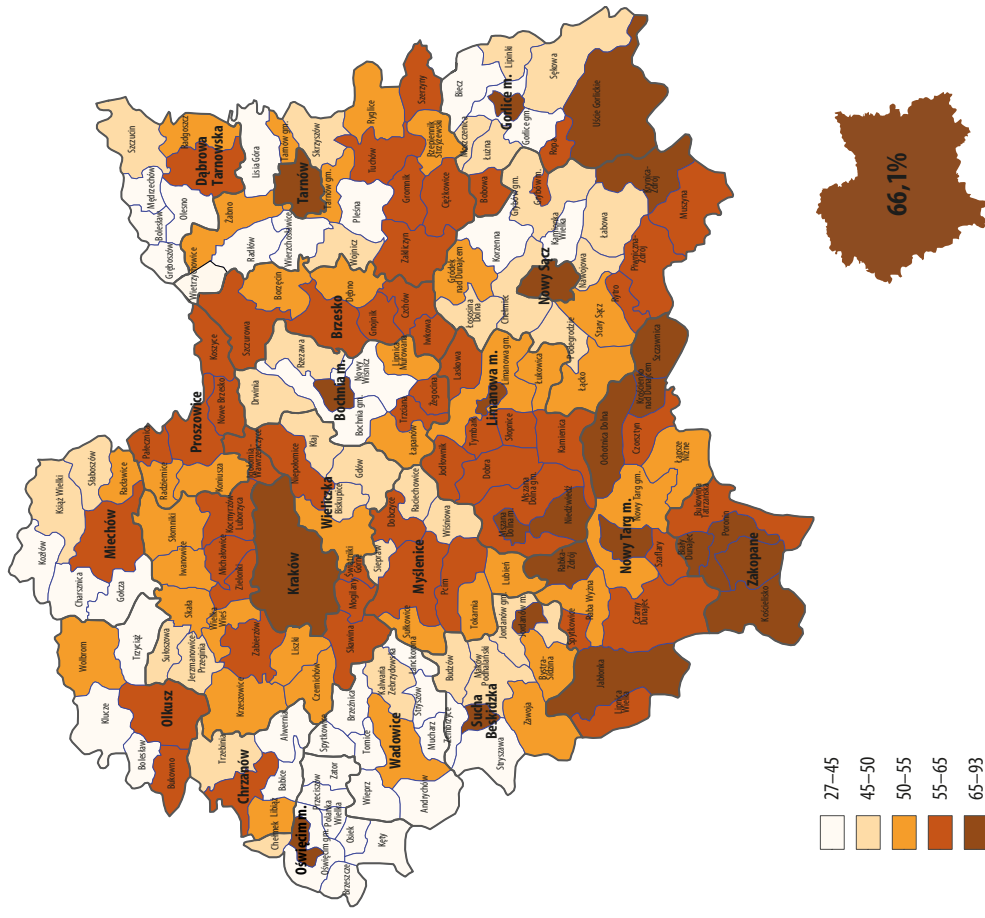

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XV. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2015 roku (w %)

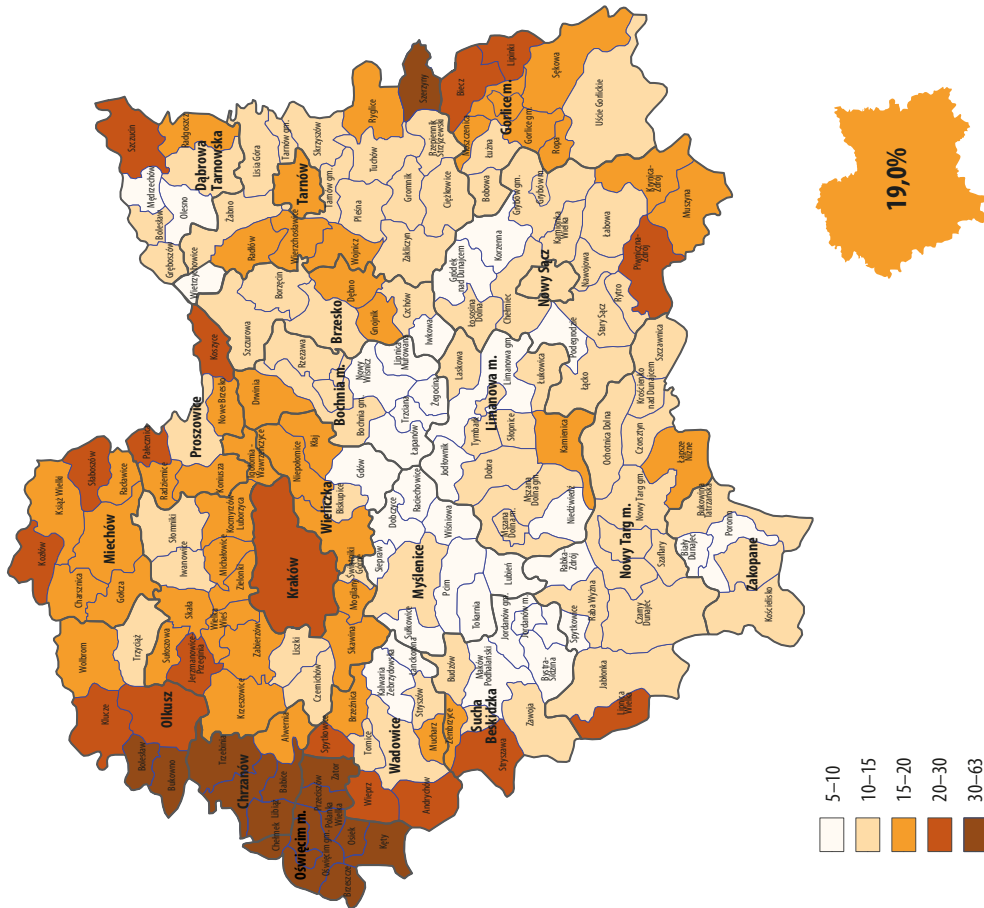

Mapa XVI. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2018 roku (w %)

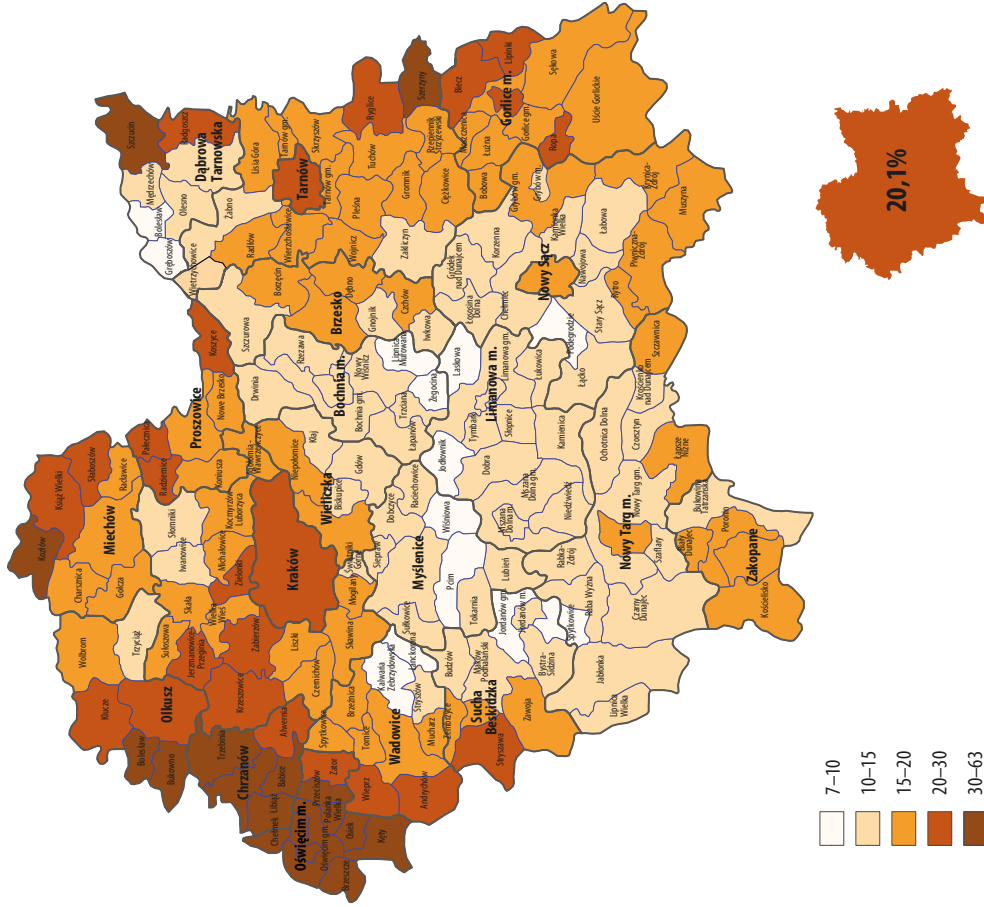

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Łbry Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XVII. - Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2010 roku (w %)

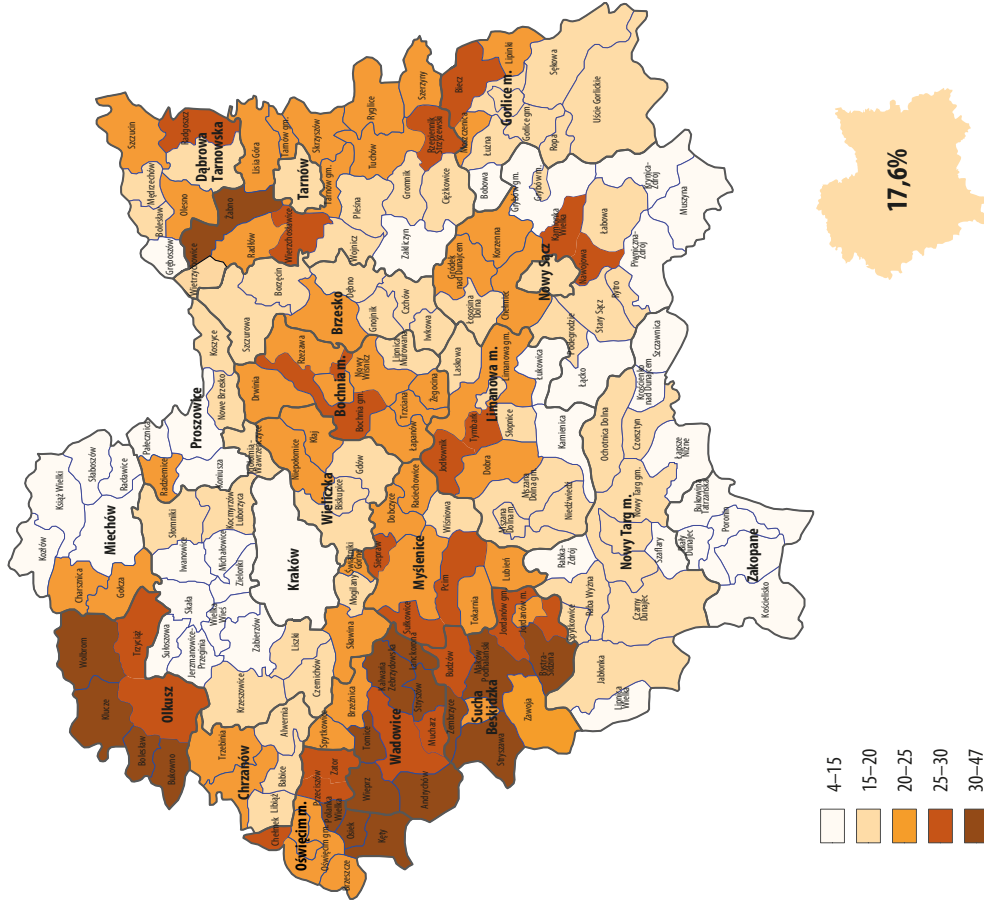

Mapa XVIII. - Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2018 roku (w %)

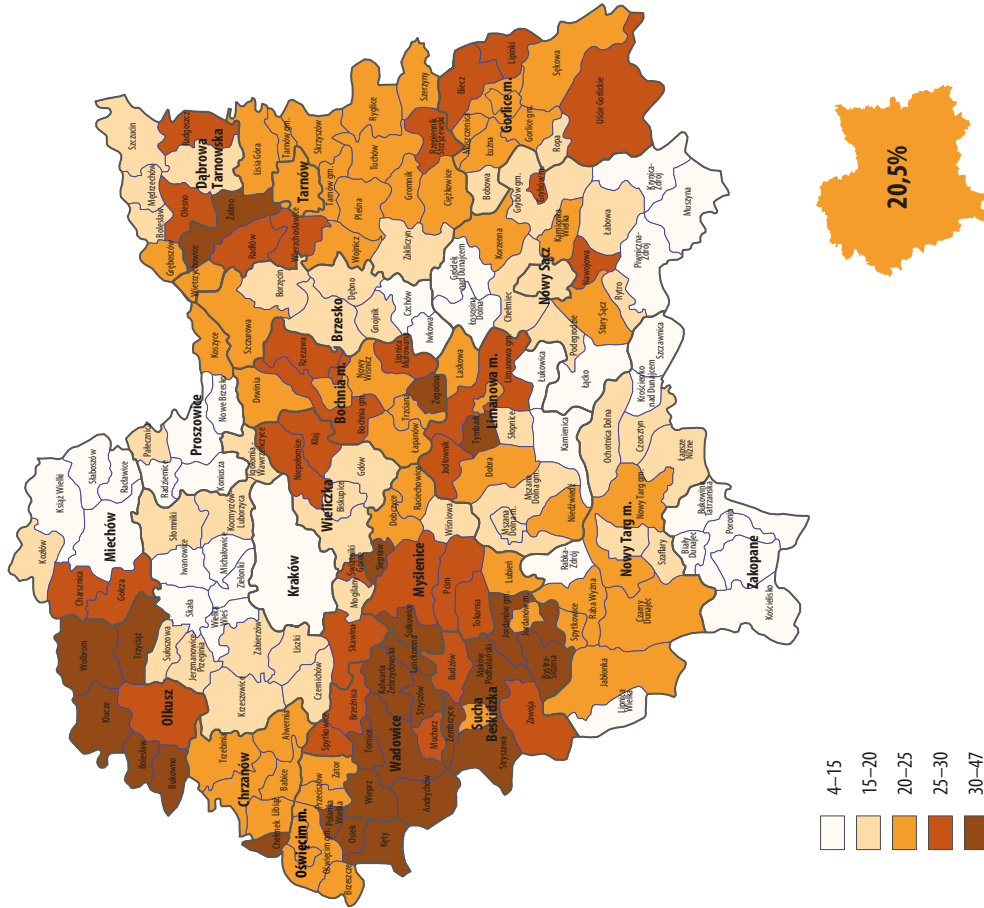

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C, „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)

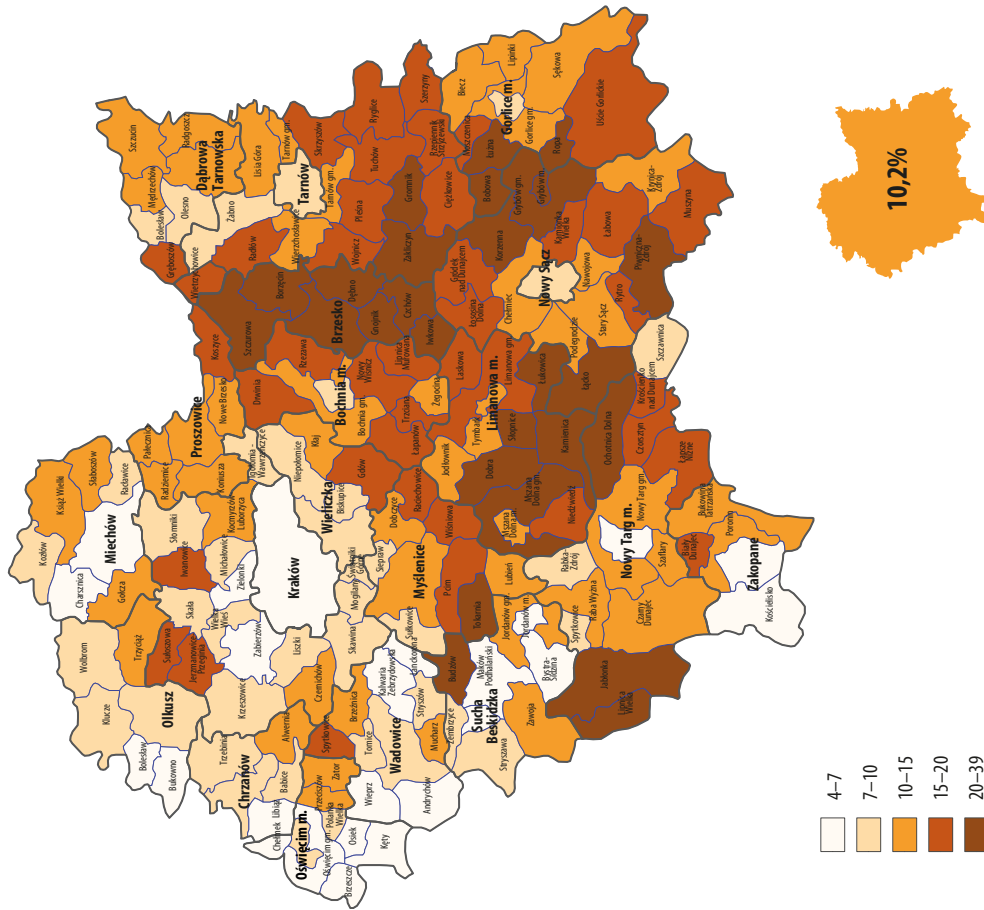

Mapa XIX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C, „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

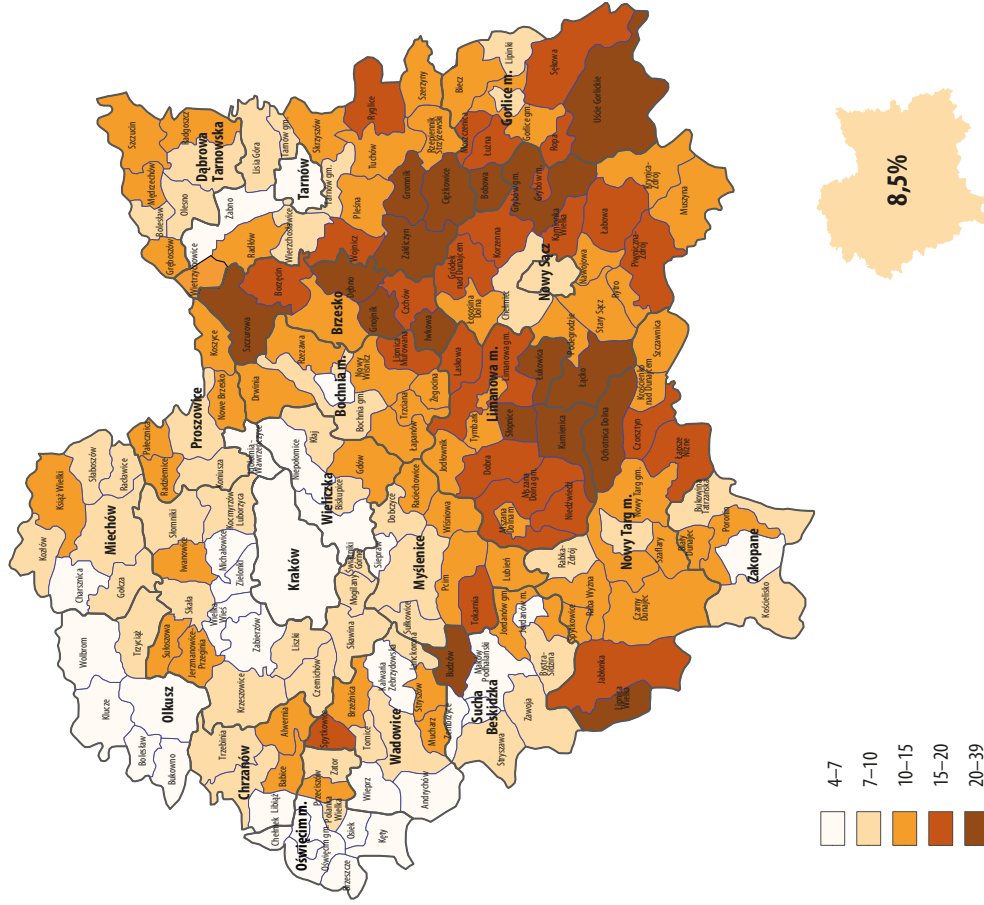

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XXI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

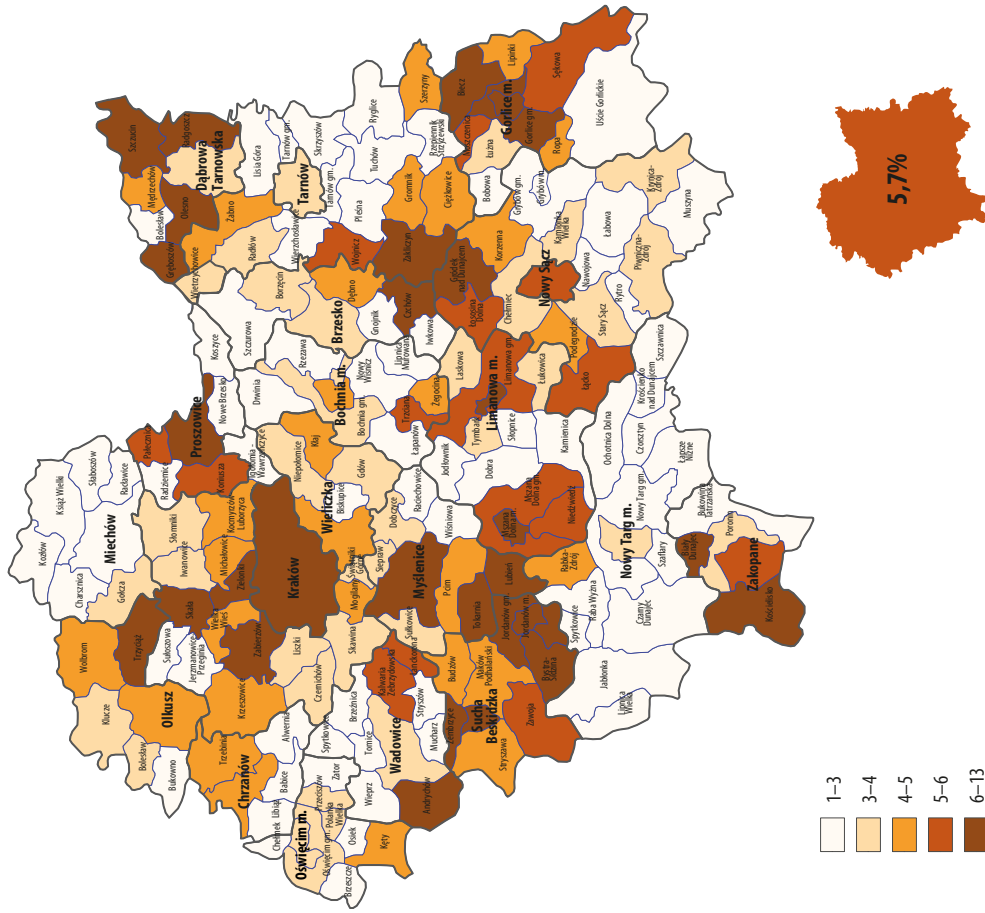

Mapa XXII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)

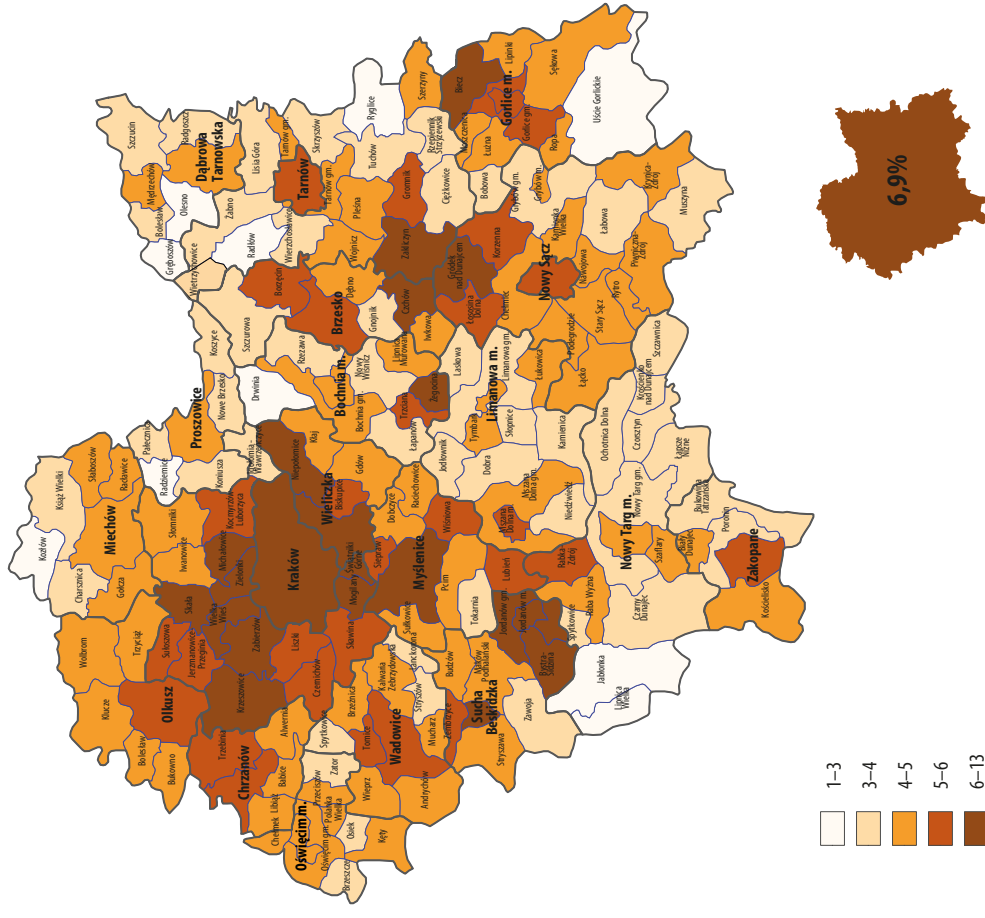

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XXIII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

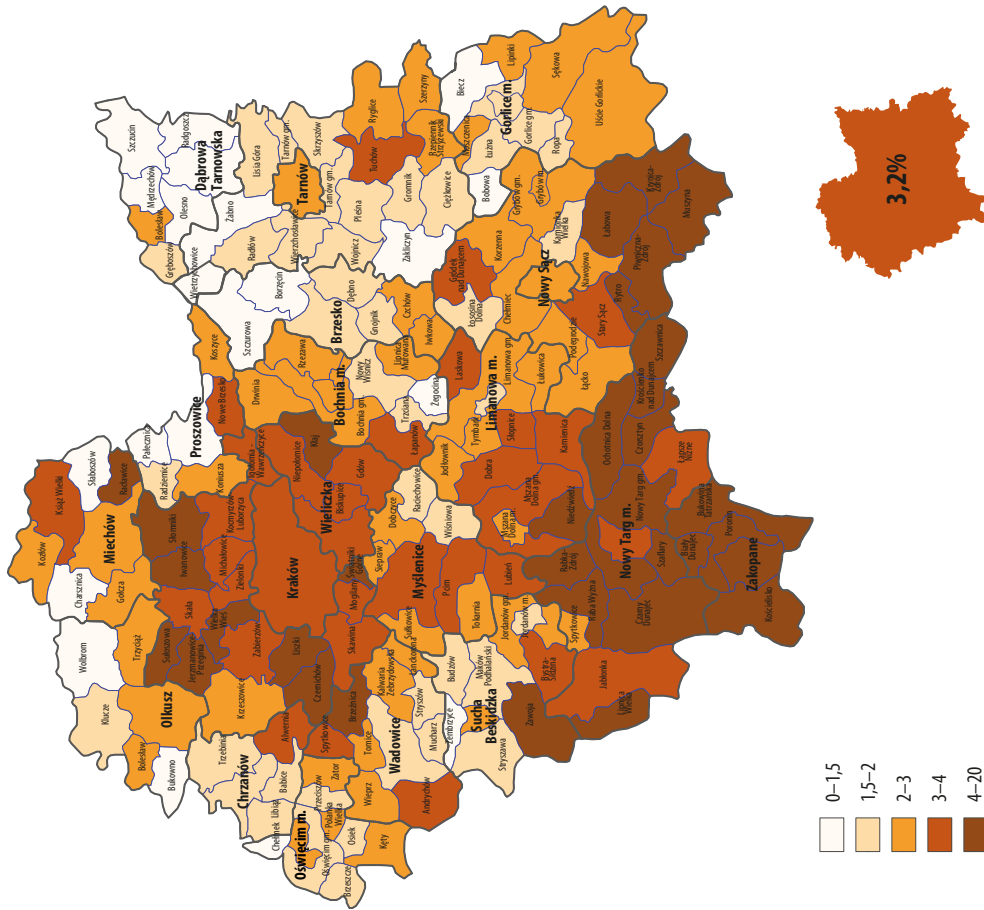

Mapa XXIV. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)

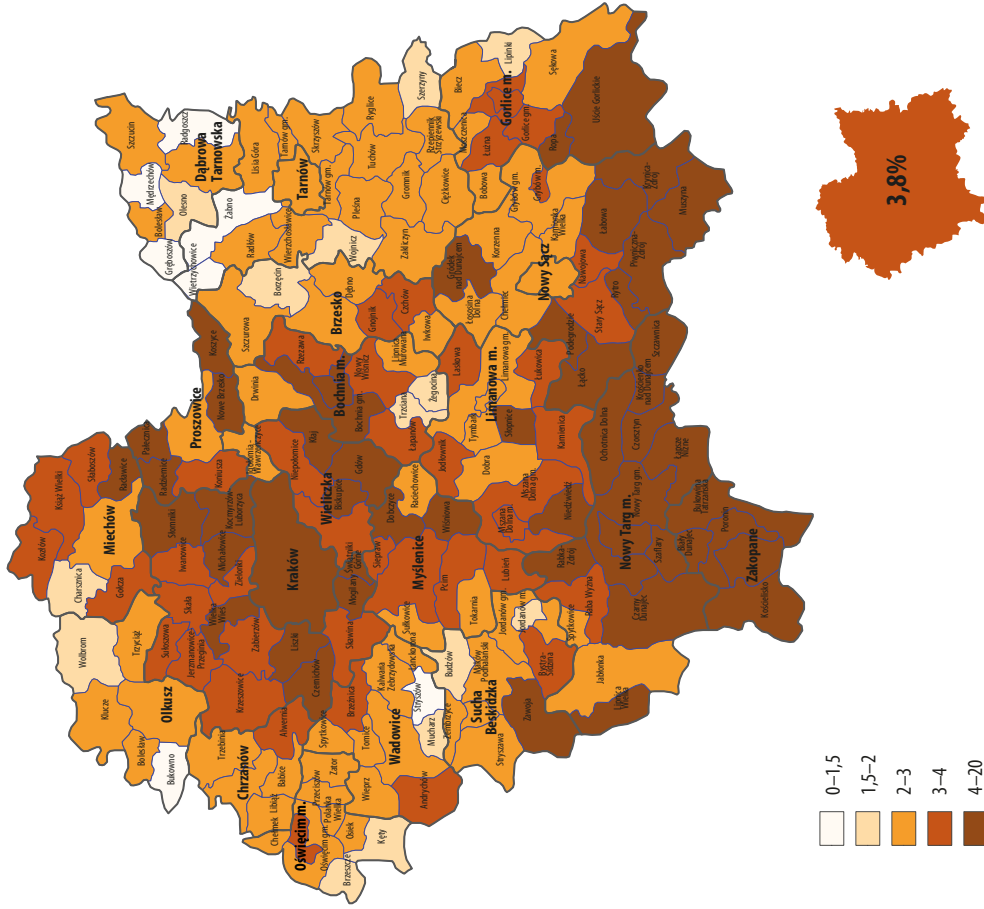

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XXV. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji i „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

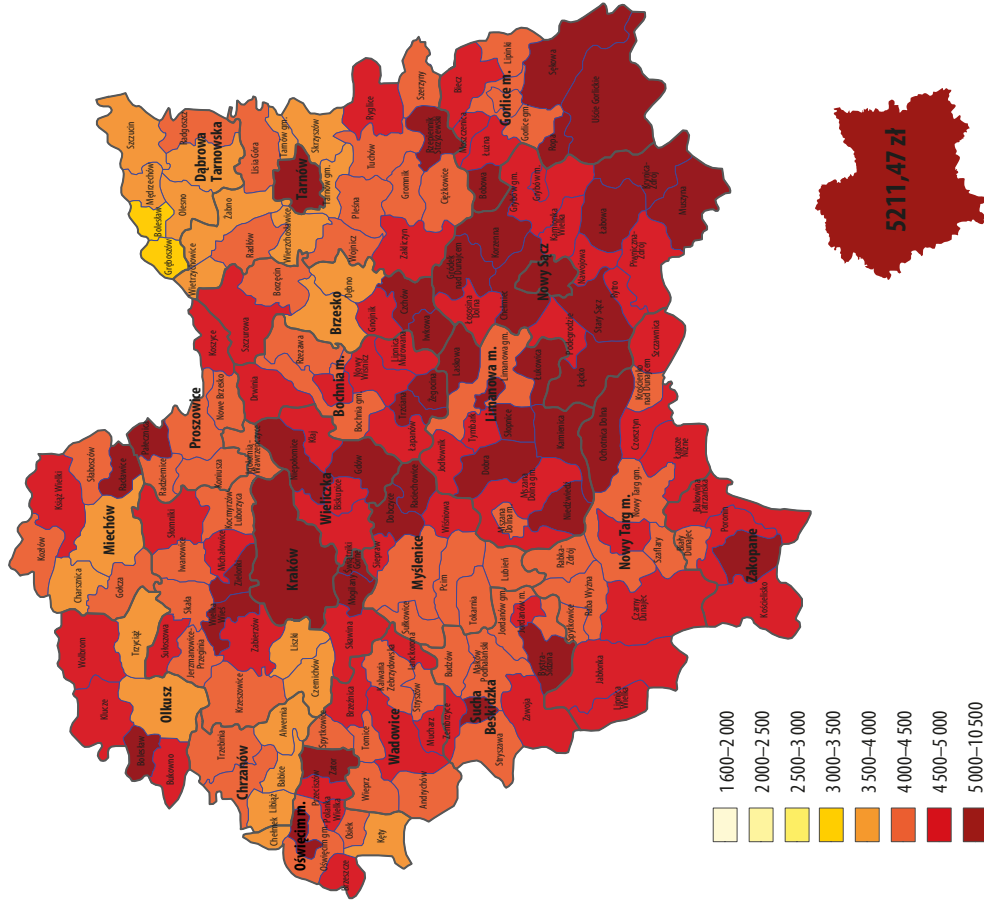

Mapa XXVI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji i „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2018 roku (w %)

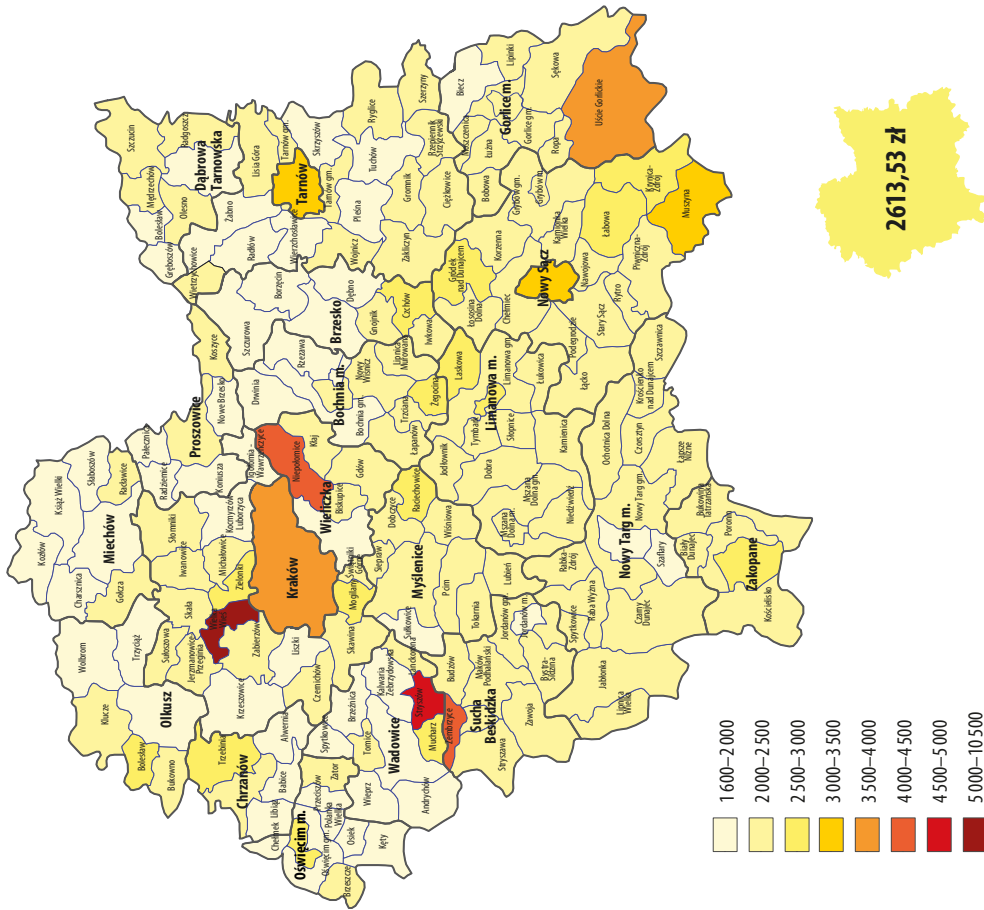

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Łbzy Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XXVIII. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)

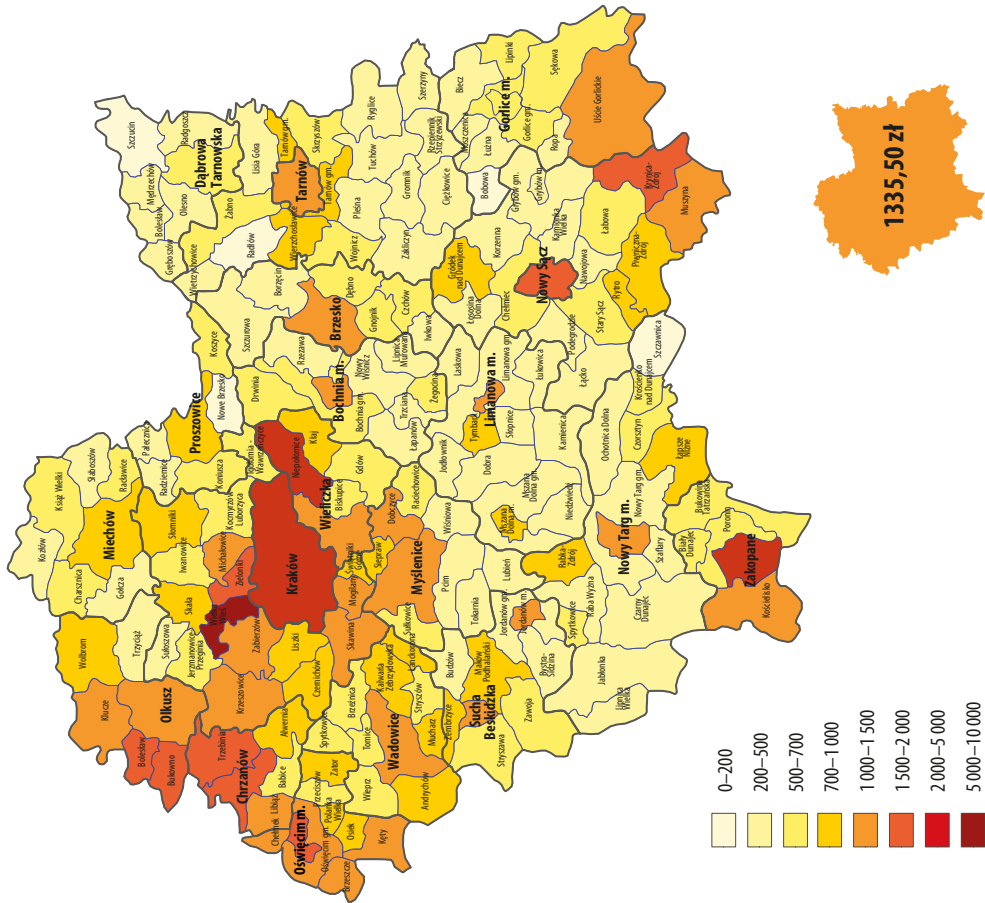

Mapa XXVII. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)

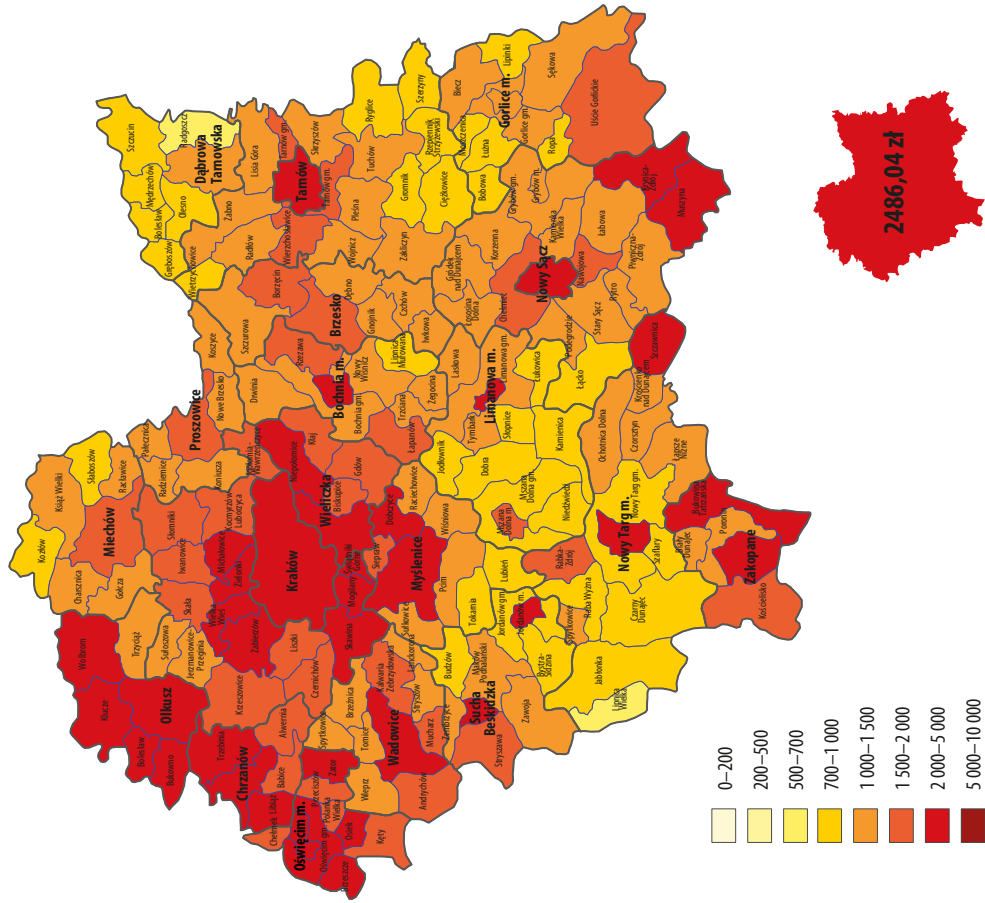

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XXIX. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)

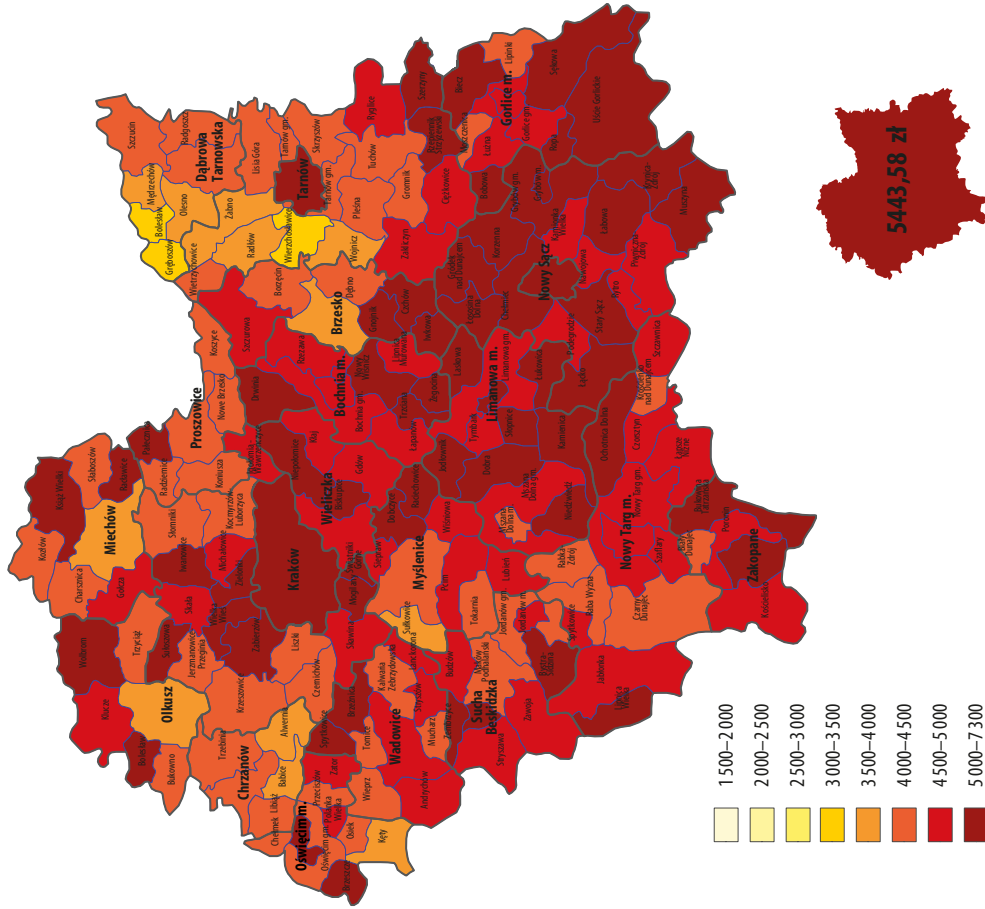

Mapa XXX. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)

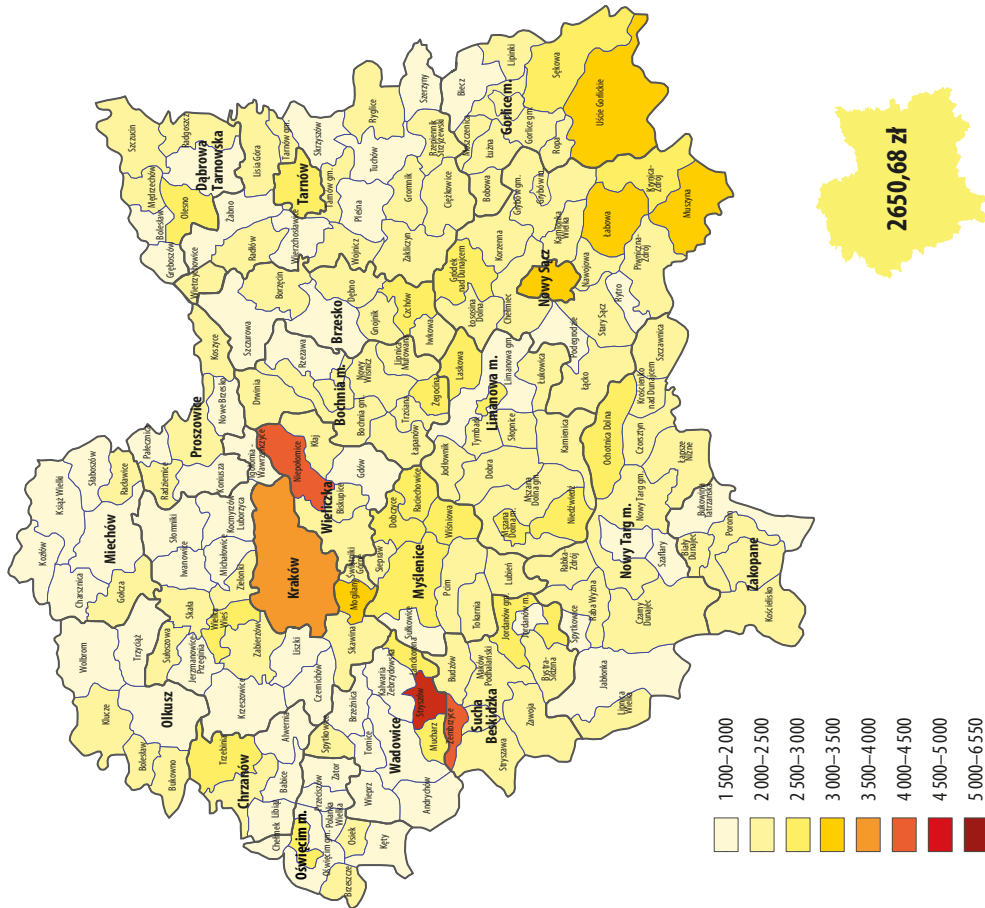

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XXXII. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2018 roku (w zł)

Mapa XXXI. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Zrównoważonego Rozwoju
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków